ELLEN G. WHITE

ENKAAYANA ENÉNÉ

New Covenant Publications: Luganda

Copyright © 2020. New Covenant Publications International.

Ikike niile echekwabara. Enweghị akụkụ nke akwụkwọ a nwere ike ịmeharị ma ọ bụ bufee ya n'ụdị ọ bụla ma ọ bụ n'ụzọ ọ bụla na-enweghị ikike ederede sitere n'aka onye dere ya, ma e wezụga n'ihe gbasara nhụta dị nkenke gụnyere n'ime akụkọ na nyocha dị mkpa. Biko ziga onye nkwusa ajụjụ niile dabara adaba.

Ikike niile echekwabara. Enweghị akụkụ ọ bụla nke akwụkwọ a nwere ike imeharị ma ọ bụ bufee ya n'ụdị ọ bụla ma ọ bụ n'ụzọ ọ bụla, eletrọnịkị ma ọ bụ n'ibu, gụnyere ịseomi foto, ndekọ, ma ọ bụ site na usoro nchekwa na iweghachi ozi - ma e wezụga onye nyocha ma ọ bụ onye nyocha nke nwere ike hota akụkụ dị mkpirikpi nke a ga-ebipụta. na magazin, akwụkwọ akụkọ ma ọ bụ akwụkwọ akụkọ oge..

ISBN: 359-2-85933-609-1

ISBN: 359-2-85933-609-1

Okuwandiika mu Katalogu mu Data y’Ebiwandiiko

Esengekeddwa era n’ekoleddwa: New Covenant Publications International Group

Yakubibwa mu Bungereza.

Okusooka okukubibwa 26 May 2020

Yafulumizibwa: New Covenant Publications International Ltd.,

Kemp House, 160 City Road, London, EC1V 2NX

Kyalira omukutu gwa yintaneeti: www.newcovenant.co.uk

Omuko guno gulekeddwa nga teguliiko kintu kyonna mu bugenderevu

New Covenant Publications

International Ltd.

Enkyukakyuka mu Ebitabo;
Enkyukakyuka mu Emitima

New Covenant Publications International Ltd.,
Kemp House, 160 City Road, London, EC1V 2NX

Endagiriro ya email: newcovenantpublicationsintl@gmail.com

Okwebaza

Ekitabo kino kyaweebwayo eri Katonda.

Ennyanjula

Obuweereza buno obw’ekigambo [Kampuni efulumya ebitabo mu Ndagaano Empya] eddamu okuyunga omusomi n’enteekateeka ey’obwakatonda esiba eggulu n’ensi n’okunyweza obutaggwaawo bw’etteeka ly’okwagala. Akabonero, Essanduuko y’Endagaano kakiikirira enkolagana ey’oku lusegere wakati wa Kristo Yesu n’abantu be n’obukulu bw’etteeka lya Katonda. Nga bwe kyawandiikibwa, “Naye eno ye ndagaano gye ndiragaana n'ennyumba ya Isiraeri oluvannyuma lw'ennaku ezo, bw'ayogera Mukama; nditeeka amateeka gange mu bitundu byabwe eby'omunda, era mu mutima gwabwe mwe ndigawandiikira; nange naabanga Katonda waabwe, nabo banaabanga bantu bange" (Yeremiya 31:31-33; Abaebbulaniya 8:8-10). Mazima ddala, endagaano empya ewa obujulizi ku bununuzi bwaffe, obwazaalibwa enkaayana ezitakendeera era nga tussibwako akabonero n’omusaayi.

Okumala ebyasa ebitabalika, bangi bagumidde okubonaabona okw’amaanyi, okunyigirizibwa okutategeerekeka n’entalo ez’obukambwe, ezibalirirwa okumalawo amazima n’okusangulawo okumanya kwa Katonda. Naddala mu Mirembe egy’Ekizikiza, amazima gaali gakwese nnyo olw’ennono z’abantu n’obutamanya bwa bonna, kubanga abatuuze b’ensi baali banyoomye amagezi era ne bamenya endagaano. Obuzibu obw’okukkaanya n’ebibi obwali bweyongera bwaleetawo ekibonyoobonyo eky’okuvunda okutafugibwa n’obutali buntu bwa sitaani, ne kiba nti obulamu bungi bwasaddaakibwa mu ngeri etali ya bwenkanya, nga bagaana okuwaayo eddembe ly’omuntu ow’omunda. Wadde kyali kityo, okumanya okwabula kwazuukizibwa, naddala mu kiseera ky’Enkyukakyuka.

Ebyafaayo naddala mu mulembe gw’Enkyukakyuka mu kyasa eky’ekkumi n’omukaaga biraga akaseera akamanyiddwa ennyo ak’amazima, enkyukakyuka ey’omusingi n’obutabanguko obuddirira, nga bwe kyeyolekera mu kibiina ky’Okulwanyisa Ennongoosereza. Naye, okuyita mu muzingo guno, omuntu addamu okuzuula amakulu agatagambika ag’enkyukakyuka eno ey’omuntu omu okusinziira ku ndowooza z’Abatereeza n’abajulizi abalala abaalaba. Okusinziira ku biwandiiko byabwe, omuntu asobola okutegeera entalo ezisaanyawo n’ensonga eziviirako okuziyiza okw’ekitalo ng’okwo. Omuntu ayinza n’okunoonyereza ku byama ebitayitamu, enkaayana ez’amaanyi n’okuyingira mu nsonga ezisukkulumye ku butonde.

Omubala gwaffe: “Enkyukakyuka mu Ebitabo; Enkyukakyuka mu Emitima,” kiraga omulembe gw’Enkyukakyuka, ebitabo byayo n’engeri gye yakwatamu abantu bonna... Era kiwulikika obwangu bw’okutereeza omuntu, okuzaalibwa omulundi ogw’okubiri n’okukyuka. Nga ekyuma ekikuba ebitabo ekya Gutenberg, nga kigatta n’ekitongole ky’okuvvuunula, kibunyisa emisingi gy’enzikiriza erongooseddwa, emyaka nga 500 egiyise, ekyuma kya digito, amaterekero g’ebitabo ku yintaneeti n’emikutu gy’empuliziganya byandiwulizizza mu buli lulimi ekitangaala ky’amazima mu biseera bino ebisembayo.

Ebirimu

Essuula 1 — Okuzikirizibwa Kwa Yerusaalemi 6
Essuula 2 — Okuyigganyizibwamu Kyasa Ekyasooka 22
Essuula 3 — Ebiro Eby&pos;ekizikiza 29
Essuula 4 — Abagoberezi Ba Waldensi 38
Essuula 5 — Johnwycliffe 51
Essuula 6 — Huss Ne Jerome 64
Essuula 7 — Okwawukana Kwa Lutoerne Luumi 89
Essuula 8 — Luthermumaaso G&pos;olukiiko 108
Essuula 9 — Omuliro Gw&pos;okuzza Ekkanisa Obuggya 127
Essuula 10 — Omuliro Gubuna Bugirimaani 137
Essuula 11 — Abalanigira B&pos;e Bugirimaani Nabo Beetaba Mu Kuwakanya 146
Essuula 12 — Enkyukakyuka Za Bufalansa 157
Essuula 13 —Budaaki N&pos;ensi Z'obukiikakkono Bwa Bulaaya 178
Essuula 14 —Abazza B'ekkanisa Abangereza Abooluvannyuma 157 184
Essuula 15 —Bayibuli N&pos;enkyukakyuka Za Bufalansa 200
Essuula 16 — Abalamazi Era Abatambuze 219
Essuula 17 — Emunnyeennye Ey'enkya 227
Essuula 18 — Omuzza W'ekkanisa Obuggya Omumerika 241
Essuula 19 — Omusana Wakatimu Kjzikiza 261
Essuula 20 — Okuzzaobuggya Eddiini Okukulu 270
Essuula 21 — Okuiabuia Kunyoomebwa 286
Essuula 22 — Obunnabbi Butuukirira 298
Essuula 23 — "Ekifo Ekitukuvu" Kltegeeza Kl? 312
Essuula 24 — Mu Watukuyu Wawatukuyu 323
Essuula 25 — Amateeka Ga Katonda Agatakyukakyuka 331
Essuula 26 — Omulimu Gw'okuza Obuggya Ekkanisa 345
Essuula 27 — Okudda Obuggya Okw'pos;omu Klseera Klno 353
Essuula 28 — Ebitabo Bikeberwa 368

Essuula 29 — Ensibukoy’obubi 378
Essuula 30 — Obulabe Wakati W’omuntu Ne Setaani 388
Essuula 31 — Emyoyo Emibi 393
Essuula 32 — Emitego Gya Setaani 398
Essuula 33 — Okulimba Okunene Okwasooka 408
Essuula 34 — Abafu Bayinzaokwogera N’abalamu? 423
Essuula 35 — Eddembe Ly&pos;okusinza Likangibwa 432
Essuula 35 — Eddembe Ly&pos;okusinza Likangibwa 447
Essuula 36 — Olutalo Olubindabinda 462
Essuula 37 — Ebyawandiikibwa Bye Bikuuma Okuban’eddembe 470
Essuula 38 — Okulabula Okusembayo 478
Essuula 39 — Ekiseera Eky’okubonaabona 486
Essuula 40 — Katonda Anunula Abantu Be 504
Essuula 41 — Ensi Esigala Matongo 518
Essuula 42 — Olutalo nga Luwedde 525

Essuula I — Okuzikirizibwa Kwa Yerusaalemi

Singa omanyi ku lunaku luno, ggwe, ebigambo eby'emirembe! Naye kaakano bikwekeddwa amaaso go. Kubanga ennaku zirikujjira, abalabe bo lwe balikuzimbako ekigo, balikwetoloola, balikuzingiza enjuyi zonna, balikusuula wansi, n'abaana bo abali mu nda yo; so tebalikulekamu jjinja eriri kungulu ku jjinja; kubanga tewamanya biro byakukyalilwa kwo. Lukka 19:42-44

Yesu ng'asinzira ku ntiko y'olusozi olw'emizeeyituuni, yatunuulira Yerusaalemi. Ekibuga kyonna nga kitebenkedde era nga kiri mulaala mu ndabika. Isiraeri yali mu kiseera eky'Okuyitako era nga ebika by'abaana ba Yisiraeri nga bakuṇṇaanye okujaguliza awamu okuyitako. Eweema ez'abalamazi nga zikkalidde mu nsuku ne mu nnimiro ez'emizabbibu, ne ku nsozi era nga zeetoolodde embiri n'okwetooloola ekibuga ekikulu ekya Isiraeri kyonna. Muwala wa Sayuuni nga yenna ajjude amalala awulirwa ng'agamba nti, Nze nnabakyala era sirina nnaku; era nga bwe yayagalwanga luli era nga yeeraba nga omuganzi mu maaso g'eggulu bamalayika nga bayimba ennyimba ez'ekitiibwa: "Olusozi Sayuuni lulungi mu kugulumira kwalwo, Lye ssanyu ery'ensi zonna.... Ekibuga kya Kabaka omukulu." Zabbuli. 48:2.

Yeekaalu nga yonna erabika bulungi. Yonna nga etemagana olw'omusana ogw'akawungeezi ogwaka ku mayinja ag'omuwendo omungi agagiriko. Eggwanga lyonna ery'Abayudaaya nga ligyenyumiririzaamu "olw'okutuukirira mu bulungi bwayo." Nga mwana ki owa Isiraeri atajjula ssanyu n'okusamaalirira olw'okugitunuurira! Naye Yesu n'ajjirwa ebirowoozo ebyenjawulo. "Awo bwe yasembera okumpi, n'alaba ekibuga n'akikaabira." Lukka 19:41. Omulokozi yajjula ennaku eyembagirawo wakati mu ssanyu eryali libuutikidde abantu nga bamuyimbira ozaana Kabaka, bwe baali nga bayingira ekibuga era nga bakutte amatabi g'enkindu. Oyo Omwana wa Katonda, essuubi lya Isiraeri, oyo eyawangula amagombe era mu maanyi ge n'azuukiza abafu, kaakano ng'ali mu maziga, si Iwa kulumwa okwabulijjo, naye olw'okunyigirizibwa okutagumiikirizika.

Teyeekaabira, newakubadde nga yali amanyidde ddala gye yali alaga. Gesusemaani yali emulindiridde, ekifo we yali agenda okubonaabonera. Yali alabira ddala bulungi oluggi lw'endiga mwe zaayisibwanga okugenda okussaddaakibwa okumala emyaka mingi; omwo mwe yali alina okuyisibwa "ng'omwana gw'endiga ogutwalibwa okuttibwa." Isaaya 53:7 Olusozi Gologoosa nga teruli wala, gye yali agenda okuwanikibwa ku musaalaba. Ekizikiza nga kibuutikidde ekkubo Kristo mwe yalina okutambulira okugenda okuwaayo ssaddaaka olw'ekibi. Naye ebyo byonna si bye byamuviirako okufuna ekizikiza mu birowoozo bye mu kiseera eky'essanyu. Omutima ogw'okwerowoozaako tegwayingira mu birowoozo bye olw'okutya okubonaabona. Yakaabira Yerusaalemi n'abantu enkumi n'enkumi abakirimu abaali balindiridde okuzikirira - olw'obuzibe bw'amaaso n'olw'obutenenya bw'abo be yajja okuwa omukisa era n'okulokola.

Ebyafaayo ebiri mu myaka enkumi n'enkumi eby'okusaasira n'obuzadde bwa Katonda, ebizze biragibwa eggwanga eddonde, kaakano nga Yesu abiraba bituukirira. Olusozi Moliya, okwo omwana ow'okusuubiza, kwe yalina okuweebwayo awatali kuwalira - akabonero akassaddaaka ey'Omwana wa Katonda. Eyo endagaano ey'omukisa, era n'ebisuubizo eby'ekitiibwa gye byakakasibwa eri kitaawe w'abeesigwa. Lubereberye 22:9, 16-18. Awo ennimi ez'omuliro ogwasituka okuva ku kiweebwayo ku gguuliro lya Olunaani malayika omuzikiriza bwe yazzaayo ekitala kye mu kiraato kyakyo (1 Ebyomumirembe 21)- akabonero akatuukira ddala ku kiweebwayo eky'Omulokozi era omutabaganya w'abonoonyi. Katonda yali asukulumizza Yerusaalemi okusinga amawanga gonna mu nsi. Katonda "Yeeroboza Sayuuni n'akiyaayanira okukituulamu." Zabbuli 132:13.

Okumala emyaka mingi nga bannabbi abatukuvu baweera eyo obubaka obulabula abantu. Bakabona nga banyokereza eyo obubaane awamu n'okusaba kw'abatukuvu ne kulinyanga mu ggulu eri Katonda. Omusaayi gw'endiga ezasalibwanga buli lunaku gye gwayiikanga olw'okuweebwayo, nga gusonga ku mwana gw'endiga owa Katonda. Awo Yakuwa gye yeeyoleseza mu kire eky'ekitiibwa ku ntebe ey'okusaasira. Amadaala agayunga ensi ku ggulu bamalayika ba Katonda kwe bakkiranga era ne balinnya nga bagagenda mu ggulu okuggulirawo ensi oluggi okutuuka eri omutukuvu wa byonna we gasinziiranga. (Lubereberye 28:12: Yokaana 1:51). Singa eggwanga lya Isiraeri lyasigala nga liwulize eri Katonda, Yerusaalemi singa weekiri ne kaakano ng'omulonde wa Katonda. (Yeremiya 17:21- 25). Ekyennaku, ebyafaayo eby'abantu ab'omukisa bijjuddemu bujeemu na kudda mabega. Bajeemera ekisa kya Katonda, ne bonoona emigabo gyabwe bwe batyo ne bafiirwa emikisa gyabwe.

Newakubadde nga Isiraeri "yaduuliranga ababaka ba Katonda ne banyomanga ebigambo bye ne basekereranga bannabbi be" (2Ebyomumirembe 36:16), yasigala nga abeeraga nga "Katonda ajjudde okusaasira era ow'ekisa ekingi, alwawo okusunguwala, era alina okusaasira okungi n'amazima amangi" (Kuva 34:6); ekisa kye nga kiyita buli kiseera nga tatunuulidde bujeemu bwabwe obutakoma. Nga kitawe w'omwana bw'asaasira omwana we, ne Katonda "yabatumiranga mu babaka be, ng'agolokoka mu makya n&pos;atuma; kubanga yasaasira abantu n'ekifo mw'abeera " 2Ebyomumirembe 36:15. Bwe baalemwa okuwuliriza okuyita, n'okwegayirira, n'abaweereza ekirabo eky'eggulu; n'abaggonnomolera ekirabo ekimu kyokka ekikira byonna mu ggulu.

N'omwana wa Katonda yaweerezebwa okwegayiririra ekibuga ekijeemu. Era Kristo ye yajja Isiraeri mu Misiri ng'omuzabbibu omulungi. Zabbuli 80:8. Omukono gwe gwe gwagobamu abamawanga era n'amusimba ku "nsozi engimu," N'amukolera olugo. N'atuma abaddu be okumulabirira. Yeebuuza, "Nandiyinzizza kukola ki nate olusuku Iwange olw'emizabbibu kye nnalemwa okulukola?" Isaaya. 5:1-4. Newakubadde nga yasuubira lubale ezabbibu ennungi naye ne lubala zabbibu ez'omunsiko, yasigala

ng’akyalusuubira okubala kyeyava ajja mu buntu mu lusuku Iwe aluwonye okuzikirizibwa. N&pos;alusimira olusalosalo; n’alusarira, n’alwagala nnyo nnyini. Teyawulira bukoowu bwe yafuba okuwonya omulimu gw’emikono gye.

Okumala emyaka esatu Mukama ow’ekitiibwa era omwanjulukufu mu mutima yagimala ng’atambulatambula mu bantu be. Yatambula ng’akola obulungi era ng’awonya bonna abaajoogebwanga Setaani,” ng’asiba abalina emitima egimenyese, okulangirira eddembe eri abawambe n’okuzibula abazibe b’amaaso, ng’awonya abakoozimbye n’okuggula abaggavu b’amatu gawulire, ng’awonya abagenge era ng’azuukiza abafu n’okubuurira amawulire amalungi eri abaavu. Ebikolwa by’Abatume 10:38; Lukka 4:18; Matayo 11:5. Abantu bonna ng’abayita n’okuyita okw’ekisa nti, “Mujje gye ndi mmwe mwena abakooye era abazitoowereddwa, nange nnaabawummuza.” Matayo 11:28.

Newakubadde nga yasasulwamu obubi olw’obulungi, n’okukyawa olw’okwagala (Zabbuli 109:5), yasigala ng’anyweredde ku mulimu ogwamuleeta. Era ebyo tebyamulemesa kukwatirwa kisa eri abo abakyetaaga. Oyo eyabalirwanga awamu n’abatalina we basula, asekererwa era omwavu lunkupe, yajja okuweereza abantu abali mu bwetaavu n’okubasitulirako emigugu, ng’abeegayirira okukkiriza ekirabo eky’obulamu. Emitima emikakanyavu egy’abantu abajeemu gy’asitula ekisa mu ye n&pos;abasaasira n’okwagala okutayogerekeka. Naye nga Isiraeri akubye omugongo mukwano gwe era omuyambi we asingira ddala. Ng’anyoomye era ng’agaanyi okuyita okw’okwagala, okubuulirirwa n’okulabula ebyavanga eri mukwano gwe.

Ekiseera eky’ekisa n’essuubi nga kiyita mangu nnyo, era nga n’ekikopo eky’obusungu bwa Katonda nga kumpi kijjudde. Ekire eky’obubi n’obujeemu ekizze kyekulumulula okuyita mu mirembe kaakano nga kikutte kazigizigi omuli obulumi, nga kinaatera okutonnyera abantu abalina ebibi, so nga n’omuntu yekka eyandibawonyeza okuzikirira okubasemberedde anyoomeddwa n’asekererwa, n’agaanibwa era nga anaatera okukomererwa. Olunaku Kristo lwe yawanikibwa ku musaalaba ku lusozi e Ggologoosa, Isiraeri nga eggwanga Iwe yakoma okutwalibwa ng’omwagalwa era ow’omukisa eri Katonda. Newakubadde nga okuzikirira kw’omwoyo ogumu eri Katonda kumuluma okuyita mu mirembe gyonna era nga kusingira wala nnyo obugagga n’amasanyu ag’ensi eno, naye Kristo yatunuulira okuzikirira kw&pos;ekibuga Yerusaalemi, eggwanga lyonna, ekibuga kye, eggwanga lya Katonda eddonde, eky’obugagga bwe, n’alumwa.

Banabbi baakaabiranga Isiraeri olw’okwonoona kwe era n’okunakuwala olw’ebyo ebyavanga mu kwonoona kwe. “Omutwe gwange singa gubadde mazzi, n’amaaso gange singa lubadde luzzi lwa maziga, nkaabirenga emisana n’ekiro abo abattiddwa ab’omuwala w’abantu bange!” bwatyo Yeremiya bwe yeesabiranga, “olw’ekisibo kya Mukama ekikwatiddwa.” Yeremiya 9:1; 13:17. Kristo yandikaabye kyenkana ki oyo eyayiinza okwolesebwa ebyo okuyita mu mirembe gyonna! Yalaba Amalayika omuzikiriza

ng'agaludde ekitala kye eri ekibuga ekibadde ekifo Katonda mw'atuula. Yakitunuulira ng'ayima ku lusozi olw'emizeeyituuni ekifo mwennyini Tito Omuluumi n'amaggye ge kye baawamba, n'ayisa amaaso okutuuka mu kiwonvu awali entebe ezisalirwako emisango, era n&pos;amaaso nga gajjude amaziga, n'alaba bbuggwe yenna nga yeebulunguluddwa amaggye g'abannamawanga. Yawulira emisinde gy'amaggye nga batabaala okulwana. N'awulira amaloboozi g'abazadde n&pos;abaana nga bakaabira okulya emmere mu kibuga ekimaze okuzingizibwa. Yalaba ekifo kye ekitukuvu n'ennyumba enuungi, embiri za Yerusaalemi n'emirongooti byonna nga bikumiddwaako omuliro, byonna bifuuse muyonga.

Bwe yalengera okuyita mu mirembe, n'alaba abantu be be yalagaana nabo endagaano nga basasaanye okubuna amawanga "okufaanana akabenje akagudde wakati mu ddungu." Yalaba ekiruyi ekyali kirindiridde okutuuka ku baana be naye nga kwe kulumwa okusooka ekiva ku kikompe ky'obusungu bwa Katonda bwe balina okunywa mu bujjuvu ku lunaku olw'okusalirako omusango. Ebigambo bya Katonda ebijjudde okusaasira n'okwagala nga byogera nti: "Yerusaalemi, Yerusaalemi, atta bannabbi, akasuukirira amayinja abantu abatumibwa gy'ali! Emirundi emeka gye nnayagalira ddala okukuṇṇaanya abaana bo nga enkoko bw'ekuṇgaanya obwana bwayo munda w'ebiwawatiro byayo, ne mutayagala! Ai, ggwe eggwanga eryayagalwa okukira amawanga amalala singa wamanya ebiro eby'okukyalirwa kwo. Laba nkomye ku malayika omuzikiriza, era nkuyita okwenenya, naye n'otoyagala. Kubanga togaanyi bugaanyi baddu na babaka oba bannabbi benkutumira naye ogaanye nze mwene, Omutukuvu wa Isiraeri, Omununuzi wo. Bw'otyo onoovunaanyizibwa olw'okuzikirira kwo. "Era temwagala kujja gye ndi okubeera n'obulamu obutaggwaawo." Matayo 23:37; Yokaana 5:40

Kristo yalaba mu Yerusaalemi nga mulimu akabonero ak'obukakanyavu bw'omulima ogw'obutakkiriza n'okujeema nga byeyongera okutuuka ku lunaku Katonda Iw&pos;aliwolererako eggwanga. Yawulira okulaajana okw'abantu abaabula nga binyigiriza omutima gwe ekyamuleetera okukaaba mu ddoboozi ery'omwanguka. Yalaba ebikolwa eby'ekibi nga byetabudde wamu n'okunakuwala kw'abantu, amaziga n'omusaayi gwabwe; omutima gwe ne gwennyika olw'ekisa kye ekitakoma olw'abo ababonaabona era abanyigirizibwa mu nsi, ng'ayagala bonna okubawonya. Naye ng'omukono gwe teguyinza kuggyawo kulaajana kw'abantu; anti nga batono nnyo abanoonya ekkubo ery'obuwonero. Yali mweteefuteefu okufuka omwoyo gwe okutuusa okufa olw'okubatuusaako obulokozi, naye nga batono ddala abagenda gy'ali bafiine obulamu.

Kabaka ow'eggulu ng'akaaba! Omwana wa Katonda ataggwaawo ng'atabuddwa mu mwoyo gwe, n&pos;avuunama n'akaaba mu bulumi! Eggulu lyasamaalirira. Ekyo kitulaga obubi bw'ekibi; kitulaga obunene bw'omulimu gw'okulokola omwonoonyi okuva mu biva mu kumenya amateeka ga Katonda nga bwe guli. Yesu yatunuulira enkomerero

y'ebyafaayo by'ensi eno, n'alaba ensi ng'ezingiddwaako obulimba obufaananako n'obwo obwaleetera Yerusaalemi okuzikirizibwa. Ekibi nnamutta Abayudaaya kye baakola, kwe kugaanira ddala Kristo; so ng'ate ekibi nnamutta eri Abakristaayo, kwe kugaana amateeka ga Katonda omusingi gw'obukulembeze bwa Katonda mu ggulu ne ku nsi. Amateeka ga Yakuwa gakunyoomebwa era gatwalibwe ng'ekitaliimu. Obukadde n'obukadde bw'abantu abasibiddwa mu kibi, era mu buddu bwa Setaani, baakuzikirira mu kufa okwokubiri olw'okugaana okuwuliriza ebigambo eby'amazima mu kiseera kyabwe eky'okukyalirwa. Obwo buzibe bw'amaaso ddala! Okwagala okw'omunguuba!

Nga wabula ennaku bbiri Kristo asembyeyo okuyingira mu yeekaalu, ng'amaze okuvumirira obunaanfuusi bw'abafalisaayo n'abakulembeze b'Abayudaaya, n'alinnya nate wamu n'abayigirizwa be ku lusozi olwa Zeyituuni ne batuula ku muddo okwolekera ekibuga. Era nate ne yeekaliriza amazimba ga Yerusaalemi, ebitikkiro n'embiri ze. N'alaba yeekaalu mu kitiibwa kyayo ng'etemagana, engule ey'ekitiibwa ng'ebuutikidde olusozi olutukuvu.

Ng'ebula emyaka nga lukumi Kristo okujja, omuyimbi wa zabbuli yayimba ng'asukkulumya okwagala kwa Katonda eri Isiraeri ng'amufuula ennyumba ye entukuvu ey'okubeeramu bwe yagamba nti: "Era mu Saalemi eweema ye mweri, n'ekifo kye ky'atuulamu mu Sayuuni." "Naye n'alonda ekisa kya Yuda, olusozi Sayuuni lwe yayagala, N'azimba awatukuvu we okufaanana ng'ensozi, ng'ensi gye wanyweza emirembe gyonna." Zabbuli 76:2; 78:68,69.

Yeekaalu eyasooka yazimbibwa mu kiseera Isiraeri we yagaggawalira obulungi. Amayinja amanene era ag'omuwendo bwe gaakuṇṇaanyizibwa kabaka Dawudi olw'omulimu guno Katonda bwe yamuluṇṇamya enzimba y'ayo. 1 Ebyomumirembe 28:12,19. Sulemaani kabaka wa Isiraeri eyali omugezi ennyo ye yagimaliriza. Era yeekaalu eno kye kimu ku bizimbe ebyali byewuunyisa, ensi bye yali erabyeko. So ate Mukama yali amaze okulangirira ku yeekaalu eyokubiri okuyita mu Kaggayi nnabbi nti: "Ekitiibwa eky&pos;ennyumba eno eky'oluvannyuma kirisinga kiri ekyasooka." "Era ndinkankanya amawanga gonna, n'ebyo ebyegombebwa amawanga gonna birijja, era ndijjuza ennyumba eno ekitiibwa, bw'ayogera Mukama ow'eggye." Kaggayi 2:9,7.

Oluvannyuma nga yeekaalu emaze okuzikirizibwa Nebukadduneeza, yazimbibwa nate abantu abaali bamaze kumpi obulamu bwabwe bwonna mu bunyage bwe baakomawo mu nsi eyali efuuse amatongo ng'ebula emyaka nga ebikumi bitaano Kristo okuzaalibwa. Nga mu bo mulimu abasajja abakulu mu myaka abaalabako ku kitiibwa kya yeekaalu eyasooka eyazimbibwa Sulemaani ne bakaaba amaziga olw'emisingi gya yeekaalu ey'okubiri obutatuuka ku kitiibwa ky'eri eyasooka. Nnabbi annyonnyola mu bulumi embeera nga bwe yali: "Anti ani asigadde mu mmwe eyalaba ennyumba eno mu kitiibwa kyayo ekyasooka? Era mugiraba mutya kaakano? Temugiraba nga teriimu kabuntu mu

maaso gammwe?" Kaggayi 2:3; Ezera 3:12. O1uvannyuma kwe kulangirira amawulire ag'essuubi nti ekitiibwa kya yeekaalu eyokubiri kirisinga eky'eyo eyasooka.

Naye yeekaalu eyokubiri teyatuuka mu kitiibwa ku eri eyasooka, wadde okulabikamu ekitiibwa kya Katonda nga bwe kyali mu eri eyasooka. Amaanyi ag'obwa Katonda tegaalabika bwe yali ng'ewongebwa. Ekire eky'ekitiibwa tekyalabikako kujjuza watukuvu. Wadde omuliro okuva mu ggulu okwokya ekiweebwayo nga kiri ku kyoto. Entebe ey'okusaasira mu kifo ekitukuvu nga tekyaliwo wakati wa bakerubi. Essaanduuke ey'endagaano n'emeeza ez'obujulirwa nga tezikyalimu. Nga tewakyawulirwa ddoboozi kuva mu ggulu eryanukula kabona ku ebyo bye yeebuuza ku Yakuwa.

Okumala ebyasa by'emyaka mingi ng'Abayudaaya beebuuza ebisuubizo bya Katonda bye yasuubiza okuyita mu nnabbi Kaggayi lwe birituukirira naye nga buteerere, so nga ate amalala n'obutakkiriza bye bizibye amaaso gaabwe ag'omwoyo obutategeera mazima g'ebigambo bya nnabbi. Ekire eky'ekitiibwa kya Yakuwa tekyabuutikira yeekaalu ey'okubiri, wabula n'okubeerawo ku oyo omu Obwakatonda bwonna mwe bwatuula - Katonda yennyini eyalabisibwa mu mubiri. Oyo "Okuyaayaana kw'amawanga" mazima yali atuuse, Omusajja Omunazaaleesi bwe yayigiriza n'awonya abalwadde bwe yali mu luggya olutukuvu olwa yeekaalu ye. Yeekaalu eyookubiri yasukkuluma mu kitiibwa olw'okubeerawo kwa Kristo. Naye Isiraeri n'eteetwalira kirabo kya ggulu. Ekitiibwa kyabavaako era ne ku yeekaalu emirembe gyonna Omuyigiriza omukakkamu bwe yayita mu mulyango ogwa zaabu n'afuluma ku lunaku olwo. Ebigamba by'omulokozi byali bimaze okutuukirira nti : "Ennyumba yammwe ebalekeddwa kifuluka." Matayo 23:38

Abayigirizwa beewuunya era ne basamaalirira Kristo bwe yalagula nga yeekaalu

bwe yali egenda okuwambibwa bwe batyo ne baagala okumanyira ddala mu bujjuvu amakulu g'ebigambo bye. Yeekaalu yali ekoleddwa n'amagezi ag'ekikugu ng'emaliddwako obulindo bw'ensimbi okumala emyaka egisoba mu makumi ana. Kerode omukulu ng'agyonooneddeko obugagga bwonna obw'Abaluumi era n'Abayudaaya, era kabaka w'ensi ezo ng'agigaggawazza n'ebitone. Amayinja ag'omuwendo amanene ddala okuva e Luumi, ge gamu ku gaagizimba, abayigirizwa kwe baasinziira ne bawenya ku Mukama waabwe nga bagamba nti: "Laba amayinja gano n'enzimba eno bw'eri." Makko 13:1 Yesu yabaddamu mu bigambo eby'ennaku era ebyewuunyisa ng'asinziira ku bigambo bino nti: "Mazima mbagamba nti, Tewalisigala wano jjinja eriri kungulu ku jjinja eritalisuulibwa wansi." Matayo 24:2 Abayigirizwa baakwataganya okukomawo kwa Kristo mu kitiibwa alye obwakababaka bw'ensi eno, okubonereza Abayudaaya abateenenya n'okukutula ekikoligo ky'Abaluumi mu kuwambibwa n'okuzikirizibwa kwa Yerusaalemi. Mukama yali abagambye nti waakukomawo omulundi ogwookubiri. Bwebatyo nga mu kwogera ku kusalira Yerusaalemi emisango ebirowoozo byabwe byaddayo ku kukomawo kwe; era bwe baakuṇṇaanira waali ku lusozi Iwa Zeyituuni baamugamba nti: "Tubuulire

bino we biribeererawo n'akabonero ak'okujja kwo bwe kaliba, n'ak'emirembe gino okuggwaawo?" Matayo 24:3 Katonda mu kisa kye yaziba amaaso g'abayigirizwa be obutalaba bya mu maaso. Era singa mu kiseera ekyo baalaba amazima agatiisa ag'emirundi ebiri, omuli okubonaabona n'okufa kw'Omulokozi era n'okuzikirizibwa kw'ekibuga ne yeekaalu, banditidde nnyo olw'entiisa. Kristo yali abalambululidde obubonero obw'ebiseera nga bwe buliddiriŋŋana ensi nga tenatuuka ku nkomerero. Naye ng'ebigambo bye tebannabitegeerera ddala, era nga amakulu g'abyo gaakubikkulirwa abantu be mu kiseera we beetaagira okumanyira ebiragiro ebibirimu. Obunnabbi bwe yalagula bw&pos;alina amakulu ga mirundi ebiri: nga bulengeza ku kuzikirizibwa kwa Yerusaalemi, era ne bulanga ku bubi obulibeerawo ku lunaku olukulu olw'enkomerero.

Kristo yayogera nga abayigirizwa be bawuliriza emisango n'ekiruyi Isiraeri eyagwa bye yali egenda okuvunaanibwa naddala ogw'okugaana n'okukomerera Masiya. Era ng'olunaku olwo olw'entiisa Iwakukulemberwa obubonero obutabuusibwabuusibwa. Essaawa eyo ey'entiisa nga yakwanguwako nnyo era mu bwangu. Omulokozi yalabula abagoberezi be ng&pos;abagamba nti: "Kale bwe muliraba eky'omuzizo ekizikiriza, Danieri nnabbi kye yayogerako, nga kiyimiridde mu kifo ekitukuvu, (asomamu ategeere), kale abali mu Buyudaaya baddukiranga ku nsozi." Matayo 24:15,16. Eky'omuzizo bwe kiriyimirizibwa mu nsi entukuvu, kwe kugamba okusukka ku bbuggwe w'ekibuga, olwo abayigirizwa ba Kristo nga beenoonyeza obuwonero. Obubonero obulabula bwe bulirabibwa, abalina okudduka tebalina kulwa. Okwetoloola Buyudaaya yenna ne Yerusaalemi nga balina okwetegereza obubonero era badduke mbagirawo. Oyo akwatiddwa omukisa n'abeera waggulu ku nnyumba nga talina kukka wansi mu nnyumba okusobola okuwonya ku bugagga bwe. Ng'abo abali mu nnimiro nga balima, tebalina kukomawo kukima ngoye zaanikiddwa mu kiseera we babeeredde nga bakolera mu bbugumu. Nga tebalina kulwa, si kulwa nga bazikiririra wamu.

Mu kiseera Kerode bwe yali nga y'afuga, Yerusaalemi teyakoma ku kuyonjebwa buyonjebwa kyokka, naye era kyawanikibwamu emirongooti, bbuggwe n'agaziyizibwa, obukuumi ne bweyongera, byonna ebyo bwe byeyongera ku bukuumi bw'akyo obw'obutonde okusinziira we kiri, ne kiba nga si kyangu kuwangulwa. Ng&pos;oyo akyogerako mu kiseera ekyo n'alagula nga bwe kiyinza okuzikiribwa, afaanaanyizibwa Nuuwa mu kiseera kye bwe yayitibwa omulalu. Naye Kristo yali agambye nti: "Eggulu n'ensi biriggwaawo, naye ebigambo byange tebiriggweerawo ddala." Matayo 24:35. Okuzikirira n'ekiruyi byalangirirwa ku Yerusaalemi era ne bikakasibwa olw'ebibi bye n'obukakanyavu bw'omutima gwe.

Anti Mukama yali amaze okwogerera mu nnabbi Mikka nti: "Muwulire kino, mbeegayirira mmwe abakulu b'ennyumba ya Yakobo, nammwe abafuga ennyumba ya Isiraeri, abatamwa omusango era abalya ensonga zonna. Bazimba Sayuuni n'omusaayi, era Yerusaalemi bakizimba n'obukyamu. Abakulu baakyo basala omusango, baweebwe

empeera, ne bakabona baakyo bayigiriza bafune ebintu, ne bannabbi baakyo balagula baweebwe effeeza; naye bo balyesigama ku Mukama nga boogera nti Mukama tali wakati waffe? Akabi tekalitutuukako." Mikka 3:9-11.

Ebigambo bino binnyonnyolera ddala bulungi obulyake n'okwerowoozaako obw'abantu abaali mu Yerusaalemi. Nga beerowooza okuba abakuuma obutiribiri amateeka ga Katonda, so ng'ate bwe bamenya ebikulu mu go. Baakyawa Kristo kubanga olw'obutukuvu bwe obubi bwabwe bwonna bwabikkulwa; era ne bamuvunaana olw'okusibukako okubonaabona okuva mu bibi byabwe. Newakubadde nga baamumanya nga atayonoonangako, naye baasalawo nti okufa kwe kwe kunaabawonya ng'eggwanga. "Bwe tunaamuleka bwe tutyo, bonna banaamukiriza: n&pos;abaluumi balijja, balitunyagako ensi yaffe n'eggwanga lyaffe." Yokaana 11:48 Kristo bw'aweebwayo nga saddaaka, baandiddamu okufuna amaanyi n&pos;ettuttumu nga lye baalina. Bwebatyo bwe baalowoozanga era ne bakkiriziganyiza wamu ne kabona asinga obukulu nti, kye kirungi omuntu omu okufa okusinga eggwanga lyonna okuzikirira.

Bwebatyo abakulembeze b'abayudaaya bwe baazimba "Sayuuni n'omusaayi, era Yerusaalemi bakizimba n'obukyamu." Mikka 3:10. Bwe batta Omulokozi waabwe olw'okwogeranga ku bibi byabwe, ne beerowooza okuba abatuukirivu era abasiimibwa Katonda, bwebatyo ne basuubira Mukama okubalokola eri abalabe baabwe. "Sayuuni kyeruliva lulimibwa ng'omutala ku bwammwe, ne Yerusaalemi kirifuuka ekifunvu, n'olusozi olw'ennyumba ng'ebifo ebigulumivu eby'omu kibira." Nnabbi bwatyo bwe yeeyongera okulagula. Mikka 3:12.

Waali waakayita emyaka nga makumi ana Yesu yennyini ng'amaze okulangirira okuzikirira ku Yerusaalemi, naye nga Mukama akyagumiikirizza okusalira ensi eno n'ekibuga kyayo omusango. Nga waakitalo Mukama alwaawo okusunguwala bwe yagumiikiriza abaajeemera enjiri n'okutta omwana we! Olugero Iw'omuti omutiini ogutaaliko bibala gwageregeranyizibwa n'engeri Katonda gye yasaasiramu eggwanga lya Isiraeri. Kubanga ekiragiro kyagamba nti: "Guteme; n'okwemala gwemalira ki ekifo obwereere?" (Lukka 13:7), naye nga Katonda akyaguwaddeyo omukisa omulala.

Nga wakyaliiwo Abayudaaya bangi abatanategeerera ddala bulungi mpisa n'emirimu gya Kristo. Era ng'abaana bonna tebanassanyukira oba okufuna omusana nga ogwo bazadde baabwe gwe bajeemera. Katonda yaboongera okubaakiza omusana okuyita mu kubuulirira kw'abatume nga kw'otadde n'abayambi baabwe; bafune omukisa okulaba obunnabbi nga butuukirira, si mu kuzaalibwa ne mu bulamu bwa Kristo mwokka, naye era ne mu kufa kwe era n'okuzuukira kwe. Abaana tebaavuunaanibwa lwa bibi by'abazadde baabwe kyokka, naye n'olw'omusana gwonna ogwaweebwa abazadde, abaana bajeemera okukkiriza omusana ogwaboongerwako, bwebatyo ne bagabana ku bibi by'abazadde baabwe ne bajyuzza ekikompe eky'obubi.

Katonda okugumiikiriza Yerusaalemi kwanywereza Abayudaaya mu bukakanyavu bw'emitima gyabwe. Olw'obukyayi n'obukambwe bye baakola ku bayigirizwa ba Yesu, bwebatyo ne bateetwalira mukisa gusembayo. Katonda n'abaggyako omukono gwe ogw'obukuumi n'amaanyi agaaziyizanga Setaani ne bamalayika be, eggwanga ne lisigala mu bukuumi bw'omukulembeze bo gwe beerondera. Abaana be nga bajeemedde ekisa kya Kristo ekyandiwangudde ebirowoozo ebibi, kaakano bano nga bebatuga. Setaani n'asitula mu bo empisa envundu. Nga buli kye bakola tebamala kulowooza era nga tebakyalimu kulowooza, wabula okufugibwa endowooza zaabwe ez'obuzibe bw'amaso. Ne baba bakambwe nga Setaani. Mu maka ne mu ggwanga okutwalira awamu, mu beebitiibwa n&pos;abakopi nga buli inuntu takyesiga munne, nga balina enge, obukyayi, ekiruyi, obunyoomi n'obussi. Nga wonna tewakyali buddukiro.

Ng'ab'emikwano n'ab'erjṇanda buli omu alyamu munne olukwe. Abazadde nga batta abaana baabwe, n'abaana nga batta abazadde baabwe. Ng'abakulembeze tebakyalina maanyi kufuga bulungi bantu. Ng'obuteefuga bubafudde bannakyemalira. Abayudaaya nga bakkiriza obujulirwa obw'obulimba ne basingisa omusango Omwana wa Katonda ataalina musango. Ne batandika okulumirizibwa n'obuteekakasa. Kubanga olw'ebikolwa byabwe ebyo baali baasaba dda nga boogera nti: "Omutukuvu owa Isiraeri mumumaleewo mu maaso gaffe." Isaaya 30:11. Kaakano ng'okusaba kwabwe kuddiddwaamu. Nga tebakyalina kutya Katonda. Setaani nga ye mukulembeze w'eggwanga, era nga n'abakulembeze abawaggulu ne bannaddiini nga yabawamba. Abakulembeze ab'ebiwayi ebibadde biwakanya mu kiseera ekyo nga byegattidde wamu okulwanyisa n'okubonyaabonya abatalina musango, ne batandika okwegwaako ne betta awatali kusaasira. Nga n'obutukuvu bwa yeekaalu tebuyinza kuziyiza bumenyi bw'amateeka obw'ekika ekya waggulu bwe batuuseeko.

Abantu abali mu kusinza nga babattira mu maaso ga woolutaali, awatukuvu ne wonoonebwa n'emirambo egigaṇṇalamye. Mu bikolwa byabwe eby'obuwoozi era n&pos;obuzibe bw'amaaso, nga bakyerowooza era nga tebalina kutya nti Yerusaalemi tekyiyinza kuzikirizibwa, kubanga kibuga kya Katonda. Okunyweza obulimba bwaabwe, ne bawa enguzi bannabbi ab'obulimba balagule newakubadde nga n'abasirikale b'Abaluumi baali beebulunguludde yeekaalu nti, 'abantu balina okulindirira Mukama okubalokola.' Era bangi abaasigalamu nga balowooza nti Oyo owawaggulu ennyo waakukyusa embeera awangule abalabe baabwe. Naye nga Isiraeri yali egaanyi obukuumi bwa Katonda, bwatyo nga takyalina bukuumi. Yerusaalemi ng'onakuwaza! Yenna ng'akutusekutuseemu olw'ennyombo n'omusaayi gw'abaana be abattiddwa buli ayinza, nga omusaayi gusaasaanidde enguudo z'omukibuga kye, amaggye g'abannaggwanga nga bwe gasensera okumenya bbuggwe okutta abalwanyi be!

Buli kigambo Kristo kye yalanga okutuukirira ku Yerusaalemi okuzikirizibwa, ky'atuukirira okutuuka ku buli nnukuta. Abayudaaya ne bategeera amazima g'ebigambo

bya Katonda ebirabula nti: “Ekigera kye mugereramu, ekyo kye muligererwa nammwe.” Matayo 7:2.

Obubonero n’ebyewunyisa byalabibwanga okulanga akabi n’okuzikirira. Omuliro ogutali gwa bulijjo gwayakanga mu yeekaalu ne ku woolutaali eyo wakati mu ttumbi. Ebire by’akolanga ebifaananyi by’abasajja ababagalidde eby’okulwanyisa n’amagaali g’embalaasi ng’enjuba egolooba. Bakabona abaweerezanga ekiro baatabulwanga amaloboozi agataategeerwanga; musisi n’ayuguumyanga ensi era amaloboozi g pos;abantu bangi ne gawulirwa nga gakaaba nti: “mutuleke tuve wano.” Oluggi olunene olw’ebuvanjuba, olw’ali oluzito ennyo nga si kyangu abasajja nga baabo okuluggala, nga Iwanywezebwa n’emitayimbwa egy’ekyuma wakati mu mayinja agasibiddwa obulungi, lweggula awatali mukono - Milman, The History of the Jews, Book 13.

Waaliwo omusajja eyagendanga ng’alangiriranga akabi akaali kagenda okutuuka ku kibuga okumala emyaka musanvu. Ng’agenda addiṇṇana ennyimba ezikungubaga buli kiro n’emisana nti: “Eddoboozi okuva ebuvanjuba! eddoboozi okuva ebugwanjuba! eddoboozi okuva mu mpewo ennya ez’ensi! eddoboozi eri Yerusaalemi era n’eri yeekaalu! eddoboozi eri omugole omusajja era n’eri omugole omukazi! eddoboozi eri abantu bonna!” Ibid. Omuntu ono ataategeerwa yasibwa era n’abonyabonyezebwa naye nga teyeemulugunya. Bwe baamuvuma era ne bamuwandulira amalusu ng’abaddamu kimu kyokka nti: “Yerusaalemi zikusanze, zikusanze!” “zibasanze abakituulamu!” Teyalekeraawo kulabula okutuusa Iwe yattirwa awamu n’abo beyalagula.

Tewali Mukristaayo n’omu eyazikiririra mu kuzikirizibwa kwa Yerusaalemi. Kubanga Kristo yali amaze okulabula abayigirizwa be, era nga bonna abakkiriza ekigambo kye beetegerezza obubonero obwasuubizibwa. “Naye bwe mulabanga Yerusaalemi nga kyetolooddwa eggye, ne mulyoka mutegeera nti okuzikirira kwakyo kunaatera okutuuka. Mu biro ebyo ababanga mu Buyudaaya baddukiranga ku nsozi, n&pos;ababanga wakati mu kyo bakifulumangamu; n’ababanga mu byalo tebakiyingirangamu.” Bwatyo Yesu bwe yalabula. Lukka 21:20,21.

01uvannyuma nga Cestius Omuluumi amaze okwebulungulula ekibuga ne badduka ekiwalazzima nga balese ekibuga tekirina bukuumi Cestius n’ayanguyirwa okukirumba mu bwangu. Abaaziingizibwa mu kibuga, bonna nga baweddemu essuubi okusobola okwerwanako era nga banaatera okwewaayo mu mikono gye, omugabe wa Luumi naakola akadda - nnyuma awatali nsonga ntuufu. Naye ng’omukono gwa Katonda guli mu buli kyali kikolebwa olw’obulungi bw’abantu be. Abakristaayo abaali mu kugumiikiriza nga baweereddwa akabonero ak’essuubi, era nga, guno gwe mukisa gwokka ogwali guweereddwa eri buli yenna ayagala, okugondera okulabula kw’Omulokozi. Nga tewali kiyinza kuziyiza mukristaayo kukifuluma ka kibe Muluumi oba Omuyudaaya. Cestius bwe yaddako emabega, Abayudaaya ne beekuṇgaanya okulumba nga basinziira mu

Yerusaalemi okugoberera eggye ly&pos;Abaluumi. Awo bwe baali nga bali mu kulwanagana era ng'olutalo lunyinyitidde, Abakristaayo ne bafuluma ekibuga ne badduka. Ensi yaabwe yonna mu kiseera ekyo nga emaliddwamu empeke zonna ez'abayeekera ezandibakaluubiriza okukifuluma. Era olw'okubanga Abayudaaya mu kiseera ekyo baali bakuṇṇaanye okujaguzza embaga ey'okuyitako mu Yerusaalemi Abaluumi we baakiziingiriza, Abakristaayo okw etoloola ensi yonna baayanguyirwa okutoloka nga tebatuusiddwaako bulabe. Ne baddukira mu bifo ne mu bibuga nga Pella ne Pereya emitala wa Yoludaani omutaali bulabe awatali kulwa.

Eggye ly'Abayudaaya nga ligenda liwerekereza Cestius n'abalwanyibe, ly'agezaako okubatiisa nga liringa erinaabazikiriza. Era nga tekyaali kyangu Abaluumi okwerwanako. Abayudaaya bwebatyo ne bakomawo e Yerusaalemi nga bajaguza n'omunyago gwaabwe kumpi nga tewali n'omu afudde. Naye obuwanguzi buno obwekiyita mu luggya, bw'abaleetera bubi bwereere.

Omutawaana gwatuuka ku Yerusaalemi bwe kyaddamu okuzindibwa nate Tito Omuluumi. Ekibuga kyazingizibwa mu kiseera eky'embaga eyokuyitako obukadde n'obukadde bw'Abayudaaya bwe bwali bukuṇṇaanidde mu bisenge byakyo. Amawanika gaakyo ag'emmere agaali gakuumiddwa obulungi agandisobodde okuliisa abatuuze baamu okumala emyaka mingi, gaali gaakamala okuzikirizibwa olw'obuggya n'ennyombo ebyali mu bibinja ebyali birwanagana, kaakano ng'ensi erekeddwa mu ntiisa ey'enjala.

Ekigera eky'eṇṇaano nga kigulwa talanta. Enjala n'ebaluma ekyenkanidde awo, abantu ne batuuka n'okulya emisipi gy'empale zaabwe awamu n'engatto ko n'ensawo zaabwe. Abantu nkumu ne beebbiriranga mu kiro okugenda ebweru w'ekibuga bakuṇṇaanye ebyokulya okuva mu ttale eryali okumpi n'ekibuga, wadde nga n'abamu baakwatibwanga ne battibwa mu nzitta ey'obukambwe, era nga n'abo abaawonangawo baakomangawo nga banyagiddwako ebyo bye bakuṇṇaanyirizza mu bugubi. Okubonyaabonya okutali kwa buntu okwali kusinga obubi, nga kukolwa abo abaali mu buyinza, nga bawaliriza abantu abaali beetaaga baleme okufuna ku ako akatono akaali kasigaddewo. Kyokka ng'obukambwe buno bukolebwa abantu abaali balina byonna bye beetaaga, era nga baagala kweterekera olw'ebiseera eby'omumaaso.

Abantu nkumi na nkumi ne bafa olw'enjala n'endwadde. Ng'ensonyi zirabika ziwedde ku bantu. Abasajja nga banyaga bakyala baabwe, n'abakyala abaami baabwe. Abaana ne balabibwanga nga basika emmere okuva ku mimwa gya bazadde baabwe abakaddiye. Ekibuuzo kya nnabbi ekigamba nti, "Omukazi ayinza okwerabira omwana we ayonka?" ne kifuna okuddibwamu wakati mu kibuga ekirindiridde okuzikirira: "Abakazi ab'okusaasira okungi bafumbye abaana baabwe bo n'emikono gyabwe bo, baabanga baakulya mu kuzikirira kw'omuwala w'abantu bangeIsaaya 49:15; Okukungubaga 4:10. Era nate obunnabbi obulabula obwayogerwa ebyasa by'emyaka kkumi nabitaano ebyali

biyise ne butuukirira: “Omukazi omugonvu mu mmwe era omwenaanyi, ataganya kulinyisa ku ttaka kigere kye olw’okwenaanya n’obugonvu, eriiso lye linaaba bbi eri bba ow’omu kifuba kye, n’eri mutabani we, n’eri muwala we; n’eri omwana we omuto afuluma wakati w’ebigere bye, n’eri abaana be baalizaala; kubanga anaabalyanga nkiso olw’okubulwa ebintu byonna mu kuzingizibwa ne mu kuziyizibwa omulabe wo kw’anakuziyizanga mu miryango gyo.” Ekyamateeka Olwookubiri 28:56,57.

Abakulembeze b’Abaluumi baakola kyonna ekisoboka okutuusa entiisa ku Bayudaaya bwebatyo basobole okwewaayo mu mikono gyabwe. Abo abaawambibwanga ne batwalibwanga mu busibe, nga babakooza kagiri, n’okubabonyaabonyanga awamu n’okukomererwanga ku bbugwe w&pos;ekibuga. Bikumi na bikumi ne battibwanga mu ngeri eyo, ne bagendanga nga bakola batyo okutuusa, ekiwonvu kyonna ekya Yekosafaati n’okutuuka ku lusozi Gologoosa lwe

wajuzibwa emisaalaba emingi nga tewakyali na kifo w’oyinza kutambulira. Mazima ekikolimo eky’entiisa kye beesabira nga bali mu kifo awasalirwa emisango ewa Piraato kyabatuukirira: “Omusaayi gwe gube ku ffe ne ku baana baffe.” Matayo 27:25.

Tito yaandiyinzizza okulagira ne balekeraawo ebikolwa ebikambwe bityo, era bwatyo n’awonya Yerusaalemi ereme okunywa ekikompe ekijjuvu eky’okuzikirira kwe. Mazima entiisa yamukwatanga buli lwe yalabanga emirambo egigudde nga gituumiddwa entuumu wakati mu kiwonvu. Okufaanana n’omuntu atakyategeera, yasinziira ku ntikko y’olusozi olw’emizeyituuni awaali yeekaalu etemagana obulungi n’alagira obutakwata ku jjinja lyayo lyonna. Bwatyo yeegayirira abakulembeze b’Abayudaaya obutamuwaliriza kwonoona butukuvu bwa yeekaalu. Yosephus yennyini, ng’akozesa ebigambo ebirungi ennyo, n’abeegayirira beeweeyo mu mikono gye, basobole okwewonya, n’okuwonya ekibuga n’ekifo kyabwe eky’okusinzizaamu. Kyokka ebigambo bye baabyanukula nga bakolimira mukolimire. Baakasuukirira mukasuukirire busaale oyo eyali omutabaganya waabwe yekka, ng’ayimiridde abeegayirira. Abayudaaya baagaana okuyita okw’Omwana wa Katonda, olwo empaka n’okubeegayirira ne byongera bwongezi kukakanyaza mitima gyabwe okutuuka ku muntu asembayo. Tito yatawaanira bwereere ng’ayagala okuwonya yeekaalu; Oyo eyali amusinga yali agambye nti tewali jjinja eririsigala kungulu ku jjinja linnaalyo.

Obukakanyavu bw’ekizibi ky’amaaso obw’abakulembeze b’Abayudaaya, n’obuliisa maanyi obutayogerekeka ebyali mu kibuga ekimaze okuzingizibwa, ne bitabula obusungu bw’Abaluumi, bwatyo Tito n’asalawo okuzikiriza yeekaalu Iwa mpaka. Wabula, yamalirira nti oba nga kiyinzika aleme okugizikiririza ddala. Kyokka ebigambo bye tebaabisaako mwoyo. 01uvannyuma ng’agenze okwebakako ekiro, Abayudaaya nga basalinkiriza okuva mu yeekaalu, baalumba abaserikale abaali wabweru. Wakati mu lutalo, omuserikale yakasuka ekitawuliro ky’omuliro ng’ayima mu ddirisa, amangu ago emiti

egyali ku kasolya k'ennyumba entukuvu ne gikwata omuliro. Tito yadduka mbiro okutuuka mu kifo ng'ali wamu n'abagabe be, n'alagira abaserikale bazikirize omuliro. Ebigambo bye tebaabiwuliriza. Bonna nga basunguwadde, abaserikale baagenda mu maaso n'okukoleeza omuliro ku bisenge ebiriraanye yeekaalu, era ne bagenda nga batta n'ebitala byabwe nga babigaludde enkumi n'enkumi z'abantu abaali baddukiddemu. Omusaayi ne gukulukuta nga guva ku madaala ga yeekaalu okufaanana amazzi. Abayudaaya nkumi na nkumi ne bazikirira. Wakati mu luyoogaano olw'olutalo, ne muwulirwa amaloboozi nga googerera waggulu nti: "lchabod!" — ekiwuunulwa nti Ekitiibwa kigenze.

'Tito yakaluubirirwa okukoma ku busungu bw'abaserikale; yayingira ye awamu n'abaserikale be nga bwe yeetegereza munda w'ekifo ekitukuvu. Ekitiibwa ky'ajula okubatta; era olw'okubanga omuliro gwali tegunnayingirira ddala munda w'ekifo ekitukuvu, n'asala amagezi okugiwonya, n'akomawo nate n'awenya ku baserikale bakomye nnabbambula w'omuliro. Omuserikale ono omutegeevu naafuba nnyo okuzza obuwulize mu mu baserikale be; kyokka nga obuwulize bwa kabaka waabwe bw'abasinza amaanyi olw'obukyayi bw'Abayudaaya, olutalo ddekabusa olwali lubaluse n&pos;essuubi ly'okwagala okunyaga ebyobugagga. Abaserikale nga balaba ebintu byonna bimasamasa olwa zaabu eyali atemagana olw'ekitangaala ky'ennimi z'omuliro ogwali gwaka; nga bateebereza nti ebyobugagga nkumu ebyali mu kiggwa. Omuserikale ataategeerwa, yakasuka omumuli gwe ng'ayita wakati mu mpagaanya z'oluggi, amangu ago ekizimbe kyonna ne kikwata omuliro. Abaserikale ne mukama waabwe ne badduka olw'omukka ogwali gubazibye amaaso n'olw'omuliro, bwekityo ekizimbe eky'ekitiibwa ne kisigalira kutokomoka.

"Abaluumi baalumwa byakitalo - ate olwo Abayudaaya? Akasozi konna akaali entikko y'ekibuga kaakwata omuliro okufaanana omuliro gw'ekyanda. Ebizimbe ne bigenda nga byemoggola ku ttaka kimu ku kimu era nga bwe bigenda bisaanawo mu muliro. Obusolya obwali obw'emiti egy&pos;emivule nga bwonna nnimi za muliro; entikko z'ebitikkiro eby'omuwendo byonna nga bimyuse olw'omuliro; eminaala egyalinga ku miguukiriro gy'ekibuga ne gyaka ennimi z'omuliro ezituuka waggulu mu bbanga. Obusozi obwali buliraanye wo bwonna ne bumulisibwa olw'omuliro; n'abantu abaali beekwese mu biseguusi ne balabibwa nga beetegereza wakati mu ntiisa ey'ekitalo engeri ebintu gye bizikiriramu: bbugwe n'ebizimbe ebiwanvu nga bijjuddeko abantu, ng'amaaso gaabwe gamyuse olw'obulumi obw'entiisa, abalala ng'emitaafu gibeesibye okulaga ekiruyi kye balina. Okuwowoggana kw'abaserikale b'Abaluumi nga bwe bagenda badda eno n'eri awamu n'enduulu z'Abayudaaya abazikiririra mu muliro ne kwetabula n'okubwatuka kwa nnabbambula w'omuliro awamu n'okugwa kw'embaawo ezisereka ebizimbe. Amaloboozi ne gagenda nga gatomera ensozi eno nga bwe gakomawo okuwuliza okukaaba kw'abantu abali waggulu; okwetoloola wonna ku bbugwe ng'owulira

biwoobe na kukaaba; abantu abaali bafa olw'enjala ne basonda amaanyi gaabwe agasembayo bakaabe olw'ekibuga kyabwe ekifuuse amatongo.

Abantu abaali basanjagibwa munda wa bbugwe nga basinga ekyo ekyali kirabibwa wabweru. Abasajja n'abakazi, abato n'abakulu, bakyewaggula ne bakabona, abo abaali abalwanyi n'abo abaakaabiriranga okufuna okusaasirwa, ne basalibwa awatali kusaasira. Omuwendo gw'abattibwa ne gusinga ogw'abassi. Abaserikale b'Abaluumi nga balina kutambulira ku mirambo egigudde bagende mumaaso n'okuzikiriza." - Milman, The History of the Jews, book 16.

Oluvannyuma nga yeekaalu emaze okuzikirizibwa, olwo ekibuga kyonna ne kigwa mu mikono gy'Abaluumi. Abakulembeze b'Abayudaaya baayabulira eminaala gyabwe egyali egy'amaanyi, Tito Omuluumi n'agisaanga nga tegirina akuuma. Yagitunuulira ne yeewuunya, era bwatyo n'ategeeza nga mazima Katonda yali abawaddeyo mu mikono gye; kubanga tewaaliwo mundu; wadde nga nnene kyenkana ki, eyandiyinzizza okusiguukulula ebisenge ebyo. Ekibuga era ne yeekaalu byombi ne byokebwa omuliro okutuuka ku misingi gyabyo, era n'ettaka okwali kuzimbiddwa ennyumba entukuvu ne "likabalibwa ng'ennimiro." Yeremiya 26:18. Mu kuzingiza okwo era n&pos;okutta okwaddirira, mwafiiramu abantu abasukka mu kakadde; abaawonawo ne batwalibwa nga banyage, ne batundibwa ng'abaddu, ne batwalibwa e Luumi okuweesa obuwanguzi bwabwe ekitiibwa, ne basuulibwa mu nsolo enkambwe mu bifo awazannyirwa emizannyo, oba ne basasaanyizibwa okufaanana empunzi mu nsi.

Abayudaaya be besimira obunnya; be bejjuliza ekikompe eky'ekiruyi kyabwe. Okuzikiriza okwabatuukako ng'eggwanga, era n'okukaaba okwaddirira nga bamaze okusasaana, baali bakungula ebibala bo bye beesigira n&pos;emikono gyabwe.

Nnabbi agamba nti: "Kwe kuzikirira kwo ggwe ai Isiraeri;" "kubanga ogudde olw'obutali butuukirivu bwo." Koseya 13:9; 14:1. Emirundi mingi okubonaabona kwabwe kulagibwa ng'ekibonerezo Katonda ky'abatuusizaako mu bugenderevu. Bwatyo Setaani omuliba omukulu ng'ayagala okukweka ebyo by'akola. Olw'okukakanyazanga emitima gyabwe nga banyooma okwagala kwa Katonda era n'ekisa kye, Abayudaaya beggyako obukuumi bwa Katonda bw'abateekako, ne Setaani n'afuna omukisa okubafuga nga bw'ayagala. Ebikolwa eby'obukambwe bye baakola nga bazikiriza Yerusaalemi, bwe bubonero obulaga amaanyi g'ekiruyi kya Setaani eri abo abamwewa okubafuga.

Tetuyinza kumanya kye tugwanidde kusasula Kristo olw'eddembe n'obukuumi bye tusanyukiramu. Ago maanyi ga Katonda agakuuma ne gayiza olulyo Iw'omuntu aleme okugwa yenna mu mikono gya Setaani. Abanyoomi n'abateebaza kibagwanira okusiima ekisa kya Katonda n'olw'okulwawo okusunguwala olw'okuziyiza ettima n'obukambwe bw'amaanyi g'omubi. Naye abantu bwe basukka okugumiikiriza kwa Katonda, obukuumi obwo bugibwawo. Katonda taliiwo ng'omussi eri omwonoonyi olw'okwonoona kwe;

wabula aleka abo abagaanyi ekisa kye ne bakungula kye basize. Buli musana ogugaaniddwa, buli kulabula okunyoomeddwa oba ne kutateekebwako birowoozo, buli kweyonoonesa kwonna, na buli tteeka lya Katonda lyonna eryonoonebwa, ezo zonna nsigo ezisigibwa era ezirina okukungulibwa. Omwoyo wa Katonda bw'awakanyizibwa buli kiseera, amala nagibwa ku mwonoonyi, olwo n'aba nga takyalina maanyi kuziyiza kwegomba kwa mubiri, bwatyo n'asigala nga talina bukuumi eri ekiruyi n'obukyayi bwa Setaani. Okuzikirira kwa Yerusaalemi kulabula kunene kwa ntiisa eri abo abazanyisa ekisa kya Katonda ky'agaba era ne baziyiza okuyita okw'okusaasira kwa Katonda.

Obunnabbi bw'Omulokozi obukwata ku Yerusaalemi okusalirwa omusango bujjakuddamu okutuukirizibwa, ng'ekyo ekyatuuka Yerusaalemi okufuuka amatongo kyalinga ekisiikirize. Mu ntiisa eyatuuka ku kibuga ekironde tuyinza okulabamu okuzikirira okujja okutuuka ku nsi egaanye okusaasira kwa Katonda era n'erinnyirira amateeka ge. Ensi erabye ebikolobero ebizze bibaawo okuva obubi Iwe bwasooka okubaawo. Omutima gulwala n'ebirowoozo ne bikogga bw'obifumiitirizaako. Obubi obwentiisa buzze bubaawo olw'okujeemera obuyinza bw'eggulu. Kyokka obubi obusinga awo butulagibwa nga bwakubaawo mu maaso eyo. Ebyo ebizze bibaawo, - okutabukatabuka okutakoma, entalo n'enkyukakyuka, "ebyokulwanyisa byonna eby'oyo alina ebyokulwanyisa mu luyoogaano n'ebyambalo ebikulukuunyizibbwa mu musaayi" Isaaya 9:5, - birina makulu ki, bw'obigerageranya ku ntiisa ey'olunaku olwo Omwoyo wa Katonda aziyiza bw'aligibwawo yenna, nga takyakoma ku busungu bw'abantu n'ekiruyi kya Setaani! Ensi ku olwo eriraba kyeterabangako - ebiva mu bufuzi bwa Setaani.

Naye ku lunaku olwo, era nga bwe kyali ne mu kuzikirira kwa Yerusaalemi, abantu ba Katonda bagenda kulokolebwa, buli alisangibwa nga yawandiikibwa mu bulamu. Isaaya 4:3. Kristo yagamba nti alikomawo omulundi ogwookubiri okunona abeesigwa be abatwale gyali: "N'ebika byonna eby'ensi lwe birikuba ebiwoobe, biriraba Omwana w'omuntu ng'ajjira ku bire eby'eggulu n'amaanyi n'ekitiibwa ekinene. Era alituma bamalayika be n'eddoboozi ddene ery'ekkondeere, nabo balikuṇṇaanya abalonde be mu mpewo ennya, okuva ku nkomerero y'eggulu n'okutuusa ku nkomerero yaalyo." Matayo 24:30,31. Olwo abo abatagondera njiri lwe balimalibwawo n'omukka ogw'omu kamwa ke, n'okulabisibwa kw'okujja kwe. 2Abasessaloniika 2:8. Okufaanana ne Isiraeri owedda, ababi beezikiriza bokka; bagwa olw'okwonoona kwabwe. Olw'okubeeranga mu bulamu obw'onoonyi, baafuuka kabwa-na-ngo ne Katonda, obutonde bwabwe bwayonoonebwa n'ekibi, ng'olwo okulabisibwa kw'Omwoyo we kubafuukira omuliro ogwokya.

Abantu ka batunule si kulwa nga bagayaalirira ekyokuyiga ekiri mu bigambo bya Kristo. Nga bwe yalabula abayigirizwa be ku kuzikirizibwa kwa Yerusaalemi, ng'abawa akabonero ak'okuzikirira okusembedde bayinze okudduka; bwatyo bw'awadde ensi okulabula ku lunaku olw'okuzikiriza okusembayo era ng'abawadde n'obubonero obulaga nti kusembedde, ng'abo abaagala bayinza okudduka okuva mu busungu obugenda okujja.

Yesu agamba: “Era walibaawo obubonero ku njuba ne ku mwezi ne ku munnyeenye; ne ku nsi amawanga galinakuwala.” Lukka 21:25; Matayo 24:29; Makko 13:24-26; Kubikkulirwa 6:12-17. Abo abalaba obubonero buno obulanga okujja kwe kibagwanira okumanya nti: “Ali kumpi, ku luggi.” Matayo 24:33. “Kale mutunule,” bw’atyo bwatubuulirira. Makko 13:35. Abo abalissaayo omwoyo eri okulabula kuno tebalisigala mu kizikiza, olunaku olwo okubatuukako ng’ekyambika. Naye abo abatalitunula, “olunaku Iwa Mukama waffe lujja ng’omubbi ekiro.” 1 Abasessaloniika 5:2-5.

Ensi si nneeteefuteefu kwaniriza bubaka obw’omu kiseera kino nga n’Abayudaaya bwe bataali mu kukkiriza okutwala okulabula kw’Omulokozi ku Yerusaalemi. Olunaku olwo ka lujje, lwa kutuuka ku batatya Katonda ng’ekyambika. Obulamu nga bukyatambula bwetoloola awatali nkukyukakyuka yonna; abantu nga bamaliddwaawo amasanyu, emirimu, mu kutambula, n’okukola sente; ng’abakulembeze b’eddiini bakyakulembeza okukulakulana kw’ensi n’obugunjufu, n’abantu nga balimbibwa n’obukuumi obutaliimu - ng’omubbi bw’ajja ekiro mu ttumbi mu kifo awatali bukuumi, n’okuzikiriza okwamangu bwe kujja okutuuka ku abo abatafaayo era abatatya Katonda, “so tebaliwona n’akatono.” Olunny. 3.

Essuula 2 — Okuyigganyizibwamu Kyasa Ekyasooka

Yesu ng'ateeza abayigirizwa be eby'okuzikirizibwa kwa Yerusaalemi, yababikkulira n'ebyo eby'okuba ku bantu be okuva mu kiseera lw'alibaggyibwako okutuusa ku kukomawo kwe mu maanyi n'ekitiibwa ekinene okubalokola. Yasinziira ku lusozi lwa Zeyituuni amaaso ge ne galaba ebyewala ebigenda okuba ku kkanisa y'abatume n'okuyigganyizibwa kw'abagoberezi be okw'entiisa. Yalaba ebintu eby'entiisa abafuzi bye balikola ekkanisa ya Katonda. Abagoberezi be bwe baali ab'okuyita mu kkubo lye limu nga Mukama waabwe ery'okunenyezebwa n'okubonaabona n'okwetoowaza. Obulabe obwalagibwa ku Mununuzi w'ensi bwali bwa kulagibwa ne ku bakkiriza erinnya lye.

Ebyafaayo by'ekkanisa eyasooka, biraga bulungi okutuukirira kw'ebigambo ebyo eby'omulokozi. Amaanyi g'ensi n'amagombe gaalwana ne Kristo mu kulwanyisa abagoberezi be. Obukafiiri bwalengera ebijja okubaawo, enjiri nga bw'ejja okuwangula, amasabo n'ebyoto bwe bijja okuwangulibwa n'okusangulibwawo; ne bukuṇṇaanya amaggye gaabwo okuzikiriza Obukristaayo. Okuyigganya ne kutandika. Abakristaayo ne banyagibwako ebintu byabwe n'okugobebwa mu maka gaabwe. "Bagumiikiriza okubonaabona okunene " "Abalala ne bakemebwa nga baduulirwa, era ne bakubibwa, era nate nga basibibwa ne bateekebwa mu kkomera." Abaebbulaniya 11:36. Bangi ne battibwa olw'okutegeeza kwabwe. Abekitiibwa, abaddu, abagagga, abaavu, abayigirize n'abatali bayigirize, bonna battibwa nga tebasaasirwa.

Okuyigganyizibwa okwatandikira ku mulembe gwa Nero nga mu kiseera omutume Pawulo we yattirwa ng'omujulizi, kwagenda kweyongeramu amaanyi oluusi ne kuddirira okuyita mu byasa by'emyaka egyaddirira. Abakristaayo ne bavunaanibwa emisango egya nnaggomola awatali nsonga era ne bajwetekebwako okuba nga be bavaako ebintu ebibi ebyatuukanga ku nsi omuli enjala, endwadde, ne musisi eyayuguumyanga ensi. Abantu batandika okubalyamu enkwe nga babaloopa olw'okukyayibwa nga babateberezanga. Basingisibwanga emisango nga bakyewaggula eri zi gavumenti, abalabe b'eddiini era n'abantu. Bangi ne basuulibwa mu nsolo enkambwe oba okwokwokebwa omuliro nga balamu mu bifo awalabirwa emizannyo. Abalala ne bakomererwa ku misaalaba; ate abamu ne basibibwako amaliba g'ensolo ne basuulibwa mu bisaawe embwa enkambwe ne zibayuza. Emirundi mingi okubonerezebwa kwabwe ne kufuulibwa eky'okusanyusa abantu ku mbaga zaabwe. Enkuyanja y'abantu n'ekurjṇaana okunyumirwa n'okusanyukira okufa kwabwe mu bulumi nga bwe bakuba mu ngalo n'okuseka.

Abagoberezi ba Kristo ne bayiggibwanga ng'ensolo ez'okulya buli gye baddukiranga. Ne basalawo okwekweka mu malungu ne mu nsozi. "Nga babonyaabonyezebwa nga bakolwa obubi; (ensi beetesaanira, nga bakyamira mu malungu ne ku nzozi ne mu mpuku ne mu bunnya obw'ensi." Oluny. 37,38. Empuku ne zikweka bangi. Ne basima emikwesese

mu nsozi okwetoloola ekibuga Luumi, okuyita mu njazi wansi mu nzikiza n'okussukka ebweru w'ekibuga. Abagoberezi ba Kristo ne bafuna obuwummuliro mu mikwesese gino era mwe baaziika abantu baabwe. Oyo ensibuko y'obulamu bw&pos;alikowoola abo abeebaka oluvannyuma lw'okulwana olutalo olulungi, bangi abattibwa olwa Kristo baliva mu mpuku ezo.

Abajulizi ba Kristo baakuuma okukkiriza kwabwe nga tekuliiko bbala mu kiseera okuyigganyizibwa we kwatuukira ku ntiko yaakwo. Newakubadde nga baggyibwako omukisa gwonna ogw'obulamu obulungi, era ne beekuumira mu bifo omusana gye gutatuuka, ne bafuula obunnya amaka gaabwe, tebafulumya kigambo kya kwemulugunya kyonna. Buli omu yagunyanga munne n'ebigambo ebigumya, eby'okukkiriza era n'essuubi okugumiikiriza okunyigirizibwa. Tebegaana kukkiriza kwabwe mu Kristo olw'okufiirwa emikisa ensi gy'egaba. Okugezesebwa n'okuyigganyizibwa byabafuukira madaala kwe bayita okutuuka amangu mu kuwummula n'okwefunira empeera.

Okufaanana n'abaddu ba Katonda ab'edda, bangi kubo "bayigganyizibwa nga tebaganya kununulibwa balyoke baweebwe okuzuukira okusinga obulungi." Oluny. 35. Era kino kyabajjukiza ebigambo by'Omuyigiriza omukulu, nga, bwe bayigganyizibwa olwa Kristo baakusanyukanga kubanga baliba n'empeera nnene; kubanga ne bannabbi bwe batyo bwe bayigganyizibwa. Baasanyuka kubanga baalabibwa nga basaanira okubonaabona olw'amazima, era ennyimba ez'obuwanguzi ne ziwulirwa nga ziva wakati mu nnimi z'omuliro. Nga batunudde mu ggulu n'amaaso ag'okukkiriza, baalaba Kristo ne bamalayika be nga bayimye mu ggulu ne basiima obugumu bwe bayolesezza. Eddoboozi ne liva mu ggulu ku ntebe ya Katonda nga libagamba nti: "Beeranga mwesigwa okutuusa okufa, nange ndikuwa engule ey'obulamu." Kubikkulibwa 2:10

Okufuba kwa Setaani okwo okuzikiriza ekkanisa ya Katonda tekwagiyinza kugiziyiza. Mu lutalo olwo olunene abagoberezi ba Kristo mwe baawerayo obulamu bwabwe terwakoma awo we battirwa. Olw'okufuba baaluwangula. Newakubadde nga battibwa, omulimu gwa Katonda ogwo gwagenda mu maaso. Enjiri yeyongera okubuna, abakkiriza ne beeyongera okubuna era ne beeyongera obungi. Enjiri n'egendera ddala okutuuka mu bitundu ebizibu okuyingiraamu, n'etuukira ddala mu Luumi. Omukristaayo omu yagamba abafuzi bwe baali nga babayigganya nti: "Muyinza okututta, okutubonyaabonya, n'okutusalira omusango n'okutuzikiriza.... Ebikolwa byamwe ebitali bya mazima bye bikakasa nga bwetutaliko musango.... Eby'obukambwe bye mutukola.... tebibayamba." Ebigambo ebyo byali byakusendasenda okw'amaanyi ebiyinza okuwalula abalala. "Gyemukoma okututta, gyetukoma okweyongera omuwendo; omusaayi gw'Abakristaayo nsigo." - Tertullian, Apology, par. 50

Nkumi na nkumi abaateekebwa mu makomera era abattibwa; abo bwe baamalanga okuttibwa abalala bangi ne bagolokoka ne bajjuza ebifo byabwe. Abo abattibwa

olw'okukkiriza kwabwe beesiganga Kristo, era yababala nga bawanguzi. Baalwana okulwana okulungi, era baakuweebwa engule ez'ekitiibwa Kristo bw'anajja. Okubonaabona okwabatuukako kwabongeranga kusemberera Mununuzi waabwe, na kwegatta wamu. Okutegeeza kwabwe n'ekyokulabirako kyabwe ekiramu byali mujulirwa ow'amazima; awasuubirwanga ebitono, abaddu ba Setaani nga balekanga omulimu gwe ne beewandiisa wansi w'ebendera ya Kristo.

Setaani bwe yalaba ng'alemeddwa mu ngeri eyo n'ateekateeka engeri endala enemufunyisa omukisa mu kulwanyisa enfuga ya Katonda, kwe kuteeka ebendera ye ku kkanisa y'Abakristaayo. Abagoberezi ba Kristo bakyamizibwe okutuuka ku kunakuwaza Katonda, amaanyi, obugumu, n'obunywevu bwabwe bikendeere, alyoke asobole okubawamba amangu.

Mu kiseera kino omulabe yali agezaako okufuna mu magezi ekyo ekyamulema okufuna olw'amaanyi. Okuyigganya kwakoma, mu kifo kyakwo ne muteekebwamu ebisendasenda eby'akaseera obuseera n'ekitiibwa eky'ensi eno. Abakaafiri bakkiriza okutwala ekitundu ku nzikiriza y'Obukristaayo, amazima agamu agetaagibwa ne bagagaana. Baayatula bwe bakkiriza Yesu nga Mwana wa Katonda, okufa kwe era n'okuzuukira kwe; naye nga mu mitima gyabwe nga tebawuliramu kulumirizibwa kibi, n'okwenenya oba okukyusa omutima. Bo olw'okulekayo empisa ezimu ez'obukaafiri okufuuka Abakristaayo, baasaba n'Abakristaayo nabo balekeyo ebimu balyoke beegatte wamu mu "kukkiriza Kristo."

Mu kiseera kino ekkanisa yali ng'etuuse mu kiseera eky'akabi akanene. Mu kugerageranya n'akabi kano, okuyigganyizibwa, okubonyabonyezebwa, ekkomera n'omuliro byo byali mikisa. Abamu ku Bakristaayo baayimirirawo nga bakyali banywevu, nga bamaliridde obutasuula kintu na kimu kyonna ku nzikiriza yaabwe. Abalala ne balowooza nti bwe baleka ebimu ne begatta n'abo abavudde mu bukaafiri nti banabafuulira ddala abakyufu abalungi oluvannyuma. Ekikolwa kino ky'alumya nnyo abagoberezi ba Kristo abeesigwa. Setaani yali nga yeyingizza yennyini mu kkanisa neyeyambazza ekyambalo ky'Obukristaayo alyoke ayonoone okukkiriza kwabwe n'okyusa ebirowoozo byabwe okuva ku kigambo eky'amazima.

Ekitundu ekisinga obunene ku kibiina ky'Abakristaayo bassa wansi eddaala ly'Obukristaayo ne begatta n'obukaafm. Newakubadde abakaafiri baagamba nti bakyuse ne beegatta ku kkanisa, baali nga bakyalemedde ku kusinza ebifaananyi, kye baava bakyusa obukyusa ebifaananyi bye baali basinza, ne basinza ekifaananyi kya Yesu, ekya Maliyamu n'eby'abatukuvu. Bwekityo ekibi ky'okusinza ebifaananyi bwe kyayingizibwa ne kigenda nga kyeyongera okukola omulimu gwakyo omubi. Enjigiriza ezitali za mazima, okusinza ebifaananyi, n'empisa ez'obukaafiri ne bigattibwa ku kukkiriza kw'ekkanisa. Abagoberezi ba Kristo olw'okwegatta n'obukaafiri, Obukristaayo kwe kwonooneka ne

bufiirwa obutukuvu bwabwo n'amaanyi gabwo. Wasigalawo abamu abataakyamizibwa bulimba obwo, bo ne bakuuma obwesigwa bwabwe eri Kristo n'okusinza Katonda yekka.

Ennaku zonna abo abagamba nti basinza Kristo balimu ebibiina bibiri. Ekibiina ekimu nga kiyiga obulamu bwabwe okubufaananya obubwe, ekibiina ekirala tekyagala ekyo, bo tebaagala mazima agabalaga ensobi zaabwe. Newakubadde nga ekkanisa mu mbeera yaayo esingira ddala obulungi bonna abaagirimu tebaali ba mazima, wadde okuba abalongoofu era abeesimbu. Omulokozi waffe yatuyigiriza nti abo abaagalira ddala okusanyukira ekibi tebasaana kusembezebwa mu kkanisa; kyokka ye yennyini yabeera wamu n'abantu abalina ensobi mu mpisa, ne bafuna okuyigirizibwa kwe n&pos;ekyokulabirako kye, ne baweebwa omukisa gw'okulaba n'okulongoosa empisa zaabwe embi. Ne mubayigirizwa ekkumi n'ababiri mwalimu eyamulyamu olukwe. Yuda yamukkiriza si lwa nsobi ze naye asobole okuzeeyawulako. Yagattibwa ku bayigirizwa asobole okuyigirizibwa awamu nabo okuyita mu kyokulabirako kya Kristo, empisa ez'Obukristaayo nga bwe zifaanana, bwatyo, alabe ensobi ze, yeenenye era olw'ekisa kya Katonda atukuze omwoyo gwe "olw'okugondera amazima." Ebyembi Yuda teyakkiriza kisa ekyamuweebwa okumwakira. Yasalawo okuzannyira mu kibi bwatyo n'agwa mu bikemo bya Setaani. Obubi bwe ne bulabikira ddala. Yakkiriza okuwaayo ebirowoozo bye okufugibwa amaanyi g'ekizikiza, bwatyo n'aba musunguwavu ensobi ze buli lwe zaayogerwangako, ekyamutuusa mu kukola ekibi ekisinga obubi eky'okulyamu Mukamawe olukwe. Bwekityo bwe kiba eri abo abalina empisa ez'okutya Katonda naye nga basanyukira ekibi: bwe banyiiga olw'okunenya ekibi kyabwe. Era singa omukisa gubeerawo bandiyinzizza okulyamu banaabwe enkwe, ababanenyako olw'obulungi okufaananako ne Yuda.

Abantu ab'engeri eno abeeraga nga batya Katonda naye nga basanyukira ekibi eky'omukyama baasisinkanibwa nnyo abatume. Ananiya ne Safira bo baali balimba,

ne balaga nga bwe bagenda okuwaayo omuwendo gwonna eri Katonda, so ng'ate beezibise ekitundu ku ggwo. Omwoyo ow'amazima kyeyava abikkulira abatume obulimba bw'abantu bano abeefuula obwefuuzi abatya Katonda, bwatyo Katonda ne yeerongoseza ekkanisa ye okuvaamu ebbala lino. Akabonero kano ak'omwoyo wa Kristo ak'okubikkula ebyama mu kkanisa kaagobera wala bannanfuusi n'abakozi b'obubi. Baali nga tebakyayinza kutabagana na babaka ba Kristo mu mpisa n'obwesimbu. Abatume n'abagoberezi ba Kristo bwe baayigganyizibwa, abaayinza okuyimirirawo b'ebo abakkiriza okufiirwa byonna olw'amazima era ne baftiuka abayigirizwa. Bwe kityo, ekkanisa n'esigala nga nnongoofu buli okuyigganyizibwa gye kweyongeranga. Naye bwe kwakakananga, abakyufu ab'ekibogwe bangi ne beeyongera ku kkanisa bwatyo Setaani n'afuna ekitebe mu kkanisa. Ng&pos;omulangira w'omusana n'owekizikiza bwe batassa kimu, n'abagoberezi baabwe tebayinza kussa kimu. Abagoberezi ba Kristo bwe beegatta awamu n'abo abaali ekitundu obutundu okuva mu bukafiiri, baali nga beetadde bokka mu kkubo ery'okubongerayo okubaggya ku mazima. Setaani bwe yatuusa ekibiina ekinene

eky'abagoberezi ba Kristo kwekyo ne yeenyumiriza. Yayongera nate amaanyi amalala agayongera okubanyweza n'okubakozesa okuyigganya bali abakyali mu mazima gennyini ne ku Katonda. Tewali basobola bulungi kulwanyisa nkikiriza ya Bukristaayo okusinga abo ababadde bagirwanirira; abo abaleka amazima begatta n'abantu abatakyukidde ddala bulungi okuleka obukafiiri, awamu ne balwanyisa enjigiriza za Kristo ezisinga okwetaagibwa ennyo.

Abo abayagala okuyimirira nga beesigwa okulwanyisa obulimba n'emizizo ebyali biyingizibbwa mu kkanisa nga bibikiddwako ekyambalo ekitukuvu, kyali nga kibasaanira kulwana lutalo olw'entiisa ennyo. Bayibuli yali tekkirizibwa nti gw'emusingi gw'enzikiriza. Eddembe ly'eddiini ng'enjigiriza yayitibwa obukyamu, n'abo abaagirwaniriranga ne bayitibwa bakyamu ne bakyayibwa era ne basalirwa emisango okuzikirizibwa.

01uvannyuma lw'okulwana olutalo olutaali lwangu bwe Iutyo, abatono abaali abeesigwa baamalirira okweyawula ku kkanisa eyo evudde ku mazima singa eremera ku bulimba n'okusinza ebifanaanyi. Baalaba ng'okwawukana kusaana okubaawo bo balyoke basobole okugondera Ekigambo kya Katonda. Tebayagala kweyongera kukkiriza nsobi ezizikiriza emyoyo gyabwe n'okuteekawo ekyokulabirako ekinayonoona okukkiriza kw'abaana n'abazzukulu baabwe. Mu kufuna emirembe n'okutabagana baali nga beteeseteese okusemberegana singa tebasuula mazima ga Katonda; mu mitima gyabwe ne bamanya nti okufuna emirembe olw'okuzuula amazima, emirembe ginaaba nga giguze muwendo munene oguyitiridde. Ne bamalirira nti obanga emirembe n'okwegatta byakufunibwa Iwa kusuula amazima n'obutuukirwu, wasaana wabeewo olutalo n'okwawukana.

Nga kye kinaaba ekirungi eri ekkanisa n'ensi amazima okukomezebwawo mu ngeri eyo mu mitima gy'abantu abagamba nti beesiga Katonda. Wasituseewo endowooza y'obuttafifaayo ku njigiriza enkulu ez'okukkiriza kw'Obukristaayo. Era endowooza eno efunye okuganja nga erowozesa abantu nti enjigiriza zino si nkulu nnyo. Era abagoberezi ba Setaani bagenda nga banyweza emokono gyabwe olw'okwonooneka kuno; enjigiriza zino ez'obulimba era eziwabya ezaaleetera abakkiriza abaaliwo mu kiseera ekyayita okufiirwa obulamu bwabwe olw'okuzijeemera n'okuzaanika nga kaakano ziwagirwa enkuyanja y'abantu abeerowooza okuba abagoberezi ba Kristo.

Abagoberezi ba Kristo abasooka mazima ekyokulabirako ky'obulamu bwabwe obutaaliko bbala awamu n'okukkiriza kwabwe okutayugayuga byasingisanga nnyo omusango abonoonyi. Newakubadde nga baali batono, abatalina bugagga bwonna wadde ekitiibwa mu bidibwa by'ensi, baalinga ntiisa eri abakozi b'ebibi buli empisa zaabwe n'enzikiriza zaabwe lwe zamanyibwanga. Bwebatyo ne bakyayibwa abakozi b'ebibi nga ne Abiri bwe yakyayibwa Kayini ataalimu kutya Katonda. Nga Kayini bwe yatta muganda

we Abiri awatali nsonga, bwebatyo n'abo bwe baateesa awatali kufugibwa Mwoyo, ne batta abantu ba Katonda. Yengeri yeemu Abayudaaya mwe baagaanira era ne bakomerera Omulokozi; kubanga obutukuvu bw'empisa ze bwasomoozanga nnyo embeera yaabwe oy'okwerowoozako n'obwonoonefu bw'empisa. Era okuviira ddala mu kiseera kya Kristo n'okutuusa olwaleero abayigirizwa be ababadde abeesigwa bazze nga basomooza obukyayi n'okuwakanya abo abaagala okukola obubi.

Abaffe, olwo enjiri eyitibwa etya obubaka obw'emirembe? Isaaya bwe yali alagula ku kuzaalibwa kwa Masiya, yamuyita "Omulangira Ow'emirembe." Bamalayika bwe baali batendereza okuzaalibua kwa Kristo eri abasumba abaali ku ttale waggulu mu bwengula bw'e kibuga Besirekemu baagamba nti: "Ekitiibwa kibe eri Katonda waggulu ennyo; ne mu nsi emirembe gibe mu bantu abasiimibwa." Lukka 2:14. Kirabika nga waliwo okukontana mu bigambo eby'obunnabbi buno n'ebigambo bya Kristo ebigamba nti: "Sajja kuleeta mirembe wabula ekitala." Matayo 10:34. Naye bwe bitegeerwa obulungi okiraba nga tebiriimu kukontana n&pos;akatono. Mu njiri mulimu bubaka bwa mirembe. Era Obukristaayo bwe butegeerwa obulungi era ne bugonderwa busasaanya mirembe, kutabagana na kusanyuka okubuna ensi yonna. Eddiini ya Kristo egatta abantu bonna abagitegedde obulungi mu lulyo lw&pos;aboluganda. Era eyo ye nsonga eyaleeta Kristo okutabaganya abantu eri Katonda era na buli muntu eri munne. So ng&pos;ate ensi yonna eri mu bufuge bwa Setaani omulabe wa Kristo asinga. Ekirala, enjiri eyigiriza misingi gya bulamu ekireetawo okukuubagana wakati w'empisa zaabwe n'ebyo bye beegomba awo ne wasitukawo olutalo. Bakyawa omusana ogumulisa era ne gunenya ekibi kyabwe, n'ekivaamu kwe kuyigganya n&pos;okuzikiriza abagezaako okubanenya n'okubaagazisa obutukuvu. Mu ngeri eyo enjiri ky'eva eyitibwa ekitala kubanga emirundi mingi esitulira waggulu amazima, obukyayi n'ekiruyi ne bisituka.

Awo abanafu mu kukkiriza we bagweramu amaanyi: Katonda okukkiriza abatukuvu okubonyabonyezebwa ababi. N'abamu baali beteefuteefu okusuula obugumu bwabwe mu Katonda kubanga akkiriza ababi okusanyuka so ng'ate abatuukirivu babonyabonyezebwa n'okusambirirwa ababi. Bebuuza nti: Kiyinzika kitya Katonda ow'amazima era ow'ekisa era Omuyinza wa byonna okugirira ekyejo embeera eyo omutali bwenkanya n'okunyigiriza? Kino kye kibuuzo ekitalina kyakuddamu. Katonda atuwadde obukakafu obumala obulaga okwagala kwe, era tekitugwanira kumubusabuusa olw'obulungi bwe kubanga tetuyinza kutegeera nkola ya mirimu gye. Kristo bwe yategeera ebigenda okutuuka ku bayigirizwa be era bwe bagenda okujjirwa okubusabuusa mu kiseera eky'ekizikiza omuli okugezesebwa, yabagamba nti: "Mujjukire ekigambo kye nnabagamba nti omuddu tasinga mukama we. Oba nga banjigganya nze, nammwe banaabayigganyanga."

Yokaana 15:20. Kristo yabonaabona ku Iwaffe okusinga abagoberezi be bonna abaali babonyabonyezebbwa nga omuntu asingayo okuba omubi. Era abo abayitibwa

okugumiikiriza okubonaabona n'okuttibwa olwa Kristo batambulira mu buufu obw'Omwana wa Katonda omwagalwa. "Mukama waffe talwisa kye yasubiza " 2Peetero 3:9. Teyerabira baana be wadde okubasuulirira; naye akkiriza omubi ayolese empisa ze zennyini, abantu bonna abeegomba okukola by'ayagala baleme okulimbibwa. Ekirala, abatukuvu basuulibwa mu kabiga ak'okubonaabona basobole okulongoosebwa, ekyokulabirako kyabwe kyagazise abalala okukkiriza amazima n'okutya Katonda; era nga bwe banywera baakusaliza abatatya n'abatakkiriza Katonda omusango.

Katonda akkiriza ababi okulaba omukisa n'obukyayi bwabwe bubikkulwe, nga, ekikompe kyabwe eky'obubi bwe kinajjula, bonna balyoke balabe amazima n'okusaasira kwa Katonda mu kuzikirizibwa kwabwe. Olunaku lwa Mukama olw'okuwolerako eggwanga lwanguwa mangu nnyo eri abo bonna abaamenya amateeka ge era abayigganyiza abantu be lwe balisasulibwa ng'ebikolwa byabwe bwe biri: olunaku buli kikolwa kyonna eky'obukambwe oba omutali bwenkanya ekyakolebwa eri abeesigwa ba Katonda Iwe kiribaleetako okubonerezebwa nga abaakikola ku Kristo yennyini.

Omutume Pawulo yagamba nti: "Bonna abaagala okukwatanga empisa ey'okutya Katonda banayigganyizibwanga." 2Timoseewo 3:12. Lwaki okuyigganya kulabika nga kwebase otulo tungi? Ensonga y'eno, ekkanisa yekutte ku ddaala ly'ensi ekyo kye kiziyizza okuyigganya okusituka. Enzikiriza y'eddiini mu nnaku zino si nnongofu era si ntukuvu nga okukkiriza kw'Abakristaayo bwe kwali mu nnaku za Kristo n'abatume. Ekyo kizze lwa mwoyo ogwagala okutabagana n'ekibi n'obutassaayo nnyo mwoyo ku mazima g'Ekigambo kya Katonda, n'okutya kutono nnyo mu kkanisa, ensi erabise ng'eyagala Obukristaayo. Ka wabeewo okuzza obuggya okukkiriza n'okuzza obuggya amaanyi g'ekkanisa eyasooka, n'omwoyo gw'okuyigganya nagwo teguuleme kusituka n'omuliro gw'okuyigganya gunaakoleera.

Essuula 3 — Ebiro Eby&pos;ekizikiza

Mu bbaluwa ya Pawulo eyookubiri gye yawandiikira Abasessaloniika yalagula ku kukyama okuleka amazima okulibaawo olw'okuwaṇṇamya amaanyi g'Obwapaapa. Yagamba nti olunaku lwa Mukama waffe si Iwakutuuka "wabula ng'okwawukana kuli kulimala kubaawo, era ng'omuntu oli ow'okwonoona nga alimala okubikkulibwa, omwana w'okuzikirira; era eyegulumiza okusinga buli kintu kyona ekiyitibwa Katonda oba ekisinzibwa n'okutuula n'atuula mu yeekaalu ya Katonda nga ye Katonda." Omutume yeyongera okulabula abooluganda nti "ne kaakano ekyama ky'obujeemu kikola." 2Abasessaloniika 3:4,7. Newakubadde mu kiseera ekyo kyennyini yasobola okulaba obukyamu obwali buteekateeka ekkubo ly'okukula kw'Obwapaapa.

Ekyama ky'obujeemu kyasooka kukola mu kyama mpola mpola, amaanyi g'akyo bwe geeyongera ne kikola mu Iwatu, okutuusa Iwe kyatuukiriza obulimba bwakyo obw'obuwoozi. Empisa z'obukafiiri zayingizibwa mpola mpola mu kkanisa y'Abakristaayo. Omwoyo gw'okutabagana n'obunywevu gwali nga guziyizibwa okumala ekiseera olw'okuyigganya okw'obukambwe obukafiiri kwe bwayigganyamu ekkanisa. Naye okuyigganya bwe kwakoma, Obukristaayo ne butuuka mu bifo omusalirwa emisango, mu mbiri za bakabaka, awo we bwasuulira obuwombeefu bwa Kristo n'abatume, mu kifo kyabwo ne buteekamu ekitiibwa n'amalala ga bakabaka abakafiiri n'abafuzi; ne mu kifo ky'ebyo Katonda by'ayagala abantu be okukola ne bateekamu njigiriza na bulombolombo eby'abantu. Okukyuka kwa kabaka Konsitantino okufuuka Omukristaayo mu linnya kyokka kwaleeta essanyu ddenne mu kyasa ky&pos;emyaka ekyookuna, ensi neeyingira mu kkanisa ng'eyambadde ekyambalo eky'obutuukirivu. Okwonooneka ne kweyongera mangu nnyo. Obukafiiri obwali bulabika ng'obugenda okuwangulwa ne buwangula. Omwoyo gwabwo ne gufuga ekkanisa. Enjigiriza yabwo, n&pos;okusinza, n'obulombolombo ne biyingizibwa mu bagoberezi ba Kristo.

Okwegatta okwo nga Obukristaayo buleka ebimu nga n'obukafiiri buleka ebimu kwe kwavaamu okukulakulana "kw'omuntu oyo ow'okwonoona" eyalagulwako mu bunnabbi aziyiza era eyegulumiza okusinga Katonda. Mu kukulakulana kw'eddiini ey'obulimba, Setaani mwe yayita okukozesa obuyinza bwe okuteekawo ekijjukizo ky'okufuba kwe okwetuuza yekka ku ntebe ey'obwakabaka afuge ensi yonna nga bwayagala.

Setaani yali yafubako dda okwagala okuleetera Kristo endowooza y'okwekkiriranya. Yajja eri Omwana wa Katonda ng'ali mu ddungu okumukema, n'amulaga obwakabaka bwonna obw'ensi n'ekitiibwa kyabwo, n&pos;asuubiza bwonna okubumuwa singa amukkiriza nga ye mulangira era omufuzi w'omukizikiza. Kristo yanenya kalibujoozi oyo era n'amuwaliriza okumusegulira. Bwatyo Setaani ayanguyirwa nnyo bw'akema omuntu mu ngeri yeemu. Mu kufuna amagoba g'ensi n'ekitiibwa, ekkanisa yakulemberwa

okunoonya okuyambibwa abantu abakulu ab'ensi, era olw'okugaana Kristo, yakulemberwa okugonderanga omubaka wa Setaani - omulabirizi w'e Luumi.

Emu ku njigiriza y'e Luumi y'eno: nti Paapa gwe mutwe gw'ekkanisa ya Kristo mu nsi yonna, eyaweebwa obuyinza ku balabirizi n'abasumba bonna mu bitundu byonna eby'ensi. Okwo nga kw'otadde obukulu bw'Obwakatonda bw'atalinaako buyinza. Ayitibwa "Mukama Katonda Paapa," era yalangirirwa nga atasobya. Ayagala ye y'aba asinzibwa abantu bonna. Ekyo Setaani kye yali akayanira bwe yali mu ddungu ng'akema Yesu era n'ekkanisa y'e Luumi ky'ekayanira era enkuyanja y'abantu yeteseteese okumusinza.

Naye omulabe oyo bw'aleeta okusaba kwe okw'obukujuukujju, abatya Mukama bamuddamu nga Kristo bwe yamuddamu nti: "Osinzanga Mukama Katonda wo, gw'owerezanga yekka." Lukka 4:8. Katonda talina we yali ayogereddeko mu Kigambo kye wonna nga yalondayo omuntu yenna okuba omukulembeze w'ekkanisa.

Era enjigiriza y'Obwapaapa eno ekontanira ddala n'enjigiriza y'ebyawandiikibwa. Papa tayinza kuba na buyinza ku kkanisa ya Kristo okujjako okubuwamba obuwambi.

Ekkanisa y'e Luumi ekirumiriza nti Abapolestanti be baawaba okuva ku mazima era ne beyawula okuva ku kkanisa ey'amazima. Naye ekyo si kituufu yo yennyini ye yawaba era n'esuula ebendera ya Kristo n'eva ku "kukkiriza abatukuvu kwe baaweebwa omulundi ogumu." Yuda 3.

Setaani amanyi bulungi Ebyawandiikiba Ebitukuvu bwe biyinza okulaga abantu obulimba bwe n'okuziyiza obulimba bwe. Newakubadde Kristo yakozesa Kigambo okuziyiza obulimba bwe. Mu buli kulumba kwe yamulumbanga Kristo yakozesanga amazima agataggwaawo nti "Kyawandiikibwa." Buli kigambo omulabe kye yaleetanga Kristo yakirwanyisanga na magezi era na maanyi ga Kigambo. Setaani okusobola okukuumira abantu mu buyinza bwe n'okunyweza obuyinza bwa Paapa, kyamusaanira kubakuumira mu butamanya Byawandiikibwa. Bayibuli egulumiza Katonda, omuntu n'emuteeka mu kifo kye ekimusaanira; olw'ensonga eyo amazima gassibwa wansi ne gakwekebwa. Kino kye kikolwa ekkanisa ya Luumi kye yakola. Abantu baamala emyaka bikumi na bikumi nga bagaaniddwa okubeera ne Bayibuli. Baagaanibwa okugisoma, newakubadde okubeera nayo mu mayumba gaabwe; abasosodooti abayawulanga ekituufu n'ekitali kituufu be bagisomanga, bo bokka balyoke bakakase ebyo by'eyogerako. Mu ngeri eyo Paapa n'ategeerwa nga musigire wa Katonda, kumpi ku nsi yonna, ne yeewa obuyinza ku kkanisa ne ku gavumenti.

Ekitabo ekiraga ensobi bwe kyamala okuggyibwawo, ne Setaani n'akola nga bw'ayagala. Obunnabbi bwategeeza nti Paapa "alirowooza okuwanyisa ebiseera n'amateeka." Danieri 7:25. Omulimu guno tegwali mwangu mu kugezaako. Olw'okufuna

abakyufu okuva mu bukafiiri n'okunyweza okukkiriza kwabwe okw'erinnya kyokka, okusinza ebifaananyi n'ebintu ebyasigalawo eby'abafu ne kuyingizibwa mpola mpola mu kkanisa y'Abakristaayo. O1uvannyuma olukiiko olunene lwakkiriza okusinzanga ebifaananyi nga Paapa bwe yalagira. Mu kutuukiriza omulimu gw'okwonoona Luumi yaggirawo ddala etteeka eryookubiri mu mateeka ga Katonda eriziyiza okusinzanga ebifaananyi, olw'okwagala okuweza omuwendo gwe gumu ogw'amateeka ekkumi ne baawulamu etteeka eryeekkumi ne muvaamu amateeka abiri.

Omwoyo gw'okwagala okwegatta ku bukafiiri gwaggulawo ekkubo ery'okwongera okubatwala ewala obutassaako mwoyo ku buyinza bwa Katonda. Setaani yakwata ne ku tteeka eryookuna n'aggyawo Ssabbiiti ey'edda, olunaku Katonda lwe yatukuza n'aluwa omukisa, mu kifo kyalwo ne muteekebwamu olunaku olwakuumibwanga abakafiiri, "olunaku olussibwamu ekitiibwa olw'enjuba." Okujjulula okwo tekwasooka kugezesebwa mu Iwatu. Mu kyasa ky'emyaka ekyasooka, Ssabbiiti ya Katonda ye yali ekuumibwa Abakristaayo bonna. Baakwatirwanga nnyo obuggya obutassaamu Katonda kitiibwa, bo bakkirizanga nti amateeka ga Katonda tegajjulukuka, era ne bakuumanga obutukuvu bw'amateeka ago. Naye Setaani yakola n'amagezi ng'ayita mu babaka be n'atuukiriza ky'agenderera. Ebirowoozo by'abantu ne bikyamizibwa okudda ku Sande, olunaku olwalondebwa okujjukirirako okuzuukira kwa Kristo. Enkuŋŋaana z'eddiini ne zissibwawo ku lunaku olwo; nga lutwalibwa nga Iwe lunaku olw'okuwummula naye nga Ssabbiiti ya Katonda ng'ekyakuumibwa mu butukuvu bwayo.

Setaani ng'ateekateeka ekkubo ery'okutuukiriza omulimu gwe, yakulembera Abayudaaya Yesu nga tannajja omulundi gwe ogwasooka ne bateeka obukwakkulizo ku lunaku Iwa Ssabbiiti ne lufuuka omugugu mu kulukuuma nga lutukuvu. Kaakano ng'asinziira ku musana omukyamu abantu mwe baali balabira Ssabiiti, ne bagikyawa nga bagirowooza okuba ey'Abayudaaya. Ng'Abakristaayo beeyongera okukuuma olunaku lwa Sande ng'olunaku olw'emikolo egy'essannyu, bwatyo n'abakyayisa eddiini y&pos;ekiyudaaya ng'abalaga Ssabbiiti ng&pos;olunaku olw'okusiiba, olw'ennaku era olw'okunyiikaala.

Kabaka Konsintantini yayisa etteeka mu kyasa ekyookuna erifuula Sande okuba olunaku olw'okuwummula mu bwakabaka bwa Bulaaya bwonna. Sande ng'ekuumibwa abakafiiri abamukiririzaamu awamu n'Abakristaayo; era ng'eyo yali nkola ye okutabaganya obukafiiri n&pos;Obukristaayo obwali bulwanagana. Abalabirizi b'ekkanisa be baamuwaliriza nga bamusuubiza okumunywereza mu buyinza nga bakiraga nti Abakristaayo n'abakafiiri bwe bakuuma olunaku Iwe lumu, kijja kwanguyira abakafiiri okukkiriza obukkiriza Obukristaayo ekkanisa eryoke ekule mu kitiibwa ne mu maanyi. Naye newakubadde ng'Abagoberezi ba Kristo era abatya Katonda bangi baali basendebwasendebwa okujjukira Sande ng'olunaku olutukuvu,baasigala bakuuma Ssabiiti ng'olunaku Iwa Mukama olutukuvu nga bwekiri mu tteeka eryookuna.

Omulimba omukulu yali nga tannatuukiriza mulimu gwe. Yali ng'amaliridde okukuṇijaanyiza Abakristaayo bonna wansi w'ebendera ye, n'akozesa obuyinza bwe ng'ayita mu musigire we, Paapa eyeeyita omusigire wa Kristo. Yayita mu balabirizi abaali tebakyukidde ddala bulungi okuleeta obukafiiri n'abantu abaagala ensi, n'atuukiriza ekigendererwa kye. Ne watekebwawo enkiiko ennene buli kiseera, abantu abakulu mu nsi yonna ne bayitibwa okukuṇṇaana. Mu buli lukiiko, Ssabbiiti ya Katonda n'egenda ng'eggyibwako ekitiibwa kyayo, Sande n'egenda nga yeyongera okugulumizibwa. Mu ngeri eyo, olunaku Iw'abakafiiri gye Iwawerwamu ekitiibwa Ssabbiiti ya Katonda n'eyitibwa ey'Abayudaaya n'okugikuuma ne kuyitibwa ekikolimo.

Bwatyo Setaani n'afuna omukisa mu kwegulumiza kwe "okusinga buli kintu kyonna ekiyitibwa Katonda oba ekisinzibwa." 2Abasessaloniika 2:4. Yayaṇṇanga okukyusa etteeka lya Katonda erimu lyokka eriraga omuntu ku Katonda ow'amazima era omulamu. Etteeka eryookuna lye liraga Katonda bwali Omutonzi w'eggulu n'ensi, era lye limwawula ku bakatonda bonna ab'obulimba. Olunaku olw'omusanvu Iwatukuzibwa omuntu awummulirengako era ajjuukirirengako omulimu gw'obutonzi. Lwateekebwawo Katonda omulamu okusinzibwa. Setaani olw'okungenderera okwononyesa abantu obuwulize bwabwe eri Katonda n&pos;okubajeemesa obutagondera mateeka ge: yassa amaanyi ku tteeka eryookuna eriraga Katonda nga ye Mutonzi.

Abapolostanti ennaku zino bagamba nti okuzuukira kwa Kristo ku lunaku olwa Sande nti kye kirufuula Ssabbiiti y'Abakristaayo. Naye ekyo tekiriiko bukakafu bwa Byawandiikibwa n'akatono. Kristo n'abatume tebawanga kitiibwa lunaku olwo. Sande mu Bukristaayo etandikira ku "kyama ky'obujeemu" ekyatandika okukola mu nnaku za Pawulo. 2Abasessaloniika 2:7. Mukama yetwalira ddi omwana ono Paapa era wa? Bukakafu ki obuyinza okuweebwa ku kujjulula obutaliiko buyinza bwa Byawandiikibwa?

Mu kyasa ky'emyaka ekyoomukaaga, Obwapaapa bwali nga bumaze okunywezebwa. Obuyinza bwe bwali nga bumaze okunywezebwa mu kibuga ky'obwakabaka n'omulabirizi w'e Luumi ng'alangiriddwa nti gwe mutwe gw'ekkanisa mu nsi yonna. Obukafiiri bwe bwateekateeka ekifo ky'Obwapaapa. Omusota gwe gwawa ensolo "amaanyi gaayo n'entebe ey'obwakabaka, n'obuyinza obungi." Kubikkulirwa 13:2. Wano emyaka gy&pos;okuyigganya kw'Obwapaapa 1260 egyalagulwako mu bunnabbi bwa Danieri ne Kubikkulirwa ne giryoka gitandika. (Danieri 7:25; Kubikkulirwa 13:5-7). Abakristaayo ne balagirwa okulondawo okusinza ng'ebiragiro bya Paapa bwe biragira, oba okuteekebwa mu makomera amabi ennyo n'okubonyaabonyezebwa ennyo n'okuttibwanga nga bookebwa omuliro oba okutemwako emitwe. Ebigambo bya Yesu ne bituukirira nti: "Naye muliwebwayo abakadde bammwe, n'abooluganda, n'ekika, n'aboomukwano; n'abamu ku mmwe balibassa. Nammwe mulikyayibwa amawanga gonna olw'elinnya lyange." Lukka 21:16,17. Okuyigganya abeesigwa kweyongera nnyo obubi okusinga ekiseera ekyali kiyise, ensi yonna yafuuka eddwaniro eddene. Ekkanisa ya Kristo n'emala

emyaka bikumi na bikumi nga yekwese mu bifo eby'ekyama. Ekyo kye kyalagulwako mu bunnabbi nti, "N'omukazi n'adduka n'atuuka mu ddungu, gyeyalina ekifo ekyateekebwateekebwa Katonda, balyoke bamulisizenga eyo okumala ennaku lukumi mu bibiri mu nkaaga." Kubikkulirwa 12:6.

Ekkanisa y'e Luumi okufuna obuyinza obwo ye yali entandikwa y'Ebiro Ebyekizikiza. Obuyinza bwayo bwe bweyongera, n'ekizikiza ne kyeyongera. Okukkiriza ne kukyuka okuva ku Kristo ne kudda ku Paapa w'e Luumi. Mu kifo ky'okwesiga Omwana wa Katonda okusonyiwa ebibi n'olw'obulokozi obw'emirembe n'emirembe, abantu badda mu kutunuulira Paapa na bakulembeze abalala beyawa obuyinza. Ne bayigirizibwa nti ye muwolereza waabwe, nti tewali ayinza kusemberera Katonda wabula ng'ayise mu Paapa ayimiriddewo gye bali mu kifo kya Katonda era nti oyo basaana okumugondera. Abaagaananga okukkiriza ebiragiro bye ne babonerezebwa n'ebibonerezo ebikambwe ennyo. Bwebityo, ebirowoozo by'abantu bwe byakyamizibwa okuva ku Katonda ne biraga ku bantu obuntu abakambwe, wewaawo okusingira ddala ku mulangira ow'ekizikiza eyakozesanga obuyinza bwe ng'ayita mu bo. Ekibi ne kyambazibwa ekyambalo eky'obutuukirivu. Ebyawandiikibwa bwe bikakkanyizibwa, omuntu ne yeegulumiza yekka, lulina kutunuulira bulimba kyokka n'obubi obuzikiriza. Okugulumiza amateeka g'abantu bulijjo kuvaamu obubi n'okukyawa amateeka ga Katonda.

Ekiseera ekyo kyali kya kabi eri ekkanisa ya Kristo. Abasituzi b'ebendera baali batono ddala abeesigwa. Newakubadde ng'amazima tegalekebwawo awatali bajulirwa, emirundi mingi obubi bwalabikanga ng'obugenda okuwangula, eddiini ey'amazima esangulibwewo ku nsi. Eddiini ey'amazima yali nga tekyalabika wabula mpisa buyisa nga ze zeyongedde obungi, abantu nga bazitoowereddwa ebikolwa ebikambwe. Tebayigirizibwa kutunuulira ku Paapa nga ye mukulembeze waabwe kyokka, naye bayigirizibwa n'okwesiga ebikolwa byabwe okutangirira omusango gw'ekibi. Okutambulanga eŋŋendo empanvu, ebikolwa eby'okwenenya ebyakolebwanga, ebijjukizo ebyaggibwanga ku bafu ng'amagumba g'abalukuvu n'ebirala olw'okuzimba ekkanisa, okukola obusanduuko omukuumirwa amagumba g'abatukuvu, okuzimba ebifo ebiyitibwa ebitukuvu, n'okusasulanga emiwendo eminene egy'ensimbi eri ekkanisa, ebikolwa ebyo n'ebirala bingi ne bitwalibwa nga bye biyinza okukakkanya obusungu bwa Katonda abasanyukire; nga Katonda afanaanyizibwa ng'abantu abanakuwalira ebintu ebitaliimu nti obusungu bukakkanyizibwa olw'ebirabo oba ebikolwa eby'okwebonereza!

Newakubadde ng'obulimba obwo bwali bumaamidde ensi, bweyongera okusimba amakanda ne mu bakulembeze b'ekkanisa y&pos;e Luumi. Mu kyasa ky'emyaka ekyomunaana nga kinaatera okuggwaako, obwapaapa bwayingizaawo endowooza nti abalabirizi b'ekkanisa y'e Luumi baalina obuyinza obw'omwoyo bwe bumu nga n'obwo ekkanisa bwe yali erina mu kyasa ky'emyaka ekyasooka. Bwekityo, okusobola okunyweza obulimba obwo, kitaawe w'obulimba n'ayiyaawo enkola ey'okubunyweza. Abasasedooti

ne bakyusakyusa ebiwandiiko ebyaliwo eby'edda. Enkiiko ezitaawulirwako mu byafaayo ne zigunjibwawo nga ziraga obufuzi bw'Obwapaapa okuva mu biseera ebyasooka. Era ekkanisa eyali ejeemedde okukkiriza amazima n'eyaniriza obulimba.

N'abazimbi abatono abasigalawo nga bazimba ku musingi ogw'amazima (lAbakkolinso 3:10,11) ne bamalibwamu amaanyi era ne beewunya kasasiro ono ow'enjigiriza ey'obulimba bw'aziyizaamu omulimu. Okufaanana n'abazimbi ba bbugwe wa Yerusaalemi mu nnaku za Nekemiya bwe baayogera nti "Amaanyi g'abo abeetikka emigugu gaweddewo, era waliwo ebisasiro bingi; nokiyinza ne tutayinza kuzimba bbugwe." Nek. 4:10. Bangi abazimbi abaali abeesigwa nga bakoyesebbwa n'entalo ezitata ez'okuyigganyizibwa, obubbi, obwonoonefu bw'empisa na buli muziziko Setaani gwe yayinza okuteekawo okulemesa okufuba kwabwe, ne baggwamu omwoyo; era olw'okwagala okuwonya obulamu bwabwe n'okutaasa ebintu byabwe, ne bava ku musingi ogw'amazima. Abalala nga tebatidde balabe baabwe ne boogera mu buvumu nti: "Temubatya: mujjukire Mukama omukulu ow'entiisa." Oluny. 14; ne bakola omulimu buli muntu ekitala kye nga kisibiddwa mu kiwato kye. Abaefeso 6:17.

Omwoyo gwe gumu ogw'obukyayi n'okuwakanya amazima gwe guzze gukozesa abalabe ba Katonda mu buli mulembe, era n'abaddu ba Katonda bwe kibagwanira okubeera nga batunula era nga beesigwa. Ebigambo bya Kristo we bituukirira wano eri abagoberezi be mu kiseera ekikomererayo nti: "Era kye mbagamba mmwe mbagamba bonna nti Mutunule." Makko 13:37.

Ekizikiza kyeyongera okukwata. Okusinza ebifaananyi ne kweyongera okubuna wonna. Emisubbaawa ne gikoleezebwa ku bibumbe ne batandika okubisabira n'okubisinza. Obusamize obw'edda ne busituka buggya. Okulowooza kw'abantu ne kumalibwawo olw'obusamize nga tebakyalina na kuteesa. Nga kyangu okuteebereza obuvundu abantu bwe baali batuusemu abaanoonyanga okulunnamizzibwa olw'obutamanya n'obwonoonefu bw'empisa okuva mu basasedooti n'abalabirizi abasanyukiranga amasanyu n'okwekkussa.

Obwapaapa bwayongera okwolesa obubi bwabwo mu kyasa ekyekkumi n'ekimu, Paapa Gregory VII bwe yalangirira nti ekkanisa y'e Luumi tewubwa. Mu byeyagamba mwe mwali ne kino nti ekkanisa y'e Luumi tewubwangako era teriwubwa okusinziira ku Byawandiikibwa. Naye ebigambo bye ebyo tebirina buwagizi bwa Byawandiikibwa. Omukulu w'eddiini ono ayongera okugamba nti alina obuyinza okumaamulako bakabaka era n'alangirira nti tewali alina obuyinza okyusa ekiragiro kye, so ng'ate alina obuyinza okujjulula okuteesa kw'abala bonna.

Ekikolwa eky'obukambwe ekyasinga okukakasa obutawubwa bwe kyalabikira ku kabaka w'e Bugirimaani Henry IV. Olw'okusuubira nti ayinza okunyooma n'okujeemera ekiragiro kya Paapa, yagobwa mu kkanisa era n'ajjibwa ne ku bwakabaka. Yasalawo

okunoonya okutabaganyizibwa ne Luumi, yenna ng'atidde olw'okugobwa kwe era n'abalangira awamu n&pos;abakungu okumukangakanga nga bawagirwa Obwapaapa. Yawerekerwako mukaziwe n&pos;abaddu be abeesigwa ne balinnya ensozi ze Alpsi mu biseera eby'empewo, asobole okwekakkanya mu maaso ga Paapa. Ng'atuuse mu lubiri Paapa mwe yali awummulidde olw'obutiti, n'alagirwa okuyingira mu luggya olw'ebweru nga tali na bakuumi be, ng'ali awo mu mpewo n'obutiti era nga talina ky'abisse ku mutwe wadde okwambaza ebigere mu bugoye obwangungu, n'alindirira ekiragiro kya Paapa okuyingizibwa mu nda. Papa yamusonyiwa nga wayiseewo ennaku satu oluvannyuma lw'okusaba n'okusiiba nga kw'ogasse n&pos;okwenenya. Naye era, yasonyiyirwa ku kakwakkulizo ng'alina okulindirira okutuusa nga Paapa amukkiriza okuddamu okuweereza nga kabaka. Bwatyo Gregory bwe yesukkulumya, ne yeetwala ng'alina obuyinza okujeemulura amalala ga bakabaka.

Nga waliwo enjawulo nnene nnyo wakati w'omu nnaddiini ono ajjudde amalala ne Kristo omuteefu era omuwombeefu, oyo eyegayirira nti ayimiridde ku luggi Iw'omutima akkirizibwe okuyingira, asobole okusonyiwa n'okuleeta emirembe, era eyayigiriza abayigirizwa nti "Nabuli ayagala okuba omukulu mu mmwe, anaabanga muddu wammwe." Matayo 20:27.

Ensobi zeeyongera okugenda nga zizuuka mu njigiriza z'ekkanisa y'e Luumi okuyita mu byasa by'emyaka eggyaddirira. Newakubadde nga n'Obwapaapa nga tebunnaba kusituka, enjigiriza z'abamawanga zaali zitandise okutuna omwagaanya mu kkanisa. Era bangi abeyita abakyufu abaali bakyaguggubidde ku bulombolombo bw'abukafiiri, nga tebabukkiririzaamu kyokka, naye era nga babuyigiriza n'abalala mu kwagala okugaziya obwakabaka bwabwe. Ensobi ennene ddala ne ziyingizibwa mu kukkiriza. Nga muno mwe muli n'enjigiriza ey'omuntu obutafa n'asigala ng'ategeera mu magombe. Enjigiriza eno yeyatekawo omusingi ekkanisa y'e Luumi kwe yazimbira okwegayirira abatukuvu n'okusinza Biikira Mariya. Era muno mwasibukamu obulimba bwa geyeena okwokya abatenenya emirembe n'emirembe eyayingizibwa mu kukkiriza kw'ekeleziya.

Ekkubo eddala lyali nga litekeddwatekeddwa okuyingiza enjigiriza endala nate ey'obukaafiiri ekkanisa y'e Luumi gye yatuuma puligatoli, enjigiriza ekozesebwa okutiisa abantu bangi abatamanyi. Enjigiriza eyo enkyamu yayigiriza nga bwe waliwo ekifo eky'okubonyabonyerezaamu emyoyo gy'abantu abatanatuuka kufuna bulamu obutaggwaawo mwe bayita nga babonerezebwa olw'ebibi byabwe, mwe bava nga bamaze okulongoosebwa balyoke bakkirizibwe okuyingira mu ggulu.

Obulimba obulala bwali nga bukyetaagibwa okuyinzisa ekkanisa y'e Luumi okufuna amagoba mu kutya kw'abantu baayo ne mu bibi byabwe. Enjigiriza y'okusonyiwa ebibi n'eyigirizibwa. Okusonyiwa ebibi eby'ekiseera ekyayita, eby'ekiseera ekiriwo, n'ekiseera ekikyali mu maaso, omuntu okuwona obulumi n'okubonerezebwa, ebyandimutuuseeko ne

bisuubizibwa bonna abanewandiisa okulwanirira Paapa okugaziya obufuzi bwe, n'okubonereza abalabe be, n'okubonereza bonna abagaana okugondera obuyinza bwe mu bintu eby'omwoyo. Abantu ne bayigirizibwa nti bwe banasasula ensimbi mu kkanisa kinabaggyako ebibi byabwe era nti kinaalokolanga obulamu bwa mikwano gyabwe abafudde abali mu muliro nga babonaabona. Mu ngeri eyo ekkanisa y'e Luumi mwe yajjuliza amawanika gaayo, era mwe yanywereza ekitiibwa n'ekibi eby'abo ebegamba okuba abasigire b'Oyo atalina wa kussa mutwe gwe.

Embaga ya Mukama waffe eri mu Byawandiikibwa yaggibwawo, mu kifo kyayo ne muteekebwamu okusinza ekitiibwa obutiibwa - "mass." Abasasedooti ne bagamba nti ebigambo byabwe bye boogera bye bikyusa omugaati okugufuulira ddala omubiri gwa Kristo era nti bifuula envinyo okuba omusaayi gwa Kristo yennyini. Mu bigambo byabwe ebyo eby'obuwoozi mwe boogerera olwatu nga bwe balina obuyinza "okutonda Omutonzi waabwe." Abakristaayo bawalirizibwanga lwa mpaka ng'okufa kubalindiridde singa bagaana; bawalirizibwanga bakkirize mu lwatu obukyamu obwo obuwoola Omutonzi. Abagaananga bayokebwanga n'omuliro.

Obwapaapa bwayingizawo enkola ey'obulabe eyali ekyasinze okuba embi ennyo ey'okwekebejja omuntu 'inquisition" mu kyasa ky'emyaka ekyekkumi ne ssatu. Omulangira w'ekizikiza yamaamira endowooza y'abakulembeze b'obwapaapa. Nga batudde mu nkiiko zaabwe ez'ekyama, Setaani awamu ne bamalayika be baayingira ne bafuga ebirowoozo by'abantu ababi, bo nga tebalaba kubeerawo kwa malayika wa Katonda eyali awandiika buli kuteesa kwabwe bwe baali bayisa amateeka ag'obukambwe obwali bugenda okutuusibwa ku bantu okutalabwangako. "Babulooni ekinene kyali kitamidde olw'omusaayi gw'abatukuvu." Obukadde n'obukadde bw'abantu abattibwa omusaayi gwabwe ne gutuuka eri Katonda okuwoolera eggwanga eri obuyinza obwo obwabula.

Obwapaapa nga bufuuse kikoligo eri ensi. Bakabaka b'ensi nga bafukaamirira amateeka g'omulabirizi w'e Luumi. Nga yasalawo abantu gye balibeera obulamu bwabwe bwonna. Enjigiriza za Luumi ne zisaasanyizibwa era ne zikakatibwa ku bantu bonna okumala ebikumi n&pos;ebikumi by'emyaka, omuli obulombolombo n'emikolo egy'enjawulo. Abasasedooti nga bassibwamu nnyo ekitiibwa era nga balabirirwa okukira kabaka. Ekkanisa y'e Luumi tefunangako kitiibwa wadde obuyinza nga bwe yali mu kiseera ekyo.

Naye ettuntu eri obwapaapa, eri ensi yonna kyali kizikiza eky'ettumbi. Ebyawandiikibwa ebitukuvu byali kumpi obutamanyibwa, si bantu bokka naye n'Abasasedooti. Baakyawa omusana ogubikkula ebibi ng'abafalisaayo ab'edda bwe baakola. Amateeka ga Katonda eddaala ly'obutuukirivu bwe gaggyibwawo ne bakozesa obuyinza obusukkiridde n'okukola obubi nga tewali abakuba ku mukono. Obulimba, omululu gw'okufuna ebintu n'obukaba byali bingi. Abantu ne bakozesanga engeri embi

ez'okufuniramu obugagga n'ebifo eby'ekitiibwa. Embiri za Paapa n'abakulembeze abalala mu kkanisa eyo byali bifo omwakolerwanga obubi obusingira ddala. Abamu ku balabirizi abo baajeemeranga abafuzi b'ensi abafubanga okuziyiza abalabirizi ababi nga tebasaana kuba balabirizi. Okumala emyaka bikumi na bikumi tewaali kweyongera mu kuyigirizibwa n'amagezi. Empisa n'amagezi mu bukristaayo byali nga binafuyizibbwa.

Embeera y'ensi wansi w'obufuge bwa Luumi ng'etuukiriza ebigambo bya nnabbi Koseya mu ngeri etiisa: "Abantu bange bazikiridde olw'okubulwa okumanya: . . . .kubanga ogaanye okumanya, nange ndikugaana ggwe kubanga werabidde amateeka ga Katonda wo, nange ndyerabira abaana bo." "Kubanga tewali mazima newakubadde okusaasira newakubadde okumanya Katonda mu nsi. Tewali kintu wabula okulayira n'okumenya endagaano n'okutta n'okubba n'okwenda; bawaguza, n'omusaayi gukoma ku musaayi." Koseya 4:6; 1,2. Ebyo bye byava mu kusuula Ekigambo kya Katonda.

Essuula 4 — Abagoberezi Ba Waldensi

Mu kizikiza ekyabikka ensi mu kiseera ky'okukulakulana kw'Obwapaapa, omusana ogw'amazima tegwazikirizibwa ddala gwonna. Mu buli mulembe gw'abantu mwabangamu abajulirwa ba Katonda abakkiriza nga Kristo ye muwolereza yekka wakati wa Katonda n'omuntu, abakkiriza Bayibuli nga lye tteeka lyokka ery'okufuga obulamu, era abatukuzanga Ssabbiiti ey'amazima. Ebbanja ensi ly'erina olw'abantu bano, emirembe gy'abantu egiriddirira tegiriyinza kulitegeera. Bassibwako akabonero ne babalibwa nga bakyamu, ebigambo byabwe ne biwakanyizibwa, empisa zaabwe ne zogerwako bubi, bye bawandiika ne bizikirizibwa n'okwogerwako obubi. Naye ne bayimirira nga banywevu mu ebyo byonna, ne bakuuma okukkiriza kwabwe mu buli mulembe, nga bwe busika obw'ewmirembe gy'abantu egiriddawo.

Ebyo byonna ebyatuuka ku baana ba Katonda mu kiseera eky'ekizikiza ekyabutikira ensi olw'obufuzi bwa Luumi byawandiikibwa mu bitabo eby'omu ggulu, newakubadde ng'ensi teyinza kubijjukira byonna. Era bitono nnyo ebigenze nga bizuuka, wabula mu bavunaana ababayigganyanga. Kubanga Luumi yafubanga okusangulirawo ddala obujulizi mu njigiriza zaayo awamu n'amateeka obw'abo abagiwakanyanga. Yazikirizanga buli muntu alina endowooza erabikamu okubusabuusa oba okwebuuza ku njigiriza y'Obwapaapa k'abe mugagga oba mwavu, wakitiibwa oba owabulijjo. Era Luumi yafuba nnyo okumalirawo ddala obujulizi obw'obikolwa eby'obukambwe ebyakolebwa ku bagiwakanyanga. Olukiiko Iwa Paapa ne luyisa etteeka okwokya buli kitab oba kiwandiiko omuli obujulizi ng'obwo. Amagezi ag'okufulumya ekitabo mu kyapa nga teganafunibwa, ebitabo byabanga bitono mu muwendo, era kyabanga kizibu okubitereka olw'engeri gye byawandiikibwangamu, n'olwekyo kyabanga kizibu okuziyiza Luumi okutuukiriza ebigendererwa byayo.

Tewali kkanisa eyali mu matwale ga Luumi etateganyizibwa kweyagalira mu ddembe ly'obulamu bwabwe. Buli kkanisa yawalirizibwa okugondera obufuzi bwa Luumi amangu ddala nga Luumi yakenyweza mu bufuzi n'esambirira yenna agaana okukkiriza obulimbabwe.

Amawulire amalungi Abangereza ge baali bakafuna gayonoonebwa obukyamu bwa Luumi, Obukristaayo bwe bwali nga bukyali buto nnyo era nga butandise okusimba emirandira mu Bungereza. Okuyigganyizibwa okuva mu bakabaka bano abakafiiri okwatuuka ne ku bizinga bino ebyali bYesudde ewala, kye kyali ekirabo kyokka ekyabaweebwa Luumi. Abagoberezi ba Kristo bangi abadduka olw'okuyigganyizibwa oku mu Bungereza ne bafuna obubudamo mu nsi ya Scotilandi; bwekityo amazima ne gaanirizibwa mu ssanyu ne mu nsi ya Ayirilandi.

Abagamani bwe baalumba Bungereza, obukafiiri ne bumera. Abakristaayo bwebatyo ne baddukira mu nsozi ne mu malungu olw'okunyoomebwa n'okutwalibwa ng&pos;abaddu b'abo ababawamba. Newakubadde mu kaseera ako, omusana ogwalabika ng'oguzikidde gwasigala gukyayaka. Oluvannyuma Iw'emyaka nga kikumi mu nsi ya Scotilandi, omusana gwayakira ddala ekyekanidde awo okutuuka ne mu nsi ez'ewala. Omusajja ayitibwa Columba omunyiikivu mu Kigambo kya Katonda ng'ali wamu ne banne, yakuṇṇaanya abakkiriza abaali basasaanidde ku kizinga Ayona ne bafuula ekizinga ettendekero ly'Abaminsani. Mu abo abakuṇṇaanyizibwa mwe mwali n'omubuulizi w'enjiri eyazuula amazima ga Ssabbiiti eya Bayibuli amazima ago nago ne gategeezebwa abantu. Ne bazimba essomero omwatendekerwanga Abaminsani abafulumanga okugenda okubuulira si mu Scotilandi mwokka naye ne mu Bungereza, Bugirimaani, Switizilandi ne mu Yitale.

Naye nga Luumi amaaso egatadde ku Bungereza era nga emaliridde okutuusa Bungereza wansi w'obufuge bw'ayo. Mu kyasa ekyekkumi n'omukaaga, Abaminsani bamalirira okukola omulimu gw'okukyusa Abagirimaani abakatiiri. Obukafiiri bwayanirizibwa n'essanyu abantu abatafangayo nnyo ku byabuwangwa ne basendasenda mu bo abantu nga nkumi na nkumi okwatula enzikiriza ya Luumi. Era ng'enkola ya Luumi bw'eri, bwebatyo, abakulembeze ba Paapa ne balwanyisa Obukristaayo nga bukyakula mu bantu bano abato mu kukkiriza. Awo enjawulo ne yeyoleka. Abakristaayo nga bangu, bawombeefu era nga empisa yaabwe basomi ba Byawandiikibwa, ba mpisa so ng'ate bali balabikamu busamize, beeraga nga bajjudde amalala. Abakiise ba Luumi ne bawaliriza ekkanisa z'Abakristaayo bano bagondere era bakkirize obufuzi bwa Paapa n'abalabirizi be.

Abangereza mu buteefu obw'ekitalo ne babaddamu nti bo baagala kwagala buli muntu, era nti Paapa tawebwangako kitiibwa kya kukulira kkanisa yonna, era nga bamugondera nga bwe bandigondedde omugoberezi wa Kristo omulala yenna. Ne baddibwamu enfunda eziwera okuwalirizibwa bagondere Luumi, naye ng'Abakristaayo bano abateefu beewunya amalala g'ababaka bano, kwe kubaddamu nti bo tebamanyiyo mukulembeze mulala wabula Kristo. Awo endowooza ya Paapa n'etandika okweyoleka. Omukulembeze omu owa Luumi n'abagamba nti: "Bwe mutakkiriza kwaniriza baaluganda babaletera mirembe, munaayaniriza abalabe bammwe ababaletera olutalo. Bwe mutatwegattako kulaga Bagirimaani bano ekkubo ery'obulamu, bo banaabaleetako okuzikirira." - J. H. Merle D'Aubigne, History of the Reformation of the Sixteenth Century, b. 17, ch. 2. Kuno tekwali kutiisatiisa. Okulwana, okubalyamu enkwe n'obulimba ne bikozesebwa okuzikiriza abajulizi b'okukkiriza kwa Bayibuli, okutuusa ekkanisa zonna mu Bungereza lwe zasanyizibwawo oba okukkiririza mu bukulembeze bwa Paapa.

Obukristaayo mu nsi ezaali zisukka obukulembeze bwa Luumi we bukoma, bwali mirembe okumala ebyasa by'emyaka nga tebwetabuddwamu bulimba bwa

Paapa. Olw'okwetoloolwa obukafiiri, oluvannyuma bw'agenda bubasensera, naye ne basigala nga bakyakkiririza mu Bayibuli nga yeefuga okukkiriza kwabwe era ne bagondera n'amazima ag'enjawulo agagirimu. Nga bakkiriza nti Amateeka ga Katonda galuberera era nga bakkiriza okujjukira Ssabbiiti ey'olunaku olw'omusanvu eri mu tteeka eryokuna. Ekkanisa ezo nga zisangibwa mu Afrika ey'omu massekkati ne mu nsi ya Armeniya mu Asiya.

Naye mu bonna abajeemera Paapa okubafuṇṇamako, abagoberezi ba Waldensi be basinga. Obulimba n'obujoozi bw'Obwapaapa bwasinga nnyo okujeemerwa mu nsi gye bwakuba ekitebe ky'abwo. Era okumala ebyasa by'emyaka bingi amakanisa mu kitundu ekiyitibwa Piedmont baali nga bakyefuga, naye era ekiseera kyatuuka Luumi lwe yabawaliriza nabo okumusinza. 01uvannyuma Iw'okulwana entalo ez'olutentezi n'abalabe baabwe bano, abakulembeze bano nabo ne bagondera obuyinza bwe obugonderwa kaakano kumpi ensi yonna. Naye era waaliwo abagaana okukkiriza mu buyinza bwe oba obw'abalabirizi be. Nga bamalirivu okukuuma okukkiriza kwabwe mu Katonda n'okukuuma obutukuvu n'enjigiriza yaabwe nga nyangu okutegeera. Ne wasitukawo okwawukana. Abakkirizanga enjigiriza ey'edda ne baabulira Luumi, ne badduka okuva mu nsozi zaabwe ezimannyiddwa nga Alps ne basitulira ebendera ey'amazima mu nsi ez'abamawanga amalala, abalala ne bekweka mu biwonvu ne mu njazi ez'okunsozi basigaze eddembe lyabwe okusinza Katonda nga bwe baagala.

Enjigiriza y'Abakristaayo ba Waldensi eyayigirizibwanga okumala ebyasa by'emyaka yalaga enjawulo nnene nnyo okuva ku njigiriza ya Luumi. Enjigiriza yaabwe yasibukanga mu Kigambo kya Katonda, omusingi gw'Obukristaayo ogw'amazima. Naye nga bali mu bifo eyo gye bekwese, ensi ng'ebaggalidde, era nga bali mu kulunda bisibo byabwe n'okulima mu nnimiro zaabwe, baali tebatukanga ku mazima enjigiriza n&pos;obulimba bw'ekkanisa eyagwa byewakanyiza ddala. Okukkiriza okwabwe tekwali kuggya. Bo bakkiririzanga mu kukkiriza okwabalekerwa bakitaabwe. Era nga bamativu n'okukkiriza kw'ekkanisa y'abatume, - "Okukkiriza abatume kwe baweebwa omulundi ogumu." Yuda 3. "Ekkanisa mu ddungu," so si kkanisa erina abakulembeze abajjudde amalala, etudde mu kubuga ekinene eky'ensi yonna nti y'ekkanisa ya Kristo ey'amazima, nti ye yateresebwa obugagga obw'amazima Katonda bw'awadde abantu okubutwala eri ensi.

Mu bintu ebingi ebyaleetawo okwawukana wakati w'ekkanisa ey'amazima okuva ku Luumi, bwe bukyayi obwasibuka ne buteekebwa ku Ssabbiiti eya Bayibuli. Mazima, nga bwekyalagulwako mu bunnabbi, obuyinza bw'Obwapaapa bwasuula amazima ku ttaka. Amateeka ga Katonda gasuulibwa mu nfuufu ne galinyirirwa ng'ate eno obulombolombo bwe busukkulumizibwa. Era ekkanisa ezaali wansi w'obufugwe bw'Obwapaapa ne ziwalirizibwa okukuuma olunaku Iwa sande olunaku olusooka mu wiiki ng'olunaku olutukuvu. Wakati mu nsobi ennyingi ezaali ziyitiridde n'obusamize, bangi ku bantu ba

Katonda ne babuzaabuzibwa ne bakuuma Ssabbiiti ng'eno bwe bakuuma sande obutalukolerako mirimu. Naye era kino tekyamatiza bakulembeze ba Paapa. Ne bawaliriza sande si kulukuuma nga lutukuvu kyokka, naye era ne bagamba nti ne Ssabbiiti ey'amazima eggyibweko emikolo gy&pos;eddiini gyonna era ne bavunaana buli muntu yenna alutwala nga lutukuvu. Ng'okuggyako oddusse okuva obuyinza bwa Paapa we bukoma lwe wayinzanga okugondera amateeka ga Katonda nga matukuvu.

Abagoberezi ba Waldensi be basooka okwefunira Ebyawandiikibwa Ebitukuvu nga bikyusiddwa mu lulimi lwabwe. Era okumala ebikumi n'ebikumi by'emyaka ne babeeranga ne Bayibuli mu lulimi lwabwe naye nga si nkube mu kyapa. Ne babeera nayo nga teyonooneddwa mazima gagirimu, ensonga eyavaako okubayigganya n'okubakyawa. Bwebatyo ne balangirira ekkanisa y'e Luumi okuba nga ye Babbulooni ekyagwa era nga tebafuddeyo ku bulamu bwabwe, ne bawakanyiza ddala obulimba bwe mu lwatu. Naye era wakati mu kunyigirizibwa olw'okuyigganyizibwa okutakoma, bangi ne bekkiriranya era mpola mpola ne bagondera emisingi gye, abalala ne basigala nga banywevu mu mazima. Wakati mu biseera eby'ekizikiza era n'ekkanisa y'e Luumi we yaviira ku mazima, wajja wabeerawo abagoberezi ba Waldensi abaagaana okufugibwa Luumi, ne bagaana okusinza ebifaananyi era ne bakuuma Ssabbiiti ey'amazima. Ne bakuuma okukkiriza kwabwe wakati mu kuwakanyizibwa okw'obukambwe. Newakubadde nga baafumitibwa amaggwa n'amatovu ng'eno bwe bafumitibwa kawule, bayimirira nga banywevu eri Ekigambo kya Katonda era nga bamusaamu ekitiibwa.

Ebisaka n'obusaka mu nsozi ne bifuuka obuddukiro bw'abagoberezi ba Waldensi okumala emyaka mingi olw'okuyigganyizibwa n'okunyigirizibwanga. Era omusana ogw'amazima ne gusigala nga gwakira mu kizikiza okuyita mu Mirembe Egy'omumassekati (kwe kugamba okuva obwakabaka bwa Luumi we bwagwerawo okutuuka mu kyasa eky'ekkumi netaano). Okumala emyaka lukumi abajulirwa ab'amazima ne bakuumira eyo okukkiriza okwasooka.

Bwatyo Katonda bwe yateekateeka ebifo ebyo ebibi ennyo okuba ebisulo ebisaana okukuumiramu amazima agabateresebwa. Ensozi ne zifuukira abawaṇṇanguse bano akabonero ka Yakuwa omutuukirivu atakyukakyuka. Ne balengezanga abaana baabwe ku ntiko z'azo waggulu mu bbanga ery'ekitiibwa eritakyukakyuka nga boogera ku Oyo ataliimu kufuuka wadde okubaamu ekisiikirize eky'okukyuka, Oyo ekigambo kye eky'olubeerera ng'ensozi. Katonda yali akoze ensozi n'azinyweza nga tewali mukono gwa muntu ogwandiyinzizza okubaggyayo okuggyako nga mukono gw'Oyo Omuyinzawebintubyonna. Era mu ngeri yeemu bwe yassaawo Amateeka ge, omusingi ogw&pos;obufuzi bwa Katonda mu ggulu era ne ku nsi. Omukono gw'omuntu guyinza okukola obulabe ku muntu munne era n'amuzikiriza; naye era omukono ogwo gwe gumu guyinza n'okubasigukululayo mu misingi gy'ensozi ne gubakasuka mu nnyanja era nga bwe gwayinza okukyusa akatonyeze mu mateeka ga Yakuwa oba okuggya ebisuubizo bye

mu abo abakola by'ayagala. Abaddu ba Katonda nabo kibagwanira okuba ebeesigwa eri Amateeka ge era abatakyukakyuka ng'ensozi.

Ensozi ezabakuumiranga mu biwonvu, zabajjukizanga buli kiseera ku maanyi ga Katonda ag'obutonzi era n'omukono gwe ogw'obukuumi ogutalemererwa. Abalamazi bano baayiga okwetegereza obubonero obwogerera mu kasirise nga bulaga okubeerawo kwa Yakuwa. Tebemulugunya olw'embeera enzibu gyebaalingamu, era tebaawulirako mbeera ya kuwuubaala wakati mu nsozi ezaali zibebulunguludde. Bebazanga Katonda olw'okubateerawo obuddukiro ne basegulira obukambwe n'obutemu bw'abantu. Ne basanyukiranga mu ddembe ly'okumusinza. Era emirundi mingi bwe baagobebwanga abalabe baabwe, ensozi ne zibakuumanga. Nga bali waggulu ku njazi eyo ku nsozi ne bayimbanga ennyimba ez'okutendereza

Katonda, so nga n'abalabe baabwe tebayinza kubasirisa nga beebaza Katonda mu nnyimba.

Abagerezi ba Kristo bano baali bakakamu nga baagala nnyo Katonda waabwe n'omutima gwabwe gwonna, era nga batukuvu mu mpisa. Nga baagala amazima okusinga okwagala ennyumba, ettaka abeemikwano n'abekika wadde obulamu bwabwe. Ne baagala bayole ku mitima gy'abaana baabwe amazima gano ag'omuwendo. Ng'omwana ayigirizibwa Ebyawandiikibwa ng'akyali muto era naasomesebwa okussaamu ekitiibwa amateeka ga Katonda. Olw'okubanga ebitabo bya Bayibuli byabanga bitono mu kiseera ekyo, ng'omwana ayigirizibwa okukwata obukusu Ebyawandiikibwa Ebitukuvu. Era nga bangi bayinza okuddamu essuula eziwerako mu Ndagaano Enkadde ne mu Mpya. Ng'oyinza okulaba ekifaananyi kya Katonda mu butonde okuyita mu bulamu bw'abantu bano obwa buli lunaku. Abaana abato nga bayize okwebazanga Katonda n'omutima ogusiima olw'okubanga yagaba omukisa n'emirembe.

Abazadde ne baagala abaana baabwe mu ngeri ey'amagezi era mu kwagala nga babayigiriza okuyiga obuteyonoonesa. Era nga batunuuliddwa okugezesebwa n'ebigezo oba oli awo n'okuttibwa ng'abajulizi. Ne babayigiriza okugumiranga ebizibu okuva mu buto bwabwe, okuyiga okwefuga, okwerowoleza n&pos;okwekolerera. Ne bayigirizibwanga okuba ab'obuvunaanyizibwa nga bakyali bato, okufuga ennimi zaabwe n'okumanya ekyama ekiri mu kufumitiriza. Era baleme okufulumyanga ekigambo kyonna ekitasaana okuwulirwa abalabe baabwe kubanga kiyinza okuzikiriza obulamu si bw'oyo yekka akyogedde naye n&pos;obulamu bw'abooluganda abalala nkumi; kubanga omulabe akyawa amazima atambulatambula ng'eddubu enoonya ekyokulya, ng'anoonya okuzikiriza oyo yenna agala okufuna eddembe ly'okusinza.

Abagoberezi ba Waldensi bo nga bakkiriza okutlirwa obugagga obw'ensi olw'okusigaza amazima era ne batuyananga okufuna ekyokulya. Ne balimanga mu buli kafo akayinza okulimibwamu wakati mu nsozi; mu biwonvu n'ebifo ebitali bigimu bulungi

ne babiddaabiriza okusobola okubaza emmere. Ne bayigira ku mbeera y'okukekereza n'okwefiriza ng'ekyobusika kyokka kye balinawo. Ne bayigirizibwa nga buli kye beetaaga balina kumala kukikolerera era nga bakifuna okuyita mu kukkiriza n'okukirowoleza. Eyo ye ngeri gye bayigamu etaali nyangu naye nga lye ssomero Katonda lye yateekawo okusomesezaamu olulyo Iw'omuntu olwagwa. Newakubadde ng'abavubuka baakulusanyizibwanga n'emirimu egy'amaanyi era emizibu, emirimu egy'omubwongo tegyagayalirirwa. Bayigirizibwa nga Katonda y'ensibuko y'amaanyi n'okumanya, era nga balina okweyongera mu magezi n'okumanya olw'okumuweereza.

Ekkanisa ezo nga bwezabanga, zaafanananga n'ekkanisa mu biseera by'Abatume mu butukuvu ne n'obwangu. Nga tebakkiririza kufugibwa Paapa wadde abalabirizi be, ne basitulira waggulu Bayibuli okuba nga yeebafuga, obuyinza bwokka obw'amazima. Obutafaananako n'abasasedooti b'ekkanisa y'e Luumi, abasumba baabwe baagoberera ekyokulabirako ky'omuyigiriza Omukulu "eyajja okuweereza so si okuweerezebwa." Ne balisanga ekisibo kya Katonda, nga babatwala awali omuddo omuto era awali amazzi amateefu ag'Ekigambo kya Katonda Ekitukuvu. Nga basinziza mu kkanisa ezitali za muwendo oba lutikko ezijjudde ekitiibwa

ky'abantu n'amalala, naye wansi mu bisikirize by'ensozi ne mubiwonvu oba mu mpompogoma z'amayinja ezabakuumanga mu biseera eby'okuduka, okuwuliriza Ebigambo bya Kristo eby'amazima okuva mu baddu be. Abasumba nga babuulira si njiri yokka naye nga bakyalira abalwadde, ne bayigiriza abaana abato emisingi egy'okukkiriza, ne babuuliriranga abawaba, ne bafubanga okutabaganya abasoowaganye n'okujjumbizanga abantu okwagalananga ng'abooluganda. Mu biseera eby'emirembe ne balabirirwanga abooluganda abagadde okubawa; naye okufaanana ne Pawulo omukozi wa weema, nga buli omu alina omulimu oguyinza okumuyimirizaawo.

Abavubuka ne baluṇṇamizibwanga abasumba baabwe. Newakubadde nga bafangayo nnyo okuyigirizibwa mu magezi ag'ebintu eby'enjawulo, Bayibuli ye yasinganga okuyigirizibwa. Enjiri ya Matoyo ne Yokaana ne bikwatibwanga bukusu nga kw'otadde n'ebbaluwa ez&pos;enjawulo. Okukopolola Ebyawandiikibwa ne gufuuka omulimu. Ng'ebitabo ebimu ebya Bayibuli bijjuvu ate ng'ebirala biri mu bitundutundu ekyasobozesanga abantu abalina obusobozi okwongerangamu ennyinnyonnyola enyangu okugaziya ku ntegeera y'Ebyawandiikibwa. Bwekityo eky'obugagga eky&pos;amazima bwe kyavumbulwa oluvannyuma lw'okuggalirwa abantu abegulumiza okusinga Katonda.

Wakati mu bugumiikiriza n'obutakoowa, emirundi egimu nga bali mu mpuku eziri wansi mu ttaka era mu nzikiza, ne bakolezezanga emimuli okusobola okumulisibwa, ne bawandiikanga Ebyawandiikibwa Ebitukuvu lunyiriri ku lunyiriri, suula ku suula. Omulimu ne gukolebwanga mu ngeri eyo, okubikkulirwa kwa Katonda nga kugenda kutemagana nga zaabu ennoongose. Okujjako abo abaayinza okugumiikiriza ne balaba

okutemagana n'okumasamasa nga kugenda kweyongera mu kitiibwa, be bategeera obuzibu bwe bayitamu. Bamalayika ba Katonda ne betoloolanga okusiisira abakozi bano abeesigwa.

Setaani yayagala okukozesa abasasedooti n'abalabirizi ba Paapa okuziika ekigambo eky'amazima wansi mu kasasiro w'obulimba, okutabula n'obusamize, naye Katonda n'akikuuma nga tekitabuddwamu mu ngeri eyewunyisa okuyita mu mirembe gyonna egy'ekizikiza. Tekyayingizibwamu ndowooza ya muntu, naye ebyo byokka ebya Katonda. Omuntu afubye nga bw'asobola okunoonya ensobi mu bigambo ebyangu era ebitegerekeka okuva mu Byawandiikibwa azuulemu we bikontanira, naye okufaanana n'ekyombo wakai mu nnyanja bwe, n'Ekigambo kya Katonda bwe kiwangudde emiyaga egyo egyefunyirira okukizikiriza. Ng'omusimi w'ekyobugagga ekya zaabu oba feeza bw'eyesonseka mu bunnya ayinze okusimira ddala avumbule n'okuzuula ensibuko y'obugagga buno, bwekityo ne mu Byawandiikibwa muyudde obugagga obw'amazima obusobola okuzuulwa omuntu eyewaddeyo mu buwombeefu n'okusaba.

Yali ntekateeka ya Katonda okuwandiisa Bayibuli okuba ekitabo ekigwanidde okuyigibwa ekiseera kyonna olulyo Iw'omuntu okuva mu buto bwe, nga muvubuka ne mu myaka egy'obukulu. Yakiwa omuntu nga mwe yebikkulira eri omuntu. Nabuli mazima agazuulibwa gongera okubikkula empisa z'oyo Omuwandiisi wakyo omukulu. Mu kuyiga Ebyawandiikibwa omuntu mwayita okusemberera Omutonzi we era mw'afunira okutegeera ebyo Katonda by'ayagala. Ye mpuliziganya Katonda gye yateekawo wakiti we n'omuntu.

Newakubadde nga yali mpisa ya Bawaldensi okutya Mukama ng'ensibuko y'amagezi, tebaasuulirira bukulu buli mu kutegeera magezi ag'ensi, mu kutegeera omuntu n'obulamu bwe obwa bulijjo, okugaziya okutegeera kwabwe wamu n'obwangu bw'okuzuula ensobi. Abaana baabwe nga bamaze okusomera mu masomero gaabwe eyo wakati mu nsozi, baawerezebwanga okwongera okusoma mu masomero agawaggulu mu bibuga ebinene mu Bufaransa ne mu Italiya, gye baayinza okwongera okwetegereza ebiyigirizibwa mu bukugu obw'enjawulo okusingako eyo mu nsozi gye baali. Bwebatyo abavubuka abaweerezebwa ne basisinkana ebikemo, ne balaba obulimba, n'obukujyukujju bw'abaweereza ba Setaani, nga babasokasoka okukkiriza enjigiriza ez'obulimba eziyinza okubazikiriza. Naye nga banywezebwa okuva mu buto bwabwe mu ebyo bye baayigirizibwa olw'okubateekerateekera embeera eno.

Nga tebalina kubaako muntu gwe balina kwatulira ku kyama kyabwe nga bali ku ssomero. Era nga n'ebyambalo byabwe byatungibwa mu ngeri ey'enjawulo okusobola okukweka ennyiriri za Bayibuli - eky'obugagga ekisinga. Ne batambulanga nabyo mwezi kumwezi era mwaka ku mwaka okutuusa lwe baamalanga okusoma, era ne babigabirako mikwano gyabwe abaalaganga okwagala amazima naye mu ngeri ey'obwegendereza.

Omwana w'omugoberezi wa Waldensi nga yayigirizibwa okuva ku mabeere ga nnyina omulimu gw'okubuulira enjiri era nga bagukola n'obwesigwa. Bangi ne bakkiriza amazima okuva mu masomero gano, amazima ne gasenseranga kumpi okumalawo essomero lyonna; naye abakulembeze b'Obwapaapa nga tebayinza kuzuula nsibuko ya njiri esaasaanyizibwa bo gye bayita obulimba.

Obulamu bwa Kristo bwa mwoyo wa kusaasaanya mawulire malungi. Era omuntu yenna eyakakyuka awulira okukubirizibwa okuleetayo omuntu omulala eri Omulokozi. Ogwo gwe gwali omwoyo gw'Abakristaayo bano. Baakimanya nga Katonda tayagala bakuumire butukuvu bwa mazima ge balina mu kkanisa zaabwe, wabula baleete bangi, era nga buvunaanyizibwa bwabwe okumulisiza ensi eri mu kizikiza erabe omusana, era bakutule obusibe obwabateekebwako Luumi okuyita mu maanyi g'Ekigambo kya Katonda. Abasumba nga batendekebwa okuba abaminsani, era nga buli ayagala okuyingira mu buweereza asooka kuyigirizibwa bubuulizi. Nga buli omu alina okufuna obumanyirivu bwa myaka esatu alyoke aweebwe okukulembera ekkanisa. Ng'okuyita mu buweereza buno omuli okwegaanyisa n'okwefiiriza, omusumba mwayita okugezesebwa. Ng'omuvubuka ayawuliddwa okuba omusumba, ategeezebwa obuvunaanyizibwa obumwolekedde omuli obulamu obw'okumenyeka n'obulabe si nakindi okuttibwa, so si kitiibwa na bugagga eby'omu nsi muno. Abaminsani ne bafulumanga kinnababirye nga ne Yesu bwe yasindika abayigirizwa be. Omuvubuka ng'atambula n'omusajja omukulu alina obumanyirivu afune okuluṇṇamizibwa n'okumutendeka. Oluusi nga tebatambulira wamu, naye nga balina okusisinkana olw'okusaba n'okubuulirirwa, bwebatyo bwe banywezagananga mu kukkiriza.

Singa ekyama kye baalina eky'okubuulira enjiri kimala kitegeezebwa mu Iwatu, ng'olwo obuzibu bubajjidde, kye baava beekuuma obutamala gakyatula. Newakubadde n'abasumba nga balina okuba n'omulimu ogw'enjawulo, bwebatyo ne bakola emirimu gyabwe okusinziira ku buyivu bwabwe naye nga bwe bategeeza n'amazima. Basinganga kukola mirimu egy'abatambuzanga okutuuka mu bifo eby'enjawulo. "Baatundanga byakwewunda omuli ebikomo eby'ebbeeyi n'engoye ebitaabanga byangu bya kugula okuggyako mu bifo ebyewala; ne baanirizibwanga ng'abasuubuzi mu kifo ky'okusindiikirizibwanga ng'abaminsani."- Wylie, b. 1, ch 7. Naye mu mitima gyabwe nga beebaza Katonda olw'amagezi g'abawadde okugabana ku ky'obugagga eky'omuwendo okukira zaabu n'ebikomo bye baatundanga. Ne batambulanga ne Bayibuli ennamba oba mu bitundutundu mu kyama okubikkulira n'okusomera ku baguzi baabwe omukisa we gujjidde. Era emirundi mingi abantu ne basanyukiranga Ekigambo kya Katonda, ne babalekeranga n'ebitundu ku yo.

Omulimu gw'abaminsani ne gutandikira mu nsozi n'ebiwonvu okutuukira ddala mu bitundu eby'ewala. Ne batambulanga nga tebambadde ngatto mu bigere era mu ngoye ezitali nnungi okufaanana ne Mukama waabwe, ne bayita mu bibuga ebinene okutuuka mu

nsi ez'ewala. Ne basiga ensigo zaabwe buli we baatukanga. Amakanisa ne gamerukanga mu buli kifo wabayitanga, n'abalala bangi ne battibwa ng'abajulizi ab'amazima. Olunaku Iwa Katonda olw'ekitiibwa lwe lulibikkula amakugula ag'ensigo ez'asigibwa abasajja bano abeesigwa. Omubuulizi ono ow'akasirise ng'ayambaziddwa mu byambalo ebitategerekeka mangu, ne yekolera ekkubo mu nsi kaakano omuli Obukristaayo, n'ayanirizibwa n'essanyu mu maka ne mu mitima gy'abantu.

Abawaldensi nga tebatunuulira Byawandiikibwa ng'obuwaandiike obulaga Katonda bwe yakolagananga n'abantu mu biseera ebyayita, era ne kyakolera omuntu mu kiseera kino, naye era nga bibikulira omuntu okulaba by'ayolekedde mu maasa omuli ebiseera ebizibu n'enkomerero, ekitiibwa. Bakkiriza nga enkomerero y'ebintu byonna teri wala okutuuka, era nga mu kuyiga Ebyawandiikibwa mu maziga amangi n'okusaba ne bawulira nga tebayinza kwebeera okutuusa nga bategeezezza ku balala ebigambo eby'omuwendo eby'amazima agalokola. Baalaba entekateeka ya Katonda ey'obulokozi mu mpapula ez'omuwendo, ne bafuna okuweera, essuubi n'emirembe olw'okukkiriza Yesu. Ne bawulira essanyu olw'omusana ogw'amazima buli Iwe gweyongeranga okwaka mu mitima gyabwe, nabo ne baagala okumulisizaako banaabwe abali mu kizikiza eky'obulimba bwa Paapa.

Ne balaba nga abantu bangi abatawanira obwereere okwagala okusonyiyibwa ebibi byabwe olw'okwebonereza nga bwe bategeezebwa Paapa n'abasasedooti. Bayigirizibwa okwesigama ku bikolwa byabwe ebirungi okusobola okulokolebwa, era nga buli lwe beetunuuliranga ne beeraba obwonoonefu bwabwe era nga ekiruyi kya Katonda kibalindiridde ne beebonerezanga omubiri n'omwoyo, naye nga tebafuna mirembe. Bwebatyo ne banywezebwa n'enjigiriza za Luumi. Nkumi na nkumi ne baawukana ku mikwano gyabwe n'aboluganda, ne beesibira mu bigo. Nga basiibanga enjala olutatadde n'okwebonereza mu ngeri ey'obukambwe, ne bayita mu kiro kyonna nga basaba, ne beeyalanga wansi ku ttaka okumala essaawa eziwera mu biseera eby'obunnyogovu, ne beetikanga amayinja agabasalanga mu ṉṉendo empanvu ez'okulamaga, nga basoma essaala ez&pos;okubonerera olw'okutya ebigenda okujja, naye bonna ne batafunira mmeeme zaabwe mirembe. Bangi ne bafa nga tebafunyeyo ssuubi olw'omubiri okukoyesebwa n'ekibi ekyabalumirizanga, nga batya ekiruyi kya Katonda okuwoolera eggwanga.

Abawaldensi ne bawulira okuyaayaana mu mitima gyabwe okumenyera omugaati ogw'obulamu abantu bano abafa enjala, okubaggulirawo balabe ku mirembe gya

Katonda era babasongere ku Kristo essuubi ery'obulokozi. Era nga enjigiriza gye balina ey'okusonyiyibwa ekibi eky'okumenya amateeka ga Katonda olw'ebikolwa ebirungi, yazimbibwa ku bulimba. Enjigiriza eyigiriza okwesigama ku bikolwa ebirungi eby'omuntu ekontana n'okwagala kwa Kristo okutakoma. Yesu yafa nga saddaaka ku

lw’omuntu eyagwa era ng’omuntu tayinza kweyogerako mu maaso ga Katonda. Omusingi gw’okukkiriza kw’Obukristaayo guyimiriddewo lw’ekyo Kristo kye yakolera omuntu - okufa n’okuzuukira kwe. Era omuntu kyekiva kimugwanira okwesigama ku Kristo okufaanana ng’ettabi ly’omuzabbibu bwe lyesigama ku muzabbibu.

Enjigiriza za Paapa n’abasasedooti zaateeka endowooza mu muntu etunuulira Katonda ne Kristo nga abakakanyavu, buli kiseera abanyiivu era abatalina ssanyu. Ne ziraga Kristo nga atalina kisa eri omuntu mu mbeera ye eyagwa, kye kiva kyetaagisa okubeerawo kw’abasasedooti n&pos;abatukuvu okusobola okubegayiririra. Naye nga abamaze okumulisibwa Ekigambo kya Katonda bawulira ennyonta ey’okutegeeza n’okusongera abantu bano ku Yesu ajjude okusaasira, Omulokozi ow’okwagala, ayimiridde ng’agolodde emikono gye ng’ayita buli yenna azitoowereddwa n’omugugu gw’ekibi okugenda gyali. Ne bawulira okuyayaana okuggyawo emiziziko Setaani gy’atadde mu kkubo okuziyiza abantu okulaba ebisuubizo bya Katonda bajje gyali bamwatulire ebibi byabwe bafune okusonyiyibwa n’emirembe.

Abaminsani bano mazima babikkulira abantu enjiri ey’amazima ag’omuwendo. Ne basomeranga abantu essuula eziwandiikiddwa obulungi ez’Ebyawandiikibwa Ebitukuvu n’obwegendereza. Ne bawuliranga essanyu okuzaamu essuubi eri emyoyo eginyigirizibwa n’ekibi, abalaba Katonda nga awoolera eggwanga era alindiridde okusala omusango kyokka. Nga bonna emimwa gikankana era nga n’amaaso gajjudde ebiyengeyenge, ne bafukamira okubikkulira baganda baabwe ebisuubizo eby’omuwendo ebiraga omwonoonyi awali essuubi lye. Bwegutyo omusana ogw’amazima bwe gwasensera okumulisiza emyoyo egikwatiddwa mu kizikiza, okujjawo ekire eky’ekizikiza, okutuusa Enjuba ey’obutuukirivu Iwe yayakanga okumulisiza emitima n’okuleeta okuwonya mu biwawatiro byayo. Era emirundi mingi Ebyawandiikibwa ebimu ne biddibwamu okusomerwa mu matu g&pos;ababiwuliriza, basobole okwekakasa oba nga bye bawulidde mazima. Bino bye bimu ku Byawandiikibwa ebyayagalwanga ennyo okuwulirwa: lYokaana 1:7 “N’omusaayi gwa Yesu Omwana we gutunaazaako ekibi kyonna.” Yokaana 3:14,15 “Nga Musa bwe yawanika omusota mu ddungu, bwekityo ‘Omwana w’omuntu kimugwanira okuwanikibwa: buli muntu yenna amukkiriza ebeere n’obulamu obutaggwwaawo mu ye.”

Bangi ne bawona obulimba bwa Luumi. Ne balaba nga omutabaganya wakati w’omuntu omwonoonyi ne Katonda takyetaagisa. Enjuba ey’omusana ogw&pos;amazima nga egenda evaayiirayo emmeeme zaabwe ne babaguka okusanyuka nga bwe bagamba nti: “Kristo ye kabona wange; omusaayi gwe ye saddaaka yange; nayatuliranga ye ebibi byange era ku wolutaali ye.” Ne beewa Kristo olw’ebyo bye yabakolera nga bwe baddamu ebigambo bino nti: “Awataba kukkiriza tekiyinzika kusiimibwa.” Abaebbulaniya 11:6 “Kubanga tewali na linnya ddala wansi w’eggulu eryaweebwa abantu eritugwanira okutulokola.” Ebikolwa by’Abatume 4:12.

Abantu bano abanaku abaali batabuddwa ennyo, beeyongera okwewuunya obukakafu bw'okw&pos;agala kw'Omulokozi. Bakkakkana mu mitima ne bawulira ng'abasituliddwa ne batwalibwa mu ggulu. Emikono gyabwe ne bagiwummuliza mu mikono gya Yesu, ebigere byabwe ne babinywereza ku Lwazi olw'Edda - n'edda. Okufa nga tebakyakutya. Nga beegomba ekkomera n'okwokebwa omuliro bwe kiba nga kye kitegeeza okusaamu Omulokozi waabwe ekitiibwa.

Ekigambo kya Katonda bwekityo ne kitwalibwanga mu kyama eri abantu bano oluusi ng'ali bw'omu oba nga bali mu kibinja eky'abantu abatonotono abanoonya okutegeera amazima. Emirundi egimu nga basula bayiga. Abawuliriza nga beewuunya okulaba omubaka ow'ekisa nga takoowa kusomera bantu okutuusa nga bategedde amawulire amalungi ag'obulokozi. Ne bawulirwa nga boogera ebigambo bino nti: "Naye Katonda anawulira okusaba kwange? Ayinza okumw&pos;enyezaako? Ayinza okunsonyiwa?" Eky'okuddamu ne kibasomerwa: "Mujje gye ndi mmwe mmwena abakooye era abazitoowereddwa, nange nnaabawummuza." Matayo 11:28.

Okukkiriza n'ebisuubizo ne binywegeragana, abantu ne baw&pos;ulirwa nga bagamba nti: "Sikyaddayo mu ŋŋendo za kulamaga wadde okugenda mu biggwa ebitukuvu. Nyinza okugenda eri Yesu nga bwe ndi, mu bubi bw&pos;ange n'obutali butukirivu bwange; taagobe mwonoonyi eyeenenya. 'Ebibi byo bikusonyiyiddwa.'Ggwe wange osonyiyiddwa!"

Emitima ne gijjula essanyu, n'erinnya lya Yesu ne ligulumizibwa n'okwebazibwa. Abantu abo ne baddayo eka nga basanyufu okutegeeza ku balala n'okubaddiramu ku mazima era nga bwe bazudde ekkubo ery'amazima era ery'obulamu. Mu Byawandiikibwa mwalimu amaanyi agatali ga bulijjo agaayogera n'emitima gy'abantu bano abaali bayayaana okutegeera amazima. Mazima lyali ddoboozi lya Katonda ery'alumiriza emitima gyabwe.

Omubaka wa Katonda n'akwata ekkubo lye n'agenda; naye ne basigala nga beewunya okulaba omuntu omuwombeefu, ow'amazima, alina omuliro gw'Ekigambo kya Katonda. Emirundi mingi ne batamubuuza wa gy'ava era ne gy'agenda. Nga bawulira kibasuseeko olw'okwewuunya so ng'ate lwa ssanyu n'okwebaza ne beerabira okumubuuza. Bwe baamusabanga okubakyaliranga mu maka gaabwe, n'abategezanga nga bw'alinna okugenda eri endiga endala ezaabula. Ne basigala nga bewuunya oba nga ddala abadde malayika wa Katonda okuva mu ggulu?

Era emirundi mingi tebaddayo kulaba mubaka ono nate. Ng'agenze mu kitundu kirala oba ng'asibiddwa mukkomera eritamanyiddwa abonaabona. Naye ng'ebigambo bye by'asize tebiyinza kuzikirizibwa. Nga bikola omulimu gw'abyo mu mitima gy'abantu, era ebibala eby'omukisa birirabibwa ku lunaku olw'enkomerero.

Abaminsani ba Waldensi baali bali mu kuzinda bwakabaka bwa Setaani era nga n'amaanyi g'ekizikiza getegereza. Omulangira w'ekizikiza nga yetegereza buli kawefube akolebwa okubunyisa amazima, bwatyo n'ateeka okutya mu babaka be. Obwapaapa ne bulaba akabi akayinza okuva mu batambuze bano. Singa omusana ogw'amazima gw'akkirizibwa okwaka nga teguziyizibbwa, gwandyeruddewo ekire eky'obulimba ekyabikkibwa abantu. Gwandisongedde abantu ku Katonda omu ne gumalawo obulimba bwa Luumi.

Luumi yafuna okulumirizibwa olw'okuva ku mazima olw'abantu bano abanyweredde ku mazima ag'ekkanisa eyasooka, bwetyo n'esituka mu

maanyi agekitalo okubalwanyisa n'okubayigganya. Ne bawalirizibwa okuleka Ebyawandiikbwa, nga bwe bagaana ne Luumi teyinza kubagumiikiriza. Luumi n&pos;amalirira okubasangulirawo ddala mu maaso g&pos;ensi. Kaakano entalo z&pos;eddiini ne zisituka okulwanyisa abantu ba Katonda eyo mu nsozi gye bali. Nga babuuzibwanga kajojijoji w'ebibuuzo; ng'olabira ddala ekifaananyi kya Abiri mu maaso ga muganda we Kayini omutemu nga kiddibwamu.

Ne bafiirwa nate ebibanja byabwe ebigimu, amaka gaabwe n'amasinzizo ne bisanyizibwawo, nga mu bifo awaalinga ennimiro ennungi n&pos;amaka amalungi ag'abantu abakozi kaakano nga matongo. Ng'empologoma bw'ekambuwala olw'okuwomerwa omusaayi gw&pos;omuyigo, n'obusungu bw'abaweereza ba Paapa bwe bwali nga balaba okubonaabona kw'abantu abatalina musango. Bangi ne bayiggibwanga olw'enzikiriza yaabwe okuyita mu nsozi baabo mu biwonvu gye beekweka ne baggalirwa ebibira ebikutte oba ku ntikko z'enjazi.

Nga tewali musango guyinza kuvunaanibwa bantu bano ensi beetwala ng'ekitagasa. Nga n'abalabe baabwe babamanyi ng&pos;abantu ab&pos;emirembe, abakakamu era abatya Katonda. Ng'omusango gwabwe, kwekugaana okusinza Katonda nga Paapa bw'ayagala. Olw'ekyo ne bavumibwanga n&pos;okunyoomebwa, ne bakolebwako ebikolobero byonna omuntu n&pos;omulabe bye baayinza okugunja.

Omulundi ogumu Luumi bwe yasalawo okusangulirawo ddala akabiina kano akakyayibwa, Paapa yayisa ekiwandiiko ekivumirira enjigiriza zaabwe, n'abawaayo okusalibwa ng'ensolo. Tebavunaanibwa gwa kirereese oba olw'obutaba beesigwa, wadde okuba abatafugika; naye baavunaanibwa Iwa kulabika ng'abawulize ennyo era abayinza n'okusendasenda "endiga ez'omu kisibo eky'amazima" okubegattako olw'empisa zaabwe entukuvu. Paapa kwe kulagira "akabiina kano ak'omuzizo era ak'obulabe" kasanyizibwewo ng&pos;emisota egy'obusaggwa singa kalemera ku njigiriza zaako."- Wylie, b. 16, ch. 1.

Omukulembeze ono eyegulumiza yasuubira nti ebigambo bye ebyo birimujjukizibwa? Yakimanya nga ebigambo ebyo byawandiikibwa mu bitabo eby'eggulu gye birimusomerwa ku lunaku olw&pos;enkomerero? Yesu yagamba nti: "Nga bwe mwakola omu ku abo baganda bange abasinga obuto, mwakikola nze." Mat. 25:40.

Ekiwandiiko kino Paapa kye yawandiika ne kiyita abantu bonna mu kkanisa y'e Luumi beegatte mu kulwanyisa "obulimba." Ne basuubizibwa obusiimo buli aneenyigira mu mulimu guno ogw&pos;obukambwe, era ekiwandiiko ne "kyejeereza oyo yenna anaabonereza n&pos;okulumya buli eyeeyita ow'akabiina ako; ne kisumulula buli eyegatta ku lutalo luno olw'eddiini okuba nga waddembe eri ekirayiro kyonna kye yalayira; ne kiwa omuntu yenna obuyinza mu mateeka okutwala ebyobugagga byabwe bye bayinza okutwala mu bumenyi bw'amateeka; ne kisuubiza okusonyiwa ebyonoono by'abo abanatta abantu bano abaava ku Luumi. Ekiwandiiko ne kisazaamu endagaano zonna ezakolebwa wakati waabwe n'omuntu omulala yenna, era ne kiragira bave mu maka ne mu bibanja byabwe; ne kiziyiza omuntu yenna okubawa obuyambi obw'engeri yonna, nga kwotadde n'okuwamba ebintu byabwe byonna." - Wylie, b. 16, ch. I. Ekiwandiiko kino mazima kibikkula omukoza waabino byonna. Eryo ddoboozi lya gusota so si ddoboozi lya Kristo.

Obwapaapa tebwayinza kuteekawo nkola na mateeka agafaanana n'amateeka ga Katonda, naye bwo bweterawo ekyo ekituukana ne kye bwagala, businziire okwo okuwaliriza bonna okukola nga bwe bwagala. Amateeka amakambwe ne gayisibwa. Ng'olwo Setaani akozesa obuwoozi bw'abasasedooti ne Paapa. Nga tebalina kusaasira n'akatono. Mu mwoyo gwennyini ogwawanikisaamu Yesu ku musaalaba n'engeri abatume gye battibwamu, n'engeri Nero kanywamusaayi bwe yattamu abantu abeesigwa mu nnaku ze, gwe mwoyo Setaani gwe yakozesa okumalawo mikwano gya Katonda ku nsi.

Abaana ba Katonda bano abamutya abayigganyizibwa okumala ebyasa by&pos;emyaka bingi, baakuyitamu wakati mu bugumiikiriza ne basigala nga beesigwa eri Omununuzi waabwe. Ne basigala nga baweerezanga abaminsani mu nsi okusiga ensigo ez'omuwendo newakubadde nga baali balwanyisibwa n'okuttibwa ng'ensolo. Baayiggibwa okutuusa okufa; kyokka omusaayi gwabwe ne gufukirira ensigo ze baasiga ne zibala ebibala. Bwebatyo Abakristaayo ba Waldensi bwe baajulira Katonda okumala ebyasa by'emyaka bingi Luther nga tanazaalibwa. Olw'okubanga baali basasaanidde mu bitundu bingi eby'ensi, ne basiga ensigo ez'okuzza obuggya ekkanisa okwatandikira mu kiseera kya Wyclifte ne kukula okutuuka mu nnaku za Luther era nga kwakugenda mu maaso okutuuka ku nkomerero y'ebiseera eri abo abeeteseteese okubonaabona "olw'Ekigambo kya Katonda era n'olw'okutegeeza kwa Yesu." Kubikkulirwa 1:9.

Essuula 5 — Johnwycliffe

Bayibuli zaabanga ntono nnyo ekiseera ekkanisa mwe yaddizibwa obuggya nga tekinatuuka, kyokka Katonda teyakkiriza Kigambo kye kuzikirizibwa. Amazima gaakyo tegaali ga kukwekebwa mirembe gyonna. Katonda yasobola okusumulula mangu enjegere ezaali zisibye ebigambo bye eby'obulamu nga bwe yasobola okusumulula enzigi ez'ekyuma ez'ekkomera okulokola abaweereza be. Mu nsi ez'enjawulo mu Bulaaya Katonda yagolokosa abantu okunoonya amazima g'ekyobugagga ekyakisibwa. Katonda n&pos;abakulembera okubatuusa ku Byawandiikibwa Ebilukuvu ne babisoma nga babisanyukira nnyo. Baamalirira okukkiriza omusana n'obutatya bintu byonna ebinaababaako. Newakubadde nga tebaasobola kulaba bintu byonna bulungi ddala, baasobola okulaba amazima agaali gakwekeddwa okumala ebbanga eddene. Baagenda ng'ababaka abatumiddwa okuva mu ggulu nga bakutula enjegere ez'obukyamu n'obusamize ne bayita bonna ababadde basibiddwa mu buddu bagolokoke okweddiza eddembe lyabwe.

Ng'ogyeko mu Bakristaayo ba Waldensi, Ekigambo kya Katonda kyali nga kisibiddwa mu nnimi eziyinza okusomebwa abayivu bokka; naye kaakano ng'ekiseera kituuse Ebyawandiikibwa biwuunulwe mu nnimi endala okusomebwa abantu mu nsi ez'enjawulo. Ettumbi nga liyise. Ekiseera eky'ekizikiza nga kisasaana.era ng'emambya atandise okusala mu bitundu bingi.

Mu kyasa eky'ekkumi n'ebina, mu Bungereza mwagolokokamu "emmunyenye ey'enkya ey'okuzza ekkanisa obuggya." Jolin Wycliffe yabuulira obubaka obw'okuzza ekkanisa obuggya, si mu Bungereza mwokka naye mu bitundu byonna Obukristaayo mwe bwali bumaze okutuuka. Yawakanya enjigiriza za Luumi mu maanyi ag'ekitalo, era omwo mwe mwava amakanisa n'amawanga okufuna eddembe lyago.

Wycliffe yayigirizibwa mu magezi ag'ensi era n&pos;akimanya nga mukutya Mukama amagezi mwe gasookera. Yalabirwawo ng'omuntu omujagujagu bwe yali ng'akyali mu ssomero olw'ebirabo eby'enjawulo bye yalina. Yayaayaana nnyo okumanya amagezi ag&pos;enjawulo agayigirizibwa. Yayigirizibwa mu bufirosoofo, mu mateeka g'eddiini awamu n&pos;ag'ensi, naddala ag'eggwanga lye. Nga kyangu okumanya ky'alibeera oluvannyuma Iw'okusoma. 01w&pos;obuyivu bweyafuna mu bufirosoofo obw'ekiseera ekyo, yayinzanga okuvumbula n'okwanika ensobi, so nga ate mu kuyiga amatceka g'ensi awamu n&pos;ag&pos;eddiini, yali ateekebwateekebwa okusisinkana emiziziko mu ggwanga ne mu ddembe ly'okusinza. Newakubadde nga yalina kukozesa Kigambo kya Katonda okuziyiza obusaale bwonna obw'omubi, yali afunye amagezi ag'essomero era ng'ategedde obukalabakalaba bw&pos;abantu. Ng'abantu bonna bamukkiririzaiimu era nga bamusaamu ekitiibwa si nsonga mikwano gye oba balabe be olw'ekirabo eky'amagezi kye yalina.

Wycliffe bwe yali ng'akyali mu ssomero, yayingirira okusoma Ebyawandiikibwa. Abayivu bayanguyirwanga nnyo okufuna omukisa okusoma ku Bayibuli ensulo ey&pos;amazima mu biseera ebyo, olw&pos;okubanga zaabanga mu nnimi ez'edda, abatali bayivu ne baggalirwanga ebweru. Bwatyo, n&pos;ateekerwateekerwa ekkubo olw&pos;omulimu ogw&pos;okuzza ekkanisa obuggya gwe yalina okukola. Abayivu ne basomanga Ekigambo kya Katonda ne bazuula amazima amakulu ag'ekisa kya Katonda ekirokola nga kibikkuddwa. Era ne bayigirizanga amazima gano buli gye babuuliranga abantu ne bakyukira ebigambo eby'obulamu.

Wycliffe ng'akyukidde okusoma Ebyawandiikibwa, yatandika okubinoonyerezaako mu ngeri yeemu nga bwe yakuguka mu magezi ag'essomero. Yali yegomba nnyo okuyiga Bayibuli naye nga tewali ayinza kugimusomesa n&pos;amatira, okutuusa ku mulundi ogwo. Mu Bayibuli n'azuulamu ebintu bingi bye yali yanoonya edda naye nga tabirabanga. Yalaba enteekateeka ya Katonda ey&pos;obulokozi era n&pos;ategeera nga Kristo yekka ye muwolereza eri olulyo Iw'omuntu. Bwatyo ne yeteeka mu mikono gya Yesu amukozese era n'amalirira okutegeeza amawulire ag'amazima g'azudde.

Wycliffe okufaanana n&pos;abamusooka okuzza obuggya ekkanisa, teyamanya era teyasobola kulengera amanye ky&pos;akola gye kirimuluusa. Teyakigenderera kuwakanya butereevu kkanisa y'e Luumi. Naye olw'okwewonga kwe yali akoze okutegeeza amazima n&pos;ayingira mu lutalo Iw'okulwanyisa obulimba. Gye yakomanga okulaba ensobi mu njigiriza z&pos;obwapaapa, gye yakomanga okutegeeza enjigiriza ya Bayibuli. Yakizuula nga Luumi yali yava dda ku Kigambo kya Katonda era n'agoberera obulombolombo bw&pos;abantu; n'anenya abasasedooti awatali kutya olw'okusuula ebyawandiikibwa, nga bw'ategeeza nti Ebyawandiikibwa biddizibwe abantu era bibe nga bye bifuga mu kkanisa. Yali musajja mwogezi mulungi era omusomesa ow&pos;amagezi, nga osobola okulaba amazima g&pos;abuulira mu bulamu bwe. Ng'amanyi bulungi Ebyawandiikibwa, asobola okunnyonnyola ensonga, omusajja omwesimbu, atamala gakyusibwa ekyamuleetera okwagalibwa n'okussibwamu ekitiibwa. Abantu bangi nga betamiddwa enzikiriza z'eddiini yaabwe buli Iwe baalabanga ebibi ebikolebwa mu kkanisa y'e Luumi, era bwebatyo ne basanyukira nnyo omusana omuggya oguleetebbwa WyclifTe. Naye Obwapaapa ne bunyizibwa byansusso okulaba ng'omusajja ono ayagalibbwa okusinga bo.

Wycliffe nga mwangu okuzuula ensobi weeri era emirundi mingi n'ayatuliranga Luumi emizizo gyeyakolanga mu bugenderevu awatali kutya. Olumu bwe yali akola ng'omusumba wa kabaka, yawakanya omusolo ogwawebwanga Paapa okuva mu bwakabaka bwa Bungereza, n'ategeeza nti Paapa talina w'ajja buyinza kufuga bakulembeze batali ba ddiini wadde mu Byawandiikibwa oba mu magezi agabulijjo. Omusolo gwa Paapa ogwo nga gwanyiiza dda abantu omuli n'abakulembeze. Kabaka n'abalangira kwe kujeemera obufuzi bw&pos;omulabirizi wa Luumi nga kw'otadde

obutasasula musolo ogwamuwebwanga olw'ebigambo Wycliffe bye yayigiriza. Bwebutyo obufuzi bwa Paapa n&pos;ebukosebwa kinene nnyo mu Bungereza.

Ekibi ekirala omusajja wa Katonda kyeyalwanyisa okumala ekiseera ekiwerako, bye bibiina by&pos;abantu ekkanisa y'e Luumi be yatongoza okukola emirimu gy'ekkanisa n'okuweereza mu bantu naye nga balabirirwa bantu eyo gye babeera mu byalo. Abantu bano baabuna Bungereza yenna nga basabiriza bwebatyo ne bakosa ebyenfuna n'obugagga bw'eggwanga. Baafuuuka ekivume eri abantu abakola mu makolero, mu byenjigiriza, ne mu mbeera ezabulijjo. Obulamu bwabwe obw&pos;ebbulabikolwa n&pos;okusabiriza tebwakoma mu kuttattana byanfuna mu bantu, naye era bwali kisekererwa. Abavubuka nga tebalina mwoyo gukola mirirnu era nga bonoonese. Bangi ne bayingira mu bibiina by&pos;abantu abo ne beesibira mu bulamu ebw'ebigo (monasteries), nga n'abazadde baabwe tebakimaanyiko wadde bo okwesalirawo okugenda mu bigo.

Omusasedooti omu bwe yali awolereza obulamu bw'abantu ababeera mu bigo ng'abugerageranya n&pos;omukwano era n&pos;obuvunaanyizibwa bw'omuzadde n'omwana mu biseera ebyo yagamba bwati: "Newakubadde nga kitaawo ayimirira mu mulyango gw'ennyumba yo ng&pos;akaaba era ng&pos;akungubaga, era newakubadde nga nnyoko akweyambulira n&pos;akulaga amabeere agaakuyonsa, tolonzalonza, bayiteko mangu ogende eri Kristo." Oluvannyuma Luther yayogera ku bikolwa bino ebiringa eby'ensolo ku baana nga bwe baakakanyaza emitima gyabwe eri abazadde nga balinga omusege oguwoomerwa omunyago - Barnas Sears, The Life of Luther, pages 70,69. Eyo y'engeri abakulembeze b'Obwapaapa bwe bakyusa etteeka lya Katonda okuba obulombolombo nga tebalumirwa muntu. Amaka ne gaggwaamu ekitiibwa, abazadde nga banyagiddwako abaana baabwe.

N'abayizi abali mu matendekero agawaggulu nabo ne babuzaabuzibwa bakabona bano ab'obulimba okubegattako. Era bangi ne bejjusa olw'okusalawo kwabwe anti nga balaba baayonoona ebiseera byabwe ebyomumaaso nga n'abazadde baabwe nabo nga banakuwaziddwa; so ng'ate tekyali kyangu bo okuva mu mutego mwe baali bagudde okufuna eddembe lyabwe nate. Abazadde olw'okutya abasasedooti ne bagaana n'okutwala abaana baabwe mu matendekero agawaggulu. Era ne wabaawo okuddirira kwamaanyi mu muwendo gw'abayizi abasomera mu matendekero ago. Nga tewakyali kikolebwa ku masomero, bwebutyo obutamanya nc bweyongera.

Ekirala, Paapa yawa obuyinza abasasedooti okuba nti bawulira okwenenya kw'ebibi by'abantu era babasonyiwe. Ekyo nno kyazaala ebibi nkumu nnyo. Anti, abantu bali ekkanisa y'e Luumi beyatongoza, olw'okwagala okutuukiriza bye beetaaga, baawa okusonyiwa abantu abazizza emisango egya nnaggomola olwo abatemu n'abamenyi b'amateeka nga baddukira gye bali, ebibi ne byeyongera. Abalwadde n'abanaku ne basigala nga babonaabona, nga n'obuyambi obwandibaweereddwa abasasedooti ne

babubatwalako, nga babatiisatiisa okuboogera mu Iwatu nga bwe batasaamu kitiibwa bakulembeze ba ddiini bwe batabawa birabo bya sente. Ne bafuna obugagga bungi ng'ekyo okirabira ku meeza zaabwe mu kulya n'okwejalabya, akabonero akalaga okukontana n'ebirayiro bye baalayira eby'okuba abaavu. Nga newakubadde bali mu masanyu n'okwejalabya, nga balondayo abantu abalina okumanya okutono abasobola okutendereza n'okuwanawaana, abantu banyumirwe bwebatyo basigale mu bulimba bwabwe. So ng'ate bo bali mu kunyweza bulimba bwabwe mu bantu bawulirire mu bukulembeze bwa Paapa, okusinza abafu abatukuvu n'okubatonera ebirabo mbu olwo bakuweebwa ebifo mu ggulu.

Abantu ab'obuvunaanyizibwa era abayivu ne bagezaako okuteekawo enkyukakyuka naye nga buteerere; kyokka Wycliffe mu bugumu obw'ekitalo, naatuuka ku mulandira era ensibuko y'ekibi bwe yabaatulira nti abantu abo tebagwanira kubaawo era basaana kugibwawo. Okukubaganya ebirowoozo ne kusituka abantu nga beewunya anti ng'ebirowoozo bitandise okuzuukuka. Abasasedooti ne batambula nga batunda ebisonyiwo bya Paapa okubuna eggwanga lyonna, abantu n'ebebuuza ekibaguzisa ekisonyiwo n'esente okusinga okugenda eri Katonda asonyiwa awatali kusasula. Nga bakoyesebbwa n'obunyunyunsi bwabwe olw'obutamatira. Ne batuuka n&pos;okwogera nti: "Abasasedooti n'abalabirizi ba Luumi batulya batumalawo nga kookolo. Katonda tutaase naye abantu bafa baggwaawo." - D'Aubigne, b. 17, ch. 7. Olwo ng'abasasedooti bwe bagamba nti bakola bwebatyo bafaanane Omulokozi, era nti ne Yesu awamu n'abayigirizwa be baayambibwanga bantu mu ngeri eyo. Abantu bangi kyebaava basalawo okwenoonyeza amazima okuva mu Bayibuli, ekitaasanyusa Luumi kubanga ekigendererwa kya Luumi yayagala okukuumira abantu mu kizikiza ate nga kaakano bali mu kusoma Bayibuli ensibuko ey'amazima.

Wycliffe kwe kutandika okuwandiika n'okufulumya mu kyapa obupapula obuwakanya ebibiina by'abantu abo, naye nga si lwakwagala kukaayana wamu nabo, naye abantu basobole okukyusiza ebirowoozo byabwe eri enjigiriza ya Bayibuli n'Omuwandiisi waayo. N'ategeeza nti obuyinza obusonyiwa omuntu ebibi bye oba obw'okugobebwa mu lubu Iw'abakkiriza Paapa bw'alina tebusinga bwa musasedooti mulala yenna, era nti tewali muntu yenna ayinza kugobera ddala muntu mu lubu Iw'abakkiriza okujjako ng'oyo y'awaulidde okusingibwa omusango mu mutima gwe. Naye era mu ekyo teyayinza kuwangula bulimba obunene ekyenkanidde awo obwateekebwawo obwapaapa ne buwamba emyoyo n'emibiri gy'abantu nkumu.

Kyokka era Wycliffe yayitibwa okulwanirira obwakabaka bwa Bungereza kaakano obwali busekeetererwa Luumi; naaweereza ng'Omubaka w'obwakabaka bwa Bungereza mu nsi y'Abadaaci, gye yamala emyaka ebiri nga beetaba mu nkiiko n'ababaka ba Paapa. N'asisinkananga ababaka b'ekelezia okuva mu nsi nga Bufalansa, Yitale ne Sipeyini era n'afuna n'omukisa okulaba ebyama n'okutuna amagezi mu bintu bingi ekitandisobose bwe yandisigadde mu nsi ye. Yayiga bingi bye yalina okuteekako omulaka oluvannyuma

lw’okuweereza kwe. Yayinza okumanya empisa n’ebigendererwa ebituufu ebyali mu bukulembeze bwa Luumi. Era bwe yakomawo e Bungereza, n’attukizza enjigiriza ze mu maanyi nga bw’ategeeza nti Luumi yeekolera baKatonda omuli okwegomba, amalala, n&pos;obulimba.

Olumu yawandiika ku paapa n’abamusololezanga sente n’agamba nti: “Banyunyunse buli kantu akayinza okulabirira omunaku okwetoloola ensi yaffe, ne batwala sente ya kabaka Obwo obuweereza bwa kikolimo era bukontana n’amazima; so ng’ate bakirisizza n&pos;ensi zonna ez’Obukristaayo obulimba obwo. Era nkakasa nga singa tubadde n’olusozi olugulumidde nga lujjuddemu zaabo, nga tewali muntu mulala yenna amutoolako wabula abasolooza ba Paapa, yandimalidwawo mu kaseera buseera; kubanga bakuṇṇaanyizza buli sente yonna okuggwa mu nsi yaffe naye nga tewali kye tufunamu wabula ebikolimo bya Katonda olw&pos;okunyaga ebitukuvu bye.” - John Lewis, History of the life and sufferings of J. Wiclif, page 37.

Amangu ddala nga Wycliffe yakakomawo e Bungereza, naafuna ebbaluwa okuva ewa kabaka ng&pos;emuyita okuweereza nga bwanamukulu w’ekigo ky’e Lutterworth. Kino kyamukakasa nti kabaka yali tannalaba buzibu bwonna mu bigambo bye. Kubanga okuyita mu Wycliffe ensi ya Bungereza yafuna okuluṇṇamizibwa mu kulamula emisango awamu n’okwezimba.

Tewayita na kaseera obwapaapa ne bumwambalira. Anti paapa yawaandiika ebbaluwa satu ne ziweerezebwa e Bungereza, emu n’egenda mu ssettendekero endala ewa kabaka n’eyokusatu n&pos;egenda mu balabirizi b’ekkanisa y’e Luumi, nga zonna ziragira okusirisa omuyigiriza w&pos;obulimba. (Augustus Neander, Genaral History of the Christian Religion and Church, period 6, sec.2 pt. I par. 8.). Naye nga tezinatuuka, abalabirizi ne bayita Wycliffe okujja yeewozeeko. Eky&pos;omukisa omulungi n’awerekerwako abalangira babiri abamaanyi mu bwakabaka, era n&pos;abanUi bangi ne bebulungulula ekizimbe, ekyaleetera okutya mu balabirizi b’e Luumi okumusalira omusango, bwatyo Wycliffe ne yetambulira mirembe. Ekiseera tekyayita kiwanvu kabaka w’e Bungereza Edward III n&pos;afa anti mu oyo, abalibirizi b’e Luumi mwe baayagala okuvunaanira Wycliffe kabaka bwe yali nga mukadde, era n’asikirwa omulangira eyawa Wycliffe obukuumi ng’avunaanibwa.

Ekiragiro ekyali mu bbaluwa ya Paapa kyalagira Bungereza okukwata n’okuggalira Wycliffe mukkomera olw’okuva ku Luumi. Nga kino kitegeeza kuttibwa. Era nga kyeraga lwatu nti Wycliffe waakugwa mu mikono gya Luumi okumugajambula. Naye oyo eyayogera eri abo abasooka nti, “Totya Nze ngabo yo” (Lubereberye 15:1), yali agolodde omukono gwe okukuuma omuddu we nate. Okufa ne kubaawo naye so si eri omuddu wa Katonda naye eri omulabirizi w’e Luumi eyalagira okuttibwa kwa Wycliffe. Bwebutyo

obukulembeze bw'obwapaapa obwali bwesomye okumuwozesa ne bwabulukukamu olw&pos;okufa kwa Gregory XI.

Omukono gwa Katonda ne guwanirira era ne guteekawo buli mukisa gwonna oguyamba okukula kw'ekkanisa mu kudda obuggya. Papa Gregory ng'afudde n'asikirwa ba papa babiri abalondebwa naye nga tebakkaanya. Obuyinza obw'emirundi ebiri obukkiriza nti tebuwaba era tebukola nsobi, kaakano nga buli omu anoonya kugonderwa. Buli omu n'ayita abagoberezi be bamuyambe okulwanyisa omulabe nga kw'otadde okumukolimira n'okusuubiza abawagizi nga bwe banaafuna empeera yaabwe mu ggulu. Kino ne kinafuya nnyo amaanyi g'obwapaapa. Nga buli omu akola kyonna ekisoboka okulumba omulala, bwatyo Wycliffe n'afuna akaseera okuweeramu. Ebikolimo n'okuyombagana ne biyitiṇṇana, ebitaba by'omusaayi ne bibuna wonna olw'ennyombo zaabwe. Obutemu n'obuvuyo ne bijjula ekkanisa. Mu kiseera ekyo nga Wycliffe yetuulidde mirembe afuba kusongera bantu ku Yesu Omulangira Owemirembe; bajje amaaso ku bapapa abalwanagana.

Enjawukana ezajja, okulwana n'emivuyo ebyali mu kkanisa byatekateeka ekkubo ly'ekkanisa okudda obuggya abantu bwe baasobola okwerabira n'amaaso gaabwe ebigendererwa ebituufu eby'obwapaapa. Mu kapapula Wycliffe ke yafulumya mu kyapa nga kaliko omutwe: "Enjawukana Z&pos;obwapaapa," yawandiika ng'ayita abantu beerabire ku bakabona bano aboogera amazima buli omu bw'anenya munne okuba omulabe wa Kristo. Agamba, "Katonda tayinza kukkiriza Setaani kufugira mu kabona omu yekka, naye abawuddemu, abantu basobole okubeewonya okuyita mu linnya lya Kristo." - R. Vaughan, Life and Opinions of John de Wycliffe, vol. 2, p.6.

Okufaanana ne Mukama we Omuyigiriza omukulu, Wycliffe enjiri yagibuuliranga bantu banaku. Era teyamatirako n'omulundi n&pos;ogumu okusasaanya ekitangaala mu kitundu ky'ewaabwe eky'e Lutterworth, bwatyo n'amalirira okubunyisa enjiri mu buli kitundu kyonna mu nsi ya Bungereza. Kwe kuteekateeka ekibiina ky'ababuulizi omuli abasajja abangu, abamalirivu, abaagala amazima nga tebalina kye beegomba kirala kyonna okusinga okugabunyisa. Abasajja bano ne batuuka mu buli kitundu, ne babuulira enjiri mu butale, mu nguudo z'ebibuga ne mubyalo. Ne banoonya abakadde n'abalwadde awamu n'abanaku nga babategeeza ku mawulire amalungi ag'ekisa kya Katonda.

Bwe yali omusomesa w'ebyeddiini mu ssettendekero lya Oxford, Wycliffe yabuulira Ekigambo kya Katonda mu buli kisenge kya ssettendekero. Naategeezanga amazima eri abayizi beyasomesanga n'obwesigwa obwekitalo eky'amuweesa ekitiibwa kya "dokita w'enjiri." Naye omulimu gwe yasinga okukola mu bulamu bwe kwe kuwunula Ebyawandiikibwa Ebitukuvu ne biwandiikibwa mu lulimi Olungereza. Era bwe yawandiika ekitabo kye kyeyatuuma Amazima N&pos;amakulu G'ebyawandiikibwa

yakinyweza nga bwe yali ow'okuwunula Bayibuli buli muntu mu Bungereza ayinze okwesomera ku mirimu gya Katonda egyekitalo mu lulimi Iwe.

Ekyennaku omulimu ogwo ne gugootanyizibwa. Newakubadde nga yali tannaweza myaka nkaaga egy'obukulu, olw&pos;okukola obutaweera, okusoma ebitabo, n&pos;okuyigganyizibwa abalabe be, byamunafuya n&pos;okukaddiwa n'akaddiwa ng'akyali muto. Yalumbibwa obulwadde obubi ennyo, ekyo nno ne kisanyusa nnyo abaweereza ba Paapa. Ne basuubira nti kaakano aneenenya ebibi by&pos;atusizza ku kkanisa y&pos;e Luumi, bwebatyo, kwe kugenda gy'asula bamuwulire nga bw'anayatula okwenenya kwe. Bannaddiini abawerera ddala bana nga kw'otadde n'abakulembeze bana ab'obwakabaka ne bakuṇṇaanira waali ku kitanda kye okulaba omusajja wa Katonda bw'afa. Ne bamuwaliriza okwatula nga bwe bamugamba nti, "Wegaane ebibi by'otutusizzaako kubanga ogenda kufa so togenda kulama." Wycliffe n'awuliriza naye mu kasirise, bwatyo n'ayita omujanjabi amuwanirire asobole okutuula ku kitanda kye; n'abekaliriza amaaso nga bwe balindirira okuwulira nga bwe yegaana n&pos;okwatula bye yakola. Yabaddamu mu ddoboozi ery'omwanguka era nga tajugumira nti: "Siri wakufa, naye ndi wakuwona nyongere okwanika ebikolwa ebibi ebikolebwa abaweereza ba Paapa." - D'Aubigne, 17, ch.7. Ne bafuluma nga baswadde era nga beewuunya.

Ebigambo bye byatuukirira. Yawangaala okutuusa lwe yalaba ku ky'okulwanyisa eky'amaanyi nga kiri mu mikono gy'abantu be - Bayibuli, ekitala ekisinga mu byonna, okulwanyisa Luumi, okuleetera eddembe abantu n'okubamulisiza ekkubo awamu n'okubawa amawulire amalungi. Yasisinkana emiziziko mingi gye yayinza okuwangula okusobola okutuukiriza omulimu ogwo, omwali obulwadde obw'olutentezi, era n'akimanya nti si wakuwangaala myaka mingi; yalaba okuwakanyizibwa okwali kumwolekedde naye naagumizibwa olw'ebisuubizo ebiri mu Kigambo kya Katonda, bwatyo n'agenda mu maaso nga mugumu mu mmeeme ye. Katonda yamuteekateeka mu ngeri ey'enjawulo okusobola okutuukiriza omulimu guno ogusinga obukulu mu egyo gye yakola bwe yamuwa amagezi n'okumanya. Mu kiseera ekyo ensi z'Obukristaayo nga zibuliddwa okufuna emirembe, WyclifFe yali mu maka ge ag'e Lutterworth ng'atuukiriza omulimu gwe ogw'amumuyisa awatali kuwuliriza muyaga ogwali gukunta mu nsi.

Lwali olwo omulimu ne gumalirizibwa - Bayibuli eyasooka okuwunulwa mu lulimi Olungereza. Oluggi lw'Ekigambo kya Katonda ne luggulwaawo mu Bungereza. Kaakano Wycliffe nga takyawulira kutya kuteekebwa mukkomera wadde okuttibwa. Ng'amaze okukwasa abantu b'ensi ye omumuli ogutayinza kuzikizibwa. N'akutula enjegere ez'obutamanya n'obulimba ebyali bibasibye bwe yabakwasa Bayibuli bafune eddembe n'okusitulira waggulu ensi okusinga bwe bandituuse ku buwanguzi obw'amaanyi okuyita mu ntalo.

Omulimu gw'okuwandiika n'okuviisaamu Bayibuli eziwera gwatambula kasoobo era nga gumenya olw'amagezi g'okufulumya ebitabo mu kyapa okuba nga teganafunibwa mu kiseera ekyo. Naye abantu bangi ne benyigira mu kugikoppolola n'okugiwandiika olw'okugyagala ennyo, ekyennaku nga tebasobola kumatiza bagyetaaga. Abagagga nga be bagula Bayibuli yonna mu bujjuwu. Ate ng'abalala nga bagigula mu bitundutundu. Bwetyo, Bayibuli eyawandiikibwa Wycliffe n'etuuka mu maka g'abantu bangi.

Olwo abantu ne batandika okwebuuza ensonga ebadde ebafuza obumbula olw'enjigiriza za Paapa. Wycliffe n'atandika okuyigiriza enjigiriza ezaawula Obupulotestanti omuli: Obulokozi okuyita mu kukkiriza Kristo, n'Ebyawandiikibwa okuba nga bye byokka ebitawaba. Ababuulizi beyasindika okubunyisa Bayibuli ne batwalirangako ebiwandiiko bye, ekyabatuusa ku buwanguzi abantu nga kimu kyakubiri eky'abantu ba Bungereza bwe bakkiriza enzikiriza eno empya.

Okusasaana kw'Ebyawandiikibwa kw'akuba enkyukwe abakulembeze b'ekkanisa y'e Luumi. Kaakano nga boolekedde obuyinza obusukka amaanyi ga Wycliffe - obuyinza obutayinza kuwangulwa na kitala kyabwe. Mu kiseera ekyo nga tewannabaawo tteeka likugira kubeera na Bayibuli mu Bungereza, kubanga yali tewandiikibwangako mu lulimi Iwabwe. Kyokka amateeka ag'engeri eyo gateekebwawo luvannyuma era ne gagobererwa butiribiri. Ekigambo kya Katonda ne kifuna omukisa okusasaanyizibwa, newakubadde ng'abasasedooti baakola kyonna ekisoboka okukiziyiza.

Kyokka era abakulembeze b'obwapaapa ne basala enkwe okubuniza Wycliffe. Yayitibwa mu nkiiko ssatu ez'omuddiriŋŋanwa naye ne batafunamu. Okusooka olukiiko Iw'abalabirizi b'e Luumi Iwalangirira nti ebiwandiiko bye biwabya, so ng'ate era, bwe bawangula kabaka eyali akyali omuto mu myaka Richard II, ne bamuzza ku ludda lwabwe, ne bafuna ekiragiro ky'obwakabaka okusiba buli yenna anaasangibwa n'ebiwandiiko ebyagaanibwa.

Wycliffe kyava yekubira enduulu mu lukiiko Iw'eggwanga; n'alutegeeza awatali kutiisibwa kwonna okujooga okuyitiridde ekkanisa y'e Luumi kwe yali ebatuusizaako ng'asaba wabeewo okukyusa mu mateeka. Naalaga mu lulimi olutegerekeka okwewaŋŋamya n&pos;obulyake ebyali bijudde ku kitebe ky'obwapaapa. Abalabe be ne batabuka. Nga mikwano gye bawalirizibbwa okumulekawo, ne basuubira nti oba oli awo naye alijeemulukukira obukulembeze b'obwapaapa nga bwegattidde wamu n'obwakabaka mu myaka gye egy'obukadde olw'okubulwa emikwano. Kyokka obwapaapa bwe bwawangulwa, anti olukiiko lw'eggwanga lwawulira okulaajana kwa Wycliffe ne lukendeeza ku buyinza bw'obwapaapa mu kuyigganya abantu, Wycliffe naafuna nate emirembe.

Naawozesebwa nate omulundi ogwokusatu kumulundi guno mu maaso g'olukiiko olukulu olw'ekkanisa y'e Luumi mu bwakabaka bwa Bungereza. Era wano teyakwatirwa

kisa. Luumi n'esuubira okutuuka ku buwanguzi bw'eneyimiriza okufuba kwe. Nga bwe banaatuukiriza ekigendererwa kyabwe, WyclifFe wakwegaana enjigiriza ze si nakindi okuva awo ng'ayolekedde kwokebwa.

Naye Wycliffe teyegaana kukkiriza kwe wadde okwekkiriranya, okuggyako okunyweza enjigiriza ye awatali kutya era n'asambajja n'ebimuvunaanibwa abamuyigganya. Nga teyerowozezaako okusinziira ku kitiibwa kye era n'okufumiitiriza ku mbeera eriwo, kwe kutegeeza abamuwuliriza bakyuse amaaso gaabwe batunulire ekifo awawolezebwa emisango eky'omu ggulu era balabe obutafumiitiriza bwabwe n'obulimba bwe bigerageranyizibwa ku mazima ag'emircmbe gyonna. Abaaliwo ne bawulira okubeerawo kw&pos;amaanyi ag&pos;Omwoyo Omutukuvu mu kifo ekyo. Ne bawulira okukwatibwako kwa Katonda. Nga tebaagala na kuseguka mu kifo. Ebigambo bya Wycliffe ne bifumita emitima gyabwe ng'akasaale okuva mu mukono gwa Mukama. Emisango egy'okuwabya gye baali bamuvunaana ne gibakyukira. Era n'ababuuza Iwaki baagala okubunyisa obulimba? Okutunda ekisa kya Katonda okukiviisamu amagoba? "Muvuganya ani?" bwatyo bwe yababuuza. "Muvuganya nange omuntu akaddiye era asulirira okufa? Kyannaku! Muvuganya Mazima - Amazima agabayinga obuzito era agajja okubawangula." - Wylie, b. 2. Ch 13. Bwe yamala okwogera ebigambo ebyo nabaviira era tewaaliwo n'omu eyayaṇṇanga okumugaana okufuluma.

Omulimu gwa Wycliffe kaakano gwali gutuuse ku nkomerero; bendera gye yali asitudde okumala ekiseera ng'eyolekedde okuggibwa mu mikono gye, naye ng'alinayo omukisa ogusembayo ogw'okujjulira enjiri. Amazima nga galina okubuulirwa ne ku nsibuko y'obulimba. Bwatyo Wycliffe n'ayitibwa olukiiko olukulu olw'obwapaapa e Luumi, emirundi mingi olwayiwanga omusaayi gw'abatukuvu. Yali ategeerera ddala bulungi obulabe obwali bumutunuulidde era nga yali wakugenda singa tebwali bulwadde bwa kusanyalala obwamulemesa. Naye newakubadde nga eddoboozi lye teryali lyakuwulirwa mu Luumi, awulirwe okuyita mu bbaluwa era kino n'amalirira okukituukiriza. Kwe kuwandiikira Paapa ebbaluwa emusaamu ekitiibwa era mu mwoyo ogw'Obukristaayo ng'asinziira mu maka ge n'amunenya ebikolwa eby'amalala n'okweraga ebyalabikiranga mu bwapaapa.

Yagamba nti, "Mazima ndi musanyufu okubikkula n'okutegeeza eri buli muntu ekyo kye nzikiriza, naddala ggwe omulabirizi w'e Luumi: era nga nsuubira okwogera mu ddoboozi eritegerekeka era ery'amazima nti onokkiriza okunyweza kye nzikiriza oba bwemba omukyamu ompabule.

"Ekisooka, nzikiriza nga enjiri ya Kristo gwe mubiri gumu ogw'amateeka.... Era nga nkakasa nti n&pos;omulabirizi w'e Luumi era omukiise wa Kristo ku nsi, okufaanana n'abanlu abalala, okuba omwulize eri etteeka ly'enjiri. Kubanga n'omuyigirizwa wa Kristo asinga obukulu teyegwanyizako bitiibwa byansi eno wabula okusembera okumpi

n’okulabira ku mpisa awamu n’obulamu bwa Kristo.... Kristo yali mu bulamu obw’obwavu ennyo mu kiseera we yabeerera omulamazi ku nsi eno, omuntu ow&pos;ennaku era eyeggyako ekitiibwa n&pos;obufuzi bw’ensi eno.

“Tewali mukkiriza n’omu eyandigwanidde okugoberera paapa yennyini newakubadde omu ku bantu abatukuvu okuggyako nga naye atambulidde mu buufu bwa Mukama waffe Yesu Kristo; kubanga olw’okugoberera ebitiibwa by’ensi eno, ne Peetero awamu n&pos;abaana ba Zebeddaayo, baayonoona era tebagwanira kubeera kyakulabirako

“Paapa kimugwanira okweggyako obuyinza bw’ensi eno eggwaawo abulekere abafuzi b’ensi adde mu kunyweza n’okuliisa abasumba be; kubanga ne Kristo bwatyo bwe yakola so nga n’abatume bwetyo. N’olwekyo, bwemba omusobya mu nsonga yonna, nsaba okuwabulwa ne bwekiba kitegeeza kuttibwa; era singa kyabadde kisoboka nandifubye okujja mu buntu, nze mwene neerage eri omulabirizi w’e Luumi; naye Mukama waffe teyasiimye, era andaze nga kiṇṇwanira okuwulira Katonda okusinga okuwulira abantu.

Bwe yali afundikira yagamba nti: “Katusabe Katonda ayinza, akwate ku Paapa waffe Urban VI awamu n’abasumba be nga bwe yasooka okukola, agoberere era alabire ku mpisa ne ku bulamu bwa Mukama waffe Yesu Kristo, era ng&pos;ali wamu n’abasumba be ayigirize abantu banywezebwe mu kukkiriza balyoke bayinze okubagoberera mu bwesigwa.” - John Foxe, Acts and Monuments, vol 3, pp. 49, 50

Bwatyo Wycliffe bwe yalaga Paapa ng’ali wamu n&pos;abalabirizi be obukakkamu n’obuwombeefu obwali mu Kristo, so si eri ye yekka, naye era obuzze bulabikira ne munsi zonna omuli Obukristaayo, nga waliwo enjawulo nnene wakati waabwe ne Kristo gwe bagamba nti gwe bakkiriza.

Mu kiseera kino Wycliffe yali amaze okukitegeera nti obulamu bwe buli mu kufa olw’okuba omwesigwa. Nga kabaka wa Bungereza, Paapa n’abalabirizi b’e Luumi bekobaanye okumuzikiriza era nga asuubira okuttibwa mu bbanga eritali ddene. Naye n’asigala nga mugumu. Yagamba: “Lwaki okwogera nga mwongezayongezayo engule yange ey&pos;obujulizi? Mubuulire enjiri ya Kristo abalabirizi b’ekkanisa y’e Luumi abajjudde amalala, temubulwe bajulizi abattibwa ku lwayo. Wangi! Nze okusirika? Tekisoboka! Nnindiridde ṇṇombe kufuuyibwa.” - D’Aubigne, b. 17 ch.8.

Naye ng’omukono gwa Katonda ogw’ekisa gukyawaniridde omuddu we. Omuntu ayimiriddewo ng’alwanirira amazima okumala ebbanga eddene ery’obulamu bwe, wakati mu kutiisibwa okuttibwa buli lunaku, nga si wakuzikirizibwa balabe be. Wycliffe yali teyerwanirirangako, naye nga Mukama y’amukuuma, era ne mu kiseera abalabe be we beekakasiza ddala nti kaakano ali mu mikono gyaabwe, Mukama n’amuwummuzza. Bwe yali agenda okusembeza ab’ekkanisa ye ku mmeeza ya Mukama wafFe mu kkanisa ye e

Lutterworth, n’agwa wansi olw&pos;okusanyalala, era mu bbanga ttono nnyo n’assa omukka gwe ogw’enkomerero.

Katonda yakwasa WyclifTe omulimu ogw’okukola. Ng’amuwadde ekigambo ku lulimi Iwe, era ne bw’anakituusa ku bantu. Katonda yakuuma obulamu bwe era emirimu gye ne gy’eyongera okutuusa omusingi ogw’okuzza ekkanisa obuggya Iwe gwateekebwawo.

Wycliflfe asitukira mu kiseera ensi we yayitira mu Kizikiza ky’okumanya ekyali ekizibu ddala. Nga tewali yamusooka gwe yandirabiddeko okusobola okunyweza okuyigiriza kwe. Okufaanana ne Yokaana Omubatiza eyalondebwa okutuukiriza omulimu ogw’enjawulo, mazima ye yali omubaka w&pos;ekyasa. So ng’ate/amazima g&pos;ekigambo kye yayigiriza gaalimu obuluṇṇamu, nga, n’abamu abamuddirira kumpi okumala emyaka nga kikumi tebaayinza kuyigiriza batyo. Omusingi ne gusimibwa era ne guteekebwawo okwazimbirwa Obukristaayo.

Omugendo ogwatandikibwa Wycliffe mu kyasa ky’emyaka eky’ekkumi nennya, ne guleetera abantu eddembe n’okusumulula okutegeera kwabwe, nga kw’otadde amawanga okufuna eddembe okuva mu busibe bwa Luumi, gwasibuka mu Bayibuli. Era muno mwe mwasibuka ensulo ey’amazzi ag’omukisa agazze nga gakulukuta okumala emyaka mingi. Kubanga Wycliffe yakkiriza Ebyawandiikibwa Ebitukuvu ng’okubikkulirwa kwa Katonda okwaluṇṇamizibwa nga bye bifuga okukkiriza n’empisa y’Obukristaayo byokka. Yali yayigirizibwa okuwulira n’okussamu ekitiibwa ekkanisa y’e Luumi ng’ekkanisa ya Katonda, etewaba era etekola nsobi era n’ayigirizibwa okusinza enjigiriza n’obulombolombo bw’ayo obwagunjibwa emyaka egissukka olukumi nga teyebuuzizza; naye kaakano ng’akyusizza obuwulize bwe n&pos;abuzza ku Kigambo kya Katonda Ekitukuvu. Obwo bwe buyinza bwe yakubirizanga abantu okuwulira n’okussaamu ekitiibwa. N’abalaga obuyinza obw’enkomeredde, eddoboozi lya Katonda ng’ayogerera mu Kigambo kye okusinga ekkanisa okwogera ng’eyita mu Paapa. Era n’ayigiriza nti Bayibuli tekoma ku kubikkula ebyo Katonda by’ayagala ebitukuvu kyokka, naye era nti Omwoyo Omutukuvu ye muluṇṇamya waayo, era nti, buli muntu bw’agiyiga mu ebyo by’eyigiriza, amanya obuvunaanyizibwa bwe. Bwatyo bwe yakyusa ebirowoozo by’abantu okubijja ku Paapa n’ekkanisa y’e Luumi ne babizza ku Katonda n’Ekigambo kye.

Wycliffe y’omu ku bazza b’ekkanisa obuggya abamaanyi. Kubanga yali musajja mutegeevu, ayawula ensoga, atayugayuga era ayimirirawo okulwanirira amazima, gw’otoyinza kwenkanya na mulala yenna kw’abo abamuddirira. Nga mwesimbu, atakoowa kuyiga wadde okukola emirimu, era atawubisibwa, alina okwagala ng’okwa Kristo n’obwesigwa mu buweereza, nga tewerabidde ekizikiza ky’obutamanya n’obuzzi bw’emisango ebyali bibuutikidde ensi mu kiseera mwe yasitukira.

Obulamu bwa Wycliffe bukakasa okukola kw'amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu ayigiriza era akyusa obulamu. Kubanga okuyita mu Byawandiikibwa Ebitukuvu Katonda yamufuula ekyo kye yali. Buli Iw'ofuba okunoonya amazima g'Ebyawandiikibwa, ozzibwa buggya mu buli nsonga. Ebyawandiikibwa bigaziya okutegeera kwo, mu kwawula ensoga n'okusalawo okutuufu. Era okuyiga Bayibuli kusitula endowooza obutafaanana magezi malala gonna. Ofuna ekigendererwa mu bulamu, oyiga obugumiikiriza, ofuna obuvumu n&pos;obunywevu; olongoosebwa empisa awamu n'emmeeme. Ensi yandifunye abantu ab'amaanyi, abategeevu era abalina empisa ez'ekitiibwa olw'okuyiga Bayibuli mu mwoyo ogunoonya okumanya, ng'ebirowoozo by'omuyizi biruṇṇamizibwa amagezi ga Katonda, okusinga beyali efunye mu kuyigirizibwa kw'amagezi g'omuntu. Omuwandiisi wa Zabbuli agamba nti: "Ebigambo byo nga bigguliddwawo bireeta omusana; biwa okutegeera abatalina magezi." Zabbuli 119:130.

Enjigiriza ya Wycliffe gye yayigiriza yeyongera okubuna okumala ekiseera, era n'abagoberezi be abamanyiddwa nga Bawycliffites oba Balollards, baatambula ne basasaana si mu Bungereza mwokka naye n'okutuuka mu nsi endala nyingi, nga batwala amawulire amalungi. Ne bakola n'amaanyi mangi okusinga ne bwebaakola nga bali ne mukama waabwe, era enkuyanja y'abantu bangi ne bajjanga okuwuliriza okuyigiriza kwabwe. Abamu ku bakungu ne bakyuka nga mwotwalidde n'omukyala wa kabaka. Ne wabaawo enkyukakyuka nnene mu bitundu bingi olw'okukyuka kw'abantu, n'ebifaananyi by'obusamize ebyasimbibwa Luumi bingi ne bimenyebwa okugibwa mu makanisa. Naye ekiseera tekyayitawo kiwanvu, omuyaga gw'okuyigganya ne gusituka omutaali kusaasira naakatono olw'abo abakkiriza Bayibuli ng'omuluṇgamya waabwe. Obwakabaka bwa Bungereza bwe bwayagala okwenyweza nga bufuna obuwagizi bwa Luumi, kye bwava butandika okutta buli yenna awagira enkyukakyuka. Ekiragiro ne kifulumizibwa okutta buli muyigiriza w'enjiri ekyali tekibangawo mu Bungereza. Okutta ne kufuuka okutta. Abalwanirizi b'amazima ne bakaabirira Mukama kubanga baali bawereddwa wonna nga kwotadde okubonyabonyezebwa. Ne bayiggibwa ng'abalabe b'ekkanisa n'obwakabaka, ne bafuna obubudamo mu mayumba g'abakadde n&pos;abantu abanaku, oluusi mu mpuku ne mu bunnya.

Abakristaayo abeesigwa ng'ate bamalirivu ne bagendanga nga bawakanya obulimba n'obwonoonefu nga bwe byalabikiranga mu kkanisa okumala ebyasa by'emyaka bingi newakubadde nga waaliwo okuyigganyizibwa okutayogerekeka. Kyokka ng'amazima agamanyiddwa kiseera ekyo ga kitundu, naye ne baagala era ne bagondera Ekigambo kya Katonda, kye baabonaabonera wakati mu bugumiikiriza. Bangi ne beeresa ebintu byabwe eby'ensi olwa Kristo okufaanana n'abayigirizwa mu kiseera ky'abatume. Abaalina omukisa gw'okusigala mu mayumba gaabwe ne babudamyanga baganda baabwe abagobeddwa wakati mu ssanyu, era nabo bwe baagobwanga ne basanyukira omugabo gw'okubeera emmomboze. Abantu nkumi na nkumi ne beddiza eddembe bwe baalekawo

okukkiriza kwabwe olw'okutya okuyigganyizibwa, ne baggibwa mu makomera nga bambaziddwa engoye eziriko obubonero bw'okwenenya nga bwe beegaana okukkiriza. Omuwendo tegwali mutono - anti mu abo mwe mwali n'abantu abakungu, abebitiibwa n'ababulijjo, abasooka okubonaabona ku lw'amazima nga basibibwa mu makomera awatali kutya, era wakati mu kubonyabonyezebwa n'okwokebwa omuliro ne bakibala nga kya muwendo "okubonaabonera awamu ne Kristo."

Obwapaapa bwali bulemereddwa okutuukiriza ekigendererwa kyabwo Wycliffe bwe yali ng'akyali mulamu era ne bawulira nga si bamativu amagumba ga Wycliffe okuba nga gali mu ntaana. Olukiiko olwatuula e Konstansi kyelwava lulagira amagumba ge ne gaziikulwa ne gakumwako omuliro mu lujjudde, ewu ne liyiibwa mu kagga akaliranyewo newakubadde nga waali wakayita emyaka makumi ana bukyanga afa. Omuwandiisi omu kyeyava agamba nti: "Akagga kakulukusiza ewu lye mu mugga Avon, omugga Avon ne gukulukutira mu Sevem, omugga Sevem ne gukulukutira mu nnyanja, ennyanja eyiwa mu nnyanja ennene. Bwerityo ewu lya Wycliffe bwe lyafuuka akabonero k'enjigiriza ye kaakano etuuse mu nsi yonna." - T. Fuller, Church History of Britain, b. 4, sec. 2, par. 54. Abalabe be tebaalowooza ku makulu agaali mu kikolwa kino eky'ettima kye baakola.

John Huss ow'e Bohemiya naye bwatyo bwe yafuna okumanyisibwa okuyita mu biwandiiko bya Wycliffe ne yeegatta ku mugendo gw'okuzza ekkanisa obuggya n'atandika okuvumirira ensobi za Luumi. Bwezityo ensigo ez'ekigambo eky&pos;amazima bwe zaasimbibwa abantu babiri eb'enjawulo mu bitundu bibiri eby'esudde. Enjiri neetuuka mu bitundu ebirala okuva mu Bohemiya. Abantu ne bazibwayo ku Kigambo kya Katonda ekibadde kigayaliriddwa okumala ebbanga eddene. Omukono gwa Katonda nga guteekateeka ekkubo ery&pos;Okudda Obuggya mu kkanisa okw'amaanyi.

Essuula 6 — Huss Ne Jerome

Ensigo z'enjiri zaali zaasimbwa dda mu Bohemiya eyo nga mu kyasa ekyomwenda. Bayibuli bwe yakyusibwa mu lulimi Iw'abantu nga n'okusinza kuli mu lulimi lwabwe. Naye amaanyi g'obwapaapa bwe geeyongera, Ekigambo kya Katonda ne kikalubirira abantu. Papa Gregory VII eyali amaliridde okukakkanya amalala g'abakabaka n&pos;asalawo okuzza abantu mu buddu, kwe kuwandiika ebbaluwa egaana abantu okusinza Katonda mu lulimi lwabwe olw'e Bohemiya. Papa n'alangirira nti: "Kyekisanyusa Omuyinza w'ebintu byonna abantu okumusinziza mu lulimi olutategerekeka era nga n'enjigiriza nnyingi ezawaba eziriwo ng&pos;ensonga eva mu butagondera tteeka eryo." - Wylie, b. 3. Ch 1. Bwatyo Luumi bwe yawa ekiragiro omusana gw&pos;e kigambo kya Katonda ne guzikizibwa abantu baggalirwe mu kizikiza. Naye ng'eggulu litaddewo emikutu emirala okukuuma ekkanisa. Bangi ku bagoberezi ba Waldensi abadduka olw&pos;okuyigganyizibwa nga bava mu Bufaransa ne mu Yitale abajja mu Bohemiya. Newakubadde nga tebaayinza kuyigiririza mu Iwatu, bakola omulimu munene mu ngeri ey'ekyama. Bwegatyo amazima ne gakuumibwa okuyita mu buli mulembe.

Huss bwe yali nga tanasitukawo, waaliwo abantu mu Bohemiya abavumiriranga mu Iwatu obwonoonefu obwali mu kkanisa n'abantu okubeera mu bulamu obwa kyeyonoonere. Okufuba kwabwe kwakwata ku bantu bangi. Abakulembeze b'abantu ne batandika okulya, oluggi Iw'okuyigganya ne luggulibwawo okuyigganya abayigirizwa b'enjiri. Ne baddukira mu bibira ne ku nsozi, nga bwe bayiggibwa abasirikale era bangi ne battibwa. Era oluwanyuma Iw'ekiseera ne balangirira nti buli yenna eyava ku kkanisa y'e Luumi ayokebwe. Naye Abakristaayo ne bawaayo obulamu bwabwe nga bwe batunuulidde essanyu ery'okuva mu buwanguzi. Omu ku abo eyayigirizanga nti: "Obulokozi buva mu kukkiriza saddaaka ya Mulokozi mwokka," yagamba bwe yali afa nti: "Ekiruyi ky'omulabe ayigganya amazima kirabika ng'ekituwangudde kaakano, naye tekituwangule mirembe gyonna; wajja kusitukawo omuntu okuva mu bantu ababulijjo nga talina kitala wadde obuyinza, naye oyo tebalimuwangula." - Ibid, b. 3, ch. I. Ekiseera kya Luther kyali kikyali wala nnyo, naye nga waliwo kaakano asituka, oyo anawakanya Luumi amawanga gonna ne gakankana.

John Huss yazaalibwa abantu ababulijjo era naasigala nga mulekwa olw'okufa kwa kitaawe. Nnyina eyali omukkiriza omulungi, n'amwagazisa nnyo okusoma n'okutya Katonda nga kyekyobusika kyayinza okulekera omwana we ng'avudde mu nsi. Huss yasomera mu ssomero eryali mu kitundu ky'ewabwe, gyeyava naagenda mu ssettendekero e Prague, gye bamukkiriza okusoma ng'ayambibwa buyambibwa. Nnyina yamuwerekerako okutuuka ku ssomero e Prague; omukyala omunaku era nnamwandu, bambi teyalina kantu konna keyamusibirira, naye nga banaatera okutuuka mu kibuga

ekinene, kwe kufukamira wansi naasabira omwana ono kaakano atalina kitaawe naamuwonga mu mikono gya Kitaabwe ow'omu ggulu. Kyokka teyamanya ngeri Katonda bw'anayanukulamu saala eyo.

Ng'atuuse ku ssettendekero, Huss yeeragirawo ng&pos;omuntu owomugaso era alimu essuubi, so ng'ate, olw'okuba omukakkamu era omuteefu, naayagalibwa nnyo. Yali mugoberezi mulungi mu kkanisa y'e Luumi era ng'ayayaanira nnyo emikisa egy'obulamu obw&pos;omwoyo ekkanisa eyo gye yagambanga nti egigaba. Olumu bwe waaliwo ekijaguzo, yagenda okwenenya n'okwatula ebibi bye, naawaayo ekirabo kye eky'obusente obutono obwali busigadde mu nsawo ye, neyegatta mu kusinza ayinze naye okufuna okusonyiyibwa. Ng'amalirizza emisomo gye, naayingira obuweereza, naakuzibwa mangu okutuuka ku ddaala ly'obwa Kalidinaali, era naawerezebwa okuweereza mu lubiri Iwa kabaka. Yatuuka ku ddaala ly'obwa pulofeesa era oluvannyuma naawebwa okukulira ssettendekero eyo gye yasomera. Mu myaka mitono nnyo omwana ono eyali omunaku era eyasomera ku buyambi yali afuuse ekyokwenyumiriza eri ensi ye, n'erinnya lye ne limanyibwa mu Bulaaya wonna.

Naye enkyukakyuka Huss agikolera mu buweereza bulala ddala. Nga wayiseewo emyaka mingi okuva Iwe yayingizibwa mu busosodooti, yalondebwa okuba omubuulizi omukulu mu kkanisa ye Beserekemu. Ekyo kyajja bwekityo olw'okubanga omutandisi w'e kkanisa eno yayagala nnyo okusinza kukulemberwe mu lulimi lw'abantu. Newakubadde nga Luumi yali yakigaana, mu Bohemiya baali tebakijjirangawo ddala. Era waaliwo obutamanya bungi mu Bayibuli, nga n'ekisinga byonna, obubi bwali butuuse mu bantu ab'ebiti eby'enjawulo. Huss naayogerera bubi nnyo empisa ezo envundu, naayita abantu okuddayo ku Kigambo kya Katonda, okuzaamu amazima n'obutukuvu mu bantu.

Waaliwo omutuuze omu mu kibuga Prague ayitibwa Jerome eyali owomukwano ennyo ne Huss, eyamuleetera ebimu ku biwandiiko bya Wycliffe okuva e Bungereza. So ng'ate nnabakyala wa Bungereza naye eyali akyusiddwa olw'ebiwandiiko bya

Wyclifife, yali mumbejja wa Bohemiya, naayamba nnyo ebiwandiiko bya WyclifFe okubuna wonna mu Bohemiya. Huss naayagala nnyo ebiwandiiko bino, era n'akisuubira nti omuwandiisi ateekwa okuba nga Mukristaayo wa mazima ddala, era ng'akkiririza mu kuteekawo enkyukakyuka ye kennyini gye yali alwanirira. Huss kaakano yali akutte ekkubo erimwawukanya okuva ku Luumi naye nga tamanyi.

Kumpi mu kiseera kyekimu, ne wabaawo abantu babiri abatategerekeka abaali bakomyewo okuva e Bungereza oluwannyuma Iw'okusoma, naye nga bafunye omusana omuggya, nga kaakano bazze okugubunya mu nsi eno eYesudde. Baatandikira mu kunenya bwannakyemalira bwa papa era mangu nnyo ne basirisibwa ab'obuyinza, kyokka ne batakiriza kuwangulukuka, kwe kunoonya engeri endala mwe banakikolera. Olw'okubanga baali basiizi ba bifaananyi ate nga babuulizi, kwe kutandika okukozesa

obukugu bwabwe. Ne basiiga ebifaananyi bibiri ne babiteeka mu kifo ekyolukale. Ekimu nga kiriko Yesu ng'ali mu mulyango oguyingira mu Yerusaalemi, "omuteefu, nga yebagadde omwana gw'endogoyi" (Matayo 21:5), ng'awerekerwako abayigirizwa be abambadde engoye eziyulise ate nga tebambadde ngatto mu bigere. Ekirala nga kiraga oluseregende Iw'abalabirizi - papa ng'ayambaziddwa engoye ez'ekitiibwa ng'atikkidde engule ey'emige esatu, nga yebagadde embalasi etoneddwa obulungi ennyo, ng'akulembeddwa abafuuyi b'emirere era n'agobererwa bakalidinaali n'abasasedooti abali mu ngoye ezitemagana.

Abantu bangi ne bakwatibwako olw'ebyokuyiga ebyali mu kifaananyi kino. Enkuyanja y'abantu n'ejja okwerabira ku kifaananyi. Nga tewali ayinza butalaba byakuyiga bikirimu, era bangi ne bawulira okunyolwa okulaba Kristo Omuyigiriza Omukulu omuteefu era omukakkamu, ne papa eyeyita omuddu we ng'ajjudde amalala n'okwemanya. Ne wabaawo akajagalalo mu kibuga, era abantu bano abataategerekeka ne bakiraba nga kyamagezi okudduka bawonye obulamu bwabwe. Naye ekyokuyiga kye baayigiriza tekyayinza kwerabirwa. Ekifaananyi ne kikwata nnyo ku bulamu bwa Huss, naatandika okusoma n'okunoonya mu Byawandiikibwa era ne mu biwandiiko bya Wycliffe. Newakubadde nga yali tannakkiririza ddala byonna Wycliffe bye yayogeranga, naye yayinza okutegeera obwapapa kye buli, ne yeyongera okunenya ennyo amalala, obwonoonefu n'okwagala okwekuza ebyalabikiranga mu bwo.

Omusana ne gusaasana okutuuka ne mu Bugirimaani, kubanga abayizi bangi abaalekulira emisomo ku ssettendekero e Prague olw'okutaataganyizibwa ne baddayo mu Bugirimaani. Bangi abafuna eby'okuyiga ebisooka ebya Bayibuli okuva ku Huss, bwe baddayo eka ne babunya enjiri mu nsi yaabwe eyobuzaaliranwa.

Amawulire ne gatwalibwa e Luumi, bwatyo Huss naayitibwa okulabikako mu maaso ga papa. Bwe yandigenze kyali kitegeeza kuttibwa. Kabaka ng'ali wamu ne nnabakyala wa Bohemiya, abakulu ba ssettendekero, abakungu n'abantu abakulu inu gavumenti, ne basaba omulabirizi w'e Luumi akkirize Huss asigale mu Prague gy'aba ayanukulira Luumi okuyita mu mukiise. Mu kifo ky'okukkiriza okusaba okumuweereddwa, papa yagenda mu maaso n'okusala omusango era naalangirira nti ekibuga kyonna kigiddwako emikisa gy'okufuna amasakalamentu olwa Huss.

Ekiragiro kino kyasamalirizanga nnyo ensi mu kiseera ekyo buli Iwe kyalangirirwanga. Anti abantu nga basuubira okutuukibwako ebikolobero olw'okubanga baatunuuliranga papa nga omukiise wa Katonda yennyini, era ng'alina ebisumuluzo by'eggulu n'amagombe, era ng'alina obuyinza ku bintu byonna eby'omu nsi n'okusala emisango egy'omwoyo. Kyasuubirwanga nti emiryango gy'e ggulu gyaggalibwangawo olw'ekiragiro ekyo mu kitundu, era nti okutuusa ng'abantu ababeerayo benenyezza ne basanyusa papa okubagirawo okukugirwa okwo, abafu baabanga bakusigala nga

baggaliddwa obutayingira mu kifo ekyokwesiima. Mu kiseera nga kino eky'obulabe, emikolo gyonna egy'eddiini nga giyimirizibwa. Amakanisa nga gaggalwawo. Abagole nga babagattira mu mpya za kkanisa. Abafu nga tebakkirizibwa kuziikibwa mu bifo ebitukuvu wadde okukola emikolo egy'okuziika. Bwetyo Luumi bwe yafuga endowooza z'abantu.

Ekibuga kyonna ne kijjula akajagalalo. Ekibiina kinene eky'abantu ne beegana Huss nga bwe bagamba nti ye nsibuko y'ebizibu bino byonna, era ne bagamba nti aweebweyo eri obusungu bwa Luumi. Huss kwe kuddayo ko eka mukyalo alabe oba nga embeera enekkakkana. Yawandiikira mikwano gye beyalekayo mu kibuga nti: "Nze okuddako emabega ngoberera kyakulasbirako kya Yesu Kristo, abantu abanyiize obutereetako musango ogw'emirembe gyonna, nammwe obutabareetera kubonaabona wadde okunyigirizibwa. Era nzizeeko emabega olw'okutya abasasedooti abatalina mwoyo si kulwa nga boongera okuziyiza omulimu gw'okubuulira enjiri mu mmwe; naye sirekulidde mmwe muve mu mazima ga Katonda ge nkakasa nti olw'okusaasira kwa Katonda ndi mwetegefu okugafiirira." - Bonneschose, The Reformers Before the Reformation, vol. 1, p. 87. Kyokka Huss teyalekerawo buweereza bwe, naye yagenda mu maaso n'okutambula mu nsi eziriranyewo ng'abuulira mu bibiina by'abantu abakuṇṇananga okuwuliriza. Ekyo papa kye yayagala mu kuziyiza enjiri kyagiviirako okubuna mu bifo bingi. "Kubanga tetuyinza kuziyiza mazima, wabula okugayamba." 2Kol. 13:8.

"Mu kiseera kino Huss yalabika nga alina olutalo olunyigiriza mu birowoozo bye. Yali tannajeemera buyinza bwa kkanisa, era ng'ekkanisa erabika nga eyagala kumumalawo n'amaanyi gaayo gonna. Ng'ekkanisa akyagiraba ng'omugole wa Kristo, era ne papa ng'omubaka era omukiise wa Kristo ku nsi. Era nga Huss kyalwanyisa, ye papa okukozesa obubi obuyinza bwe, so si obuyinza bwo bwennyini. Ne kisitulawo olutalo olw'amaanyi wakati mu nda mu ye, ng'ebirowoozo bye birwanagana n'okutegeerakwe. Obuyinza bwa papa bwe buba nga bwabwenkanya era nga takola nsobi, nga bwe yakikkirizanga, lwaki ate awalirizibwa obutamugondera? Bw'amugondera, akiraba ng'okwonoona; kaakati Iwaki okugondera ekkanisa etekola nsobi kimufuukira ensonga? Buno bwe bwali obuzibu bw'atayinza kugonjoola; okubuusabuusa okw'amulumirizanga buli kiseera. Kye yalabika nga atuuseeko mu kutegeera, nga kifaanana n'ekyo ekyatuuka ku Mulokozi mu nnaku ze, bakabona b'ekkanisa bwe baayonooneka ne bakozesa obuyinza bwabwe mu bumenyi bw'amateeka okutuukiriza okwegomba kwabwe. Bwatyo ne yefunira ekimuluṇṇamya n'okutegeeza abalala nti, okubuulira okuli mu Byawandiikibwa nga kuli mu kutegeera okwabulijjo, bye bifuga endowooza y'omuntu; mu ngeri endala, nti Katonda bwayogerera mu Bayibuli so si kkanisa okwogerera mu bakabona, bwe buluṇṇamu bwokka obutawaba." - Wylie, b. 3, ch 2.

Akajagalalo bwe kakkakkana mu kibuga oluvannyuma nga wayiseewo ekiseera, Huss naakomawo mu kkanisa ye ey'e Beserekemu okwongera okubuulira Ekigambo kya Katonda mu buvumu era n'amaanyi mangi. Kyokka nga era n&pos;abalabe be bakyali ba

maanyi, naye nga nnabakyala awamu n&pos;abakungu bakyali mikwano gye nga kwotadde n&pos;abantu abalala bangi abaali ku ludda Iwe. Abantu bangi ne basalawo okumweyungako oluvannyuma lw'okugerageranya enjigiriza ye eyali esitula emyoyo n&pos;obulamu bwe obutalina kyakunenyezebwa awamu n'enjigiriza za Luumi eziswaza, omuli obuluvu n&pos;obugwenyufu bye baakolanga.

N'okutuusa kati, Huss yali akyali bw&pos;omu mu kufuba kwe; naye yegattibwako Jerome eyali yakava mu Bungereza gye yakkiririza okuyigiriza kwa Wycliffe, ne yegatta ku mulimu gw&pos;okuzza ekkanisa obuggya. Bombi ne beegattira wamu nga newakubaddc mu kufa nga si bakwawukana. Yalina ebirabo by&pos;okutegeera, okwogera obulungi, n'okuyiga, ebyamwagazisa ennyo abantu, naye nga mu birabo ebikola omuntu ow'enjawulo, Huss amusingako. Omulimu gw'okulongoosa ekkanisa gweyongeramu amaanyi oluvannyuma lwa bombi okwegattira awamu.

Katonda yakkiriza omusana ogw'enjawulo okwakira abasajja bano be yalonda, n'ababikkulira ensobi nnyingi Luumi ze yakolanga; naye ne batafuna musana gwonna ensi gwe yalina okufuna. Era naakulembera abantu be okubafulumya mu kizikiza kya Luumi okuyita mu baddu be bano; naye nga baakusisinkana emiziziko mingi, naabakulembera mutendera ku mutendera nga bwe baayinza. Anti tebaali beteefuteefu kwaniriza musana gwonna omulundi gumu. Okufaanana n&pos;ekitiibwa ky&pos;enjuba mu ttuntu bwe yandyakidde abantu ababadde mu kizikiza, bandigidduse singa omusana guzze gwonna. Bwekityo, yagendanga ababikkulirako kitundu kitundu, okutuukana n&pos;ogwo abantu gwe bayinza okwaniriza. Abaweereza abalala abeesigwa baali bakusitukawo okuyita mu byasa by'emyaka egy'enjawulo, okukulembera abantu n&pos;okubongerayo mu kkubo ery'okulongoosa ekkanisa.

Ekkanisa yali ekyeyongera okukutukakutukamu olw'enjawukana. Bapapa basatu nga bonna balwanirira buyinza, n'entalo zaabwe ne zijjuza obumenyi bw'amateeka n'obujagalalo mu nsi zonna omuli Obukristaayo. Nga tabamatidde olw'okuwanyisiganya ebivumo awamu n'ebikolimo, kwe kukyukira ebyokulwanyisa ensi byezikozesa. Buli omu ne yewerera okugula ebyokulwanyisa nga kwotadde abaserikale. Ekyamazima nga sente zirina okufunibwa; nga n'okugula bye baagala, balina okutunda ebirabo, ebifo omukolerwa n'emikisa okuva mu kkanisa. Abasasedooti nabo ne badda mu kutunda mikisa na kulwana ntalo ne bwe bali ku mbiranye awamu n'okwenyweza mu buyinza nga bakama baabwe. Huss naagendanga mu maaso ng'ayanika n'okunenya emizizo egyakolebwanga mu linnya ly&pos;ekkanisa; nga n&pos;abantu bwe bavunaana mu lwatu obukulembeze bwa Luumi olw'ebibonyobonyo ebituuse ku Bukristaayo.

Ekibuga Prague nate ne kijjula entiisa olw&pos;entalo ezaali zibindabinda. Omuddu wa Katonda n'anenyezebwa nga mu biseera ebyedda nti "ye wuuyo ateganya Yisirayeri." IBassekabaka 18:17. Ekibuga ne kigibwako emikisa gy'okuluna amasakalamentu nate,

Huss naddayo mukyalo kyewaabwe. Obujulirwa obwamazima bwe yayogereranga mu kkanisa ye ey'e Beserekemu gye yayagalanga ennyo ne bukoma. Naasigala mu kwogerera mu nsi zonna omuli Obukristaayo, bwe yali nga tannattibwa ng'omujulizi owamazima. Olukiiko ne luyitibwa okutuula e Konstansi okusalira amagezi ebibi byonna ebyali biteganya Bulaaya. Lwayitibwa kabaka Sigismund olw'okusaba kwa papa John XXIII omu ku baali ku mbiranye.

Ekigendererwa ekikulu ekyayisa olukiiko kwe kumalawo enjawukana mu kkanisa awamu n'okwekutulakutulamu. Kye baava bayita bapaapa bali ababiri abatakwatagananga okujja mu lukiiko, awamu ne John Huss ayigiriza enjigiriza eno. Naye ababiri tebajja mu buntu olw'okuwonya obulamu bwabwe, naye ne baweerezaayo ababaka okubakiikirira. Kyokka papa John eyalabika nga atalina musango era nga ye yasaba olukiiko lubeewo, yajja naye ng'ajjudde okutya ng&pos;asuubira kabaka nti yandiba n'ekigendererwa ekikusike n'amwambula obwapaapa, oba okumuwozesa olw'ebibi ebiviiriddeko engule y'obwapaapa okwonooneka. Kyokka era yayingira mu kibuga Konstansi wakati mu mizira, nga yetooloddwa bannaddiini abamadaala agawaggulu era ng'awerekeddwako abakuumi ba kabaka. Abasasedooti n'abakungu ab&pos;omu kibuga awamu n'enkuyanja y'abantu ne bagenda okumwaniriza. Yali atikkidde engule ya zaabu, eyamuweebwa abalamuzi bana. Oluseregende lw'abantu olwali lumugoberera, ebyambalo eby'omuwendo nga kwotadde bakalidinaali n'abalangira abamugoberera ne bimukolera ekitiibwa kinene.

N'omuntu omulala nga naye ali mu kutambula, asemberera Konstansi. Huss yali amanyi mulungi obubi obwali bumwolekedde. Nasiibula mikwano gye ng'alinga amanyi nti si wakuddamu kubasisinkana nate; naagenda ng'amanyi nti agenda kwokebwa muliro. Naye yali aweereddwa ebbaluwa ey&pos;obukuumi okuva ewa kabaka wa Bohemiya n'eyokubiri okuva ewa kabaka Sigismund.

Mu bbaluwa gye yawandiikira mikwano gye abali e Prague yabagamba nti: "Baganda bange, Pṇenze okusisinkana abalabe bange ab'omubiri nga mpereddwa ebbaluwa y'obukuumi okuva ewa kabaka Nteeka obulamu bwange mu mikono gya Katonda owamaanyi era Omulokozi; nkakasa nga anawulira okusaba kwammwe, era naateeka mu kamwa kange amagezi n'okumanya nsobole okunywera, ampe Omwoyo we Omutukuvu anywereze mu mazima nsobole okubaṇṇanga n&pos;obuvumu, nga sitya kukemebwa kwa ngeri yonna wadde ekkomera ne bwekinaategeeza kuttibwa. Yesu Kristo yabonaabona ku lwa mikwano gye; nafTe kitwewunyisa bwetugoberera ekyokulabirako kye, tusobole okugumira byonna olw'obulokozi bwaffe? Oyo ye Katonda, naffe tuli bitonde bye; oyo ye Mukama ow'ensi zonna, naffe tuli nfuufu - naye naatufiirira! Lwaki nafle tetwandibonyebonye, nnaddala ng'okubonaabona kutuleetera okulongoosebwa? Nolwekyo baganda bange, okufa kwange bwe kuba nga kunaamuweesa ekitiibwa, musabe kuleme kulwawo, era ampanirire mu bikemo mbe mwesigwa. Naye bwe kinaaba ekirungi ne nkomawo wakati mu mmwe, tusabe Katonda nkomewo nga ssirina bbala lyonna - kwe

kugamba, nneme kusirikira newakubadde akatonyeze akamu mu mazima gonna ag'enjiri, mbalekere ekyokulabirako ekirungi. Oba oli awo muyinza obutaddamu kundabako e Prague, naye Katonda Omuyinza w'ebintu byonna bwanakkiriza n'ankomyawo mirembe, nsaba tugende mu maaso n'omutima omunywevu mu kumanya n'okwagala amateeka ge." - Bonnechose, vol. 1, pp, 147, 148.

Mu bbaluwa ye endala gye yawandiikira omusasedooti eyali yakakyuka okuyingira obuyigirizwa bw'enjiri, Huss yayogera nga yeenenya wakati mu bwetowaze "olw'ebyambalo eby'omuwendo bye yayambala n'okwonoona ebiseera bye ng'ali mu kukola omulimu ogutalina kye gugasa." Kyava ayongerako n'ebigambo bino ebibuulirira nti: "Ekitiibwa kya Katonda n'omwoyo ow'okulokola emyoyo bikuijuze, naye oleme okutwalibwa ebitiibwa by'ekkanisa. Wegendereze obutalongoosa nnyumba yo nnyo okusinga okulongoosa omwoyo gwo; n&pos;okusinga byonna, fTaayo nnyo ku nnyumba yo ey'omwoyo. Beeranga munyiikivu mu mwoyo era omwetowaze eri abanaku, era wegendereze obutamalibwawo na masanyu agali mu nsi. Tokkiriza kumala gakyusibwa era wewale obuluvu, kubanga kirikuviiramu okubonerezebwa nga nze.... Wamanya era n'ogoberera okuyigiriza kwange okuva mu buto bwo; n'olwensonga eyo tekiṇṇwanira kukuwandiikira bingi okusinga wano. Naye nkegayirira olw'ekisa kya Katonda, obutangoberera mu nsobi zange mw'ondabye nga nemererwa." Naayongerako na kino ku ddiba nti: "Nkwegayirira mukwano gwange, obutasumulula nvumbo eno okutuusa ng'okakasizza nti nfudde." - Ibid., vol. 1 pp.148, 149.

Huss yagendanga alaba obubonero obw'okusaasana kw&pos;enjigiriza ze n'engeri abantu gye baasiimamu okufuba kwe okuyita mu lugendo Iwonna. Ebibiina by'abantu ne bimwetoloola nga bimwaniriza, era ne mu bibuga ebimu naayanirizibwa n'abakulembeze baamu.

Yalekerwa eddembe Iye ng'atuuse e Konstansi. Era n'asuubizibwa obukuumi okuva ewa Paapa awamu ne kabaka obutatuusibwako kabi. Naye bennyini ne bamenya amateeka bo ge beeteredewo: bwe baamukwata olw'ekiragiro kya papa ne bakalidinaali ne bamusuula mukkomera erya wansi mu ttaka. 01uvannyuma nnagibwayo naatwalibwa okuliraana omugga Rayini mu lubiri Iw'abakungu gye yasibirwa inukkomera. Ekkomera lye limu oluvannyuma Papa naye mweyasibirwa. Ibid., vol. p. 247. Olukiiko bwe Iwasingisa paapa emisango egya nnaggomola omuli okutta, okutunda ebitukuvu n'obwenzi, "ebibi ebitayinza kuyisibwa na mu kamwa." Bwe lutyo, ne lulangirira nga lumugyeko engule y'obwapaapa era naasuulibwa mukkomera. Abaali bamuwakanya nabo ne baggibwako obuyinza, olukiiko ne lulonda papa omulala.

Newakubadde nga papa yali azizza emisango egya nnaggomola egisinga n'egyabasasedooti gye baali bavunaana Huss, era nga Huss kwe yasinziiranga okusaba wabeewo ekyukakyuka, olukiiko lwe lumu olwaswaza papa ne lusalawo okuzikiriza

omuzza w’ekkanisa obuggya. Bwekutyo okusibwa kwa Huss ne kunyiiza nnyo ab’ensi ye mw’ava eya Bohemiya. Abakungu ne balaga okunyiiga kwabwe mu lukiiko n’okuvumirira okusibwa kwe. Ne kabaka atasanyukira kumenya mateeka olw’ebbaluwa gye yamuwa ekakasa obukuumi bwe eri Huss, naawakanya okuwozesebwa kwe. Naye ng’abalabe be bamaliridde okukola obubi okumuzikiriza. Ne bawakanira mu maaso ge okumala ekiseera kiwanvu nga bagamba nti: “Omuntu eyaggwa mu kukkiriza tayinza kuba nga yatuyigiriza okukkiriza, wadde ateberezebwa okuba n’enjigiriza ewakanya si nsonga oba aweereddwa ebbaluwa ey’obukuumi okuva ewa kabaka.” - Jacques Lefant, History of the Council of Constance, vol. 1, p. 516 bwebatyo ne bawangula.

Ng’amaze okunafuyizibwa n’obulwadde awamu n’okusibibwa mukkomera ery’omuttaka olw’obunnyogovu obungi obwali mu mpewo gye yassanga, n’afuna omusujja ogwajula okumutta, - bwatyo naaleetebwa mu maaso g’olukiiko okuwozesebwa. Nga yenna asibiddwa enjegere, kwe kuleetebwa mu maaso ga kabaka, eyamusuubiza okumuwa obukuumi olw’ekitiibwa kya kabaka. Yasigala nga munywevu wakati mu kuwozesebwa kwe okwatwala ekiseera ekiwanvu, era naavumirira nnyo obwonoonefu obwali mu kkanisa y’e Luumi awamu n&pos;obukulembeze wakati mu lukiiko olw’abantu abeebitiibwa abaali bakuŋgaanye. Bwe yasabibwa okulondawo ku bibiri, okwenenya enjigiriza ze oba si kyo attibwe, nalondawo okuttibwa ng’omujulizi.

Ekisa kya Katonda mazima kyamuwanirira. Yajjuzibwa emirembe gy’eggulu mu mwoyo gwe okuyita mu kiseera bwe yali ng’abonyabonyezebwa okutuuka Iwe yasalirwa omusango. Yagamba mukwano gwe nti: “Nkuwadiikira ebbaluwa eno, nga ndi mukkomera era nga nsibiddwa enjegere ku mikono gyange, nga nnindirira okusalirwa omusango okuttibwa olw’enkya.... Yesu Kristo bw’anannyamba, tulisisinkana nate mu mirembe egy’obulamu obujja, era olimanya nga Katonda bw’abadde ow’ekisa ennyo gye ndi, era ne bwannyambye wakati mu bigezo n&pos;okukemebwa.” - Bonnechose, vol. 2, p. 67.

Yalaba obuwanguzi obw&pos;okukkiriza okw’amazima okulibaawo mu maaso ng’ali eyo mukkomera erikutte enzikiza. Era yajjukira wakati mu birooto ekkanisa ye ey’e Plague mwe yabuuliriranga enjiri, naalaba papa n&pos;abalabirizi be nga basangula ekifaananyi kya Kristo, Huss kye yali asiize ku bisenge by&pos;ekkanisa. Ekirooto kino kyamunakuwaza nnyo. “Naye ate mu kirooto ekirala, naalaba abasiizi b’ebifaananyi abalala bangi nga basiiga ebifaananyi ebirala bingi ate mu langi ezirengerekeka obulungi. Abasiizi nga bamaze omulimu gwabwe ogw’okusiiga, bonna nga beetoloddwa ebibiina by&pos;abantu, ne bagamba nti: ‘Ne kaakano, bapaapa awamu n&pos;abalabirizi be bajje; tcbalyongcra ku bisiimulawo nate!’“ Huss agamba bwe yali alootolola ekirooto kye nti: “Nkakasa nga ekifaananyi kya Yesu tekirisangulwawo nate. Baagadde okukizikiriza, naye kiriddamu okusiigibwa nate mu mitima gy’abantu n&pos;ababuulizi abasinga nze.” - D&pos;Aubigne, b. 1, ch. 6.

Huss n&pos;addamu okuleetebwa mu lukiiko omulundi ogusembayo. Lwali lukiiko Iw&pos;abantu nga bangi era abeebitiibwa omwali - kabaka, abalangira b'obwakabaka, abakungu, bakalidinaali, abalabirizi n'abasasedooti awamu n'ebbiina ly'abantu bangi abaali bazze okwerabira ku bigenda okubaawo. Abantu bangi okuva mu nsi ez'Obukristaayo abajja okujulira nga balaba ssaddaaka eno enkulu esoose mu byafaayo mu lutalo olw&pos;okulwanirira eddembe ly&pos;okusinza.

Ng&pos;asabiddwa ayogere ku kusalawo kwe okusembayo, Huss naagaana okwenenya ebigambo bye, era, ng&pos;amaaso ge agasimbye kabaka eyali asobeddwa olw&pos;okunyooma ekigambo kye, ky'ava ayogera nti: "Nasalawo okujja mu lukiiko luno nga sikakiddwa, olw'ekigambo kya kabaka atudde wano n'obukuumi obwansubizibwa." Kabaka Sigismund n'amyuka mu maaso ng&pos;alaba abantu bonna amaaso bagamusimbye.

Omusango ne gusalibwa, naatandika okuswazibwa wakati mu nkuyanja y'abantu. Abalabirizi ne bamwambaza ebyambalo by&pos;abasasedooti, era yenna ng'ali ng&pos;omusasedooti, kyava ayogera nti: "Mukama waff&pos;e Yesu Kristo yayambazibwa n'ekyambalo ekyeru, nga balinga abamuvuma, Kerode bwe yalagira atwalibwe eri Piraato." - Ibid., vol. 2 p. 86. Nawalirizibwa yenenye enjigiriza ye nate, naye naddamu nga bw'atunuulidde abantu nti: "Eggulu linantunuulira litya? Naatunula ntya ku bantu enkuyanja bc nnabuulira enjiri eyamazima? Nedda; nzisaamu nnyo ekitiibwa obulokozi bwabwe okusinga omubiri gwange guno kaakano ogulundiridde okufa." Abalabirizi ne bamwabulako ebyambalo kimu ku kimu, nga buli omu bw'amukolimira n'okumuduulira. N'ekyasembayo kwe "kumuttikkira ku mutwe gwe engule ekoleddwa mu lupapula eyasiigibwako ebifaananyi bya balubaale ebitiisa era nga kuwandiikiddwako ekigambo ekirabika obulungi ekitegeeza nti: 'Ssabawakanyi.' Huss naddamu mu ssanyu nti, 'nnaayambala engule eno ey'obuswavu ku lulwo, ai ggwe Yesu eyayambala engule eyaggwa ku Iwange.'"

Yenna ng'amaze okuteekebwateekwa obulungi, "abalabirizi b'e Luumi kwekugamba nti: 'Kaakano tuteeka omwoyo gwo eri Setaani.' Naye n'addamu nga bwasitudde amaaso ge okutunuulira eggulu nti: 'Nange nteeka omwoyo mu mikono gyo, ai Yesu, Ggwe eyannunula.'" - Wylie, b. 3, ch. 7.

Awo naweebwayo mu mikono egy'abobuyinza naatwalibwa mu kifo aw'okumuttira. Enkuyanja y'abantu n'egoberera, abaserikale abambalidde ebyokulwanyisa, abasasedooti n'abalabirizi nga bambadde ebyambalo byabwe eby'omuwendo awamu n'abatuuze b'omukibuga Konsitansi. Bwe yamala okusibibwa ku muti, nga n'omuliro guteekeddwateekeddwa bulungi, ne baddamu okuwaliriza omujulizi ono yeegaane ensobi ze awonye obulamu bwe. "N'ababuuza nti nsobi ki ze mba neenenya?" Mmanyi nga sirina nsobi. Mpita Katonda okuba omujulirwa wange nga byonna bye nnawandiika ne bye

nnabuuliranga, nnabikola olw'okulokola emyoyo okuva mu kibi ne mu kufa okw'emirembe n'emirembe; nabwekityo, nnyweza ebigambo byange bye nnawandiika ne bye nnabuuliranga n'omusaayi gwange okuba nga byamazima." - Ibid., b. 3, ch. 7

Omuliro bwe gwakoleezebwa, naatandika okuyimba, "Yesu, Omwana wa Dawudi onsaasire," n'agenda mu maaso ng'ayimba okutuusa eddoboozi lye lwe lyasirikira mu muliro obutaddamu kuwulirwa nate. N'abalabe be ne batya olw'obuvumu bwe yalaga. Omu ku bagoberezi ba papa kayingo yayogera ku kuttibwa kwa Huss ne Jerome naye eyattibwa oluwannyumako nti: "Bombi baalaga obuvumu mu kiseera kyabwe ekisembayo eky'okufa. Beteekerateekera omuliro nga balinga abagenda ku mbaga. Tebakaaba Iwa bulumi. Omuliro bwe gwakoleezebwa ne batandika okuyimba ennyimba ezitendereza, era obulumi bw'omuliro tebwabalobera kuyimba." Ibid., b. 3, 7.

Omubiri gwa Huss nga gusanyiziddwawo omuliro, ewu awamu n'ettaka kwe lyali ne biyolebwawo ne bisuulibwa mu mugga Rayini, ne bikulukusibwa okutuuka mu gayanja. Abamuyigganya ne balowooza nti olwo baggyewo amazima geyabuuliranga. Tebakimanya nti ewu eryakulukusibwa okutwalibwa mu nnyanja lyali nsigo ezasimbibwa ne zisasaanira amawanga gonna ag'omu nsi; nga ne munsi ezaali tezinnamanyibwa mu kiseera ekyo, ensigo zaali zaakubala olw'okujulira amazima. Eddoboozi eryayogerera mu kisenge omwatuula olukiiko lw'e Konstansi lyasisimula amaloboozi amalala mangi agaali ag'okuwulirwa okuyita mu mirembe egirijja. Huss yali takyaliwo naye ng'amazima ge yafiirira tegayinza kusaanawo. Era abantu bangi ne balabira ku ye olw'okukkiriza kwe n'obwesigwa bye yalaga ne bayimirira nga banywevu ku Iw'amazima, newakubadde mu kiseera eky'okunyigirizibwa n'okuttibwa. Ekirala, okuttibwa kwa Huss kwayoleka obunnanfuusi n'obutemu ebyali mu Luumi. Kyokka ng'abalabe ab'ekigambo eky'amazima tebakimanyi nti kye bakola baali mu kusaasaanya amazima bo ge baagala okuzikiriza.

Nate omuntu omulala yali ateekebwateekebwa okuttibwa e Konstansi. Omusaayi gw'omujulizi omulala nagwo guyiibwe ku Iw'amazima. Jerome ng'amaze okusiibula

Huss bwe yali agenda mu lukiiko gye yayitibwa, naamugumya ng'agamba nti, bw'anatuuka mu buzibu bwonna, yali wakujja amuyambe. Era bwe yawulira nti Huss asibiddwa mukkomera, musajja wattu naasitukirawo mangu okugenda okumuyamba nga bwe yamusuubiza. Naagenda nga talina bbaluwa emuwa bukuumi, wadde okubaako amuwerekera okutuuka e Konstansi. Yakimanyirawo nti yali Yesudde yekka mu buzibu amangu ddala nga yakatuuka mu kibuga, era nga talaba nangeri yonna mwayinza kuyambiramu Huss. Kyava abulawo okuva mu kibuga, naye naawambibwa abaserikale ng'ali mu lugendo Iwe okuddayo eka, naaleetebwa ng'asibiddwa mu njegere wakati mu baserikale abawerako abaali bamukuuma. Ng'aleeteddwa mu lukiiko yewozeeko omulundi gwe ogusooka, abantu ne bogerera wamu mu ddoboozi ery'omwanguka nti: "Ayokebwe!

Ayokebwe!” - Bonnechose, voI. 1, p. 234. Naasuulibwa mukkomera ery’omuttaka, ng’asibiddwa mu njegere obutasobola kwekyusa ekyamuleetera okubonabona ennyo, so ng’alya migaati na mazzi. Oluwannyuma nga wayiseewo emyezi si mingi naafuna obulwadde obwabulako katono okumutta olw’engeri ey’obukambwe gye yasibwamu, ne batya nti ayinza okubabulako, kwe kuddiriza ku ngeri ey’obukambwe gye baamuyisangamu, newakubadde nga yasigala mukkomera okumala omwaka mulamba.

Papa teyalaba kalungi konna ke yafuna mu kuttibwa kwa Huss nga bwe yali asuubira. Abantu baanyiigira olukiiko bwe lwanyooma ebbaluwa ya papa ewa obukuumi, olukiiko ne lunoonya engeri enyangu ey’okuwalirizamu Jerome oba nga kiyinzika yegaane byayigiriza mu kifo ky’okumwokya n’omuliro. Naaleetebwa mu lukiiko, naaweebwa omukisa gw’okwegaana, oba si bwekiri attibwe ng’ayokebwa n’omuliro ku muti. Singa yattibwa mu kiseera nga yakakwatibwa yandibadde akoleddwa eby&pos;ekisa bw’ogerageranya okubonabona okwekitalo kwe yabonaabona; naye kaakano ng’amaze okunafuyizibwa n’obulwadde, n’engeri gye yakoozebwanga mukkomera gye yasibirirwa, awamu n’okwawukanyizibwa ku mikwano gye n&pos;okusaalirwa olw’engeri Huss gye yattibwamu, Jerome nawangulukuka, nakkiriza okugondera olukiiko. Naasuubiza okuba omuwulize eri okukkiriza kw’Ekereziya, era naasemba ekikolwa ky’olukiiko mu kuvumirira enjigiriza za Wycliffe ne Huss, ng’ojjeko “amazima amatukuvu” ge baali bayigiriza. - Ibid., vol. 2, p. 141.

Mu ngeri eno Jerome naawona okufa bwe yakakkanya eddoboozi ery’okutegeera kwe. Naye yayinza okulaba byonna bye yakola bwe yali eyo mukkomera obwomu. Yafumiitiriza ku buvumu bwa Huss awamu n’obwesigwabwe nabigerageranya n’engeri gye yegaanyemu amazima. Naalowooza ku Muyigiriza omukulu oyo gwe yeyama okuweereza, era eyagumira obulumi bw’omusalaba ku lulwe. Bwe yali taneegaana yawuliranga emirembe mu mutima, newakubadde nga yabonaabonanga, olw’okulaba ekisa mu maaso ga Katonda; naye kaakano ng’obuswavu n’okubuusabuusa bimunyigiriza mu mwoyo gwe. Era naakimanya nti alina okwenenya emirundi emirala mingi asobole okufuna emirembe ne Luumi. Nga n’omugendo gwakutte gumutwala mu kwegaana mazima. Neyeddamu: Sseyegaane Mukama wange olw&pos;okubonaabona kuno okw’akaseera obuseera.

Nakomezebwawo nate mu lukiiko okwewozaako kubanga teyamatiza balamuzi na mpoza ye. Beeyongera okulumwa ennyonta ey’okwagala okuyiwa omusaayi bwe baawunya ku musaayi gwa Huss. Era nga okuggyako Jerome yegaanyi amazima gaayigiriza, Iwe yandiyinzizza okuwonya obulamu bwe. Naye yali amaliridde okunywerera mu kukkiriza naye agoberere muganda we mu kuttibwa ng’omujulizi ng’ayokebwa n’omuliro.

Neyegaana okwenenya kwe yasooka okukola, nga n'okutya tatya kufa kyava asaba aweebwe omukisa yewozeeko. Naye abalabirizi b'e Luumi bwe baatya ebigambo bye, ne bamuwaliriza akkirize bukkiriza oba yegaane ebimwogerwako. Jerome ne yejuumuula olw&pos;ettima n'obutali bwenkanya ebyeyolekera mu kuwozesebwa kwe. "Munnemesezza okwogera okumala ennaku bisatu mu ana nga nsibiddwa mukkomera ery'entiisa, wakati mu mpitambi, mu bivundu n'okuwunya okutayogerekeka, nga siweebwa bye neetaaga; kaakano mundeese mpulire abalabe bange bye nnumiriza, naye mmwe temwagala kumpuliriza Bwe muba bamagezi so ng'ate mmwe mukutte omusana gw'ensi, mwegendereze obutaba na kyekuubiira. Nze ndi muntu buntu, era obulamu bwange tebulina na kyebugasa, era bwembasaba obutasala musango mu butali bwenkanya, nnyamba mmwe so si nze," bwatyo bwe yayogera. - Ibid., vol. 2, pp. 146,147.

Bwebatyo ne bamukkiriza yewozeeko. Jerome naafukamira mu maaso ga balamuzi, naasaba Omwoyo wa Katonda afuge ebirowoozo bye n'ebigambo bye, aleme kwogera byawukana kuva ku mazima oba ebyo ebitasaana eri Omuyigiriza omukulu. Ekyawandiikibwa eky'okusuubiza kwa Katonda ne kituukirira mu matu ge ku lunaku olwo nti: "Era mulitwalibwa eri abamasaza n'eri bakabaka okubalanga nze... Naye bwe banaabawangayo, temweralikiriranga nti 'Tunaagamba tutya?' Nti 'Tunaayogera ki?' Kubanga muliweebwa mu kiseera ekyo bye mulyogera. Kubanga si mmwe mwogera, wabula Omwoyo wa Kitammwe ye ayogerera mu mmwe." - Matayo 10: 18-20.

Ebigambo bya Jerome byawuniikiriza era n&pos;abalabe be. Yali asibiddwa mukkomera okumala omwaka mulamba, nga talaba wadde okubaako kyasoma, mu bulumi obwekitalo n'okutya. Naye ebigambo bye nga bitegerekeka bulungi era nga byamaanyi okufaanana n&pos;abadde alina eddembe ly'okuyiga buli lunaku. Yalaga abalabe be olukalala lw'abatukuvu abazze nga battibwa olw'abalamuzi ababadde batali beenkanya mu kubasarira emisango. Nga mu buli mulembe, wabaddewo abanoonya okuyimusa abantu b'omu kiseera ekyo, naye ne banenyezebwanga n'okuboolebwa, naye ne bafuna ekitiibwa oluwannyuma Iwabwe. Nga ne Kristo yasalirwa omusango ng'omumenyi w'amateeka n'abalamuzi abatali batuukirivu.

Jerome yali akkirizza mu kusalira Huss omusango bwe yakkiriza nti yakola nsobi okuyigiriza ebigambo bye; naye kaakano ne yejjusa okulumiriza omuntu atalina musango era eyattibwa nga mutukuvu. "Namumanya okuva mu buto bwe. Yali muntu mulungi, omwesimbu era omutukuvu, naye naasingisibwa omusango atalina musango.... Nange ndi mweteefuteefu okufa. Sigenda kwekyusa olw'ebibonyobonyo ebintegekeddwa abalabe bange n'abajulizi ab'obulimba, abaliyimirira mu maaso ga Katonda omunene atayinza kukisibwa kigambo kyonna." - Bonnechose, vol. 2 p. 151.

Bwe yali yenenya olw'okwegaana amazima, Jerome yagamba nti: "Mu bibi bye nnali nkoze okuva mu buto bwange, tewali kisinga kuzitoowereza birowoozo byange ne nfuna

muli okwejjusa okufaanana ne kyenkoze mu kifo kino bwe nnakakasa ensala y'omusango eyali ey'obulabe ku Wycliffe ne John Huss omujulizi ow'amazima, omuyigiriza wange era mukwano gwange. Kyamazima! Nejjusa mu buswavu kubanga nnawumirira enjigiriza yabwe olw'okutya okufa. Kyenva nnegayirira Katonda asonyiwe okwonoona kwange kwonna nnaddala ekibi kino ekyobuswavu." Nga bwasonze mu bulamuzi be, kwe kubagamba mu ddoboozi eryamaanyi nli: "Mwasingisa omusango Wycliffe ne Huss, si Iwakubanga baayonoona enjigiriza y'ekkanisa, naye Iwakubanga baali tebakkiririza mu bibi ebiswaza ebikolebwa bannaddiini, omuli: okweraga, amalala, n'agayisa gaabwe agabi. Ebyo bye bibi bye baavumiriranga nange bye siyinza kugaana. Bwentyo bwe ndowooza era bwe njatula."

Yali akyayogera abalabirizi ne bamwambalira, bonna nga bajjude okutya era na bakankana ne bawoggana nga bwe bagamba nti: "Bujulizi ki obusinga wano bwe tulinda? Twerabiddeko n&pos;amaaso gaffe obukakanyavu bwe."

Nga yenna tatidde Jerome kwekubabuuza nti ate kiki? Mulowooza nti ntya okufa? Mwakansibira omwaka mulamba mukkomera ery&pos;omuttaka, omuli enzikiza, eritiisa okusinga n&pos;okufa. Mumpisizza ng'omuntu omuboole era omukafiiri, ne nnyama y'omubiri gwange kumpi envundidde kku magumba gange nga nkyali mulamu; naye ssemulugunyangako, kubanga bw&pos;okungubagira bino oba olwanirira mubiri; naye okujjako okwewunya obwewunya bwe muyisaamu omukristaayo mu bukambwe butyo."- Ibid., vol. 2, pp. 151-153.

Ne bajjula ensasagge, kwe kutwala Jerome mukkomera mu bwangu. So ng'ate waliwo abaaliwo nga yewozaako ne bakwatibwako ebigambo bye era ne baagala okuwonya obulamu bwe. Abakungu mu kkanisa ne baamukyaliranga mukkomera gye yali ne bamwegayirira agondere olukiiko. Ne bamusuubiza bingi byakitalo bw&pos;anakkiriza okukomya empaka ne Luumi. Naye naasigala nga munywevu okufaanana n&pos;Omuyigiriza omukulu bwe yasuubizibwa okuweebwa ebitiibwa by&pos;ensi eno.

"Munkakase okuva mu Byawandiikibwa Ebitukuvu we ndi omukyamu, nange nja kwejjussa." Bwatyo bwe yabagamba.

"Ebyawandiikibwa Ebitukuvu byennyonnyola byokka, era ani ayinza okubitegeera okuggyako ng'ekkanisa ebinnyonnyodde?" Omu ku baali bamukema bwe yewuunya.

Jerome n&pos;amuddamu nti, "Obulombolombo bw&pos;abantu bwe businga okukkiriza kw'enjiri ya Mukama waffe Omulokozi? Pawulo yagumya be yawandiikiranga nti baleme kuwuliriza bulombolombo bw'abantu naye nti 'Banoonye mu Byawandiikibwa.*"

"Ggwe waggwa!" Bwe yamuddamu, "era nnejjusa lwaki mmazze ekiseera kino kyonna nga nkwegayirira, era ndaba nga Setaani yakuwaga." - Wylie, b. 3, ch. 10.

Naasalirwa omusango oluwannyuma Iw'ekiseera si kiwanvu. Naaleetebwa mu kifo wennyini Huss we yattirwa. Yagendanga ayimba, n'amaaso ge nga gajjudde essanyu n'emirembe. Ebirowoozo bye ng'abitadde ku Kristo, era nga tawulira bulumi bwa kufa. Omussi bwe yali anaatera okukoleeza omuliro, naamudda emabega we, naye Jerome n&pos;amuyitayo nti "Jjangu wano mu maaso gange ogukoleeze nga ndaba. Singa nabadde ntya nandibadde siri wano."

Ebigambo bye ebyasembayo wakati mu muliro kwali kusaba. "Mukama, Kitange Omuyinza w'ebintu byonna, onsasire nze, sangula ebyonoono byange byonna, kubanga omannyidde ddala nga bwe mbadde njagalamu amazima go." -

Bonnechose, vol. 2, p. 168. Eddoboozi lye ne libula naye ng'emimwa gye giri mu kusaba. Ng'amaze okwokebwa omuliro, ewu lye n'ettaka ne biyolebwa, okufaanana n'ebya Huss ne bisuulibwa mu mugga Rayini.

Bwebatyo abasituzi b'omumuli abeesigwa aba Katonda ne bazikirira. Naye omusana ogwali mu mazima ge baabuulira - omusana ogw'ekyokulabirako eky'obuzira - tegwayinza kuzikizibwa. Abantu nga tebayinza kuzzaayo nnyuma njuba mu lugendo Iwayo okuziyiza olunaku okukya ensi we yali etuuse.

Okuttibwa kwa Huss kwasitula obusungu n'ekiruyi mu Bohemiya. Anti ensi yonna yamanya Huss bwe yagwa mu mikono gy'abasasedooti n'obunnanfuusi bwa kabaka. Era naalangirirwa nga omuyigiriza w'amazima omwesigwa, n'olukiiko olwamusalira omusango okuttibwa ne luvunaanibwa ogw'obutemu. Enjigiriza ze ne zaagalibwa nnyo abantu n'okusingako mu kusooka. Papa yali amaze okulagira ne bookya ebiwandiiko bya Wycliffe. Naye ebyo ebyawonawo ne bikukunulibwayo ne bikwanaganyizibwa ne Bayibuli oba n'ebitundu byayo ng'abantu bwe baayinza okugifuna, era bangi ne bazzibwa buggya mu kukkiriza.

Abatta Huss tebatunula butunuzi nga balaba bye yattirwa nga byeyongera mu maaso. Papa ng'ali ne kabaka ne beegatta okuzikiriza omugendo ogwali gusituseewo, n'amaggye ga Sigismund ne gaddusibwa ne gatwalibwa mu Bohemiya.

Naye ne wasituka omununuzi. Ziska yaziba amaaso amangu ddala ng'olutalo Iwakasitukawo, so ng&pos;ate yali mukulembeze wamaanyi mu kiseera kye. Nga yeesiga Katonda okubalwanirira n'olwekigendererwa kyabwe ekyobwesimbu, naakulembera abantu ne balwanyisa amaggye mu buvumu. Kabaka naayongerangayo buli kiseera amaggye amalala okuzindanga Bohemiya naye ne balemesebwa bubi nnyo. Abagoberezi ba Huss nga tebatya kufa, era nga tewali kiyinza kubaziyiza. Omuzira Ziska n&pos;afa oluwannyuma nga wayiseewo emyaka; naye naasikirwa Procopius eyali omuzira okumufaanana era eyali omukulembeze owamaanyi.

Abalabe ba Bohemiya bwe baawulira nti omulwanyi omuzibe w'amaaso nti yafa, ne bagulaba ng'omukisa okukomyawo bye baafiirwa. Papa naalangirira olutalo Iw&pos;eddiini eri abagoberezi ba Huss, era amaggye mangi ne gaweerezebwa mu Bohemiya, naye nga bakubwa bubi nnyo. N'alangirira nate olutalo olulala. Ne bakuṇṇaanya abasajja, esente, n&pos;ebyokulwanyisa okwetoloola Bulaaya yenna na buli nsi papa gye yali afuga. Abantu bangi ne bewandiisa ewa papa, era n'abakakasa nti kaakano enkomerero y'Abahusi etuuse. Eggye ne liyingira mu Bohemiya nga yekakasa nga bw'atuuse ku buwanguzi. Abantu ne beegatta okumulwanyisa. Amaggye gombi ne galwanagana okutuusa omugga Iwe gwabaawula. "Bakalintalo mu kifo ky'okusala omugga, so ng'ate baali ggye ly'amaanyi, bajje bazikirize Abahusi be baali bazze okutta, badda mu kutunuulira batunuulire." - Wylie, b. 3, ch. 17.

Ne wabaawo ekyentiisa ekyagwa mu ggye eryajja okulwana. Badduka ne basaasaana mangu nnyo nga tewali na kubwatuka kwonna, nga walinga awabaddewo amaanyi agatalabika agakikoze. Bangi ne battibwa amaggye g'Ahusi, ne babagobera ddala era ne babasuuza n'omunyago nga mukifo ky'okwavuwala ate bagaggawala bugaggawazi.

Papa omulala bwe yalinnya ku bufuzi, naye naalangirira olutalo Iw'eddiini. Abantu n'ebyetaagibwa ne bikuṇṇaanyizibwa okuva mu Bulaaya yenna nga mu kusooka.

Era ne basuubizibwa bingi, abo bonna abaneetaba mu lutalo luno oluzibu ddala. Ne basonyiyibwa ebibi byabwe byonna. Na buli anaafiira mu lutalo naasuubizibwa empeera ennene mu ggulu, era na buli anaawona wakuweebwa ebitiibwa n&pos;obugagga. Amaggye ne gakuṇṇaanyizibwa, ne basala ensalo nga batambuza bigere ne bayingira mu Bohemiya. Ku luno Abahusi ne badda ennyuma, amaggye ne gayingira ne gasensera mu nda mu nsi yaabwe, ne balowooza nti bawangudde olutalo. Oluwannyuma amaggye ga Procopius ne gakomawo nate, ne gakyukira omulabe okumukuba. Bakalintalo nga bamaze okuzuula ensobi yaabwe, kuluno ne baasigala mu nsiisira zaabwe ne balindirira ekirangiriro. Amaggye g'Abahusi nga gajja gasembera ne bajjula okutya, newakubadde nga baali tebanabalaba nako. Abalangira, abaduumizi n'abaserikale ababulijjo, ne basuulawo ebyokulwanyisa byabwe, ne badduka okubuna emiwabo. Bwatyo omukiise wa papa eyali omukulu mu lutalo, naalemererwa okukuṇṇaanya eggye lye nate. Naye newakubadde nga yagezaako nnyo, y'omu ku badduka ekibambulira. Olutalo ne luwangulwa, n'omunyago ne gutwalibwa abawanguzi.

Bwerityo eggye eddene eryatendekebwa okulwana ne liweebwa n'ebyokulwanyisa okuva mu mawanga amanene, bwe lyalemererwa omulundi ogwookubiri okuwangula abantu abatono ate okuva mu ggwanga erinafu ddala. Amaanyi ga Katonda mazima geyolekera wano. Amaggye ga papa gaakubwa n&pos;omukono ogutategerekeka. Oyo eyawangula eggye lya Falaawo n'aliwangulira mu Nnyanja Emyufu, oyo eggye ly'Abamidiyani gwe lyadduka okuyita mu Gidiyoni, era n'akakanya amalala ga Bwasuli

n’abasajja ebikumi bisatu mu kiro kimu, kaakano yali asitudde omukono gwe okukakanya amalala ga papa. “Awatali kya kutya, we batiira ennyo: Kubanga Katonda asaasaanyizza amagumba g’oyo akukolakoolusiisira.”Zabbuli 53:5.

Ababaka ba papa ne badda mu kuteesa nga baweddemu essuubi ery’okuwangula nga bakozesa maanyi. Ne wabaawo okukaanya, okusinga Iwe basuubiza Ababohemiya eddembe ly’okwerowooleza ate ne babalyamu olukwe nga baweebwayo mu mikono gya Luumi. Ababohemiya ne bawa obukwakulizo buna walyoke wabeewo okuteesa ne Luumi: eddembe ly’okubuulirira mu Bayibuli; abantu bonna mu kkanisa okuba n’omugabo gwe gumu mu kusembera ku mugaati ne nvinnyo, awamu n’okusinza mu lulimi oluzaaliranwa; abakulembeze b’eddiini okuva mu bifo n&pos;obuyinza obw’ensi; era nga wabaddewo azizza omusango, wabeewo obwenkanya mu kusala omusango eri bannaddiini n’abantu ababulijjo. Obwapaapa ne bukkiriza nti ensonga ennya eziweereddwa Abahusi zaakukirizibwa, naye, obuyinza obuzinnyonnyola, kwe kugamba, okusalawo kuli mu lukiiko Iwa papa ne kabaka.” Wylie, b. 3, ch. 18.

Endagaano n’eteekebwako emikono, bwetyo Luumi n&pos;efuna ky’ebadde eyagala, kye yalemererwa okufuna okuyita mu kulwana naye nga tekyogedde; kubanga, okugamba nti ye yali eyokunnyonnyola amateeka ago nga bw’ekola ku Bayibuli, nga yakuganyoola okutuukana ne kyeyagala.

Ekibiina ky’abantu bangi ne balaba nga endagaano ebaliddemu olukwe, era ne batagikkiriza. Ne wabaawo enjawukana n’okwekutulamu bokka na bokka. Ne balwanagana n’okuyiwa omusaayi, era bwatyo Procopius n’afiiira mu kulwanagana okwo, eddembe ly’Ababohemiya bwerityo ne lisaanawo.

Sigismund eyalyamu olukwe Huss ne Jerome, bwatyo naafuuka kabaka wa

Bohemiya nayo, era nga tafuddeyo ku kirayiro kyeyalayira okukuuma obuyinza bw’Ababotiemiya, yanyweza bunyweza bwapaapa. Kyokka teyalina kalungi ka nnyo ke yafuna Luumi. Kubanga mu myaka amakumi abiiri ag’obufuzi bwe, mwali mujuuddemu ntalo na bizibu. Amaggye ge nga gaweddewo n’ebyobugagga bwe nga bisaasaanyiziddwa olw’entalo ezitaggwa era omutali kalungi; n’afa nga yakatugako omwaka gumu, obwakabaka n’abuleka mu ntalo ezoomunda, n’abuleka ng’abuswazizza.

Obuvuyo, okulwana, n’okuyiwa omusaayi ne bibuna ensi. Amaggye amalala nago ne gazinda Bohemiya, ensi ne yeeyongera okwekutulakutulamu. Abaalemera ku mazima g’enjiri ne battibwa wakati mu kuyigganyizibwa okungi.

Okufaanana ne muganda waabwe, bwe baayingira mu ndagaano ne Luumi, baasembeza ensobi ze, era n’abo abaalemera ku nzikiriza yaabwe ey’edda ne beekolamu ekkanisa ey’enjawulo, ne beetuuma n’erinnya erya “United Brethren.” Ne kye baakola ne kibaviiramu okuvumibwa n&pos;okukolimirwa okuva mu bantu ab’engeri ez’enjawulo.

Naye ne basigala nga banywevu. Nga basinza Katonda waabwe nga bali bumu newakubadde nga bawalirizibwa okudukira mu bibira ne mu mpuku gye baafuna obubudamo.

Newakubadde nga baaweerezanga ababaka mu nsi ez'enjawulo, baakimanya nti baali beesudde mu bitundu ebitali bimu era nga si be bangi "abaatula okukkiriza okwamazima, so ng'ate bayiggibwa; ne bateeka ekkanisa yaabwe wakati mu nsozi za Alps, ekkanisa eyimiriddewo ku Byawandiikibwa, era ewakanya obusamize bwa Luumi."- Wylie, b. 3, ch. 19.

Ababohemiya ne bayimirira nga banywevu eri enjiri, ne bagumiikiriza okuyita mu kizikiza eky'okuyigganyizibwa, nga batunuulira okulaba emyambya bwenesala okufaanana n'abatunuulira emunnyeennye ey'enkya. "Omugabo gwabwe gwatuukira mu biro eby'okulaba ennaku...., ne bajjukira ebigambo ebyayogerwa Huss era ne Jerome n'abiddamu, nga ekiseera kiriyitawo, era olunaku lulijya. Bino ng'abigambibwa bagoberezi ba Huss, nga ne Yusuufu bwe yabigamba ebika bya Yisiraeri bwe baali mu busibe nti: 'Nfa: naye Katonda talirema kubajuira n&pos;okubajya mu nsi eno.'" - Ibid., b. 3, ch. 19. "Ekyasa ekyekkuni n'ebitaano we kyagwerako, amakanisa g'abolugamba geyongera okusitukawo newakubadde mu maanyi nga matono. Era ne beyongera okufuna ku sannyu naye nga bwe bateganyizibwa. Amakanisa gaabwe ne awera nga kikumi mu ataano okwetoloola Bohemiya ne Moravia." - Ezra Hall Gillet, Life and Times of Huss, vol. 2, p. 570. Lyali sannyu lingi eri abaasigalawo mu kkanisa, nga bawonye okwokebwa n'omuliro awamu n'ekitala, kubanga baasobola okulaba ku nkya ennungi ey'olunaku olulala nga Huss bwe yabalagula." - Wylie, b. 3, ch. 19.

Ne biruma abantu ng'ekitabangawo kasookedde ensi ebaawo. Amaaso g'abantu ge baali boolekezza emikolo egikolebwa abantu era n'abatabaganya aboomunsi, kaakano ne gadda ku Kristo eyakomerebwa okuyita mu kwenenya n'okukkiriza.

Obwapaapa ne bweyongera okutya bwe baalaba okuzuukuka okw'amaanyi okwali kubunye wonna. Kwe kuyita Luther agende e Luumi annyonnyole ensibuko y'okugwa kwe. Mikwano gye ne batya nnyo bwe baawulira ekiragiro ekimuyita. Nga bategeerera ddala bulungi akabi akayinza okuva mu kibuga ekyo ekyajjula okuyiwa omusaayi gw'abatukuvu ba Kristo. Ne bawakanya okuyitibwa kwe, nga bwe bagamba nti asigale mu Bugirimaani ne gy'aba ayanukulira ebimubuuzibwa.

Okusaba kwabwe ne kukkirizibwa, ne baweereza omubaka wa papa y'aba awulira omusango gwe. Omubaka yaweerezebwa obubaka okuva ewa papa obumutegeeza

nti Luther yali yamala dda okulangirirwa ng'eyagwa. Bwatyo kyeyava alagirwa "amuvunaane ng'omumenyi w'amateeka era amuwalirize okusalawo awatali kulwa." Era nga bwe yeerema, n'omubaka okulemererwa okumusingisa omusango, yali aweereddwa

obuyinza “okumuwera wonna mu Bugirimaani; agobweyo, akolimirwe era n’abamugoberera bagobwe mu kkanisa.” - Ibid., b. 4, ch. 2. So ate era, papa yali alagidde omubaka we nti mu kusimbulira ddala obulabe buno, agobe bonna mu kkanisa abalimu endowooza ye si nsonga ne bwe baba bakitiibwa mu kkanisa oba abakulembeze, baweebweyo eri obusungu bwa Luumi, okujjako kabaka ayinza okulemera Luther n’abamugoberera.

Wano ng’osobolera ddala okulaba endowooza y’obwapaapa. Nga toyinza kulaba mwoyo gwa Bukristaayo, newakubadde obwenkanya mu bo. Ekyenaku baavunaana Luther omusango ogw’okuba nti yagwa okuva mu kukkiriza, newakubadde nga yali wala nnyo okutuuka e Luumi okusobola okwewozaako; nga tebannaba na kunoonyereza ku musango gwe ne bagumusingisa, era mu lunaku lumu ne bagumusalira; nga bino byonna bikolebwa eyeeyita kitaffe omutukuvu, alina obuyinza yekka, atawubwa mu kkanisa era ne mu nsi!

Mu kiseera kino nga Luther yeetaaga owomukwano ayinza okumubudaabuda n’okulumirwa awamu naye, bwatyo Katonda naamuweereza Melankisoni ow’omu kibuga Wittenberg. Newakubadde nga yali akyali muto mu myaka, yali wanjawulo nnyo mu mpisa ne mu kutegeera. Nga mwogezi mulungi era omuvubuka omwesimbu era owamazima. Naye yasinga kutegeerwa nnyo mu kuba omukkakkamu okusinga mu birabo ebirala byonna. Ekyomukisa naakyusibwa Katonda okubeera omuyigirizwa w’enjiri, n’aba mukwano gwa Luther gw’asinga okwesiga, era omuyambi we owomuwendo. Omulimu gw’okukyusibwa kw’ekkanisa gweyongeramu amaanyi bwe beegattira awamu, teekako n’okugumya ennyo Luther.

Luther yalina kuwoleza mu kibuga Augsburg gye baalagaana okusisinkana, era bwatyo naatandika okutambula ng’ayolekera eyo naye ku bigere. Yafuna okutiisibwa kungi omuli n’okuteebereza nti ayinza okuwambibwa mu kkubo naatemulwa, kwe kumwegayirira aleme kwetantala kugendayo. Era ne bamusaba agire ng’ava ne mu kibuga Wittenberg agende yekwekeko mu mikwano gye abayinza okugira nga bamubudamya. Naye naatakkiriza kwcgaana kifo Katonda mw’amutadde. Ng’alina okulwanirira amazima mu bwesigwa, si nsonga omuyaga ne bwegunenkana wa. Yayogeranga kimu: Nze ninga Yeremiya omusajja ow’entalo n’okulwana; naye gye banaakomya okuntiisatiisa, gye naakoma okufuna essanyu.... Battattanye erinnya lyange era n’ekitiibwa. Nsigazza ekintu kimu kyokka, gwe mubiri gwange ogujjudde ensonyi n’okuswazibwa, nagwo ka bagutwale naaba nyambiddwa okuwummulako naye akaseera akatono. Naye tebayinza kutwala mwoyo gwange. Kyokka omuntu ayagala okuweereza Kristo kimugwanira okusuubira okufa ekiseera kyonna.” - Ibid., b, 4, ch. 4.

Omubaka wa papa naamatira bwe yakimanya nti Luther atuuse mu kibuga Augsburg era nti omusajja abadde atabulatabula ensi yonna kaakano ali mu buyinza bwa Luumi, era n’alagira aleme kutoloka. Bambi Luther yali alemereddwa okwefunira ebbaluwa emuwa

obukuumi era mikwano gye ne bamuwaliriza obuteyoleka eri omubaka wa papa nga tagirina, nga bo bwe bamusalira amagezi okugimufunira okuva ewa kabaka. Wano ng'omubaka amaririddе okumuwaliriza

oba nga kiyinzika yegaane ebigambo bye byonna, bwagaana atwalibwe e Luumi naye agabane ku kyatuuka ku Huss ne Jerome. Kwe kuyita mu mikwano gya Luther bamusikirize agende amusisinkane newakubadde nga talina bbaluwa ya bukuumi, nga bamusauubiza okuba nti omubaka talina mutawana. Naye Luther naakigaanirawo. Era teyagenda mu maaso ge okutuusa ng'aweereddwa ebbaluwa omuwa obuukumi okuva ewa kabaka. Abaluumi baali basaze amagezi bamuwangule mu ngeri ya buntu, era n'omubaka ono naagezaako okweyisa mu ngeri ey'obuntu, kyokka ng'alina okumuwaliriza yeegaane byonna awatali kakwakkulizo konna era addemu okubeera omuwulize eri Luumi. Ndowooza yali tategeera musajja bwe bagenda kusisinkana. Luther yamuddamu naamulaga nga bw'assaamu ekitiibwa ekkanisa, nga bwayagala ennyo okumanya amazima era nga bw'ali omwetegefu okwanukula buli kinaamubuuzibwa okuva mu ebyo by'abadde ayigiriza, era nga bw'agenda n'okuwaayo byonna by'abadde ayigiriza mu ssettendekero zonna enkulu mu nsi. Naye ate era, naamulaga nga bw'atagenda kukkiriza mulabirizi wa papa kumuwaliriza yegaane by'abadde ayigiriza awatali kumala kukakasibwa nga bw'ali omukyamu.

Omulabirizi yamudamu kimu nti: "Wegaane, wegaane!" Luther naamukakasa nti, byayogera abisimbula mu byawandiikibwa era nga tayinza kwegaana mazima. Bwe yalaba tamusobodde kumuddamu na kuteesa, omulabirizi ky'ava amuyiira ebigambo ebimuvuma, ebimurjṇoola n'okumuduulira nga bw'atabulamu n'okujuliza ebigambo ebyayogerwa abasasedooti abavaawo, era n'atamukkiriza na kubaako kyayogera. Luther bwe yalaba nga talaba ssuubi mu lukuṇṇaana lwabwe, kwe kumusaba ateeke mu buwandiike okwewozaako kwe.

Agamba bwe yali awandiikira mukwano gwe nti, "Mu kukola kino, omuntu anyigirizibwa kimuyamba emirundi ebiri; okusooka, afuna okuwabulwa okuva mu basoma ekiwandiikiddwa, n'ekyokubiri aggwamu okutya n'okutereeza endowooza ye, obutafukumula bigambo bingi olw'okutya abakulembeze abakambwe abayinza n'okumutiisa n'olulimi lwabwe oluduumira." - Martyn, The Life and Time of Luther, page 271,272.

Luther yasobola okwogera obulungi ng'anyweza ensonga ze omulundi ogwookubiri nga basisinkanye, era ng'alina n'ebyawandiikibwa bingi bye yajulizanga. Buli kiwandiiko kye yamalanga okusoma, ng'akiwaayo eri kalidinaali newakubadde nga kalidinaali teyassangamu kitiibwa biwandiiko bye, era nga bw'abyogerera nti, ebiwandiiko n'okujuliza kweyajuliza bye tebiriimu nsa. Wano Luther yali amaze okusitula obusungu bw'omusajja ono eyali ow'amalala.

Era bwe yakizuula nti tayinza kwanukula Luther na kigambo na kimu, kwe kwogerera waggulu nti: “Wegaane ebigambo byo! Bw’ogaana nkuweereza Luumi gy’onosisinkana abalamuzi abansingako. Nnina n’obuyinza okukugoba ne mukanisa awamu n’abagoberezi bo.” Kwe kuddamu mu ddoboozi ery’omwanguka nti: “Wegaane ebigambo byo.” - D’Aubigne, London ed., b. 4, ch. 8.

Luther ng’ali wamu ne banne kwe kufuluma ekisenge mwe baali akabonero akaalaga nti talina by’alina kwegaana. Kino nno kalidinaali si kyeyali asuubira. Yalowooza nti ayinza okukirizisa Luther okuyita mu kumusendasenda. Bwatyo, naasigala ng’aswalidde mu kisenge ye n’abawagizi be okulaba nga ky’abadde ayagala tekituukiridde.

Ekibiina ekinene ekyaliwo ky’asobola okulaba n’okugerageranya abantu bano bombi, era ne bafuna n’omukisa okusalawo bwe baalaba buli omu engeri gye yasimbangamu ensonga ye, amazima n’obuvumu ebyayolesebwa. Nga baali ba njawulo nnyo! Luther nga mukkakkamu era omwesimbu, ng’ayimiriddewo mu maanyi ga Katonda, n’ekigambo ekyamazima nga kiri ku lulimi Iwe; ne kuludda olulala nga eyimiriddeyo omubaka wa papa ajjudde okwemanya, n’amalala, nga talina kigambo nakimu okuva mu Byawandiikibwa naye ng’ayogera kimu nti: “Wegaane bw’ogaana nkuweereza Luumi obonerezebwe.”

Abasajja b’e Luumi ne basala enkwe okumuggalira mukkomera newakubadde nga yaweebwa ebbaluwa omuwa obukuumi. Mikwano gye ne bamuwaliriza aleme kulwa era addeyo mangu e Wittenberg nnaddala nga bwe yali takyalina nsonga emulwisa, era yegendereze obutategezaako muntu yenna. Bwatyo, ekibuga Augsberg yakifuluma tebunnalaba mukyama nga yebagadde embalasi, era n&pos;awerekerwako omukuumi eyamuwebwa omukulu w’ekibuga. Eno ng’abalabe be beetegese okumuzikiriza, era nga basuubira nti tayinze kusimatukka mu mikono gyabwe. Kino kyali kiseera kya kusaba nnyo. Yatuuka ku luggi olutono olufuluma ekibuga n’aggulirwawo, ye n’omukuumi we ne bayitawo mirembe. Ng’abamaze okubomba ne bayanguyirira baleme kusangibwa mu kkubo. Setaani yali amaze okuwangulwa awamu n’ababaka be. Luther eyali atuuse mu mikono gyabwe kaakano ng’abatoloseeko ng’ekinyonyi bwe kitoloka mu mutego gw’omuyizzi.

Omubaka wa papa n’asaalirwa nnyo bwe yategeera okutoloka kwa Luther era ne yejumuula naye ng’anakuwadde. Kubanga yasuubira okuweebwa empeera bwe yandizikirizza omuntu atabangula ekkanisa y’e Luumi. Yawandiikira ebbaluwa owessaza eriyitibwa Saxony mu Bugirimaani amanyiddwa nga Frederick, naamutegeeza nga bwali omunyiivu, era nti alagire Luther akomezebwewo aweerezebwe e Luumi bw&pos;atakikola ye afiirwe obukulu bwe obwessaza Saxony.

Luther n’asaba omubaka oba papa nti bamulage waali omukyamu okuva mu Byawandiikibwa era naasuubiza mu buwombeefu obwekitalo okwenenya enjigiriza ye

nnaddala bw'eba nga ekontana n'ekigambo kya Katonda. Kyokka ne yeebaza Katonda okumubalira mu abo ababonaabona olw'okuweereza okutukuvu.

Wabula Frederick yali talina nnyo ky'amanyi ku njigiriza ya Luther mu kiseera ekyo, naye nga yeewunya ebigambo bye ebyanjulukufu, ate nga bitegerekeka bulungi; era n'asuubiza okumuwa obukuumi okutuusa nga naye alagiddwa ensobi ya Luther. Yamuddamu n'amuwandiikira nti: '"Nandikusuubidde gwe okuba omumativu olw'okubanga Dr. Martin yalabiseeko gy'oli mu Augsiberg. Era tetwakusuubira gwe okumugamba nti yeenenye ebigambo bye nga tosoose kumulaga waali omusobya. Ate era ewaabwe tevaangayo muntu n'omu antegeeza nti enjigiriza ya Martin si yabukristaayo oba nti ewabya.' Era teyamuweereza Luumi wadde okumugoba mu matwale ge." - D'Aubigne, b. 4, ch. 10.

Ekyennaku, omulangira Frederick ng'alaba ensi eggwawo olw'empisa okuggwa mu bantu. Nga kyeetaagisa okuzuukusa abantu. Okubawozesa n'okubabonereza nga kya bbeeyi era nga tekikyagasa okujjako ng'abantu bategedde era ne bagondera ebyo Katonda by'ayagala n'okuddamu empisa ez'abantu abategeevu. Era ng'alaba ekyo Luther ky'alafubanira so ng'ate n'empisa zitandise n'okulabikako mukanisa, bwatyo naamuwagirira mukyama.

Ekirala, yalaba nga Luther agenda ayitimuka akulakulanya ssettendekero. Waali wakayita omwaka gumu gwokka okuva lwe yatimba ekiwandiiko kye ku luggi lw'ekkanisa era nga n'abantu bangi tebakyagenda kujaguza lunaku lw'abatukuvu. Abalamazi nga tebakyagenda Luumi wadde okugenda okusinza n'okuwangayo ebirabo byabwe, naye nga kaakano mu kkanisa mujjuddemu bantu bangeri ndala nnyo: bayizi abagenda okuyiga ekigambo kya Katonda so si abagenda okusinza abafu. Ebiwandiiko bya Luther nga bikoleezezza omuliro n'obwagazi mu bantu obw'okuyiga Ebyawandiikibwa Ebitukuvu, so si mu Bugirimaani mwokka naye era n'abayizi okuva mu nsi endala nnyingi nga beeyiwa ku ssettendekero. Abavubuka abatatukangako Wittenberg, "ne bawanika emikono gyabwe mu bbanga ery'eggulu nga bwe batendereza Katonda olw'okuleeta omusana ogw'amazima okwakira ensi nga guva mu kibuga kino, nga bwe kyali mu Sayuuni eky'edda, ne gubuna okutuuka ne mu nsi ezewala." - Ibid., b. 4, ch. 10.

Mu kiseera kino, Luther ngayakategeerako kitundu ku bulimba bwa Luumi. Era bwayageragerageranyanga Ebyandiikibwa Ebutukuvu n'ebiragiro era n&pos;amateeka ga papa ne yeewuunya. Agamba nti: "Bwensoma ebiragiro bya papa, sitegeera oba nga papa yennyini si ye mulabe wa Kristo oba omutume w'omulabe wa Kristo, era mu byo olaba ng'ekifaananyi kya Kristo eyakomererwa kyonooneddwa." - ibid., b. 5, ch. 1.

Naye era Luther yali akyali muwagizi w'ekkanisa y'e Luumi era nga takisuubirangako nti aliba edda ne baawukana.

Ebiwandiiko bye ne bigenda nga bibuna okutuuka mu nsi nnyingi ez'Obukristaayo. Omulimi ne gutuuka ne mu Switizilandi awamu ne mu Hollandi. Ebirala ne bisiŋŋanibwa nga bituuse mu Bufaransa ne Sipeyini. Ebungereza ne byanirizibwa ng'ekigambo eky'obulamu. Amazima ne gatuuka mu Yitale ne mu Bubirigi. Abantu nkumi na nkumi ne bava mu tulo ng'ababadde bazirise okwaniriza amazima awamu n'essuubi ery'obulamu obuli mu kukkiriza.

Luumi n'ejula okwabika obusungu olwa Luther, n'abamu ku bayivu okuva mu zi ssettendekero za Luumi ne batuuka n'okwogera nti, omuntu yenna atta omusasedooti eyewaggudde taba na kibi eri Katonda.

Olumu bwe yali atambula n'asisinkana n'omusajja eyalina emmundu entono ng'agikwese mukyambalo kye, naamubuuza nti Iwaki otambula bw'omu. Luther kwe kumuddamu nti: "Ndi mu mikono gya Katonda. Oyo ye mukuumi wange era ge maanyi gange. Ani ayinza okuntuusaako akabi?" - Ibid., 6. Ch. 2. Omusajja bwe yawulira bino, n'adduka okumuviira ng'anga adduse mu maaso ga malayika ow'omu ggulu.

Luumi yayagala nnyo okuzikiriza Luther naye nga omukono gwa Katonda guli ku ye. Enjigiriza ye n'ewulirwa buli wantu wonna, "mu buyumba obw'abantu abanaku okutuuka ku bagagga... mu balangira n'abakopi, mu zi ssettendekero ne mu mbiri za bakabaka;" n'abalangira bangi ne bamwegattangako okumuwa obukuumi n'okumuwanirira. - Ibid., b. 6, ch. 2.

Mu kiseera kino Luther n'afuna omukisa okusoma ku biwandiiko bya Huss, naasiŋŋaana mu byo amazima agakwata ku butuukirivu olw'okukkiriza, ge yali anoonya okumanya n'okuyigiriza, era nga ne Huss yagayigirizanga. "Ffenna tubadde bagoberezi ba Huss, nze, Pawulo ne Agugastine naye nga tetumanyi!" bwatyo bwe yeewuunya. N'ayongera okugamba nti: "Mazima Katonda wakusalira ensi eno omusango, kubanga amazima gaabuulirwa emyaka kikumi egiyiseewo naye ne gookebwa!" Wylie, b. 6, ch. 1.

Bwe yali ajulira eri kabaka era n'eri abakungu b'obwakabaka mu Bugirimaani ku nsonga y'Obukristaayo okuzzibwa obuggya, Luther yawandiika ku papa nti: "Kikuba ensonyi okulaba omuntu eyeyita omukiise wa Kristo ku nsi nga yeeyisa mu bitiibwa ebisinga n'ebya bakabaka. Kuno kwe kweyisa nga Kristo omuntu owennaku oba nga Peetero omuteefii? Bagambe nti ye mukama w'ensi eno! Naye Kristo gwe yeeyita okuba omukiise we, yagamba nti: 'Obwakabaka bwange si bwa munsi muno.' Amatwale g'omukiise gayinza okussukka aga mukama we we gakoma?" - D'Aubigne, b. 6, ch. 3.

Bwatyo n'awandiika ne ku zi ssettendekero nti: "Nnina okutya kungi eri zi ssettendekero kubanga ziyinza okufuuka emiryango eminene egitwala abantu mu kuzikirira, okujjako nga wabaddewo okufuba okw'amaanyi ne bannyonnyola Ebyawandiikibwa Ebitukuvu era ne byoolebwa ku mitima gy'abavubuka. Siwa magezi eri

muntu yenna kuteeka mwana we mu kifo Ebyawandiikibwa gye bitaweebwa kifo kisooka. Nabuli ttendekero omuli abantu abatenyigidde mu kuyiga Byawandiikibwa lyakwonooneka." Ibid., b. 6, ch. 3.

Okusaba kwe kuno kwabunyisibwa wonna mu Bugirimaani era ne kukwata ne ku bantu bangi. Ensi yonna ne yegattira wamu okuteekawo enkyukakyuka. Eno nga n'abalabe ba Luther bwe baagala okuwolera eggwanga, ne basendasenda abantu bamweggyeko. Ne bagamba nti enjigiriza ze zivumirirwe bunnambiro. Era Luther n'aweebwa ennaku mukaaga gwokka yegaane ye n'abagoberezi be enjigiriza ze bwe bagaana bagobebwe mu kkanisa.

Kino kye kyali ekiseera ekisinga obuzibu mu kuzzibwa kw'ekkanisa obuggya. Ng'okumala ebyasa by'emyaka bingi, Luumi buli lweyayisanga ekiragiro kino, nga bakabaka abamaanyi bakankana, era n'obwakabaka bungi busigala mu matongo. Anti ng'abasaliddwako bavunaanirwa wamu, nga tebasembererwa wadde okwetaba nabo mu kusinza, era bayisibwa nga bannamawamga, abagwanira okuyiggibwa basanyizibwewo. Luther teyali muzibe w'amaaso obutalaba kyali kimujjira; naye yayimirira nga mugumu mu Mukama waffe, nga yeesiga Kristo okumukuuma n'okumuwagira. Yawandiika nga mugumu okukira omujulizi agenda okuttibwa nti: "Simanyi kigenda kuddirira, era sandyagadde kukimanya... Ekikonde ka kikube wekyagala, sitidde naakatono. Ng'ekikoola bwe kitagwa kuva ku muti awatali kwagala kwa Kitaffe. Ate ffe tatufeeko nnyo! Kye kyangu okufirira ekigambo, kubanga ne Kigambo eyafuuka omubiri naye yatufiirira. Bwe tufiira awamu naye, tulibeera naffe balamu ku bubwe era tubeere naye; era bwe tuyita mu ekyo ye kye yasooka okuyitamu, tulibeera naye eyo gy'ali emirembe gyonna." Ibid., 3d London ed., Walther, 1840, b. 6, ch. 9.

Luther ng'aweereddwa ekiwandiiko kya papa kyava agamba nti "Nkinyooma, era nkiraba nga ekitali kya bukristaayo, temuli mazima. Kiwoola Kristo yennyini... Kyokka ndi musanyufu okuvunaanibwa olw'ensonga ennungi. Era mpulira eddembe lingi mu mutima gwange; kubanga ntegeredde ddala nti papa ye mulabe wa Kristo era nga kennyini y'atudde ku kitebe kya Setaani." - D'Aubigne, b. 6, ch. 9.

Kyokka ekiragiro kya Luumi tekyaviirayo bwereere. Amakomera, amafumu,

n'ebirala bingi ne bikozesebwa ng'ebyokulwanyisa okuzza obuwulize mu bantu. Abanafu n'abantu abatakkiriza Katonda ne bakankana; era newakubadde ng'abantu baalumwa ku Iwa Luther olw'omulimu gwe, naye ne bawulira nga obulamu bwe businga omulimu gw'akola. Era ng'obubonero bwonna bulaga nti omulimu gwa Luther gutuuse ku nkomerero.

Luther nga taliimu kutya n'akatono. Luumi n'egenda mu maaso nga bw'emukolimira n'okumugoba mu kkanisa, era nga tewali kubuusabuusa nti Luther anaayinza okuwona

okuttibwa oba okuwalirizibwa akkirize. Wabula Luther yasituka mu maanyi ag'ekitalo naayatula mulwatu nga bwayabulidde Luumi emirembe gyonna. Era ng'ali mulujjudde lw'abayizi ku ssettendekero, ba dokita awamu n&pos;abantu abalala bangi, Luther kwe kukwata ekiwandiiko kya papa nga mw'otwalidde n'amateeka ge, n'ebiwandiiko ebirala bingi ebiwa papa obuyinza okufuga, n'abikumako omuliro. Yagamba: "Abalabe bange baakuma omuliro ku bitabo byange olw'okwagala okuzikiza amazima omuntu wabulijjo g'abadde yeyagaliramu, bazikirize emyoyo gyabwe; nange kyenva nsanyawo ebitabo byabwe. Olutalo lutandise butandisi. Mbadde nzannya buzannyi ne papa. Nnatandika omulimu guno mulinnya lya Katonda, era gulimalirizibwa mu maanyi ge ag'ekitalo newakubadde nze nga siriiwo." - Ibid., b. 6, ch. 10.

Ng'akyukidde ebivumo n'okurjoolebwanga abalabe be mbu olw'obunafu obwali mu bigendererwa bye, yabaddamu nti: "Ani amanyi oba nga Katonda yanoonda era n'ampita, era nga bwe munnyooma temunyooma nze wabula Katonda yennyini? Musa yayimirira bw'omu nga bava e Misiri; Eriya yali bw'omu mu kiseera kabaka Akabu we yafugira; Yisaaya naasigala bw'omu mu Yerusaalemi; Ezekieri yali yekka mu Babulooni... Katonda teyabalonda nga bannabbi oba bakabona bakulu oba okulonda omuntu omulala yenna nga wakitiibwa; naye yalonda bantu babulijjo era abanyoomebwa nga mwe muli ne Amosi eyali omusumba w'endiga. Naye ku buli mulembe, abatukuvu bazze nga banenya ku bantu abamaanyi, bakabaka, abalangira, bakabona n'abantu abagezi ku kabi akoolekedde obulamu bwabwe... Sigamba nti nze ndi nnabbi; naye ṇṇamba nti kibagwanidde okutya kubanga nze ndi bw'omu so ng'ate bo bangi. Era ndi mukakafu nga ekigambo kya Katonda kiri ku lulimi lwange, so nga ne Katonda tali ku bo."- lbid., b. 6, ch. 10.

Mazima tekyali kyangu Luther okusalawo ayawukanire ddala n'ekkanisa y'e Luumi. Era mu kiseera kino we yawandiikira nti: "Buli lunaku oluyitawo, n'eyongera okukizuula nga sikyangu okwerabira empisa ezoolebwa mu mwana ng'akyali muto. Nga mpulidde okukosebwa mu nda yange okukkiriza nti nyinza okwaŋŋanga okuyimirira mu papa ne mulumiriza nti ye mulabe wa Kristo newakubadde nga nnina n'obukakafu okuva mu Byawandiikibwa! Omutima gwange nga gubonyebonye n'ebirowoozo! Emirundi emeka gye nneebuzizza ekibuuzo kino wakati mu bulumi, ababaka ba papa nabo kye babadde bambuuza bulijjo nti: 'Ggwe wekka ggwe mugezi? Abantu abalala bonna bayinza okuba nga bebakyamu? Kiri kitya bwe kirizuulwa nga ggwe obadde omukyamu era ng'okyamizza n'emyoyo gy'abalala bangi okubula emirembe gyonna?' Bwentyo bwe nnalwananga n'omutima ngwange awamu ne Setaani, okutuusa Kristo lwe yanyweza omutima gwangwe n'ekigambo kye ne gugwamu okubuusabuusa." - Martyn, pages 372,373.

Emirundi mingi nga papa atiisatiisa Luther n'okumugoba mu kkanisa y'e

Luumi bw'agaana okwenenya ebigambo bye, era wano we kyatuukiririra. Papa yamuweereza ekiwandiiko ekirala ekimukakasa nga bw'agobeddwa mu kkanisa y'e

Luumi, era ne bw'akolimiddwa ekikolimo okuva mu ggulu ye ne banne abamugoberera. Kaakano yali ayingiridde olutalo olusinga obunene.

Abantu Katonda baalonze okubunyisa amazima basisinkana okuwakanyizibwa mu kiseera kyabwe. Waaliwo amazima ag'okubunyisa eri ensi mu kiseera kya Luther - amazima agaali geetaaga okussaako ennyo essira; era waliwo n'amazima ag'ekiseera kino eri ekkanisa leero. Buli yenna eyeyisa nga Katonda bw'ayagala aweereddwa omukisa okutegeeza abantu ekiseera kyebalimu n'okubajjukiza obuvunaanyizibwa bwabwe obw'enjawulo obw'ekiseera ekyo. Omusana ogubaweereddwa bwe bagusanyukira ne bagutwala ng'ekyomuwendo, baakweyongera okumanya amazima agasingako. Ekyennaku abantu bangi leero beeyongedde okukyawa amazima n'okusinga ne bwegwali mu biro bya Luther bwe yawakanyizibwa obwapapa. Era abantu baagala okuwulira enfumo n'obulombolombo okusinga okuwulira ekigambo kya Katonda okufaanana ne mu mirembe egyayita. N'olwekyo, abalina okutegeeza amazima ag'ekiseera kino tebasuubira nti baakwanirizibwa okusinga abo ababasooka. Olutalo olunene wakati w'amazima n'obulimba, wakati wa Kristo ne Setaani, Iwakugenda Iweyongera mu maanyi okutuusa ku nkomerero y'ebyafaayo by'ensi.

Yesu yagamba abayigirizwa be nti: "Singa mubadde ba nsi, ensi yandyagadde ekyayo: naye kubanga temuli ba nsi, naye nze nnabalonda mu nsi, ensi kyeva ebakyawa. Mu[jukire ekigambo kye nnabagamba, Omuddu tasinga mukama we. Oba nga banjigganya nze, nammwe banabayiggannyanga; oba nga bakwata ekigambo kyange, n'ekyammwe banaakikwatanga." Yokaana 15:19, 20. Ate era Mukama waffe n'agamba nti: "Zibasanze abantu bonna bwe balibasiima! Kubanga bwebatyo bajjajjaabwe bwe baakolanga bannabbi ab'obulimba." Lukka 6:26. Mu kiseera kino okusingako ne bwe kyali luli, omwoyo afuga ensi tassa kimu na mwoyo wa Kristo, era abo bonna abategeeza amazima mu butukuvu bwago, si baakukwatirwa kisa okusingako nga ne luli. Engeri amazima gye gawakanyizibwamu eyinza okwawukanamu, omulabe ayinza obuteyoleka nnyo kubanga naye mugezigezi; naye akyalina obukyayi bwe bumu era obujja okugenda nga bweyoleka okutuusa enkomerero.

Essuula 7 — Okwawukana Kwa Lutoerne Luumi

Mu abo abangi abayitibwa okukulembera ekkanisa okugiggya mu kizikiza ky'obwapaapa okugituusa mu kitangaala eky'omusana ogw'okukkiriza okusingako, mwe mwali ne Martin Luther. Luther yali musajya wamaanyi, mumalirivu, nga talina ky&pos;atya okujjako okutya Katonda, era nga talina musingi mulala gwakkiririzaamu ogufuga okukkiriza kw'Obukristaayo wabula Ebyawandiikibwa Ebitukuvu; mazima, Luther yatuukira mu kiseera kye. Katonda yatuukiriza omulimu munene nnyo ogw'okuzza ekkanisa obuggya okuyita mu Luther era n'okuleetera ensi omusana.

Okufaanana n&pos;ababaka b'enjiri abaamusooka, ne Luther yali ava mu maka maavu. Yamala emyaka gye egy'asooka mu maka ga kitaawe mukyalo e Bugirimaani. Kitaawe yali mukozi wa mubirombe, gye yakolanga buli lunaku okufunira mutabani ensimbi z'okusoma. Yamwagaliza kubeera pulida; naye Katonda n&pos;amwagaliza abeere muzimbi ku yeekaalu ya Katonda ennene eyali ezimbibwa ng'egenda egejja okuyita mu mirembe egy'enjawulo. Yayigirizibwa okubeera n'obulamu obw'okwerumya era obuzibu, nga ne Katonda bw'amuteekateeka olw'omulimu omukulu mu bulamu bwe.

Kitaawe wa Lutheryali musajya mutegeevu era ow'empisa atasangika; mwesimbu, mumalirivu era omwanjulukufu. Nga tawubisibwa okuva ku kigendererwa kye, si nsonga ne bwe kiba ki. Olw'okuba omusajua alengerera ewala, teyasanyukira bulamu bwa mu bigo abantu bwe baabeerangamu. Era tekyamusanyusa okuwulira nti Luther naye ayingiridde obulamu bwe bumu nga tamwebuzizaako; era ne kyamutwalira emyaka ebiri miramba nga tebanatabagana ye ne mutabani we, naye era yasigala nga si musanyufii. Obuyigirize n&pos;obugunjufu kye kyobusika abazadde ba Luther kye baayagala ennyo okulekera abaana baabwe. Era ne bafuba nnyo okuyigriza abaana baabwe okumanya Katonda n'okuba n'empisa ennungi ez'Obukristaayo. Abaana ne bawuliranga kitaabwe ng'abasabira bayinzenga okujyukira erinnya lya Mukama, n&pos;okutwala omulimu gwe mu maaso. Abazadde ne bafubanga nnyo okukozesa buli mukisa Katonda gwataddewo wakati mu mbeera etali nyangu okukuzaamu abaana baabwe. Ng'ebirowoozo byabwe biri mu kubateekateeka babeere bannaddiini era bamugaso ne mu nsi. Newakubadde nga emirundi mingi abazadde be baabanga bakakanyavu mu kunyweza ensonga, era nga ne Luther yasobolanga okulaba okulemwa kwabwe, yanoonyangamu ebyo ebiruungi n'abikola okusinga okubanenyanga.

Luther naawerezebwa ku ssomero ng'akyali mwana muto ddala, era eyo gye yayisibwa mu ngeri ey'obukambwe ennyo n'okulinyirirwa eddembe lye. Ate abazadde be okuba nga baali baavu nnyo, nga buli Iwe bamutwalanga mussomero eryewala ko okuva awaka, yagendanga ayimbira nnyumba ku nnyumba asobole okufuna ekyokulya, oluusi naasulanga n&pos;enjala. So ng'ate, olw'obusamize obungi obwali mu kkanisa mu kiseera

ekyo, yajjula okutya n'okweralikiirira. Emirundi egimu yeebakanga wansi ku ttaka eyo mu ttumbi nga mwennyammivu, nga

talaba ssuubi mu biseera bye ebyomumaaso, n'okutya ennyo Katonda okumulaba ng'owomutima omukakanyavu, omulamuzi atalina kusaasira, omukambwe; okusinga okumulaba nga Kitaawe ow'omu ggulu ajjudde ekisa.

Newakubadde nga Luther yafunanga ebintu ebyamumalangamu amaanyi, yasalawo okukola ekisinga obulungi n'okweyisa obulungi era naayagalibwa nnyo. Era yayagala nnyo okuba omumanyi, n&pos;okuteeka mu nkola byayize okusinga okwelaga obwerazi.

Ng'awezezza emyaka kumi namunaana egyobukulu, naayingira ssettendekero e Erfut, wano ng'alabikako ng'omuntu alimu essuubi okusingako mu myaka gye egy'emabega. Abazadde be nga bakoze kyonna ekisoboka okusobola okumuyimirizaawo. Nga ne mikwano gye abaali abalungi bamukendezezaako embeera ey&pos;okwennyamira gye yabangamu mu myaka egyo. Naayigirizibwa abantu abamanyi, nga bwe yeetwalira ebyo ebimuyamba okufuuka omunlu ow'amagezi n'okumanya. Newakubadde ne mu ku gunjulibwa okwali okw'obukambwe ng'akyali mwana muto, yeyoleka nga mwana wa suubi, era naakula mangu mu kutegeera. Yali mujyukizi mulungi, nga musanyufu, asobola okunnyonnyola ensonga, era atakoowa mangu. Olw'okuba omusajua omuyivu, yayanguwanga mangu okulaba eky'okukola.

Yali musajja atya Katonda, ekyamuleeteranga okunywerera ku nsonga era omuntu omuteefu mu maaso ga Katonda. Nga yeesigama ku Kalonda mu buli kyakola era nga yeewonga mu mikono gye buli nkya okuyita mu kusaba awamu n'okusaba okwabanga mu mutima gwe okutuna okuluṇṇamizibwa n&pos;okuyambibwa. Yagambanga nti: "Essaala ennungi yeekola ekitundu ekisinga mu kuyiga." - D'Aubigne, b. 2, ch. 2.

Olunaku lumu ng'ali mu tterekero ly'ebitabo erya ssettendekero gye yali, naazuula Bayibuli eyawandiikibwa mu lulimi Olulatini. Yali talabanga ku kitabo ekifaananako na kino. Era nga tamanyangako nti n'okubaayo kibeerayo. Yali amanyi ku butundutundu bwa Bayibuli obw&pos;enjiri n&pos;ebbaluwa ezawandiikibwa abatume ebyasomerwanga abantu nga bakuṇṇaanye mu kusinza, era naalowooza nti oba oli awo eno ye Bayibuli mu bulamba bwayo. Kaakano, amaaso ge nga galabye ku Kigambo kya Katonda ekiramba omulundi gwe ogusooka. Ng'ajjudde okutya n'okwewunya n'omulima nga bwe gumukuba, n'abikkula ku mpapula entukuvu; ne yeesomera ku bigambo eby'obulamu, eno nga bweyewunya nga bw'agamba nti: "Katonda wange, singa nange ompadde ku kitabo kino!" - Ibid., b.2, ch. 2. Bamalayika ab&pos;omu ggulu nga bamuyimiridde ku mabbali, n'omusana okuva mu ggulu ku ntebe ya Katonda ne gumubikkulira obugagga obw'amazima. Yali atya nnyo okunyiiza Katonda, era wano naayongera okweraba ng&pos;omwonoonyi asembayo.

Era olw’okwagala okuva mu kibi afune emirembe ne Katonda, kwe kwewandiisa ayingire mu bulamu obw&pos;okweyawula, yewonge eri Katonda ng’ali mu kigo. Yalagirwa okukola emirimu egikooya ennyo n&pos;okugenda ng’asabiriza nnyumba ku nnyumba, so nga yali mu kiseera abantu we baanoonyezanga ennyo okuweebwa ekitiibwa. Naye emirimu gino egiswaza gye yakolanga tegyamujja ku kigendererwa, wabula yagumiikiriza waakati mu buswavu nga bw&pos;akkiriza nti gyali gyetaagisa okukolebwa olw’ebibi bye.

Buli Iwe yamalanga okukola emirimu gye egya buli lunaku, n’atandikirawo okusoma ebitabo bye, oluusi n&pos;alemwa n’okwebaka oba okulya ne ku mmere gye

yafunanga ebbalirirwe. Kyokka yayagala nnyo okuyiga ekigambo kya Katonda okusinga ebirala byonna. Ekyennaku Bayibuli yabanga nsibire ku kisenge ky’ekkanisa n’olujegere era bwatyo naayagalanga okugidaabiriza. N’anoonyanga okusonyiyibwa n’okufuna emirembe okuyita mu kufuba kwe buli Iwe yawuliranga okumulumiriza ekibi. N&pos;abeeranga mu bulamu obuzibu ddala, omuli okusiibanga n’okusula ng’asaba okuyita mu kiro kyonna asobole okuwangula omubi ali mu mubiri gwe, ataayinza kugibwawo bulamu bwa kweyawula. Naakogga okuggwaawo nga talaba kyayinza kuwaayo afune omutima omulongoofu ogumuyinzisa okuyimirira mu maaso ga Katonda ng’akkiriziddwa. “Mazima, nnali munnaddiini ddala era nga ngoberera amateeka n’obulombolombo nga bwekisoboka,” bwatyo bwe yayogera oluwannyuma. “Era singa omusasedooti eggulu alifuna lw’abikolwa

ebikolebwa abasasedooti, nze nnali nkakatibwako okulifuna Singa nneyongera

mu maaso nga nkola bwentyo, nnandigenze n’emagombe nga nswadde.” - Ibid., b. 2, ch. 3. N&pos;ekyava mu mpisa eno eyali erumya ennyo omubiri, yaggwaamu amaanyi, n’akubwanga kamunguluze era teyasobola kuwonera ddala bulwadde obwo obulamu bwe bwonna. N&pos;ekisinga obubi, omwoyo gwe tegwafuna mirembe wabula okweyongerayo obweyongezi ku njegoyego y’okufa.

Luther ng’aweddemu amaanyi era nga takyeyinza, Katonda kwe kumuteerawo owomukwano era omuyambi. Staupitz omusajya owomwoyo, ye yagulirawo Luther Ekigambo kya Katonda, n’amwegayirira aleme okwetunuulira n’okwerowoozaako, aleme okufumiitiriza ku kibonerezo eky’emirembe n’emirembe olw’okubanga amenye amateeka ga Katonda, wabula atunuulire ku Yesu, oyo Omulokozi asonyiwa ekibi. “Weteeke mu mikono egy’Omununuzi, okusinga okudda mu kwebonereza olw’ebibi byo. Mwesige, olw’obutuukirivu obw’obulamu bwe, ne ku Iw’okutabaganyizibwa okuli mu kufa kwe... Wuliriza eddoboozi ly’Omwana wa Katonda. Yafuuka omuntu, ggwe ofune okusaasirwa mu maaso ga Katonda.” “Mwagale oyo eyasooka okukwagala.” - Ibid., b. 2, ch. 4. Bwatyo bwe yayogera omubaka ono owokusaasira. Ebigambo bye byakwata nnyo ku bulamu bwa Luther. Era oluwannyuma olw’olutalo olunene olw’ali mu ye mu kulwanyisa ensobi ze

ezimaze ekiseera ekiwanvu, yayinza okulaba amazima, n'emirembe ne gikomawo mu mutima gwe ogwali gujjudde okutabukatabuka.

Luther yayawulibwa nga omusasedooti era naayitibwa ave mu bulamu obw'okweyawula agende aweereze mu ssettendekero ya Wittenberg nga ssabakenkufu. Era wano we yafunira omukisa ogw'okuyiga Ebyawandiikibwa mu lulimi Iwe. Yatandika okuyigiriza ku Bayibuli; Zabbuli, Enjiri n'Ebbaluwa z'abatume, nabyo ne bisomerwanga abantu abaali abasanyufu ennyo nga bwe bawuliriza. Staupitz eyali owomukwano ate nga mukulu ku ye, kwe kumusaba alinnye ku kituuti abuulire abantu ku Kigambo kya Katonda. Luther teyakyaniriza nnyo, ng'alaba tasaanira ye okwogera eri abantu mu kifo kya Kristo. Naye, oluwannyuma lw'okuwalirizibwa ennyo nakkiriza okusaba kwa mikwano gye. Katonda yali yamufuula dda mumanyi mu Byawandiikibwa era nga n'ekisa kya Katonda kiri ku ye. Abantu ne bakwatibwako olw'obubaka obwali obwamaanyi n'olwokubeera omwogezi omulungi, ate mu ddoboozi eriwulikika obulungi.

Mu kiseera kino Luther yali akyali mwana muwulize eri ekkanisa ya papa, era nga tasuubirangako nti luliba olwo n'afuuka ekirala. Olw'okuluṇṇamya kwa Katonda,

n'agenda akyalako e Luumi. Yatambulira ku bigere era ng'agenda asula buli we yasanganga ekigo. Ng'atuuse e Yitale, yeewuunya okulaba obugagga, ekitiibwa, n'okwejalabya bye yasanga mu kigo. Abasasedooti nga basula mu nju ez'ekitiibwa ennyo n'okwambala ebyambalo eby'ebbeeyi era nga balya nga bakabaka, naye ku sente ezikuṇṇanyizibwa obukugṇaanyizibwa. Luther n'agerageranya kyayalaba n'obulamu bwe obw'okwerumya nga kw'otadde n'okwebonereza, nga tayinza na kukikkiriza. N'asoberwa.

Oluwannyuma n'alengera ekibuga ekitudde ku busozi omusanvu. N'avuunama n'asinza nga yenna ajjudde entiisa, eno nga bw'agamba nti: "Nkusaamu ekitiibwa ggwe Luumi ekibuga Ekituuvu!" - Ibid., b. 2, ch. 6. N'ayingira ekibuga, n'akyalira ku kkanisa ez'enjawulo, n'awuliriza abasasedooti n'abaseminaaliyo nga bwe bagenda baddiṇṇana essaala ez'enjawulo n'okukola emikolo egitali gimu. Na buli we yatunulanga, ng'alaba bimwewunyisa n'okumuwuniikiriza. Yalaba nga obubi bwali bu[judde mu buli kika kya baweereza. N'awulira ebigambo ebitajja abalabirizi b'e Luumi bye baanyumyanga, okutya ne kumweyongera, ng'awulira bwe bawoola, newakubadde ne mu missa. Bwe yagendako mu baseminaaliyo awamu ne mu batuuze b'ekibuga, n'asiṇṇaana ng'empisa zaggwa dda mu bantu. Bwe yakyusa amaaso atunuleko mu kifo ekitukuvu, nga buwoozi bwereere. Agamba nti, "Tewali n'omu ayinza kuteebereza kika kya bibi n'ebikolwa eby'obuwoozi ebikolebwa mu Luumi; okutuusa ng'obirabyeko Iw'oyinza okukikkiriza. Ne bafuna n'enjogera egamba nti: kBwe wabaayo geyeena, ekibuga Luumi kwe kyazimbibwa: obunnya obutakoma omusibuka obubi obwa buli ngeri.'" Ibid., b. 2, ch. 6.

Papa yali yakamala okuyisa ekiragiro eky'okusonyiwa ebibi eri buli muntu yenna anayambuka ng'ayavula era nga bw'akka "Amadaala ga Piraato," agagambibwa okuba nti

n’Omulokozi waffe ge yalinnya ng’ayavula era n’akka bwe yali ava mu kifo ky’Abaluumi we baasaliranga emisango, ne gagibwa e Yerusaalemi mu ngeri ey’ekyamagero okutuuka e Luumi. Ne Luther naye olumu yali ng’agalinnya era nga bw’akka, okutuusa lwe yawulira eddoboozi nga libwatuka ng’eggulu nga limugamba nti: “Naye omutuukirivu anaabanga mulamu Iwa kukkiriza.” - Abaluumi 1:17. Kyava asituka naayimirira, naye mu buswavu n’okutya. Teyaddamu kwerabira maanyi ga lunnyiriri olwo mu mwoyo gwe. N’okuva mu kaseera ako n’ayongera okwetegerereza ddala ensobi eri mu kwesigama ku bikolwa ebikolebwa omuntu asobole okuweebwa obulokozi, awamu n’obwetaavu bw’okuteekanga okukkiriza kwatTe mu ekyo Kristo kye yatukolera. Amaaso ge ne gazibula, obutaddamu kuzibibwa bulimba bwa papa nate. Bwe yasiibula okuva e Luumi, yali ng’akyukidde ddala ne mu mutima, era okuva awo, enjawukana ne yeyongera okukula okutuusa Iwe yakutukira ddala okuva ku kkanisa ya papa.

Ng’akomyewo okuva e Luumi, Luther naatikkirwa ekitiibwa kya “doctor of divinity” mu ssettendekero ya Wittenberg. Bwatyo, n’afuna eddembe okuyiga Ebyawandiikibwa bye yayagalanga ennyo nga bwayagala. Era ng’amaze n’okulayizibwa okuyiga n’obwegendereza Ekigambo kya Katonda awamu n’okukibuulira mu bwesigwa obulamu bwe bwonna, so si okubuulira enfumo n’enjigiriza za papa. Nga takyali museminaaliyo oba ssabakenkufu owabulijyo, naye alina obuyinza okubuulira n’okuyigiriza Bayibuli. Yayitibwa okuba omusumba aliisenga endiga za Katonda, ezaali zifa ennyonta n’enjala ey’ekigambo eky’amazima.

N’anyweza ensonga y’Abakristaayo obutakkiriza njigiriza ndala yonna, wabula nga yesigamiziddwa ku buyinza bw’Ebyawandiikibwa Ebitukuvu. Ebigambo bino byayabululiza ddala omusingi okwazimbirwa okwewaṇṇamya kw’obwapapa. Era lye lyali etteeka ekkulu okwatambulizibwa enkyukakyuka eyajja mu kkanisa.

Luther yalaba obulabe obwali mu kusukkulumya enjigiriza z’abantu okusukka ku Kigambo kya Katonda. N’avumirira nnyo obutali bwesigwa obwali mu bayizi era n&pos;awakanya n’endowooza era n’enjigiriza ezaali ziffuṇṇamye ku bantu okumala ekiseera ekiwanvu. N’ategeeza nti enjigiriza ezo tezikoma mu butaba na mugaso kyokka, naye era zizikiriza, era n’ayaala nnyo okukyusa endowooza z’abantu abaali bamuwuliriza bajje ebirowoozo byabwe ku njigiriza era n’endoowoza z’abantu babizze ku mazima ag&pos;emirembe gyonna agaweebwa abatume ne bannabbi.

Mazima ebigambo bye byali byamuwendo munene nnyo eri abantu abaali abasanyut&pos;u okubiwuliriza. Ga tebawulirangako ku njigiriza ya ngeri ng’eno. Amawulire amalungi ag’okwagala kw’Omulokozi, obukakafu bw’okusonyiyibwa n’okufuna emirembe okuyita mu ssaddaaka ye, ne bijjuza emitima gyabwe essanyu, bwebatyo ne bafuna essuubi eddamu. Omumuli nga gukolezeeddwa e Wittenberg ogujja

okwakira ebitundu ebirala bingi eby'ensi, era gweyongere mu kitangaala okutuusa ku nkomerero y'ekiseera.

Naye omusana teguyinza kutabagana na kizikiza. Era waliwo olutalo lunene olutayinza kuziyizibwa wakati w'amazima n'obukyamu. Okukkirizako ekimu era n&pos;okirwanirira kitegeeza kukyawa kirala. N'Omulokozi waffe yagamba nti: "Sajja kuleeta mirembe, wabula ekitala." - Matayo 10: 34. Ne Luther yagamba nga wayiseewo ekiseera oluwannyuma Iw'okuggulawo oluggi Iw'okudda obuggya nti: "Katonda tannuṇṇamya buluṇṇamya kyokka, naye y'ankutte omukono okuntwala mu maaso. Y'ansika. Sinze mukama w'obulamu bwange. Nange nandyagadde nsigaze emirembe gyange; naye nkasukiddwa wakati mu kutabukatabuka nsobole okuteekawo enkyukaakyuka." - D&pos;Aubigne, b. 5, ch. 2. Wano yali asemberedde okuyingira mu lutalo.

Ekkanisa y&pos;e Luumi yali edidde ekisa kya Katonda okukifuula ekyetuunzi. Emmeeza z'abawanyisa ensimbi (Matayo 21:12) nga zisimbiddwa awali woolutaali, nga n&pos;amaloboozi agawulirwa ge g'abaguzi n&pos;abatunda. Ng'obwapapa butunda yindulugensiya (ekisonyiwo) z'okwonoona mu lwatu, mbu olw'okunoonya sente z'okuzimba ekkanisa ya St. Peter e Luumi. Yeekaalu n'ezimbibwa n'ensimbi ezivudde mu bumenyi bw'amateeka okusinzizaamu Katonda - ejjinja ly'okunsonda ne liteekebwawo n'omuwendo gw'okwonoona! Naye engeri eyo yennyini eyateekebwawo olw'okuzimba Luumi, ye yagiviirako okugwa n'okufiirwa ekitiibwa kye. Wano we waasibuka abalabe b'obwapapa ne bamalirira okubulwanyisa n'okunyeenya entebe yaabwo awamu n'okuttikulako engule ey'emige esatu eri ku mutwe gwa papa.

N'omubaka eyateekebwawo okutunda yindulugensiya mu Bugirimaani - ng'ayitibwa Tetzel - yali yasingisibwa dda obuzzi bw'emisango n'okumenya amateeka ga Katonda; naye n'agibwako okubonerezebwa, kwe kuweebwa omulimu guno ogutaliimu nsa. Nga takwatiddwa na nsonyi, n'agenda nga addiṇṇana obulimba n'okubuzaabuza abantu abatalina kye bamanyi ate nga basamize. Singa baali balina Ekigambo kya Katonda tebandibuzaabuziddwa. Era nga Bayibuli yabagibwako

Iwakwagala kubakuumira wansi w'obufuge bwa papa, n'okwagala okunyweza obuyinza bwe awamu n'okukkusa abakulembeze be abaluvu. (John C. L. Gieseler, A Compendium of Ecclesiastical History, per. 4, sec. 1, par. 5.)

Tetzel ng'ayingira mu buli kabuga, yakulemberwanga omubaka eyagendanga alangirira nti: "Ekisa kya Katonda ne kitaffe omutukuvu kiikino kituuse mu nnyumba yo."- D'Aubigne, b. 3, ch. 1. N'abantu ne baaniiriza obuwoozi ng&pos;alinga ye Katonda yennyini asse okuva mu ggulu. Eby'omuzizo ne biyingizibwa mu kkanisa, era Tetzel bwe yalinyanga ku kituuti okwogera, n'atendereza yindulugensiya ng'ekirabo ekyomuwendo ekivudde ewa Katonda. N'alangirira nti omuntu yenna bwe yeegulira ekisonyiwo kino aba

asonyiyiddwa ebibi bye by'anaakola mu kiseera eky'omumaaso era nga "tekimugwanira na kwenenya." Ibid., b. 3, ch. 1. N'ekisinga obubi, yamatiza abantu abaalinga bamuwuliriza nti yindulugensiya zino zisobola n'okulokola abantu abalamu era n'abafu; nti sente olutonnya mu ggwanika, omwoyo gw'omuntu oyo gwe ziweereddwayo, gugibwa mu puligatooli mangu nnyo ne gutwalibwa mu ggulu. (K. R. Hagenbach, History of the Refonnation,vol. 1, p. 96.)

Simooni ayitibwa Magus bwe yasaba yeegulire amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu okuva ku batume naye asobole okwekola ebyamagero, Peetero yamuddamu nti: "Effeeza yo ezikirire naawe, kubanga olowoozezza okutuna ekirabo kya Katonda n'ebintu." Ebikolwa by'Abatume 8:20. Naye ekirabo kya Tetzel kyayanirizibwa n'abantu nkumi na nkumi. Zaabu ne ffeeza ne bijjula amawanika ge. Ng'obulokozi obugulibwa n'ensimbi nga bwangu okwefunira okusinga obwo obwetaaga okwenenya, okukkiriza, n'okufuba okuziyiza awamu n'okuwangula ekibi.

Abantu abeesigwa era abategeera baali bawakanya dda enjigiriza ya yindulugensiya eyali mu kkanisa y'e Luumi, era nga bangi abatakkiririza mu kwerowozesa okuba abatuukirivu n'enjigiriza eteyinza kukkirizika wadde mu kutegeera okw&pos;obuntu oba mu Byawandiikibwa. Ekyennaku, nga tewali mulabirizi n'omu eyayinza okuwakanya obuwoozi buno kuyingizibwa mu kkanisa; n'ebirowooo by'abantu bangi nga bitabuddwa n'okusoberwa, ne batandika n'okwebuuza obanga Katonda ayinza okubaako ne ky&pos;akola okwerongooseza ekkanisa ye.

Mu kiseera kino, Luther yali akyali muwulize nnyo eri obwapaapa, era nga ajjirwa okutya buli Iwe yalabanga obuwoozi nga bugenda butambuzibwa butundibwa. Bangi ku bakkiriza abaali mu kkanisa ye nga nabo beegulidde ku bbaluwa zino ez'ekisonyiwo, bwebatyo ne bajjanga eri omusumba waabwe, nga bamwatulira ebibi byabwe ebyenjawulo, nga bwe basuubirwa okusonyiyibwa, naye si Iwakubanga baboneredde era nga baagala okudda obuggya, naye olw'ekisonyiwo ekiri mu bbaluwa. Luther naatakkiriza kubasonyiwa bibi byabwe era n'abalabula nti okujjako nga beenenyezza ne bakyusibwa obulamu bwabwe, baakuzikirira mu bibi byabwe. Bangi ne baddayo eri Tetzel nga basobeddwa era nga bwe ba mwemulugunyiza omutambizi waabwe agaanye okukkiriza ekisonyiwo ekiri mu bbaluwa ze, era ne bamusaba abaddize n'ensimbi zaabwe. Omubaka w'ekeleziya n'ajjula obusungu. N'akolima ebikolimo, era n'alagira bakume n'omuliro mu kifo awakuŋgaanira abantu, okutegeeza abantu nti "mpeereddwa obuyinza okuva ewa papa okwokya buli muwakanyi yenna awakanya ekisonyiwo ekitukuvu ekya papa." - D&pos;Aubigne, b. 3, ch. 4.

Wano Luther yali atandise omulimu gwe ogw'okulwanirira amazima. Eddoboozi lye nga liwulirwa kumpi ku buli kituuti nga yeegayirira abantu n'okubalabula. N'ategeezanga abantu ku bubi bw'ekibi, era n'abayigiriza nti kye kizibu omuntu okwejjako omusango

gw’ekibi okuyita mu bikolwa bye, wadde okuwona okubonerezebwa. Era tewali kirala kyonna okujjako okwenenya eri Katonda n’okukkiriza Yesu ayinza okulokola omwonoonyi. Ekisa kya Katonda tekigulwa; kirabo kya buwa. N’abuulirira abantu obutagula yindulugensiya, naye batunuulire ku Mununuzi eyakomererwa okuyita mu kukkiriza. N’ababuulira ku mbeera eyamutuukako bwe yateganira obwereere ng’anoonya okulokolebwa okuyita mu kwerumya n’okwebonereza okutuusa Iwe yeggyako amaaso n&pos;akkiriza Yesu, awo Iwe yafuna emirembe n’essanyu.

Eno Tetzel nga bw&pos;agenda atunda ebisonyiwo, ne Luher naamalirira okwongera okuwakanya n’okuvumirira obwonoonefu buno obw’enkukunala. Lwali olwo omukisa ne gujja. Ekkanisa y&pos;e Wittenberg yalina ebisigalira by’abatukuvu bangi bye baleetanga ku nnaku enkulu okubiraga abantu, mbu abantu ne banaazibwangako ebibi byabwe bonna abajjanga ku kkanisa ne baatula ebibi ebyo. Abantu ne beeyiwanga eyo mu bungi. Era olumu ku nnaku zino kye kyali ekijaguzo ky’Abatukuvu Bonna, ekyali kibulako akatono okutuuka. Luther naye yeetaba mu mugendo ogwali gutambula nga gwolekera ekkanisa, era ng’ebula olunaku lumu, naatimba ku luggi olupapula okwali kuwandiikiddwako ensonga kyenda - mu - taano ezaali ziwakanya enjigiriza ya yindulugensiya. Era yasuubiza okuzinnyonnyola ng’ali ku ssettendekero eri oyo yenna anaazeŋŋanga enkeera w’alwo.

Ekiwandiiko kye kyasitula ebirowoozo by’abantu bangi mu nsi yonna. Kyasomebwa era n’ekiddibwamu okusomebwa kumpi mu buli kitundu kya nsi. Abantu ne bacamuukirira wonna mu kibuga era ne ku ssettendekero. Ekiwandiiko nga kigamba nti: papa newakubadde omuntu omulala yenna, tebaweebwangako buyinza busonyiwa muntu bibi bye wadde okumujjako omusango. Entekateeka yonna ya katemba mwereere - lukujukuju lwa kunyaga sente okuva ku bantu - era nga ye ngeri ya Setaani ey’okwagala okuzikirizamu omyoyo gy’abo bonna abanakiririza mu mulimba bwe. Era kyalaga nga eky’obugagga ky&pos;ekkanisa ekisinga y’enjiri ya Kristo, era nga yeebikkula n’ekisa kya Katonda ekiweebwa obuwa eri oyo yenna akkiriza okukyetwalira okuyita mu kukkiriza.

Ekiwandiiko kya Luther kyasomooza abantu bangi, kyokka ne watabaawo akiwakanya. Mu nnaku ntono nnyo ne kibuna Bugirimaani yenna, era ne mu wiiki ezaddako nga kisaasaanide ensi zonna omwali Obukristaayo. Abantu bangi abaali bakkiririza mu njigiriza ya Luumi, naye nga bennyamivu olw’ebyali bikolebwa mu kkanisa kyokka nga tebannamanya ngeri yakubiziyizaamu, ne basoma ekiwandiiko nu ssanyu eppitirivu, nga balaba eddoboozi lya Katonda mu byo. Ne balaba omukono gwa Katonda ogw’ekisa nga gukomye ku muyaga ogwali guzze okuva e Luumi okusaanyawo ekkanisa. Abalangira n’abakungu ne basanyukira mukyama okulaba nga kaakano kyetaagisa okuteekawo okunoonyereza ku malala n’obuyinza bwa Luumi eyali takkiriza kuwuliriza batakkirizza mu kuteesa kwe.

Kyokka ate abalala bangi abaali banyumirwa ekibi n'okusigala mu busamize ne batya nnyo okulaba nga obukujukuju bwabwe obubadde bukakkanya ku kutya kwabwe bugenda kusaanawo. Bwebatyo, abakulembeze abagezigezi mu kkanisa y'e Luumi, olw'okulaba nga omulimu gwabwe ogw'obumenyi bw'amateeka

gulabika nga gukoseddwa, ne basunguwala nnyo, ne beegattira wamu okunyweza obukuusa bwabwe. Bwatyo Luther naafuna okusoomozebwa kungi. Abalala nga bamuvunaana olw'okupakuukirira n'okwanguyiriza. So abalala ne bamuvunaana Iwa butamala kwekakasa, era ne bamwatulira nti taweerezebbwa Katonda naye nti akolera mu malala na kweraga. "Ani atakimanyi nti, emimndi mitono nnyo omuntu Iw'ateekawo enjigiriza empya naatafuna kusoomozebwa ng'alowozebwa okukolera mu malala era naatavunaanibwa gwa kuleetawo bujagalalo?" Bwatyo bwe yabuuza. "Lwaki Kristo awamu n'abajulizi abalala bangi battibwa? Kubanga baalabika nga tabasaamu kitiibwa ndowooza z'abantu abaalingawo mu kiseea ekyo olw'okubanga tebaawuliriza kuyigiriza kw'abo ababasooka."

Era n'agamba nti: "Nabuli ky'enkola si kikolera mu magezi ga buntu, naye awamu n'okuluŋŋamya kwa Katonda. Omulimu guno bwe guba nga gwa Katonda, ani anaayinza okuguziyiza? Era bwe gutaba nga gugwe, ani anaagwongerayo? Si Iwakwagala kwange oba okwabali, si lwakwagala kwaffe; naye lwakwagala kwe oyo Kitaffe Omutukuvu, atuula mu ggulu." Ibid., b. 3, ch. 6.

Newakubadde nga Omwoyo wa Katonda ye yakwata ku Luther okutandika okukola omulimu gwe, yali talina bw'ayinza kugutwala mu maaso wabula ng'ayise mu kulwana. Abalabe be okumunenyanga n'okumuvuma, omuli n'okunyoola ebigendererwa bye, okumuttattana mu bantu, byonna ne bimuleetera okunyolwa, era ne bimukosa nnyo. Yali asuubira nti abakulembeze b'abantu mu kkanisa ne mu masomero banaayinza okuba ku ludda lwe beegatte okuteekawo enkyukakyuka. Era ebigambo by'abakulu bye baayongeranga ne bimugumya n'okumuzaamu essuubi. Mazima ng'alaba entandikwa y'olunaku olulungi ku lwe kkanisa. Naye yafuna okusoberwa okuva mu bantu be yali agumiddeko. So nga bangi ku bakulu mu kkanisa ne mubakulembeze b'ensi abategeerera ddala obulungi ekiwandiiko kye; naye ne batya bwe bazuula nga wajja kubaawo enkyukakyuka nnene bwe banakkiriza amazima gano. Nga bwe bakkiriza abantu okwongera okuyigirizibwa, baba ng'abatyoboola obuyinza bwa Luumi, n'okukomya obugagga obwali buyiika ng'amazi mu ggwanika lye, n'okukendeeza ku ngeri y'okweyononesa abakulembeze ba papa gye baali beeyisaamu. N'ekirala, ne balaba nga mu kuyigiriza abantu bayinze okwerowooleza n'okweyisa mu ngeri ey'obuvunaanyizibwa, batunuulire Kristo yekka olw'okulokolebwa, baba bavuunise entebe y'obwapaapa nabo bennyini okugibwako obuyinza bwabwe. Bwebatyo ne bagaana amagezi agabaweereddwa Katonda, ne beekobaana okulwanyisa Kristo n'ekigambo kye eky'amazima, bwe baawakanya omusajja wa Katonda gwe yali abasindikidde okubalaga omusana.

Luther n'atya nnyo bwe yeetunuulira - okulaba ng'asigadde bw'omu okuwakanya amaanyi ago ag'ekitalo. Emirundi egimu naabusabuusanga oba nga ddala Katonda ye yali amukulembera okulwanyisa obuyinza bw'ekkanisa y'e Luumi. Agamba nti: "Neebuuza nti nze ani okuwakanya ekitiibwa kya papa, oyo bakabaka b'ensi n'abantu bonna gwe bafukaamirira?... Tewali n'omu ayinza kumanya mutima gwange n'obulamu bwange bwe byabonaabona mu bbanga eryo ery'emyaka ebiri egyasooka, ndowooza kaŋŋambe, mu mbeera y'okuggwamu essuubi mwe nnali ntuuse." - Ibid., b. 3, ch. 6. Naye teyaggwamu mutima. Bwe yabulwa obuyambi okuva mu bantu, naakyukira Katonda oyo yekka alina omukono ogw'amaanyi era ogusinga, gw'anayinza okwesigama omuli obuddukiro n'obukuumi.

Bwe yawandiikira mukwano gwe bwe baali mu kaweefube w'okuzza ekkanisa obuggya yamugamba nti: "Tetuyinza kutegeera Byawandiikibwa kuyita mu kubisoma nnyo wadde okuyita mu magezi ag'okufumiitiriza. Obuvunaanyizibwa obusooka kwe kutandika n'okusaba. Saba Mukama akuwe ekisa kye, n'okutegeerera ddala Ekigambo kye. Tewali ayinza kunnyonnyola Kigambo kya Katonda okujjako oyo eyakiwandiisa, era nga ye bw'agamba nti: 'Baliyigirizibwa Katonda.' Tewesiga maanyi go, wadde okutegeera kwo: teeka obwesige bwo mu Katonda yekka, ne mu maanyi ag'Omwoyo we Omutukuvu. Mukkiririzeemu oyo alina okumanya okusingako." Ibid., b. 3, ch. 7. Wano waliwo ekyokuyiga ekikulu ennyo eri oyo yenna alowooza nti Katonda amuyise okutegeeza abalala ku mazima ge amatukuvu ag'ekiseera kino. Amazima gano gasiikuula obukyayi bw'omulabe era awamu n'abantu abaagala okuwuliriza enfumo ze yayiiya. Twetaaga okuweebwa amaanyi agasukka ku kufumiitiriza n'agamezi g'omuntu nga tuli mu lutalo olw'okulwana n'omubi.

Omulabe bwe yayagala okukozesa obuwangwa n'obulombolombo oba enjigiriza ya Luumi, Luther ye n'abaddamu ng'akozesa Bayibuli era Bayibuli yokka. Ne batabaako na kyebayinza kunyega; bwe batyo ne bakkira okuleekanira waggulu okwagala okuyiwa omusaayi gwe nga Abayudaaya bwe baakola ku Mukama waffe. "Oyo yagwa, era kuba kulyamu nsi lukwe okuleka omuntu oyo eyagwa okusigala nga mulamu newakubadde essaawa emu yokka. Awanikibwe attibwe." Bwatyo omu bwe yayogera. Ibid., b. 3, ch. 9. Naye Luther teyagwa mu mutego gwabwe ogw'obusungu. Yalina omulimu Katonda gw'amwagaliza okutuukiriza, era bwatyo n'akuumibwa bamalayika okuva mu ggulu. Kyokka omulabe naamalira ekiruyi kye ku bantu abalala bangi abaali bakkirizza omusana okuva gy'ali, bwebatyo, ne babonyabonyezebwa byakitalo awamu n'okuttibwa.

Abayivu bangi ne baagala nnyo enjigiriza ya Luther okwetoloola wonna mu Bugirimaani. Omusana ne gumulisibwa eri abantu bangi, era nkumi na nkumi ne bazuukusibwa olw'obubaka n'ebiwandiiko bya Luther. Okukkiriza omuli obulamu ne kugenda nga kuwanyisa enjigiriza eyali efudde ekkanisa mwe yali ekuumiddwa okumala ekiseera. Abantu ne bagenda nga baggya obwesige mu bukafiiri bwa Luumi buli lunaku

olwayitanga. Emiziziko ne gigenda nga givaawo. Ekigambo kya Katonda Luther kye yali amaze ebbanga ng&pos;akemekkereza ku buli njigiriza nga kiringa ekitala eky'obwogi obubiri okusala n&pos;okulongoosa emitima gy'abantu. Okudda obuggya mu by'omwoyo ne kubuna wonna. Ennyonta n'enjala olw'obutuukirivu ne biruma abantu ng'ekitabangawo kasookedde ensi ebaawo. Amaaso g'abantu ge baali boolekezza emikolo egikolebwa abantu era n'abatabaganya aboomunsi, kaakano ne gadda ku Kristo eyakomerebwa okuyita mu kwenenya n'okukkiriza.

Obwapaapa ne bweyongera okutya bwe baalaba okuzuukuka okw'amaanyi okwali kubunye wonna. Kwe kuyita Luther agende e Luumi annyonnyole ensibuko y'okugwa kwe. Mikwano gye ne batya nnyo bwe baawulira ekiragiro ekimuyita. Nga bategeerera ddala bulungi akabi akayinza okuva mu kibuga ekyo ekyajjula okuyiwa omusaayi gw'abatukuvu ba Kristo. Ne bawakanya okuyitibwa kwe, nga bwe bagamba nti asigale mu Bugirimaani ne gy'aba ayanukulira ebimubuuzibwa.

Okusaba kwabwe ne kukkirizibwa, ne baweereza omubaka wa papa y'aba awulira omusango gwe. Omubaka yaweerezebwa obubaka okuva ewa papa obumutegeeza

nti Luther yali yamala dda okulangirirwa ng'eyagwa. Bwatyo kyeyava alagirwa "amuvunaane ng'omumenyi w'amateeka era amuwalirize okusalawo awatali kulwa." Era nga bwe yeerema, n'omubaka okulemererwa okumusingisa omusango, yali aweereddwa obuyinza "okumuwera wonna mu Bugirimaani; agobweyo, akolimirwe era n'abamugoberera bagobwe mu kkanisa." - Ibid., b. 4, ch. 2. So ate era, papa yali alagidde omubaka we nti mu kusimbulira ddala obulabe buno, agobe bonna mu kkanisa abalimu endowooza ye si nsonga ne bwe baba bakitiibwa mu kkanisa oba abakulembeze, baweebweyo eri obusungu bwa Luumi, okujjako kabaka ayinza okulemera Luther n'abamugoberera.

Wano ng'osobolera ddala okulaba endowooza y'obwapaapa. Nga toyinza kulaba mwoyo gwa Bukristaayo, newakubadde obwenkanya mu bo. Ekyenaku baavunaana Luther omusango ogw'okuba nti yagwa okuva mu kukkiriza, newakubadde nga yali wala nnyo okutuuka e Luumi okusobola okwewozaako; nga tebannaba na kunoonyereza ku musango gwe ne bagumusingisa, era mu lunaku lumu ne bagumusalira; nga bino byonna bikolebwa eyeeyita kitaffe omutukuvu, alina obuyinza yekka, atawubwa mu kkanisa era ne mu nsi!

Mu kiseera kino nga Luther yeetaaga owomukwano ayinza okumubudaabuda n'okulumirwa awamu naye, bwatyo Katonda naamuweereza Melankisoni ow'omu kibuga Wittenberg. Newakubadde nga yali akyali muto mu myaka, yali wanjawulo nnyo mu mpisa ne mu kutegeera. Nga mwogezi mulungi era omuvubuka omwesimbu era owamazima. Naye yasinga kutegeerwa nnyo mu kuba omukkakkamu okusinga mu birabo ebirala byonna. Ekyomukisa naakyusibwa Katonda okubeera omuyigirizwa w'enjiri, n'aba mukwano gwa Luther gw'asinga okwesiga, era omuyambi we owomuwendo. Omulimu

gw'okukyusibwa kw'ekkanisa gweyongeramu amaanyi bwe beegattira awamu, teekako n'okugumya ennyo Luther.

Luther yalina kuwoleza mu kibuga Augsburg gye baalagaana okusisinkana, era bwatyo naatandika okutambula ng'ayolekera eyo naye ku bigere. Yafuna okutiisibwa kungi omuli n'okuteebereza nti ayinza okuwambibwa mu kkubo naatemulwa, kwe kumwegayirira aleme kwetantala kugendayo. Era ne bamusaba agire ng'ava ne mu kibuga Wittenberg agende yekwekeko mu mikwano gye abayinza okugira nga bamubudamya. Naye naatakkiriza kwcgaana kifo Katonda mw'amutadde. Ng'alina okulwanirira amazima mu bwesigwa, si nsonga omuyaga ne bwegunenkana wa. Yayogeranga kimu: Nze ninga Yeremiya omusajja ow'entalo n'okulwana; naye gye banaakomya okuntiisatiisa, gye naakoma okufuna essanyu.... Battattanye erinnya lyange era n'ekitiibwa. Nsigazza ekintu kimu kyokka, gwe mubiri gwange ogujjudde ensonyi n'okuswazibwa, nagwo ka bagutwale naaba nyambiddwa okuwummulako naye akaseera akatono. Naye tebayinza kutwala mwoyo gwange. Kyokka omuntu ayagala okuweereza Kristo kimugwanira okusuubira okufa ekiseera kyonna." - Ibid., b, 4, ch. 4.

Omubaka wa papa naamatira bwe yakimanya nti Luther atuuse mu kibuga Augsburg era nti omusajja abadde atabulatabula ensi yonna kaakano ali mu buyinza bwa Luumi, era n'alagira aleme kutoloka. Bambi Luther yali alemereddwa okwefunira ebbaluwa emuwa obukuumi era mikwano gye ne bamuwaliriza obuteyoleka eri omubaka wa papa nga tagirina, nga bo bwe bamusalira amagezi okugimufunira okuva ewa kabaka. Wano ng'omubaka amariridde okumuwaliriza

oba nga kiyinzika yegaane ebigambo bye byonna, bwagaana atwalibwe e Luumi naye agabane ku kyatuuka ku Huss ne Jerome. Kwe kuyita mu mikwano gya Luther bamusikirize agende amusisinkane newakubadde nga talina bbaluwa ya bukuumi, nga bamusauubiza okuba nti omubaka talina mutawana. Naye Luther naakigaanirawo. Era teyagenda mu maaso ge okutuusa ng'aweereddwa ebbaluwa omuwa obuukumi okuva ewa kabaka. Abaluumi baali basaze amagezi bamuwangule mu ngeri ya buntu, era n'omubaka ono naagezaako okweyisa mu ngeri ey'obuntu, kyokka ng'alina okumuwaliriza yeegaane byonna awatali kakwakkulizo konna era addemu okubeera omuwulize eri Luumi. Ndowooza yali tategeera musajja bwe bagenda kusisinkana. Luther yamuddamu naamulaga nga bw'assaamu ekitiibwa ekkanisa, nga bwayagala ennyo okumanya amazima era nga bw'ali omwetegefu okwanukula buli kinaamubuuzibwa okuva mu ebyo by'abadde ayigiriza, era nga bw'agenda n'okuwaayo byonna by'abadde ayigiriza mu ssettendekero zonna enkulu mu nsi. Naye ate era, naamulaga nga bw'atagenda kukkiriza mulabirizi wa papa kumuwaliriza yegaane by'abadde ayigiriza awatali kumala kukakasibwa nga bw'ali omukyamu.

Omulabirizi yamudamu kimu nti: “Wegaane, wegaane!” Luther naamukakasa nti, byayogera abisimbula mu byawandiikibwa era nga tayinza kwegaana mazima. Bwe yalaba tamusobodde kumuddamu na kuteesa, omulabirizi ky’ava amuyiira ebigambo ebimuvuma, ebimurjṇoola n’okumuduulira nga bw’atabulamu n’okujuliza ebigambo ebyayogerwa abasasedooti abavaawo, era n’atamukkiriza na kubaako kyayogera. Luther bwe yalaba nga talaba ssuubi mu lukuṇṇaana lwabwe, kwe kumusaba ateeke mu buwandiike okwewozaako kwe.

Agamba bwe yali awandiikira mukwano gwe nti, “Mu kukola kino, omuntu anyigirizibwa kimuyamba emirundi ebiri; okusooka, afuna okuwabulwa okuva mu basoma ekiwandiikiddwa, n’ekyokubiri aggwamu okutya n’okutereeza endowooza ye, obutafukumula bigambo bingi olw’okutya abakulembeze abakambwe abayinza n’okumutiisa n’olulimi lwabwe oluduumira.” - Martyn, The Life and Time of Luther, page 271,272.

Luther yasobola okwogera obulungi ng’anyweza ensonga ze omulundi ogwookubiri nga basisinkanye, era ng’alina n’ebyawandiikibwa bingi bye yajulizanga. Buli kiwandiiko kye yamalanga okusoma, ng’akiwaayo eri kalidinaali newakubadde nga kalidinaali teyassangamu kitiibwa biwandiiko bye, era nga bw’abyogerera nti, ebiwandiiko n’okujuliza kweyajuliza bye tebiriimu nsa. Wano Luther yali amaze okusitula obusungu bw’omusajja ono eyali ow’amalala.

Era bwe yakizuula nti tayinza kwanukula Luther na kigambo na kimu, kwe kwogerera waggulu nti: “Wegaane ebigambo byo! Bw’ogaana nkuweereza Luumi gy’onosisinkana abalamuzi abansingako. Nnina n’obuyinza okukugoba ne mukanisa awamu n’abagoberezi bo.” Kwe kuddamu mu ddoboozi ery’omwanguka nti: “Wegaane ebigambo byo.” - D’Aubigne, London ed., b. 4, ch. 8.

Luther ng’ali wamu ne banne kwe kufuluma ekisenge mwe baali akabonero akaalaga nti talina by’alina kwegaana. Kino nno kalidinaali si kyeyali asuubira. Yalowooza nti ayinza okukirizisa Luther okuyita mu kumusendasenda. Bwatyo, naasigala ng’aswalidde mu kisenge ye n’abawagizi be okulaba nga ky’abadde ayagala tekituukiridde.

Ekibiina ekinene ekyaliwo ky’asobola okulaba n’okugerageranya abantu bano bombi, era ne bafuna n’omukisa okusalawo bwe baalaba buli omu engeri gye yasimbangamu ensonga ye, amazima n’obuvumu ebyayolesebwa. Nga baali ba njawulo nnyo! Luther nga mukkakkamu era omwesimbu, ng’ayimiriddewo mu maanyi ga Katonda, n’ekigambo ekyamazima nga kiri ku lulimi Iwe; ne kuludda olulala nga eyimiriddeyo omubaka wa papa ajjudde okwemanya, n’amalala, nga talina kigambo nakimu okuva mu Byawandiikibwa naye ng’ayogera kimu nti: “Wegaane bw’ogaana nkuweereza Luumi obonerezebwe.”

Abasajja b'e Luumi ne basala enkwe okumuggalira mukkomera newakubadde nga yaweebwa ebbaluwa omuwa obukuumi. Mikwano gye ne bamuwaliriza aleme kulwa era addeyo mangu e Wittenberg nnaddala nga bwe yali takyalina nsonga emulwisa, era yegendereze obutategezaako muntu yenna. Bwatyo, ekibuga Augsberg yakifuluma tebunnalaba mukyama nga yebagadde embalasi, era n&pos;awerekerwako omukuumi eyamuwebwa omukulu w'ekibuga. Eno ng'abalabe be beetegese okumuzikiriza, era nga basuubira nti tayinze kusimatukka mu mikono gyabwe. Kino kyali kiseera kya kusaba nnyo. Yatuuka ku luggi olutono olufuluma ekibuga n'aggulirwawo, ye n'omukuumi we ne bayitawo mirembe. Ng'abamaze okubomba ne bayanguyirira baleme kusangibwa mu kkubo. Setaani yali amaze okuwangulwa awamu n'ababaka be. Luther eyali atuuse mu mikono gyabwe kaakano ng'abatoloseeko ng'ekinyonyi bwe kitoloka mu mutego gw'omuyizzi.

Omubaka wa papa n'asaalirwa nnyo bwe yategeera okutoloka kwa Luther era ne yejumuula naye ng'anakuwadde. Kubanga yasuubira okuweebwa empeera bwe yandizikirizza omuntu atabangula ekkanisa y'e Luumi. Yawandiikira ebbaluwa owessaza eriyitibwa Saxony mu Bugirimaani amanyiddwa nga Frederick, naamutegeeza nga bwali omunyiivu, era nti alagire Luther akomezebwewo aweerezebwe e Luumi bw&pos;atakikola ye afiirwe obukulu bwe obwessaza Saxony.

Luther n'asaba omubaka oba papa nti bamulage waali omukyamu okuva mu Byawandiikibwa era naasuubiza mu buwombeefu obwekitalo okwenenya enjigiriza ye nnaddala bw'eba nga ekontana n'ekigambo kya Katonda. Kyokka ne yeebaza Katonda okumubalira mu abo ababonaabona olw'okuweereza okutukuvu.

Wabula Frederick yali talina nnyo ky'amanyi ku njigiriza ya Luther mu kiseera ekyo, naye nga yeewunya ebigambo bye ebyanjulukufu, ate nga bitegerekeka bulungi; era n'asuubiza okumuwa obukuumi okutuusa nga naye alagiddwa ensobi ya Luther. Yamuddamu n'amuwandiikira nti: '"Nandikusuubidde gwe okuba omumativu olw'okubanga Dr. Martin yalabiseeko gy'oli mu Augsiberg. Era tetwakusuubira gwe okumugamba nti yeenenye ebigambo bye nga tosoose kumulaga waali omusobya. Ate era ewaabwe tevaangayo muntu n'omu antegeeza nti enjigiriza ya Martin si yabukristaayo oba nti ewabya.' Era teyamuweereza Luumi wadde okumugoba mu matwale ge." - D'Aubigne, b. 4, ch. 10.

Ekyennaku, omulangira Frederick ng'alaba ensi eggwawo olw'empisa okuggwa mu bantu. Nga kyeetaagisa okuzuukusa abantu. Okubawozesa n'okubabonereza nga kya bbeeyi era nga tekikyagasa okujjako ng'abantu bategedde era ne bagondera ebyo Katonda by'ayagala n'okuddamu empisa ez'abantu abategeevu. Era ng'alaba ekyo Luther ky'alafubanira so ng'ate n'empisa zitandise n'okulabikako mukanisa, bwatyo naamuwagirira mukyama.

Ekirala, yalaba nga Luther agenda ayitimuka akulakulanya ssettendekero. Waali wakayita omwaka gumu gwokka okuva lwe yatimba ekiwandiiko kye ku luggi lw'ekkanisa era nga n'abantu bangi tebakyagenda kujaguza lunaku lw'abatukuvu. Abalamazi nga tebakyagenda Luumi wadde okugenda okusinza n'okuwangayo ebirabo byabwe, naye nga kaakano mu kkanisa mujjuddemu bantu bangeri ndala nnyo: bayizi abagenda okuyiga ekigambo kya Katonda so si abagenda okusinza abafu. Ebiwandiiko bya Luther nga bikoleezezza omuliro n'obwagazi mu bantu obw'okuyiga Ebyawandiikibwa Ebitukuvu, so si mu Bugirimaani mwokka naye era n'abayizi okuva mu nsi endala nnyingi nga beeyiwa ku ssettendekero. Abavubuka abatatukangako Wittenberg, "ne bawanika emikono gyabwe mu bbanga ery'eggulu nga bwe batendereza Katonda olw'okuleeta omusana ogw'amazima okwakira ensi nga guva mu kibuga kino, nga bwe kyali mu Sayuuni eky'edda, ne gubuna okutuuka ne mu nsi ezewala." - Ibid., b. 4, ch. 10.

Mu kiseera kino, Luther ngayakategeerako kitundu ku bulimba bwa Luumi. Era bwayageraranyanga Ebyandiikibwa Ebutukuvu n'ebiragiro era n&pos;amateeka ga papa ne yeewuunya. Agamba nti: "Bwensoma ebiragiro bya papa, sitegeera oba nga papa yennyini si ye mulabe wa Kristo oba omutume w'omulabe wa Kristo, era mu byo olaba ng'ekifaananyi kya Kristo eyakomererwa kyonooneddwa." - ibid., b. 5, ch. 1.

Naye era Luther yali akyali muwagizi w'ekkanisa y'e Luumi era nga takisuubirangako nti aliba edda ne baawukana.

Ebiwandiiko bye ne bigenda nga bibuna okutuuka mu nsi nnyingi ez'Obukristaayo. Omulimi ne gutuuka ne mu Switizilandi awamu ne mu Hollandi. Ebirala ne bisiṇṇanibwa nga bituuse mu Bufaransa ne Sipeyini. Ebungereza ne byanirizibwa ng'ekigambo eky'obulamu. Amazima ne gatuuka mu Yitale ne mu Bubirigi. Abantu nkumi na nkumi ne bava mu tulo ng'ababadde bazirise okwaniriza amazima awamu n'essuubi ery'obulamu obuli mu kukkiriza.

Luumi n'ejula okwabika obusungu olwa Luther, n'abamu ku bayivu okuva mu zi ssettendekero za Luumi ne batuuka n'okwogera nti, omuntu yenna atta omusasedooti eyewaggudde taba na kibi eri Katonda.

Olumu bwe yali atambula n'asisinkana n'omusajja eyalina emmundu entono ng'agikwese mukyambalo kye, naamubuuza nti Iwaki otambula bw'omu. Luther kwe kumuddamu nti: "Ndi mu mikono gya Katonda. Oyo ye mukuumi wange era ge maanyi gange. Ani ayinza okuntuusaako akabi?" - Ibid., 6. Ch. 2. Omusajja bwe yawulira bino, n'adduka okumuviira ng'anga adduse mu maaso ga malayika ow'omu ggulu.

Luumi yayagala nnyo okuzikiriza Luther naye nga omukono gwa Katonda guli ku ye. Enjigiriza ye n'ewulirwa buli wantu wonna, "mu buyumba obw'abantu abanaku okutuuka ku bagagga... mu balangira n'abakopi, mu zi ssettendekero ne mu mbiri za bakabaka;"

n'abalangira bangi ne bamwegattangako okumuwa obukuumi n'okumuwanirira. - Ibid., b. 6, ch. 2.

Mu kiseera kino Luther n'afuna omukisa okusoma ku biwandiiko bya Huss, naasiŋŋaana mu byo amazima agakwata ku butuukirivu olw'okukkiriza, ge yali anoonya okumanya n'okuyigiriza, era nga ne Huss yagayigirizanga. "Ffenna tubadde bagoberezi ba Huss, nze, Pawulo ne Agugastine naye nga tetumanyi!" bwatyo bwe

yeewuunya. N'ayongera okugamba nti: "Mazima Katonda wakusalira ensi eno omusango, kubanga amazima gaabuulirwa emyaka kikumi egiyiseewo naye ne gookebwa!" Wylie, b. 6, ch. 1.

Bwe yali ajulira eri kabaka era n'eri abakungu b'obwakabaka mu Bugirimaani ku nsonga y'Obukristaayo okuzzibwa obuggya, Luther yawandiika ku papa nti: "Kikuba ensonyi okulaba omuntu eyeyita omukiise wa Kristo ku nsi nga yeeyisa mu bitiibwa ebisinga n'ebya bakabaka. Kuno kwe kweyisa nga Kristo omuntu owennaku oba nga Peetero omuteefii? Bagambe nti ye mukama w'ensi eno! Naye Kristo gwe yeeyita okuba omukiise we, yagamba nti: 'Obwakabaka bwange si bwa munsi muno.' Amatwale g'omukiise gayinza okussukka aga mukama we we gakoma?" - D'Aubigne, b. 6, ch. 3.

Bwatyo n'awandiika ne ku zi ssettendekero nti: "Nnina okutya kungi eri zi ssettendekero kubanga ziyinza okufuuka emiryango eminene egitwala abantu mu kuzikirira, okujjako nga wabaddewo okufuba okw'amaanyi ne bannyonnyola Ebyawandiikibwa Ebitukuvu era ne byoolebwa ku mitima gy'abavubuka. Siwa magezi eri muntu yenna kuteeka mwana we mu kifo Ebyawandiikibwa gye bitaweebwa kifo kisooka. Nabuli ttendekero omuli abantu abatenyigidde mu kuyiga Byawandiikibwa lyakwonooneka." Ibid., b. 6, ch. 3.

Okusaba kwe kuno kwabunyisibwa wonna mu Bugirimaani era ne kukwata ne ku bantu bangi. Ensi yonna ne yegattira wamu okuteekawo enkyukakyuka. Eno nga n'abalabe ba Luther bwe baagala okuwolera eggwanga, ne basendasenda abantu bamweggyeko. Ne bagamba nti enjigiriza ze zivumirirwe bunnambiro. Era Luther n'aweebwa ennaku mukaaga gwokka yegaane ye n'abagoberezi be enjigiriza ze bwe bagaana bagobebwe mu kkanisa.

Kino kye kyali ekiseera ekisinga obuzibu mu kuzzibwa kw'ekkanisa obuggya. Ng'okumala ebyasa by'emyaka bingi, Luumi buli lweyayisanga ekiragiro kino, nga bakabaka abamaanyi bakankana, era n'obwakabaka bungi busigala mu matongo. Anti ng'abasaliddwako bavunaanirwa wamu, nga tebasembererwa wadde okwetaba nabo mu kusinza, era bayisibwa nga bannamawamga, abagwanira okuyiggibwa basanyizibwewo. Luther teyali muzibe w'amaaso obutalaba kyali kimujjira; naye yayimirira nga mugumu mu Mukama waffe, nga yeesiga Kristo okumukuuma n'okumuwagira. Yawandiika nga

mugumu okukira omujulizi agenda okuttibwa nti: “Simanyi kigenda kuddirira, era sandyagadde kukimanya... Ekikonde ka kikube wekyagala, sitidde naakatono. Ng’ekikoola bwe kitagwa kuva ku muti awatali kwagala kwa Kitaffe. Ate ffe tatufeeko nnyo! Kye kyangu okufirira ekigambo, kubanga ne Kigambo eyafuuka omubiri naye yatufiirira. Bwe tufiira awamu naye, tulibeera naffe balamu ku bubwe era tubeere naye; era bwe tuyita mu ekyo ye kye yasooka okuyitamu, tulibeera naye eyo gy’ali emirembe gyonna.” Ibid., 3d London ed., Walther, 1840, b. 6, ch. 9.

Luther ng’aweereddwa ekiwandiiko kya papa kyava agamba nti “Nkinyooma, era nkiraba nga ekitali kya bukristaayo, temuli mazima. Kiwoola Kristo yennyini... Kyokka ndi musanyufu okuvunaanibwa olw’ensonga ennungi. Era mpulira eddembe lingi mu mutima gwange; kubanga ntegeredde ddala nti papa ye mulabe wa Kristo era nga kennyini y’atudde ku kitebe kya Setaani.” - D’Aubigne, b. 6, ch. 9.

Kyokka ekiragiro kya Luumi tekyaviirayo bwereere. Amakomera, amafumu,

n’ebirala bingi ne bikozesebwa ng’ebyokulwanyisa okuzza obuwulize mu bantu. Abanafu n’abantu abatakkiriza Katonda ne bakankana; era newakubadde ng’abantu baalumwa ku Iwa Luther olw’omulimu gwe, naye ne bawulira nga obulamu bwe businga omulimu gw’akola. Era ng’obubonero bwonna bulaga nti omulimu gwa Luther gutuuse ku nkomerero.

Luther nga taliimu kutya n’akatono. Luumi n’egenda mu maaso nga bw’emukolimira n’okumugoba mu kkanisa, era nga tewali kubuusabuusa nti Luther anaayinza okuwona okuttibwa oba okuwalirizibwa akkirize. Wabula Luther yasituka mu maanyi ag’ekitalo naayatula mulwatu nga bwayabulidde Luumi emirembe gyonna. Era ng’ali mulujjudde lw’abayizi ku ssettendekero, ba dokita awamu n&pos;abantu abalala bangi, Luther kwe kukwata ekiwandiiko kya papa nga mw’otwalidde n’amateeka ge, n’ebiwandiiko ebirala bingi ebiwa papa obuyinza okufuga, n’abikumako omuliro. Yagamba: “Abalabe bange baakuma omuliro ku bitabo byange olw’okwagala okuzikiza amazima omuntu wabulijjo g’abadde yeyagaliramu, bazikirize emyoyo gyabwe; nange kyenva nsanyawo ebitabo byabwe. Olutalo lutandise butandisi. Mbadde nzannya buzannyi ne papa. Nnatandika omulimu guno mulinnya lya Katonda, era gulimalirizibwa mu maanyi ge ag’ekitalo newakubadde nze nga siriiwo.” - Ibid., b. 6, ch. 10.

Ng’akyukidde ebivumo n’okurjoolebwanga abalabe be mbu olw’obunafu obwali mu bigendererwa bye, yabaddamu nti: “Ani amanyi oba nga Katonda yanoonda era n’ampita, era nga bwe munnyooma temunyooma nze wabula Katonda yennyini? Musa yayimirira bw’omu nga bava e Misiri; Eriya yali bw’omu mu kiseera kabaka Akabu we yafugira; Yisaaya naasigala bw’omu mu Yerusaalemi; Ezekieri yali yekka mu Babulooni... Katonda teyabalonda nga bannabbi oba bakabona bakulu oba okulonda omuntu omulala yenna nga wakitiibwa; naye yalonda bantu babulijjo era abanyoomebwa nga mwe muli ne Amosi

eyali omusumba w'endiga. Naye ku buli mulembe, abatukuvu bazze nga banenya ku bantu abamaanyi, bakabaka, abalangira, bakabona n'abantu abagezi ku kabi akoolekedde obulamu bwabwe... Sigamba nti nze ndi nnabbi; naye nnamba nti kibagwanidde okutya kubanga nze ndi bw'omu so ng'ate bo bangi. Era ndi mukakafu nga ekigambo kya Katonda kiri ku lulimi lwange, so nga ne Katonda tali ku bo."- lbid., b. 6, ch. 10.

Mazima tekyali kyangu Luther okusalawo ayawukanire ddala n'ekkanisa y'e Luumi. Era mu kiseera kino we yawandiikira nti: "Buli lunaku oluyitawo, n'eyongera okukizuula nga sikyangu okwerabira empisa ezoolebwa mu mwana ng'akyali muto. Nga mpulidde okukosebwa mu nda yange okukkiriza nti nyinza okwaŋŋanga okuyimirira mu papa ne mulumiriza nti ye mulabe wa Kristo newakubadde nga nnina n'obukakafu okuva mu Byawandiikibwa! Omutima gwange nga gubonyebonye n'ebirowoozo! Emirundi emeka gye nneebuzizza ekibuuzo kino wakati mu bulumi, ababaka ba papa nabo kye babadde bambuuza bulijjo nti: 'Ggwe wekka ggwe mugezi? Abantu abalala bonna bayinza okuba nga bebakyamu? Kiri kitya bwe kirizuulwa nga ggwe obadde omukyamu era ng'okyamizza n'emyoyo gy'abalala bangi okubula emirembe gyonna?' Bwentyo bwe nnalwananga n'omutima ngwange awamu ne Setaani, okutuusa Kristo lwe yanyweza omutima gwangwe n'ekigambo kye ne gugwamu okubuusabuusa." - Martyn, pages 372,373.

Emirundi mingi nga papa atiisatiisa Luther n'okumugoba mu kkanisa y'e

Luumi bw'agaana okwenenya ebigambo bye, era wano we kyatuukiririra. Papa yamuweereza ekiwandiiko ekirala ekimukakasa nga bw'agobeddwa mu kkanisa y'e Luumi, era ne bw'akolimiddwa ekikolimo okuva mu ggulu ye ne banne abamugoberera. Kaakano yali ayingiridde olutalo olusinga obunene.

Abantu Katonda baalonze okubunyisa amazima basisinkana okuwakanyizibwa mu kiseera kyabwe. Waaliwo amazima ag'okubunyisa eri ensi mu kiseera kya Luther - amazima agaali geetaaga okussaako ennyo essira; era waliwo n'amazima ag'ekiseera kino eri ekkanisa leero. Buli yenna eyeyisa nga Katonda bw'ayagala aweereddwa omukisa okutegeeza abantu ekiseera kyebalimu n'okubajjukiza obuvunaanyizibwa bwabwe obw'enjawulo obw'ekiseera ekyo. Omusana ogubaweereddwa bwe bagusanyukira ne bagutwala ng'ekyomuwendo, baakweyongera okumanya amazima agasingako. Ekyennaku abantu bangi leero beeyongedde okukyawa amazima n'okusinga ne bwegwali mu biro bya Luther bwe yawakanyizibwa obwapapa. Era abantu baagala okuwulira enfumo n'obulombolombo okusinga okuwulira ekigambo kya Katonda okufaanana ne mu mirembe egyayita. N'olwekyo, abalina okutegeeza amazima ag'ekiseera kino tebasuubira nti baakwanirizibwa okusinga abo ababasooka. Olutalo olunene wakati w'amazima n'obulimba, wakati wa Kristo ne Setaani, Iwakugenda Iweyongera mu maanyi okutuusa ku nkomerero y'ebyafaayo by'ensi.

Yesu yagamba abayigirizwa be nti: “Singa mubadde ba nsi, ensi yandyagadde ekyayo: naye kubanga temuli ba nsi, naye nze nnabalonda mu nsi, ensi kyeva ebakyawa. Mu[jukire ekigambo kye nnabagamba, Omuddu tasinga mukama we. Oba nga banjigganya nze, nammwe banabayiggannyanga; oba nga bakwata ekigambo kyange, n’ekyammwe banaakikwatanga.” Yokaana 15:19, 20. Ate era Mukama waffe n’agamba nti: “Zibasanze abantu bonna bwe balibasiima! Kubanga bwebatyo bajjajjaabwe bwe baakolanga bannabbi ab’obulimba.” Lukka 6:26. Mu kiseera kino okusingako ne bwe kyali luli, omwoyo afuga ensi tassa kimu na mwoyo wa Kristo, era abo bonna abategeeza amazima mu butukuvu bwago, si baakukwatirwa kisa okusingako nga ne luli. Engeri amazima gye gawakanyizibwamu eyinza okwawukanamu, omulabe ayinza obuteyoleka nnyo kubanga naye mugezigezi; naye akyalina obukyayi bwe bumu era obujja okugenda nga bweyoleka okutuusa enkomerero.

Essuula 8 — Luthermumaaso G&pos;olukiiko

Kabaka omulala ayitibwa Charles V, n'asikira obwakabaka bwa Bugirimaani, bwebatyo abalibirizi ba Luumi ne banguwa okumuyozayoza n'okumusendasenda akozese obuyinza bwe asanyewo omugendo gw'okudda obuggya. Ate ku ludda olulala, owessaza Saxony eyali owomukwano ennyo ne Charles ate nga yamuwagira n'okusikira obwakabaka, naamusaba aleme kubaako ky'akola Luther okutuusa nga

naye afunye omukisa ne yewozaako. Kabaka naatuukira mu katubagiro n'obuswavu. Ng'obwapapa bwagala ekiragiro okuva mu bwakabaka ekiragira Luther attibwe awo nno bubeere bumativu. So ng'ate owessaza akikaatiriza nti, "Tewabangawo muntu yenna wadde obwakabaka eyali alumirizza nti ebiwandiiko bya Luther birimu ensobi;" n'olwekyo kyava asaba nti: "Luther aweebwe ebbaluwa emuwa obukuumi lw'anayinza okweyoleka eri olukiiko olujjuddemu abalamuzi abatali benkanya, so ng'ate bayivu." - D'Aubigne, b. 6, ch. 11.

Awo, okusaba okwenjuyi zombi ne kuwerezebwa mu lukiiko olukulu olw'amasaza agakola eggwanga lya Bugirimaani, olwayitibwa ne lutuula e Worms amangu ddala nga Charles yakalinnya ku ntebe y'obwakabaka. Olukiiko Iwalina ebibuuzo ebikulu bye Iwali lulina okwanukula; era nga guno gwe gwali omulundi ogusooka abalangira okusisinkana nga bakulemberwa kabaka ono akyali omuto. Olukiiko lwakuṇṇanya abakulu mu bitiibwa eby'enjawulo mu kkanisa n&pos;okwetoloola eggwanga lyonna. Abafuzi ab'ensi, abalangira, abamaanyi, ab'ebyobuwangwa, abalangira b'ekkanisa, bonna ne bajjira mu bitiibwa ne mu maanyi gaabwe, abakungu n'abakuumi baabwe, awamu n'ababaka mu nsi ezewala n'okumpi ne bakuṇṇanira e Worms. Ekisanyusa, bonna nga bakuŋŋanye okuwulira omusajja Luther okuva e Saxon ayagala okuteekawo enkyukakyuka mu kkanisa.

Kabaka Charles yali alagidde owessaza lye Saxon okujja ne Luther mu lukiiko, era ng'amusuubiza okumuwa n'obukuumi, era aweebwe n'eddembe okukubaganya ebirowoozo n'abantu abamuliko ensonga. Luther yasanyuka nnyo bwe yamanya nti anaalabika mu maaso ga kabaka. Newakubadde nga obulamu bwe tebwali bulungi nnyo mu kiseera kino, era yasobola okuwandiikira owessaza nti: "Bwesiyinze kugenda mu lukiiko nga ndi mulamu bulungi, naasitulibwa ku katanda ne ṇṇenda nga ndi mulwadde. Kubanga kabaka bw'ampita siyinza kubusabuusa nti eryo ddoboozi lya Katonda yennyini. Bwe banasalawo okukozesa eryanyi, ate nga mmanyi nti kisoboka (kubanga si be bampise), byonna mbiwadde Katonda. Oyo akyali mulamu era aky'afuga eyayinza okukuuma abavubuka abasatu mu kikoomi ky'omuliro ne gutabookya. Bw'anaasiima ne sirokoka mu mukono gwabwe, anti n'obulamu bwange tebukyalina makulu. Tulina okukuuma enjiri ereme kufuuka kisekererwa eri ababi, naye katuyiwe omusaayi ku Iwayo, kubanga bwe tunaatya baakuwangula. Ate nze sirowooza nti nze okuba omulamu oba nga

nfudde abangi Iwe banaalokoka... Nsuubiramu bingi... okujjako tonsuubira kudduka wadde okwegaana." - Ibid., b. 7, ch. 1.

Waaliwo akabugumiiriro e Worms abantu bwe baawulira nti Luther naye agenda kulabikako mu lukiiko. Kyokka omubaka wa papa eyakwasibwa obuyinza okuwulira omusango ayitibwa Aleander, naafuna entiisa era n'atya nnyo. Yamanya nga bwe bateekawo olukiiko lunoonyereze ku musango gw'omuntu papa gwe yasalidde edda omusango, kuba kunyooma buyinza bwa papa. N'ekirala, yatya bwe yamanya nti Luther nga bwali musajja mwogezi lusiriiza ntamu, ayinza okukyusa n'okuwamba ebirowoozo by'abalangira baleme okutuukiriza ekigendererwa kya papa. Kyava ateesa mu bwangu, n'awandiikira kabaka Charles ng'awakanya Luther okujja mu lukiiko e Worms. Era bwebatyo ne basasaanya n'ekiragiro kya papa ekigoba Luther mu kkanisa y'e Luumi; ekyo bwe kyegatako okubeerawo kw'omulabirizi wa papa, kabaka n'ajjeemulukuka. Kwe kuwandiikira owessaza nti Luther bw'atenenya bigambo bye, asigaleyo e Wittenberg.

Nga gy'oba tamatidde n'obuwanguzi bw'atuuseeko, Aleander n'akola kyonna ekisoboka ng'akozesa obuyinza n'obukujukuju olukiiko lusalire Luther omusango. Bwe yalemera ku nsonga ng'alinga anafunamu ennyo, kwe kwegayirira abalangira, abalabirizi n'abakiise abalala abatuula ku lukiiko bavunaane Luther n'emisango omuli, "ogw'okukuma omuliro mu bantu, okwewaggula, ogw'obukafiiri n'okuwoola." Naye nga bwe wetegereza amaanyi n'obwagazi bw'akoleramu nga bulaga mulwatu omwoyo ogumukozesa. "Ng'ajjudde obukyayi n'ekiruyi okusinga okutya Katonda." Bwebatyo bwe baayogera - Ibid., b. 7, ch. I. Era ekitundulundu kinene ku lukiiko nga kyetefuteefu okwejeereza Luther.

Ne yeegayirira kabaka mu maanyi ag'ekitalo amukkirize y'aba akubiriza n'olukiiko asobole okutuukiriza ekiragiro kya papa. Naye nga tekikkirizibwa okusinziira mu mateeka agafuga Bugirimaani okujyako ng'abalangira bakkirizza; bwatyo okufuba kwe ne kugwa butaka, naye Charles n'amukkiriza abeerewo mu lukiiko. Lwali lunaku lukulu nnyo eri omubaka wa papa. "Anti olukiiko Iwali lunene nnyo: ate nga n'ekigendererwa kyalwo nga kikulu ddala. Aleander ng'ayimiriddewo ku lwa Luumi, ...nnyina era maama w'amakanisa gonna." Ng'ayimiriddewo okuwolereza entebe ya Peetero mu lukiiko olukiikiridde ensi zonna ez'Obukristaayo. "Yalina ekirabo ky'okwogera, era n'ayagala akikozese mu lukiiko luno olukulu. Luumi yakozesa omukisa guno, n'ereeta aboogezi b'ayo abamaanyi okugiwolereza mu lukiiko luno olwekitiibwa nga tebannagisingisa musango." - Wylie, b. 6, ch. 4. Abaali ku ludda lwa Luther ne batya bwe baafumiitiriza ku kwogera kwa Aleander. N'ekirala, owessaza ly'e Saxony teyaliwo, naye ng'alagidde abakungu be bamukiikirire era bamuwandiikire okwogera kwonna okw'omubaka.

Aleander n'akozesa obukugu bwonna awamu n'ekirabo kye eky'okwogera asangulewo amazima. N'agenda mu maaso nga bw'agenda avunaana Luther emisango

egy'enjawulo nga bwali omulabe w'ekkanisa era n'eggwanga, omulabe w'abalamu era n'abafu, bannaddiini n'abantu ababulijjo. "Ezo ze nsobi za Luther," ezikakasa nti agwanira "okwokebwa omuliro ogwokya banne abamufaana emitwalo kkumi."

Ng'amaliriza, kwe kufuba ennyo n'okwonoona abagoberezi ab'enjigiriza eno empya. Yagamba: "Ye bano be baani abeeyita nti baagoberezi ba Luther? Abantu abaayigirizibwa omuntu ataliimu mpisa naakatono, n'abasasedooti abonoonefu era abaagala okweyononesa n'empisa envundu, ba puliida abatalina na kyebamanyi, awamu n'abakungu abaayonooneka, kwoteeka n'abantu abanaku ababuzaabuziddwa era ne bakyamizibwa. Ekleziya ng'ebasinga nnyo mu bantu abangi, amaanyi n'obusobozi! Ekiragiro ekinaava mu lukiiko luno olwekitiibwa ennyo kyakuteekawo essomo eri akabiina kano, era kirabule n'abatamala kulowooza, kyawulemu bannakigwanyizi, era kizeemu amaanyi abanafuye." - D'Aubigne, b. 7, ch. 3.

Ebyo by'ebyokulwanyisa ebibadde bikozesebwa ku bantu abazze nga bawanirira amazima okuyita mu buli mulembe. Era engeri yeemu y'ekyakozesebwa eri abo bonna abakyasitudde amazima, okuwakanya obukyamu obugattiddwa ku Kigambo kya Katonda ekitegerekeka obulungi. Anti abagoberezi b'eddiini ezaagalwa ennyo bagamba: "Ye ate bano bebaani ab'enjigiriza eno empya? Okusooka tebaasoma, si bebangi ate bantu aboomutindo ogwawansi. Naye beegamba nti balina amazima,

eggwanga lya Katonda eddonde. Bambi tebaliiko kye bamanyi era balimbiddwa. Ng'ekkanisa yaffe ebasinga mu bantu obungi! Tulina abaasoma bangi, tulina n'abamaanyi bangi." Ebyo bye bigambo ebiraga ensi bw'erowooza; era tebijja kukoma nga bwekyali ne mu biro bya Luther.

Okuzzibwa kw'ekkanisa obuggya tekwakomekerezebwa na Luther abangi nga bwe balowooza. Kwakugenda mu maaso okutuusa ku nkomerero y'ebyafaayo by'ensi eno. Luther yakola omulimu munene nnyo mu kwolesa omusana eri abalala nga Katonda bwe yagumubikkulira; naye teyafua musana gwonna okumulisiza ensi yonna. Era okuva mu kiseera ekyo, omusana omuggya guzze gweyongera okumulisibwa okuva mu Byawandiikibwa, so nga n'amazima bwe gazze geebikkula.

Okwogera kw'omubaka wa papa kwakola nnyo ku birowoozo by'olukiiko. Luther nga taliiwo kwewozaako ategeeze mu lulimi olutegerekeka ekigambo kya Katonda, era asobole n'okumuwangula. Tewaaliwo yagezaako kumuwolereza, okujjako okwagala asalirwe busalizi musango n'okusaanyizaawo ddala enjigiriza ze. Mazima Luumi yafuna ekiseera ekirungi okuyimirizaawo ebigendererwa byayo. Byonna byeyasobola okwogera byali byayogerwa dda. Kyokka obuwanguzi bweyalabika ng'afunye, ye kennyini kwekuwangulibwa. Era okuva mu kiseera ekyo, enjawulo wakati w'amazima n'obulimba n'egenda nga yeyongera okweyoleka obulungi. Luumi teyaddamu kuba na mirembe gye yabanga nagyo okuva ku lunaku olwo.

Newakubadde ng'olukiiko terwandikaluubiriddwa kuwaayo Luther eri ekiruyi kya Luumi, bangi baali balumwa okulaba obuvundu bw'empisa ezaali mu kkanisa, era ne baagala n'okunyigirizibwa okutuusiddwa ku bantu be Bugirimaani olw'obuluvu n'obuli bwenguzi mu bwapapa kukomezebwe. Omubaka yali ayogeredde obutuzi bw'obwapapa mu ngeri etegerekeka obulungi, awo Mukama n'akozesa olukiiko okunnyonnyola mu kifaananyi ekituufu ebivudde mu bwannakyemalira bw'obwapapa. Omulangira George owe Saxony yayimirira mu kitiibwa kye wakati mu lukiiko okunnyonnyola obulimba n'ebyomuzizo ebyali bikolebwa obwapapa era n'ebibi ebibuvuddemu. Ng'amaririza kyava agamba nti:

"Bino by'ebibi ebikaabirira Luumi. Yaggwamu dda obuswavu, era nga n'ebigendererwa byabwe ze sente, sente, sente... era n'ababuulizi mu kifo ky'okubuulira amazima, boogera bulimba bwokka, era nga tebaakomye na kuttirwa ku liiso kyokka, naye era baweebwa n'empeera, kubanga gye bakomya okulimba gye bakoma n'okufunamu. Era amazzi gano agalabika ng'amacaafu gasibuka ku nsulo eyo. Obwonoonefu bw'empisa bukwataganye mu mukono n'obuluvu bw'ensimbi.... Ekyennaku, be bannaddiini abasindikiriza emyoyo gy'abantu mu kuzikirizibwa okw'emirembe gyonna. Wagwana okubaawo ekikolebwa." Ibid., b. 7, ch. 4.

Singa amaaso g'abakiise gaali gazibuddwa, bandiyinzizza okulaba bamalayika ba Katonda wakati mu bo, nga bakutte emimuli okumulisa ku kizikiza ekikutte eky'obulimba era nga baggula ebirowoozo n'emitima gyabwe okutegeera amazima. Kubanga gaali maanyi ga Katonda ajjudde okumanya n'amazima agaasobola okumaamira ne mu kutegeera kw'abalabe b'okuzza obuggya ekkanisa, bwebatyo ne bateekateeka ekkubo olw'okutuukiriza omulimu omunene bwegutyo. Mu kiseera kino Martin Luther teyaliiwo; naye ng'eddoboozi l'Oyo asinga Luther obunene liwuliddwa mu lukiiko.

Olukiiko ne lulonda akakiiko kakole alipoota ku bikolobero ebituusiddwa ku bantu b'e Bugirimaani. Olukalala ne luweebwa kabaka nga kuliko ensonga ezissukka mu kikumi era ne lumusaba wabeewo ekikolebwa amangu ddala mu kutereeza eddembe lyabwe eryali lirinnyiriddwa. Abaalopera kabaka ensonga ne bagamba nti: "Nga wabaddewo okufiirwa emyoyo gy'Abakristaayo, mu bunyazi, okuwamba, mu buvuyo obubadde bujja buzingiramu n'omukulembeze w'eddiini mu nsi z'Obukristaayo! Buvunaanyizibwa bwaffe ffe okuziyiza okuzikirira kuno n'okukuuma ekitiibwa ky'abantu baffe. Olw'ensonga eyo, kye tuvudde tukusaba ai kabaka, mu buwombeefii naye era mu bwangu olagire wabeerewo okudda obuggya wonna, era okakase nga kikoleddwa." - Ibid., b. 7, ch. 4.

Olukiiko ne lusaba Luther alabikeko mu maaso g'olukiiko. Newakubadde nga Aleander yali asabye era ne yegayirira awamu n'okutiisatiisa Luther aleme kujja mu lukiiko, kabaka yamala edda n'akkiriza, bwatyo Luther n'ayitibwa okujja mu lukiiko. Mu

bbaluwa emuyita yakakasibwa n'okuweebwa obukuumi okutuusa lw'anaddayo mu kifo gy'akuumirwa. Ebbaluwa yatwalibwa omubaka eyalagirwa okumuleeta okutuuka e Worms.

Mikwano gya Luther ne batya nnyo n'okweralikirira ne beeralikirira. Era olw'okubanga baali bamanyi obukyayi n'obubi bwe bamulinako, ne batya nti n'ebbaluwa emuwa obukuumi eyinza n'obutassibwamu kitiibwa, kwe kumusaba aleme kuteeka bulamu bwe mu katyabaga. Yabaddamu nti: "Obwapapa tebwagala nze kugenda e Worms, wabula okunsalira omusango n'okuttibwa. Ekyo si kikulu. Temusabira nze wabula Ekigambo kya Katonda... Kristo ajja kumpa Omwoyo we Omutukuvu anampanguza ababaka bano ab'obulimba. Nzize mbanyooma; era mmanyi nga nja kubawangula newakubadde nga nfudde. Mmanyi nti bali eyo e Worms okusala amagezi banzikirizise, naye nze nsuubira kubaddamu bwenti: "Nnakyogera olubereberye nti papa yeyali omukiise wa Kristo ku nsi; era nkiddamu nti oyo ye mulabe wa Mukama waffe, era omutume wa Setaani."- Ibid., b. 7, ch. 6.

Luther teyatambula bw'omu lugendo luno olujjudde obulabe. Yatambula ne mikwano gye ddala basatu abaali abamalirivu okumuwerekera. Ate ye Melancthoni eyali nfanfe we, naamwegayirira nnyo naye abegatteko oba nga kiyinzika, ne bwe kinaategeeza kusibwa oba kufa afiire wamu naye. Naye Luther teyakkiriza kusaba kwe. Yakimanya nga bw'afa, omulimu gw'okuzza ekkanisa gusigala mu mikono gya muvubuka ono eyali ow'embavu. Yamugamba bwe yali amusiibula nti: uBwe siriyinza kukomawo era nga n'abalabe bange banzise nkusaba ogende mu maaso n'okuyigiriza, era nnywera osobole okuyimirirawo ku lw'amazima. Sigala ng'okola omulimu nze gwe nnandikoze... Ggwe bwowona, okufa kwange tekuba na makulu." - Ibid., b. 7, ch. 7. Abayizi awamu n'abantu abaaliwo nga Luther asiibula ne bawulira ennaku n'ennyiike. Enkuyanja y'abantu abakwatibwako n'obubaka bw'enjiri ye ne bamusiibula wakati mu maziga okuva mu kibuga Wittenberg ng'ali wamu ne mikwano gye.

Baasisinkananga abantu mu kkubo naye nga balabika bajjudde ennaku, obuyinike n'okweralikirira. Nga ne mu bibuga ebimu olaba abantu abataliiko ssanyu. Nga batuuse mu kifo ekimu we baali ab'okusula, mukwano gwe omusasedooti n'amutuukirira ng'akutte ekifaananyi ekisiige nga kiriko omusajja Omuyitale eyattibwa ng'omujulizi. Era enkeera w'alwo, ne bategeezebwa nti n'ebiwandiiko bye biwereddwa e Worms. Nga n'ababaka mu bwakabaka bwa Bugirimaani bwe bagenda

basaasaanya amawulire nga bagamba abantu nti, bakuṇṇaanye ebiwandiiko byonna ebiwereddwa biweebwe eri ab'obuyinza. Omubaka eyatumibwa okutwala Luther mu lukiiko, yenna ng'atidde olw'obulamu bwa Luther, kwe kubuuza Luther oba nga akyayinza okweyongerayo. Luther yamuddamu nti: "Ne bwe naalemesebwa mu buli kibuga nja kugenda." - Ibid., b. 7, ch. 7.

Luther yayanirizibwa mu kitiibwa nga batuuse mu kibuga e Erfurt. Naayita wakati mu nnamungi w'omuntu okwetoloola enguudo z'ekibuga kye yatambulangamu emirundi emingi nga bw'agenda asabiriza sente bwe yali ng'akyasoma. Yatuuka ne mu kisenge mwe yasulanga ng'ali mu kigo ekyo, n'ajjukira entalo ze yayitamu okufuna omusana kaakano ogwakira Bugirimaani yenna. N'ajjukira bwe yawalirizibwa okubuulira. Newakubadde nga yali takkirizibwa, omubaka wa kabaka yamukkiriza alinnyeko ne ku alutaali y'omu kigo gye yakolanga ng'omupakasi, bwe yali ng'akyasoma obusasedooti, ayogereko ku kigambo.

Yategeeza ekibiina ky'abantu ekyali kikuṇṇaanye ebigambo Yesu bye yayogera nti: "Emirembe gibe ku mmwe." N'ayongera okugamba nti: "Bakagezimunnyu, badokita n&pos;abawandiisi bafubye okuyigiriza abantu ekkubo ery'obulamu obutaggwaawo, naye balemereddwa. Naye nze njagala okubategeeza nti.... Katonda yazuukiza Omuntu omu okuva mu bafu, Mukama waffe Yesu Kristo, asobole okuwangula okufa, asaanyewo n'ekibi era aggale enzigi z'emagombe. Buno bwe bubaka obw'obulokozi.... Kristo yawangula! Gano ge mawulire amalungi, era twalokolebwa Iwabikolwa bye, naye si mu maanyi gaffe... Mukama waffe Yesu Kristo yagamba nti, 'Emirembe gibe ku mmwe; mulabe ebibatu by'engalo zange;' kwe kugamba, Mulabe Omuntu! Ye nze, Nze nnayinza okuggyawo ekibi kyo, n'empayo omusingo ku lulwo, naawe obe n'emirembe, bw'ayogera Mukama."

N'ayongera okutegeeza nti okukkiriza okw'amazima kulabikira mu bulamu obutukuvu. "Olw'okubanga Kristo yatulokola, naffe katwolese ebikolwa ebirungi ebikkirizibwa mu maaso ge. Oli mugagga? Obugagga bwo ka buyambe ku bwetaavu bw'abanaku. Oli munaku? Okuweerezaakwo ka kubeere okw'omugaso eri omugagga. Bw'olowooza nti oweereza Katonda naye nga by'okola bigasa ggwe wekka, obeera weerimba." - Ibid., b. 7, ch. 7.

Abantu ne bawuliriza mu kasirikiriro anti ng'omugaati gw'obulamu gumenyebwamenyebwa eri emyoyo egifa enjala ey'ekigambo kya Katonda. Kristo ng'asituliddwa waggulu okusinga bapapa, abalabirizi, bakabaka n'abalangira. Luther teyeyogerako n'omulundi n'ogumu nga bwali mu kiseera ekizibu. Teyagezaako kukyusa birowoozo by'abantu nti oba oli awo bamusaasire. Yali nga yeggyeko ebirowoozo byonna olw'okufumiitiriza ku Kristo. Yali mu Kristo eyakomererwa ku lusozi e Kalivaaliyo, era nga ayagala okutegeeza Yesu eyanunula omwonoonyi.

Luther n'agenda ng'asanyukirwa abantu buli we yayitanga okuyita mu lugendo Iwonna. Ebibiina by'abantu ne bimukuŋŋanirangako, n'amaloboozi g'abantu ne gawulirwa nga gamulabula ku bigendererwa by'Abaluumi. Abamu nga bwe bamugamba nti, "Bajja kukwokya omuliro ofuuke ewu nga bwe baakola John Huss." Luther yabaddangamu nti, "Ne bwe bakuma omuliro ne gubuna ekkubo lyonna okuva e Worms okutuuka Wittenberg

era nga gutuuka waggulu mu ggulu, nja kuguyitamu mulinnya lya Mukama waffe, era ntuuke gye bali; nja kuyingira mu mannyo g'ekisolo kino ngamenyemenye mu linnya lya Mukama waffe Yesu Kristo." - Ibid., b. 7, ch. 7.

Waaliwo akajagalalo mu kibuga Worms abantu bwe baawulira nti asemberedde ekibuga. Mikwano gye ne bakankana olw'obulamu bwe, ate abalabe be ne batya si kulwa balemererwa okutuukiriza ebigenderwrwa byabwe. Bangi ne bafuba nnyo okumuziyiza aleme okuyingira ekibuga. Kyokka abagoberezi ba papa ne bamusokasoka agende awummulireko mu lubiri Iwa mukwano gwe oba oli awo gye bayiinza n'okugonjoolera ensonga. Mikwano gye nga bwe bamulaga obuzibu obumwolekedde. Naye okufuba kwabwe kwonna ne kugwa butaka. Luther nga tatidde namu kwe kugamba nti, "Ne bwe wabaawo baSetaani nga beesengese ng'amategula ku kasolya k'ennyumba wonna mu Worms, nja kukiyingira." - Ibid., b. 7, ch. 7.

Ng'atuuse e Worms, enkuyanja y'abantu ne bagenda okumwaniriza ku muguukiriro gw'ekibuga. Nnamungi w'omuntu atabangawo newakubadde ku kabaka waabwe ye yamwaniriza. Ne wabaawo akabugumiriro wakati mu nnamungi w'omuntu bwe baawulira eddoboozi erisonsomola naye nga likungubaga olw'ennaku eyali emwolekedde ng'agamba nti: "Katonda y'anaaba omukuumi wange." Bwatyo bwe yayogera ng'ava ku kigaali mwe yali atambulira.

Abalabirizi ba papa ne beeralikirira nga tebayinza na kukikkiriza nti Luther yandiyinzizza okwaŋŋanga n'alabikako e Worms. Kabaka n'ayita abakungu be banoonye engeri gye banaakwatamu ensonga. Era omu ku Balabirizi ba Luumi kwe kugamba nti: "Tumaze ekiseera kiwanvu nga twebuuza ku nsonga eno. N'olwekyo ai kabaka tukusaba olagire omusaja ono ajjibwewo. John Huss teyayokebwa muliro ku kiragiro kya Sigsimund? Era tekitukakatako kuwa bukuumi muntu yawaba." Kabaka n'agamba nti: tcNedda, kitugwanira okutuukiriza ekisuubizo kyaffe."- Ibid., b. 7, ch. 8. Ne balyoka basalawo nti Luther aweebwe omukisa yewozeeko.

Ekibuga kyonna nga kYesunga okulaba ku musajja ono owebyafaayo, era bangi ne beeyiwa mu kisulo gye yasula okumulabako. Mu kiseera kino, Luther yali tannawonera ddala bulwadde obwali bumuluma, era nga n'olugendo olukulungudde ennaku ekkumi n'ennya lumukooyesezza; ng'alina okuwummulako yeteekereteekere ensisinkano enkeera w'alwo. Naye yawummulako akaseera katono nnyo newakubadde nga yali akyayagala okuwummula, bwe yatawanyizibwanga abantu omwali abakungu, abaserikale ba kabaka, abasasedooti n'abatuuze abaayagala okumuwulirako bw'ayogera. Mu abo mwe mwali n'abakungu abatuukirira kabaka ne bamusaba wabeewo okuzza ekkanisa obuggya, era ne bagamba ne Luther nti: "enjiri yange yabasumulula." - Martyn, page 393. Mikwano gye era n'abalabe be ne bajja okulaba ku musasedooti ono atatya; kyokka yabaniiriza nga mukakamu ddala naye nga bonna abawa ekitiibwa ekibasaanira. Yalabika nga mugumu.

Newakubadde nga yali mulwadde era ng’alabika yali akola nnyo, naye yali musanyufu mu maaso ge. Abalabe be ne baba nga tebayinza na kugumiikiriza njogera ye era n&pos;ebigambo bye ebyalabika nga byamazima. Bonna ne beewuunya. Abamu ne bakkiriza nti yaliko omukono gwa Katonda; abalala ne bagamba ng’abafalisaayo bwe baayogera ku Yesu nti: “Aliko dayimooni.”

Ku lunaku olw’okubiri Luther naayitibwa okugenda mu lukiiko. Yatwalibwa omuserikale eyamuyisa wakati mu nnamungi w’omuntu eyakuŋŋaana kumpi ku buli luguudo lw’ekibuga okulaba ku musasedooti ayimiriddewo okuwakanya obuyinza bwa papa.

Bwe yali anaatera okuyingira mu kisenge abalamuzi mwe baali, ne basisinkana n&pos;omu ku bazira abaazirwanako eyamugamba ebigambo ebyamugumya naye nga byakisa nti: “Munange nkusaasira, naye ogenda okuyimirirawo ku Iw’ensonga eyamazima, newakubadde nze wadde omuserikale omulala yenna kyatakolanga mu ntalo zaft&pos;e ezikyasinze okuyiwa omusaayi. Naye ensonga yo bw’eba y&pos;amazima era nga naawe okikakasa, nkusaba ogende mu maaso mu linnya lya Katonda, tobaako ky’otya, Katonda si wakukwabulira ” - D’Aubigne, b. 7, ch. 8.

Lw’ali olwo Luther n’atuuka mu lukiiko. Kabaka n’atuula mu ntebe ye. Nga yeetooloddwa abantu abeebitiibwa mu bwakabaka bwe. Nga tewabangawo muntu yenna yali alabiseko mu lukiiko luno olw’ekitiibwa nga bwe lwali ku mulundi guno Luther mwe yali ow&pos;okwanukulira ensonga ezikwata ku kukkiriza kwe. “Kano kaali kabonero ka kuwangulwa eri obwapapa. Papa yali amaze okusingisa Luther omusango, naye ate kaakano ng’ayimiridde wakati mu lukiiko okwewozaako, ekokolwa ekiraga nti olukiiko luli waggulu w’obuyinza bwa papa. Papa ng’amutaddeko ebiragiro, era nga takkirizibwa na kwetaba mu bantu, naye ate kaakano ng’ayitiddwa olukiiko olusinga okuba n’ekitiibwa mu nsi yonna. Papa ng&pos;amulagidde obutaddamu kwogera kigambo kyonna ebbanga lyonna, kyokka kaakano ng&pos;anatera okwogera eri abantu enkumi n’enkumi abateze amatu okumuwuliriza nga bava mu nsi zonna omuli Obukristaayo. Luther yali ataddcwo enkyukakyuka eyannamaddala. Bwatyo Luumi ng’anaatera okuseseetulua mu ntebe ye mu buswavu n’eddoboozi ly’omusasedooti.” - Ibid., b. 7, ch. 8.

Luther eyazaalibwa mu maka ag’abantu ababulijjo, yawulira okutya n’ensonyi ng’ayimiridde wakati mu lukiiko olw’ekitiibwa ennyo. Era bangi ku balangira abaamulaba, bwe baamwetegereza, omu naamutuukirira n’ayogera naye mu kyama nti: “So temubatyanga abatta omubiri naye nga tebayinza kutta bulamu.” Omulala n&pos;amugamba nti: “Mulitwalibwa eri abaamasaza n&pos;eri bakabaka okubalanga nze, kubanga muliweebwa mu kiseera ekyo bye mulyogera Omwoyo gwa Kitammwe.” Bwebityo ebigambo bya Kristo ne byogerwa abantu abeebitiibwa mu nsi okuzzaamu amaanyi omuddu wa Katonda mu kiseera eky’okugezesebwa.

Luther yatwalirwa ddala mu maaso g'entebc ya kabaka. Ne wabaawo akasirikiriro. Omukungu mu bwakabaka naayimirira nga bw'asonga ku biwandiiko bya Luther, naasaba ayanukule ensonga bbiri - esooka oba nga akkiriza nti bibye, n&pos;ekirala oba nga ayinza okubyenenya. Olw'okubanga ebitabo byali bimaze okusomebwa emitwe gyabyo, Luther kwe kwanukula ku nsonga esooka nga bw'akkirizza nti bibye. Ku nsonga ey'okubiri yagamba: "Olw'okubanga cnsonga ey&pos;okubiri ekwata ku kukkiriza n'okulokolebwa okw'emyoyo, era nga mu yo mulimu Ekigambo kya Katonda ekyomuwendo mu ggulu era ne ku nsi, nnyiinza obutayanukuza magezi bwe sisooka kuloowooza ku kyenziramu. Bye nnaayogera biyinza obutamatiza olw'okubanga sibyogedde byonna, oba nnyiinza okwogera ebingi, ne nnyonoona eri ebigambo bya Kristo: 'Naye buli alineegaanira mu maaso g'abantu nange ndimwegaanira mu maaso ga Kitange ali mu ggulu.' (Matayo 10: 33). Olw'ensonga eyo kyenva nsaba ai kabaka onzikirize mu buwombeefu obwekitalo mpeebwe ekiseera nsobole okwanukula nneme okwonoona eri ekigambo kya Katonda." D'Aubigne, b. 7, ch. 8.

Luther okusaba kwe yakuleeta mu bwegendereza. Era olukiiko ne lumanya nga tayogeredde mu kubuguumirira wadde okunyigirizibwa. Yayinza okwanukula ku buli nsonga yonna mu kusalawo okutuufu, mu magezi, okwegendereza, n'okusaamu ekitiibwa buli yenna, kyokka n'anenya obunyoomi n'amalala gaabwe olw'okuba omukakkamu, n'okwefuga, abalabe be ne beewuunya.

Enkeera w'alwo n'addayo mu lukiiko okwanukula byonna. Emirundi egimu omutima gwe gw'amwenyikanga buli lwe yalowozanga ku maanyi ageekobanye okulwanyisa amazima. Okukkiriza kwe ne kuwebuuka; naawulira okutya n&pos;okukankana. Ng'awulira obubi bumweyongedde; abalabe be ne baba ng'abatuuse ku buwanguzi, n'amaanyi ag'ekizikiza nga gafuze wonna. Ng'alaba ng'ebire ebimubisse okumwawula ku Katonda. N'anoonya okubeerawo kwa Mukama Katonda ow'amaggye mu nda mu ye. Omwoyo gwe ne guboyaana nga bw'avuunama ku ttaka okukaabirira Katonda nga bw'ayuza omutima gwe, naye nga Katonda yekka y'amutegeera.

"Ai Mukama Katonda ataggwaawo, ensi eno nga mbi nnyo! Laba eyasamizza akamwa kayo okummira, era nga sikyagirinamu bwesige... Era oba nga obwesige bwange bwonna buli mu nsi muno, obwange bukomye... Essaawa yange esembayo etuuse, mmaze okusalirwa omusango... Kitange nsaba ondokole eri okutegeera kw'ensi. Nkolera kino kyokka... kubanga buno obuyinza si bwange, buli mu mikono gyo. Sirina kye nyinza kukola, era sirina kye neegomba kuva mu bantu bano.... Guno omulimu gugwo,... era okuyita mu gwo abantu bafuna obulamu obutaggwaawo. Ai Mukama onsaasire! Sirina mu muntu mulala yenna mwe nteeka bwesige wabula ggwe Katonda omwesigwa era atakyukakyuka.... Omuntu teyesigika; okufuba kw'omuntu kulemererwa.... Ggwe wannonda ku Iw'omulimu guno.... Nsaba ompanirire, olw&pos;ekisa ky'Omwana wo

omwagalwa Yesu Kristo, oyo omukuumi wange, engabo yange era ekigo kyange ekyamaanyi.” - Ibid., b. 7, ch. 8.

Tekwali kutya by’agenda kubonaabona wadde okutya okufa okwamuli okumpi ennyo nti bye byamutiisa, naye Oyo ensibuko y’okutegeera yakkiriza Luther amanye era ategeere ekiseera ekizibu ky’alimu, aleme kweyinulira ku maangi ge si kulwa ng’agwa mu kabi nga tamanyiridde. Yategeera obuteyinza bwe, bwe yamanya nti atuuse mu katuubagiro. Era naamanya nti amazima gayinza okusaanawo olw’obunafu bwe. Kwe kumeggana ne Katonda enjiri etuuke ku buwanguzi, naye si Iwakwagala kwewonya. Omwoyo gwe nga guboyaana okuweebwa amaanyi nga Isiraeri bwe yameggana mu kiro kiri ne malayika. Era yawangulira awamu ne Katonda okufaanana ne Isiraeri. Okukkiriza kwe kwanywezebwa ku Kristo Omulokozi ow’amaanyi. Yafuna amaanyi bwe yamanya nti tagenda kuyimirira bw’omu mu kaguli wakati mu lukiiko. Yafuna essanyu era n’emirembe ne gidda mu mutima gwe kubanga yakkirizibwa okusitulira waggulu ekigambo kya Katonda eri abafuzi bano ab’ensi.

Luther yeteekerateekera olutalo ng’amanyi nti ali wamu ne Katonda. Yafumiitiriza ku ngeri bwanayanukulamu, era n’afuna n’ekiseera okwetegereza ebiwandiiko bye, nga bw’anokolayo n’ebyawandiikibwa by’anajuliza okunyweza ensonga ye. Bweyamala ebyo, kwe kuteeka omukono gwe ogwakkono ku muzingo gw’Ebyawandiikbwa Ebitukuvu ogwali omubikkule, n’awanika omukono gwe ogwaddyo eri eggulu n’alayira, “okusigala nga mwesigwa eri enjiri era ayatule okukkiriza kwe wakati mu ddembe, nga siwakutiisibwa ne bwekinaategeeza kuwaayo musaayi gwe.” - Ibid., b. 7, ch. 8.

Mu maaso ge temwalabikamu kutya naakatono wadde okuwulira ensonyi oluvannyuma ng’azziddwayo mu maaso g’olukiiko. Yali mukakkamu era omuteefu so nga wakitiibwa mundabika wakati mu bantu abeebitiibwa ab’ensi mwe yayimirira okujulira Katonda. Bwatyo kwe kusabibwa ayanukule oba nga yandyagadde okwegaana enjigiriza ze. Yaddamu n’eddoboozi ery’egonjebwa nga takakiddwa era awatali kukyamuukirira. Yalabika ng’akyuseeko mu ndabikaye era assibwamu ekitiibwa kyokka ng&pos;anywerera ku nsonga ate nga musanyufu ekyewunyisa olukiiko.

“Ai kabaka, abalangira abeekitiibwa ennyo, awamu n’abakungu ba kabaka, nnyimiridde mu maaso gammwe olwaleero olw&pos;ekiragiro kye nnaweereddwa olunaku olwayise n’olwekisa kya Katonda, nga nkwegayirira ai kabaka awamu n’olukiiko luno olw’ekitiibwa ennyo okumpuliriza mu kisakyo nga nnyanukula ensonga gyenkakasa nti y’amazima ddala. Nsaba okusonyiyibwa bw&pos;emba nga mpubiddwa mu kwogera ne mu mateeka agafuga ekifo kino; kubanga ssaakulira mu lubiri Iwa bakabaka wabula mu kigo.” - Ibid., b. 7, ch. 8.

Bweyadda ku nsonga eyamuyisa, yagamba nti ebiwandiiko bye birimu enjawulo. Ebimu byali byogera ku kukkiriza awamu n’ebikolwa ebirungi nga n’abalabe be

tebaakoma na kubisiima kyokka naye baabiraba nga byamugaso. Kaakati okubimenyawo kitegeeza kuwakanya mazima agakkirizibwa ku buli luuyi. Ebirala byo nga byogera ku bwonoonefu n'ebikolobero ebikolebwa obwapapa. Bw'abimenyawo aba awadde Luumi bbeetu egende mu maaso okulinnyirira eddembe ly'abantu awamu n'okukola ebibi ebisingawo. Mu kiti ekyokusatu, yavumirira bantu abawolereza obubi obwali mu kkanisa. Olw'ensonga ezo kwe kutegeeza nga awulira yeetamiddwa n'okusingawo era nga tayinza kusazaamu bitabo bye, kubanga mu kukola ekyo, aba awagira balabe abalwanyisa amazima, bwebatyo batune omukisa okusaanyawo abantu ba Katonda mu bukamwe obusingako.

Kyokka yagamba nti, "Naye ndi muntu buntu so si Katonda; era nja kwogera nga Kristo bwe yayogera nti: 'Bwemba njogedde bubi bannumirize ekibi .... Era olw'ekisa kya Katonda, nkwegayirira ai kabaka nammwe abalangira ebeekitiibwa ennyo era nammwe abantu mwenna abali wano mu biti ebyenjawulo, ndagibwe okuva mu biwandiiko by'abannabbi n&pos;abatume we nsobezza. Nsuubiza okumenyawo buli kigambo kyonna era nkwate ebitabo byange byonna mbisuule mu muliro amangu ddala nga ndagiddwa ensobi ezibirimu.

Byonna bye njogedde nkakasa nga mmaze kubyekeneenya era nga mmanyi n'akabi ke neeteekamu; naye ndi musanyufu okulaba ng'enjiri y'evaamu entalo n'okwawukana era nga bwekibadde ne mu biseera ebyayita, kyokka era siriiko ky'entidde. Eyo y'engeri y'ekigambo kya Katonda. Kristo yagamba nti: 'Sajja kuleeta mirembe mu nsi, wabula ekitala.' Ebigambo bya Katonda byakitalo; n'olwekyo twegendereze, si kulwa tuwaliriza Ekigambo kya Katonda Ekitukuvu ne tweretako akabi, kawumpuli oba okuzikirira emirembe gyonna olw'okwagala okumalawo enkayana.... Nnyinza okujuliza ebyokulabirako bingi okuva mu kigambo kya Katonda; nnyinza okwogera ku Bafalaawo, bakabaka b'e Babulooni era n'aba Isiraeri; nga mu kifo ky'okufuna amagezi ge beetaaga olw'okugaziya obwakabaka bwabwe, beeyitira kuzikirira. 'Katonda yasiguukulula ensozi ezaabali mu maaso gaabwe, naye tebakimanya.' Ibid., b. 7, ch. 8.

Mu kiseera kino Luther yali ayogerera mu lulimi Lugirimaani; kyokka era yasabibwa ayogere ebigambo byebimu ne mu Lulatini. Newakubadde nga yali akooye nnyo olw'okusengeka ebigambo bye olubereberye, yakkiriza okuddamu okwogera kwe mu ddoboozi eritegerekeka era ne mu maanyi agasingako. Mazima Katonda yamuluŋŋamya. Bwe yaddamu okwogera omulundi ogwookubiri, okutegeera kw'abalangira okwali kuzibiddwa obulimba n'obusamize bwa Luumi ne beeyongera okulaba nsonga n'okunnyonnyoka obulungi.

Kyokka waaliwo abeejuumuula olw'okukakanyaza emitima gyabwe ne baziba amaaso gaabwe obutalaba musana era ne bagaana okukkiriza amazima olw'amaanyi agaali mu bigambo bya Luther. Ng'afundikidde ebigambo bye, omwogezi w'olukiiko kwe

kumuddamu mu ddoboozi ekambwe nti: “Toyanukudde kibuuzo kikubuziddwa.... Osabibwa okwanukula ensonga emu yokka.... Ebigambo byo obimenyawo oba nedda?”

Luther yaddamu nti: “Olwokubanga ai kabaka onsaba nnyanukule mu bigambo ebyangu era ebitegerekeka obulungi, njakuddamu n’ekigambo kimu era nga ky’ekino: “Siyinza kuteeka kukkiriza kwange mu papa wadde mu lukiiko Iwe, kubanga kibadde kitegerekeka bulungi nga bombi babadde bakola ensobi buli kiseera era nga bakubagana empawa. N’olwekyo, okujjako nga nkakasiddwa okuva mu Byawandiikibwa oba nga bannyinnyonnyodde mu ngeri etegerekeka obulungi, era okujjako nga ndagiddwa okuva mu nnyiriri ze nnokoddeyo, era okujjako nga nkyusiddwa okutegeera kwange okuyita mu kigambo kya Katonda, siyinza era sijja kubimenyawo, kubanga kyabulabe Omukristaayo okwewakanya. Nnyimiridde wano ku magulu gange, sirina kirala, Katonda wange nnyamba. Amiina.” Ibid., b. 7, ch. 8.

Bwatyo omutukuvu wa Katonda bwe yayimirira ku musingi omunywevu ogw’ekigambo kya Katonda. Amaaso ge ne gaakayakana olw’okumulisibwa kw’omusana okuva mu ggulu. Yasobola okutegerekeka ng’omusajja owamaanyi era omuzira, alina essanyu n’emirembe mu mutima, bwe yayimirira okuwakanya amaanyi g’obulimba mu maanyi ag’okukkiriza okuwangula ensi.

Olukiiko Iwonna ne lusirikirira nga lwewunya okumala akaseera. Bwe yali ng’ayanukula omulundi gwe ogwasooka, Luther yayogera n’eddoboozi nga lya wansi, mpozi olw’okussaamu ekitiibwa olukiiko n’okuba omuwulize. Abaluumi ne balowooza nti oba oli awo amaanyi gamuwedde. Era baalowooza nti agenda kwemenya olw’okulwawo okuddamu ebimusabiddwa okwanukula. Nga ne kabaka Charles alabika nga eyenyiyiddwa olwa Luther okulabika ng’aweddemu amaanyi, n&pos;olw’ennyambala ye awamu n’okwogera mu ngeri ennyangu, ekyamuleetera n’okwogera nti: “Omusasedooti ono aleme kunneyisizaako.” Naye ku mulundi ogwookubiri, yeewunyisa enjuyi zombi bwe yayogera mu maanyi ate nga munywevu mu kunnyonnyola ensonga. Kabaka ne yewuunya era n’agamba nti: “Kaakano no ayogedde nga talinaamu na kutya.” Era n’abalangira ba Bugirimaani ne bawulira essanyu n’okwenyumiriza mu muntu ono ayimiriddewo ku lw’ensi yaabwe.

Abawagizi ba Luumi ne bazingibwako; ebigendererwa byabwe nga byanikiddwa. Baayagala okunyweza obufuzi bwabwe kuyita mu kutiisatiisa so si kuyita mu Byawandiikibwa, ng’enkola ya Luumi bw’eri. Omwogezi w’olukiiko kyava ayogera nti, “Bw’otomenyawo bigambo byo, kabaka awamu n’amasaza ag’obwakabaka baakwebuuza okulaba eky’okukolera obujeemu bwo.”

Naye mukwano gwa Luther eyawulira essanyu Luther bwe yali yeewozaako, naakankana bwe yawulira ebigambo ebyo; kyokka Luther n’addamu n’eddoboozi

ery'egonjebwa nti: "Mukama anyambe, kubanga sirina kye nyinza kumenyawo." - Ibid., b. 7, ch. 8.

Luther n'alagirwa okufulumizibwa wabweru w'olukiiko, abalangira nga bwe bebuuza ekyokukola. Mazima kyalabika ng'esi yonna etuuse mu katyabaga. Luther okusalawo alemere ku nsonga, ky'andikyusa ebyafaayo by'ekkanisa emirembe gyonna. Ne basalawo aweebweyo omukisa gumu gwokka okumenyawo ebigambo bye. N'aleetebwa omulundi ogusembayo mu lukiiko. Ne bamubuuza oba nga aneegaana enjigiriza ze. N'abaddamu nti: "Sirina kye nyinza kwanukula kirala kisinga awo." Ne kirabikirawo nga tewali kiyinza kumusendasenda kakibe kumutiisatiisa wadde okumusuubiza ebisuubizo asobole okugondera obuyinza bwa Luumi.

Abalabirizi ba Luumi ne bawulira okuswala nga balaba obuyinza bwabwe obwakankanyanga bakabaka b'ensi n'abalangira, bunyoomebwa omusasedooti; so nga baayagala alege ku kiruyi okuyita mu kumubonyabonya. Kyokka Luther yali amanyidde ddala akabi akamwolekedde, kyeyava ayogera ebigambo ebyo byonna ng'omukristaayo naye mu bukakkamu. Mu bigambo bye temwalabikamu malala, okucamukirira wadde okwefuula ky'atali. Yeggyako okwerowoozaako era n'abuusa amaaso abantu abamaanyi abaali bamwetolodde, ne yeeraba ng'ali mu maaso g'Oyo asinga ba papa, abalabirizi ne bakabaka bonna. Kristo yayogera mu maanyi n&pos;ekitiibwa okuyita mu bigambo bya Luther, abalabe be era ne mikwano gye ne bajjula okwewunya n&pos;entiisa. Omwoyo wa Katonda ng'ajjuziddwa ekisenge olukiiko mwe lwatuula okulumiriza emitima gy'abafuzi b'obwakabaka. Era bangi ku balangira ne baatula nga ensonga ya Luther y'amazima. Bangi ne bakkiriza amazima; kyokka abamu tebaganywereramu. Naye waaliwo n'ekibiina ekirala abatakwatibwako na bigambo bye mu kiseera ekyo, abenoonyeza amazima okuyita mu Byawandiikibwa, era ne babeera bawagizi abessimba oluwanyuma.

Owessaza lye Saxon, Frederic, yayagala nnyo Luther alabikeko mu lukiiko, era nga yegomba okuwulira okwogera kwe. Yamuwuliriza mu ssanyu n'okwenyumiriza, ng'alaba obuvumu n'obumalirivu Luther bwe yakozesa mu kwewozaako. N'ageraageranya enjuyi zombi, era n'alaba nga endowooza y'obwapapa, bakabaka, n'abalabirizi ba Luumi eteekeddwa ku minzaani. Mazima Luumi yafuna ekiwundu ekyali eky'okutegeerwa amawanga gonna okumala emirembe gyonna.

Omukiise wa Luumi bwe yalaba nga ebigambo bya Luther bikosezza obuyinza bwa Luumi, n'atya nnyo ekitabangawo, era naasala amagezi gonna okusaanyawo Luther. Yakozesa obukugu bwonna awamu n'ekirabo kye eky'okwogera nga bwe yali amanyiddwa, n'ategeeza kabaka ono eyali akyali omuvubuka akabi akayinza okuva mu kuwonya omusasedooti ono atalina bwali, n'okufiirwa omukwano era n'enkolagana wakati we n'ekitebe ky'obwapapa e Luumi.

Ebigambo bye tebyagendera awo. Enkeera w'olunaku Luther lwe yasabibwa amenyewo ebigambo bye, kabaka Charles n'alangirira nga bw'amaliridde okuteeka mu nkola, okukuuma n'okunyweza enkolaganaye awamu n'ekkanisa y'e Luumi. Olw'okubanga Luther agaanye okwenenya ensobi ze, agwanira okuyisibwa mu ngeri ey'obukambwe nga kw'otadde n'enjigiriza ze zaayigiriza. "Omusasedooti omu, eyawubisibwa olw'obutamala kulowooza, kaakano asitukidde mu ddiini eri munsi

zonna omuli Obukristaayo. Bwensalawo okuwonya obukafiiri obwo, n'aba ntadde obwakabaka bwange, obugagga bwange, abeemikwano, omubiri gwange, omwoyo gwange, n'obulamu bwange mu matigga. Dṇenda kugoba Luther mu maaso gange, obutaddamu kuwuliriza musango gwe nate, era aleme kuddamu kuleeta butabanguko mu bantu; n'ekiddako, ŋŋenda kumulwanyisa awamu n'abagoberezi be abafuuse eṇṇumya mutwe, bagobwe ne mukanisa, era baziyizibwe okukolebwako emikolo gy'ekkanisa awamu n'okukola kyonna ekisoboka okubazikiriza. Era nkowoola abantu bonna mu ggwanga lino okweyisa ng'Abakristaayo abeesigwa." - Ibid., b. 7, ch. 9. Naye newakubadde nga kyali bwekityo, kabaka yakkiriza Luther asigale ng'akyalina obukuumi obwamuweebwa, era akkirizibwe okutuuka ewuwe mu maka ge mirembe awo no alyoke avunaanibwe.

Ne wasituka empaka wakati wabakiise mu lukiiko. Ababaka ba papa awamu n'abalabirizi ba Luumi, nga baagala ebbaluwa ya Luther emuwa obukuumi esazibwemu. Baagamba nti: "Omugga Rayini gulinze okwaniriza ewu lye gulikulukuse nga bwe gwakulukusa evvu lya Huss emyaka kikumi egiyise." - Ibid., b. 7, ch. 9. Naye newakubadde nga abalangira ba Bugirimaani baali bagoberezi ba papa, era nga beerangirira nga ne bwe bali abalabe ba Luther, baawakanya era ne batakkiriza kusuula bwesige abantu bwe babalinamu olw'okumenya ekisuubizo n&pos;okwonoona ekitiibwa ky'eggwanga. Ne babanokolerayo ku bibonobono ebyaddirira okuttibwa kwa Huss, nga tebayinza kwaṇṇanga kukkiriza bibi byenkanidde awo kuddamu kutuuka ku Bugirimaani era ne kabaka waabwe akyali omuvubuka.

Charles ng'abanukula ku busiiwuufu bw'empisa bwe baayogerako, yagamba nti: "Newakubadde nga okukkiriza n'obuntu bulamu biyinza okusaanawo mu nsi yonna, naye kibigwanira okusigala mu mitima gy'abalangira." - Ibid., b. 7, ch. 9. Kyokka era ne wabaawo omulala ku bagoberezi ba papa eyali omubi ennyo n'amusokasoka akkirize okuwaayo Luther mu buyinza bwa Luumi nga Sigismund bwe yakola Huss, kabaka Charles yagamba nti: "Ate siyinza kukkiriza kuswala kutuuka ku ekyo nga Sigismund." Lenfant, vol. 1, p. 422.

Ekyennaku, Charles yagaana okukkiriza amazima agamutegeezebwa Luther. Era n'awandiika nti: "Mmaliridde okugoberera eky'okulabirako kya bajyajjange."

D’Aubigne, b. ch. 9. Yasalawo nga tayinza kutaggulula kigere kye okuva ku buwangwa bwe, wadde okutambulira mu kkubo ery’amazima n’obutuukirivu. Yakkiriza okuwanirira obwapapa newakubaadde nga mu bwo mwali mujjudde ettemu n’obuli bwenguzi, kubanga bakitaawe nabo bwe baakola. Bwatyo naye naasalawo okujeemera omusana ogwasooka okwakira bakitaawe, wadde okutuukiriza obuvunaanyizibwa bo bwe batatuukiriza.

Bangi leero abagugubidde ku bulombolombo n’obuwangwa bwa bakitaabwe. Katonda bw’abaweereza omusana omuggya, tebagukkiriza, kubanga, ne bazadde baabwe nabo tebaagukkiriza. Tuli mu kiseera kyanjawulo okuva ku ekyo bakitaffe mwe baali; n’olwekyo, obuvunaanyizibwa bwaffe ne byetugwanidde okukola byawukana nnyo okuva ku byabwe. Katonda tatusiima lwa kutunuulira ku byakulabirako bya bakitaffe olw’ebyo bye tulina okukola, okujjako ffe okwenoonyeza ekigambo eky’amazima. Obuvunaanyizibwa bwaffe bugazi nnyo okusinga ku bwa bajjajjaffe. Tuvunaanyizibwa okukuuma omusana bo gwe baafuna, era naffe ogwatukwasibwa ng’ekyobusika, kyokka era tuvunaanyizibwa ku musana oguzze gweyongera okutwakira okuva mu kigambo kya Katonda.

Kristo yagamba ku Bayudaaya abatakkiriza nti: “Singa sajja ne njogera nabo, tebandibadde na kibi; naye kaakano tebalina kya kuwoza olw’ekibi kyabwe.” Yokaana 15: 22. Amaanyi ag’obwaKatonda ge gamu gaayogera eri kabaka n’abalangira ba Bugirimaani okuyita mu Luther. Omusana buli lwe gwamulisibwanga okuva mu kigambo kya Katonda, Omwoyo nga yegayirira bonna abaali mu lukiiko omulundi ogusembayo. Nga Piraato bwe yakkiriza amalala n’okwagala okuganja ne bikakanyaza omutima gwe eri Omununuzi w’ensi; nga Felikisi bwe yatya n’agamba omubaka ow’ekigambo eky’amazima nti, “Genda; bwe ndiba n’ebbanga, ndikuyita;” nga kabaka Agulipa bwe yagamba Pawulo nti: “Oyagala okunsendasenda onfuule omukristaayo” (Ebikolwa by’Abatume 24: 25; 26: 28), naye n’agaana okwetwalira obubaka okuva mu ggulu - bwatyo ne kabaka Charles bwe yali: yawuliriza amalala n’enkola y’ensi, bwatyo n&pos;agaana okwetwalira omusana ogw’amazima.

Eṇṇambo ne ziyitiŋŋana wonna, ekibuga kyonna ne kigwamu akajagalalo. Nga Luther alina emikwano mingi, era olw’emikwano egyo, ne bamanya ku nkwe za Luumi nga bw’eteyinza kukkiriza muntu yenna ayanika ebikolobero bye okusigala nga mulamu. Abakungu bangi ne beeyama okumuwa obukuumi. Era bangi ne bavumirira ekiragiro kya kabaka olw’okwolesa obunafu bwabwo eri obuyinza bwa Luumi. Ebipande ne bitimbibwa wonna ku miguukiriro ne ku nzigi z’amayumba nga bivumirira n’okuyozayoza Luther. Ne ku bimu nga kuwandiikiddwako ebigambo by’omugezigezi omu nti: “Zikusanze, ggwe ensi, kabaka wo bw’aba nga ye mwana muto.” Omubuulizi 10: 16. Okwagalibwa Luther kwe yayagalibwamu okwetoloola wonna mu Bugirimaani ne kuwangula kabaka awamu

n'olukiiko nga singa avunaanibwa mu butali bwenkanya kijja kutabangula emirembe wonna mu bwakabaka sinakindi, ne nnamulondo.

Owessaza ly'e Saxony, Frederic ne yeekuuma obutalaga nnyo ndowooza ye eri Luther, naye ate nga bw'akola kyonna ekisoboka okumukuuma n'okumulabula ku biyinza okumutuusibwako abalabe be. Kyokka era waaliwo n'abalala bangi abataayinza kukigumiikiriza okulaga okulumwa kwabwe eri Luther. Era bangi ku banene omwali abalangira, abagagga, babinojjo era n'abalala abeebitiibwa mu kkanisa era ne mu nsi, ne bamukyaliranga. "Akayumba ka Luther nga tekayinza kutuuza bagenyi abamukyaliranga entakera." Omuwandiisi ayitibwa Spalatin, bweyawandiika. (Martyn, vol. 1, p. 404.) Abantu ne basamalirira okumutunulako ng'oyinza okulowooza nti oba oli awo ye si muntu. Era n'abo abatakkiririza mu njigiriza ze nga tebayinza kukigumiikiriza okujjako okujja okulaba obwesigwa obwagulumira obutuusa omuntu okuwaayo obulamu bwe okusinga okuzzannyira ku ndowooza ye.

Ne bakola kyonna ekisoboka okumukirizisa atabagane ne Luumi. Abamu ku bakungu era n'abalangira ne bamutegeeza nti bw'anawakanya ennyo ekkanisa y'e Luumi awamu n'olukiiko, ajja kwesanga nga agobeddwa mu bwakabaka era abulwe n'obukuumi. Luther yaddamu okusaba kwabwe nti: "Enjiri ya Kristo teyinza kubuulirwa n'etenyiiza muntu yenna.... Kaakano Iwaki okutya oba okweralikirira ebinajja binjawule okuva ku Mukama wange, era n'okuva ku kigambo kya Katonda kyokka omuli amazima? Nedda. Kisingako nze okuwaayo omubiri gwange, omusaayi gwange era n'obulamu bwange." - D'Aubigne, b. 7, ch. 10.

Kyokka era yasabibwa akkirize okusalawo kwa kabaka, awo nno aweebwe n'obukuumi. Yabaddamu nti: "Nzikiriza kyonna ekinansabibwa n'omutima gwange gwonna nga kavuna kabaka, abalangira oba Omukristaayo yenna anyoomebwa bakkiriza okunnamula, naye nga beesigama ku kigambo kya Katonda. Abantu ekyo kye bavunaanyizibwa okugondera, so si kirala. Temugezaako kutiisatiisa kutegeera kwange okwanywezebwa n'olujegere olw'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu."- Ibid., b. 7, ch. 10.

Ate abalala bwe baamusaba abe muwulize yagamba nti: "Nzikiriza okufiirwa obukuumi bwe mpeebwa; era ne nteeka omubiri gwange awamu n'obulamu bwange mu mikono gya kabaka, naye ku kigambo kya Katonda, siyinza!" - Ibid., b. 7, ch. 10. Yakkiriza okuba omuwulize eri okusalawo kw'olukiiko, naye nga olukiiko lulamula ensonga okusinziira ku Byawandiikibwa. Yayongerako ne kino: "Buli Mukristaayo yenna asobola okuba omulamuzi omulungi okwenkana ne papa mu kulamula ensonga ezikwatagana n'ekigambo kya Katonda awamu n'okukkiriza." - Martyn, vol. 1, p. 410. Mikwano gya Luther awamu n'abalabe be ne bakikakasa nga okufuba kwabwe mu kwongera okubatabaganya kwa kugwa butaka.

Singa Luther yakkiriza n'ajemulukuka newakubadde mu nsonga entono ennyo, Setaani yandibadde awangudde. Naye okukkiriza kwe okutayugayuga kwe kwanunula ekkanisa era ne kuteekawo essuula empya n'entandikwa ey'omulembe omulungi. Ekkanisa yajjamu enkyukakyuka eyatuuka ne mu nsi, so si mu kiseera kye kyokka, naye era ey'okutuuka ne ku mirembe egirijja olw'omuntu ono omu eyakkiriza okuwaayo obulamu bwe olw'okukkiriza. Bangi ab'okuyita mu kugezesebwa kwe kumu bayinze okuddamu amaanyi okutuuka ku nkomerero y'ekiseera olw'obwesigwa era n'obugumu bwe. Amaanyi ga Katonda omuyinza w'ebintu byonna nga gali waggulu okukira enkiiko z'abantu era okukira amaanyi ga Setaani.

Kabaka n'alagira Luther addizibweyo ewuwe, era ng'ekiragiro kino kyakugobererwa amangu ddala nga yakasalirwa omusango. Olugendo lwe lwonna Iwajjula entiisa; naye ate bwe yasimbula ekigere okuva e Worms, omwoyo gwe ne gujjula essannyu n'okutendereza. Yagamba: "Setaani yakuuma ekigo papa mwatuula; naye Kristo yakikubamu omuwaatwa; era Setaani yawalirizibwa okwatula nga Mukama wamaanyi okumusinga." D'Aubigne, b. 7, ch. 11.

Luther yawandiikira kabaka ng'amaze okusimbula, kabaka aleme kumulowoleza nti oba oli awo yagugubye bugugubi, n'amugamba nti: "Katonda yamanyi eby'omunda eby'amazima, era ye mujulizi wange, nga ndi mwetefuteefu okuba omuwulize eri obwakabaka, mu kubuwa ekitiibwa kyonna ekibusaanira, mu bulamu ne mu kufa, nga serekeddeeyo kintu kyonna okujjako okuba omuwulize eri ekigambo kya Katonda ekibeezaawo omuntu. Obwesigwa bwange si bwakuyuzibwa olw'ebyo byensisinkana mu bulamu buno, kubanga nze okubufiirwa oba okuba omulamu, tekirina makulu ku bulokozi. Naye mba muwulize nnyo ku ebyo Katonda by'ayagala okusinga okuwulira omuntu ku nsonga y'obulamu obutaggwaawo. Kubanga obuwulize eri Katonda kwe kusinza okw'amazima, era nga buteekwa kuweebwa Mutonzi yekka." - Ibid., b. 7, ch. 11.

Bweyali mu lugendo lwe ng'ava e Worms, yasisinkananga abantu bangi abamususuutasuusuta olw'obuwanguzi bwe yatuukako. Abalangira b'ekeleziya ne

baaniriza omusasedooti eyagobwa mu kkanisa y'e Luumi, n'abafuzi ne bamwaniriza mu kitiibwa so nga kabaka yajjawo enkolagana ye awamu naye. Yasabibwa addemu okubuulira mu kkanisa, era n'alinnya ku kituuti okubuulira so nga tafiiddeyo na ku kiragiro ky'abwakabaka ekimuziyiza. Yagamba nti, "Sisuubizangako nti ndiggalira ebweru ekigambo kya Katonda, era sirikola." - Martyn, vol. 1, ch. 420.

Abagoberezi ba papa bawangula omutima gwa kabaka oluvannyuma nga yaakava e Worms, kabaka n'amuweereza ekiragiro. Mu kiragiro kino, Luther yavumirirwa nga "Setaani yennyini ali mu kifaananyi ky'omuntu era ayambadde ekyambalo ky'omusasedooti." - D'Aubigne, b. 7, ch. 11. Era, ne kitegezebwa wonna nti ebbaluwa emuwa obukuumi bw'eriyitako e-kiseera, alagirwe obutaddamu kuweereza mu ngeri

yonna. Abantu bonna ne bakugirwa obutamubudamya, okumuwa emmere, ekyokunywa, okwogera naye oba okwetaba naye wakati mu bantu oba mu nkiso, wadde okumuwa obuyambi obw'engeri yonna. Ng'alina okukwatibwa wonna waali, era aweebweyo mu mikono gy'abobuyinza. Abagoberezi be nabo bakwatibwe era baggalirwe mu makomera nga kwotadde okuwamba ebintu byabwe. Ebiwandiiko bye bizikirizibwe, nga n'ekisembayo, buli yenna anaajeemera ekiragiro kino, avunaanirwe wamu naye. Ekiragiro ne kisembebwa olukiiko nga n'owessaza ly'e Saxony awamu n'abalangira abaali mikwano gya Luther, nabo bamaze okuva e Worms. Abaluumi ne bajaganya olw'obuwanguzi. Mpozzi nga balowooza nti omulimu baguggalidde.

Katonda yakkiriza okuteerawo omudduwe obuddukiro mu kiseera kino ekyobulabe. Eriiso lye eritabongoota ne limukulemberanga wonna gy'atambulira, era oyo alina omutima ogw'amazima, yamulokola mu balabe be. Anti nga Luumi yandimatidde Luther amaze kufa; naye Katonda n&pos;amujja mu mannyo g'empologoma. Owessaza ly'e Saxony, Frederic yaluŋŋamizibwa mu ngeri y'okukuumamu Luther. Yamukweka okuva ku balabe be bwe yakolaganira awamu ne mikwano gye ddala. Yawambibwa mu kkubo bwe yali ng'akyatambula okudda eka, n'agibwa ku bakuumi be, n'addusibwa okuyita mu kibira bwatyo n'atwalibwa ku lusozi olwesudde e Wartgurg awaali olubiri. Yabulako amayitire okumala ebbanga era ne Frederic kyamutwalira ekiseera okumanya we yatwalibwa. Olw'okubanga n'owessaza naye yali tamanyi waali, kubanga baakigendera okumukweka, yali talina kyayinza kwogera. Kimu kyokka kye yali amanyi nti, Luther ali mu mikono mirungi. Omwaka ne guyita Luther nga musibe. Aleander ne banne ne bajaguza olw'omusana ogw'enjiri ey'amazima okulabika nga oguzikira. Naye Luther yali mu kujjuza tabaaza ye n'amafuta ag'amazima, omusana gwayo gulyoke gumulisibwe mu kitiibwa ekisingako.

Luther yafuna okutowolokokako okuva ku ntunuunsi z'entalo bwe yali ng'asibiddwa mikwano gye okumala akaseera. Naye teyali mumativu okuba nga asibiddwa emimwa n'ettuula wamu. Yalwalanga buli lwe yatuulanga awo nga talina ky'akola, olw'okubanga yamanyiiza okukozesa omubiri gwe n'okugukakalukanya. Yafumiitiriza ku ngeri ekkanisa gy'erimu mu kiseera ekyo, naakaaba nga munakuwavu. "Woowe! Laba tesigaddeyo n'omu okuyimirirawo nga bbugwe ku lwa Mukama okulokola Yisiraeri mu nnaku zino ezisembayo ez'obusungu bwe." Ibid., b. 9, ch. 2. Ate era ebirowozo bye ne bimujjukiza nti si kulwa nga avunaanibwa ogw'okuba omutitiizi okudduka mu lutalo. Ne yeenenya okukola ekibi ng'ekyo

eky'okuba omunafu n'okwerowozaako. Naye ng'ate akola omulimu munene ogwandikoleddwa omuntu asukka ku omu. Ng'omukono gwe tegutudde mu kuwandiika. Abalabe be ne beewunya bwe baakizuula nti abadde teyebase, ng'ate bo babadde mu kwesanyusa n'okulowooza nti baamusirisa. Enkuyanja y'ebiwandiiko bye nga bisasaanye okubuna Bugirimaani yenna. Era n'akola n'omulimu ogusinga obunene ku lw'ensi ye

ogw'okukyusa Endagaano empya eya Bayibuli okugizza mu lulimi Olugirimaani. N'asinziiranga ku lusozi luno Patumo olujjudde enjazi okulangirira amawulire amalungi awamu n'okunenya ensobi za Luumi ezaaliwo mu kiseera ekyo.

Naye ensonga Iwaki Katonda yajja Luther mu bantu teyali Iwa kumuwonya balabe be, wadde okufuna obudde obumala atuukirize emirimu gyeyakolera mu kiseera ekyakasirise. Naye waaliwo bingi bye yatuukako okusingako ku ebyo. Luther yajjibwa okuva mu bantu n&pos;atwalibwa waggulu ku lusozi aleme kwesigama ku bantu so nabo baleme okumutendereza. Bwatyo n'ataasibwa okufuna amalala n'okwematira ebitera okuva mu buwanguzi. Era olw'okubonabona n'okukakanyizibwa, yayinza okutekebwatekebwa asobole okutambula nga taliimu ntengereze olw'obuwanguzi bwe yali atuuseeko.

Abantu basanyuka bwe batuuka mu ddembe eriva mu kutegeera amazima, era nabwekityo, besanga nga batandise okutendereza n'okuwanawana omuntu Katonda gw'akozesezza okubasumulula mu njegere z'obulimba n'obusamize. Ekyo Setaani ky'ayagala okuwubisa ebirowoozo by'abantu babijje ku Katonda era babiteeke ku bantu; abakyusa ne badda mu kusinza ekikozesebwa bwebatyo ne berabira omukono ogulunŋŋamya. Emirundi mingi, abakulembeze b'ekkanisa abatera okutenderezebwa beerabira nti besiganye ku Katonda, bwebatyo obwesige ne babuzza mu busobozi bwabwe. N'ekivaamu kwe kwagala okufuga ebirowoozo n'entegeera y'abantu bambi ababa banoonya okulunṇṇamizibwa okuva mu kigambo kya Katonda. Omwoyo ogwo ne gukonzibya omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya. Ako ke kaali akabi omulimu kw'okuzza ekkanisa obuggya mwe gwatasibwa. Katonda yayagala abantu omulimu bagwanirize ng'ogugwe so si ng'etekateeka y'omuntu. Abantu ng'amaaso bagatadde ku Luther eyajja okutangaaza amazima; bwatyo n'ajjibwawo abantu amaaso bagazze eri Ensibuko ey'amazima ag'emirembe gyonna.

Essuula 9 — Omuliro Gw&pos;okuzza Ekkanisa Obuggya

Enteekateeka ya Katonda mu kuteekawo ebikozesebwa olw'okuzza ekkanisa obuggya, yeemu n'eyo ey'okutandikawo ekkanisa. Omuyigiriza Omukulu ow'eggulu yalekawo abantu abamaanyi ab'ensi, abeebitiibwa n'abagagga abaali bamanyidde okussibwamu ekitiibwa n'okutenderezebwa ng'abakulembeze mu bantu. Baali

bajjudde amalala n'okwematira olw'okwesukulumya nga tebayinza kubumbibwa okufaanana ne bantu bannaabwe bakolere wamu ne Kristo Omunazaleesi. Eddoboozi lya Katonda lyayita abavubi okuva e Galiraaya, abantu abataali bayigirize nga likowoola nti: "Mujje, muyite nange, nange ndibafuula abavubi b'abantu." Matayo 4:19. Abavubi bano baali bangu era abasomeseka. Kyali kyangu Kristo okubayigiriza n'okubatendeka olw'okuweereza kubanga baali tebanayonoonebwa nnyo na njigiriza ez'obulimba ezaaliwo mu kiseera ekyo. Era bwekityo bwe kyali ne mu kiseera eky'okuzza obuggya ekkanisa. Abaakulembera omulimu baali bantu ba mutindo gwa wansi - bantu abataalina malala agasibuka mu bitiibwa wadde okubaamu obunnanfuusi mu kiseera kyabwe. Eyo y'engeri ya Katonda okulonda ebinyoomebwa eby'ensi okutuukiriza omulimu gwe. Awo nno abantu balyoke bamuddize ekitiibwa okusinga okukiwa abantu, kubanga yaakolera mu bo okutuukiriza ky'ayagala.

Nga wakayita ebbanga si ddene Luther ng'amaze okuzaalibwa mu maka g'omulombe mu ssaza ly'e Saxony, ne wazaalibwa omwana omulala mu maka g'omulunzi mu nsozi ze Alps ayitibwa Ulric Zwingil. Enkula gye yakuzibwamu awamu n'eŋŋunjula nga byonna bimutekateeka olw'omulimu gwe yalina okutuukiriza mu bukulu. Yayinza okutegeera amaanyi n'ekitiibwa kya Kantonda olw'okubanga yakulira mukyalo ekigudde akaleka, n'obutonde obweserese era obunyuma okutunuulira. Naye yegomba okuba omuzira mu buvubuka bwe olw'ebikolwa eby'obuzira bye yawuliranga boogera mu kitundu ky'ewaabwe. Ate nga kuludda olulala, ng'awulira engero za Bayibuli ezamunyumizibwanga jjajjaawe omukazi okuva mu ebyo bye yawuliranga boogera mu kkanisa. Yanyumirwanga nnyo okuwulira ku bikolwa bya bajyajja ne bannabbi; ku basumba abaali ku ttale nga balunda endiga eyo ekiro mu ttumbi ku nsozi za Palestayini, bwe baawulira bamalayika nga boogera ku mwana azzalibbwa e Beserekemu era ku Masiya Omulokozi.

Okufaanana ne kitaawe wa Luther, taata wa Zwingil yayagaliza nnyo omwana we okusoma era bwatyo n'amuweereza okusoma nga akyali muto. Yanoonya essomero eriyinza okugunjula obulungi omwanawe. Era ng'awezezza emyaka kumi n'esatu, n'atwalibwa mu kibuga Bem e Switizilandi awaali essomero erisingako mu kiseera ekyo. Eno nno waaliyo obuzibu obwali bugenda okwonoona essuubi ly'obulamu bwe. Anti nga

ekibiina ekimu mu kkanisa y'e Luumi kimaliridde okumutwala ayingire obusasedooti. Waaliwo embiraanye wakati w'ebibiina ebibiri mu kkanisa y'e Luumi: Abadominikani ne ba Fransisikani nga banoonya okuganja. Kino baakikolanga mu kutimba amakanisa amatiribona, okuba n'emikolo egy'ekitiibwa ennyo, n'okusikiriza abantu abalungi okuyingira obusasedooti awamu n'ebifaananyi ebikola amagero.

Ekibiina ky'Abadominikani mu Bem basuubira nti bwe bawangula omutima gw'omuvubuka ono omuyivu ate ng'alina ebirabo eby'enjawulo, baakwefunira ekitiibwa n'okuganja. Zwingil yalina ekirabo ky'okwogera n'okuwandiika, nga kw'otadde n'ekirabo ky'okuyimba; bino byonna nga biyinza okusikiriza abantu okugenda mu misa n'esente ezitonebwa ne zeeyongera mu kibiina kyabwe. Ne bamususuuta nga bwe bamulimalimba ayingire mu kigo asome obusasedooti. Singa tegwali mukono gwa Katonda, ne Luther yandibulidde mu nsi olw'okwesibira mu kigo nga yefuula nti asoma. Naye Katonda teyakkiriza Zwingil kutuuka awo.

Kitaawe yafuna okumanyisibwa ku ntekateeka y'Abadominikani, so nga ye talina kye yegomba mwana we kuyingirira bulamu bwa kigayaavu era omutali makulu abasasedooti bwe balimu. Yalaba nga omwana we tajja kuba na mugaso mu biseera eby'omumaaso, kwe kumuyitayo akomewo eka awatali kulwa.

Omulenzi yawuliriza eddoboozi lya kitaawe, kyokka teyalwawo ng'ali ku kyalo, wabula yazzibwayo mangu ku ssomero e Baseli oluvannyuma lw'ekiseera. Eno Zwingil gye yawulirira ku njiri ey'ekisa kya Katonda ekirokola ekyobwerere. Abayizi abayigirizibwanga omusomesa Wittembach eyasomesanga essomo ery'ennimi ezedda, bayigirizibwanga ku Byawandiikibwa Ebitukuvu omusomesa bwe yabasomesanga ku Luyonaani n'Olwebbulaniya, bwebatyo abayizi ne bafuna ku musana okuva mu ggulu. Yabategeezanga nti waliwo amazima agomuwendo era agaludde ebbanga nga gamanyiddwa, so nga gasinga enfumo n'amagezi agayigirizibwa abayivu ne bakagezimunnyu. Era nga amazima gano kwe kufa kwa Kristo, omutango gwokka ku Iw'omwonoonyi. Ebigambo bino byali ng'ekimyanso mu bulamu bwa Zwingil.

Bwatyo Zwingil yayitibwa okuva e Basel agende okuweereza, era nga obuweereza bwe yabutandikira mu paalisi ye Alupayini okuliraana n'ewaabwe. Mukwano gwe agamba nti, bwe yamala okukakasibwa ng'omusasedooti, "ne yemalira mu kunoonya amazima ag&pos;obwaKatonda; kubanga yali amanyidde ddala nti Kristo ye yamukwasa ekisibo ekyo." - Wylie, b. 8, ch. 5. Gyeyakoma okunoonya amazima gyeyakomanga okuzuula enjawulo wakati w'ebyo Luumi by'eyigiriza n'amazima agayigirizibwa. Bwatyo nakkiriza Ekigambo kya Katonda Bayibuli nga kye kyokka ekifuga obulamu bwe era ekitawaba. Era n'akimanya nga Bayibuli yennyonnyola yokka. Era ne yewala okwogeza Ebyawandiikibwa olw'okwagala okunyweza endowooza ye, naye nakkiriza okugiyiga mu ebyo by'eyigiriza mu ngeri ennyangu era etegerekeka. Nanoonya okuluṇṇamizibwa

kw'Omwoyo Omutukuvu mu ngeri yonna esoboka asobole okugiyiga n'okutegeera by'eyigiriza, anti, Omwoyo yayinza okugibikkulira bonna abanoonya amazima mu bwesimbu awamu n'okusaba.

Zwingil agamba nti: "Ebyawandiikibwa by'ava wa Katonda naye si bya muntu, era nga Katonda akuluṇṇamya n'akuwa n'okutegeera nti n'okwogera obulungi kuva gyali. Ekigambo kya Katonda... tekiremererwa; kyennyonnyola kyokka, kimulisiza emmeeme okutegeera obulokozi n'ekisa kya Katonda, kikomyawo emirembe gya Katonda mu mutima, kireetera omuntu okukakkana, ne yeggyako amaaso n'okwerowoozaako n'ayayaanira Katonda." Amazima gano Zwingil yali agategeera bulungi. Era ayogera ku mbeera gye yayitamu oluvannyuma lw'ekiseera bwe yawandiika nti: "Buli lwe nnewangayo nzenna okuyiga Ebyawandiikibwa Ebitukuvu, ng'ebirowoozo eby'amagezi gange amasome biwakana nange. Era ne mmanya kino kyokka kye nnalowooza, nga 'Nnina okwerabira byonna, naye njige ebyo byokka Katonda by'ayagala okuva mu kigambo kye.' Bwentyo ne nsaba Katonda okummulisiza, era n'Ebyawandiikibwa ne byeyongera okwebikkula n'okutegerekeka obulungi gye ndi." - Ibid., b. 8, ch. 6.

Enjigiriza ya Zwingil gye yabuulira teyamuyigirizibwa Luther. Yali njigiriza ya Kristo. Agamba nti: "Luther bw'aba abuulira Kristo, ky'akola kye nkola. Era n'abo baaleese eri Kristo bangi okusinga abange. Naye eyo si ye nsonga. Sirina linnya ddala lye nnaasitula, okujjako erya Kristo, oyo gwe nzikiriza nti ndi mulwanyi we,

era nga ye, ye Mukama wange yekka. Siwandiikiranga ku Luther wadde n'ekigambo n'ekimu, wadde ye okumpandiikira. Naye lwaki tukwatagana? .... Kitegeerekeke lwatu nti Omwoyo wa Katonda yaluŋŋamya wonna, Iwansonga, ffembi tetwamala kutabagana okuyigiriza enjigiriza ya Kristo mu ngeri efaanana." - D'Aubigne, b. 8, ch. 9.

Mu mwaka 1516, Zwingil yayitibwa okuweereza mu kigo ky'e Eyinisiyedeni ng'omubuulizi. Era eno gye yeyongerera okulabira ddala obwonoonefu bwa Luumi, era naye naategerekeka bulungi okusingako ne bwe yali mu kitundu kw'ewaabwe mu Alps. Mu bintu ebyali bisikiriza amaaso okulaba e Eyinisiyedini, kye kibumbe kya Maliyamu embeerera ekigambibwa nti kikola amagero. Nga ne kumulyango omunene oguyingira mu kigo kuwandiikiddwako nti: "Abantu bonna wano we banaalizibwako ebibi byabwe." - Ibid., b. 8, ch. 5. Abalamazi ne bajjanga eri ekjfaananyi kino buli kiseera okwefunira emikisa; so nga ate waabangawo ekijaguzo mu mwaka mwe baawongeranga ekifaananyi kino, era awo abantu bangi ne bavanga mu bitundu byonna ebya Switizilandi, okuva mu Bufalansa ne mu Bugirimaani. Zwingil naawuliranga bubi okulaba abantu nga basibiddwa mu buddu n'obusamize, era naasala amagezi okulaba nga basumululwa n'amaanyi g'enjiri.

Agamba, "Temulowoozanga nti Katonda ali mu kifo kino okusinga ne bw'ali ne mu bitonde ebirala byonna. Katonda ali buli wantu wadde n'eyo mu nsi zammwe, era ayinza okubawulira.... Mulowooza nti muyinza okufuna ekisa kya Katonda olw'okulamaga

eŋŋendo empaanvu, okutonera ebifaananyi, n'okusabira abafu.... Makulu ki agali mu bigambo ebingi ebiri mu ssaala ze tusoma? Ye ate wadde mu ngoye empaanvu ne mubyambalo ebya zaabu ebinekaneka n'engule eziteekebwa ku mitwe? Katonda atunuulira mutima, naye ate n'emitima gyaffe gimuli wala nnyo." Naayongera okugamba nti, "Kristo eyakomererwa ku musaalaba, ye gwe mutango ne ssaddaaka okujjawo ebibi byonna eby'abo abakkiriza okuyita mu mirembe gyonna. - Ibid., b. 8, ch. 5.

Abantu bangi tebaasanyukira kuwulira njigiriza eno. Baawulira okulumwa bwe baamanya nti okutabula kwabwe tekubaddemu makulu. Nga n'okusonyiyibwa okw'obuwa okuyita mu Kristo tebakutegeera. Naye nga bamativu n'engeri Luumi gye yabateerawo ebatuusa mu ggulu. Ne bawulira nga basaanawo olw'okunoonya kye batategeera. Nga kyangu bo okuteeka obwesige bwabwe mu musasedooti ne mu papa okusinga okutukuza emitima gyabwe.

Naye kuludda olulala nga waliyo ekibiina ekirala ekyasanyukira okuwulira amawulire amalungi ag'obulokozi okuyita mu Kristo. Ng'ebiragiro Luumi byeyalagiranga abantu okugoberera biremeddwa okubaleetera emirembe mu mitima, bwebatyo ne beetwalira omusaayi gw'Omulokozi oguggyawo ekibi. Ne beddirayo eka okutegeeza ku balala omusana omuggya gwe batunye. Amazima ne gabunyisibwa okuva nnyumba ku nnyumba, n'okutuuka mu bibuga, n'omuwendo gw'abantu bangi ne guddirira nnyo abajjanga okulamaga ku kiggwa kino ekya Maliyamu. Ebirabo nabyo ne bikendeera awamu n'omusaala gwa Zwingil nagwo ne gukosebwa olw'okubanga gwatoolebwanga okwo. Naye kino ky'amusanyusa nnyo okulaba nga amaanyi g'obusamize obwali bwolebwa bumenyebwamenyebwa.

Kyokka aboobuyinza mu kkanisa nga tebeebase obutalaba Zwingil by'akola; naye ne batasooka kukiteekako nnyo mwoyo. Ne bamususuutasusuuta nga balowooza nti

banamuwangula akole bye baagala; naye eno ng'amazima bwe ganywezebwa ku mitima gy'abantu.

Obuweereza bwa Zwingil bwe yali e Eyinisiyedelini, bwamwongera okumuteekateeka olw'okuweereza okugazi kweyali anaatera okuyingirira. Yayitibwa oluwannyuma lw'emyaka esatu okuba omubuulizi omukulu mu kkanisa lutikko e Zurich. Ekibuga Zurich kyali kikulu nnyo mu Buswedi mu kiseera ekyo, era nga byonna ebikolebwa wano bitegeerwa bangi. Kyeyava akuutirwa abakulu abaamuyita okugenda e Zurich, nga bamukugira aleme okukola ebibye wabula okukola bo bye beetaaga.

Baamugamba nti: "Fuba nnyo okulaba ng'okuŋgaanya ensimbi zonna ezigerekeddwa okwetoloola wonna mu matwale gano, obutalekaayo n'emu. Kubiriza abakkiriza bonna okuyita ku kituuti ne mukwenenya okwa ssekinoomu, bawe ekitundu ky'ekkumi era n'endobolo, okulaga okusiima kwabwe eri ekkanisa. Yogereza abalwadde, abantu abazze

mu mmisa, era ne mu mikolo gyonna egy'ekleziya ennyingiza yeyongere." Ne bagattako ne kino nti: "Era ne gino gye gimu ku mirimu gyo: okukola emikolo emitukuvu egy'ekleziya, okubuulira ekigambo, n'okulabirira ekisibo. Naye gino oyinza okugisigira naddala ogw'okubuulira. Si buli muntu nti akolebwako emikolo emitukuvu egy'ekleziya, wabula abo abamanyiddwa ate era nga bakkiriziddwa; era tokkirizibwa kukikola wabula mu abo abalondemu." - Ibid., 8, ch. 6.

Zwingil yawuliriza mu kasirise era n'abanukula nga yeebaza olw'okuyitibwa kw'aweereddwa ku kifo kino ekikulu, era naye naabalaga ye nga bw'asuubira okutuukirizamu obuweereza bwe. Yabagamba nti: "Obulamu bwa Kristo bumaze ebbanga ddene nga bukwekeddwa abantu. Nja kubuulira mu njiri nga bwe yawandiikibwa Matayo, ...nga nsena ku nsulo ey'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu, ng'angerageranya ekyawandiikibwa ku kyawandiikibwa, era nga nnoonya okumanya okuyita mu kusaba okwa buli kiseera. Obuweereza bwange bugenda kwesigamizibwa ku kugulumiza Katonda, okusitulira waggulu Omwana we omu yekka, okuleetera abantu obulokozi obw'amazima n'okunyweza ekisibo mu kukkiriza okw'amazima." - Ibid., b. 8, ch. 6. Newakubadde ng'abamu ku bakulu tebakiriziganya na ntekateekaye, era ne bagezaako nnyo okumusendasenda akyuseemu, Zwingil yasigala nga munywevu. Yabategeeza nli yali si wakuleeta nkola ndala yonna, naye eyo yokka ey'edda ekkanisa mu ezze etambulira era entuufu.

Abantu nga bamaze okuzuukusibwa olw'ekigambo eky'amazima ky'azze ayigiriza, era nga bangi bamwebulungulula okumuwuliriza nga bw'ayigiriza. Mu abo abangi abamuwulirizanga mwe mwali n'abaali tebakyalinnya mu kkanisa. Yatandika obuweereza bwe ng'asomera abantu enjiri nga bwe zawandiikibwa era nga bw'abannyonnyola ku bulamu bwa Kristo, bye yayigirizanga awamu n'okufa kwe. N'abategeeza era nga bwe yakola ne Eyinisiyedelini nti Ekigambo kya Katonda kyokka kye kitawaba, nga n'okufa kwa Kristo ye saddaaka yokka etuukiridde. Yabagamba nti: "Negomba okubakulembera mbatuuse eri Kristo, ensibuko yaff&pos;e ey'obulokozi." - Ibid., b. 8, ch. 6. Abantu abeebiti eby'enjawulo ne bamukuŋŋanirangako omuli abakulembeze mu nsi, abayivu awamu n'abantu ababulijjo. Ne bawulirizanga ebigambo bye n'amaddu mangi. N'atakoma mu kubategeezanga ku bulokozi obw'obuwa kyokka, naye era n'anenyanga n'empisa

envundu ezakolebwanga mu kiseera ekyo. Era bangi ne bakomangawo eka nga batendereza Katonda byakitalo. Ne bagambagana nti: "Omuntu ono mazima, muyigiriza wa kigambo eky'amazima. Ye anaatubeerera Musa okutukulembera okuva mu kizikiza kino eky'e Misiri." - Ibid., b. 8, ch. 6.

Naye newakubadde nga yasooka okwanirizibwa n'ebbugumu, yatandika okuwakanyizibwa oluvannyuma lw'ekiseera. Abasasedooti baasalawo okuyimirira mu buweereza bwe era ne bavumirira nnyo enjigiriza ye. Bangi ne bamwogereranga ebigambo

n’okumuṇṇoola; abalala ne bamutyoboola n’okumutiisatiisa. Naye bonna n’abagumiikiriza nga bw’agamba nti: “Bwe tuba tanawangula omubi ku Iwa Yesu Kristo, kitugwanira okubuusa amaaso ebintu bingi.” - Ibid., b. 8, ch. 6.

Mu kiseera ekyo ne walabika omuntu eyasindikibwa agende e Zurich okuva ku kizinga Lusiya ng’alina ebiwandiiko bya Luther eby’amuweebwa mukwano gwe e Baseli; n’amutegeeza nti bw&pos;atunda ebitabo bino omusana ogw’amazima gwa kweyongera okubuna wonna. Kyokka yawandiikira Zwingil nti “Tunuulira omuntu oyo olabe oba ng’asobola; agende ng’asaasaanya ebiwandiiko bya Luther, naddala Essaala ya Mukama waffe: kibuga ku kibuga, kyalo ku kyalo era nnyumba ku nnyumba okubuna wonna mu Buswedi. Gye bikoma abantu okubimanya, abantu gye banaakomya okubigula.” - Ibid., b. 8, ch. 6. Bwegutyo, omusana bwe gwayingira mu maka g’abantu.

Mu kiseera Katonda waatekerateekera okumenya enjegere z’obutamanya awamu n’obusamize, ne Setaani mwafubira ennyo okubikkira abantu mu kizikiza n’okubanywereza mu njegere z’obutamanya. Abantu bwe baagenda basitukawo mu bitundu by’ensi eby’enjawulo okubuulira ku kisonyiwo awamu n’abantu obutabalirwa kibi okuyita mu musaayi gwa Yesu Kristo, Luumi nayo n’esitukira mu maanyi gaayo gonna okuguza abantu ekisonyiwo mu nsi zonna omuli Obukristaayo.

Nga buli kibi kirina omuwendo gwakyo, era n’abantu ne baweebwa eddembe ly’okwonoona kavuna bajjuza eggwanika ly’ekkanisa y’e Luumi n’ensimbi. Bwegutyo omugendo ogwookubiri ne gusitukawo: okuyita mu mugendo ogusooka ng’osonyiyibwa oluwannyuma Iw’okusasula ensimbi, ate ng’omulala osonyiyibwa okuyita mu Kristo, - Luumi ne yefunira ensimbi okuyita mu kuguza abantu eddembe ly’okwonoona; ate kuludda olulala ng’abawakanyi bwe bavumirira ekibi n’okusongera abantu ku Kristo ng’omutango era omununuzi w’abantu.

Omulimu gw’okutunda ekisonyiwo mu Bugirimaani gw’akwasibwa ekibiina ky’Abadominikani era nga Tetizele ye mukama waagwo. Ate mu Buswedi ne gukwasibwa aba Fransisikani nga Samusooni omusasedooti Omuyitale ye mukulu. Samusooni yali yakolera dda ekkanisa y’e Luumi omulimu omulungi ogw’okugikuṇṇaanyiza ensimbi bwe yajyuza amawanika ga papa ne sente okuva mu Bugirimaani ne mu Buswedi wonna. Bwatyo naatambula okubuna wonna mu Buswedi, nga bw’agenda asikiriza ebibiina by’abantu, n’anyagako abanaku obusente bw’abwe obwekinaku, era abagagga n’abasaba bawe kinene ku bye balina. Naye omwoyo gw’okuzza ekkanisa obuggya nga gumaze okuyingira mu mitima gy’abantu, era ne gukendeeza kinene newakubadde nga tegwamalirawo ddala kikolwa. Mu kiseera Zwingil bwe yali akyali Eyinisiyedelini ne Samusooni we yayingirira Buswedi okutunda ebyamaguzi bye awo okulirana ne Eyinisiyedelini. Kyokka yali amaze okutemezebwako ku kigendererwa kya Samusooni, era bwatyo n’amulindirira

amuwakanye. Ekyomukisa omubi, bombi tebasisinka maaso ku maaso, naye Zwingili yayinza okumuwangula bwe yateeka mu lujjudde ebigendererwa bye era ne Samusooni n'amusegulira okugenda mu bitundu ebirala.

Zwingil yayogerera nnyo abantu bano ababungeesa ebisonyiwo mu kkanisa e Zurich; era eno Samusooni bwe yatuukayo, omu ku babaka okuva mu lukiiko olufuga ekigo, n'amusisinka era n'amusaba yeyongereyo. Naye oluwannyuma yayingira bwe yakozesa olukujyuku[ju, naye teyatundayo kisonyiwo wadde n'ekimu, era bwatyo n'ayabulira Buswedi.

Omulimu gweyongeramu amaanyi abantu nkumi na nkumi bwe battibwa obulwadde bwa kawumpuli kumpi obwayera Buswedi yenna mu mwaka 1519. Okufa nga kumpi kutunuulidde buli muntu, abantu bangi ne balaba nga n'ebisonyiwo bye baagula nga tebiriimu nsa; nga beetaaga omusingi omunywevu ogunyweza okukkiriza kwabwe. Ne Zwingil naye yakubwa kawumpuli eyamuyisa obubi ennyo ne bagwamu n'essuubi, era n'eŋŋambo ne zibuna wonna nti afudde, bwe yali e Zurich. Naye teyagwamu ssuubi mu kiseera kino kye yayitamu eky'okugezesebwa. Yatunuulira ku musaalaba e Ggologoosa, nga yeesiga omutango gwokka ogwaweebwayo olw'okujjawo ekibi. Ng'awonye emiryango gy'emagombe, yabuulira enjiri mu maanyi agatabangawo, era n'ebigambo bye ne biba n'omuzinzi ekyewunyisa. Abantu ne basanyukira nnyo omusumba waabwe omwagalwa kumpi eyakoma ku mugo gw'entaana. Era nga bangi kubo bafiiriddwa n'abantu baabwe era nga n'abamu abalwadde baabwe baakawona, bwebatyo ne balaba obukulu n'omugaso ogulu mu njiri.

Mu kiseera kino, Zwingil nga yeyongedde okutegeera amazima mu ngeri esingako, era ng'awulira naye azzibbwa buggya. Yasinga nnyo okuyigiriza ku kugwa kw'omuntu n'entekateeka y'obulokozi. Agamba: "Twafiira mu Adamu, ne twevuluga mu bubi era omusango ne gutusinga." Wylie, b. 8 ch. 9. "Kristo... yatusasulira obulokozi obutaggwaawo... era kye yatukolera kye kino... yatuweerayo ssaddaaka eyinza okuwonyeza ddala emirembe gyonna; bwe butuukiruvu bwa Katonda obutaggwaawo eri oyo yenna agy'enywerezaako era alina okukkiriza mu yo okutayugayuga." Naye ate era n'ayigiriza nga abantu si bakweyongera kwonoona olw'okubanga Kristo yabakwatirwa ekisa. "Bw'oba n'okukkiriza mu Katonda, ne Katonda abeerawo mu ggwe; era Katonda bw'abeera mu ggwe, owulira amaanyi agakuwaliriza okukola ebikolwa ebirungi." D'Aubigne, b. 8, ch. 9.

Bwatyo Zwingil bwe yayigirizanga era ekkanisa lutikko n'ekubako bugule olw'abantu abangi abajanga okuwuliriza ebigambo bye. N'agendanga ng'ababikkuliranga amazima mpola mpola. Era nga yegendereza nnyo obutasooka kubategeeza binabatabula wadde okubanyiiza. Nga ye ky'agenderera kwe kuwangula emitima gyabwe bakkirize

ebigambo bya Kristo, bawangulibwe okwagala kwe, era bamutwale ng'ekyokulabirako; nga bwe bannakkiriza amazima g'enjiri, obusamize bunaagenda bubesamba.

Ekkanisa n'egenda ng'edda buggya mu Zurich. Kyokka abalabe ne basitukira mu mulimu guno okuguwakanya. Omwaka nga gumu ogwali guyise, omusasedooti okuva e Wittenberg, Martin Luther yali ajeemedde papa ne kabaka mu lukiiko e Worms, ate nga ne kaakano, n'omuntu omulala alabika ayagala kujeemera bwapapa e Zurich. Zwingil n'asomoozebwanga buli kiseera. Abayigirizwa b'enjiri

ne batwalibwanga mu ttambiro okuttibwa mu masaza g'obwapapa yonna, naye kino ne kitabamatiza; nga baagala basirise n'omusomesa w'enjigiriza y'obulimba. Omulabirizi w'e Konsitansi kwe kusindika abamyuka be basatu bagende basisinkane olukiiko olukulu e Zurich, Iuvunaane Zwingil okuyigiriza abantu okumenya amateeka g&pos;ekkanisa y'e Luumi, era ng'afuuse wabulabe eri emirembe n'enteekateeka y'abantu. Ng'agamba nti, obuyinza bw'ekkanisa bwe bunatyoboolebwa, abantu bajja kufuuka bakyetwala. Kyokka Zwingil n'abaddamu ng'agamba nti abadde ayigiriza enjiri mu Zurich okumala ebbanga lya myaka makumi ana, "naye nga ekibuga Zurich kye kisingamu emirembe mu matwale gonna aga Buswedi. Olwo Obukristaayo si bwe businga okukuuma emirembe?" - Wylie, b. 8, ch. 11.

Abamyuka b'omulabirizi ne babuulirira abakiise mu lukiiko okusigala nga bawulize eri ekkanisa nti kubanga obulokozi tebuli wabweru w'ayo. Zwingil yabaanukula nti: "Muleme okuwubisibwa. Omusingi gw'ekkanisa gwe gumu, era Kristo ali omu, eyatuuma Peetero erinnya kubanga yamwatula nga ye Kristo. Katonda ayaniriza buli muntu yenna akkiriza Yesu n'omutima gwe gwonna nga ye Mukama, mu mawanga gonna. Mazima eno ekkanisa teyinza kutuusa muntu yenna ku bulokozi." - D'Aubigne, b. 8, ch. 11. Naye ate ekisanyusa, omu ku bamyuka b'omulabirizi n'akkiriza omusana omuggya.

Olukiiko terwayisa nsonga yonna ku Zwingil, era Luumi n&pos;enoonya engeri endala ey'okumulwanyisaamu. Bwe yategeezebwako ku nkwe Luumi z'esala okumuzikiriza, n&pos;agamba nti: "Bajje, sibatidde, ng'olwazi ku lubalama lw'ennyanja bwe lutatya mayengo agalukuba." - Wylie, b. 8, ch. 11. Amaanyi gaabwe mu kwagala okuwangula Zwingil ne gabongerayo bo bennyini okulwangulwa. Amazima ne geyongera okubuna wonna. Mu Bugirimaani, abagoberezi ne baddamu amaanyi agaali gabaweddemu olw'okubulawo kwa Luther bwe baalaba engeri enjiri gy'esaasaanamu mu Buswedi.

Ebibala ebyava mu kuzzibwa kw'ekkanisa obuggya mu Zurich, by'alabikira mu bikolwa ebivundu okukomezebwa awamu n'abantu okuyayaanira emirembe. "Kaakano ekibuga kyaffe kiri mu mirembe, temuli nnyobo, temuli nge, wadde okulwana. Obumu obufaanana butyo bwandiwudde wa wabula mu Mukama waffe ne mu njiri yaffe etuleetera emirembe n'omwoyo omulungi?" Bwatyo Zwingi bwe yawandiika, - Ibid., b. 8, ch. 15.

Abaluumi ne beeyongera okutabuka olw'obuwanguzi omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya gwe bwatuukako, era ne bamalirira okugusaanyawo. Baasalawo okuyita mu nda mu bo bennyini okwerwanyisa oluwannyuma Iw'okulemererwa okuwangula Luther okuyita mu kukozesa eryanyi. Nga baagala bateekewo empaka wakati waabwe ne Zwingil, beerondere ekifo awamu n'abalamuzi abanaalamula ensonga, bwebatyo basuubire okuweebwa obuwanguzi. Era ne balowooza nti bwe batuusa Zwingil mu mikono gyabwe, bafube okulaba nga tabatolokako. Omukulembeze bw'amala n'asirisibwa, ng'omugendo gusanyizibbwawo. Entekateeka eyo ne bagikuuma nga yakyama.

Empaka nga zaakusalirwa mu kibuga Baden: kyokka Zwingil teyagendayo. Anti olukiiko Iw'ekibuga Zurich lwekengera enkwe z'obwapapa era nga bwe bookezza abantu enkumu abaatula enjiri ey'amazima mu bifo papa gy'afugira, kwe kukugira omusumba ono obutamala gewaayo. Nga Zwingil mwetefuteefu okusisinkana

abakiise bonna Luumi b'enesindika; naye si kugenda Baden, ekibuga ekijjudde omusaayi gw'abajulizi bangi abattiddwa, nga naye okugenda kitegeeza kufa. Omwami ayitibwa Owesilampadiyasi ne munne Halla be baalondebwa okukiikirira Zwingil, ate nga kuludda luli, waliyo Dokita Eke omwatiikirivu okukiikirira Luumi nga yebulunguluddwa abayivu n'abalabirizi bangi.

Newakubadde nga Zwingil teyaliiyo mu lukiiko, olukiiko Iwategeera amaanyi ge. Ng'abawandiisi bonna abawandiika ebyogerwa balondeddwa Luumi era n&pos;abamu ne bakugirwa obutawandiika byonna, si kulwa nga battibwa. Naye ekyo tekyalobera Zwingil kutegeera byonna ebyayogerwanga buli lunaku. Waaliwo omuyizi eyabeerangawo okuwuliriza empaka, n'awandiika buli ekyayogerwanga, ate abayizi abalala babiri ne beeyama okutwaliranga Zwingil e Zurich ebiwandiiko ebyo nga kw'otadde n'ebbaluwa eyawandiikibwanga Owesilampadiyasi. Bwatyo ne Zwingil n'abaddamu mu buwandiike nga bw'abawa amagezi n'okubagumya. Ebbaluwa ze yaziwandiikanga kiro, n'abayizi ne bazizzangayo e Baden kumakya enkeera w'alwo. Abayizi ne bakweka ebbaluwa mu bisero ebirimu enkoko, mpozi basobole okuziyisa ku bakuumi b'ekibuga abaali ku miryango ky'ekibuga nga tebaziyiziddwa.

Bwatyo Zwingil bwe yalwanyisa abalabe be bano abaakuguka mu kubuzabuza. Omuwandiisi ayitibwa Mayikoniyasi yagamba nti: "Zwingil yakola nnyo olw'okufuna obudde obumala ng'afumiitiriza okuyita mu kiro nga teyebase mu kubawa amagezi abali e Baden, okusinga ne bwe yandibaddewo mu buntu mu kukubaganya ebirowoozo." - D'Aubigne, b. 11, ch. 13.

Abaluumi ne bajja e Baden nga banekanekanye mu byambalo ebyebbeeyi era ebitemagana nga bajjudde essanyu era nga basuubira buwanguzi. N'emmere gye baakozesa nga yabbeeyi, emmeeza nga zijjuziddwa n'emmere empoomu egula obuwanana, nga kw'otadde n'emyenge gye beeroboza. Obuvunaanyizibwa bwe baaweebwa okutuukiriza

nga babulaba bwangu nnyo nga kuyisa mukka mu kisero. Ate ku ludda olulala ne walabika abantu abayisibwamu amaaso, b'oyinza n'okulowooza nti bamasiikiini, era nga n'emmere yaabwe gye balya ebayamba kubaawo bubeezi. Eyasuzanga Owesilampadiyasi agamba nti oluusi yamulengeranga mu kisenge kye ng'ali mu kusaba oba ng'asoma kigambo kya Katonda. Mazima ng'alabika "munnaddiini ddala."

"Dokita Eke yalinnya ekituuti yenna ng'ajjudde amalala olw'amajjolobera ge yali yetimbye, ne Owesilampadiyasi naye n'ayambuka okutuula mu kifo kye okumwolekeza amaaso awali entebe ye eyamala gakolebwa." - Ibid., b. 11, ch.13. Yalina eddoboozi ery'omwanguka era nga tasuubirwa kulemererwa. Yayogeza maanyi olw'okusuubizibwa okuweebwa empeera ey'a zaabu n'ebitiibwa, bw'anaalwanirira okukkiriza kwe. Nga bw'alemererwa okumusendasenda, waakiri amuduulire, era amulayirire oba nga kiyinzika.

Owesilampadiyasi yenna ng'ajjudde okutya era nga mukakkamu naye yakirinnya kyokka ng'ebyambalo bye awulira bimuswaza naye nga mumalirivu. Yagamba nti: "Tewali okujjako ekigambo kya Katonda kyokka kye nzikiriza okunnamula." - Ibid., b. 11, ch. 13. Newakubadde nga yali mukakkamu era nga waggonjebwa, naye yanywerera ku nsonga. Abaluumi era ng'empisa yaabwe bweri, ne bajulizanga obulombolombo bw'ekkanisa, kyokka ng'omusajja wa Katonda anyweredde ku Byawandiikibwa Ebitukuvu. Yabagamba nti: "Obulombolombo tebulina kifo wano

mu Buswedi, wabula ssemateeka yekka atufiiga mu ggwanga; ne ssemateeka atufuga mu kukkiriza ye Bayibuli." Ibid., b. 11, ch. 13.

Abantu bangi ne bakwatibwako bwe baageraageranya enjogera ya Owesilampadiyasi ey'ekitiibwa ate nga mukakkamu, n'okuboggola kwa Eke okujjuddemu amalala.

Empaka zaakulungula ennaku kkumi na munaana. Era ku nkomerero, abagoberezi ba papa ne basuubira obuwanguzi. Nga n'abakubiriza b'olukiiko bali ku Iwa Luumi, era n'olukiiko ne lusalawo nti, Zwingil ne banne bawanguddwa, era bagobeddwa okuva ku kkanisa y'e Luumi. Kyokka, ebyava mu lukiiko byali byoleka oludda oluwangudde. Omuyaga gw'okuzza ekkanisa obuggya gweyongeramu amaanyi, era tewayitawo bbanga ddene n'ebibuga ebyamaanyi omuli Bem ne Basel ne birangirira nti byetaaga omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya gutandikibwe n'ewaabwe.

Essuula 10 — Omuliro Gubuna Bugirimaani

Okubulawo kwa Luther mu ngeri eyewuunyisa kweralikiriza nnyo abantu bonna mu Bugirimaani. Abantu wonna ne bawulirwa nga bebuuza amayitire ge. Era eṇṇambo ne zibuna wonna nti ayinza n'okuba nti yatemulwa. Abantu bangi ne banyolwa nnyo, kyokka si mu abo bokka abaamukiriza olw'ebigambo bye, naye era n'abo abaali tebannasalawo kukkiriza kuyingira mugendo. Era bangi ne beerayirira nti baakuwoolera eggwanga olw'okufa kwe.

Abakulembeze b'Abaluumi bajjula okutya olw'ebyo ebyava mu kumala gasindikiririza eri Luther. Newakubadde nga mukusooka baajaganya olw'okulowooza nti yafa, naye beegomba okwekweka olw'ekiruyi ky'abantu. Abalabe be nga tebatawanyizibwangako bwe batyo olw'ebyo bye yabakolanga nga bwe baatawanyizibwa abantu nga talabikako. Ng'abo abaali baagala okumuzikiriza, kaakano nga beeraliikirivu so nga kati ali mu buwambe takyayinza na kweyamba. Omu ku bo yawulirwa ng'agamba nti: "Engeri yokka mwe tuyinza okuwonera, kwe kukoleeza emimuli tumulise wonna mu nsi, tuyigge Luther wonna w'akyayinza okulabika akomezebwewo mu nsi emukaabirira." - D'Aubigne, b. 9, ch. 1. Ekiragiro kya kabaka nga nga tekikyalina buyinza. Ababaka ba papa ne bawulira obusungu kubanga ekiragiro kye tekyagobererwa, okusinga bwe bafliddeyo ennyo olw'okubula kwe.

Kyokka abantu baakkakkana bwe baawulira amawulire nti gyali mulamu naye nga musibe, kyokka era ne basigala nga bamuyayaanira. Ebiwanddiiko bye ne bisomebwa nnyo abantu okusingako ne bwe kyali. Abantu nkumu ne bamwegattangako okulwanirira ekigambo kya Katonda wakati mu kutya. Omugendo ne gweyongerangamu amaanyi. Ensigo Luther gye yasiga n'emeruka okubuna wonna. Okubula kwe ne kutuukiriza bingi okusinga ne by'atandituukiriza nga waali. Bakozi banne baawulira obuvunaanyizibwa nga buli ku mitwe gy'abwe era ne bakola

nnyo kubanga mukama waabwe yabagibwako. Ne bakola nnyo okutwala omulimu guno ogw'ekitiibwa mu maaso so guleme okuziyizibwa.

Kyokka Setaani yali teyeebase. Yakomawo n'olukujukuju lw'azze akozesa ne mu ngeri endala ezizze zikozesebwa mu kuzuukusa ekkanisa kwe kulimba n'okuzikiriza abantu ng'asiiga akazigo ku bulimba mu kifo ky'amazima. Nga bwe waaliwo ba Kristo aboobulimba mu kyasa ky'emyaka ekyasooka mu kkanisa y'Abakristayo, ne bannabbi aboobulimba baasitukawo mu kyasa eky'ekkumi n'omukaaga.

Waaliwo abantu abaacamuukirira olw'eddiini empya eyali ezze mu nsi, ne beegamba nti baafunye okubikkulirwa okuva mu ggulu, era ne bagamba nti baweereddwa ekiragiro okuva ewa Katonda okutwala omulimu mu maaso ogwatandikibwa Luther mu ngeri ey'obunafu bagumaririze. Ekyamazima, baali bazimbulula omulimu ye gwe yazimba. Ne

bagaana okugondera etteeka ekkulu eryafuganga era erifuga enteekateeka y'okuzza ekkanisa obuggya - ekigambo kya Katonda kyokka kye kifuga enneyisa awamu n'okukkiriza; ne bakiwanyisaamu n'endowooza zaabwe ezitesigika, ezisobola okuwaba era ezikyukakyuka. Olw'okuteeka eri omuluṇṇamya ayinza okuzuula ensobi n'obulimba, baali batemera Setaani kkubo mu anaayita ajje afuge endowooza zaabwe nga ye bw'ayagala.

Era omu ku bannabbi bano yagamba nti yatumibwa malayika Gabudieri. N'omuyizi eyegatta ku bulimba buno, n'ayabulira emisomo gye, nga bw'agamba nti Katonda amuwadde ekirabo eky'amagezi era ayinza n'okunnyonnyola ekigambo kya Katonda. N'abalala abaali abangu okucaamuukirira ne babeegattako. Era n'ebyavaamu tebyali bitono. Olw'okubuulira kwa Luther okwasitula omwoyo gw'okulongoosa ekkanisa mu bantu, abamu ku bantu abamazima bawubisibwa bannabbi bano abaggya.

Abakulembeze bano ne bagenda okusisinka Melankisoni ne banne e Wittenberg okumutegeeza okulabikirwa kwabwe. Baamugamba nti: "Tutumiddwa Katonda tujje tutegeeze abantu. Mukama azze ayogera naffe; era atutegezezza ebijja okubaawo; kwe kugamba, tuli batume era bannabbi, twagala okutegeeza ne Dokita Luther." - Ibid., b. 9, ch. 7.

Abaddu ba Katonda ne batya nnyo nga bwe beewuunya. Nga guno gwe mulundi gwabwe ogusooka okutuuka mu mbeera ng'eno, era nga tebamanyi kyakukola. Melankisoni yagamba nti: "Mazima abantu bano balimu emyoyo egitali gya bulijjo: naye myoyo ki egyo?.... Kyokka twegendereze tuleme okusirisa Omyoyo wa Katonda, oba okuwubisibwa omwoyo wa Setaani." - Ibid., b. 9, ch. 7.

Amangu ago ne wasitukawo enjigiriza endala. Abantu ne baggirwa endowooza y'okulagajjalira Bayibuli oba okujeesaambira ddala. Amasomero ne gayingirwamu okutabukatabuka. Abayizi ne baggwaamu okwefuga, ne badduka okuva mu masomero ne mu matendekero. Ng'abantu abaali berowooza nti basobola okuleetawo okudda obuggya mu bantu ne mu mulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya, boongedde kugutuusa mu kusaanawo. Abaluumi ne bajaguza nnyo nnyini nga bwe bagamba nti: "Tubuzaayo omulundi gumu gwokka ogusembayo, bonna banaaba mu ngalo zaffe." - Ibid., b. 9, ch. 7.

Luther e Wartburg gye yali, bwe yawulira nga bwe bibadde n'anyolwa nnyo, era n'agamba nti: "Nnakisuubira nga Setaani waakutuleetera kawumpuli ono." - Ibid., b. 9, ch. 7. Yasobola okumanyira ddala ebigendererwa by'abantu bano abeeyita bannabbi, era n'ategeera ne bwe bayiinza okukosa amazima. Kyokka bwe

yawakanya papa ne kabaka, teyaggirwa kweraliikirira nga kweyatuukamu mu mbeera eno. Abalabe abasinga obubi ne basituka nga bava mu nda mu abo abeegamba nti

bayayaanira enteekateeka y'okuzza obuggya ekkanisa. Amazima agamuleetera essanyu n'emirembe, ne gakozesebwa okuleeta okutabukatabuka n'okuyomba mu kkanisa.

Katonda yakubiriza Luther ng'ali ku mulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa agende mu maaso ye nga teyerowozezzaako. Era teyakigenderera nti ebigambo bye biriyinza n'okuteekawo enkyukakyuka ennene bwezityo. Ye ng'alinga ekikozesebwa mu mukono gwa Katonda Omuyinza w'ebintu byonna. Kyokka nga naye afuna okutya olw'okulaba ebiva mu kuweereza kwe. Olumu yagamba nti: "Singa nakimanyako nti enjigiriza yange yakosa omuntu yenna, wadde ka abe omu, newakubadde asembayo obuto wadde atamanyiddwa, - naye ate ekitasoboka, kubanga eno njiri yennyini, - ky'andiṇṇwanidde okufa emirundi kkumi n'okukirawo okusinga okugyegaana." - Ibid., b. 9, ch. 7.

Kaakano nga ekibuga Wittenberg awaali entebe enkulu ey'omulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa, ne kiwambibwa amaanyi g'obwannalukala n'obumenyi bw'amateeka. Naye ng'obulabe buno tebusibuse ku njigiriza ya Luther; kyokka ng'abalabe be okwetoloola wonna mu Bugirimaani bamuvunaana okuba nga ye yavunaanyizibwa. Emirundi mingi yeebuuza ng'awulira okulumwa mu mutima gwe nti: "Eno eyinza okuba nga yenkomerero y'omulimu guno omukulu ogw'okuzza obuggya ekkanisa?" - Ibid., b. 9, ch. 7. Kyokka era, bwe yali alwana ne Katonda okuyita mu kusaba, n&pos;awulira emirembe nga gikulukutira mu nda mu mutima gwe. Yagamba Katonda nti: "Omulimu si gwange, gugwo ggwe ai Katonda. Toyinza kukkiriza mulimu gwo kwonoonebwa na busamize bwa ngeri eyo." Naye ekirowoozo ky'okusigala ng'ali mu buwambe ate ng'omulimu gwonooneka, nga takikkiriza. Kyava amalalirira okudda e Wittenberg.

Naasitukirawo mu bwangu agire atambule olugendo luno olutaali Iwangu. Yali yaziyizibwa obwakabaka obutamala geetaba mu bantu. Era nga n'abalabe be balina eddembe okuzikiriza obulamu bwe; ng'aziyizibbwa okubudamizibwa abeemikwano wadde okumuwa obuyambi. Nga n'abafuzi bakola kyonna ekisoboka okusaanyawo abagoberezi be. Naye ng'alaba omulimu gw'enjiri guli mu katyabaga, bwatyo naamalirira okugenda alwanirire amazima mu linnya lya Mukama Katonda awatali kutya.

Bwe yawandiikira omulangira w'e Saxony, era ng'amaze okumulaga ensonga emujja e Wartburg, Luther yagamba nti: "Kakitegeerwe leero ssebo oweekitiibwa ennyo nti ṇṇenda e Wittenberg nga mpeereddwa obukuumi obwawaggulu ennyo era obukira ku bukuumi obuweebwa abalangira. Sirowooza kusaba buyambi kuva gy'oli, naye ate, ng'ogyeko nze okwagala okuweebwa obukuumi, nze nkakatibwako okukuuma ggwe. Era singa nakimanya nga ggwe oyinza okunkuuma obulamu bwange, sandigenze Wittenberg n'akamu kokka. Teriiyo kitala kiyinza kukuuma mulumu guno. Katonda yekka yavunaanyizibwa nga tayambiddwako muntu yenna. Oyo nnannyini kukkiriza yayiinza okukuuma okukkiriza mu ngeri esingako." - Ibid., b. 9, ch. 8.

Mu bbaluwa endala gye yamuwandiikira mu kkubo ng'agenda e Wittenberg, Luther yakikaatiriza nti: "Maliridde obutakusanyusa wadde okusanyusa abantu

bonna mu nsi. Abantu abali e Wittenberg si be bamu ku ndiga zenvunaanyizibwako? Saabakwasibwa Katonda? N'olwekyo si buvunaanyizibwa bwange oba nga kiyinzika nze okwewaayo ku Iwabwe ne bwekitegeeza kufa? Ng'ogyeko ekyo, ntya nnyo okulaba omutawana nga gugwa mu Bugirimaani, si kulwa nga Katonda aboneereza ensi yaffe." - Ibid., b. 9, ch. 7.

N'addamu okukola omulimu gwe wakati mu bumalirivu naye nga yegendereza nnyo. Agamba nti: "Tuli baakuwangula nga tukozesa kigambo ena tuzikirize byonna omulabe bye yazimba olw'empaka. Sijja kuwaliriza bantu bonna abalemedde mu busamize wadde abo abattakkiriza.... Tewali n'omu anaawalirizibwa. Buli muntu wa ddembe era ogwo gwe mulamwa omukulu mu kukkiriza." - Ibid., b. 9, ch. 8.

Ekibuga kyonna ne kitegeera nti Luther akomyewo era nga agenda kubuulira mu kkanisa. Abantu ne bava wonna, era n'ekkanisa n'ebooga. Bwe yalinnya ekituuti, n'abuulirira abantu nga bw'abawa amagezi n'okubagumya awamu n'okubaneya. Kyokka yanenya nnyo abo abaasalawo okuwakanya misa okuyita mu kwegugunga. Yabagamba nti: "Misa si nnuungi; ne Katonda agiwakanya; egwanira kugibwawo; era naandisabye oba nga kiyinzika ewanyisibwemu n'ekyokulya eky'enjiri okwetoloola ensi yonna. Naye katuleme kugiwakanya kuyita mu maanyi. Ebyo tubirekere Katonda. Ekigambo kye, kye kiba kikola so si ffe. Naye muyinza okwebuuza, lwaki? Kubanga emitima gy'abantu bonna tegiri mu mikono gyange, nga ebbumba bwe libeera mu mukono gw'omubumbi. Twaweebwa obuyinza okwogera kyonna kye twagala, naye tetuweebwanga buyinza kuwoolera ggwanga. Katubuulire; ebisigadde tubirekere Katonda. Singa nnakozesa obuyinza bwange, magoba ki ge nnandifunyemu? Okugyako emitaafu, okwekoza n'okwefuula kye ssiri, awamu n'okubeera omunnanfuusi.... Saandibadde wa mazima mu mutima gwange, wadde okubaamu okukkiriza, wadde alumirwa abalala. Ebisatu ebyo webitali, wasigalawo obwetaavu.... Katonda akola nnyo okuyita mu kigambo kye okusinga nze naawe nga twegattidde wamu n'abantu bonna mu nsi. Katonda y'anyweza omutima; ate omutima bwe gutwalibwa, byonna oba obiwangudde....

"Nja kubuulira, tuwanyisiganye ebirowoozo era nja kuwandiika; naye sigenda kuwaliriza n'omu, kubanga okukkiriza, omuntu asalawo na mutima gwe. Mulabire ku nze. Nnawakanya papa, n'ebisonyiwo bye by&pos;atunda, awamu n'abalabirizi be, naye si mu kulwana wadde okwegugunga. Nnayogeranga kigambo kya Katonda kyokka; nnabuuliranga ne mpandiikanga - ebyo bye byokka bye nnakola. Era singa nayagala kukozesa maanyi, omusaayi gwandiwunye mu Bugirimaani yenna. Naye twanditunyemu ki? Okugyako amatongo n'okuzikiriza omubiri n'omwoyo. Naye nnasirika, ne ndeka ekigambo kyokka kye kiba kitambula mu bantu " - Ibid., b. 9, ch. 8.

Luther naabuulira ebibiina by'abantu buli lunaku okumala wiiki namba. Ekigambo kya Katonda ne kijjawo ekifu ky'okucamuukirira. Abantu ne bakomezebwawo amaanyi g'enjiri mu kkubo ery'amazima.

Nga Luther tayagala kulwanagana na bantu baalaba nga ekkubo lye bakutte lya bulabe bwereere. Yabamanya ng'abantu abatayinza kwesigika, abamala gacamuukirira kyokka, era ng'enjigiriza yaabwe teyinza kuwangaala nga tebakubaganye mpawa oba ne bwe banenyezebwako. Baayagala buli muntu akkirize bye bagamba awatali kumala kwebuuza mbu kubanga be balina

obuyinza obwenkomeredde. Baasaba basisinkane ne Luther era naye nnakkiriza okubasisinkana; kyokka yabaanika ebigendererwa byabwe, bwebatyo ne Wittenberg ne bakiddukamu.

Okucamuukirira kwakomwako okumala akaseera; naye nga wayise emyaka egiwerako, ne kusituka mu maanyi mangi era ne kukosa abantu bangi. Luther yagamba bwe yali ayogera ku bakulembeze b'omugendo guno nti: "Ebyawandiikibwa nga babiraba ng'ebbaluwa enfu, kyokka nga bwe beekaabya nti, 'Omwoyo! Omwoyo!' Naye njagala okubakakasa nti nze siri waakutambulira mu buufu omwoyo waabwe gy'abakulembera okubatwala. Katonda ow'okusaasira antaase nneme okuba ekitundu ku kkanisa erimu abantu naye nga batukuvu bokka. Nnegomba okuba mu bantu abawombeefu, abamanyi obunafu bwabwe, abalwadde, era abategeera ekibi kyabwe, abakaabirira Katonda buli kiseera okuva ku ntobo y'emitima gyabwe abayambe era abasaasire." - Ibid., b. 10, ch. 10.

Tomasi Muzzer eyali omutwe mu mugendo guno, yali musajja wa mbavu, eyalina n'obusobozi okuvaamu ekirungi; ekyennaku nga teyayigirizibwa tteeka eryolubereberye ery'eddiini ey'amazima. "Yayagala nnyo okukyusa ensi yonna edde obuggya, naye neyerabira, okufaanana nga n'abantu abacamuukirira bwe baba nti, okukyusibwa kutandikira ku ye yennyini." - Ibid., b. 9, ch. 8. Yayagala nnyo y'aba abeera omutwe era ategerekeke nnyo, nga tayagala kuba na mu kifo kiddirira, newakubadde okuddirira Luther. Yakikkaatiriza nti abakyusa b'ekkanisa okugizza obuggya, mu kwagala okuggyawo obuyinza bwa papa bazzeewo Ebyawandiikibwa, baali bakomyawo bwa papa mu kifaananyi ekirala. Era ne yetegeeza nti yalondebwa Katonda okuleeta okukyuka okwamazima. Muzzer yagamba nti: "Omuntu alina okukkiriza okwamazima, y'oyo aliko omwoyo ono, newakubadde nga tamanyi Byawandiikibwa mu bulamu bwe."-Ibid., b. 10, ch. 10.

Abayigiriza bano aboobulimba, bakkiriza okufugibwa okufumiitiriza kw'ebirowoozo, ne bakulembezanga ebirowoozo byabwe awamu n'okufumiitiriza ng'eddoboozi lya Katonda; bwebatyo ne bawaba. Abamu ne bakuma omuliro ne bookya ne Bayibuli zaabwe, nga bwe bagamba nti: "Ekigambo kireetera okufa, naye Omwoyo aleeta bulamu." Bwetyo enjigiriza ya Muzzer n'esikiriza nnyo abantu, kyokka nga bwenyweza amalala mu bo, bwe

baagulumiza ebirowoozo by'obuntu okusinga ekigambo kya Katonda. Nkumi na nkumi ne bakkiriza enjigiriza ye. Era amangu ago, n'alangirira abantu obutaddayo kusinziza mu kkanisa, era n'ategeeza nti okugondera abalangira oba ogezaako kuweereza Katonda awamu ne Baali.

Abantu nga bamaliridde okweyambula ekikoligo ky'obwapapa, ate era nga tebakyayinza na kuwuliriza biragiro by'abakulembeze. Anti ng'enjigiriza ya Muzzer gy'agamba nti yamuweebwa Katonda, ebaleetedde obutakyefuga, ne bafuna obukyayi. N'ekyaddako, be bantu okwekumamu omuliro ne bajeemera obufuzi awamu n'okulwana, abantu ne battibwa, omusaayi ne gubuna Bugirimaani yenna.

Okubonabona Luther kwe yayitamu okumala ekiseera kye yali e Erfurt, ne kwebazaamu emirundi ebiri mu maanyi, anti ng'alaba ebivudde mu kucamuukirira, kyokka nga omusango gubalirwa ku ye. Abalangira bangi abakiririza mu papa ne basalawo bamujwetekeko omusango, nti obujeemu buno bye bimu ku bibala ebiva mu njigiriza ze. Newakubadde nga tebaayinza kumulumiriza, naye baakosa omutima gwe era neyennyamira nnyo. Yawulira nga tayinza kukigumiikiriza, okulumiriza

nti amazima gaabuulira ge gavuddeko obuswavu buno. Ate kuludda olulala Luther yakyayibwa nnyo abaakulembera abantu okujeemera abafuzi kubanga teyakoma ku kubawakanya n'okubagaana nti baafuna okulugṇamizibwa okuva ewa Katonda kyokka, naye era yabalangirira ng'abayeekera abafuzi. Era nabo ne bamuvunaana okuba kyefuula. Bwatyo naalabika nga yeekoledde obulabe mu bakungu n'abantu ababulijjo.

Abaluumi ne bajaaganya nnyo nga basuubira okulaba nga omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya guseebengerera okusaanawo; era ne banenya nnyo Luther n&pos;olw'ensobi z'abadde afuba ennyo okulaba nga atereeza. Ekibiina ky'abajeemi ne kiwagirwa nnyo abantu bangi era nga bwe gutera okuba eri abo abali mu nsobi, olw'okubanga baabuzabuza abantu nti bavunaanibwa bwereere, era nga bafiira bwemage. Bwebatyo ne basaasirwa nnyo olw'okutuusibwako ebikolwa ebikambwe n&pos;okunyigirizibwa, so nga be bawakyanya omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya. Guno gwali mulimu gwa Setaani, bwe yayingiza endowooza y'obujeemu mu bantu nga bwe yasooka okukola mu ggulu.

Setaani mumalirivu okulimba abantu ekibi bakirabe ng'obutuukirivu, n'obutuukirivu babulabe ng'ekibi. Ng'awangudde nnyo mu ngeri eyo! Abaddu ba Katonda abeesigwa abavunaaniddwa era ne bakyayibwa olw'okuyimirirawo ku Iw&pos;amazima, nga bangi! Abantu naye nga baweereza ba Setaani basusuutibwa nnyo n'okutenderezebwa, era ne batwalibwa nga abafiirira eddiini, kyokka, abandisiddwamu ekitiibwa ne bebazibwa olw'okubeera abeesigwa eri Katonda balekererwa, era ne balabibwa ng'abalabe.

Abantu bakyalimbibwa nnyo olw'obutuukirivu obw'obulimba, n'olw'ebikolwa eby'obutukuvu ebitali by'amazima. Birabikira nnyo mu ngeri ez'enjawulo nga ne bwegwali mu biro bya Luther, abantu bawubisibwe, ebirowoozo babijje ku Byawandiikibwa, bagoberere endowooza zaabwe bo okusinga okugondera etteeka lya Katonda. Eno y'emu ku ngeri Setaani gy'akozesa okuvumizisa amazima n'obutuukirivu.

Luther yalwanirira enjiri awatali kutya okuziyiza obusaale bw'omulabe obwavanga mu buli nsonda. Ekigambo kya Katonda ne kyerwanirira mu buli ntalo. Yalwanyisa obuyinza bwa papa bwe yeewa ng'akozesa kigambo, awamu n'obufirosoofo bw'abayivu era nga mugumu okukira olwazi eri abantu abacamuukirira abaali begombeza ku mulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya.

Abantu bano abaali tebakwatagana nga bonna baggyawo Ebyawandiikibwa Ebitukuvu era nga bagulumiza amagezi g'abantu ng'ensibuko y'amazima n'okutegeera kw'ekkanisa buli omu mu ngeri ye. Endowooza y'okunnyonnyola eteekawo amagezi g'obuntu nga ekigera kw'opimira eddiini. Eddiini y'Abaluumi, yo ng'ekayanira ntebe y'ayo ey'obwapapa gye baasikira okuva mu lubu lw'abatume era etekyukangako okuyita mu mirembe egy'enjawulo, mwe bayima okweyonoonesa n'okukola ebibi ebyabuli ngeri, nga beekwese mu kifaananyi ky'obutume bw'abatume. Okuluṇṇamizibwa kwa Munzer awamu n'abamugoberera kw'agamba nti yakufuna okuva mu ggulu, okwo nga tekulina nsibuko ndala yonna okujjako mu kufumiitiriza kw'ebirowoozo byabwe ebikyuka ng'obudde, nga n'ekigendererwa kwe kusangurirawo ddala obufuzi obulala bwonna, mu bantu ne Katonda. Obukristaayo obwamazima bwo bwaniriza ekigambo kya Katonda ng'ennyumba

ejjudde eky'obugagga obwaluṇṇamizibwa amazima era ekikema okuluṇṇamizibwa kwonna okw'engeri ezenjawulo.

Luther yali yakamaliriza okuwunula Endagaano Empya eya Bayibuli, ng'akomyewo okuva e Wartburg, enjiri bwetyo n'ekwasibwa abantu b'e Bugirimaani mu lulimi lwabwe. Ekikyuse kino ne kyanirizibwa mu ssanyu lingi eri buli muntu ayagala amazima; kyokka ne kiṇṇoolebwa abantu abasanyukira obulombolombo n'amateeka g'abantu.

Abasasedooti ne batya nnyo bwe baalowooza nti n'abantu babulijjo kaakano nabo banayinza okukubaganya ebirowoozo awamu nabo ku kigambo kya Katonda, ekiyinza okwoleka obutamanya bwabwe. Ebyokulwanyisa eby'endowooza y'obuntu bye bakozesa okulwanyisa, kaakano nga tebikyalina maanyi ku kitala eky'Omwoyo. Luumi kwe kuyita abafuzi be baziyize okusasaanyizibwa kw'ebyawandiikibwa; anti ng'ebiragiro, ebikolimo n'okubonyabonya abantu tebikyasobola. Era gye yakomya okuwera n&pos;okuvumirira Bayibuli, n'abantu gye baakomya okwagala okumanya by'esomesa. Ng'abo bonna abasobola okusoma, bawulira amaddu okweyigira ku kigambo kya Katonda. Ne batambulanga nabyo buli gye baagendanga ne basoma era ne babisoma okutuusa nga

bamatidde nti bakusudde ebitundu ebiwerako mu yo. Luther bwe yalaba abantu bwe baagaddemu Endagaano Empya, kwe kutandika okuwunula n'Endagaano Enkadde, era n'efulumizibwa mu bitundutundu nga bwe yayinza okumaliriza.

N'ebiwandiiko bya Luther ne bisanyukirwa abantu mu kibuga ne mubyalo. "Buli byonna Luther bye yafulumyanga awamu ne mikwano gye, ng'abalala bwe babisasaanya. Abasasedooti abaategeera nti bye bakolera mu bigo tebiri mu mateeka, oba abo abaawulira nga bakoye okubeera mu bulamu obwekigayaavu, naye nga tebamanyi kyakukola mu kubuulira ekigambo kya Katonda, ne batambula okubuna amasaza gonna aga Bugirimaani, nga bakyalira abantu eyo mubyalo ne mu bubuga obutono nga bwe batunda ebitabo bya Luther ne mikwano gye. Bugirimaani n'esasaaniramu ababuulizi bano ab'enjiri ey'ebitabo abatawunyikamu." - Ibid., b. 9, ch. 11.

Ebiwandiiko bino ne biyigibwa abagagga n'abaavu, abayivu n'abatali. Abasomesa ne babisomeranga mu Iwatu obubiina bw'abantu abakuṇṇadde ku mabbali g'omuliro okuwuliriza obudde obw'ekiro. Abamu ne bawulira ng'amazima gabalumiriza mu mwoyo, bwebatyo ne baaniriza amazima n'essanyu, era ne bategeeza ne ku balala.

Ebigambo ebyaluṇṇamiziibwa ne bikakasibwa ebigamba nti: "Ebigambo byo nga bigguliddwawo bireeta omusana; Biwa okutegeera abatalina magezi." Zabbuli 119: 130. Okuyiga kw'Ebyawandiikibwa nga kukola omulimu ogw'entendo mu mitima ne mu birowoozo by'abantu. Kyokka nga obwapapa bwakuumira abagoberezi be mu butamanya. Ne badda mu kukuuma obutiribiri engeri z'obusamize ze yateekawo; naye nga emitima gyabwe giri wala n'okuweereza kwabwe. Ebigambo bya Luther bye yabuulira ebinnyonnyola ekigambo kya Katonda mu ngeri ennyangu okutegeera, awamu n'ekigambo kyo ku bwakyo, ne bizuukusa ebirowoozo by'abantu ebyali byebase, si mu kubalongoosa n'okubakomyawo mu kitiibwa eky'omwoyo kyokka, naye n'okubawa amaanyi amaggya mu kutegeera.

Abantu ab'ebiti ebyenjawulo ne balabibwa nga bakute Bayibuli mu mikono gyabwe, balwanirire omulimu gw'okudda obuggya. N'obwapapa obwali bwalekera

abasasedooti be baba bayiga Ebyawandiikibwa, ne bubakowoola bajje bawakanye enjigiriza empya. Naye olw'okubanga abasasedooti baali tebalina kye bamanyi ku Byawandiikibwa wadde okuba n'amaanyi ga Katonda, ne bawangulwanga nnyo abantu be baavumiriranga nti si bayivu era baagwa. Omuwandiisi omu Omukatuliki olumu yagamba nti: "Ekyomukisa omubi, Luther yategeeza abantu baleme kuteeka mu mulala yenna bwesige wabula mu Byawandiikibwa Ebitukuvu." - D'Aubigne, b. 9, ch. 11. Ebibiina by'abantu ne bikuṇṇaananga okuwuliriza amazima nga gayigirizibwa abantu abatali bayivu kimala, ate oluusi nga bakubaganya ebirowoozo n'abayivu mu ddiini. Abayivu bano ne baswazibwanga olw'okubanga, empaka zaabwe nga zimalibwawo n'enjigiriza

ennyangu ey'ekigambo kya Katonda. Abakozi ababulijjo, abaserikale, abakyala wadde abaana nga bategeera enjigiriza ya Bayibuli okusinga abasasedooti ne ba dokita abakungu.

Enjawulo wakati w'abakwatiridde obusamize bw'obwapapa n'abayigirizwa b'enjiri ne yeyolekera nnyo mu bayivu okusinga mu bantu ababulijjo. "Mu baawakanya abazira abeewaṇṇamya kyokka ne balagajjalira okuyiga ebyawandiikibwa n&pos;empisa ez'omu bantu... mwe mwali n'abavubuka, abaali abamalirivu okuyiga ekigambo, okunoonya mu Byawandiikibwa, n'okweteeka mu mikono gy'oyo eyakamala ennaku ennyingi. Abavubuka bano abaali abategeevu, era abalina omwoyo omumalirivu n'omutima ogutatya, ne bafuna okumanya okutaayinza kuwakanyizibwa okumala ekiseera.... Era bwekityo, tebatakalubirirwanga buli abavubuka bano lwe basisinkananga n'abayivu ba Luumi mu nkiiko okulwanira amazima. Baabanukulanga mu buvumu, abayivu ne baswaliranga mu maaso g'abantu." - Ibid., b. 9, ch. 11.

Abanaddiini ba Luumi bwe baalaba nga ebisibo byabwe bikendeera, ne baddukira mu batuzi okubayamba, era ne bakola kyonna ekisoboka okukomyawo abagoberezi baabwe. Naye ng'abantu beezuulidde ekyokulya okuliisa emyoyo gyabwe mu njigiriza eno empya, bwebatyo ne baabulira ababadde babaliisa ebisusunku by'obusamize n'obulombolombo bw'abantu.

Okuyigganyizibwa bwe kwaddamu nga bayigganya abayigiriza b'amazima, ne bajjukira ebigambo bya Kristo nti: "Bwe babagobanga mu kiibuga ekyo, muddukira mu kyokubiri." Matayo 10: 23. Omusana ne gusensera okutuuka wonna. Abadduse ne babudamizibwa eyo gye baggulirwawo oluggi, ne babuulira Kristo, oluusi mu kkanisa, ate bwe bagaanibwa ne badda mu mayumba g'abantu oba mu bibangirizi. Era wonna gye baasobola okuwulirizibwa, ne bafuulawo yeekaalu entukuvu. Amazima ne galangirirwa era ne gasasaana wonna mu maanyi agatayinza kuziyizibwa nga bwe bazaamu abantu essuubi.

Abakulembeze b'ekkanisa y'e Luumi awamu n'abafuzi ne bafuba nnyo okusaanyawo amazima naye nga buterere. Ne basalawo okusiba abakkiriza, okubalumya n'okubookya omuliro awamu n'okubattisa ekitala naye ne balemwa. Enkumi n'enkumi z'akkiriza ne banyweza okukkiriza kwabwe n'omusaayi gwabwe, kyokka omulimu ne gugenda mu maaso. Okuyigganya ne kwongera bwongezi mazima kusasaana, era n'abantu Setaani be yayagala beegatte ku mazima okuyita mu kucamukiirira ne boongera okwoleka enjawulo wakati w'emirimu gya Setaani n'emirimu gya Katonda.

Essuula II — Abalanigira B&pos;e Bugirimaani Nabo Beetaba Mu Kuwakanya

Obujulizi obwekitiibwa obwali butuukiddwa mu mulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya, bwe bw'abalangira Abakristaayo ab'e Bugirimaani okwekandagga mu lukiiko lwe Spires mu 1529. Obuvumu, okukkiriza n'obunywevu bye baayolesa, kw'aleetera abantu okufuna eddembe ly'okwelowooleza n'okwesalirawo. Era ekkanisa eyali ezzibbwa obuggya n'efuna n'erinnya ly'Obupulotestanti ng'erijja ku kuwakanya kwe baawakanya ebyali bikolebwa; era bye baagoberera mu kwekandagga "gwe mulamwa gw'Obupulotestanti." - D'Aubigne, b. 13, ch. 6.

Omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya gwayolekera olunaku olw'entiisa n'ekizzikiza. Nga tewerabidde ekiragiro ky'olukiiko lwe Worms, ekyali kirangirira Luther nti mumenyi w'amateeka era nga kiziyiza abantu okuyigiriza oba okukkiriza enjigiriza ze, eddiini yali ekyakkirizibwa mu bantu wonna mu bwakabaka. Katonda ng&pos;akyaziyizza amaanyi g'omubi okulwanyisa amazima. Kabaka Charles V ng'amaliridde okusaanyawo omulimu, naye buli Iwe yagezangako okugugalulira omukono, n'awaliriziwa okugussa. Kyokka nga okuzikiriza okwamangu eri buli yenna agezaako okujeemera Luumi kugenda kusembera mpola mpola; era ekiseera kyatuuka amaggye ga Butuluuki ne gaalumba Bugirimaani nga gayita ku luuyi olw'ebuvanjuba, okuva ewa kabaka wa Bufalansa n'okuva ewa papa yennyini eyakwatibwa obuggya olw'ettuttumu lya kabaka wa Bugirimaani, n'amulumba okumulwanyisa; bwegutyo, omulimu kw'okuzza ekkanisa obuggya ne gukula era ne gugaziwa eno ng'amawanga bwe gali mu ntalo n'okuyomba.

Kyokka era lwali olwo, obwapapa ne buwangula entalo zaabwo, era bwebatyo ne beegatta okulwanyisa Abazza b'ekkanisa Obuggya. Mu lukiiko Iwe Spires olwatuula mu 1526, olukiiko Iw'awa amasaza obuyinza okwesalirawo ku nsonga z'eddiini okutuusa olukiiko Iwa bonna lwe lulituula; naye nga n'akabi tekanaba na kuyita akayisa olukiiko olwo, kabaka n&pos;ayita nate olukiiko olulala olwatuula e Spires mu 1529 ng'ekigendererwa kwe kwagala okusaanyawo bwayita obukyamu. Abalangira nga baakusabibwa, oba nga kiyinzika, beeyawule ku mulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya mu mirembe; naye nga kino bwe kirema, Charles aggyeyo ekitala abawalirize.

Abagoberezi ba papa ne bujaganya. Anti bajja e Spires mu bungi okwoleka obukyayi bwe balina eri abazza b'ekkanisa obuggya era n'abo ababawagira. Melankisoni yagamba nti: "Ensi etulaba ng'abakolimire era ebisasiro mu nsi; naye Kristo alijjukira abantu be era n'abawonya." - Ibid., b. 13, ch. 5. Abalangira abikkiririza mu njiri abaali mu lukiiko ne bagaanibwa n'okukkiriza enjiri okubuulirwa mu maka gaabwe. Naye ng'abantu b'e Spires bawulira ennyonta ey'ekigambo kya Katonda; kyokka nga tebafuddeyo na ku kiragiro

ekibaziyiza, bangi ne beeyiwa mu kusinza okwabeeranga mu kkanisa y'owessaza lye Saxony.

Kino ne kyongera okutabula ebintu. Kabaka n'aweereza olukiiko obubaka nti ekiteeso ekiwa abantu eddembe ly'okusinza kireese okutabuka kungi mu bantu, era ng'asaba kisazibwemu. Ekikolwa ekyo ekyasibuka mu kulowooza kwe ne kinyiiza nnyo Abakristaayo. Omu yawulirwa ng'agamba nti: "Kristo nate azeemu okugwa mu mikono gya Kayaafa ne Piraato." Abaluumi bakambuwala nnyo nnyini. Nfa nfe wa papa ye yagamba nti: "Abatuluuki balungi nnyo okusinga abagoberezi ba Luther; kubanga bo Abatuluuki bakkiriza ekisiibo, kyokka Abaluther bakinyooma. Era bwe tuba baakulondako ku Byawandiikibwa Ebitukuvu ebya Katonda n'ensobi ezakolebwanga ekkanisa mu biseera eby&pos;edda, ekisooka kye twandigaanye." Ate Melankisoni yagamba nti: "Faber buli lunaku abeera atukasuukirira amayinja mu lukiiko ffe ababuulira enjiri." - Ibid., b. 13, ch. 5.

Okusinza kwali kukkiriziiddwa mu mateeka g'eggwanga, era nga n'amasaza agakkiririza mu Bukristaayo gaasalawo okuwakanya oyo yenna alinnyirira eddembe lya go ery'okusinza. Olw'okubanga Luther yali akugiddwa okwogera n'etteeka eryafulumizibwa mu lukiiko e Worms, teyakkirizibwa kugenda Spires; naye yakiikirirwa banne wamu n'abalangira Katonda be yeeterawo okulwanirira omulimu gwe mu kiseera kino eky'obuzibu. Omulangira Frederick okuva e Saxony eyamuwanga obukuumi yali afudde mu kiseera kino; naye yasikirwa muganda we omulangira John, eyasanyukira ennyo omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya, era olw'okubanga naye yali ayagala ensi ye okubaamu emirembe, yawagira nnyo n'amaanyi ensonga z'okukkiriza.

Abasasedooti ne bawaliriza amasaza agakkiriza okudda obuggya mu ddiini gakkirize okuddamu okufugibwa Luumi awatali kwekwasa nsonga ndala yonna. Kyokka ng'Abazza b'ekkanisa Obuggya, bo baagala ddembe lyabwe ery'okusinza eryabaweebwa. Nga tebayinza kukkiriza Luumi kuddamu kufuga masaza kaakano agali mu ssanyu olw'okwefunira ekigambo kya Katonda.

N'ekyasembayo kwe kukkaanya nti ekiragiro ky'olukiiko lwe Worms kikolere mu masaza agabadde tegannakkiririza mu kudda buggya; era nga "ne mu ago omuli abantu nga bamaze okwabulira obukatoliki, kyokka nga tebayinza kweyisa nga bo wadde okujeemera obufuzi, baleme kwongera kuteekawo nkukakyuka ndala, baleme kwongera kwogera ku nsonga ezitabula, wadde okuwakanya misa, era baleme kuddamu kukkiriza mukatoliki yenna kuyingira njigiriza ya Luther." - Ibid., b. 13, ch. 5. Ekiragiro kino kyakkirizibwa mu lukiiko era ne kisanyusa nnyo abasasedooti ba papa n'abalabirizi be.

Singa ekiragiro kino kyali kyakuteekebwa mu nkola, "omulumu gw'okuzza obuggya ekkanisa tegwandyeyongeddeyo... mu bifo gye gutamanyiddwa, wadde okunywezebwa ku musingi omugumu... eyo gye guli." - Ibid., b. 13, ch. 5. Eddembe ly'okwogera

lyandigiddwawo. Abantu tebandikiriziddwa kunyumya. Era nga n'olw'ekiragiro kino, bonna abasanyukira omulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa, baandiwalirizziddwa okwewaayo mu mikono gyabwe. Essuubi ly'ensi nga lirabika ng'erizikira. "Ng'okuzzaawo obufuzi bwa Luumi... kuba kukomyawo bikolobero bye yakolanga edda;" era kuba kufunira kiseera mulimu bwe guyinza kusanyizibwawo, so nga gwanyenyezebwa dda" n'embeera y'okwekutulakutulamu ko n'abantu abacamukiirira. - Ibid., 13, ch. 5.

Ekibiina ky'abakkiririza mu njiri bwe baasisinkana okwebuuza eky'okukola, buli omu naatunula ku munne nga beewunya. Nga buli omu yebuuza nti: "Tukole ki?"

Anti ng'ensonga enkulu mu nsi ziri mu katyabaga. "Kituufu abakulu abakulembera omulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa beweeyo bakkirize ekiragiro? Abazza b'ekkanisa obuggya nga bandiyinzizza okusalawo ne bakwata ekkubo ekyamu mu kiseera kino ekyali ekizibu ddala! Nga bandirimbiddwa n'okulowooleza okumpi singa bakkiriza okwewaayo! Abalangira abakiririza mu Luther bo nga baweereddwa eddembe okusinza nga bwe baagala. Era bakkiriza n'abo bonna abaayaniriza omusana ng'etteeka terinnayisibwa. Era kino tekibamale? Bwe baalowooza. Bwe tugonda obulabe bwenkana ki bwetuba twewonyezza! Ye ate, singa twongera okuwakanya, tetuyinza kwongera ntalo na bizibu bye tutategeera! Oba, ani amanyi emikisa egiri mu maaso eyo! Ka twanirize ku kalembereza kano; ka twetwalire ettabi ly'omuzabbibu erituweereddwa Luumi, tubikke ku biwundu ebifumitiddwa Bugirimaani. Singa Abazza b'ekkanisa Obuggya baagezaako okwegumya n'ebirowoozo ng'ebyo, bandiyanguyizaako okusaanyawo omulimu gwe baatandika.

"Bwe baatunuulira omulamwa omukulu kwe baasinziira okuteekawo etteeka eryo ne basooka okusanyuka, era ne balikkiriza nga bweriri. Etteeka eryo nga litegeeza ki? Anti nga liwa Luumi obuyinza okuwaliriza n'okujjako omuntu yenna eddembe lye ery'okulowooza. Olwo ng'abawakanyi si baakweyagalira mu ddembe lyabwe ery'okusinza? Ye, anti nga basaasirwa busaasirwa, naye nga si ddembe lyabwe. Ate olwo abalala abatali mu ntekateeka eyo, bo ng'etteeka liwa Luumi obuyinza okubafuga; nga si bakwerowooleza; Luumi nga ye mulamuzi atawaba, era ateekwa okugonderwa. Ng'ebbago lino likkirizibbwa, nga kyeraga Iwatu nti eddembe ly'okusinza lyakusigala mu ssaza ly'e Saxony mwokka; kyokka nga mu masaza ne mu nsi endala ez'Obukristaayo, omuntu okusinza nga bw'ayagala n'okukkiriza enjigiriza eno empya nga musango, era nga ekibonerezo kkomera awamu n'okwokebwa omuliro ng'osibiddwa ku muti. Naye nga bandiyinzizza okukkiriza eddembe ly'okusinza libe lya kitundu kimu kyokka? ddala kirangirirwe nti omulimu gw'Okuzza ekkanisa Obuggya gukomye awo? Nga tebakyayinza kutuuka mu kitundu kirala? era nga buli yonna Luumi gy'efugira mu kiseera ekyo obufiizi bwayo gye bulibeera ekiseera kyonna? Ddala Abazza b'ekkanisa Obuggya bandyewolerezza nga bwe batalina musango olw'omusaayi gw'abantu enkumi n'enkumi abawaayo obulamu bwabwe ne bawakanya entekateeka eno mu bitundu papa gy'afugira?

Kuno kw'andibadde kulyamu lukwe mulimu gwa njiri awamu n'eddembe ly'ensi ez'Obukristaayo mu ssaawa enkulu ng'eno." - Wylie, b. 9, ch. 15. Naye baasalawo "okufiirwa byonna ne bwekitegeeza nsi zaabwe, oba ngule, awamu n'obulamu bwabwe." D'Aubigne, b. 13, ch. 5.

"Leka tuwakanye etteeka lino," abalangira bwe baagamba. "Obungi bw'abasazeewo si kye kikulu kavuna ebeera nsonga ya kusinza." Abakiise baagamba: "Eddembe obwakabaka lye bulimu era lye tuvunaanyizibwako lye lyo ery'ekiragiro ekyafulumizibwa mu 1526: singa kiwerebwa obubi n'okwekutulakutulamu bya kubuna Bugirimaani yenna. Olukiiko terulina maanyi kukola kisingako awo okusinga okulabirira eddembe ly'okusinza mu kiseera kino okutuusa olukiiko lwa bonna." Ibid., b. 13, ch. 5. Obuvunaanyizibwa bw'eggwanga kwe kukuuma eddembe ly'okusinza, era teririna buyinza kusukka wano mu nsonga z'okusinza. Era na buli ggwanga erigezaako okuteekawo amateeka okufugirwa ensinza oba nga abafuzi be bagawaliriza ku bantu, liba lyonoona omusingi ogwalwanirirwa era okwazimbirwa Obukristaayo.

Obwapapa ne busalawo okumenyawo bwo kye bwayita "ejjoogo." Ne bafuba nnyo okulaba nga baleetawo enjawukana wakati w'Abazza b'ekkanisa Obuggya n'abawagizi baabwe, era n'okutiisa buli yenna abadde tannayatula mu Iwatu ndowooza ye. Abakiise okuva mu masaza agalina eddembe ly'okusinza ne bayitibwa bunnambiro mu lukiiko bategeeze endoooza yaabwe oba nga bakkaanya n'ekiragiro kino ekiggya. Kyokka bo ne basaba baweebweyo ekiseera naye ne bagaanibwa. Naye bwe baakemebwa, kumpi kimu ky'akubiri ne badda ku luuyi lw'Abazza b'ekkanisa Obuggya. Era bonna abagaana okweggyako endowooza zaabwe awamu n'eddembe ly'okusalawo baakimanya nga baakukolokotebwa, bavumibwe awamu n'okuyigganyizibwa. Omu ku bakiise yagamba nti: "Ku bibiri tukolako kimu, twegaane ekigambo kya Katonda oba tukkirize twokebwe omuliro." Ibid., b. 13, ch. 5.

Omulangira Ferdinand eyakiikirira kabaka mu lukiiko bwe yalaba nga ekiragiro kiyinza okuleeta enjawukana mu bakiise okujjako ng'abalangira basendebwasendebwa ne bakikkirizza. Kyeyava asalawo okubasendasenda, ng'akimanyi nti bw'akozesa amaanyi aba aboongera kunyweera bunywezi. Kwe "kusaba abalangira bakkirize ekiragiro, nga bw'abakakasa nti ne kabaka waakubasanyukira " Naye abasajja bano abeesigwa nga bakkiriza era nga bawulira obuyinza bwa mulundi gumu obukira abafuzi b'ensi, era ne bamuddamu mu ddoboozi eryangu nti: "Tuli bakugondera kabaka mu buli nsonga yonna naye nga yaakuleeta mirembe n'okuweesa Katonda ekitiibwa."- Ibid., b. 13, ch. 5.

Omulangira Ferdinand kwe kulangirira wakati mu lukiiko ng'ategeeza owesazza awamu ne mikwano gye nti ekiragiro "kigenda kufuulibwamu etteeka ly'obwakabaka," era nga "essuubi lyabwe ery'okuwona liri limu lyokka bo kwe kujeemulukuka bakkirize abangi kye bagamba." Bwe yamala okwogera, naafuluma olukiiko, nga tabawadde mukisa

kwewozaako wadde okwanukula. “Bo kwe kumuweereza omubaka amusabe akomewo.” Naye naabekandagirako nga bw’agamba nti” Ensonga ziwedde; mulina kugonda kyokka.” - Ibid., b. 13, ch. 5.

Abooluuyi Iw’obwakabaka nga bamativu nti abalangira Abakristaayo baakulemera ku Byawandiikibwa Ebitukuvu olw’okubanga bye bikira ki njigiriza z’abantu; era nga bakimanyi nti buli eyo yonna etteeka gye likkirizibwa, obwapapa bumala ne babuwangula. Naye okufaananako n’abalala nkumi bukyanga babaawo, “abalaba ebintu nga bwe bifaanana,” ne beesanyusa nga bagamba nti ekigendererwa kya kabaka awamu ne papa kinywevu so ng’eky’Abazza b’ekkanisa Obuggya kya bunafu. Singa Abazza b’ekkanisa Obuggya beesigulira ku maanyi gaabwe ag’obuntu gokka, mazima bandibadde banafu nga abagoberezi ba papa bwe baakisuubira. Naye newakubaadde nga tebaali bangi era nga tebakkaanya na Luumi, baali ba maanyi. Baajuliza ensonga zaabwe eri obuyinza obusukka ku alipoota y’olukiiko okudda eri ekjgambo kya Katonda, era ne bajulira eri Yesu Kristo Kabaka wa bakabaka era Mukama w’abaami okusinga kabaka Charles.” - Ibid., b. 13, ch. 6.

Olw’okubanga omulangira Ferdinand yali agaanye okubawuliriza kye bagamba, abalangira ne bamalirira obutaffaayo ku butabeerawo bwe, kyokka ensonga bazijulize eri olukiiko lw’eggwanga amangu ddala. Ne bakuba ekirayiro era ne bawandiikira olukiiko okwemulugunya kwabwe:

“Tuwakanya olw’ensonga zino mu maaso ga Katonda, Omutonzi waffe yekka, Omukuumi, Omununuzi era Omulokozi waffe, oyo alitulamula ku lunaku luli, era ne mu maaso g’abantu bonna abali wano na buli kitonde, nti, ffe kulwaffe era ne kulw’abantu baffe, tetukkaanya wadde okugondera ebbago ery’ekiragiro mu nsonga yonna ewakanya Katonda, Ekigambo kye Ekitukuvu, endowooza yaffe entuufu, era wadde okukkaanya n’ekiragiro ekiwakanya okununulibwa kw’emyoyo gyaffe.”

“Tukole ki? Ffe okukkiriza etteeka eryo! Tukinyweza nga tugamba nti Katonda Omuyinza w’ebintu byonna, bw’awa omuntu okumumanya, omuntu olw’ekyo tafuuka magezi ga Katonda!” “Teriiyo njigiriza ndala nywevu okujjako ng’ekkaanya n’ekigambo kya Katonda.... Mukama agaana okuyigiriza enjigiriza endala yonna.... Ebyawandiikibbwa Ebitukuvu binnyonnyolwa na Byawandiikibwa era ebitegerekeka obulungi; ...era mu kitabo kino mwe muli byonna Omukristaayo bye yetaaga, ebyangu okutegeera, ebijjawo ekizikiza. Tusazeewo olw’ekisa kya Katonda, okunywerera ku kigambo kye kyokka ekitukuvu nga bwe kiri mu Bayibuli mu Ndagaano Enkadde n’Empya, awatali kugattako kiyinza kugiwakanya. Kino kye kigambo ekyamazima\ kyokka; gwe musingi omunywevu ogw’enjigiriza endala yonna era n’obulamu, tekiremererwa wadde okutulimba. Na buli yenna azimbira ku musingi guno aliwangula amaanyi g’emagombe, so ng’ate obutaliimi bw’omuntu obukyekiikamu bulisaanawo mu maaso ga Katonda.”

“N’olwensonga eyo tetukkiriza kuteekebwako kikoligo kino” “Ate era tusuubira nga kabaka naye aneeyisa ng’omulangira Omukristaayo, ayagala Katonda okusinga ebintu byonna; era twagala okukitegeeza nga tuli betefuteefu okumussaamu ekitiibwa, okumwagala n’okumuwulira awamu nammwe bakama baffe abeekisa ekingi olw’okubanga obwo bwe buvunaanyizibwa bwaffe obutuufu.” - Ibid., b. 13, ch. 6.

Olukiiko ne lukwatibwako nnyo. Era bangi ne beewuunya okulaba obuvumu obwayolesebwa abawakanyi. Ebiseera byabwe eby’omu maaso nga bikutte kazigizigi era nga tebitegerekeka. Okwekutulamu, entalo n’okuyiwa omusaayi nga tebiyinza kwewalibwa. Naye nga Abazza b’ekkanisa Obuggya, olw’okubeera abakakafu olw’ensonga yaabwe ey’amazima, era nga beesigamye omukono gwa Katonda Omuyinza w’ebintu byonna nga “bavumu era nga banywevu.”

“Emiramwa emikulu egyabaleetera okuwakanya... gye giyimirizaawo enjigiriza y’Obupulotestanti. Abawakanyi nga bawakanya ensonga bbiri ezikwatagana n’okukkiriza: esooka kwe kugombaganya abafuzi mu nsonga z’ekkanisa, n’eyokubiri, bwe biyinza bw’abakulembeze b’ekkanisa obutaliiko kkomo. Nga mu kifo ky’ebyo, Obupulotestanti bukulembeza eddembe ly’okwesalirawo mu kusinza okusinga obuyinza bw’abafuzi, n’obuyinza bw’ekigambo kya Katonda okusinga obuyinza bw’ekkanisa. Okusooka bugaana obuyinza bw’ebyobufuzi mu bya Katonda era nga bugambira wamu ne bannabbi awamu n’abatume nti, ‘kitugwanira okuwulira Katonda okusinga okuwulira abantu.’ Nga mu maaso g’engule ya kabaka Charles V, busitula ngule ya Yesu Kristo. Naye nga busingawo: anti buteekawo etteeka nti enjigiriza za bantu ze ziddirira ebitukuvu bya Katonda” - Ibid., b. 13, ch. 6. Abawakanyi baali bakkirizza okutegeeza amazima ge bakkiriza mu mirembe. Nga si baakukkiriza na kuba bawulize kyokka naye era baali bakuyigiriza ekigambo kya Katonda ne kye kigamba, kyokka nga kye batayagala be basasedooti awamu n’abafuzi okubayingirira. Abalangira okuwakanya mu lukiiko Iw’e Spires, baali balaga

kunyolwa kwabwe eri abatakkiriza balala kusinza nga bwe baagala, era n’okukaatiriza nti ddembe lya buli muntu okusinza Katonda okusinziira nga ye bw’awulira.

Ekiwandiiko kyakolebwa. Ne kyewandiikibwa ku bwongo bw’abantu nkumi na nkumi era ne kiwandiikibwa ne mu bitabo bye ggulu, omuntu yenna gy’atayinza kukisangulira. Ebitundu bya Bugirimaani byonna abakiririza mu njiri ne basanyukira eky’abalangira okuwakanya nga balaga okukkiriza kwabwe. Abantu bonna ne balaba mu kiwandiiko kino essuubi eriggya n’omulembe omuggya ogusingako. Omulangira omu yagamba Abawakanyi be Spires nti: “Omuyinza w’ebintu byonna, abakuume nga muli banywevu oyo abawadde ekisa kye ne mumwatulira wakati mu bantu mu ddembe ate nga temutya okutuusa ku lunaku olw’enkomerero.” Ibid., b. 13, ch. 6.

Kyandibadde kya mukisa mubi eri Katonda era n'eri bo bennyini, singa Abazza b'ekkanisa Obuggya baagayalirira ne batakozesa kakisa ako oluvannyuma Iw'okutuuka ku buwanguzi obumu, era kyandibaviriddemu okwezikiriza. Wabula ebyokuyiga bingi ebiva mu ebyo Abazza b'ekkanisa Obuggya bye baayitamu ebyokuyigiriza abantu okuyita mu mirembe egy'enjawulo. Enkola ya Setaani gy'azze akozesa mu kuwakanya Katonda awamu n'ekigambo kye tekyukangako; era akyawakanya Ebyawandiikibwa ebiruŋŋaamya olugendo Iw'obulamu nga ne mu kyasa ky&pos;ekkumi n'omukaaga. Naffe mu mulembe gwaffe guno, tuvudde nnyo ku njigiriza y'Ebyawandiikibwa ebituluŋŋamya era kitugwanira okuddayo ku tteeka ekkulu erifuga Obupulotestanti erigamba nti - Bayibuli, era Bayibuli yokka, eruŋŋamya okukkiriza n&pos;okuweereza. Setaani akola kyonna ekisoboka okusaanyawo eddembe ly'okusinza. Amaanyi agaawakanyanga Obukristaayo abalangira b'e Spires ge bawakanya, kaakano gaze mu maanyi ga kitalo nga galuubirira okuzzaawo ekitiibwa kyago ekyabula. Essuubi ly'ekkanisa leero okuzzibwa obuggya liri mu buwulize obutayugayuga eri ekigambo kya Katonda ng'obwayolesebwa mu kiseera ekkanisa ng'ezzibwa obuggya.

Abapulotestanti baafuna okutiisibwatiisibwa; kyokka omukono gwa Katonda ne gulabika nga gwetoloode okukuuma abeesigwa be. Era mu kiseera ekyo, Melankisoni yaddusa mangu mukwano gwe ayitibwa Gulayinausi ng'amuyisa mu nguudo z&pos;ekibuga Spires okwolekera omugga Rayini amusomose emitala w'eri. Naye munne yewuunya ekyamwanguya kityo. Kwe kumuddamu nti, 'Nnasisinkanye omusajja ali mu myaka gye egisembayo mu bulamu, kyokka nga ssimumanyi, aŋŋambye nti mu ddakiika ntono nnyo okuva kati abaserikale ba Ferdinand bajja okukukwata.'"

Emisana Iw'olwo, Gulayinausi yali akangiddwakangiddwa mu lukuŋŋaana olwayitibwa Faber, omukungu wa papa; ku nkomerero, n'amukayanya nnyo nga bw'amugamba nti "lwaki owolereza ensobi ezenkana awo." "Faber yamulaga nga awatali kabi, kyokka oluvannyuma kwe kuddayo ewa kabaka eyamuwa ekiragiro okukwata ssabakenkufu w'e Heyideliberg eyabatengezzanga olutata. Bwatyo Melankisoni kwe kukakasa nga mazima Katonda yeyasindise malayika we okumulabula nga bukyali.

Yamukuumako awo ku mabbali g'omugga nga teyenyenya okutuusa amazzi g'omugga Iwe ganunula Gulayinausi okuva ku bamuyigganya. OIuvannyuma yassa ekikkoowe bwe yamulaba nga asomose emitala w'eri, n'agamba nti: 'kyaddaaki awonye okugaayibwa abakambwe abalumwa ennyonta ey'omusaayi ogutalina musango.' Ng'akomyewo eka, Melankisoni yategeezebwa nti abaserikale ababadde banoonya Gulayinausi batankudde buli wantu nga bamunoonya," - Ibid., b. 13, ch. 6.

Okudda obuggya kwalina okutuuka ne ku bantu abanene ab'omu nsi. Omulangira Ferdinand ng'agaanye okuwa omukisa abalangira abakkiririza mu njiri okuwulirizibwa; naye nga baakuweebwa omukisa bategeeze ensonga yaabwe mu maaso ga kabaka atwala

amasaza gonna ng'ali wamu n'abakungu okuva mu kkanisa ne mu masaza gonna. Mu mwaka ogwaddirira abalangira Iwe baajeemera olukiiko Iw'e Spires, kabaka Charles yayita olukiiko lutuule e Augsburg okukakkanya enjawukana ezaali zikutuddekutuddemu obwakababaka, era naasuubiza okulukubiriza ye mwene. Abakulembeze b'Obupulotestanti nabo ne bayitibwa okulwetabamu.

Akabi kaayolekera omulimu; naye nga abaddu ba Katonda batadde obwesige bwabwe mu ye, era ne beeyama okusigala nga banywevu mu njiri. Owessaza ly'e Saxony yasabibwa abawi b&pos;amagezi aleme kwetaba mu lukiiko. Anti nga bagamba nti, kabaka ayagala abalangira bwe bajja mu lukiiko abasuule mu mutego. Bamugamba nti: "Si kyabulabe ggwe okugenda ne weesibira mu bisenge by'ekibuga n'omulabe eyenkanidde awo?" Kyokka abalala ne bamugumya nga bagamba nti: "Abalangira beeyise ng'abantu abavumu, bwebatyo Iwe banaayinza okulokola omulumu gwa Katonda." "Katonda mwesigwa; tayinza kutwabuulira," Luther bwe yabagamba. - Ibid., b. 14, ch. 2. Bwatyo owessaza naayolekera Augsburg ng'ali wamu n'abayambi be. Naye nga bonna bamanyi obulabe obumwolekedde, era abamu ne bamukulembera naye nga bajjudde entiisa n'okutya mu mitima gyabwe. Kyokka Luther yabawerekerako okutuuka e Koburg naye nga bw'agumya emitima gyabwe egyennyisse n'oluyimba Iwe yayiiyiza mu kkubo, olugamba nti, 'Mukama Lwe Lwazi Lwaffe.' Bangi ne baggwaako ekyobeero, emitima ne giwewuka, nga bawulira oluyimba olunyunyutuvu.

Abalangira bano abakyufu nga basazeewo basengeke ebirowoozo byabwe era nga bwe bajuliza ne mu Byawandiikibwa okunyweza ensonga zaabwe eri olukiiko; era omulimu guno ne gukwasibwa Luther, Melankisoni ne bannaabwe. Abapulotestanti ne bakkiriziganya banyweze okwatula kwabwe, nga bakookera amannya gaabwe ku kiwandiiko kino ekikulu ng'akabonero akalaga okukkiriza kwabwe. Mazima kyali kiseera kyakugezesebwa. Bakkiriziganya beegendereze obutawubisibwa n'ensonga z'ebyobufuzi; nga balaba nti omulimu tegwandiyingiziddwamu nsonga ndala yonna wabula kigambo kya Katonda kyokka. Abalangira nga bajja okuteeka emikono gyabwe ku kiwandiiko, Melankisoni kwe kubayimiriza nga bw'abagamba nti: "Guno mulimu gwa basumba na bayivu mu ddiini okuba nga be bateesezza ensonga zino; abantu abakulu aboobuyinza mu nsi bo balekerwe ensonga endala." "Kiddire eri," owessaza John bwe yamuddamu nti, "mwagala nze okunziggyamu. Mmaliridde okukola ekituufu, nga sifuddeeyo ku bukulu bwange. Nange njagala okwatula Katonda nga ye Mukama wange. Ekiliibwa n'engule eno byennina, tebinsingira muwendo musalaba gwa Yesu Kristo." Era olwamala okwogera n'akutama okuwandiika erinnya lye. Omulangira omulala bwe yali akwata ekkalamu okuwandiika yagamba nti: "Bwekuba nga okussaamu Mukama wange Yesu ekitiibwa kyetaagisa kukola kino, ndi mwetegefu... okuleka byonna ebyange n'obulamu bwange." "Kisingako nze okufiirwa amatwale gange awamu n'abantu bange, waakiri okuleka ensi ey'obusika bwange," bw'agamba, "nze okuweebwa enjigiriza efaanana obulala wabula

eyo eri mu kiwandiiko kino.” - Ibid., b. 14, ch. 6. Okwo kwe kwali okukkiriza n’okusomoza kw’abantu ba Katonda bano.

Essaawa endagaane okusisinkana kabaka teyalwa neetuuka. Kabaka Charles V, ng’atudde ku nnamulonda, nga yetooloddwa abakungu n’abalangira, bwatyo yawa Abazza b’ekkanisa Obuggya omukisa awulire kye bagamba. Ekiwandiiko ekiraga okwatula kwabwe ne kisomebwa. Amazima g’enjiri ne gawulirwa mu bigambo ebitegerekeka eri olukiiko luno olwekitiibwa ennyo, kyokka era n’obuiimba bwa papa bwasongebwako. Olunaku olwo ne lulangirirwa nga “olunaku olukulu ennyo era olw’ekitiibwa mu byafaayo by’Obukristaayo n’eri olulyo Iw’omuntu.” - Ibid., b. 14, ch. 7.

Naye ng’emyaka si mingi egiyiseewo nga omusasedooti omu okuva e Wittenberg ayitiddwa okwewozaako mu lukiiko e Worms. Kaakano nga mu kifo kye, wayimiriddewo abalangira ebeekitiibwa era abamaanyi mu bwakabaka. Luther ng’agaaniddwa okulabikako e Aurgsburg, naye yaliwo okuyita mu bigambo bye n’okusaba. “Nnina essanyu lya nsusso,” bwe yawandiika, okuba nga nkyali mulamu okutuusa kaakano, ne ndaba nga Kristo asitulibwa waggulu n’abantu abeekitiibwa, ne bamwatulira mu lukiiko olwekitiibwa ennyo.” - Ibid., b. 14, ch. 7. Ekyawandiikibwa ne kituukirizibwa ekigamba nti: “Era naayogeranga bye wategeeza mu maaso ga bakabaka.” Zabbuli 119:46.

Mu biro biri Pawulo lwe yakwatibwa naasibibwa olw’enjiri, enjiri yatuusibwa mu mbiri z’abalangira n’abakungu mu bibuga byabafuzi. Era bwe kyali ne ku luno, nga kabaka eyali tagenda mu kkanisa kubuulirwa, yabuulirwa ng’ali mu lubiri; era abalala kye baali banyooma nti tekigwanidde kuwulirwa wadde abakopi, kyawulirwa abakungu n’abaami b’obwakabaka. Bakabaka n’abantu abamaanyi nga be bawuliriza, abalangira nga be babuulizi, n’obubaka nga bukwata ku mazima ageekitiibwa aga Katonda. “Kasookanga omulembe gw’abatume guyita,” omuwandiisi omu agamba, “tewabangawo bantu bangi kwatula mu buvumu obwenkanidde awo.” - D’Aubigne, b. 14, ch. 7.

“Abagoberezi ba Luther byonna bye boogedde bya mazima; tetuyinza kubiwakanya,” omulabirizi wa papa bwe yagamba. “Waliwo ensonga zonna ezamazima mu oyima okuwakanyiza okwatula kw’owessaza ne banne?” omulala bwe yabuuza ayitibwa Dokita Eck. Yaddibwamu nti: “Okuyita mu byawandiikibwa abatume ne bannabbi - toyinza! Naye mu byawandiikibwa bakitaffe era n’enkiiko - oyinza!” Eyabuuza kwe kuddamu nti: “Nkimanyi nga abagoberezi ba Luther okusinziira nga bw’ozeemu, bali mu Byawandiikibwa, naye ffe tuli wabweru waabyo.”- Ibid., 14, ch. 8.

Era abamu ku balangira ba Bugirimaani ne baakyuka ne bakkiriza enjigiriza eno kaakano empya. Kabaka naye naalangirira nti ekiwandiiko ky’abapulotestanti mazima meerere. Ekiwandiiko ne kiwuunulwa mu nnimi ezenjawulo era ne kisasaanyizibwa okwetoloola Bulaaya yenna, era abantu bukadde na bukadde ne bakyetwalira okuyita mu mirembe egy’anjawulo nga enzikiriza yaabwe.

Abaddu ba Katonda nga tebalwana bokka. Newakubadde abamasaza n'ab'obuyinza n'emyoyo egy'obubi egifugira mu bifo ebya waggulu nga beegattira wamu okubalwanyisa, Mukama teyerabira bantu be. Singa amaaso gaabwe gaazibulwa, bandiyinzizza okulaba obujulizi obwenkukunala obw'okubeerawo kwa Katonda ne bw'azze abayamba okufaanana ne nnabbi owedda. Omuddu wa Erisa bwe yasongera

ku mukama we okumulaga eggye eryali libazingizza nga tebalina na webaddukira, nnabbi yasaba nti: "Mukama wange, nkwegayiridde, omuzibule amaaso ge alabe." 2Bassek 6:17. Omulenzi n'alaba olusozi nga lujjudde embalaasi n'amagaali ag'omuliro ageetoolodde Erisa okumukuuma. Bwebatyo bamalayika bwe bakuuma abakozi b'omulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa.

Erimu ku mateeka Luther lye yasinga okunyweza, lye ly'obutanoonya buddukiro kuva mu bafuzi nti bawagira omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya, wadde okufuna ebyokulwanyisa okugulwanirira. Ekyamazima yasanyuka olw'okubanga abalangira mu bwakabaka baayatula amazima g'enjiri; naye bwe baateesa beegatte nabo balwane, naabategeeza nti, "Katonda yekka yalwanirira enjiri.. ..Omuntu gy'akomya obuteyingiza mu mulimu gwa Katonda, ne Katonda Iw'asinga okulabika ng'agulwanirira. Obukujukujju obwasalibwanga, ye ng'abulaba ng'okutya ebitaliimu nsa, n'okujja obwesige mu Katonda." - D'Aubigne, London ed., b. 10, ch. 14.

Abalabe b'omulimu buli Iwe beegattanga okugulwanyisa, era nga basowodde ebitala byabwe okuva mu biraato byabyo, Luther ng'awandiikira banne nti: "Setaani asitudde ekiruyi kye; abalabirizi abatatya Katonda basala enkwe; era batutiisatiisa n'okutulwanyisa. Mugumye emyoyo gy'abantu banywerere mu maaso g'entebe ya Katonda, okuyita mu kukkiriza n'okusaba, Omwoyo wa Katonda wakuwangula abalabe baffe, tunaddizibwa emirembe. Kye tusinga okwetaaga, era omulimu gwaffe omukulu, kwe kusaba; mutegeeze abantu nti, bagaluliddwa ekitala n&pos;obusungu bwa Setaani, era kye mbasaba basabe."- D&pos;Aubigne, b. 10, ch. 14.

Ate oluvannyumako, bwe yali ayogera ku balangira abakyufu nga bwe baazuula olukwe olulala, Luther yabagamba nti ekyokulwanyisa ekisinga obukulu nga tuli mu lutalo luno kye "kitala eky'Omwoyo." Yawandiikira owessaza lye Saxony nti: "Tetuyinza kukkiriza kwekolamu bibiina kulwana. Kisingako ffe okufa emirundi kkumi n'okusingawo okusinga enjiri yaffe lw'evaako okuyiwa omusaayi. Ffe tulinga endiga egenda okusalibwa. Tulina okwetikka omusalaba gwa Kristo. Ssebo oweekitiibwa nsaba oleme kutya. Tujja kuwangula okuyita mu kusaba okusinga n'abalabe baffe bwe beewaana. Naye kye nsaba engalo zo zireme kubuna musaayi gwa baganda bo. Kabaka bw'aba ayagala kututwala mu nkiiko ze tuwozesebwe, tuli beetefuteefu okugendayo. Toyinza kulwanirira kukkiriza kwaffe: buli omu kimugwanira okukkiriza ku bubwe yekka." - Ibid., b. 14, ch. 1.

Ensi yanyeenyezebwa amaanyi agasibuka mu kifo ekyekyama omwali okusaba olw'Okudda Obuggya Okunene. Abaddu ba Mukama ne baateeka ebigere byabywe ku Iwazi olugumu olw'ebisuubizo bya Katonda mu bukakkamu obwekitalo. Mu kanyoolagano akaaliwo e Aurgsburg Luther nga "tayisaawo lunaku okutuusa nga awaddeyo okusaba okumala essaawa entono ennyo satu, era mu kiseera ekyo mwe yayigiranga ebyawandiikibwa." Yawulirwanga eyo mu kisulo kye ng'afuka omwoyo gwe eri Katonda n'ebigambo "ebiraga okusinza, okuwa ekitiibwa era ebigambo ebye ssuubi, ng'alinga ayogera ne mukwano gwe." "Nzikiriza nga ggwe Kitaffe era Katonda waffe," bwe yagambanga, era nga mmanyi nti ggwe oyinza okusasaanya abayigganya abaana bo; kubanga baagala okutumalawo mu maaso go. Byonna biri mu mikono gyo, era naffe ne tuwalirizibwa okubikukwasa. Tulwanirire ayi Kitaffe!" Ibid., b. 14, ch. 6.

Yawandiikira Melankisoni eyali amaliddwawo olw'ebirowoozo ebingi awamu n'okutya nti: "Ekisa n'emirembe ebiri mu Kristo bibeere gy'oli - ŋŋambye ebiri mu Kristo, sitegeeza nsi. Amiina. Nkyawa nnyo okulowooza okusukkirira kaakano okukumalawo. Ensonga bw'eba nga si yamazima, giveeko; naye bw'eba yamazima, lwaki tubuusabuusa ebisuubizo by'oyo atugamba nti twebake mirembe awatali kutya?.... Kristo yekka amala ku lw'amazima n'obwenkanya. Waali mulamu, afuga; olwo, kiki ekiyinza okututiisa?" - Ibid., b. 14, ch. 6.

Katonda yawuliriza okukaaba kw'abaddu be. Abalangira awamu n'abaweereza be yabawa ekisa kye n'obuvumu, ne banyweza amazima wakati mu kuwakanyizibwa abafuzi ab'omukizikiza ky'ensi eno. Mukama agamba nti: "Laba, nteeka mu Sayuni ejjinja ekkulu ery'oku nsonda, eddonde ery'omuwendo omungi: amukkiriza talikwatibwa nsonyi." 2Peetero 2: 6. Abapulotestanti Abakyufu baali bazimye ku Kristo, n'emiryango gy'emagombe nga tegibayinza.

Essuula 12 — Enkyukakyuka Za Bufalansa

Okwekandagga kw'abalangira mu lukiiko e Spires awamu n'okwatula kwe baakola e Aurgsburg ebyaleetera omulimu gw'Okuzza ekkanisa Obuggya obuwanguzi e Bugirimaani, kwaddirirwa emyaka egijjudde entalo n'ekiseera eky'ekizikiza. Kumpi Obupulotestanti busaanewo olw'abawagizi abaalwaniriranga omulimu okwesalasalamu awamu n'okukolokotebwanga abalabe baabwe abamaanyi. Era nkumi na nkumi ne banyweza okukkiriza kwabwe n'omusaayi gwabwe. Entalo ezoomunda zaabalukawo; Obupulotestanti ne bulibwamu olukwe n'omu ku bagoberezi abamaanyi; abakungu abaali abakyufu ku balangira bwe baakwatibwa kabaka ne bagenda nga babeetolooza mu bibuga ebyenjawulo ng'abawambe. Naye mu kiseera Iwe yalabika ng'atuuse ku buwanguzi, kabaka yawangulibwa. Yalaba nga anywezezza omunyago gwe mu mikono gye, kyava awalirizibwa okuddirizaamu ku biragiro byeyateeka eri enjigiriza ze yalwanyisanga zisaanewo. Yali yagombeza obwakabaka, amawanika ge n'obulamu bwe mu bizibu by'okusaanyawo obulimba. Kaakano ng'alaba amaggye ge gasaanawo olw'entalo, amawanika ge gakalidde, ng'amasaza gatandise okumujeemera, ng'ate eno eddiini gy'ayagala okusaanyawo bw'egenda nga yeyongerayo. Kabaka Charles V yali alwana na Muyinza wa byonna. Katonda yayogera nti, "Wabeewo obutangaavu," naye nga kabaka ayagala kizikiza kye kiba kifuga. Yalemererwa; era mu myaka gye ng'akyali muto n'ata obwakabaka olw'entalo ezitakoma, ne yekweka mu bigo.

Ennaku ez'ekizikiza zaabutikira omulimu gw'Okuzza ekkanisa Obuggya mu Buswedi, okufaananako ne mu Bugirimaani. Newakubadde ng'amasaza agamu gaali gakkiriza enzikiriza eno kaakano empya, amalala go nga gagugubidde mu buzibe bw'amaaso n'enzikiriza ya Luumi. Entalo ezoomunda zaabalukawo bwe baayagala okuyigganya abasanyukiranga amazima. Zwingili awamu n'abalala

abaali bamweggasseeko okutekawo enkyukakyuka, ne battirwa mu lutalo e Cappel. Owecolampadiyasi naye eyawangulibwa n&pos;ebizibu bino, naye n'afa mu kiseera si kinene. Luumi n'ejaguza, anti ng'enetera okweddiza byonna bye yali efiiriddwa. Naye ng'oyo Omukadde eyakamala ennaku ennyingi teyerabidde mulimu gwe wadde abantu be. Omukono gwe nga gugoloddwa okubanunula. Mu bitundu ebirala ng'asitudde abakozi okutwala omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya mu maaso.

Erinnya Luther nga terinawulirwako mu Bufalansa nga Omuzza w'ekkanisa Obuggya, emmambya yali emaze okusala. Era omu ku baali bamaze okufuna omusana ye musajja ayitibwa Lefevre, eyali omukulu mu myaka, omuyivu ddala era omusomesa omukulu ku ssettendekero ly'e Paris, kyokka nga wa mazima era omugoberezi kayingo owa papa. Bwe yali anoonyereza mu biwandiiko ebyedda, amaaso ge ne gamutuusa ku Bayibuli, era naye n'atandika okugiyigiriza abayizi be.

Lefevre yayagala nnyo abatukuvu, era yali asazeewo okuwandiika ekitabo ky'ebyafaayo by'abatukuvu n'abantu abattibwa ng&pos;abajulizi nga bwe boogerwako mu ngero z'ekkanisa y'e Luumi. Omulinu guno tegwali mwangu; naye yali agutandiseeko era ng'alina watuuse, era bwe yalowooza nga Bayibuli eyinza okumuyamba, naatandika okugiyiga emutuuse ku kigendererwa kye. Kituufu yalaba amannya g'abatukuvu mangi, wabula nga baaliwo mu biseera bya njawulo obutafaanana ne Luumi nga bw'egamba. Yafuna ekimyanso kya Katonda ekyamulisibwa mu birowoozo bye. Era mu ngeri eyewuunyisa awamu n'okwekyawa, naava ku mulimu gweyasalawo okukola n'adda mu kuyiga ekigambo kya Katonda. Yatandika okugabana amazima ag'omuwendo ge yazuula awamu n'abayizi be.

Mu mwaka 1512, nga Luther ne Zwingili tebannatandika mulimu gwa kuzza buggya kkanisa, Lefevre yawandiika nti: "Katonda yaatuwa obutuukirivu obwo okuyita mu kukkiriza, olw'ekisa kye naatusaanyiza okufuna obulamu obutaggwaawo." - Wylie, b. 13, ch. 1.

Ate bwe yali alowooza ku kyama ky'obulokozi, yagamba nti: "Hmm! Lowooza ku bukulu obutayogerekeka obwa mpa nkuwe, - Oyo atayonoonangako n'asingibwa omusango, ate eyayonoona n'ateebwa; Owomukisa ne yeetikka ekikolimo, ate eyakolimirwa n'aweebwa omukisa; Alina Obulamu n'afa, atalina bulamu n'aba omulamu; Ekitiibwa ne kisaanikirwa, naye oyo atalina ky'amanyi okujjako okukwatibwa ensonyi n'ayambazibwa ekitiibwa." - D'Aubigne, London ed., b 12, ch. 2.

Ate bwe yali ayigiriza ku Katonda yekka agwanira okuweebwa ekitiibwa, era yagamba nti n'obuvunaanyizibwa bw'omuntu kwe kuba omuwulize eri ye. "Bw'obeera ekitundu ku kkanisa ya Kristo," agamba, "obeera kitundu ku mubiri gwa Kristo; era bw'obeera ekitundu ku mubiri gwe, obeera ogabanye ku bwaKatonda.... Kyokka naye singa abantu bategeera omukisa guno, nga bandyeyisizza mu mpisa ey'obutukuvu era ennongoofu; naye beemalamu ekitiibwa bwogerageranya ekitiibwa ekyabaweebwa, - ekitiibwa ekitayinza kulabibwa na maaso ga mubiri, - bw'okigerageranya n'ekitiibwa kyonna ensi eno ky'egaba." - Ibid., b. 12, ch. 2.

Waalingawo abayizi abawulirizanga ebigambo bya Lefevre n'essanyu lingi, era abo ne basuubira nti singa omusomesa waabwe asirisibwa okwogera, bo bagende mu maaso n'okutegeeza amazima. Mu abo mwe mwali William Farel. Yazaalibwa abazadde abatya Katonda, bwatyo n'ayayigirizibwa okwetwalira enjigiriza

y'ekkanisa awatali kubusabuusa, era ng'ayinza n'okweyogerako ng'omutume Pawulo nti: "Bwe nneegenderezanga mu kitundu ekisinga obuzibu eky'eddiini yaffe, ne mbeera Mufalisaayo." Ebikolwa By'Abatume 26:5. Nga mugoberezi kayingo owa Luumi, era omumalirivu okusaanyawo oyo yenna ayagṇanga okuwakanya ekkanisa y'e Luumi. "Nga nnyinza okuluma emba okukira omusege omukambwe," bw'agamba oluvannyumako, bwe

yali ajjukira ekiseera kino eky'obulamu bwe, "okuwulira omuntu yenna ayogera obubi ku papa." Wylie, b. 13, ch. 2. Nga takoowa kutendereza batukuvu okwetoloola amakanisa ga Bufalansa yenna ng'ali wamu ne Lefevre, mu kusinza n'okubatonera ebirabo eyo ku biggwa byabwe. Naye mu bino byonna teyafunira mmeeme ye mirembe. Nga ne bwe yebonereza atya, ekibi kisigala kimulumiriza era ng'okwebonereza tekumalaawo kibi. Bwatyo n'awuliriza ebigambo by'Omuzza w'ekkanisa obuggya ng'eddoboozi eriva mu ggulu: "Obulokozi butuweebwa lwa kisa." "Ataalina musango, yasingisibwa omusango, ate omuzzi w'emisango n'ateebwa." "Omusalaba gwa Kristo gwokka, mwe muli ekkubo okuyingira enzigi z'eggulu, era ne guggala enzigi z'emagombe." - Ibid., b. 13, ch. 2.

Farel yasanyukira amazima. Naakyusibwa okufaanana nga ne Pawulo bwe yasumululwa okuva mu busibe bw&pos;obulombolombo okudda mu ddembe eriweebwa abaana ba Katonda. "Nga mukifo ky'okuba n'omutima ogw'obussi ogufaanana n&pos;omusege ogusikula," naakomawo, bw'agamba, "n'afaanana omwana gw'endiga omuteefu, omutima gwe naagujja ku papa, bwatyo naaguwa Yesu Kristo." D'Aubigne, b. 12, ch. 3.

Eno nga Lefvre bw'agenda mu maaso n'okutegeeza omusana eri abayizi be, Farel ye yagenda kutegeeza bantu mazima mu lujjudde mu maanyi aga Kristo okufaanana ne bwe yali ewa papa. Eno omukungu omu mu kkanisa y'e Luumi, omulabirizi w'e Miyukusi, gye yabegattirako. N'abasomesa abalala mu buyivu obwenjawulo ne baagendanga nga babeegattako mu kutegeeza amawulire amalungi, era abantu bangi abeebiti eby'enjawulo, omuli abantu baabulijjo n'okutuuka mu mbiri za bakabaka ne bakkiriza amazima. Mwannyina wa kabaka Francis I, eyali afuga obwakabaka mu kiseera ekyo, naye nakkiriza enjigiriza eno empya. Ne kabaka awamu ne nnamasole olumu ne balabika ng'abasanyukidde amazima, bwebatyo abazza b'ekkanisa obuggya ne beesunga okulaba nga Bufalansa yenna akyusibwa enjiri.

Naye essuubi lyabwe teryali lya kutuukirira. Anti ng'okugezesebwa n'okuyigganyizibwa bibalindiridde. Naye Katonda mu kisa kye n&pos;atakibabikkulira. Baweebwa ekiseera eky'emirembe bayinze okuddamu amaanyi basobole okusisinkana ebizibu; era omulimu ne gukulakulana nnyo nnyini. Omulabirizi w'e Miyukusi n'akola nnyo mu bulabirizi bwe nga bw'ayigiriza abasumba be awamu n'abantu. Abasasedooti abatalina kye bamanyi awamu n'abatalina mpisa ne bagobebwa, era we babadde n'afuba okuzzaayo abo abayivu era abalina omwoyo. Omulabirizi n'ayagaliza nnyo abantu be buli omu okwefunira ekigambo kya Katonda, era ne kituukirizibwa. Lefvre n'asalawo okuwuunula Endagaano Empya eya Bayibuli; era mu kiseera kyennyini Bayibuli ya Luther gye yakyusa mu Lugirimaani ng'efulumizibwa mu kyapa e Wittenberg, n'Endagaano Empya mu Lufalansa yali esasaanyizibwa e Miyukusi. Omulabirizi teyesigaliza kyonna kisoboka okugibunyisa wonna mu bisomesa bye, bwebatyo e Miyukusi, abanaku ne beefunira Ebyawandiikibwa Ebitukuvu.

Ng’abatambuze abazikirira olw’okulumwa ennyonta ey’amazzi bwe basanyukira ensulo ey’amazzi amalamu, n’emyoyo gino bwe gy’asanyukira obubaka okuva mu ggulu. Abalimi, n’abakozi mu ngeri ez’enjawulo ne beesanyusanga nga boogeraganya n’amazima ga Bayibuli wakati mu mirimu gyabwe. Buli kawungeezi, ne bakuṇṇaaniranga mu maka ga bannaabwe okwesomera ku kigambo kya Katonda, okusaba n’okutendereza, mukifo ky’okudda mu binywero by’omwenge. Enkyukakyuka nnene ne zeeyoleka mu bantu. Amaanyi ag’ekisa kya Katonda ne galabikira ku bantu bano nga basituliddwa era nga bakyusiddwa, newakubadde nga be bantu ab’omutindo ogwa wansi, abatali bayivu kyokka nga bakozi. Ne bayimirirawo ng’abajulizi b’enjiri ky’ekola mu bulamu bw&pos;oyo agyanirizza mu mazima, nga bajjudde okwagala, abawombeefu era abatukuvu.

Omusana ogwamulisibwa e Miyukusi ne gutuuka wala nnyo. Abaakyukanga ne beeyonerangako buli lunaku. Ekiruyi kya Luumi nga kikyaziyiziddwa kabaka eyali takkiririza mu busosoze bwa balabirizi ba Luumi; naye oluwanyuma bamuwangula. Era mu kiseera ekyo ne bakomyawo akalabba. Omulabirizi w’e Miyukusi ne bamuwaliriza okulondawo wakati w’okwokebwa omuliro n’okukomya by’ayigiriza, bwatyo naalondawo ekkubo eryangu; naye newakubadde ng’omukulembeze yagwa, abagoberezi baasigala babywevu. Bangi ne bajulira amazima wakati mu nnimi z’omuliro. Olw’obuvumu n’obwesigwa bye baayolesa mu muliro, Abakristaayo bano bategeeza abalala nkumi na nkumi abakyalina emirembe ku bujulirwa bwabwe.

Kyokka abaagumira okubonaabona n’okusekererwa olwa Kristo tebaali ba ku banaku oba abawansi bokka. Ne mu mbiri z’abakungu waaliyo abalangira abaasanyukira amazima okukira obugagga, ebitiibwa wadde obulamu. Nga mu kitiibwa ky’obwakabaka mwekweseemu abalina omwoyo omunywevu okusinga n’abo abali mu byambalo by’obulabirizi. Mu abo mwe mwali omulangira Louis de Berquin. Yali mulwanyi muzira naye eyawummulira mu lubiri, kaakano ng’asazeewo okudda mu kuyiga ebintu ebyenjawulo, era nga talina kyakunenyezebwa. Omuwandiisi omu agamba nti: “Yali mugoberezi wamaanyi owa papa era atabula mu misa yonna, ... okwo nga kwatadde okukyawa mu ngeri eyenjawulo enjigiriza ya Luther.” Naye yakulemberwa ekisa kya Katonda, bwe yakizuula nga mu Bayibuli “temuli njigiriza ya Luumi, okuggyako ebyo Luther by’ayigiriza.” - Wylie, b. 13, ch. 9. Okuva awo ne yewaayo yenna eri enjiri. Tusoma nti: “Yali omu ku bayivu mu bakungu ba Bufalansa,” omugezi era omwogezi omulungi, omuvumu atatiisibwatiisibwa era omuzira assiibwamu ekitiibwa mu lubiri - kubanga yali muganzi eri kabaka - ekyo ne kimulowoozesa okuba nti ye alivaako ensi ye okudda obuggya. Beza agamba nti: “Berquin yandibadde Luther owookubiri singa yafuna okuwagirwa okuva ewa kabaka Francis I.” “Ate oyo mubi nnyo okusinga Luther,” omuwagizi wa papa bwe yamwogerako. - Ibid., b. 13, ch. 9. Abagoberezi ba Luumi e Bufalansa nga bamutya nnyo. Emirundi mingi nga bamusuula mu kkomera olw’enjigiriza ez’obulimba naye kabaka naamusumulula. Ne wabaawo okulwanagana bwekutyo okumala

emyaka. Kabaka Francis naayuzibwanga wakati wa Luumi n'Abazza b'ekkanisa obuggya okutuusa Iwe yalemesebwa abalabirizi ba Luumi abakira ensolo obukambwe. Abalabirizi ba papa ne basibisa Berquin mukommera emirundi esatu miramba, naye naasumululwanga ku buyinza bwa kabaka, eyamwagala ennyo olw'amagezi ge n'okuba owempisa, era nagana okumuwaayo eri enkwe za Luumi.

Berquin naalabulibwanga emirungi egy'enjawulo ku kabi akaali kamwolekedde mu Bufalansa, era naasabibwa okulabira ku abo abaamusooka bwe beewaṇṇangusa basobole okuwonya obulamu bwabwe. Erasmus eyamulabula yali musajja mutyi kyokka nga muyivu eyalemererwa ye mwene okwetwalira ekitiibwa ekisinga mu bulamu, okugondera amazima: yawandiikira Berquin nti: "Saba oweerezebwe nga omubaka wa Bufalansa mu nsi endala; oba tambulako ogende e Bugirimaani. Beda omutegeera bulungi - ng'alinga ensolo enkambwe lukumi, awanda obusaggwa ku buli luuyi. Abalabe bo ye ligiyoni. Byokola singa bibadde bisinga ku ebyo Yesu Kristo byeyakola, tebandiwummudde okutuusa nga bamaze okukuzikiriza. So tewesiga nnyo bukuumi kabaka bw'akuwa. Kyokka togezaako kwekiriranya na ndowooza yo ku Katonda ng'osinziira ku byeŋŋambye."- Ibid., b. 13, ch. 9.

Kyokka Berquin yeyongeramu bweyongezi maanyi akabi bwe keeyongera okweyoleka. Era bwe yamala okuteeka mu nkola amagezi agamuweebwa Erasmus, n'amalirira nate okubaṇṇanga. Wano teyakoma ku kulwanirira mazima kyokka, naye era yabasomozanga. Emisango egy'okuyigiriza enjigiriza ez'obulimba Abaluumi gye baali bamusibako, okwo naye kweyenywereza. Era mu abo abaali abakaawu okukira omususa mu kumuwakanya mwe mwali n'abasasedooti abayivu awamu ne ba dokita okuva mu kitongole ky'ebyeddiini mu ssettendekero enkulu mu kkanisa, mu kibuga Paris era ne mu ggwanga. Berquin naalondoba mu biwandiiko by&pos;abayivu bano ensonga kkumi nabbiri, ezaali "zikubagana empawa ne Bayibuli era nga zaabulimba" ze yavumirira mu lujjudde; kwe kujuliza kabaka ataawulule empaka.

Naye kabaka olw'obutayagala kweyingiza mu mpaka zaabwe, kyokka nga musanyufu olw'okubanga amalala g'abalabirizi ba Luumi gagenda kukakkanyizibwa, kwe kusaba Abaluumi beerwaneko nga bajuliza mu Bayibuli. Naye bo nga bamanyidde ddala nti ekyokulwanyisa kino tekirina we kibatwala; wabula okusiba abantu mu makomera, okubabonyabonya, n'okubookya omuliro nga bye byokulwanyisa bye bategeera obulungi. Entebe ne zitegekebwa, naye bo ne beesanga nga bagenda kugwa mu bunya mwe baasuubira Berquin okugwa. Buli omu naatunula ku mune nga basobeddwa anti nga banoonye obuddukiro.

"Mu kiseera ekyo kyennyini, nc kitegeerebwa nti ekifaananyi kya Maliyamu ekyali kisimbiddwa ku lumu ku nguudo z'ekibuga, kyali kyonooneddwa." Ne wabaawo akajagalalo mu kubuga. Abantu bangi ne beeyiwa mu kifo ekyo okulaga okunyolwa

kwabwe n'obusungu. Ne kabaka naatabulwa. Abalabirizi ba Luumi ne bagukozesa ng'omukisa era ne basalawo babeeko kye bakola mu bwangu. "Mazima bino bye bibala ebiva mu njigiriza za Berquin," bwe babatyo bwe baayogerera waggulu. "Kaakano abagoberezi ba Luther bagenda kwekobaana boonoone byonna - eddiini, amateeka, ne nnamulondo yennyini." - Ibid., b. 13, ch. 9.

Berquin yakwatibwa nate. Kabaka naasegulira ekibuga Paris, n'abalabirizi ba Luumi ne beekola kye baagala. Bawozesa Berquin era ne baamusalira n'ogw'okuttibwa, era ne kikolebwa mu bwangu anti ekibonerezo kyamuwerwawo ku olwo Iwennyini si kulwa nga kabaka Francis amuwonya nate. Awo mu ssaawa ez'omu ttuntu Berquin n'atwalibwa mu ttambiro. Enkuyanja y'abantu n'ekuŋŋaana okwerabira ku bikulu, era bangi ne beewunya nga tebakkiriza nti agenda okuttibwa wa mu lulyo lulangira mu Bufalansa era omusajja omuzira. Ekibiina ky'abantu

ne kyewunya wakati mu busungu n'okwekyawa; naye nga tebayinza kukiraga ku maaso gaabwe. Byo ebirowoozo by'omujulizi nga biri wala nnyo okuva ku mbeera eyaliwo mu kiseera ekyo; ebirowoozo bye nga birowooreza mu kubeera mu maaso ga Mukama we.

Teyayinza kussa mwoyo ku kigaali kye yalinnya okugenda okumutta, wadde okulaba emitaafu egyali gyetimbye mu maaso g'abamuyigganya, oba okulowooza ku nfa gy'agenda okufaamu; wabula ku Oyo amuli ku lusegere - omulamu eyali afudde, era omulamu emirembe gyonna, alina ebisumuluzo by'okufa n'emagombe. Obwenyi bwa Berquin ne bwakayakana n'ekitangaala ko n'emirembe okuva mu ggulu. Yali ayambadde bulungi, mu "kaanzu eyakolebwa mu pamba omugonvu." - D'Aubigne, History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, b. 2, ch. 16. 2. 01 wo ng'anatera okuyimirirawo ng'omujulizi olw'okukkiriza mu maaso ga Kabaka wa bakabaka ng'ensi yerolera, nabwekityo nga tayinza kunyiikaala.

Oluseregende Iw'abantu nga lugenda luyita mu nguudo z'ekibuga, beewuunya okumulaba nga yenna ajjudde emirembe n'essanyu ery'obuwanguzi. Baagamba nti: "Alinga atudde mu yeekaalu era afumiitiriza ku by'omu ggulu byokka." - Wylie, b. 13,ch. 9.

Ng'asibiddwa ku muti kw'agenda okwokerwa omuliro, Berquin yafuuba ayogereko eri abantu abaali bakuŋŋaanye; naye abalabirizi ba Luumi olw'okutya ebiyinza okuvaamu, ne bawogganira waggulu, ko n'abaserikale okukubaganya ebitala byabwe, eddoboozi lye ne lisaanikirwa. Bwebatyo abakulu era n'abobuyinza mu kkanisa abaali abayivu mu kibuga Paris mu mwaka 1529 "bwe baateekawo ekyokulabirako ekitaalaga mpisa eri abantu abaaliwo mu mwaka 1793 obutakkiriza agenda kuttibwa kwogera bigambo bye ebisembayo." - Ibid., b. 13, ch. 9.

Berquin yataagulwataagulwa era omubiri gwe ne gusaanyizibwawo omuliro. Amawulire g'okufa kwe ne ganakuwaza nnyo mikwano gye abaayagala okuzza obuggya ekkanisa okwetoloola Bufalansa yenna. Naye ekyokulabirako kye tekyerabirwa. "Naffe tuli beetefuteefu okufa n'akamwenyumwenyu, nga twolekezza amaaso gaffe eri obulamu obujja." Omulala bwe yawulirwa ayogera. - D'Aubigne, History of the Reformation in Eroupe in the Time of Calvin, b. 2, ch. 16.

Mu kiseera abakkiriza Iwe baayigganyizibwa e Miyukusi, bammibwa n'olukusa okubuulira, era ne bagenda nga basaasaanira mu bitundu ebirala. Farel ye yadda mu kitundu ky'ewaabwe gy'azaalibwa mu kabuga akali mu buvanjuba bwa Bufalansa, gy'aba asaasaanyiza omusana. Kyokka amawulire g'ebyo ebyali bigenda mu maaso e Miyukusi, awamu n'amazima ge yayigirizanga awatali kutya, baali bamaze okugafuna. Era mangu nnyo abobuyinza ne basituka nate okumusirisa, era bwatyo ne bamugoba ne mu kibuga. Naye newakubadde nga yali takyayigiririza mu lujjudde, yatambulanga mubyalo ne mu nsozi, ng'ayigiriza abantu mu maka gaabwe ne mu bifo ebYesudde nga batudde ku muddo, eyo wakati mu bibira era ne mu bunnya obuli wakati mu njazi, gye yatambuliranga mu buto bwe. Kituufu, Katonda yali amuteekateeka olw'okugesebwa okusingako. "Okugezesebwa, okuyigganyizibwa n'enkwe za Setaani, bye nnalabulibwako, bikyali," bw'agamba; "era bikambwe na nnyo okusinga ne bwe nyinza; naye Katonda ye Kitange; abadde ampa amaanyi ne nnyinza era wakugampa nga nneetaaga." - D'Aubigne, History ofthe Reformation of the Sixteenth Century, b. 12, ch. 9.

Era nga bwe kyali ne mu biro by'abatume, okuyigganya kwajja "lwa kubunya bubunya njiri." Baf. 1: 12. Bwe baagobwa e Paris ne Miyukusi, "awo abo abaasaasaana ne bagenda nga babuulira ekigambo." Bik. 8: 4. Omusana bwegutyo ne gutuuka ne mu masaza ga Bufalansa agesudde.

Katonda yali akyabateekateeka basobole okwongerayo omulimu gwe mu maaso. Mu gamu ku masomero ga Bufalansa waalabikayo omuvubuka ajjudde amagezi n'okutegeera eyalabikamu ekirabo eky'enjawulo, nga taliiko kya kunenyezebwa wabula okwagala ennyo Katonda. Essomero lyamwagala olw&pos;okuyitimuka mu magezi n'okweyisa obulungi, era naasuubirwa nti John Calvin yandiba owenjawulo mu kulwanirira ekkanisa ya Luumi. Naye omusana gwa Katonda gwayita mu bisenge by'amagezi g'okusoma n'obusamize bwa Luumi ebyali bimuzumbiddwako. Kwe kuwulira enjigiriza empya wakati mu kutya, era naatasobola na kwewunya Iwaki abayigiriza enjigiriza eno baasiima ne bookebwa n'omuliro. Kyokka mu butali bugenderevu, yasisinkana amaaso n'amaaso n'abayigiriza aboobulimba n&pos;awalirizibwa okulwanyisa enjigiriza y'Obupulotestanti ng'akozesa enjigiriza ya Luumi.

Ku olwo kizibwe wa Calvin eyali yakakyuka okwegatta ku bazza b'ekkanisa obuggya yali mu kibuga Paris. Abooluganda bano bombi ne basisinkananga okunyumya ku nsonga

ezaali zitabula Obukristaayo. “Waliwo eddiini za mirundi ebiri mu nsi,” 01ivetani Omupulotestanti bwe yayogera. “Eddiini emu yo yagunjibwa bantu, nga mu yo, omuntu yeyelokola yekka okuyita mu mikolo gy’eddiini n’okukola ebikolwa ebirungi; kyokka yo endala ye yo esibuka mu Bayibuli, era eyigiriza abantu okunoonya obulokozi okuyita mu kisa kya Katonda kyokka.”

“Siyinza kukkiriza njigiriza zo zino.” Calvin bwe yakaayana, k‘era olowooza ebbanga lino lyonna mbadde mu nsobi?” - Wylie, b. 13, ch. 7.

Naye ng’ebirowoozo bye bimaze okuzuukusibwa, kyatakyayinza kusangulawo. Yafumiitiriza ku bigambo bya kizibwe we bweyali ng’azzeeyo eka mu kisenge kye gyasula. Yawulira ekibi nga kimulumiriza; ne yeeraba ng’ayimiridde mu maaso g’omulamuzi omutukuvu era omwenkanya, wabula nga talina amuwolereza. Okuwolereza kw’abatukuvu, ebikolwa ebirungi, n&pos;emikolo gy’ekkanisa, nga byonna tebiyinza kutanga olw’ekibi ekyayingira mu muntu. Era nga kyalaba, kye kizikiza ekikutte awatali ssuubi emirembe gyonna. Abayivu mu kkanisa y’e Luumi ne bafuba okukkakkanya obweralikirivu bwe naye nga buterere. Ne yebonereza nga kwotadde n’okwatula ebibi, naye nga tebikola; nga tebiyinza kutabaganya mwoyo gwe ne Katonda.

Bwe yali ng’akyali mu mbeera eno ey’olutalo omutaava bibala, naakwatibwa omukisa olunaku lumu, n’agendako mu kifo abantu gye bawummulira, naalaba nga bwebookya oyo eyava ku kkanisa y’e Luumi. Ne yeewuunya nnyo okumulaba nga yenna ajjudde emirembe ku maaso ge. Omujulizi yalaga obuvumu n’okukkiriza wakati mu kubonyabonyezebwa ennyo olw’ekibonerezo ky’okuttibwa ekyali kimusaliddwa ekkanisa y’e Luumi, Calvin nnalumwa mu mwoyo gwe bwe yegerageranya n’embeera gy’alimu okuba nga ye muwulize nnyo eri ekkanisa kyokka ng’ate ye talina mirembe. N’ajjukira nga abaawaba bano okukkiriza kwabwe bakusimbye ku Bayibuli. Naamalirira okugiyiga, era azuule oba nga kiyinzika, ekyama ky’essanyu lyabwe.

Yazuula Kristo mu Bayibuli. “Oo Kitange,” bwe yawowogana, “Ssaddaaka ye yekkakkanya ekiruyi kye; Omusaayi gwe gwegunaaza obubi bwange; Omusaalaba gwe gwegwetikka ekikolimo kyange; Okufa kwe kwekwantangirira. Twegunjiza engeri z’okulokolebwa naye omutali makulu, kyokka laba bw’otadde ettabaaza ey’ekigambo kyo mu maaso gange, era omulisizza mu mutima gwange nsobole okukyawa byonna naye neetwalire Yesu.” - Martyn, voI. 3, ch. 13.

Calvin yali asomerera busasedooti. Era bweyali aweza emyaka egy’obukulu kkumi neebiri, naalondebwa okuba omusomesa w’eddiini mu emu ku kkanisa entono, nga n’omutwe gwe omulabirizi yalagira gumwebweko enviiri ng’amateeka g’ekkanisa bwe galagira. Yali tannayawulibwa, wadde okutuukiriza obulombolombo bw’omusasedooti, naye naalondebwa okutuula ku lukiiko lw’abalabirizi olw’ekifo kye era ng&pos;afuna n’obusiimo obugenderako.

Kaakano ng'ategedde munda mu ye nti takyabadde musasedooti, kwe kukyusa asomerere obwa pulida, kyokka oluvannyuma nabwo naabuvaako bwatyo naawaayo obulamu bwe eri enjiri. Naye nga tawulira mirembe kubeera musomesa. Mu butonde bwe yali wansonyi, era ng'awulira omugugu gw'obuvunaanyizibwa oguba gumutikkiddwa, kwe kusalawo agire ng'akyasoma. Wabula mikwano gye abaamwetayirira, baamala ne bamuwangula. "Kyewainyisa," bwe yagamba, "okulaba nga omuntu atalina bw'ali naye asitulibwa okutuuka ku kitiibwa kino." - Wylie, b. 13, ch. 9.

Yatandika omulimu mu kasirise era nga n'ebigambo bye biriinga omusulo bwe gufukirira ensi okugizza obuggya. Mu kiseera kino yali avudde e Paris ng'abeera mu kabuga akali mu ssaza eritwalibwa omumbejja Margareti, oyo olw'okwagala ennyo enjiri, ng'awa n'obukuumi abayigirizwa. Calvin yali akyali mbulakalevu, omuteefu era nga tannayingirwamu malala. Omulimu yagutandikira mu bantu b'ewaabwe. Naasomeranga abantu abamwetoloode Bayibuli n'okubabikkulira amazima g'obulokozi. Nabuli eyawuliranga obubaka naategezaako abalala ku mawulire amalungi, era mangu nnyo omusomesa ono, naategeerwa okusukka ekibuga okutuuka mu bubuga obwetolooddewo era ne mubyalo. Ng'ayingira mu mbiri z'abakungu era ne mu nju z'abakopi, bwatyo naagendanga ng'asima emisingi gy'ekkanisa eyali ey'okuyimirirawo okujulira amazima awatali kutya.

Mu myezi mitono ddala yali azeeyo mu kibuga Paris. Anti nga n'abayivu batandise okwebuuza gye yabulira. Abantu olw'okwagala okuyiga ennimi ezedda, beesanga batuuse ne mu Bayibuli, era bangi abaali tebannakwatibwako mazima agali mu yo ku mitima gyabwe, ne baagala nnyo okugikubaganyako ebirowoozo ekintu ekyakaluubiriza ennyo abayivu ba Luumi. Kyokka newakubadde nga Calvin yali asobola nnyo okwetaba mu mpaka zino ez'ebyeddiini, yazeewala olw'okubanga yalina ekigendererwa ekyawaggulu okusinga bano abaasalawo okulekaana n'abasomi. Ebirowoozo by'abantu nga bisituse era nga kino kye kiseera okubabikkulira amazima. Eno ng'ebisenge bya ssettendekero bwe bijjuziddwa n'abantu abali mu mpaka z'ebyeddiini, Calvin yali atambula nnyumba ku nnyumba, nga bw'abikkulira abantu Bayibuli, n'okubategeeza ku Kristo eyakomererwa.

Katonda mu kisa kye, yakkiriza ekibuga Paris okuddamu okukyalirwa kyetwalire ku mawulire amalungi. Okuyita kwa Lefvre ne Farel tebaakukkiriza naye ng'obubaka bwakuwulirwa eri abantu abenjawulo mu kibuga kino ekikulu. Ebyobufuzi nga

bikyakwatiridde kabaka okusalirawo ddala oba adda ku luuyi lwa Luumi alwanyise omulimu gw'Okuzza Obuggya ekkanisa. Ate eno omumbejja Margareti ye nga yenywerezza ku ssuubi nti luliba olwo Obupulotestanti ne buwangula mu Bufalansa. Omumbeju&pos;a yasalawo nti enjigiriza eno empya ebuulirwe mu kibuga Paris. Era mu kiseera nga kabaka taliiwo, yayita omusumba w'Obupulotestanti agende abuulire mu makanisa agali mu kibuga Paris. Yaggula enzigi z'olubiri newakubadde nga kino kyali

kyawerebwa aboobuyinza ewa papa. Baatekawo ekizimbe mu bwangu okukola ng'ekkanisa, era ne balangirira nti buli lunaku wajja kubangawo okusinza mu kiseera ekigere, bwe batyo ne bayita abantu ab&pos;engeri ez'enjawulo ne mu bitiibwa eby'enjawulo okubeerangawo. Enkuyanja y'abantu ne yeyiwanga mu kusinza. Ne bajyuza so si kkanisa yokka naye era n'ebisenge ebyakookerwa ku yo. Nkumi na nkumi ne bakuṇṇaananga - omuli abakungu, abafuzi, bapuliida, abasuubuzi n'abakozi ab'engeri ez'enjawulo. Kyokka kabaka mu kifo ky'okuwera enkuṇṇaana, ate yalagira bulagizi n'ekkanisa endala bbiri mu kibuga Paris nazo ziggulibwewo. Ekibuga ne kinyenyezebwa ekigambo kya Katonda nga tekibangawo. Omwoyo w'obulamu okuva mu ggulu ng'alabika afukiddwa ku bantu. Obutamiivu, obugwenyufu, ennyombo n'ebbula bikolwa, ne bisikirwa, okwegendereza, obulungi, empisa, n'abantu okuba abakozi.

Kyokka nga obwapapa tebutudde. Ne kabaka ne yeerema okuyingirira ababuulizi nti abayimiriza, bwebatyo ne bakyukira abantu. Ne bafuba nnyo okubatiisatiisa olw'okubanga tebalina kye bamanyi era nga bwe babagamba bakyawe abakyufu awatali nsonga. Ekibuga Paris ne kyewaayo mu buzibe bw'amaaso eri abayigiriza bano aboobulimba okufaanana ne Yerusaalemi owedda, bw'ataamanya kiseera eky'okukyalirwa kwe wadde okumanya ensibuko y'emirembe gye. Enjiri yabuulirwa okumala emyaka ebiri mu kibuga; naye newakubadde nga waaliwo bangi abaagikkiriza, abasinga obungi baagigaana. Francis ng'ataddewo kiguumaaza ekyakalembereza, lwa kwagala kutuukiriza bigendeerwa bye, era n'obwapapa ne bweddiza obuyinza okweffuŋŋamya ku bantu. Amakanisa ne gaddamu okuggalwa, era n'okwokera abantu ku miti ne kuzzibwaawo buggya.

Olwo Calvin ng'akyali mu kibuga Paris, ayiga kigambo kya Katonda n'okusaba, olw'okweteekerateekera obuweereza obw'omu kiseera ekijja, era nga bw'ayongera n'okubunyisa omusana. Kyokka yafuna okutya mu mutima. Anti ng'aboobuyinza bamaliridde okumwokya omuliro. Yasuubira nti ye olw'okuba mu kigo, oba oli awo, talina kabi kayinza kumutuukako, kyokka mikwano gye ne bajja mbiro mu kisulo kye okumutegeeza nga abaserikale bwe bamunoonya okumukwata. Era mu kiseera ekyo kyennyini, ne bawulira abakonkona ku luggi olwebweru. Tebaayinza kulonzalonza. Abamu ku mikwano gye badda ku luggi ne balemesa abaserikale okuyingira ate eno abalala nga bwe bamussiza mu ddirisa emanju w'ennyumba ye, era bwatyo n'abomba ne yeekweka ku njegoyego z'ekibuga. Yasooka kwekweka mu nnyumba ya mukwano gwe eyali omulimi, era ne yeebuliza mu ngoye ze, n'ayambalira enkumbi ye n'atambula okweyongerayo. Yatambula akiikirira ng'adda ebukiika ddyo okutuusa Iwe yatuuka mu matwale g'omumbejja Margaret. (Soma D'Aubigne, History of the Reformation in Eroupe in the Time of Calvin, b. 2, ch. 30.)

Eno yamalayo emyezi si mingi nnyo, nga akuumiddwa mikwano gye, kyokka era ng'ali mu kuyiga kigambo kya Katonda era nga mu kusooka. Wabula ng'awulira

okulumirizibwa mu mutima gwe olw'okutegeeza amawulire amalungi Bufalansa yenna, era teyakkiriza kusigala ng'atudde butuuzi. Amangu ddala ng'omuyaga gumaze okukakkana, yanoonya ekifo ekirala gy'ayinza okuweerereza eyo mu kitundu ekiyitibwa Poiters, awaali ssettendekero era n'ebirowoozo by'abasinga obungi gye byali bisonze. Abantu ab'engeri ezenjawulo ne bawulirizanga enjiri ne ssanyu lingi. Teyayiinza kubuulirira mu Iwatu, wabula mu maka g'omukulu w'ekibuga, oba eyo gy'asula, era n'emirundi egimu mu bifo abantu gye bakuṇṇaanira mu kibuga. Bwatyo Calvin n'ategeeza ekigambo eky'obulamu obutaggwaawo eri abo bonna abakkiriza okukiwuliriza. Oluvannyuma ng'omuwendo gw'abawuliriza gweyongeddeko, baakirowooza nga kirungi okufuna ekifo ebweru w'ekibuga gye baba bakuṇṇaaniranga. Baafuna empuku eyali wakati mu Iwazi ng'ebikkiddwako emiti emiziyivu n'enjazi okufaanana n&pos;ennyumba ewedde, ne bakuṇṇaniranga omwo. Abantu mu bubinja obutonotono ne batambulanga nga bayita mu makubo ag&pos;enjawulo okwolekera ekifo ekyo. Bayibuli n'esomebwanga mu ddoboozi ery'omwanguka awamu n'okuginnyonnyola nga bali mu kafo kano akeekusifu. Era mu kifo kino, Abapulotestanti be Bufalansa we baakwatira embaga ya Mukama waflfe omulundi gwabwe ogusooka, era ne baweerezanga n'ababuulizi abeesigwa bangi okuva mu kakanisa kano akatono okugendanga okubuulira.

Nate era Calvin yakomawo e Paris. Anti nga tannaggwamu ssuubi nti Bufalansa ng'eggwanga lyakukkiriza nalyo Okudda Obuggya. Kyokka bambi bwe yakomawo teyafuna mukisa gwa gukola gwonna. Nga bw'adda mu kuyigiriza enjiri, aba yeetwala yekka mu kwokebwa muliro, era bw;atyo naamalirira okuddukira e Bugirimaani. We yaviira e Bufalansa, omuyaga gw'okuyigganya Abapulotestanti ogutaali mungi, gwabaluka nate nga singa yasigalayo, naye yandibadde azikiridde.

Anti Abazza b'ekkanisa Obuggya Abafalansa, baamalirira okukuba ekkonde ewannyuma obusamize bwa Luumi n'ensi yonna eyuguume, nga baagala baafanane banaabwe ab'e Bugirimaani ne Buswedi. Era mu kiro kimu kyokka, baatimba obupande obuvumirira misa okwetoloola Bufalansa yonna. Kyokka mukifo ky&pos;okuba nga omulimu gutwalibwa mu maaso, ekikolwa kyabwe eky'okutalowooza, kyabaleetera kuzikirira, si ku abo bokka abaabawa amagezi n'abaasasaanya obupande, naye era n'eri abaayagalizanga obulungi omulimu gw'okuzza ekkanisa obuggya mu Bufalansa yenna. Luumi yatuuka ku kye yali yayagala edda - okwewolereza ng'eyagala okuzikiriza abagivaako nti be balabe b'eddembe n&pos;emirembe ebiri mu ggwanga awamu ne nnamulondo.

Oba bwali butanwa oba mu bugenderevu okuyita mu mulabe, tewali yayinza kumanya - anti baatimba akapande ku luggi lwa kabaka gy'asula. Kabaka n'ajjula entiisa. Bawaandiika ku kapande kano nga bavumirira obusamize obubadde businzibwa okumala emyaka n'ebisiibo awatali kusaasira. Kabaka n'asunguwala nnyo nnyini olw'engeri gye baavumirira okwefurŋŋamya n'ejoogo ebitalabwangako nga bwe byegirisiza mu lubiri.

Naayimirira nga yewuunya okumala akaseera n'ebigambo ne bimubula. Kyava abwatuka ng'eggulu nti: "Bonna bakwatibwe awatali kutaliza kavuna babeeramu endowooza ya Luther. Nja kubasaanyizaawo ddala bonna." - Ibid., b. 4, ch. 10. Kabaka ng'olwo asudde akalulu ke. Yamalirira okudda ku ludda Iwa Luumi.

Ne bakola entekateeka okukwata n'okusiba buli yenna akkiririza mu Luther

mu kibuga Paris. Baakwata omu ku bagoberezi b'enjigiriza eno empya, bambi eyali amanyidde okukunga abakkiriza bagende mu kifo kyabwe ekyekyama okukuŋŋaana, nga bamutiisatiisa n'okuttibwa ng'ayokebwa n'omuliro, wabula ng'atute omubaka wa papa mu buli maka g'Omupulotestanti yenna ali mu kibuga. Yagwerera yenna olw'entiisa bwe yafumiitiriza ku kye bamugambye, era olw'okutya omuliro, nnakkiriza okulyamu olukwe baganda be. Ne bayita mu nguudo z'ekibuga ng'akulembeddwa omubaka, awamu n'oluseregende Iw'abasasedooti, abaweereza ku kituuti, abaserikale ne Morin mbega omukulu. Ng'olwo mbu beerimbise mu kulwanirira "Esakalamentu Entukuvu," okugijjako ekivume ekyagikolwako abeekalakaasi. Naye nga mu bo mwekweseemu malayika w'okufa. Nga batuuse mu maka g'omu ku bagoberezi ba Luther, omukwate naakola akabonero naye tewaali kigambo kyayogerwa. Bonna beeyiwa ku nnyumba, ne baggula enzigi zonna, abeenju eyo ne bakwatibwa bonna, ne basibwa enjegere, ne beeyongerayo okukwata nate abalala. "Tebaayinza kutaliza nnyumba yonna, oba ya mukungu wadde omukopi, si nsonga bali mu ssettendekero enkulu mu Paris.... Morin yanyeenya ekibuga kyonna nga musisi.... Mazima baatugira abantu mu ntiisa." - Ibid., b. 4, ch. 10.

Abakwate ne battibwa mu ngeri ey'obukambwe ennyo, anti baalagira omuliro guleme kuba mungi balyoke bafe nga babonyebonye ekimala. Kyokka baafa ng'abawanguzi. Okukkiriza kwabwe nga tekunyenyezeddwa, era wakati mu mirembe. Ababaayigganyanga ne bawulira nga bo be bawanguddwa olw'obutayinza kukyusa bugumu bwabwe. "Obulabba kwe baayokerwanga ne busasaanyizibwa wonna mu kibuga Paris, ne babookya omuliro mu nnaku ezoomudiriŋŋanwa, ng'ckigendererwa kwekuteeka entiisa ku bantu abayigiriza ebyobulimba nga battibwa bookebwa omuliro. Naye newakubadde nga kyali bwekityo, ababuulizi b'enjiri bebafunamu. Anti ekibuga kyonna kyayinza okutegeera amaanyi g'enjiri kyegakola mu muntu naddala mu njigiriza eno empya. Tebalina kwe bayinza kusinziira nti oba oli awo kwe bandirabidde. Naye essanyu n'emirembe ebyalabikiranga ku maaso gaabwe nga batwalibwa... okutuuka mu kifo we bagenda okuttirwa, obuvumu n&pos;obuzira bye baayolesa wakati mu nkoomi z'omuliro, engeri gye baasonyiwangamu abo ababalumyanga, byakyusa abantu si batono, awabadde essungu ne wadda okusaasira, okwagala ne kudda mu kifo kyobukyayi, abantu ne babalajaanira obutakoowa ku lw'enjiri." - Wylie, b. 13, ch. 20.

Abasasedooti ne bamalirira okumalira essungu Iwabwe ku bantu, nga bawayiriza Abapulotestanti. Abapulotestanti baajwetekebwako emisango gy'okwagala okutugumbula

Abakatoliki, okusuula gavumenti n&pos;okwagala okutta kabaka. Naye nga tebayinza wadde okuleeta obujulizi bwonna obubaluma. Wabula obunnabbi bw'omubi bwalina okutuukirizibwa; naye nga butuukirizibwa mu ngeri ezitali zimu, era ne abantu bebatasuubira. Obukambwe obwatuusibwa ku Bapulotestanti abatalina musango nga bubakolebwako Abakatoliki bwasukka anti nabo baabusasulira, era oluvannyuma Iw'ebyasa by'emyaka, okuzikirira okwamangu kwabatuukako nga kuleetebwa abakaafiri n&pos;abagoberezi ba papa okutuukiriza bye baayogera nti bagenda kutugumbulwa, ko ne kabaka awamu ne gavumenti. Era okuzikirira kuno okwatuuka ku ggwanga lya Bufalansa oluvannyuma nga wayiseewo emyaka bisatu tekwajja Iw'akuba nti Obupulotestanti bwatondebwawo, naye Iwakubanga bwanyigirizibwa.

Omuntu okwekengera muntu munne, obuteesigaṇṇana n'entiisa ne bibuna ku buli

mutendera gwa bantu. Naye newakubadde kyali bwekityo, ensi yayinza okulaba engeri enjigiriza ya Luther bwe yasobola okunywera mu birowoozo by'abantu abayivu, abamanyifu era ab'omutindo ogwa waggulu. Ebifo eby'obuvunanyizibwa era eby'abantu abamaanyi ne bisigala ttayo, anti, abakozi b'emirimu, abakuba ebitabo, abayivu, abakenkufu mu zi ssettendekero, abawandiisi b'ebitabo, awamu n&pos;abakuumi mu mbiri, badduka. Era abantu bikumi na bikumi ne badduka okuva mu Paris, ne bewaṇṇangusa okuva mu nsi yabwe, bwekityo ne kiwa n'endowooza nti oba oli awo babadde basanyukira enjigiriza eno empya. Abakkiririza mu papa ne beewuunya nnyo nnyini okulaba abantu ababadde tebasuubirwa kuba nti baagwa nga babadde babeera wamu nabo. Bwebatyo ne bamalira essungu ku bantu abakakkamu abali mu matwale gaabwe. Amakomera gaakubako, kumpi n'obwengula bukwata ekire ky&pos;omukka okuva mu nkoomi ezaakolezebwanga okwokya omuliro abakkiriza enjiri.

Kabaka Francis 1 yeenyumiririzibwamu nnyo okuba omukulembeze mu kuteekawo enkyukakyuka ezomuggundu mu magezi n'okusoma ezaatandikirizibwa mu ntandikwa y'ekyasa ky'ekkumi n'omukaaga. Yayagala nnyo okufuna abantu abayivu okuva mu buli nsi bajje mu bwakabaka bwe. Wabula mu ntandikwa, yayagala nnyo okuyiga, era mu kukyawa obutamanya awamu n'obusamize bwa Luumi, yawa nnyo ebbeetu okudda kw'ekkanisa obuggya. Kyokka omuyima w'abayivu ono, olw'okumalirira ennyo okusangulawo ye kyayita okuwaba, yateeka etteeka eriziyiza okukuba ebitabo wonna mu Bufalansa! Francis 1 ne yeyoleka yekka ng'omu ku ky'okulabirako ky'abantu abangi abalowooza nti obuyivu si bwe butangira entalo z'amadiini n'okuyigganya.

Bufalansa n&pos;etekwatibwa nsonyi, bwe yamalirira okuzikiriza Abapulotestanti mu lujjudde. Abasasedooti baasaba nti Katonda ow'omu ggulu ky'ayagala kwe kuwalana eggwanga ku bawoola misa nga batanga musaayi, era nga kabaka, ayimirirawo ku lw'abantu be, alangirire omulimu gw'okutta gutandike.

Omwezi ogw'olubereberye nga 21, 1535, lwe lunaku olwalondebwa okukolerako omukolo guno ogw'entiisa. Eggwanga lyonna nga lyamaze dda okuyingizibwamu endowooza y'obukyayi. Ekibuga Paris ne kikubako nasiisi w'omuntu okuva mu nsi eziriranyewo. Era ku lunaku olwo lwe nnyini, abantu baali bakutambulia mu nnyiriri mu kweteekerateekera omukolo. "Ennyumba ezaali ku makubo awaali awookuyita, zaatimbibwako engoye ez'okukungubaga, era ne bazimba n'ebituuti mu bifo ebyenjawulo." Mu buli nnyumba nga mukumiddwamu omumuli olw'okussa ekitiibwa mu "sakalamentu entukuvu." Abantu ne bakuṇṇaanira ewa kabaka ng'obudde tebunnalaba. "Basooka ne baleeta bendera n'emisalaba ebikiikirira ebigo eby'enjawulo; ne kuddako abatuuze, nga batambula kinnababirye, era nga bwe bakutte mu ngalo zaabwe emisubbaawa." Ebibiina ebitambulizibwako endowooza y'Ekleziya ebimanyiddwa nga (friars) ne bigoberera nga buli kimu kyambadde mu ngeri y'akyo. Bazzaako ebisigalira by'abatukuvu abaali abamaanyi. Abalabirizi n'abeebitiibwa mu Keleziya ne bavaako emabega nga bambadde amaganduula gaabwe aga kakobe n'okwewunda amajolobera, nga bonna banekanekanye.

"Omulabiriizi w'e Paris era eyakyaza abagenyi ye yatwalirwa mu kigaali ekitimbe obulungi ddala,... nga kiwaniriddwa ku nsonda ennya abalangira,.... Nnanyinimu ng'ayiseewo, kabaka n'agoberera... kyokka kabaka Francis l teyayambala ngule ye

ku lunaku olwo, wadde ebyambalo bye eby'obwakabaka. "Omutwe gwe tegwaliko kibikako, era nga n'amaaso ge agakotese ku ttaka, era ng'akute mu mukono gwe akasubbaawa akakolezeddwa," mazima kabaka yali "mu mbeera yakwennyamira." - Ibid., b. 13, ch. 21. Buli lwe yatuukanga awali ekituuti, n&pos;avunnama okusinza wakati mu buswavu, kyokka si Iwakubanga akwatiddwako olw'ebikolobero byeyeyononesaamu, wadde olw'omusaayi gw'abatalina musango ogujjudde mu ngalo ze, wabula olw'ekibi ky&pos;abantu be abayaŋŋanga okuvumirira misa ne basalirwa ogw'okufa. Y'ajja agobererwa nnabakyala n'abakungu mu ggwanga, naye nga nabo batambula kinnababirye, nga buli omu akutte akasubbaawa mu mukono gwe.

Kabaka yayogerako eri abakungu mu bwakabaka bwe ng'ogumu ku mukolo mu kuweereza kw'olunaku nga bali mu kisenge gaggadde eyo mu lubiri Iw'omulabirizi. Era ebigambo bye yabyogera ng'amaaso ge gajjuddc ennaku n'okukungubaga bwe yagamba nti, "olunaku olw'entiisa, olujjudde obumenyi bw'amateeka, okuwoola, olunaku olw'okukungubaga n'ensonyi," lujjidde eggwanga lyaflfe. Kwe kuyita buli yenna akyamukirrizaamu okuyambako mu kusaanyawo kawumpuli w'enjigiriza ekyamu ezaagala okuzikiriza Bufalansa. "Bassebo, ekyamazima bw'emba nga nze kabaka wammwe," agamba, "n'ensiŋŋaana ng'olumu ku lubiriizi Iwange luliiriddwa oba nga lulimu engeri yonna ey'ekigenge kino, nduwaayo ne mulujjamu.... Era singa nsiŋŋaana ng'omu ku baana bange aboobulenzi agwagwawaziddwa mu ngeri eyo, siyinza kumutaliza.... Muwaayo nze mwene, n&pos;aweebwayo ng'ekiweebwayo eri Katonda."

Yali akyayogera amaziga ne gaamusazaamu, n'ekibiina kyonna ne kikaaba, nga bwe boogerera waggulu nti: "Tujja kusigala nga tuli mu ddiini y'Abakatoliki era tugifiirire!" - D'Aubigne, History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, b. 4, ch. 12.

Ekyobeera kyabikka eggwanga eryagaana okukkiriza omusana ogw'amazima. Ekisa kya Katonda "ekireetera abantu bonna obulokozi" kyali kirabise; era Bufalansa, ng'emaze okulega ku buyinza n'ekitiibwa kyabwo, nga n'abantu nkumi na nkumi bamaze okuwalulwa obulungi bwa Katonda, ebibuga n'ebyalo byonna nga bimaze okumulisibwa ekitiibwa kyabwo, ne beesalirawo, bo bwe baalondawo ekizikiza okusinga omusana. Ne bagaana okwetwalira ekirabo ky'eggulu ekyabaweebwa. Baayita ekibi ekirungi, era ekirungi ekibi, okutuusa lwe baagwa mu kyambika ky'obulimba bwabwe. Kaakano, newakubadde nga baali baalowooza nti baweereza Katonda mu kuyigganya abantu be, obunyiikivu bwabwe tebwabajjaako musango. Omusana ogw'andibalokodde okuva mu bulimba, okuva mu kusaabaanya emmeeme zaabwe n'ekibi eky'okuyiwa omusaayi, baagugaana.

Balayira ekirayiro eky'okusaanyawo obulimba mu Ekleziya lutikko, gye baatuuliza Katonda omukazi ow'Okulowooza kumpi nga wayise ebyasa by'emyaka bisatu mu ggwanga eryerabira Katonda omulamu. Ebiwulu nate ne biddamu, era n'abo abaakiikirira abantu mu Bufalansa ne beteekateeka okukola omulimu gwe baalayira okukola. "Obulabba kwe baali abookwokera Abapulotestanti nga balamu bwali buzimbiddwa nga tebwesudde nnyo mabanga, era nga enteekateeka yali nti mu kiseera kabaka w'anayitirawo we babeera bakoleereza omuliro, abayitawo bayimiriremu bayinze okwerabira nga bali bwe battibwa." - Wylie, b. 13, ch. 21. Okubonyabonyezebwa abajulirwa ba Kristo kwe baagumiikiriza kwali kwa ntiisa nnyo nnyini ebitalojjeka; kyokka okukkiriza kwabwe tekwayuzibwayuzibwa. Bwe baagambibwa beenenye, omu yabaddamu nti: "Nze nzikiririza mu ebyo abatume ne bannabbi bye baayogera okusooka, era ebyo abatukuvu bonna bye bakkiriza. Okukkiriza kwange kulina obwesige mu Katonda ayinza okuwakanya amaanyi g'emagombe." — D'Aubigne, History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, b. 4, ch. 12.

Abali mu biwulu ne bagendanga nga bayimirira buli we baabonyabonyerezanga abantu. Ebbiina ly'abantu nga lituuse mu kifo we baatandikira ku lubiri Iwa kabaka, ne basasaana, kabaka awamu n'abalabirizi ne badda eka nga bamativu olw'omulimu ogukoleddwa okuyita mu lunaku nga bwe beekulisa nti kaakano omulimu ogutandikiddwa gwa kweyongera okutuusa Iwe tulisaanyawo obulimba.

Enjiri ey'emirembe Bufalansa gye yagaana, bw'eba nga mazima yali yakusangulirwawo ddala, ebyandivuddemu byandibadde bibi ddala. Nga 21 omwezi ogwolubereberye, 1793, nga wayise emyaka bibiri mu ataano mu munaana okuva ku lunaku Bufalansa lwe yamalirira eyigganye Abazza b'ekkanisa Obuggya, ebiwulu ebirala

eby’enjawulo ddala mu bigendererwa, byayita mu nguudo z’ekibuga Paris. “Ne kuluno kabaka ye yali ensonga; era waaliwo akajaglalo n’okuwowogganira waggulu; era waaliwo n&pos;abalala bangi abaawulirwa nga bakaaba; waaliwo obulabba obulala obwakolebwa; era olunaku Iw’afundikirwa na biwoobe na kwazirana; Louis XVI ng’ali wakati mu bamukutte abalwanyisa olw’okwagala okumutta, era ne bamuwalawala okumutuusa ku kalabba, ne bamukwata Iwa maanyi okutuusa embazzi Iwe yamukutulako omutwe gwe ne guyiringitira ku kalabba.” - Wylie, b. 13, ch. 21. Ekyo tekyatuuka ku kabaka yekka; awo okumpi ne webattira kabaka abantu abawera enkumi bbiri mu lunaana, battirwa ku kalabba mu kiseera Iwe waaliwo Enfuga Ey’ekisibira Mu Bbwa.

Ekkanisa bwe yazzibwa obuggya, ensi yaweebwa omukisa gw’okwesomera Bayibuli, n’ebiragiro ebiri mu mateeka ga Katonda ne byanjululizibwa eri abantu bayinze okubyekuuma. Okwagala Okutaggwaawo nga kubikkulidde abantu amateeka n’ebiragiro by’eggulu. Katonda yali agambye nti: “Kale mubyekuumenga mubikolenga; kubanga ago ge magezi gammwe n’okutegeera kwammwe mu maaso g’amawanga aganaawuliranga amateeka ago gonna ne googera nti Mazima eggwanga lino ekkulu be bantu ab’amagezi era abategeera.” Ekyamateeka Olw’okubiri 4: 6. Bufalansa bwe yagaana okwetwalira ekirabo ky’eggulu, yeesigira yekka ensigo ezaabalamu enfuga awatali bukulembeze na kuzikirira, era n’ebyavaamu ze Nkyukakyuka n’Obufuzi Obw’ekisibira Mu Bbwa.

Emabega ddala ng’okuyigganyizibwa okwasibuka ku bupande obwatimbibwa tekunnabaawo, Farel omusajja eyali omuvumu era owamaanyi yali yawalirizibwa okudduka okuva mu nsi ye ey’obuzaale. Yekwekako mu Buswedi, era n’afuba nnyo okuzaamu omulimu ogwatandikibwa Zwingili amaanyi. Era eyo gye yabeera obulamu bwe obwasembayo, kyokka nga bw’anyigiriza eggwanga lya Bufalansa likkirize ekkanisa okudda obuggya. Mu myaka gye egyasooka mu buwaŋŋanguse, yakola nnyo naddala mu kusasaanya enjiri mu nsi ye. Yabuuliranga abantu abasibuka mu nsi ye awo okumpi n’ensalo okumala ebiseera ebiwera, nga bwali obulindaala okwetegereza abakoseddwa olutalo abayambe mu kubagumya n’okubabuulirira. Era yayambibwako abantu abalala bwe baali mu buwaŋŋanguse ne bawunula ebiwandiiko by’Abazza b’ekkanisa Obuggya Abagirimaani okubizza mu Lufalansa,

era ne babikuba mu kyapa nga bingi awamu ne Bayibuli ey’Olufalansa. Ababuulizi b’enjiri ab’ebitabo ne babitunda kinene nnyo mu Bufalansa. By’abaweebwanga ku muwendo ogwa wansi, era nabo bwebatyo amagoba ago ne gabayamba okwongerayo omulimu.

Farel yatandika omulimu gwe mu Buswedi nga yekwese mu busomesa. Yeegatta ku ssomero eryali mu kigo gyeyekweka, bwatyo n’atandika okuyigiriza abaana. Awamu n’amasomo amalala ge yalina okuyigiriza, yagattako n’okubayigiriza amazima ga Bayibuli, ng’asuubira nti okuyita mu baana anaayinza okutuuka ne ku bazadde. Mwalimu

abakkirizanga kyokka abasasedooti ne bamukomako, era ne bawaririza abantu abamanyiira obusamize bamuwakaanye. “Eyo tteyinza kuba nga yenjigiriza ya Kristo,” omusasedooti omu bwe yakaayana, “ng’alaba nti enjigiriza ye tereeta mirembe wabula ntalo.” Wylie, b. 14, ch. 3. Era ng’okufaanana n’abayigirizwa abasooka, bwe yayigganyizibwanga mu kibuga kino, naddukiranga mu kirala. Yatambulanga kyalo ku kyalo, okuva mu kibuga ekimu okudda mu kirala, ng’atambuza bigere, enjala n’emuluma, obunnyogovu, n’okukoowa, kyokka nga wonna yeekengera olw’obulamu bwe. Yabuuliranga mu butale, mu makanisa, oluusi n’abuuliranga mu Keleziya lutikko. Oluusi yasanganga amakanisa agamu nga temuli bantu bawuliriza; ate olulala n’aŋŋoolebwanga wakati mu kubuulira; n’olundi n’asikambulwanga lwa maanyi. Yasibwako emirundi egisukka mu gumu n’akubwa emiggo okujula okumutta. Kyokka ne yeyongerayo. Naye newakubadde nga yagobwanga, teyaggwangamu maanyi, wabula yaddangayo nate okubawakanyanga; era mpola mpola, yayinza okulaba obubuga n’ebibuga ebinene ebyabanga ekitebe ky’obwapapa, nga biggulidde enjiri enzigi okuyingira. Akabuga mwe yasookera okubuulira kakkiriza enjiri. N’ebibuga nga Morat ne Newucateli, nabyo ne byeyambulula obulombolombo bw’Abaluumi era ne bamenya n’ebifaananyi byonna eby’obusamize ebyali mu makanisa gaabwe.

Farel yali yeegomba dda okutandikawo omutindo gw’Obupulotestanti mu kibuga Geneva. Nga singa ekibuga kino akiwangula, kyandibadde ntabiro mu kuzza ekkanisa obuggya mu Bufalansa, Buswedi, ne mu Yitale. Era mu kufuba okutuukiriza ekigendererwa kino, obubuga n’ebyalo ebiriranyewo yabiwangula. Bwatyo n’ayingira ekibuga Geneva ng’alina omuyambi omu. Wabula yasobola okubuulirayo obubaka bwa mirundi ebiri gyokka. Anti abasasedooti bwe baafuba ennyo okumukwata nga bayita mu b’obuyinza naye ne balemererwa, kwe kumuyita mu lukiiko lw’ekeleziya, mwe bajja naye nga bambalidde ebissi mu maganduula gaabwe, okwagala okumalawo obulamu bwe. Ate wabweru w’ekisenge mwe baasisinkanira, nga waliyo bakanywa musaayi, nga balina ebiso n’amafumu, basobole okumutta singa anaayinza okusimattuka mu lukiiko. Kyokka yawonya obulamu bwe olw’okubeerawo kw’abafuzi awamu n’amaggye agaalina ebyokulwanyisa. Era mu matulutulu enkera w’alwo, n’addusibwa mbiro awamu n’omuyambi we, ne bamusomosa nga bayita ku nnyanja okutuuka awali obukuumi. Bwatyo n’akomekkereza omulundi gwe ogwasooka okubuulira enjiri ekibuga Geneva.

Ku mulundi ogwookubiri, waalondebwa omuvubuka omuto - omukakkamu era anyoomebwa newakubadde mu mikwano gy’Okuzza ekkanisa Obuggya. Naye nga mazima oyo yandikozeeki Farel gye yalemesebwa? Y’ate omuntu ono alabika ng’atalina buvumu kimala wadde obumanyi, anaayinza okuyimirirawo mu kifo

abazira era abamaanyi gye baawalirizibwa okudduka? “Si lwa maanyi so si lwa buyinza, naye lwa mwoyo gwange, bw’ayogera Mukama.” Zekkaliya 4: 6. “Katonda yalonda ebinafu eby’ensi, akwase ensonyi eby’amaanyi.” “Kubanga obusirusiru bwa

Katonda businga abantu amagezi; n'obunafu bwa Katonda businga abantu amaanyi." 1 Abakkolinso 1: 27,25.

Fromenti yatandika omulimu gwe ng'omusomesa. Era amazima ge yabuuliranga abaana ku ssomero, ne bagaddirangamu abazadde eyo eka. Bwebatyo n'abazadde ne batandika okuwulira ku Bayibuli ng'ennyonnyoddwa, okutuusa n'ebibiina by'essomero lwe by'ajjuzibwa n'abawuliriza abalala. Ebitundutundu by'Endagaano Empya awamu n'obupapula obuliko obubaka ne bigabibwanga buwa, okutuuka ku batayinzanga kujja mu lujjudde bawulire ku njigiriza eno empya. Era oluvannyuma lw'ekiseera, omukozi ono naye yawalirizibwanga okudduka; wabula ng'amazima g'ayigiriza gakutte ku birowoozo by'abantu. Omulimu gwali gutandikiddwa, ne gweyongerangamu amaanyi n'okugaziwa. Ababuulizi ne bakomawo, okusinza okw'Obupulotestanti ne kusimba amakanda mu Geneva okuyita mu kuweereza kwabwe.

Ekibuga kyali kyamala dda okweyoleka mu lwatu nga bwe kyakkiriza Okuzza Obuggya ekkanisa, mu kiseera Calvin oluvannyuma Iw'okubulubuutira ebbanga eddene n'okwebuzaabuza, lwe yakiyingiramu. Yali akomawo mu kitundu ky'ewaabwe gy'azaalwa omulundi gwe ogusembayo ng'adda e Basel, bwe yalaba ng'okugenda obusimba ekkubo lijjuziddwamu abaserikale ba kabaka Charles V, n'asalawo okwetoloola ng'ayita e Geneva.

Ne Farel yalaba omukono gwa Katonda ku mulundi guno. Newakubadde nga Geneva kyali kikkirizza enjigiriza eno empya, kyokka omulimu gwali gukyali munene. Abantu tebakyukira mu kibinja okudda eri Katonda, wabula muntu sekinoomu; okudda obuggya kutandikira mu mutima ne mu kutegeera kw'omuntu okuyita mu maanyi ag'Omwoyo Omutukuvu, so si Iwa kutuuza nkiiko. Newakubadde nga abantu b'e Geneva baali bejjeeko ekikoligo kya Luumi, tekyali kyangu bo okwejjirako ddala obusamize bwonna obwali bukutte akati mu bufuzi bwe. Ng'okuteekawo emisingi egy'etengeredde mu njiri ey'amazima n'okuteekateeka abantu okutuuka ku ddaala Katonda ly'abaagaza okutuukako, tegwali mulimu mwangu.

Farel yafuna obuvumu bwe yalowooza nti azudde Calvin omubuulizi akyali omuto okuba omuntu bwe bayinza okwegatta mu kukola omulimu. Yamukuutira mu linnya lya Katonda asigale mu kibuga kino ng'aweereza. Kyokka Calvin yaddukayo ng'atidde. Olw'okubanga yali mutyi era ayagala emirembe, yatya nnyo okwaŋŋanga abantu be Geneva abaali abavumu, era abeetengeredde mu kutegeera kwabwe ate oluusi nga balwanyi. Era olw'okubanga yali mukosefli mu bulamu bwe, ate ng'alina n'empisa ey'okwagala okusoma ennyo, olw'ebyo naasalawo awummule. Yanoonya ekifo ekisirifu gy'ayinza okuwummulira ng'asoma ebitabo, ng'alowooza nti engeri gy'ayinza okusinga okuweerezaamu kwe kuwandiika n'okufulumya ebiwandiiko awamu n'okuluŋŋamya mu kuzimba amakanisa. Kyokka ebigambo bya Farel bye yamubuulirira yabiwulira ng'okuyita

okuva mu ggulu, n'atayinza kubinyooma. Agamba nti, by'amulabikira "ng'omukono gwa Katonda ogugoloddwa okuva mu ggulu, nga gumunywerezza mu kifo gy'atayinza kugumiikiriza kubeera." - D'Aubigne, History of the Reformation in Europe in the Time of Calvin, b. 9, ch. 17.

Omulimu gw'afuna okusomoozebwa kungi mu kiseera kino. Geneva kyafuna okutiisibwatiisibwa kungi olw'ebikolimo bya Papa bye yakikasuukiriranga nga kw'otadde n'amawanga ag'amaanyi. Kibuga ki kino ekitono kityo ekiyinza okulemesa obuyinza obw'amaanyi obujeemuludde bakabaka n'abagabe? Kiyinza kitya okwekiika mu maggye agazze gawangula ensi zikirimegga?

Obupulotestanti bw'afuukira abalabe b'abwo ekizibu okwetoloola wonna mu nsi z'Obukristaayo. Bw'asooka ne buwangula, awo Luumi n'anoonya obulumbaganyi obuggya, ng'asuubira nti anaayinza okubusanyawo. Era mu kiseera kino ne wagunjibwawo eggye lya Bajesuwitisi, abakambwe ddala, abatalina mpisa era abalina obuyinza okukira abazira bonna Luumi be yali ebadde nabo. Bayawulwa okuva ku bisiba by'ensi eno awamu n'ebisanyusa abantu, abafu eri okwegomba kwonna, tebelowooleza wadde okwesalirawo, tebalina tteeka ddala lyonna lye bagondera, wabula eryo cribafuga, so nga tebalina mulimu mulala gwonna okujjako ogw'okugaziya obuyinza bwe. Abakristaayo baali bagumiziddwa n'enjiri ya Kristo nga baakwaŋŋanga ebizibu n'okubonabona, era baleme okuggwaamu amaanyi olw'okusula mu mpewo, okulumwa enjala, okubonabona wadde obwavu, nga baakusitula ebendera ey'amazima wakati mu bulumi, okusibwa mu makomera ag&pos;omuttaka n'okwokebwa omuliro nga basibiddwa ku miti. Abajesuwitisi baali bakulwanyisa omulabe waabwe oluvannyuma Iw'okutendekebwa okugumira ebizibu n&pos;okuwakanya amazima nga bakozesa ekyokulwanyisa ekisinga: kwe kulimba. Nga tebalina musango munene gwe batayinza kukola, oba obulimba obubasukkiridde wadde okulemwa okwefuula kye batali. Baalayira okugumira obwavu obw'olutentezi oba okunyoomebwa, so ng'ekigendererwa kyabwc kwe kufuna obugagga n'obuyinza, babukozese okusanyawo Obupulotestanti n'okukomyawo obuyinza bw'obwapapa.

Nga mu ndabika yaabwe, bambala ekyambalo eky'obutukuvu, abakyalira abalwadde n'abasibe mu makomera, abasabira abalwadde n'abaavu, nga balina ekifaananyi eky'okwegaana ensi era abasitulidde waggulu erinnya lya Yesu, eyagendanga ng'akola obulungi. Naye nga mukyambalo kino ekyokungulu ekitalina kamogo, bambaliddemu ebikolwa eby'obumenyi bw'amateeka n'obussi. Nga n&pos;etteeka ekkulu lye bagoberera ligamba nti si nsonga kasita batuuka ku kye beetaaga. Era olw'etteeka lino, okulimba, obubbi, obutemu n'okukuba ebirayiro naye ne balimba, nga tebikoma mu kubasonyiwa kyokka naye era nga beebazibwa n'okwebazibwa, kavuna babeera nga baweereza kkanisa. Baayita mu ngeri nnyingi Abajesuwitisi ne bayingira ne mu bifo ebikulu mu ggwanga, okutuuka ku ddaala ly'obuwi bw'amagezi bakabaka, n'okuteeka amateeka ensi kwe zifugirwa. Beefuula abaddu mu kukemekkereza bakama baabwe. Baagunjawo amasomero

okusomesa abaana b'abakungu n'abalangira awamu n'ag'abantu ba bulijjo; bwekityo abaana b'Abapulotestanti bayinze okuyigirizibwa obusamize bwa Luumi. Olwo obusamize n'okusinza kwonna okwa Luumi ne byeraga mu kitiibwa kyabyo okubuzaabuza n'okuwamba ebirowoozo byabwe, bwebatyo, abaana ne balya olukwe mu bakitaabwe olw'eddembe lye baalwanirira n'okuyiira omusaayi. Abajesuwitisi ne basasaana mangu okubuna Bulaaya yenna, era na buli gye baageendanga obwapapa ne budda buggya.

Mu kubongera amaanyi, papa yazzaawo ekiragiro ky'okusoya abantu ebibuuzo ekimanyiddwa nga Inquisition. Naye newakubadde ng'abantu baali baakyawa dda enkola eyo, wadde ne mu nsi z'Obukatoliki, obwapapa bwamala ne buteekawo olukiiko Iw'abalamuzi okucoccanga abantu mu bukambe obutayinza kukolebwa misana, eyo mu kizikiza mu makomera ag'omuttaka. Abantu nkumi na nkumi abatunuuliddwa ng'essuubi ly'ensi, abantu abeesimbu era abassibwamu ekitiibwa, abagezi era abayivu, bannaddiini n'abasumba abamaanyi, abatuuze abakozi b'emirimu era abaagala ensi zaabwe, bakagezimunyu, abakugu n'abamanyi ne battibwa oba ne bawalirizibwa okuddukira mu nsi endala.

Eyo y'engeri Luumi gye yagunjawo okuzikiza omusana gw'Okuzza ekkaanisa Obuggya, nga Bayibuli egibwa ku bantu, bakomyewo obutamanya n'obusamize obw'Ekiseera Kyekizikiza. Naye Obupulotestanti tebwayinza kuwangulwa olw'omukisa Katonda gwe yateeka ku bantu abeesigwa beyasitula ne baddira Luther mu bigere. Tebwakwatirwa bukwatirwa kisa oba okulwanirirwa abalangira nti oba oli awo y'ensonga Iwaki bwali bwa maanyi. Ensi ennafu era ezinyoomebwa mwe beerwaniriranga. Kyali kibuga kino Geneva ekyatiisibwatiisibwanga n'okuzikirizibwa; ensi nga Budaaki eyo ku mbalama zaayo ez'omusenyu mu bukiika kkono ku nnyanja, ne balwanagananga n'obufuzi bw'ekisibira mu bbwa obwa Sipeyini, ko n'obwakabaka obwamaanyi ennyo ate nga bugagga; ensi nga Sweden enzibu ddala era omutali kasuubirwa, mwe baafunira obuwanguzi bw'Okuzza ekkanisa Obuggya.

Calvin yaweerereza mu kibuga kino Geneva kumpi okumala emyaka makumi asatu, mu kusooka ng'atandikawo ekkanisa ekkiririza mu njigiriza ya Bayibuli, era n'okugaziya omulimu gw'Okuzza Obuggya ekkanisa mu Bulaaya yenna. Mazima obuweereza bwe ng'omukulembeze w'abantu, tebwaliko kyakunenyezebwa wadde nga n&pos;enjigiriza ze temwabulamu nsobi. Naye yakola nnyo mu kumanyisa amazima agaali getaagisa ennyo mu kiseera kye, mu kuwanirira enkola eyatambulizibwangako Obupulotestanti obwali buwakanyizibwa omuyaga g'obwapapa ogwali gukomawo mu maanyi, n'okukubiriza abantu okweyisa mu ngeri ennyangu era ey'obulamu obutukuvu, mu kifo ky'amalala n'obuvundu bw'empisa ebyali biwagirwa enjigiriza ya Luumi.

Ne baweerezanga abayigiriza okuva e Geneva okubunya enjigiriza eno empya awamu n'ebiwandiiko. Era n'abayigganyizibwa ne bajjanga mu kibuga kino okuva wonna nga

banoonya okuyigirizibwa, okuluŋŋamiibwa n'okugumizibwa. Ekibuga Calvin mwali, ne kifuuka obuddukiro eri Abazza b'ekkanisa abayigganyizibwanga okuva mu Bulaaya ey'ebugwanjuba. Abasajja n'abakazi ne baddukanga ekibabu ky'okuyigganyizibwa kaakano ekiri mu byasa by'emyaka, nga baddukira e Geneva. Baatukanga bayala, bajjudde ebiwundu, abatakyalina maka wadde abeŋŋanda, kyokka ne baanirizibwanga mu ssanyu nga kw'otadde n'okulabirirwa; ekibuga ne kiba kya mukisa olw'okuganyulwanga mu bukugu bano awamu n'obuyivu bwabwe, anti nga bafunye ekisulo. Era bangi abaddukiranga yo, ne baddangayo mu nsi z'ewaabwe ng'ekigendererwa kwe kuziyiza obufuzi bw'ekisibira mu bbwa obwa Luumi. John Knox, Omuzza w'ekkanisa Omusikoti, nga kw'otadde n'abenzikiriza y'Abapuritani okuva e Bungereza si batono, Abapulotestanti be Budaaki ne Sipeyini, ko n'Abapulotestanti b'e Bufalansa abayitibwa ba Huguenots ne batwala omusana ogw'amazima okuva e Geneva okumulisa mu kizikiza ky'obutamanya ekiri mu nsi

Essuula 13 —Budaaki N&pos;ensi Z'obukiikakkono Bwa Bulaaya

Obwannakyemalira bwa papa bw'agamrwawo abantu mu nsi eno eya Budaaki. Abalabirizi babiri baanaabira omukiise wa papa mu maaso, ne bamugoba ng'ekyabula emyaka lusanvu okutuuka mu kiseera Luther we yabeererawo, bwe baasindikibwa ku kitebe ekikulu ekya Luumi, ne baategerera ddala ekifaananyi ekituufu "eky'ensi entukuvu:" Katonda "yeekolera mugole we era nnabakyala, nga ye kkanisa ye ey'ekitiibwa agirabirirenga emirembe gyonna, ng'agyegulira n'omuwendo ogw'oluberera, gye yayambaza engule era n'agiwa obuyinza okufuga;... byonna n'obiganyulwamu ng'ebiwambiddwa omubbi. Wewaŋŋamya mu yeekaalu ya Katonda; mu kifo ky'okuba omusumba n'oba omusege wakati mu ndiga;... oyagala tukkirize nti oli mulabirizi ow'oku ntikko, naye weeyisa nga nnakyemalira.... Wewandibeeredde omuweereza wa banne nga bwe weeyita, ofuba kubeera mukama wa bakama.... Oleetera amateeka ga Katonda okunyoomebwa.... Omwoyo Omutukuvu ye muzimbi w'amakanisa okutuusa yonna ensi gy'ekoma.... Ekibuga kya Katonda, gye tuli ng'abatuuze, kituuka ku buli nsonda y'eggulu; era kisingira wala ekibuga bannabbi kye baayita Babuloni, ekyefuula ekibuga kya Katonda, era ne weeyogerako nti amagezi go gaalubeerera; n'ekisembayo, nti ne bwotolowooza toyinza kuwaba era toliwaba." - Gerard Brandt, History of the Reformation in and About the Low Countries, b. 1, p. 6.

N'abalala bangi ne basitukawo nga baddiŋŋananga ebigambo ebyo buli kiseera nga bawakanya Luumi. Abayigiriza abo abaatambulanga mu bitundu bingi eby'ensi, ne bamanyibwanga mu ngeri nnyingi, naye okusinga nga abaminsani aba Vaudois, ne babunya wonna enjiri nga basanserera ddala mu Budaaki. Enjigiriza yaabwe n'esasaana mangu nnyo. Ne bawunula ne Bayibuli mu Ludaaki ng'eri mu bitundutundu. Baagamba nti bagyenyumiririzaamu, anti yo "teriimu kusaagirira, oba engero-gero, oba ebitalina makulu, temuli bulimba, wabula ebigambo eby'amazima; kyokka nga mu yo mulimu ebigumu okulya, naye nga obusomyo n'obuwoomi bw'obulungi bwa yo era obutukuvu bwanguyire abantu okubuvumbula." - Ibid., b. 1 p.

14. Bwebatyo baganda bafife bwe bawaandiika ku kukkiriza okw'ebiseera ebyo, mu kyasa ky'emyaka ekyekkumi n'ebibiri.

Luumi n'eddamu nate okuyigganya abakkiriza; kyokka wakati mu kwokebwa omuliro n'okubonyabonyezebwa, abakkiriza beeyongeranga bweyongezi, nga bwe bategeeza nti Bayibuli bwe buyinza bwokka obutawaba mu ddiini, era nti "tewalirizibwa ku muntu alyoke agikkirize, wabula awangulibwa na kubuulirwa." - Martyn, v. 2, p. 87.

Enjigira ya Luther yayanguyira nnyo abantu b'e Budaaki, era abantu abeesigwa nga bamalirivu baasitukawo ne batandika okubuulira enjiri. Waalabikawo omuntu eyava mu limu ku masaza ga Budaaki ayitibwa Menno Simons. Naye newakubadde yayigirizibwa Obukatoliki era n'ayawulwa ng'omusasedooti, yali talina ky'amanyi ku Bayibuli era nga tagisoma olw'okutya okuwubisibwa okuva mu Bukatoliki. Bwe yayingirwamu okubuusabuusa enjigiriza y'omugaati n'envinnyo okufuukamu omubiri n'omusaayi gwa Kristo byennyini, n'akiwulira ng'ekikemo Setaani ky'amuleetedde, bwatyo n'atandika okusaba n'okusiiba aviibweko ekikemo ekyo; naye nga buteerere. Yanoonya ebifo eby'enjawulo mwayinza okwebulizabuliza asobole obutawulira ddoboozi limulumiriza, nakyo ne kigaana. Kwe kutandika okusoma Endagaano Empya nga wayiseewo ekiseera, awamu nayo era n'ebiwandiiko bya Luther, nnakkiriza enjigiriza empya. 01uvannyuma naalaba omuntu gwe bajjeeko omutwe ne bamutta mukyalo ekiriranyewo olw'okuddamu okubatizibibwa. Kino nakyo ne kimwongeramu amaanyi okwagala okuyiga Bayibuli ku kyeyogera ku kubatiza abaana abawere. Teyayinza kuzuula bujulizi bukiwagira mu Byawandiikibwa, wabula okwenenya n'okukkiriza byokka ebyetaagisa omuntu abatizibwe.

Menno yava ku kkanisa y'e Luumi era naamalirira okugenda mu maaso ng'ayigiriza amazima g'azudde. Ekyennaku, ng'e Bugirimaani n'e Budaaki wasituseeyo ekibinja ky'abantu ab'akajanja, nga bayigiriza enjigiriza ezitalina makulu era ezireetera abantu okulya mu nsi yaabwe olukwe, obusambattuko n'obuvundu bw'empisa omuva okwagala okumaamulako obukulembeze. Menno bwe yalaba obubi obuyinza okuva bikolwa bino, kwe kubawakanyiza ddala awamu n'enjigiriza zaabwe. Kyokka waaliwo bangi abaali bamaze okubuzabuzibwa n&pos;abantu bano, naye ne beenenya enjigiriza zaabwe ez'obulabe, era mu abo mwalimu n'abaava mu njigiriza y'Obukristaayo eyasooka, ebibala by'Abawaldensi. Era mu abo Menno mwe yaweerereza n'amaanyi mangi era n'awangula.

Yatambula mu bifo bingi ng'omunaku awamu ne mukyala we ko n'abaana okumala emyaka makumi abiri mu etaano, wakati mu buzibu obungi, si nakindi n'okufiirwa obulamu. Yaddiŋŋananga ebitundu bya Budaaki n'obukiika kkono bwa Bugirimaani, ng'aweerereza mu bantu aba wansi, be yakolamu ennyo omulimu. Newakubadde nga teyali muyivu nnyo, yalina ekirabo ky'okwogera obulungi, nga tayuzibwayuzibwa, omukakkamu era omuntu mulamu, owamazima era munaddiini, ayigiriza ekyo ky'ali, era asiima obwesigwa bw&pos;abantu bwe balina mu Katonda. Abagoberezi be bangi baasasaana olw'okuyigganyizibwa. Baabonabona nnyo olw'okwegatta n'enjigiriza ya Munster. Kyokka ng'abantu bangi abaakyuka olw'okufuba kwe.

Teriiyo kitundu bantu gye baasinga kusanyukira njigiriza eno empya okwenkana Budaaki. So ng'ate abagoberezi bano baabonabona ebitagambika mu nsi si nnyingi. Ebugirimaani, kabaka Charles V yali agiweze era nga yaandisanyuse nnyo bwe yandiyokezza bonna abagikkiririzangamu, naye abalangira be baalemesa kijambiya ono.

Amaanyi ge gaasinga kweyolekera Budaaki, gye yaweerezanga ebibaluwa ebiragira okutta abakkiriza buli kiseera. Ng'okusoma Bayibuli, okugiwuliriza oba okugibuulirako oba okugyogerako, ng'ekibonerezo kuttibwa ng'oyokebwa muliro. Okusaba mu linnya lya Katonda ng'oli mukyama, obutafukaamirira kifaananyi oba okuyimba zabbuli yonna, ng'obonerezebwa na kuttibwa. Newakubadde n'abo

abeenenya ensobi zaabwe nga bavunaanibwa, abasajja nga battibwa na bitala; ate abakyala, nga baziikibwa balamu. Nkumi na nkumi ne bazikiriza olw'obufuzi bwa Charles ne kabaka Firipo 11.

Waaliwo olumu amaka gonna lwe gaasimbibwa mu lukiiko Iw'abalamuzi, nga bavunaanibwa obutetaba mu misa ne basinziza awaka. Bwe baabuuzibwa ekibakoza kityo, omwana asembayo obuto kwe kwanukula nti: "Tufukamira ku maviivi gaffe, ne tusaba Katonda abikkule ku magezi gaffe era asonyiwe ensobi zaffe; tusabira kabaka waffe obufuzi bwe bube bwa mirembe era abeere n'obulamu obw'essannyu; tusabira abafuzi, Katonda abakuume mirembe." - Wylie, b. 18, ch. 6. Abamu ku balamuzi baakwatibwako nnyo, ekyennaku, taata n'omwana we ne basalirwa ogw'okuttibwa nga bookebwa omuliro.

Ekiruyi ky'abayigganyanga abantu ne kyenkanankana n'okukkiriza kw'abattibwanga. Nga si basajja bokka wabula n'abakyala ab'emibiri emigonvu awamu n'abawala abaayolesa obuvumu bwabwe. "Abakyala nga baguma okulaba ng'abaami baabwe battibwa bookebwa, era ne babayimbiranga n'ennyimba awamu n&pos;okubagumya nga bali wakati mu muliro." "Abawala nga bagalamira mu ntaana zaabwe nga balaba, gy'oba bayingidde mu bisenge mwe basula okwebaka; oba okugenda ku bulabba bookebwe omuliro nga bambadde ebyambalo byabwe ebisinga obulungi, gy'oba bagenda ku mbaga." - Ibid., b. 18, ch. 6.

Mu biro obukaafiiri we bwayagalira okusaanyawo enjiri, omusaayi gw'Abakristaayo gwe gwali ng'ensigo ezaasigibwa. (Laba Tertullian, Apologgy, paragraph 50.) Okuyigganya ne kwogera bwongezi muwendo gwa bajulizi ab'amazima. Anti obwakabaka bwatuuka n'okugwa eddalu olw'okulemwa okuzikiza obumalirivu bw'abantu abeeyongerangako buli mwaka: bw'atuuka n'okukola ebikolwa eby'obukambwe ennyo; naye nga buteerere. Obukristaayo bwamala ne bufuna eddembe ly'abwo ery'okusinza Katonda mu biseera omulangira William ow'e Orange we yafugira.

Enjiri yeyongera okukulakulana okuyita mu kuyiwa omusaayi gw'abayigirizwa eyo ku nsozi ze Piedmont, mu malungu g'e Bufalansa awamu ne ku mbalama z'ennyanja e Budaaki. Wabula yayanguwa nnyo okuyingira waggulu eyo mu bukiika kkono bwa Bulaaya, bwe yatuusibwayo abayizi abaakomawo eka okuva e Wittenberg. Ebiwandiiko bya Luther nabyo byayongera okusasaanya omusana. Abantu b&pos;obukiika kkono abaali abangu era abavumu ne bakyusibwa enjiri okuva mu bulyake, okwewulira,

n’obusamize bwa Luumi, ne baaniriza amazima ga Bayibuli agaleeta obulamu era agategerekeka obulungi.

Tausen “Omuzza w’ekkanisa Obuggya okuva e Denmark,” yazaalibwa balimi. Omulenzi ono yalabikirawo okuba omugezi; era yayagala nnyo okusoma; kyokka naalemesebwa olw’embeera y’abazadde be, bwatyo n’ayingira obuseminaaliyo. Yayagalibwa nnyo wano abakulu olw’empisa ennungi awamu n’obumalirivu nga kw’otadde n&pos;obwesigwa bwe. Bwe yeetegerezebwa, n&pos;alabika nga alina ekirabo ekiyinza okuba eky’omugaso eyo mu maaso mu kuweereza ekkanisa. Ne basalawo ayambibwe mu kusoma mu zimu ku ssettendekero za Bugirimaani oba mu Budaaki. Omuvubuka ono yaweebwa omukisa okwerondera essomero gye yandyagadde okusomera kasita litabeera Wittenberg. Nga tebaagala ayingirwemu butwa bwa njigiriza nkyamu. Bwebatyo bwe baagamba.

Tausen yalondawo Cologne erimu ku masomero agaali, era nga nakati, amatwale ga Luumi. Kyokka yawulira nga yetamiddwayo olw’okugobereranga enkola emu mu kuzinza. Era kumpi mu kiseera kye kimu, n’afuna n’ebiwandiiko bya Luther. Yabisoma nga bwe yewuunya era nga musanyufu, era n’ayagala nnyo Luther abeeko omusomesa we. Naye nga bwe yandikikoze, yandibadde azizza omusango eri abakulu abamutwala n’okufiirwa obuyambi. Kyokka yasalawo, era mu bbanga si ddene, ne yewaandiisa ng’omuyizi e Wittenberg.

Bwe yakomawo e Denmark, kwe kuddayo mu bulamu bwe obw’obuseminaaliyo. Tewali yamusuubira kubaamu njigiriza ya Luther; era teyategeeza muntu yenna ku kyama kye, wabula yafuba nnyo okubalaga nga bwali omuwulize baleme okumuteebereza, eno nga bw’abategeeza okukkiriza okutuufu era n’obulamu obutukuvu. Yabasomeranga Bayibuli nga bw’abannyonnyola by’etegeeza eby’amazima, era n’ababuulira Kristo, omutuukirivu w’omwonoonyi era essuubi lye lyokka ery’obulokozi. Ekiruyi ne kijula okubatta, olw’omuntu gwe baalinamu essuubi nti yaalirwanirira Luumi. Yaggibwayo bunnambiro ne bamutwala mu kigo ekirala gye baamusibira ku biragiro ebikakali.

Ate ekyamukuba enkyukwe, be basasedooti abakuumi be abaggya, bangi bwe baayatula nga nabo bwe bakkiriza Obupulotestanti. Yabategeezanga ku mazima ng’ayima mu myagaanya gy’emitayimbwa mu kkomera mwe yasibirwa. Singa abakulembeze b’eddiini e Denmark baali bakugu ekimala mu kulwanyisa obulimba ng’entekateeka y’ekkanisa y’e Luumi bw’eri, eddoboozi lya Tausen teryandizeemu kuwulirwa; kyokka mu kifo ky’okumusibira mu kkomera ery’omuttaka, baagoba mugobe mu kigo. Kaakano nga tebakyamuyinza. Ebbaluwa ya kabaka ewa obukuumi abayigiriza b’enjigiriza empya nga nayo emaze okufulumizibwa. Tausen n’atandika okubuulira. N’ayitibwanga mu makanisa mangi; abantu ne beeyiwanga eyo okumuwuliriza. N’abalala bangi nga nabo bwe babuulira ekigambo kya Katonda. Endagaano Empya eyakyusibwa mu lulimi Oludeeni,

nayo n'esasaanyizibwa nnyo. Okufuba kw'obwapapa mu kusaanyawo omulimu, ne kugwongeramu bwongezi kugaziwa, mu bbanga si ddene, Denmark n'ekkiriza enjigiriza eno empya.

E Sweden nayo, ng'eriyo abavubuka abaanywa ku nsulo y'e Wittenberg abaatwala ku mazzi amalamu mu nsi z'ewaabwe. Babiri ku baakulembera Okuzza Obuggya ekkanisa e Sweden, omuli Olaf ne muganda we Laurentius Petri abazaalibwa omuweesi okuva e Orebro abaayigirizibwa Luther ne Melankisoni, ne bafuba nnyo okuyigiriza amazima ge baayiga. Okufaanana n'Omuzza w'ekkanisa omukulu, Olaf naye yakyamuukiriza nnyo abantu b'ewaabwe olw'okubeera omwogezi omulungi era omucamufu, ate nga Laurentius afaanana Melankisoni, eyali omuyivu, omwegendereza era omukakkamu. Bombi nga batya nnyo Katonda, era abayivu mu ddiini, ate nga tebayuzibwayuzibwa mu kutegeeza amazima. Kyokka n'obwapapa nga tebutudde. Anti abasasedooti baasokasoka abantu abatalina na kyebamanyi wabula obusamize. Era emirundi mingi Olaf yayiikirwanga ogubinja gw'abantu, n'emirundi egimu n'awoneranga watono okuttibwa. Ekyomukisa omulungi ng'Abazza b'ekkanisa bano, kabaka yabaagala nnyo era n'abawa n'obukuumi.

Mu biseera ekkanisa y'e Luumi we yafugira, abantu baali baziikiddwa mu lupokero lw'obwavu n'okunyigirizibwa. Nga tebamanyi Byawandiikibwa; ng'eddiini ya kumimwa na mikolo, omutali musana gumulisa mu birowoozo, kumpi nga bazeeyo

mu nzikiriza z'obusamize n'obukafiiri obwa bajjajja baabwe. Ensi nga yeekutuddemu ebiwayi ebyenjawulo n'entalo ezitakoma ezaabongeranga okulaba ennaku. Kabaka kwe kusalawo wakolebwewo enkyukakyuka mu ggwanga awamu n'ekkanisa, awo kwe kwaniriza abayambi be bano bamuyambe mu kulwanyisa Luumi.

Olaf Petri yalwanirira enjigiriza kaakano ezziddwa obuggya n'amaanyi ge gonna ng'awakanya Luumi wakati mu lukiiko nga ne kabaka atudde awamu n'abakungu mu nsi eno Sweden. Yakyogera Iwatu nti enjigiriza z'abasasedooti ziba za nsonga bwe ziba zeesigamiziddwa ku Byawandiikibwa; era nga n'emisingi emikulu egy'okukkiriza gy'awandiikibwa mu Bayibuli mu ngeri esiinga okutegerekeka era enyangu, abantu bonna bayinze okugitegeera. Kristo yagamba nti: "Okuyigiriza kwange si kwange, naye kw'oli eyantuma" (Yokaana 7:16); ne Pawulo n'agamba nti bw'abuulira enjiri efaanana obulala okuva ku eyo gye yaweebwa, akolimirwe (Abagalatiya 1:8). "Awo, kiyinzika kitya" Omuzza w'ekkanisa agamba, "abalala okuteekawo enjigiriza ezibasanyusa, ate ne baziwaliriza nga bye byokka ebigwanira olw'obulokozi?" - Wylie, b. 10, ch. 4. Era yakitegeeza nti ebiragiro by'ekkanisa y'e Luumi tebiba na buyinza bwe biba nga bikonagana n'ebiragiro bya Katonda, nga bw'anyweza etteeka ekkulu eritambulizibwako Obupulotestanti erya "Bayibuli era Bayibuli yokka" y'eremula okukkiriza ne nneyisa.

Empaka zino newakubadde nga zaategekebwa mu ngeri etaategerekeka bulungi, zoongera okutulaga "ekika ky'abantu abaali abavumu era nga bwe baddiriŋŋana mu ggye

ly'Abazza b'ekkanisa. Tebaali basososze wadde abakaayanira ebitaliimu nti oba oli awo tebaali bayivu - nedda; baayiga ekigambo kya Katonda, era nga bamanyi ne bwe bayinza okukozesa ebyokulyanyisa ebyali mu Bayibuli. Nga mu magezi amasome bali waggulu okusinga ku myaka gyabwe. Bwe tulowooza ku bifo nga Wittenberg ne Zurich ng'ensibuko y'amagezi, ne ku mannya g'abasajja nga Luther, Melankisoni, Zwingili ne Owekalampodiyasi, ng'amannya agassibwamu ekitiibwa, tuba beenkanya bwe tutegeezebwa nti mazima baali bakulembeze mu mugendo, tubalaba nga baalina amaanyi ag'enjawulo era nga bamanyi; wabula abooluvannyuma si bwe baali. Kaakano ka tudde ku mpaka ezitaategerekeka ezaali e Sweden, ne ku mannya nga Olaf ne muganda we Laurentius Petri - abaali abasomesa kaakano bayigirizwa - tulaba ki wano? .... Bayivu, abasajja abakuguse enteekateeka yonna ey'enjiri ey&pos;amazima, ne bwe bawangulamu mu ngeri enyangu bakagezi- munnyu awamu n'abakungu ba Luumi.

Era n'ekyava mu mpaka zino, kabaka n'akkiriza eddiini y'Obupulotestanti, era tewayita na bbanga n'olukiiko lw'eggwanga ne lugisemba. Endagaano Empya yali emaze okuwunulibwa Olaf ne Petri mu lulimu Oluswedi, era ne kabaka n'asiima aboolugandа bano baawunule Bayibuli yonna. Bwebatyo abantu be Sweden ne beefunira ekigambo kya Katonda mu lulimi Iwabwe. Olukiiko era ne lulagira abasumba bannyonnyole Ebyawandiikibwa era n'abaana abali kussomero bayigirizibwe okugisoma.

Mpola mpola, omusana gw'enjiri ne gugenda nga gugoba ekizikiza ky'obutamanya awamu n'obusamize. Eggwanga ne lifuna ekitiibwa ko n'amaanyi ekitabangawo, Luumi bwe yalekera awo okubanyigiriza. Bwetyo Sweden n'efuuka obuddukiro bw'Obupulotestanti. Nga wayise emyaka kikumi, Bugirimaani bwe yali mu mbeera enzibu ennyo mu lutalo olwamala emyaka asatu, eggwanga lino ettono ennyo ate

nga linafu - lye lyagiyamba mu mawanga gonna ag'e Bulaaya. Ng'amawanga gonna agali mu bukiika kkono bwa Bulaaya nga galinga agazzibwayo mu bufuge bwa Luumi. Gaali maggye ga Sweden agasobozesa Bugirimaani okweggyako obwapapa, n'okufunira eddembe Abapulotestanti, omuli Abacalvin n'Abaluther, n'okulwanirira eddembe ly'okusinza eri amawanga agakkiriza okuteekawo enkyukakyuka mu kkanisa.

Essuula 14 —Abazza B'ekkanisa Abangereza Abooluvannyuma 157

Luther bwe yali abikkulira abantu be Bugirimaani Bayibuli eyali ebaggaliddwa, ne Tyndale yali alumirizibwa Omwoyo wa Katonda okukola ekintu kye kimu eri ab'Ebungereza. Wabula Bayibuli ya Wycliffe eyali ekyusiddwa okuva mu Lulatini, yalimu ensobi nnyingi. Yali tekubibwanga mu kyapa, era nga n'okwefunirako ekitabo ekimu nga kya buseere, bwekityo abagagga awamu n&pos;abalangira nga beebokka abayinza okugyefunira; n'ekirala, olw'okubanga yavumirirwanga ekkanisa y'e Luumi, teyasasaana kinene nnyo. Mu mwaka 1516 ng'ebula omwaka gumu Luther atimbe ensonga ze ku luggi Iw'ekleziya, Erasmus yali afulumizza Endagaano Empya mu Luyonaani n'Olulatini gye yawunuula. Era ku mulundi ogwo abantu ne beefunira ekigambo kya Katonda mu lulimi Iwabwe nga kikubiddwa mu kyapa omulundi ogusooka. Ensobi nnyingi ezaali mu kikyuse ekyasooka ne zitereezebwa, era nga n'amakulu gavaayo bulungi. Yayamba nnyo abayivu okutegeera obulungi amazima, era n'eyongera n'amaanyi mu mulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa. Kyokka ng'abantu baabulijjo bangi abalemeseddwa okwefunira ekigambo kya Katonda. Tyndale yeyali ow'okutuukiriza omulimu ogwatandikibwa Wycliffe ogw'okutuusa Bayibuli ku bannansi.

Yali muyizi assaayo omwoyo era anoonya okumanya amazima g'enjiri, ge yazuula okuva mu Ndagaano Empya ey'Oluyonaani eyakyusibwa Erasmus. Yawulira nga taliimu nkeka okutegeeza ku balala ky'awulira, nga bw'ategeeza nti ebyawandiikibwa bye byokka ebikema buli njigiriza. Ng'ayogera ku bwapapa obukaayana nti bebakwasibwa Bayibuli bokka era nga bebalina n'obuyinza okuginnyonnyola, Tyndale yabaddamu nti: "Mumanyi eyayigiriza empungu okuyigga omunyago gw'ayo? Bwekityo ne Katonda ayigiriza abaana be abalumwa enjala okwenoonyeza Kitaabwe mu Kigambo kye. Yatuwa dda Ebyawandiikibwa, mmwe mubizibidde; mmwe mwokya omuliro ababiyigiriza, era singa mubadde muyinza mwandibyokezza n'okubyokya." D'Aubigne, History of the Reformation of the Sixteenth Century, b. 18, ch. 4.

Okubuulira kwa Tyndale kwasikiriza nnyo abantu bangi; era bangi ne bakkiriza amazima. Kyokka ng'abasasedooti bali bulindaala, anti aba tannabaako ne weyatuuse,

nabo ne bajja nga batisatiisa abantu n'okubalimbalimba olw'okwagala okuzikiriza omulimu. Emirundi mingi ne bawangulanga. "Awo tukole ki?" bwe yeebuuza. "Mba maze okusiga, omulabe n'ajja n'ayonoona gye nvudde. Ate siyinza kubeera buli wantu. O! singa Abakristaayo babadde n'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu mu lulimi lwabwe, bandibadde bavumu ekimala okuziyiza abakujukuj bano. Era awatali byawandiikibwa tekiyinzika kunyweza bantu ba bulijjo mu mazima." - Ibid., b. 18, ch. 4.

Yafuna ekirowoozo ekirala. “Lwali lulimi Lwebulaniya abantu mwe batendererezanga Yakuwa nga bali mu yeekaalu; olwo enjiri tekigigwanidde kwogererwa mu lulimi lw’Ebungereza wakati mu ffe?.... Ekkanisa teyeetaaga ekitangaala kitono obudde nga bwa ttuntu okusinga enjuba ng’egoloobye? Abakristaayo bagwanira okusoma Endagaano Empya eya Bayibuli mu lulimi lwabwe oluzaaliranwa.” Abayivu n’abayigiriza mu kkanisa ne batakkaanya bokka na bokka. Ng’okugyako Bayibuli, abantu lwe bayinza okutuuka ku mazima. “Omuyivu ono ayogera kino, omulala agamba kiri.... Nga bonna bakubagana empawa. Olwo tunayawula tutya oyo ayogera ekituufu okuva ku oyo ayogera ekikyamu? .... Tutya?.... Mazima kuyita mu kigambo kya Katonda.” - Ibid., b. 18, ch. 4.

Tewayita bbanga ddene omuyivu omu mu ddiini y’Ekikatoliki bwe baali bakaayana amale agambe nti: “Kyandisinzeeko nnyo okubeerawo nga tetulina mateeka ga Katonda wabula aga papa.” Tyndale yamwanukula nti: “Papa munyooma awamu n’amateeka ge; era singa Katonda aba wakumpa bulamu, nandiyigirizza omuvubuka asindika ekigaali, mu myaka si mingi naamanya Ebyawandiikibwa okukusinga.” - Anderson, Annals of the English Bible, omuko 19.

Ekirowoozo ekyajja mu mutima gwe eky’okufunira abantu Endagaano Empya eya Bayibuli mu lulimi lwabwe, kaakano ne kyeyongera okunywera, kwe kutandikirawo okukola omulimu. Yaddukira e London oluvannyuma Iw’okuyigganyizibwa, n’abeera eyo okumala akaseera nga bw’akola omulimu gwe awatali kutawanyizibwa. Naye era n’eno n’awalirizibwa okuddukayo olw’ejoogo ly’obwapapa. Bungereza ng’erabika takyalinayo butuuliro, kwe kunoonya obubudamo e Bugirimaani. Eno gye yafulumiza mu kyapa Endagaano Empya mu Lungereza. Omulimu gwayimirizibwa enfunda bbiri; naye buli Iwe yayimirizibwanga mu kibuga ekimu ng’addukira mu kirala. Kwe kuddukira ddala n’agenda e Worms, eyo Luther gye yalwaniririra amazima ng’ali mu lukiiko Iw’eggwanga emyaka si mingi egyali giyise. Mu kibuga ekyo eky’edda, Abazza b’ekkanisa Obuggya awamu ne Tyndale gye baakoleranga emirimu gyabwe awatali miziziko mirala gyonna. Ebitabo enkumi satu ne bimalirizibwa mangu nnyo, era ne bafulumya n’ebirala mu mwaka ogwo gwennyini.

Ne yeyongeranga okukola omulimu n&pos;amaanyi wakati mu bugumiikiriza obungi. Naye newakubadde ng’aboobuyinza mu Bungereza baakuumanga butiribiri emyalo gyabwe, ekigambo kya Katonda kyayingizibwanga mukyama okutuuka e London gye baasinziiranga okukisasaanya okutuuka mu nsi yonna. Obwapapa bwafuba nnyo okuzikiza omulimu, naye ne bulemwa. Olumu omulabirizi w’e Darham yagula ku muntu atunda ebitabo eyali mukwano gwa Tyndale Bayibuli zonna ze yalina, n’ekigendererwa eky’okwagala okuzizikiriza, ng’alowooza nti oba oli awo omulimu teguyinze kugenda mu maaso. Naye si bwe kyali, wabula ensimbi zeyasasula zaagulamu ebikozesebwa ebirala ate ebisingako obulungi, ekitandisobose awatali

nsimbi ezo. Ate Tyndale bwe yakwatibwa n'asibwa mu kkomera, yasuubizibwa okuteebwa singa ategeeza amannya g'abantu abamuyamba mu kusasulira omuwendo gw'okufulumya Bayibuli ze. Yabaddamu nti omulabirizi w'e Darham akoze kinene nnyo okusinga abalala bonna; bwe yasasula omuwendo omunene ku bitabo ebyali bisigaddewo, yamuyamba okwongera okukola omulimu n'amaanyi.

Tyndale banne baamulyamu olukwe naakwatibwa, era olumu yabonabonera mu kkomera okumala emyezi mingi. Era oluvannyuma yattibwa ng'omujulizi; kyokka ebyokulwanyisa bye yaleka emabega byayambya era biyambye abaserikale ba Yesu abalaba abazze balwana olutalo okuyita mu mirembe egy'enjawulo okutuusa leero.

Ate ye Latimer n'ategeezanga lunye okuyita ku kituuti nga kigwanira okusoma Bayibuli mu lulimi lw'abantu. Nnannyini Byawandiikibwa Ebitukuvu, Latimer agamba, "ye Katonda Mwene;" era Ebyawandiikibwa bye bitegeeza ku Katonda ow'Obuyinza era ataggwaawo. "Teriiyo kabaka, omulangira, abagabe wadde abafuga... okugyako nga nabo bagondedde .... Ekigambo kye." "Katuleme kwezimbako bigo, naye Ekigamo kya Katonda ka kitukulembere. Katuleme okutambula nga tugoberera... bakitaffe abatusooka, wadde okukola bo bye baakola okujjako okukola bye bandigwanidde okukola." - Hugh Latimer.

Bames ne Frith mikwano gya Tyndale abeesigwa, nabo ne basituka okulwanirira amazima. Ridleys ne Kulanema ne bagoberera. Abakulembeze bano mu Kuzza Obuggya ekkanisa e Bungereza, baali bayigirize ddala era nga bangi ku bo bassibwamu ekitiibwa olw'omwoyo w'okuweereza awamu n'obwesigwa bye baalina mu kkanisa y'e Luumi. Awaava entabwe okuwakanya obwapapa kwe kumanya ku nsobi ezikolebwa ku "Kitebe ky'Obwapapa" ate bwe baamanayako ku byama bya Babulooni ne beeyongera amaanyi okumuwakanya.

"Kaakano njagala okubuuza ekibuuzo," Latimer agamba. "Mulabirizi ki oba omubaka wa papa asinga okukola mu Bungereza? .... Mbalaba nga muteze amatu mwagala okuwulira erinnya lye.... Njagala mubategeeze: ye Setaani.... Tavangako mu bulabirizi bwe; bw'oba oyagala munoonyeko, ojja kumusangayo ewuwe; ... akute enkumbi alima.... Tolimusanga nga talina ky'akola, mbakakasa.... Omulabe w'ali,... tolisangayo bitabo; wabula emisubbaawa; tolirabayo Bayibuli, wabula sappule; teri musana gwa njiri, wabula emisubbaawa emikoleeze, wewaawo ne mu ttuntu; teyetaaga musalaba gwa Kristo, wabula okukuŋŋaanya sekiriba-kya- ttaka; taliyambaza ali obwereere, omunaku wadde ateeyinza; mubuulire kuzimbira bifaananyi mayumba n'okubibikka amayinja ag'omuwendo; adda ku bulombolombo bw'abantu n'amateeka ge, n'anyooma obulombolombo bwa Katonda n'ekigambo kye ekitukuvu ennyo.... O singa n'abalabirizi baffe bafuba obwenkanidde awo okusiga ensigo ey'enjigiriza ennungi, nga ne Setaani bw'asiga eŋŋaano ey'omu nsiko mu ŋŋaano enuungi."- Ibid., Sermon of the Plough."

Etteeka ekkulu lye beekuumanga bonna Abazza b'ekkanisa, omuli abagoberezi ba Waldensi, Wycliffe, John Huss, Luther, Zwingili ne bonna abegattanga nabo lye ly'obuyinza bw'ebyawandiikibwa ebitukuvu okuba nga bye bitawaba byokka era nga bye bifuga okukkiriza ne nneyisa. Tebakkiriza ndowooza zaabwe zifugibwe biragiro bya papa, enkiiko, abasasedooti wadde bakabaka kavuna ebeera nsonga ya ddiini. Bayibuli ye yabalamulanga era ne bakemanga enjigiriza zonna nga basinziira ku byeyigiriza. Okukkiriza kwe baalina mu Katonda awamu n'ekigambo kye ne

bigumyanga abatukuvu bano okutuuka okuwaayo n'obulamu bwabwe okwokebwa. "Mugume," Latimer bwe yagamba munne eyali anaatera okugwera mu muliro, "leero ettabaaza egenda kukoleezebwa mu Bungereza, olw'ekisa kya Katonda, nkakasa nga terizikizibwa— Works of Hugh Latimer, vol. 1, p. xiii.

Ensigo eza mazima ezasigibwa omwami Columba ne banne mu nsi eya Scotland, tezagwerawo ddala zonna. O1uvannyuma lw'emyaka egyayitawo ng'ekkanisa z'e Bungereza zimaze okwewaayo okufugibwa Luumi, zo ez'e Scotland zaasigala mu ddembe. Wewaawo mu kyasa eky'ekkumi n'ebibiri, obwapapa bwamala ne bugendayo, kyokka tewaaliyo nsi yonna gye bwaddamu kutwala buyinza bwa nkomeredde. Era ekizikiza tekyaddamu kubuutikira nnyo bantu. Mpola mpola omusana gwajjanga ne gwabuluzangamu ekizikiza, abantu ne bafuna essuubi ery'olunaku olujja. Abagoberezi ba Wycliffe abamanyidwa nga ba Lollards ne bava e Bungereza nga balina Bayibuli n'ebiwandiiko bya Wycliffe, ne bakola nnyo mu kunyweza amazima g'enjiri, kyokka mu buli kyasa ky'emyaka ekyayitangawo, mwabangamu abattibwanga olw'okujulira amazima.

Omugundu gw'Okuzza ekkanisa Obuggya we gwatandikira, gwagobererwa n'ebiwandiiko bya Luther, era n'Endagaano Empya eya Bayibuli eya Tyndale. Ababaka bano abakasirise abatategeerebwa ba buyinza, ne batambulanga mu nsozi ne mu biwonvu, nga bagenda bakoleeza emimuli egy'obulamu obuggya obw'amazima kumpi obwali bumaliddwawo mu Scotland, era n'okutereeza omulimu ogwayononebwa Luumi okumala emyaka ebikumi bina egy'okunyigirizibwa.

Omulimu gweyongeramu amaanyi olw'omusaayi gw'abajulizi ogwayiika. Anti obwapapa bwe bwalaba nga akabi kaboolekedde, ne basalawo okwokya omuliro abamu ku balangira n'abakungu mu nsi ya Scotland. Baziimba ebituuti kwe baasinziiranga okwogerera ebigambo by'abajulizi bano abattibwa okwetoloola ensi yonna, abantu ne basanyuka okuwulira ebigendererwa byabwe eby'okwejjako ekikoligo kya Luumi ebitafa.

Hamilitoni ne Wisharti abaali abalangira mu mpisa ne mu buzaale, awamu n'olukalala Iw'abayigirizwa, ne bewaayo bookebwe omuliro. Naye waliwo eyajja awo ne we baayokera Wisharti oyo ataayinza kusirisibwa na muliro, oyo eyakozesebwa Katonda era eyali ow&pos;okubika okufa kw'obwapapa mu Scotland.

John Knox yali akyuse okuva mu busamize n'obulombolombo bw'ekkanisa y'e Luumi, n'adda mu kwerira ekigambo kya Katonda eky'obulamu; so n'enjigiriza ya Wisharti yamwongerako obumalirivu okwawukanira ddala ku Luumi, bwatyo, n&pos;akkiriza okwegatta ku Bazza b'ekkanisa abayigganyizibwa.

Yeegayirirwa mikwano gye akkirize okubeera omubuulizi, kyokka ne yeetya bwe yalowooza ku buvunaanyizibwa obwo, naye oluvannyuma Iw'okweyawula okuva ku banne okumala ennaku awamu n'olutalo olw'amaanyi olwali mu mutima gwe, nakkiriza. Naye bwe yamala okukkiriza obuvunanyizibwa obwo, n'agenda mu maaso n'okuweereza awatali kutya wadde okudda emabega bwe yali ng'akyali mulamu. Omuzza w'ekkanisa ono nga tatya muntu yenna. Omuliro ogwayokyanga abajulizi gwe yalabanga buli wantu, ne gumwongeramu bwongezi maanyi. Yanywera ku magulu ge, nga mumalirivu okusanyawo okusinza ebifaananyi, newakubadde ng'embazi y'omutemu yali emugaluliddwa ku mutwe gwe.

Ng'atuusiddwa mu maaso ga nnabakyala wa Scotland, oyo eyajeemululanga abakulembeze b'Obupulotestanti, John Knox yategeeza amazima awatali kuyuzibwayuzibwa. Teyakkiriza kuwangula olw'okumuwanawana; ate era teyakankana mbu olw'okumutiisatiisa. Nnabakyala yamuvunaana olw'okuyigiriza eby'obulimba. Yali ayigiriza abantu okukkiriza eddiini eyawerebwa mu ggwanga, na bwekityo aba amenye etteeka lya Katonda mu kuwaliriza abagoberezi be okugondera omulangira waabwe. Knox yamuddamu nga munywevu nti:

"Olw'okubanga eddiini ey'amazima teyatandikira wadde okufuna obuyinza okuva mu balangira ab'ensi, wabula okuva eri Katonda yekka, n'olwekyo tebayinza kwesigamya kukkiriza kwabwe ku ebyo abalangira baabwe bye baagala. Kubanga ate, emirundi mingi abalangira be batamanyi ddiini ya Katonda ey'amazima okusinga abantu bonna.... Kubanga singa abazzukulu ba Ibulayimu bonna baatwala eddiini ya Falaawo, anti baali baddu mu nsi ye okumala ekiseera, nsaba ombuulire maama, wandibaddewo ddiini ya ngeri ki mu nsi? Oba singa abantu bonna abaaliwo mu nnaku z'abatume baatwala eddiii ya bakabaka ba Luumi, twandibadde na ddiini efaanana etya mu maaso g'ensi? N'olwekyo maama, oyinza okukiraba ng'abaddu tebatngibwa ddiini ya bakama baabwe, newakubadde nga balagirwa okubawulira."

Nnabakyala kwe kubuuza nti: "Ggwe onnyonnyola ebyawandiikibwa mu ngeri ndala, nabo (abayigiriza mu kkanisa y'e Luumi) babinnyonnyola mu ngeri yaabwe; olwo nzikirize by'ani, era ani anatulamula?" "Kikugwanira okukkiriza Katonda ayogerera mu kigambo kye," John bwe yamuddamu; "n'ekirala, ekigambo kye kiba kikuyigiriza, olwo obuwulize bwo tebuube mu ono oba oli. Ekigambo kya Katonda kitegerekeka bulungi; era bwe wabaawo ekitategeerekeka bulungi, Omwoyo Omutukuvu ateewakanya, akuluŋŋamya ng'osomye mu kitundu ekirala ku nsonga eyo, oleme okusigalamu okubusabuusa okusinga

okuguggubira mu butamanya.” - David Laing, The Collected Works of John Knox, vol. 2, pp. 281,284.

Ebyo byebimu ku bigambo Omuzza w’ekkanisa atatya bye yayogerera mu matu ga nnabakyala nga tafuddeeyo ku bulamu bwe. Naasigalanga nga mugumu awatali kutya mu kutuukiriza ekigendererwa kye, wakati mu kusaba n’okulwana entalo za Mukama, okutuusa Scotland Iwe yanunulwa okuva mu bufuge bw’obwapapa.

Ate yo e Bungereza, ekirowoozo ky’okunyweza Obupulotestanti okuba eddiini enkulu mu ggwanga kyagenda kigwamu amaanyi, kyokka okuyigganyizibwa tekwaggwerawo ddala. Newakubadde nga enjigiriza z’ekkanisa y’e Luumi nyingi baaziwakanya, naye baasigala basinza mu ngeri yeemu. Baagana papa okuba nga gwe mutwe gw’ekkanisa, ate mu kifo kye ne bazzaawo kabaka wa Bungereza. So nga mu kusinza, baali baava dda ku njiri ey’amazima era entukuvu. Ng’etteeka ekkulu ery’eddembe ly’okusinza tebanalitegeerera ddala bulungi. Newakubadde nga okutulugunya Luumi kwe yatulugunyangamu abayigiriza aboobulimba, kaakano nga kukolebwa abakulembeze mu Bupulotestanti wewaawo nga si mu maanyi, lyo eddembe ly’okusinza Katonda buli omu nga bw’awulira, nga tebakukkiriza. Bonna nga baagalibwa bakkirize enjigiriza zonna nga bweziri awamu n’okugoberera okusinza nga bwe kulagirwa ekkanisa eyatandikibwawo. Ababa tebakkaanyiza nabo ne bayigganyizibwanga oluusi mu maanyi okumala emyaka egiri mu bikumi.

Mu kyasa ky’ekkumi n’omusanvu abasumba bangi baagobwa mu buweereza. Abantu baaganibwa okwetaba ku mikolo oba enkuŋŋaanazonna z’eddiini olw’engassi, okusibwa mu kkomera, oba okugobwa wabula nga zikkiriziddwa

ekkanisa. Eri abo abeesigwa abaawuliranga nga tebayinza kukyebeera kukuŋŋaana basinze Katonda waabwe, ne bawalirizibwa okukuŋŋaanira mu bufo obufunda emabega w’ebizimbe oba ku nju waggulu, n’emirundi egimu mu bibira obudde obw’ekiro. Abaana ba Katonda abayigganyizibwa era abasasaanye, ne bakuŋŋaaniranga mu bibira nga bafuka okusaba n’okutendereza kw’emeeme zaabwe eri Mukama. Naye newakubadde nga beekuumanga, bangi baabonabona olw’okukkiriza kwabwe. Amakomera ne gajjula. Amaka ne gaabulukukamu. Bangi ne bagobebwanga okuddukira mu bitundu by’ensi ebirala. Kyokka wonna nga Katonda ali wamu n’abantu be, era okuyigganyizibwa tekwayinza kubasirisa. Bangi ne badduka ne basomoka agayanja okutuuka mu Amerika era eno gye baasima omusingi ogw’eddembe ly’obuntu awamu n’okusinza ebibadde bbuggwe ow’amaanyi era ekitiibwa ky’ensi eno.

Era okufaanana nga ne mu nnaku z’abatume, okuyigganya abakkiriza, kw’asasaanya njiri. John Bunyan olumu yalega ku kitiibwa ky’eggulu, bwe yasibwa mu kkomera ezzibu ddala eryali lijuuddemu abatemu; eyo gye yasinziira n’awandiika olugero olukwata ku lugendo lw’omutambuze ng’ava mu nsi ey’okuzikirira agenda mu kibuga eky’omu ggulu.

Era eddoboozi eryo okuva mu kkomera ly'e Bedford lyogedde mu ddoboozi erisonsomola eri emitima gy'abantu okumala emyaka egisukka mu bikumi ebibiri. Olugero lwa Bunyan olw'Olugendo Lw'omutambuze n'Ekisa kya Katonda Ekitakoma eri Omwonoonyi Lukulwe lukulembedde bangi okutuuka mu kkubo ery'obulamu.

Baxter, Flavel, Allein, n'abalala bangi abaalina ebirabo ebingi, omuli obuyivu, awamu n'Obukristaayo obwa nnamaddala ne bayimirirawo mu buvumu obwekitalo okulwanirira okukkiriza okwasooka okuweebwa abatukuvu. Omulimu ogwakolebwa abantu bano, nga bwe bawerebwa abafuga ensi eno n'okuyitibwa abamenyi b'amateeka, teguliyinza kusaanawo. Ate oluyimba lwa Flavel: Ensulo Ey'obulamu n'ekisa kya Katonda, luyigirizza bangi engeri gye bayinza okuwaayo emyoyo gyabwe eri Kristo agikuuma. Ye Baxter n'ekikwate ky'Omusumba Azze Obuggya kireetedde bangi abaagala omulimu gwa Katonda okudda obuggya emikisa, nga kw'otadde Ekiwummulo Ky'abatukuvu Ekitaggwaawo kikoze omulimu gw'okutuusa emyoyo mu "kiwummulo" ekisigaddeyo eri abaana ba Katonda.

Whitefield ne ba Wesley nabo baalabika nga basitudde omumuli gwa Katonda wakati mu kizikiza ekyabuutikira emyoyo gy'abantu oluvannyuma Iw'emyaka kikumi. Ekanisa eyatandikibwawo bwe yali nga yeefuga, abantu b'e Bungereza baawola okutuusa eddiini nga tokyayinza kugyawula ku bukaafiri. Eddiini y'obutonde ng'abasumba gye bettanira okuyigiriza era nga nabo gye bayigako. Ng'okuba Omukistaayo omulungi abayivu bakuŋŋoola, era nga beenyumiririza mu butaba bo kye baayitanga akajanja. Ate ng'abantu baabulijjo bo balekeddwa mu butamanya obuyitirivu n'okukola agayisa agavundu, so nga n'ekkanisa tekyalina maanyi ago oba okukkiriza esobole okuwanirira omulimu gw'ayo ogugudde.

Omusingi omukulu ogukwata ku butuukirivu olw'okukkiriza, ogwayigirzibwanga Luther, nga kumpi tegukyayigirizibwa: wabula enjigiriza ya Luumi eteekesa essira ku bulukozi nga wesigama ku bikolwa ebirungi. Kyokka nga Whitefield ne ba Wesley abaali mu kkanisa eno eyatandikibwawo, bawulira nga banoonya okusaasira kwa Katonda mu mazima, so nga ekyo kye bayigirizibwa okukola ebikolwa ebirungi n'okukwata amateeka g'eddiini.

Olumu Charles Wesley bwe yalwala, era ng'asuubira nti ayinza n'okufa, yabuuzibwa essuubi lye ery'obulamu obutaggwaawo mwalitadde. Eky'okuddamu kye kyali nti: "Nfubye nnyo okuweereza Katonda." Kyokka mukwano gwe eyamubuuza bwe yamulaba ng'atamatidde, Wesley kwe kufumiitiriza: Kiki! Okufuba kwange siyinza kukwesigamyako ssuubi lyange? Anaayinza okuntwalako bye nkoleredde? Ate sirinaayo kirala kye nninamu ssuubi." John Whitehead, Life of the Rev. Charles Wesley, p. 102. Ekyo kye kizikiza ky'obutamanya nga bwe kyali kituuse mu kkanisa, ng'abantu tebakyayinza kulaba saddaaka ya Kristo, ng'ekitiibwa kya Kristo kimunyagiddwako, era

nga bakyusiddwa ebirowoozo byabwe obutalaba ssuubi lyabwe lyokka ery'obulokozi - omusaayi gw'Omuunuzi eyakomererwa.

Wesley awamu ne banne, baakizuula nga eddiini ey'amazima eri mu mutima, era ng'amateeka ga Katonda gatuukira ddala mu kufumiitiriza kw'omuntu mu bikolwa era ne mu bigambo. Baanoonya okufuna obulamu obuggya olw'okwagala okubeera abatukuvu mu mutima n'okweyisa obulungi. Awamu n'okusaba okw'amaanyi, baakutula enjegere z'omubi ezaali zisibye omutima. Baayiga okwegaanyisa, okugaba ko n'okwetoowaza, baayiga okwerumya n'okutuukiriza byonna bye baalaba nga bibayamba okutuuka ku kye baagala - bwe butukuvu obuyinza okusiimibwa Katonda. Naye tebaasobola kutuuka ku kigendererwa kyabwe. Okufuba kwabwe nga tekuyinza kubasumulula okuva mu kulumirizibwa kw'ekibi wadde okukutula amaanyi gaakwo. Olwo lwe lutalo lwe lumu Luther lwe yalwananga nalwo mu kisenge gye yasulanga e Erfurt. Ekyo kye kibuuzo ekyakulungutanyanga emeeme ye. "Naye omuntu ayinza atya okuba n&pos;obutuukirivu eri Katonda?" Yobu 9:2.

Omuliro ogwa mazima ga Katonda kumpi ogwali kuzikiriridde ku bituuti by'Obupulotestanti, nga gugenda kuddamu okukoleezebwa n'omuliro ogwabakwasibwa Abakristaayo b'e Bohemiya mu mirembe egyayita. Obupulotestanti mu Bohemiya bwali busambiriddwa Luumi. Nga bonna abajeema okwegaana amazima baawalirizibwa okudduka. Abamu ne bafuna obubudamo e Bungereza gye baasigala nga banywevu mu kukkiriza kwabwe okwo. Abaana b'Abakristaayo bano be baakwasa omumuli Wesley ne banne.

John ne Charles Wesley nga bamaze okwawulwa ng'abaweereza baawerezebwa mu Amerika ng'abaminsani. Era bonna abaali ku lyato nga Bakristaayo abeegattira awamu mu kibiina kya Moravia. Wabula Wesley yatya nnyo bwe yalaba nga anaatera okufa olw'amayengo amangi ge baasisinkana ku nnyanja nga bagenda, anti ng'alowooza nti tannafuna mirembe awamu ne Katonda. Ate ng'Abagirimaani bwe bali mu lyato mwe yali ng'omugwira bo nga bakakkamu byakitalo.

"Nzize nga mbetegereza mu nneyisa yaabwe," bw'agamba. "Bagumiikiriza ekyenkanidde awo, olw'okwagala okuweereza abalala mu mirimu gino egy'obuddu so nga teri Mungereza ayinza kugikola; emirimu gyebakola n'okwagala awatali mpeera, nga bwe bagamba nti kye kisinga okubasanyusa kubanga n'Omulokozi waabwe owookwagala yabakolera kinene okusinga n'ekyo. Ne bakoleranga mu bwetoowaze awatali kuggwerera buli lunaku. Oba kukubwa, oba kusindikibwa eri, wadde ensonga yonna, nga basituka busitusi ne bakuviira; so mu kamwa kaabwe temwalabikangamu kwemulugunya kwonna. Kaakano nga batuuse mu kiseera eky'okugezesebwa oba nga ddala baanunulibwa okuva mu mwoyo w'okutya,

amalala, obusungu n'ekiruyi. Ennyanja yatabuka mu ngeri eyentiisa wakati mu luyimba lwe baali bayimba, ejjeengo ne likuba eryato okusigala mu bitundutundu, eryato ne libulira wakati mu mayengo, amazzi ne gayiika munda mu lyato, nga kiringa oba oli awo ababbidde mu buziba bw'ennyanja. Abangereza ne bakuba enduulu. Abagirimaani nga bwe bagenda mu maaso n'okuyimba. Oluvannyuma nnabuuza omu ku bo nti, 'Tewatidde?' Yanziramu nti, 'Nnebaza Katonda saatidde.' Era ne mubuuza, 'Ate bakyala bammwe awamu n'abaana?1 Yanziramu nga mukakkamu nti, 'Nedda; bakyala baffe awamu n'abaana tebatya kufa.'" Whitefield, Life of the Rev. John Wesley, page 10.

Wesley yasalawo abeereko n'Abakristaayo ba Moravia nga batuuse e Savanna okumala akaseera, era n'akwatibwako nnyo olw'Obukristaayo bwabwe. Yawandiika ku buweereza bwabwe ng'Abakristaayo bwe yageprageranya ku bw'Ekkanisa y'e Bungereza obw'okutuukiriza obutuukiriza omukolo, n'agamba nti: "Okusinza kwabwe kwonna kulaga obwetoowaze ko n'obwegendereza, era banneerabiza n'emyaka olukumi mu olusanvu egyayitawo wakati, ne nneeraba nga ndi mu zimu ku nkuŋŋaana ziri ezitaabeeranga byabufuzi wadde okubeera ekifaananyi obufaananyi; wabula Pawulo omukozi w'eweema, oba Peetero omuvubi w'abantu mwe baawererezanga; kyokka mu Mwoyo era ne mu maanyi." - Ibid., p. 11, 12.

Bwe yakomawo e Bungereza, Wesley yannyonnyoka bulungi amazima ga Bayibuli ge yayigirizibwa omubuulizi w'enzikiriza ya Moravia. Yakimanya nga kimugwanira okulekayo okwesigama ku bikolwa bye olw'okuweebwa obulokozi wabula yeesige "Omwana gw'endiga owa Katonda, ajjawo ebibi by'ensi." Abamoravia bwe baakuŋŋaanira e London, baasomerwa ekiwandiiko kya Luther nga kinnyonnyola engeri Omwoyo wa Katonda bw'akolera mu mutima gw'omukkiriza. Wesley bwe yali awuliriza, yawulira ng'akutte omuliro mu mwoyo gwe. "Nnawulira nga omutima gwange gubugumye mu ngeri etali yabulijjo," bw'agamba. "Nnalowoozanga nti mazima nzikiriza Kristo, Kristo yekka, olw'obulokozi bwange: muli ne mpuliranga n'obukakafu nti yajjawo ebibi byange, ebibi byange ddala, era nga yandokola okuva mu tteeka ly'ekibi n'okufa." - Ibid., p. 52.

Wesley yali anoonya Katonda mu ngeri ye okuyita mu kwebonereza, okwegaanyisa n'okwerumya okumala emyaka mingi, mbu olwo Iw'anayagalibwa Katonda. Naye kaakano yali amuzudde; era n'akizuula nga ekisa kya Katonda kye yakolereranga okuyita mu kusaba n'okusiiba, okuyita mu bikolwa eby'okugaba awamu n'okwerumya, kituweebwa nga kirabo, awatali kukisasulira muwendo gwonna."

Okukkiriza kwe bwe kwamala okunywezebwa mu Kristo, omwoyo gwe ne gukwata omuliro gw'okwagala okubunyisa wonna amazima g'enjiri ey'ekitiibwa ey'ekisa kya Katonda eky'obuwa. Yagamba nti: "Okusinziira mu buli kitundu kya nsi we ndi, ensi yonna ng'angiraba nga amatwale gange mwe nnina okuweerereza, nga kinkakatako

olw'obuvunanyizibwa bwange okutegeeza amawulire amalungi ag'obulokozi buli yenna akkiriza okuwuliriza. Ibid., p.74.

Yeeyongera okubeera omwegendereza nga bwe yali naye kaakano si ng'ekisinziirwako, wabula ng'ekikolwa ekiva mu kukkiriza; si Iwakubanga nti gwe mulandira, naye ng'ekibala eky'esuubi ly'Omukristaayo, era nga ekisa ekyo kirabikira mu buwulize. Obulamu bwa Wesley yabumalira mu kubuulira amazima amakulu ge yafuna okuyita mu kulokolebwa olw'okukkiriza omusaayi gwa Kristo

ogujjawo ekibi, ne mu maanyi ag'Omwoyo Omutukuvu agakolera mu mutima okuleeta ebibala mu bulamu obwesigama ku kyokulabirako kya Kristo.

Whitefield ne Wesley baatekebwateekebwa okukola omulimu okuyita mu ebyo ebyabatuukako ne bategeera embeera mwe baali bagwiridde; bwebatyo bayinze okuyimirirawo mu biseera ebizibu nga abaserikale abalungi aba Kristo, kubanga baanyomebwa ne basekererwa awamu n'okuyigganyizibwa bwe baali ku settendekero era ne bwe baali bayingira obuweereza. Baasekererwanga bayizi bannaabwe abatatya Katonda abo awamu ne bannaabwe abaabalumirwangako ne bapaatiikibwako n'erinnya ery'Abamethodisti - erinnya kaakano erissibwamu ekitiibwa ng'emu ku ddiini enkulu mu Bungereza ne mu Amerika.

Wabula Mukama yabakyusa okuyita mu kigambo kye eky'omuwendo omungi, okuva mu Kkanisa y'Ebungereza mwe baanywezebwa obulungi mu ngeri zaayo ez'okusinza. Omwoyo Omutukuvu n'abalumirizanga babuulirenga Kristo eyakomererwa. Era ne babeeiwanga mu mirimu gyabwe okuyita mu maanyi ag'Oyo ali waggulu. Abantu nkumi na nkumi ne bakyusibwanga era nga bakyukidde ddala. Ne kizuulibwa nga kikulu okukuuma endiga zino okuva ku misege egisikula. Wabula Wesley nga tanafuna ndowooza ya kuteekawo ddiini ndala empya, kyokka yabateekerateekera mu linnya ery'amanyibwa nga Methodisti Connection.

Kyokka ababuulizi bano baafuna okuwakanyizibwa kungi okuva mu kkanisa eyasangibwawo; naye Katonda mu magezi ge, naafugira mu bukulembeze bw'ekkanisa enkyukakyuka ne zitandikira mu nda mu yo. Singa zaatandikira bweru w'ayo, tezandiyinzizza kutuuka we zaasinga kwetaagibwa. Naye olw'okubanga ababuulizi bano abaateekawo okudda obuggya mu kkanisa baali ba mu kkanisa, era nga baaweererezanga mu matwale g'ayo buli lwe baafunanga omukisa, amazima gaayanguyirwa okuyingira mu bifo gye gandiziyiziddwa okutuuka. Abalabirizi abaali beebase ne bazuukusibwa okuva mu tulo ne bafuuka ababuulizi abamaanyi mu matwale gaabwe. Amakanisa agaali gagguggubidde mu kusinza okwemikolo ne gaddamu obulamu.

Mu biro bya Wesley, abantu baakolanga emirimu gyabwe okuyita mu birabo byabwe ebyenjawulo, okufaananako ne bwe gwalinga mu kusooka kw'ekkanisa. Nga tebafaananya

njigiriza wabula bonna ne bakwatibwangako Omwoyo wa Katonda, nga bonna bamaliddwawo ekigendererwa kimu: kwe kuwangulira Kristo emyoyo. Era olumu enjawukana ezaaliwo wakati wa Wesley ne Wtiitefield kata ziteekewo obukyayi; naye olw'okubanga baayigirizibwa obuwombeefu mu gunjuliro lya Kristo, baatabaganyizibwa n'okwagala awamu n'okuzibiikiriziganya. Tebayinza kuddamu kuyombagana, newakubadde nga ensobi n'obubi byagenda byeyongeranga buli wantu, era nga n'ababi bwe beeyongera mu kuzikirira.

Abaddu ba Katonda ne bayitanga mu buzibu obutayogerekeka. Eno abantu abamaanyi era n'abayivu nga bwe babalwanyisa. Ate abalabirizi nabo ne basitula obukyayi bwabwe nate oluvannyuma lw'ekiseera, bwetyo enjiri etuukiridde n'eggalirwa ebweru w'ekkanisa awamu n'abagibuuliranga. Abalabirizi bwe baagaana ababuulizi okulinnya ku bituuti by'ekkanisa, abantu ne baddayo ennyuma mu butamanya ko n'obugwenyufu. Era enfunda nnyingi John Wesley naawoneranga watono okuttibwa olw'ekisa kya Katonda. Lwali olwo baawerera ekibinja ky'abantu okumukola obubi, kyokka nga talina waayinza kuwonera, ne waalabika malayika mu

kifaananyi ky'omuntu eyayimirira waali, abantu abo ne bagwa eri, omuddu wa Kristo n'ayitawo mirembe.

Olumu Wesley bwe yali ayogera ku ngeri bwe yalokolebwamu okuva mu gubinja gw'abantu abaali baswakiidde, yagamba nti: "Bangi baayagala nnyo okuntega ngwe wansi bwe twalinga tutambula tukkirira okugenda mu kibuga ekkubo nga liseerera; nga muli balowooza nti bwe ngwa wansi siyinze kusitukawo nate. Naye saayinza kwesittala wadde naakatono, wadde okuseerera okutuusa nga mbeyawuliddeko ddala.... Era newakubadde nga bangi baafubanga bakwate engoye zange bansike ngwe wansi, tebayinzanga kuzinyweza: wabula omu yekka ye yanyweza omusipi gwe nnali nnesibye mu kiwato naye ne gwesumulula ne gusigala mu mikono gye.... Omusajja omu owamaanyi eyandi ennyuma, yasawukanga omuggo gw'omupeera emirundi egiwerako; nga singa gwankwasaako omulundi gumu gwokka ku mutwe, teyandibonyebonye nnyo. Naye ku buli mulundi, yakubanga bbanga, naye nange saamanya; kubanga saayinza kukyukira ku mukono gwa kkono wadde ogwa ddyo.... Omulala n'ajja nga yenyiga wakati mu bantu, nga bwawanise omukono gwe mu bbanga okunkuba, kyokka nagussa mangu nnyo, n'akuba ku mutwe gwange, nga bwagamba nti: 'Ng'alina enviiri ezigonda!'.... Wabula abasajja bali abasooka abaakwatibwako ku mitima gyabwe, be bamu ku bazira b'omu kibuga abaakulemberanga abantu abaakolanga effujjo mu kibuga, era omu ku bo yaweebwa n'ekirabo eky'okulwana n'eddubu....

"Naye Katonda ng'atufuula bangu ffe okutuukiriza by'ayagala! Emyaka ebiri emabega, ettoffaali lyakolobola ekibegabega kyange. Ne wayita omwaka gumu ne nkasuukirirwa ejjinja ery'ankuba mu kyenyi. Omwezi ogwayita nakubibwa ekikonde, ate

n'enkubwa emirundi ebiri akawungeezi ka leero, omulundi ogwasoose bwe twabadde tetunajja mu kibuga, ate n'omulala nga tufulumye ebweru w'ekibuga; naye wonna ne sirumwa; kubanga newakubadde nga omuntu omu yankuba ekikonde ku bbeere n'amaanyi ge gonna, ate omulala n'ankuba mu maanyi amayitirivu ku mimwa ne nfuuwa n'omusaayi, sirumiddwa wadde naakatono ku mirundi gyombi okusinga Iwe bandimpise ekitagasa." - John Wesley, Works, vol. 3, pp. 297,298.

Abamethodisti ab'omu kiseera ekyo - omuli abantu babulijjo awamu n'ababuulizi - baagumira okuŋŋoolebwa n'okuyigganyizibwa, omuli abantu b'ekkanisa era n'abatali bannaddiini nga beefuula kye batali. Baasimbibwanga mu mbuga z'amateeka - lwa kutuusa mukolo, kubanga tewaaliwo bwenkanya mu mbuga z'amateeka mu biseera ebyo. Era emirundi mingi ne bakubibwanga ababayigganyanga. Abantu abasiwuufu b'empisa ne bavanga nnyumba ku nnyumba nga bwe bagenda bonoona ebibajje n'ebintu eby'omuwendo, nga bwe banyaga byonna bye basanze, eno nga bwe bakola ebikolobero ku basajja abakazi awamu n'abaana. Ate emirundi egimu, ne batimbanga ebiwandiiko ebiyita abantu abandyagadde okuyambako mu kumenya amadirisa n'okunyaga ennyumba z'Abamethodisti, bakuŋŋaanire awantu mu kiseera ekigere. Abantu ne bamenyanga amateeka ga Katonda awamu n'ag'ensi mu Iwatu awatali akuba ku mukono. Ne bayigganyanga abantu nga babavunaana Iwa kwagala kukyusa bigere bya mwonoonyi ave mu kkubo erimutwala mu kuzikirira adde mu kkubo ery'obutuukirwu.

John Wesley agamba bwe yali ayogera ku lwe baamuvunaana ye awamu ne banne nti: "Abamu babityebekanga nti enjigiriza z'abantu bano za bulimba, ziwabya era

zicamuukiriza bucamuukiriza; era nga mpya nnyo ezitawulirwangako okutuusa wano jjo lyabalamu; era nga balimu enjigiriza n'akajanja k'Abaquaka, era ba papa. Obunnanfuusi buno bumaze okumalibwawo, olw'okubanga bulabikira ne mu Byawandiikibwa nga bwe binnyonnyolwa ekkanisa yafFe eno. N'olwekyo ekkanisa yaffe teyinza kuba nti yawaba oba nti yagwa kavuna Ebyawandiikibwa biba nga by'amazima." "Ate abalala ne babityebeka nti, 'Enjigiriza yaabwe nzibu ddala; era bafuula ekkubo erigenda mu ggulu okuba effunda ennyo.'.... Naye bayinza okufuula ekkubo erigenda mu ggulu okuba effunda ennyo okusinga Mukama waffe awamu n'abayigirizwa kye baakola? Enjigiriza yaabwe eyinza okuba ey'okukuuma obutiribiri ennyo okusinga Bayibuli nga bw'eyigiriza? Lowooza ku Byawandiikibwa bino ebyangu: ' Yagalanga Mukama Katonda wo n'omutima gwo gwonna, n'amagezi go gonna, n'emmeeme yo yonna, n'obulamu bwo bwonna.' 'Kubanga buli kigambo ekitaliimu abantu kye boogera, balikiwoleza ku lunaku olw'omusango.' 'Kale oba nga mulya, oba nga munywa, oba nga mukola ekigambo kyonna kyonna, mukolenga byonna olw'ekitiibwa kya Katonda.'

"Enjigiriza yaabwe bw'eba nga nkalubo okusinga awo, bebavunanyizibwa, naye mukimanyidde ddala mu magezi gammwe nga sikituufu. Era ani ayinza obutamenya

wadde akatonyeze akamu mu mateeka n'atayonoona kigambo kya Katonda? Kiyinzika omuwanika w'ebyama bya Katonda okuba omwesigwa bw'awanyisaamu ebimu ku by'obugagga ebitukuvu? Mbagamba nti si bwekiri. Tayinza kukendezaako n'ekimu, wadde okuddiriza ku kiragiro; wabula kimukakatako okukitegeeza abantu bonna nti, 'nnyinza obutakkakkanya ddaala lya Byawandiikibwa kutuuka ku kyemwagala. Naye mmwe mulina okutuuka ku mutindo, bwekitaba kityo, muli baakuzikirira.' Eno y'emu ku nsonga eyagalibwa abangi ekwata ku bikolwa by'abasajja bano abataaliimu mpisa yakwagala kuyamba.' Kubanga baabuuzanga nti, tebaliimu mpisa ya kwagala kuyamba? Olwo batya? Baliisa abayala era ne bambaza abali obwereere? 'Nti nedda; eyo si yensonga: mu ekyo tebalina kye babulamu naye beerowozaako nnyo! Balowooza nti tewali ayinza kulokolebwa wabula abo bokka abali mu nzikiriza yaabwe.'" - Ibid., voI. 3, pp. 152, 153.

Okuddirira mu by'omwoyo okwaliwo mu Bungereza ebbanga si ddene Wesley olyoke ajje, kwali kunene ddala kubanga kwavaamu n'enjigiriza ya antinomian eyigiriza nti Omukristaayo bw'aba n'okukkiriza mu Kristo aba wa ddembe era takakatibwako kuba muwulize eri amateeka ag'empisa nga bwe gali mu Ndagaano Enkadde. Nga bagamba nti Kristo yajjawo amateeeka ag'empisa nabwekityo Abakristaayo tegakyabafuga; nti omukkiriza yasumululwa okuva mu "busibe bw'ebikolwa ebirungi." Abalala nga newakubadde bakkiriza amateeka ga Katonda okuba nga galubeerera, nga bagamba nti kyali tekyetaagisa basumba kubuulirira bantu nti bawulire ebiragiro ebiri mu mateeka, olw'okubanga abo Katonda be yalokola "bawalirizibwa olw'ekisa kya Katonda okuyisa empisa ennungi," ate abo abalindiridde okuzikirira okw'emirembe n'emirembe "tebalina maanyi ga bafuula bawulize eri amateeka ga Katonda."

Abalala nabo nga bategeeza nti "abalonde tebayinza kugwa okuva mu kisa kya Katonda wadde nti Katonda ayinza okubajjako okusaasirwa," ne bafuna nate enjigiriza embi ddala nti "ebikolwa ebyobugwagwa bye bakola si bibi ddala wadde okutwalibwa mu ttuluba ly'okujeemera amateeka ga Katonda, era nti, n'olwekyo, tebayinza kwatula nti boonoonye olw'okumenya amateeka basobole okwenenya." — McClintock and Strong, Cyclopedia, art. "Antinomians." N'olwekyo nti, newakubadde ekibi ekisembayo okuba ekibi, ekirowoozebwa abantu bonna nti kuba kumenya mateeka ga Katonda, si kibi mu maaso ga Katonda," kavuna abeera nga akikoze y'omu ku balonde ba Katonda, kubanga eyo y'emu ku mpisa ezaawula abalonde nga tebayinza kukola kintu kyonna ekinyiiza Katonda wadde amateeka kye gagaana."

Enjigiriza ezo ezitiisa okuwulirwa, mwe musibuka n'enjigiriza ezisanyukirwa abayigiriza ab'ensangi zino n&pos;abayivu mu ddiini nti tewaliiwo tteeka lya Katonda ttuufu litakyuka, wabula etteeka ettuufu ery'empisa lirabikira mu bantu bennyini, era nga lisobola okukyuka. Naye endowooza zino zonna zigunjibwa mu mwoyo gwe gumu ogwa ssabalimba eyali mu ggulu eteri kibi naayingiza mu batuulayo omwoyo gw'okumenya amateeka ga Katonda amatukuvu.

Enjigiriza eyigiriza nti Katonda awa buwi biragiro, era takkiriza bantu kwerowooleza, ereetedde bangi okukyawa amateeka ga Katonda. Ebyo ab'enjigiriza ya antinomian bye baayigirizanga Wesley bye yawakanyiza ddala, nga bw'abategeeza nti enjigiriza ezo zikontana n'Ebyawandiikibwa. "Kubanga ekisa kya Katonda kirabise nga kireetera abantu bonna obulokozi." "Ekyo kye kirungi, ekikkirizibwa mu maaso g'Omulokozi waffe Katonda, ayagala abantu bonna okulokoka, era okutuuka mu kutegeerera ddala amazima. Kubanga waliwo Katonda omu, omuntu Kristo Yesu, eyeewaayo abe omutango olwa bonna." Tito 2: 11; lTimoseewo 2: 3-6. Omwoyo wa Katonda atuweebwa buwa olw'okusobozesa buli muntu okwefunira obulokozi. Bwatyo Kristo, "Omusana ogwamazima" ky'ava abeera "omusana ogwakira buli muntu, nga gujya mu nsi " Yokaana 1: 9. Bwekityo abantu balemcrerwa bulemererwa okwefunira obulokozi ekirabo ekyobulamu Iwa kwagala kwabwe.

Bwe yali ayanukula ebyali byogerwa nti amateeka ekkumi awamu n'amateeka ag'emikolo gaggibwawo Kriso bwe yafa ku musaalaba, Wesley yagamba nti, empisa eziri mu mateeka ekkumi agaawandiikibwa, era ne gakuumibwa bannabbi, teyagaggyaawo. Eyo si y'ensonga eyamuleeta okuggyawo newakubadde ekitundu ekimu ku go. Amateeka ago tegayinza kuggibwawo, 'gayimirirawo ng'omujulizi ow'amazima mu ggulu'.... 'Gawaandiikibwa si mu nnukuta ez'oku bipande eby'amayinja' naye mu mitima egy'abaana b'abantu nga baakamala okuggibwa mu mikono gy'Omutonzi okuva ku lubereberye lw'ensi. Ekyennaku, ennukuta olumu ezawandiikibwa n'engalo ya Katonda, kaakano zoonooneddwa ekibi mu ngeri embi ennyo, naye era teziyinza kusangulibwawo zonna, abantu bwe baba bakyayinza okwawula obulungi n'obubi. Olulyo lw'omuntu lukyavunaanyizibwa okuwulira buli kitundu ku mateeka ago, era okuyita mu mirembe gyonna; nga tegayinza kukyusibwa olw'okubanga gayiseeko ekiseera, oba nti ga mu kitundu kirala wadde oba ensonga yonna, naye olw'ekyo Katonda kyali, ne ku lw'obutonde bw'omuntu, n'engeri gye gakwanaganamu etekyuka.

"'Sajja kudibya wabula okutuukiriza,' Awatali kubuusabuusa, kyategeeza wano

kye kino, (mpozzi okufaananako n'ebyo ebyayita oba ebirijja) nti, Najja kunyweza n'okugatuukiriza mu bujjuwu, si nsonga abantu bagonoonye kyenkana wa: Najja abantu basobole okulaba obulungi ekyo ekyali kibakwekeddwa mu kizikiza: Najja okutegeeza mu bujjuwu amazima gonna agali mu go; okulaga obuwanvu era

n'obugazi, obugulumivu awamu n'obunene obwa buli kiragiro ekiri mu go, okulaga obutukuvu obutakkirizika awamu ne bwegaluŋŋamyamu obulamu obw'omwoyo." - Wesley, sermon 25.

Wesley yategeeza amateeka nga bwe gatabagana awamu n'enjiri. "N'olwekyo, mu go tulabamu okukkaanya wakati w'amateeka n'enjiri. Ku luuyi olumu, amateeka ge gatulaga ekkubo era n'okutusongera ku njiri; ate ku luuyi olulala, enjiri n'etuzzaayo mu ngeri

entuufu ey'okutuukirizamu amateeka. Ekyokulabirako, amateeka gatulagira okwagalanga Katonda, okwagalanga muliranwa waffe, okuba abeetoowaze, abakkakkamu, oba abatukuvu. Mubutuufu, muli ekyo naffe tuwulira nga tetuyinza kukituukiriza ku bwaffe; mazima 'ekyo mu buntu tekiyinzika;' naye tulaba nga mu bisuubizo bya Katonda ng'atusuubiza okutuwa okwagala okwo, atufuule abawombeefu, abateefu era abatukuvu: tuwambaatira amawulire amalungi ago; ne tugamba nti kitukoleddwa ng'okukkiriza kwaffe bwe kuli; 'obutuukirivu obuli mu mateekanebutuukirizibwamu ffe,'okuyitamu kukkirizaokuli muKristo Yesu....

"Abalabe abasingayo okuba abawaggulu eri enjiri ya Kristo," Wesley agamba, "b'ebo abawakanya era ne "bavumirira amateeka' mu Iwatu, abayigiriza abantu okumenya amateeka (bagasaanyewo, babe ba ddembe, beesumululeko obuvunaanyizibwa) si Iwa tteeka limu lyokka, erisingayo obunene oba erisingayo obutono, naye olw'amateeka gonna. Kyokka eky'ennaku ennyo, b'ebo abagwa mu bulimba buno abagamba nti basaamu Kristo ekitiibwa nga bajjawo amateeka ge, mbu nti basasaanya buweereza bwe nga bwe bamenya by'ayigiriza! Mazima, bamusaamu ekitiibwa kya ku mimwa nga Yuda bwe yakola amale agambe nti 'Labbi n'amunywegera.' Era ne Kristo ayinza okutegeeza buli omu nti, Omwana w'omuntu omulyamu olukwe ng'omunywegera?' Tekirinamu makulu okumulyamu olukwe ng'omunywegera, n'oyogera ku musaayi gwe, ate n'omuijako engule ye; okulengezza amateeka ge, nga weerowozesa nti oli mu kusasaanya njiri ye. Era tewali n'omu ayinza kuwona musango ng'ayigiriza abantu okuba n'okukkiriza naye eno nga bw'ajjawo obuwulize bwonna mu mateeka mu bugenderevu oba si mu bugenderevu: n'ayigiriza Kristo nga bw'awakanya oba okunafiiya etteeka erisingayo okuba ettono mu mateeka ga Katonda mu buli ngeri yonna." Ibid.,

Ate era Wesley yayanukula n'abo abagamba nti, "okubuulira enjiri kwanukulira amateeka gonna" bwe yagamba nti: "Kino si kituufu n'akatono. Tekwanukulira newakubadde etteeka erimu bweriti, okugeza, okulumiriza abantu ekibi, wadde okuzuukusa abali ku njegoyego ya geyeena nga beebase." Omutume Pawulo agamba nti "Ssanditegedde kibi wabula mu mateeka;" "era okutuusa ng'omuntu alumiriziddwa ekibi, lw'ayinza okuwulira obwetaavu bw'omusaayi gwa Kristo.... 'Abalamu,' ng'Omulokozi waffe yennyini bwe yagamba, 'tebeetaaga musawo, wabula abalwadde.' N'olwekyo, tekiba kya magezi omuntu omulamu okumuleetera musawo, newakubadde okwerowoozesa nti oli mulwadde. Okusooka olina okubakakasa nti balwadde; bwekitaba kityo, tebayinza kukwebaza olw'okufuba kwo. Era bwekityo tekiba kya magezi abantu okubaleetera Kristo ng'emitima gyabwe tegimwetaaga oba nga teginamenyeka." Ibid., sermon 35.

Bwatyo Wesley bwe yali abuulira ku kisa kya Katonda, yayagala "okuzimbulukusa amateeka" ga Katonda okufaanana ne Mukama we, galyoke gassibwemu ekitiibwa." Yatuukiriza omulimu ogwamukwasibwa Katonda mu bwesigwa, era n'asanyizibwa

okulaba ku bibala eby'ekitiibwa ebyava mu kukola kwe. Kunkomerero y'obulamu bwe obwaweza emyaka ekinaana - kumpi emyaka makumi ataano yagimala mu buweereza ng'atambula - era yaflina abagoberezi abassukka mu mitwalo ataano. Naye omuwendo ogwasitulibwa okuyita mu kufuba kwe okugibwa mu bunnya era n'amatongo g'ekibi okutuusibwa mu bulamu obusingako era obutukuvu, ng'okuyita mu kuyigiriza kwe, batuuka mu kutegeera Katonda obulungi, teguliyinza kumanyika okutuusa abaana ba Katonda bonna abaanunulibwa Iwe balikuŋŋaanyizibwa mu bwakabaka bwa Katonda. Obulamu bwe butulaga ekyokuyiga ekitagererwa muwendo eri buli Mukristaayo yenna. Okukkiriza okw'engeri eyo n'obukkakkamu, okufuba awatali kukoowa, okwewaayo awamu n'okwagala ebyali mu muddu wa Kristo ono, biyinza okulabikira ne mu makanisa olwaleero!

Essuula 15 —Bayibuli N&pos;enkyukakyuka Za Bufalansa

Enkyukakyuka ezaaliwo mu kyasa ky'ekkumi n'omukaaga, ezaaleetera abantu okwesomera Bayibuli, zaali ziyayaanirwa kumpi mu buli nsi za Bulaaya zonna. Amawanga agamu gaazaaniriza n'essanyu lingi, ng'omubaka okuva mu ggulu. Ate mu bitundu ebirala obwapapa ne buwangulanga byakitalo mu kugiziyiza obutayingira; bwegutyo omusana ogw'okumanya Bayibuli awamu n'amaanyi gaayo ne gugalirwa gwonna ebweru. Mu nsi ezimu, newakubadde nga omusana gwayingiranga, tegwayinzanga kutegeerwa olw'ekizikiza ekingi. Amazima ne galwanaganganga n'obulimba okumala ebyasa by'emyaka okufunako anawangula. Omubi n'awangula ku nkomerero ya byonna, amazima g'eggulu ne gasindiikirizibwa eri. "Guno gwe musango kubanga omusana guzze mu nsi, abantu ne baagala ekizikiza okukira omusana." Yokaana 3:19. Amawanga ne galekerwa okukungula bye galondawo okusiga. Omwoyo wa Katonda akwatirira n'aggibwa ku bantu abaasalawo okunyooma ekirabo eky'ekisa kya Katonda. Ekibi ne kikula. Ensi yonna n'eraba ebibala ebiva mu kugenderera okugaana omusana.

Olutalo olw'okulwanyisa Bayibuli olwali lukulungudde ebyasa by'emyaka mu Bufalansa lwatuuka ku ntikko yaalwo mu ebyo ebyali mu Nkukakyuka. Obusambattuko obwo bwasibuka ku Luumi olw'okuziyiza ebyawandiikibwa. Bwayoleka eri ensi enkola z'obwapapa mu kifaananyi ekitegerekeka obulungi - nga z'enjigiriza z'ekkanisa y'e Luumi z'ezze ng'eyigiriza.

Ebyawandiikibwa okuyizibwa mu kiseera obwapapa we bwafugira kwali kwalagulwako bannabbi; era ng'Omubikkuzi yamala dda okusonga ku katyabaga akalituuka naddala ku Bufalansa olw'okukkiriza okufugibwa "omuntu w'okwonoona."

Malayika wa Mukama agamba: "N'ekibuga ekitukuvu balikirinnyirira emyezi amakumi ana mu ebiri. Nange ndibawa abajulirwa bange babiri, era baliragulira

ennaku lukumi mu bibiri mu nkaaga, nga bambadde ebibukutu.... Era bwe baliba nga bamaze okutegeeza kwabwe, ensolo eva mu bunnya erirwana nabo, era eribawangula, era eribatta. N'omulambo gwabwe guli mu luguudo lw'ekibuga ekinene ekiyitibwa, mu mwoyo Sodomu ne Misiri era Mukama waabwe mwe yakomererwa.... N'abo abatuula ku nsi balisanyuka ku lwabwe, ne bajaguza; era baliweerezagana ebirabo; kubanga bannabbi abo ababiri baabonyaabonya abatuula ku nsi. O1uvannyuma lw'ennaku ziri essatu n'ekitundu, Omwoyo gw'obulamu oguva eri Katonda ne guyingira mu bo, ne bayimirira ku bigere byabwe, okutya kungi ne kugwa ku bo abaabalaba." Kubikkulirwa 11:2- 11.

Ekiseera ekyogerwako wano ekya "emyezi amakumi ana mu ebiri," ne "ennaku olukumi mu bibiri mu nkaaga - kye kimu, era byombi bitegeeza ekiseera ekkanisa ya Kristo

w'eribonyabonyezebwa Luumi. Emyaka 1260 egy'okufuga kw'obwapapa gy'atandika mu A.D. 538, era nga gyakukoma mu 1798. Era mu kiseera ekyo kyennyini amaggye ga Bufalansa gaalumba Luumi ne gawamba papa, era n'afiira mu buwaŋŋanguse. Newakubadde nga oluvannyuma papa omulala yalondebwa n'amusikira, obwapapa tebwaddamu kufuna maanyi ago ge bwalina mu kusooka.

Okuyigganyizibwa kw'ekkanisa tekwaliwo mu myaka gyonna 1260. Katonda mu kisa kye eri abantu be yasalako ennaku ezo ez'okugezesebwa. Yesu bwe yali alagula ku "kibonyoobonyo ekinene" eky'okutuuka ku kkanisa, Omulokozi yagamba nti: "Ennaku ezo singa tezaasalibwako, tewandirokose buli alina omubiri: naye olw'abalonde ennaku ezo zirisalibwako." Matayo 24: 22. Era okuyiggannyizibwa ne kutuuka ku nkomerero yaakwo omwaka 1798 nga gunaatera okutuuka olw'enkyukakyuka ezaaliwo.

Nnabbi ayongera okutegeeza ku bajulirwa ababiri ng'agamba nti: "Abo gye mizeyituuni ebiri n'ettabaaza ebbiri eziyimirira mu maaso ga Mukama w'ensi." "Ekigambo kyo," omuwandiisi wa zabbuli agamba, "ye ttabaaza eri ebigere byange, n'omusana eri ekkubo lyange." Kubikkulirwa 11:4; Zabbuli 119: 105. Abajulirwa ababiri bayimirirawo ku Iw'Endagaano Empya n'Enkadde. Zombi nkulu nnyo era ze zijulira entandikwa n'okubeerera kw'amateeka ga Katonda. Era ze zijulira entekateeka y'obulokozi. Ebifaananyi by'ebyo ebyalingawo mu Ndagaano Enkadde, saddaaka n'obunnabbi bwonna nga bisonga ku Mulokozi eyali ow'okujja. Ate Enjiri n'Ebbaluwa z'Abatume mu Ndagaano Empya, zo zoogera ku Mulokozi amaze okujja mu kifaananyi kyennyini nga bwekyogerwako mu bifaananyi n'obunnabbi.

"Era baliragulira ennaku lukumi mu bibiri mu nkaaga, nga bambadde ebibukutu." Abajulirwa ba Katonda bano baamala emyaka egisinga obungi ku kiseena ekyo nga balagulira mu nkukutu. Obwapapa bwafuba nnyo okukweka ekigambo eky'amazima okuva ku bantu, ne buteekawo obujulirwa obw'obulimba okuwakanya obujulirwa obw'amazima. Bayibuli bwe yawerebwa obuyinza bw'ekkanisa y'e Luumi awamu n'abafuzi; Ebyawandiikibwa bwe byawanyisibwa, era Setaani n'omuntu bwe baagunjaawo byonna ebisoboka okuwubisa ebirowoozo by'abantu; era bonna abayaŋŋanganga okwogera ku mazima amatukuvu agagirimu bwe baayiggibwanga, ne balibwangamu enkwe, ne babonyabonyezebwanga, ne basibibwanga mu makomera ag'omu ttaka, ne battibwanga olw'okukkiriza kwabwe oba ne bawalirizibwa okuddukiranga ku nsozi awali obuddukiro, awamu ne mu mpuku ne mu bunnya - awo abajulirwa bano balaguliranga mu bibukutu. Kyokka baalagula

okumalako ekiseera kyonna eky'emyaka 1260. Waalingawo abantu abeesigwa abaayagala ennyo ekigambo kya Katonda era ne bakikwatirwanga obuggya olw'okuweesa Katonda ekitiibwa. Abaddu bano ne baweebwanga amagezi, amaanyi n'obuyinza okutegeezanga amazima ge okuyita mu kiseera kino kyonna.

“Era omuntu yenna bw’ayagala okubakola obubi, omuliro guva mu kamwa kaabwe, ne gwokya abalabe baabwe: era omuntu yenna bw’ayagala okubakola obubi, bwe kityo kigwana ye okuttibwa” Kubikkulirwa 11:5. Abantu tebayinza kumala gatyoboola kigambo kya Katonda. Era amakulu ag’okulabula kuno okwentiisa galabikira mu ssuula esembayo ey’ekitabo kya Kubikkulirwa nga agamba nti: “Ntegeeza buli muntu awulira ebigambo eby’obunnabbi obw’ekitabo kino nti ‘Omuntu yenna bw’ayongerangako ku byo, Katonda alyongerangako ku ye ebibonyoobonyo ebiwandiikiddwa mu kitabo kino: era omuntu yenna bw’aggyangamu mu bigambo eby’ekitabo eky’obunnabbi buno, Katonda aliggyako omugabo gwe ku muti ogw’obulamu, ne mu kibuga ekitukuvu, ebiwandiikiddwa mu kitabo kino. Kubikkulirwa 22: 18, 19.

Okwo kwe kulabula Katonda kw’azze ng’awa abantu beekuume obutamala gawanyisa ebyo bye yayogera era bye yalagira. Era okulabula kuno kukwata ne ku abo bonna ababuzabuza abantu balyoke balengezze amateeka ga Katonda. Era kulina okulabula abo bonna abakiraba nga si kigambo kinene oba nga kibagwanira okuwulira amateeka ga Katonda oba nedda wakati mu kutya n’okukankana. Abo bonna abagulumiza endowooza zaabwe okusinga ekigambo kya Katonda, abo abawanyisa amakulu g’ebyawandiikibwa okutuukana ne bye beeyagaliza, oba olw’okwefaanaanyiriza n’ensi, beeyambika obuvunaanyizibwa bwe batayinza kwetikka. Ekigambo kya Katonda ekiwandiike, awamu n’amateeka ga Katonda, bye birigera buli muntu era bisalize bonna omusango abalisangibwa nga tebatuuka mu kigezo kino.

“Era bwe baliba nga bamaze [nga bamaliriza] okutegeeza kwabwe.” Ekiseera abajulirwa ababiri kye baalina okulaguliramu nga bambadde ebibukutu, kyakoma mu mwaka 1798. Era bwe baali basemberera enkomerero y’omulimu gwabwe nga balagulira mu nkukutu, ne wasitukawo olutalo okuva mu buyinza obwogerwako wano nga “ensolo eva mu bunnya obutakoma.” Obuyinza obwafuganga mu kkanisa era ne munsi nnyingi eza Bulaaya, nga bukolera wansi wa Setaani okuyita mu bwapapa. Naye kaakano wano nga bulabikira mu ngeri ey’enjawulo okuyita mu maanyi ga Setaani.

Yali nkola ya Luumi ng’erowoozesa abantu nti essaamu Bayibuli ekitiibwa n’egikuuma ng’esibiddwa mu lulimi olutamanyiddwa era n’ekwekebwa okuva ku bantu. Era abajulirwa ne “balaguliranga mu bibukutu” olw’obufuzi bwa Luumi. Naye obuyinza obulala - ensolo eyava mu bunnya obutakoma - nga bulina okusitukawo, nga bumaliridde okulwanyisa ekigambo kya Katonda mu lwatu.

“Ekibuga ekinene” omwattirwa abajulizi era omuli emirambo gyabwe nga gigudde ku nguudo, kye kiyitibwa “Misiri” mu mwoyo. Mu mawanga gonna agali ku nsi, Misiri yasituka mu Iwatu n’egaana okubeerawo kwa Katonda omulamu, era n’ejeemera ebiragiro bye. Tewali bwakabaka bwali buvuddeyo mu lwatu ne buwakanya era ne bulwana

n'obuyinza bw'eggulu okusinga kabaka w'e Misiri. Musa bwe yamuleetera obubaka mu linnya lya Mukama, Falaawo yamwanukula nga yenna

ajjudde amalala nti: "Yakuwa ye ani, mmuwulire eddoboozi lye okuleka Yisiraeri? Simanyi nze Mukama, era nate sirireka Yisiraeri." Kuva 5: 2. Buno bwe bukaafiri bwennyini, era n'eggwanga eriyimiriddewo mu kifaananyi kya Misiri lyakwogera mu ddoboozi lye limu mu kujeemera Katonda era lirabikiremu omwoyo gw'obutakkiriza n'obunyoomi. Era "ekibuga ekinene" kigerageranyizibwa, mu "mwoyo," ne Sodoma. Obwonoonefu bwa Sodoma mu kumenya amateeka ga Katonda, bwalabikira mu bugwenyufu obwali mu kyo. Era n'ekibi kino nakyo nga kya kweyolekera nnyo mu ggwanga lino eryali ery'okutuukiriza ebyogerwa mu kyawandiikibwa kino.

Kaakano, okusinziira ku bigambo bya nnabbi, kitegeeza nti ng'omwaka 1798 gunaatera okutuuka, waali wakusitukawo amaanyi n'obuyinza bwa Setaani obw'okulwanyisa Bayibuli. Era nga ne mu nsi abajulirwa ba Katonda ababiri ab'okuwa obujulirwa mwe baali ab'okugaanirwa okwogera, obukaafiiri ng'obwa Falaawo mwe bwalina okweyolekera awamu n'obugwenyufu bwa Sodoma.

Obunnabbi buno bwatuukirira mu ngeri eyewuunyisa okuyita mu byafaayo bya Bufalansa. Okuyita mu Nkyukakyuka ezaaliwo mu 1798, "ensi yawuniikirira bwe yawulira omulundi gw'ayo ogusooka ng'olukiiko lw'eggwanga omuli abantu abazaalibwa ne bayigirizibwa ku mulembe omugunjufu, era nga baaweebwa obuyinza okukulembera erimu ku ggwanga erisinga mu mawanga ga Bulaaya, ne boogera n'eddoboozi limu okugaana amazima ag'omuwendo agaaweebwa omuntu, bonna ne bagaanira wamu awatali kwekutulamu okukkiriza n'okusinza Katonda." Sir Walter Scott, Life of Napoleon, vol. I, ch. 17. "Bufalansa lye ggwanga lyokka mu nsi erikyalina ebyafaayo ebikakasibwa, nga lyagolola omukono gwalyo okulwanyisa Omutandisi era Omutonzi w'ensi. Waliwo abantu bangi abawoozi, abakaafiiri bangi, babaddewo era bakyayongera okubaawo, mu Bungereza, mu Bugirimaani, mu Sipeyini n'awalala wangi; naye Bufalansa tewannabaawo amwenkana okuyita mu byafaayo by'ensi yonna, nga lye ggwanga lyokka eryalagira okuyita mu Lukiiko Olukulu olw'eggwanga, ne lirangirira nti Katonda taliiyo, era nga n'abantu bonna abali mu bibuga era n'abalala bangi mu bitundu ebirala, omuli abakyala era n'abaami, ne bazina nga bwe bayimba wakati mu ssanyu nga baaniriza ekirangiriro." - Blackwood's Magazine, November, 1870.

Mu Bufalansa mwalabikiramu n'engeri endala eyenjawulo era eyali ne mu Sodoma. Mu kiseera enkyukakyuka we zaabeererawo, ensi yali yaggwamu empisa nga n'obwonoonefu bulinnye ng'obwo obwazikirizisa ebibuga ebyali mu lusenyi. Tusoma ku muwandiisi w'ebyafaayo era n'atulaga obukaafiiri awamu n'obugwenyufu ebyali mu Bufalansa ddala nga bwe byogerwa mu bunnabbi: "Amateeka ge baakola naye nga gakosa Obukristaayo, mwe mwali n'ago agatyoboola ekitiibwa ky'obufumbo - obufumbo

obwatukuzibwa nga buweebwa omuntu, era nga bwe bunyweza olulyo lw'omuntu - ne bufuulibwa obw'okukuuma obukuumi endaaano ezaateekebwa abafuzi eziggwaawo amangu, ababiri ze bayinza okuteekako emikono naye ne baziyuzaamu we baagalidde.... Oba nga ababi bayinza okugunja n'okuteeka amateeka agayinza okuzikiriza buli kyonna ekiweebwa ekitiibwa, ekisanyusa amaaso, oba okuzikiriza obufumbo obubaddewo ebbanga lyonna nga bakimanyidde ddala nti bwe bwonoonebwa, kubanga ekyo kye baali baagala amateeka ago gagende nga gasikirwa buli mulembe oguddawo, babeera tebakomye mu kugunjaawo ntekateeka esingako mu kutyobooola bufumbo kyokka.... Sophie Amoult kazanyirizi

w'ebigambo kyava abwogerako nga 'essakalamentu y'obwenzi.'" - Scott, vol. 1, ch.17.

"Era Mukama waabwe mwe yakomererwa." Era n'obunnabbi buno Bufalansa yabutuukiriza. Teri nsi ndala yonna omwali mweyolekedde omwoyo gw'obukyayi eri Kristo okwenkana Bufalansa. Teri nsi yonna amazima gye gaasinga kuwakanyizibwa mu ngeri ey'obukambwe okufaanana Bufalansa. Mazima Bufalansa yakomerera Kristo okuyita mu bayigiriizwa be bwe yayigganya buli yenna ayatula amazima g'enjiri.

Omusaayi gw'abatukuvu ne guyiikanga mu buli kyasa kya myaka. Abagoberezi ba Waldensi ng'eno bwe bagenda battibwa eyo waggulu ku nsozi ze Piedmont "olw'ekigambo kya Katonda era n'okutegeeza kwa Yesu Kristo," ne baganda baabwe abalala abamanyiddwa nga Albigenses okuva e Bufalansa ne battibwanga olw'amazima. Abayigirizwa ba Albigenses battibwanga mu bukambwe obutayogerekeka mu biseera Bufalansa we yabeerera mu Nkyukakyuka z'ebyobufuzi. Kabaka n'abakungu, abalangira n'abambejja, abagabe ne babinojjo mu ggwanga, ne basanyusanga amaaso gaabwe nga balaba abajulirwa ba Kristo battibwa nga babonaabona. Mu abo abattibwa ennyo mwe mwali n'abazira ba Huguenots abaalwana entalo enzibu ddala olw'okulwanirira eddembe lyabwe ery'obuntu erisinga okwetaagibwa omuntu yenna. Abapulotestanti ne batwalibwanga ng'abamenyi b'amateeka, era ne bateekebwako omuwendo buli anaaleetanga omutwe gwabwe, awo ne balyoka bayiggibwanga ng'ensolo z'omunsiko.

"Ekkanisa mu ddungu," b'ebo abaawonawo nga babulubuutira mu Bufalansa, nga bwe bagenda bekweka mu nsozi z'omu bukiika ddyo eyo mu kyasa ky'ekkumi n'omunaana naye nga bakyanywezezza okukkiriza kwa bakitaabwe. Bwe bagezangako basisinkane okuyita mu budde obw'ekiro oba eyo ku ttale mu malungu ne bakwatibwanga abaserikale abaabatwalanga mu buddu obw'olubeerera okugolomolanga ebyombo. Abantu abagezi, era abayivu mu Bufalansa ne basibwanga mu njegere, ne babonyabonyezebwanga byakitalo, wakati mu banyazi n'abatemu. (Laba Wylie, b. 22, ch. 6.) Abalala ne babakwatirwanga ekisa bwe baabattanga nga batugiddwa, naye nga bo tebalina kyakulwanyisa kyonna wadde okusobola okweyamba, wabula okufukamira ku maviivi

gaabwe ne basaba. Emirambo gy'abantu abakuze mu myaka, abakyala awamu n'abaana abatalina musango bikumi na bikumi ne gisigalanga mu bifo we battiddwa eyo gye baakuŋŋaaniranga. Bwe wabanga otambula eyo ku nsozi oba mu bibira, gye baakuŋŋaaniranga ng'empisa yaabwe bwe yali, nga tekikwewunyisa okusanga "emirambo egibikkiddwa ebisubi kumpi mu bikifo ebina ekifo kimu, oba okusanga emirambo egirengejja waggulu ku miti." Ensi yattisa abantu n'ekitala, embazzi, oba okubookya n'omuliro, era "ensi yonna n'efuuka amatongo ageetadde." Ebikolobero bino byakkirizibwa mu mateeka... naye si mu kiseera eky'ekizikiza, wabula mu mulembe omututumufu ogwa kabaka Louis XIV. Amagezi ag'ekikugu nga gamaze okuvumbulwa, okuwandiika nga kubunye wonna, abantu nga bayize amateeka agafuga era agaweebwa ekitiibwa." - Ibid., b. 22, ch. 7.

Naye ekikolobero ekyasinga okuba nga kye kisinga mu byonna ebyali bikoleddwa omulabe mu nsi ezikyasinze okuba embi, lwe lwo Iwe baatugumbula St. Bartholomew. Ensi ekyajjukira entiisa ennene eyaliwo mu kikolwa eky'obukabwe

ennyo ekyakolebwa so nga kyali kyabunafu ddala. Abalabirizi b'ekkanisa y'e Luumi baasaakiriza Kabaka wa Bufalansa akkirize mu butongole ekittabantu, ekikolwa naye kye yakkiriza. Era okuvuga kw'ekide ku ssaawa mukaaga ogw'ekiro, ke kaali akabonero ak'essaawa endagaane. Abapulotestanti nkumi na nkumi bambi abaali beebase mu mayumba gaabwe mu budde obw'ekiro, nga beesigulidde ku kabaka waabwe eyalayira okubakuuma, ne bakwatibwa awatali kubalabula nga bwe babatugumbula.

Nga Kristo bwe yali omukulembeze w'abantu be atalabika na maaso nga bava mu bunyage e Misiri, ne Setaani bwe yali eri abantu be nga bakola omulimu guno omukambwe ennyo ogw'ekittabantu. Ekittabantu kyakulungula ennaku musanvu mu kibuga Paris, naye ennaku essatu ezasooka nga tekikkirizika. Ekiragiro kya kabaka nga tekikoma mu kibuga kyokka, wabula nga kituuka ne mu byalo awamu ne mu bubuga obutonotono kavuna wabeerayo Abapulotestanti. Nga tebataliza myaka wadde ekikula. Nga ssi mwana muwere oba omukadde alina envi awonawo. Abakungu n'abawejjere, abakulu n'abato, ba maama wamu n'abaana, bonna ne battirwanga wamu. Obutemu ne bukulungula emyezi ebiri wonna mu Bufalansa. Abantu abawera emitwalo musanvu, abantu ab'obuvunaanyiibwa ne bazikirira.

"Amawulire ag'ekitta bantu nga gatuuse e Luumi, abalabirizi ne basanyuka byakitalo. Kaliddinaali w'e Loraine n'ayozayoza omubaka eyaleeta amawulire bwe yamutikkira engule lukumi lulamba; ate ye kanoni w'e St. Angelo n&pos;amwebaza nnyo nnyini; ebide ne bivuga wonna; obudde obwali obw'enzikiza ne bwakayakana olw'ebyoto ebyakumwa nga bajaguza; ne kabaka Gregory XIII, nga yeetolooddwa ba kaliddinaali awamu n'abakungu b'ekeleziya, ne basimba ennyiriri okugenda mu ekeleziya ya St. Louis, kaliddinaali w'e Lorraine n'atendereza nga bw'ayimba Te Deum Ne bateekawo omudaali

okujjukiranga ekittabantu ekyo, era ne mu kibuga Vatican oyinza okulaba ebifaananyi ebisiige bisatu ebyasiigibwa Vasari, nga biraga abalumbaganyi, kabaka ng'atudde mu lukiiko batekateeka ekittabantu n'ekittabantu kyennyini. Kabaka Gregory yaweereza munne Charles ebimuli ebya zaabu; era nga wayise emyezi ena oluwannyuma lw'ekittabantu,... n'atuula okuwuliriza obubaka ng'omusasedooti Omufalansa abuulira,... ng'ayogera ku 'olunaku olwo nga bwe Iwali olw'essanyu ennyo, kitaffe omutukuvu ennyo bwe yafuna obubaka obwamusanyusa era ne yeebaza Katonda awamu ne Louis omutuukirwu.'" - Henry White, The Masacre of St Bartholomew, ch. 14, par. 34.

Mu mwoyo ogwagobererwa mu kittabantu ekya St. Bartholomew, era mwasitukamu n'endowooza z'okuteekawo enkyukakyuka. Yesu Kristo yayogerwako nga eyeeyita kyatali, so nga n'abakafiiri Abafalansa baawogganga nti, "Musambirire abanaku abo," amakulu nti Kristo. Okuwoola Katonda awamu n'obugwenyufu anti bitambulira wamu, nga kwotadde n'agayisa agavundu, ebikolwa eby'obukambwe, byonna ebyo nga bye bisinga okusanyukirwa. Era mu bino byonna, ng'abantu bagulumiza Setaani; ate nga Kristo amanyiddwa ng'ow'amazima, omutukuvu era ateerowoozaako ng&pos;akomererwa.

"Ensolo eva mu bunnya obutakoma erirwana nabo, era eribawangula, era eribatta." Obuyinza obw'obukafiiri obwafuganga mu Bufalansa mu biseera by'enkyukakyuka n'Obufuzi Obwentiisa, bwatanula olutalo eri Katonda n'ekigambo kye ekitukuvu ensi Iweterabangako. Olukiiko lw'Eggwanga lwawera okuddamu okusinza

Katonda. Bayibuli ne zikuŋŋaanyizibwa era ne zookebwa mu Iwatu nga kwotadde n'okuzijerega. Amateeka ga Katonda ne galinnyirirwa. Amasomero agayigiriza Bayibuli ne gawerebwa. Olunaku olw'okusinza mu nnaku omusanvu ne luggibwawo, mu kifo kyalwo ne bazzaawo olunaku olw'ekkumi okuba olunaku Iw'okuwoolerako. Ne bawera Okubatiza n'Okusembera ku mmeeza ya Mukama waflfe. Ne batimbanga ebiwandiiko ku ntaana z'abafu ebisikiriza okusoma nga bitegeeza nti okufa kwebaka emirembe gyonna.

Okutya Mukama okwayogerwanga nti ye nsibuko y'amagezi, kaakano ye yali ensibuko y'obutamanya. Okusinza Katonda okw'engeri yonna kwawerebwa ng'ogyeko omuntu okweyisa nga bw'alaba n'okusinza ensi ye. "Omulabirizi amanyiddwa ow'ekibuga Paris ye yakulemberamu mu katemba ono ow'okuvumirira ng'akolebwa wakati mu bakiise b'eggwanga.... Yajja nga yenna ali mu byambalo bye eby'obulabirizi, ategeeze Olukiiko mu lujjudde nti eddiini bulijjo gy'abadde ayigiriza okumala emyaka, yali katemba mwereere atalinaako musingi gwonna mu byafaayo oba mu mazima agassibwamu ekitiibwa. Yasambajja mu bigambo ebitegerekeka obulungi okubeerawo kwa Katonda gwe yayawulirwa akulembere abantu okumusinza, bwatyo n'asalawo asigale ng'asinza nga bw'ayagala, ng'afaayo ku balala, okukola obulungi n'okweyisa obulungi. Kyeyava yeyambulamu ebyambalo bye ebyobulabirizi n'abiteeka ku mmeeza, n'ayanirizibwa mu

kitiibwa Omukulu w'olukiiko, kaakano nga bwe bassa ckimu. N'abasasedooti abalala bangi abaagwa ne bagoberera nga bakola ekintu kye kimu"-Scott, vol. 1,ch. 17.

ktN'abo abatuula ku nsi balisanyuka ku Iwabwe, ne bajaguza; era baliweerezagana ebirabo; kubanga bannabbi abo ababiri baabonyaabonya abatuula ku nsi." Bufalansa enkafiiri yakoma ku ddoboozi ly'abajulirwa ba Katonda eribuulirira. Ekigambo eky'amazima nga kiri mu nguudo z'ekibuga kifudde, era n'abo bonna abakyawa amateeka ga Katonda olw'ebyo bye gawaliriza okukola n'okuziyiza ne basanyuka byakitalo. Abantu ne bajeemera Kabaka ow'eggulu mu lujjudde. Ne bafaanana n'abonoonyi ab&pos;edda, "aboogera nti Katonda amanya alya? Era okumanya kuli mu oyo ali waggulu ennyo?" Zabbuli 73: II.

Omusasedooti omu ow'endowooza eno kaakano empya yayogera obuwoozo obw'ekika ekyawaggulu obutayinza kukkirizika bwe yagamba nti: "Ddala Katonda bw'oba gy'oli, walana eggwanga ku boonoonye erinnya lyo. Nze nkuwakanya! Osirise; Ogaanyi okuwulikika mu ddoboozi eribwatuka. Olwo ani anaakukkiririzaamu?" - Lacretelle, History, vol. 11, p. 309; ne mu kitabo kya Sir Archibald Alison, History of Europe, vol. 1, ch. 10. Ebigambo nga bifaananira ddala n'ebya Falaawo bwe yagamba nti: "Mukama ye ani, mmuwulire eddoboozi lye?" "Simanyi nze Mukama!"

"Omusirusiru ayogedde mu mutima gwe nti siwali Katonda." Zabbuli 14: 1. Era Mukama ayogera ku bakyamya amazima nti: "Obusirusiru bwabwe bulitegeererwa ddala abantu bonna. 2Timoseewo 3: 9. Bufalansa bwe yajjawo okusinza Katonda omulamu, "atuula waggulu ennyo era abeerera emirembe gyonna," yali abuzaayo akaseera katono ddala okugwa mu nnyanga y'obusamize, nga basinza Katonda ow'Okulowooza mu kifaananyi ky'omukazi atalina mpisa. Era nga kino kyalabikira mu lukiiko Iw'eggwanga olukulu ne mu buyinza obwa waggulu obufuga era obukola amateeka! Munnabyafaayo agamba nti: "Emu ku ngeri obwonoonefu buno gye

bweyolesaamu mu kiseera ekyo, bwe bugwenyufu nga bwetabudde wamu n'ebikolwa eby'obutassaamu Katonda kitiibwa. Amakanisa gaafuuka ebifo omukubirwa endongo, ne kugobererwa abakulembeze b'ekibuga nga bayingira mu bifo ebyo nga beewoombese nga bwe bayimba ennyimba ezitendereza eddembe lyabwe, era ne bagobererwa ekifaananyi ky'omukazi nga kibikkiddwako, kye baayita Katonda w'Okulowooza. Nga kiyingiziddwa mu nda, ne bakola omukolo ogw'okukibikkula mu kitiibwa, nga kituuziddwa ku mukono ogwa ddyo ogw'omukulembeze w'eggwanga, era ne kisibwamu ekitiibwa ng'omuwala akulembedde amazina.... Olukiiko olukulu olw'eggwanga lya Bufalansa, ne lussa ekitiibwa mu kifaananyi kino ekisinzibwa nti kyekisaanidde okubakiikirira mu kulowooza.

"Obuwoozi n'obusirusiru buno bwakolebwa mu ngeri eyamagezi; era okutuuzibwa kwa Katonda w'Okulowooza ne kuzibwa buggya wonna mu ggwanga nga bagoberera

enkola emu eri abo bonna abaayagala okweraga nga basiima enkyukakyuka.”- Scott, vol. l,ch. 17.

Omwogezi eyavumbula ensinza y’Okulowooza yagamba nti: “Bassebo abakozi b’amateeka! Akajanja kamazeewo okulowooza. Ekifu ekikutte ku maaso g’akwo tegakayinsiza kulaba newakubadde mu budde obw’ettuntu. Leero enkuyanja y’abantu esibiddwa mu butamanya, mu kusooka bwe twalowooza nti mu bwo mulimu amazima. Kaakano Abafalansa bayinza okujaganya mu kusinza okwamazima, - okusinza nga bwe baagala, era nga bwe balowooza. Mu kwo tutaddemu ebiyinza okuleetera eggwanga obugagga. Era tujjeemu ebireetera abantu okwebaka, nga tuteekamu ekifaananyi ekiramu, ekifaananyi ky’obutonde.” - M. A. Thiers, History of the French Revolution, vol. 2, pp. 370,371.

Ekibumbe kya Katonda omukazi nga kituusiddwa mu Lukiiko, omwogezi n’akikwata ku mukono n’akikyusa okutunuulira abakiise n’agamba nti: “Bantu bannange, mulekeraawo okukankanira amaanyi ga Katonda omutali agayingidde mu mitima gyammwe. Era okuva na leero temubanga na baKatonda balala wabula Katonda w’Okulowooza. Mbasingira ekifaananyi ekisibwamu ennyo ekitiibwa. Era oba nga mulina saddaaka okuwaayo muziweeyo eri kino.... Muvuunamire Olukiiko Olukulu ku lw’Eddembe, Ayi Amagezi!”

“O1uvannyuma ng’omukulembeze w’eggwanga amaze okunywegera Katonda omukazi, ne balinnyisa ekibumbe ku mmotoka entimbe, ne bakivuga, wakati mu nnamungi w’omuntu, okukituusa mu lutikko y’e Notre Dame, kisikire Katonda ow’omu ggulu. Kyalinnyisibwa ku kituuti ekiwanvu ddala, abantu bonna abaliwo bakisinze.” Alison, vol. 1, ch. 10.

Kino kyaddirirwa okwokya Bayibuli mu kikungo, nga tewannayita na banga ddene. Olumu omuntu omu ow’ekibiina ekiyitibwa Popular Society of Museum, yayingira mu kisenge omuteesezebwa nga bw’ayogerera waggulu nti, Vive la Raison! Nga bw’asibye ku lumuli oluwanvu ebitundutundu by’ebitabo ebyokeddwako omuliro omwali ebitabo by’okusaba n’ennyimba awamu ne Bayibuli Endagaano Enkadde n’Empya, “ebyagendera mu muliro omungi,” omukulembeze n’ayogera nti, “Mulabe ebikolwa ebitaliimu bye bakozesezza abantu.” - Joumal of Paris, 1793. No. 318. Quoted in Buchez-Roux, Collection of Parliamentary History, vol. 30, pp. 200, 201.

Obwapapa bwe bwatandika omulimu kaakano ogumalirizibwa obukaafiiri. Era enkola za Luumi ze zaaleetera abantu okweyisa mu ngeri y’ensolo mu by’obufuzi

awamu ne mu ddiini, ebyali bitwala Bufalansa mu kuzikirira okwamangu. Abawandiisi nga boogera ku ntiisa ezaali mu Nkyukakyuka, bagamba nti obwakabaka awamu n’ekkanisa y’e Luumi be bavunaanyizibwa ku buzibu buno. Naye ate okusinga

bonna ekkanisa y'evunaanyizibwa. Obwapapa bwe bwawugula bakabaka okuva mu ntekateeka y'okuzza obuggya ekkanisa, nga bagamba nti entekateeka eyo yabulabe eri obwakabaka, era ereetera abantu obutakkaanya obuyinza okutabulatabula emirembe gy'eggwanga. Baali bakagezimunnyu ba Luumi abaakozesa enkola eyo ey'entiisa n&pos;obukambwe era ennyigiriza okuyita mu bwakabaka.

Omwoyo gw'okusinza omuntu nga bw&pos;ayagala nga gwagazisizza abantu Bayibuli. Nga buli enjiri w'etuuka abantu bagyaniiriza n'essanyu, cbirowoozo byabwe ne bizuukusibwa. Ne batandika n&pos;okweyambula ebikoligo ebyali bibasibidde mu buddu bw'obutamanya ne mu gayisa agavundu awamu n'obusamize. Ne batandika okwerowooleza n&pos;okweyisa ng&pos;abantu. Obwakabaka ne butandika okutya olw&pos;enkozesa embi ey&pos;obuyinza bwabwo.

Luumi yali teyeebase okujwetekawo okutya kwe yalina. Papa yagamba omukuza w&pos;obwakabaka bwa Bufalansa mu 1525 nti: "Obupulotestanti tebugenda mu kukoma kwonoona bwonoonyi awamu n&pos;okuzikiriza eddiini, naye era bwakuzikiriza n'abafuzi, abakungu, amateeka, n'obuluŋŋamu." - G. de Felice, History of thc Protestants of France, b. 1, ch. 2, par. 8. Oluwannyuma nga wayiseewo emyaka si mingi, omubaka wa papa n'alabula kabaka nti: "Ayi kabaka, tolimbibwanga. Obupulotestanti bwakusaanyawo obukulembeze bwonna awamu n&pos;obw'eddiini.... Nnamulondo cri mu katyabaga awamu n&pos;ekkanisa.... Eddiini empya okutandikawo kitegeeza kuteekawo bufuzi bulala." - D&pos;Aubigne, History of the Reformation in Europe in thc Time of Calvin, b. 2, ch. 36. Bannaddiini baaweerera abantu okukyawa enjigiriza y&pos;Obupulotestanti bagambe nti, "ejja abantu ku ddiini emanyiddwa okubatwala mu butalowooza; kabaka emujjako abantu be ababadde bamukkiririzaamu era esanyaawo ekkanisa awamu n&pos;eggwanga." Bwetyo Luumi bweyatwala omwoyo gwa Bufalansa balwanyise okuzza obuggya ekkanisa. ''Kwali kunyweza nnamulondo, abakungu obutasagasagana n&pos;okukuuma amateeka, olwo ekitala ky'okuyigganya ne kiggibwayo mu kiraato kyakyo omulundi ogwasooka mu Bufalansa." - Wylie, b. 13, ch. 4.

Abakulembeze tebaayinza kutegeererawo biki ebiyinza okuva mu nkola zino ez'obulabe. Enjigiriza ya Bayibuli ye yokka eyandiyinzizza okunyweza mu birowoozo ne mu mitima gy&pos;abantu amateeka ag'obwenkanya, obwegendereza, amazima, n&pos;okulumirwagana, enkulakulana y&pos;eggwanga kw'esobola okuzimbirua. "Obutuukirivu bugulumiza eggwanga." Nabwekityo "bwe bunyweza entebe." Engero 14: 34; 16: 12. "Omulimu gw&pos;obutuukirivu guliba mirembe;" n&pos;ebivaamu "kwe kutereera n'okwesiganga ennaku zonna." Isaaya 32: 17. Omuntu yenna agondera amateeka ga Katonda, mazima ateekwa okuwulira n'amateeka agafuga ensi ye. Era omuntu atya Katonda asaamu ne kabaka ekitiibwa bw'akozesa obuyinza bwe mu ngeri esaana era ey'amazima. Naye ekyennaku Bufalansa yawera Bayibuli era n'eyigganya abayigirizwa baayo. Abantu abeesimbu era ab&pos;amazima, abaayinza okuyimirirawo ku

Iw’okukkiriza kwabwe awamu n&pos;amazima, abantu abayivu, ab&pos;empisa era abategeera, ne babonabonanga byakitalo ng&pos;abaddu ku byombo,

abalala ne bookebwa oba okuvundira mu makomera ag’omu ttaka okumala ebyasa by’emyaka. Nkumi na nkumi ne bawona Iwa kudduka; era ne kiba bwekityo okumala emyaka ebikumi bibiri mu ataano oluvannyuma Iw’ekkanisa Okuzzibwa Obuggya.

“Tewaaliwo mulembe gwa bufuzi mu Bufalansa ogutaalimu bayigirizwa ba njiri kudduka okuva mu kiruyi ky’abayigganya, ne bagendanga n’amagezi gaabwe, obukugu, n’amaanyi mu ebyo bye baasinganga okukola obulungi, ne bagaggawazanga ensi mwe baafunanga obubudamo. Era olw’oku[juzanga ensi mwe baddukiranga n’ebirabo bino ebirungi, ensi yaabwe baagirekanga njereere. Kale singa abo bonna abaagobwa okuva mu Bufalansa baasigalayo; kale singa obukugu buno bwonna obw’abadduse, bwasigala nga bukuza ensi yaabwe mu myaka gino ebikumi ebisatu; kale singa amagezi gano gaakozesebwa mu kukulakulanya amakolero mu myaka ebikumi ebisatu; era singa emyaka gino ebikumi ebisatu, gyakozesebwa mu buvumbuzi n’okulowooza nga bakulakulanya obuwangwa bwabwe n’amagezi ag’obukugu; era singa amagezi gaabwe gaakozesebwa mu kulurjŋamya enkiiko, mu kuwa amagezi nga balwana entalo zaabwe, nga bakola amateeka ag’obwenkanya, nga ne Bayibuli bw’enyweza okumanya kwabwe n’okuluŋŋamya amagezi g’abantu, Bufalansa nga yandibadde etuuse mu kitiibwa ekitagambika! Nga yandibadde ggwanga eriri ku ntikko era eggwanga erisanyusa - ekyokulabirako eri amawanga amalala!

“Naye obutalowooza n’obuzibe bw’amaaso bwamugobesa buli muyigiriza yenna ow’empisa ezisaana, abazira ab&pos;engeri ezitali zimu, abaandirwaniridde nnamulondo ne bava ku ttaka lye; yategeeza abandireetedde ensi yaabwe ‘okumanyika n’ekitiibwa’ mu nsi nti Balondewo kye banaagenda nakyo, okwokebwa oba okuddukira mu buwaŋŋanguse. Bwetyo Bufalansa n’esigala mu matongo; nga tewakyali n’omu gwe bakyayinza kuwera; nga tewakyali munnaddiini atwalibwa okwokebwa omuliro ku muti; nga tewakyali muntu ayagala nsi ye ayinza okugoberwa ebweru.” - Wylie, b. 13, ch. 20. Era n’ekyavaamu, z’enkyukakyuka ez’omuggundu ezaagobererwa entiisa ey’ekitalo.

Abapulotestanti abamanyiddwa nga ba Huguenots bwe badduka, Bufalansa n’egenda ng’efeeba. Ebibuga ebyalimu amakolero agakulakulana ne bizika; amasaza agalimu ettaka egimu ne gafuuka amatongo. Obubuyabuya n’empisa okuggwa mu bantu bye byaddirira. Bufalansa yenna n’efuuka kateyamba, era kiteeberezebwa nti, ekiseera Ekyukakyuka ez’omuggundu we zaatandikira, Bufalansa yalimu ba lucoolo nga balabirirwa kabaka emitwalo amakumi abiri. Ng’abajesuists be bajjudde mu ggwanga lino erivunda, nga bafugisa mukono gwa kyuuma amasomero awamu n’amakanisa, amakomera era n’ebyombo ku nnyanja.”

Enjiri ye yandiyinzizza okuleetera Bufalansa eky'okuddamu eri okusoomoozebwa kw'ebyobufuzi awamu n'endolooto mu bantu, ebyakaluubirira bannaddiini, kabaka awamu n'abateesi b'amateeka, abaasuula eggwanga mu ddubi ly'obufuzi obutaliimu mateeka awamu n'okuzikirira. Naye abantu baggwamu eby'okuyiga eby'omukisa Omulokozi bye yayigirizanga ebikwata ku kwewaayo n'obuteeyagaliza olw'obufuzi bwa Luumi. Baggibwa ku mpisa y'obuteerowoozaako ku Iw'obulungi bw'abalala. Abagagga nga tebanenyezebwako olw'okunyigirizanga abaavu, abanaku nabo nga tebayambibwa olw'okukozesebwa ng'abaddu n'okutyoboolebwa. Abagagga okwerowozaako n'amaanyi gaabwe ne byeyongera mu kunyigirizanga abalala.

Era okumala ebyasa by'emyaka, omululu awamu n'okudibuuda kw'abakungu ne kunyigirizisanga abanaku n'abawejjere. Abagagga ne basobyanga abaavu, n'abaavu ne bakyawa abagagga.

Abakungu nga be balina ennimiro ezisinga obungi mu masaza gonna, era nga n'abakozi baabwe be bapangisa; era nga bakama baabwe be babakwatirwa ekisa awamu n'okubawaliriza okukola bye baagala. Kaakano omugugu gw'okulabirira eggwanga awamu n'ekkanisa ne gusigaliranga abawejjere, abaasalirwanga okuwa emisolo eminene mu ggwanga era ne mu kkanisa. "Okunyigiriza kw'abakungu, nga kutwalibwa ng'etteeka ery'enkomeredde; abalimi awamu n'abawejjere nga bayinza okufa enjala, kubanga tebalina afaayo.... Abanaku nga bawalirizibwa okusooka okwebuzanga ku buyinza bwa bakama baabwe okumanya kye baagala. Abaakolanga mu nnimiro nga tebawummula wadde okukyusibwa; nga bwe beemulugunya, bavunaanibwa gwa bunyoomi n&pos;obutassaamu bakama baabwe kitiibwa. Abagagga nga be bawulirizibwa okusinga abaavu, era nga n'enguzi emanyiddwa wonna mu balamuzi; era ng'abakungu bwe bafuna endowooza yonna, nga lifuukamu tteeka, olw'enkola eyali eyonoonese wonna. N'emisolo egyakamulibwanga mu banaku ku luuyi olumu mu bafuzi ate ne mu kkanisa, mu ggwanika waatukangayo kitundu butundu; endala ne zinyagibwa okugenda okwekkusa. Ate nga n'abantu abassanga bannaabwe obunaku bo nga baasonyiyibwa emisolo, era nga be bakkirizibwa bokka mu mateeka oba ne mu nnono okwetabanga ku mikolo gy'eggwanga. Bannaggwedda bano nga bali emitwalo kkumi n'etaano gyokka, era ng&pos;olw'okubabeezaawo obukadde bw'abantu balekebwa mu bulamu obutalina ssuubi awamu n'okutyoboolebwa."

Ekkooti ezitaawulula obuttakkaanya nga ziri mu kwejalabya na kwekkussa. Nga tewakyali bwesige wakati w'abantu n&pos;abakulembeze. Buli muntu okwekengera munne nga kulinga okwateekebwa mu mateeka g'eggwanga. Kabaka Louis yatuula ku nnamulondo okumala emyaka egisukka mu kitundu ky'ekyasa Enkyukakyuka nga tezinabaawo, era yamanyibwa nga kabaka omunafu lugoojamye atanywerera ku nsonga era ow'endowooza enfunda newakubadde mu biseera ebyo ebizibu ddala. Olw'okubanga eggwanga lyafugibwanga abantu abatono ddala kyokka nga baayonoonebwa n'obukenuzi,

awamu n’enkuyanja y’abantu aboomutindo ogwa wansi ate nga tebalina kye bamanyi, eggwanga lyagwa mu buswavu bw&pos;ebyensimbi, abantu ne banyiizibwa, nga tekyetaagisa liiso lya nnabbi okusobola okulagula akatyabaga akabindabinda. Buli Iwe yalabulibwanga abawi b’amagezi, kabaka yabaddangamu nga bwe yakolanga nti: “Mukole kyonna ekisoboka ebintu bitambule bulungi nga nkyali mulamu; nze nga nfudde binaasigala nga bwe byagala.” Ne bakola kyonna ekisoboka okuteekawo enkyukakyuka naye nga buteerere. Yalabanga obubi obwakolebwanga, naye nga talina buvumu wadde amaanyi okubutereeza. Bufalansa yalabanga okuzikirira okugirindiridde naye nga bakulabira mu bunafu bwa kabaka n’engeri gye yabaanukulanga ey’okwerowoozaako. “Nze nga nvuddewo, galiba mataba!”

Luumi bwe yakolanga kyonna ekisoboka okuteeka obukyayi mu bakabaka awamu n’abafuzi eri abantu, yakimanya nga abafuzi baakukuumira abantu mu buddu, eggwanga linafuyizibwe, ng’ekigendererwa kwekunywereza abafuzi n’abantu mu bufuge bwe. Yalowooza mpozzi olw’obutalengerera wala nti bw’okuumira abantu

mu buddu bwennyini, emyoyo gyabwe gye girina okusibibwa mu bikoligo; era nga n’engeri esingako okubaziyiza obutava mu busibe, kwe kubamma eddembe lyabwe. Ekibi ekisingira ddala newakubadde okulumya omubiri ekyava mu nkola ze, abantu kwe kuggwaamu empisa. Bammibwa okwesomera Bayibuli, ne bateekebwa mu njigiriza ezisiga obukyayi n’okwerowozaako, abantu ne bazingibwako obutamanya n’obusamize, ko n’agayisa agavundu, nga tebakyayinza na kwefuga.

Naye ebyava mu bino byonna byali birala ddala okuva ku ebyo Luumi bye yasuubira. Mukifo ky’okunywereza abantu mu njigiriza ze ez’obuzibe bw’amaaso nga bazigondera, bye yakola byafuula bantu bakafiiri na bakyetwala. Enjigiriza y’Abaluumi nga bagiraba nga bulimba bw’abasasedooti. Nga balaba bannaddiini nga abegasse ku babanyigiriza. Nga ne Katonda yekka gwe bamanyi ye Katonda w’Abaluumi; ne byayigiriza, ye ddiini yaabwe yokka. Baalaba obuluvu n’obukambwe bwe nga bye byokka Bayibuli by’eyigiriza, era nga tebalina n’ekimu ku byo kye betaaga.

Luumi yayonoona ekifaananyi kya Katonda era n’akyamya ne byeyetaaga okuva eri omuntu, olwo abantu ne bajeemera Bayibuli n’omuwandiisi waayo omukulu. Yayagala abantu babe n&pos;okukkiriza okw’obuzibe bw’amaaso mu ebyo bye yayigirizanga, olw’okwerowoozesa nti ye yaweebwa obuyinza ku Byawandiikibwa. Mukumuwakanya, omwami ayitibwa Voltaire ne banne ne basambajjira ddala ekigambo kya Katonda, ne basasaanya enjiri ey’obutwa bw&pos;obukafiiri. Luumi yali esambiridde abantu n’ebigere bye eby’ekyuma; kaakano n’abantu olw’okutyoboolebwa n’okukolebwako ebikolwa eby’obukambwe, mu kwagala okwetakuluzaako ekikoligo, ne bakasuka eri ebibasibye. Anli abantu baanyiizibwa olw&pos;obulimba bwa Luumi bwe yabasibiramu okumala ekiseera ekiwanvu nga bamuvuunamira, bwe batyo ne bakyawa amazima awamu

n’obulimba; era bwe baawubisibwa n&pos;okuweebwa eddembe, abaddu b’agayisa agavundu bano ne bajaganya nga basuubira nti kaakano balina eddembe.

Enkyukakyuka nga zitandika okubaawo, newakubadde nga kabaka yali tazaagala, abantu baabulijo baaweebwa abakiise abasinga obungi ku bakungu ne bannaddiini ng’obagasse. Nabwekityo obuyinza nga buli mu mikono gyabwe; naye nga si beetefuteefu kubukozesa mu ngeri ya magezi n&pos;obwegendereza. Olw’okuwulira nga baagala nnyo okutereeza byonna ebibadde bibanyigiriza, ne basalawo okuddamu okuzimba buggya eggwanga. Abantu bonna nga bajjudde obukyayi n’ekiruyi era nga banyiivu byakitalo, ne basalawo bateekewo enkyukakyuka eziyinza okubamalako obunaku obutakyayinza kugumiikirizika, n&pos;okuwoolera eggwanga eri abo bonna be baalaba nga bebatandisi b’okubonaabona kwabwe. Abanyigirizibwanga ne bakozesa engeri ze baayiga nga banyigirizibwa, ne bazinyigirizisaababanyigirizanga.

Bufalansa bambi n’ekungula omusaayi gwe yasiga. Yakungula biwoobe olw&pos;okugondera obuyinza bwa Luumi. Bufaalansa we yateeka akalabba kaayo akasooka, bwe yali ng&pos;ekyali wansi wa Luumi mu kuyigganya abazza b’ekkanisa, n’abaaleeta enkyukakyuka we baasimba akaabwe. Era mu kifo wennyini we baayokera abajulizi abaasooka mu kukkiriza kw’Obupulotestanti mu kyasa ky’ekkumi n&pos;omukaaga, ne bano abaasooka we baatugirwa mu kyasa ky&pos;ekkumi n’omunaana. Bwe baasindiikiririza eri enjjiri eyandibaleetedde okuwonya, Bufalansa yali eggudde oluggi Iw’obukafiiri n&pos;okuzikirira. Era bwe bassa amateeka

ga Katonda ku bbali, Iwe baategeera nga amateeka g’abantu tegayinza kunyweza mayengo ga kwegomba kwa muntu; ensi bwetyo n’emalibwawo obwediimo n’obwa kyetwala. Olutalo lw’okulwanyisa Bayibuli Iwaggulawo mu butongole omulembe ogumanyiddwa mu byafaayo by’ensi ng’Obufuzi Obwentiisa. Emirembe n’essannyu nga biwedde mu maka ne mu mitima gy’abantu. Nga buli muntu teyekakasa. Olwaleero abeera omuwanguzi, enkeera ng’ayinza okuteeberezebwa, n’asalirwa omusango era n’attibwa. Obutabanguko n’okuwamba abakazi ne bibuna wonna.

Kabaka, bannaddiini n’abakungu ne bawalirizibwa bakkirize nti be bavunaanyizibwa ku bikolobero kaakano ebikolebwa mu ngeri y’ekigwi ky’eddalu. Era ne bawulira nga tebayinza na kukigumiikiriza okutuusa nga kabaka waabwe attiddwa; era n’abo abaawa ekiragiro ky’okumutta nabo ne bamugoberera ku kalabba. Ekittabantu ne kirangirirwa eri buli yenna ateeberezebwa okuba nga takkiririza mu kuteekawo Nkyukakyuka. Amakomera ne gakubako, era olumu gajjuza abasibe abasukka mu mitwalo amakumi abiri. Ebibuga omuli embiri z’obwakabaka ne bijjula entiisa. Ekibiina ekimu kubirwanirira okuteekawo enkyukakyuka, ne kirwanagananga n’ekirala, Bufalansa n’afuuka eddwaniro olw’abali mu mpaka, abamaliddwaawo n’ekiruyi ky’okwegomba kwabwe. “Obugugumuko ne bubuna ekibuga Paris, era n’abantu nga bakutuddwakutuddwamu n’obubinja obw’endowooza

ezitali zimu, obwalina ebigendererwa nga si birala wabula okwekobaana bazikirize byonna." Ekyennaku ennyo, ng'eggwanga liri mu kulwanagana mu ntalo ez'obulabe ezitakoma n'amawanga ag'amaanyi mu Bulaaya. "Eggwanga katono lifuuke lucoolo, ng'amaggye gakayaanira mpeera y'ago etennasasulwa, bannakibuga nga bafa enjala, ebyalo nga byonooneddwa n&pos;obuyeekera, nga n'obugunjufu butuuse okusaanawo olw'obutabaawo mateeka n&pos;eddembe ery'obutekomako."

Mazima abantu baayiga ebyokuyiga okuva mu bikolwa eby'okulumya n'okubonyaabonya Luumi by'ezze ng'eyigiriza. Olunaku olwokuwoolerako eggwanga kaakano nga lutuuse. Leero, nga si bayigirizwa ba Yesu abakasukibwa mu makomera ag'omu ttaka, oba okwokebwa n'omuliro nga basibiddwa ku miti. Bano baali baafa dda n'abalala nga bali mu buwaŋŋanguse. Luumi atalina kisa, kaakano naye naalega ku buyinza obw'amaanyi g'okufa obw'abo be yatendeka basanyukire mu bikolwa eby'okuyiwa omusaayi. "Ekyokulabirako ky'okuyigganya abannaddiini b'e Bufalansa kye baalaga okumala emyaka mingi egyali giyise, kaakano nga kikolwa ku bo bennyini naye mu bukambwe obusingako. Obulabba ne bumyuka olw'omusaayi gw'abasasedooti. Ebyombo ebyakolebwangamu Abahuguenot era ne bajjuzanga n'amakomera, kaakano nga mujjudde abaabayigganyanga. Abasasedooti Abakatoliki b'e Luumi ne babonabonanga olw'okukubanga enkasi nga bwe basibiddwa ku butebe bw'ebyombo, ekkanisa y'e Luumi bye yakozesanga okulumyanga abatakkaanyanga nayo mu bukakkamu."

"Ate ne wajja ebiseera eby'okulaba ennaku ennyingi ensi bwe yeerolera ebikolwa ebya bakanywamusaayi; nga teri muntu abuuza ku muliraanwa we wadde okusaba ko naye... nga tazzizza musango gwa nnaggomola; nga bambega bali ku buli muguukiriro; ng'obulabba bukola nnyo buli lunaku; amakomera nga gajjuziddwa okwenkana ekyombo ekijjuddeko abaddu; omusaayi nga gukulukuta mu mifuleje okutuuka mu mugga Seine.... Ng'ebigaali ebikubyeko abagenda okuttibwa biyita mu kibuga Paris buli lunaku, ng'abafuzi abaalondebwa olukiiko olw'oku ntikko

bafuge amasaza, bakozesa obukambwe obusukkiridde obutakkirizika ne mu kibuga. Ekyuma ekyakozesebwanga okutta ne kiggwaako obwogi olw'omulimu omunene ogw'okutta.... Lyone ne kifuuka ddungu. Ate yo mu Arras, abasibe baagaana okuttibwa mu bwangu butyo anti ng'olwo ababatta mbu babakwatirwa kisa. Ensega, zi nnamuŋŋona ko ne zi kamunye ne zituula ku kijjulo ky'emirambo egitiisa okutunulako egiri obukunya nga gisibiddwa ebiri ebiri okuviira ddala e Loire okugenda e Saumur okutuuka ku nnyanja. Nga tebakwatirwa kisa si nsonga oba mukyala oba mwami wadde omuwere. Omuwendo gw'abavubuka aboobulenzi n'aboobuwala abali mu myaka gyabwe ekkumi n'omusanvu egy'obukulu abattibwa obukulembeze obwo obwali obubi ennyo, gibalirwa eyo mu bikumi. Abaana abawere abaali mu matwale g'Abajacobins battibwanga baayuzibwayuzibwa. Mu bbanga lya myaka kkumi gyokka, enkuyanja y'abantu yali emaze okuzikirira.

Nga bino byonna bikolebwa olw'okusiima kwa Setaani. Era kino kye yali aluubirira ebbanga lyonna. Era enkola ye kwe kulimba okuva ku muntu asooka okutuuka ku asembayo, nga ky'ayagala abantu bakube ebiwoobe n'okukungubaga, abatamye omulimu gwa Katonda ogw'obutonzi, era ayonoone obulungi bwa Katonda n'okwagala kwe, bwerityo n'eggulu linakuwale. Era aziba okulowooza kw'abantu ng'ayita mu bulimba bwe, balyoke banenye Katonda mukifo ky'okunenya Setaani nga gy'oba nti eno ye ntekateeka y'Omutonzi. Era mu ngeri yeemu, n'abo bonna abaanyigirizibwanga ne batyoboolebwabwanga okuyita mu bukambwe bwe, bwe baaweebwa eddembe, n'abakulembera okukola ebikolobero ku bannaabwe. Olwo obutekomako buno nga busiimibwa bannakyemalira bano ng'akabonero akalaga nti bafunye eddembe.

Setaani bwe yalabanga ng'obulimba bwe obw'engeri emu butegeereddwa, n'abwambazanga mu ngeri endala, era enkuyanja y'abantu etere ebwaniirize nga mukusooka. Abantu bwe baazuula ng'eddiini y'Abaluumi ya buliimba, era nga takyayinza kubamenyesa mateeka ga Katonda kuyita mu ngeri eyo, yabakyayisa eddiini yonna okuba obuliimba, ne Bayibuli okuba nti nfumo; era, bwe baasuula eri ebiragiro bya Katonda, ne beesumulula okukola obubi obusingira ddala.

Ensobi eyavaako abatuuze b'e Bufalansa okubonaabona n'okukuba ebiwoobe, kwe kulagajjalira amazima gano gokka amakulu: nti eddembe ery'amazima liri mu kugondera mateeka ga Katonda. "Singa wawulira amateeka gange! Kale emirembe gyo gyandibadde ng'omugga, n'obutuukirwu bwo ng'amyengo g'ennyanja." "Tewali mirembe eri ababi, bw'ayogera Mukama." "Era buli anaawuliranga nze anaabeeranga mirembe, era anaatereeranga nga tewali kutya kabi." Isaaya 48: 18,22; Engero 1: 33.

Abatakkiriza Katonda ow'omu ggulu, abakaafiri n'abaava mu mazima, bawakanya era tebakkiriza mateeka ga Katonda; naye ebivamu biraga nga emirembe gy'omuntu gisibuka ku buwulize bwe eri ebiragiro bya Katonda. Era abo bonna abatayagala kuyiga kino okuva mu kitabo kya Katonda, basabibwa bakisome okuva mu byafaayo by'amawanga.

Setaani yabuzaabuza ebigendererwa bye bwe yaleetera abantu okuva mu buwulize eri amateeka ga Katonda ng'akozesa ekkanisa y'e Luumi, ne batayinza kulaba nga ebikolobero n'ebiwoobe ebyaliwo byava mu bumenyi bw'amateeka. Wabula okukola kwe kuno kwakomebwako Omwoyo Omutukuvu bwe yaziyiza ebigendererwa bye obuteeyongera. Ekyennaku abantu tebaayinza kunoonyereza bazuule ensibuko

eyavaako okunakuwala kuno. Naye mu Nkyukakyuka ezaaliwo, Olukiiko Olufiizi olw'eggwanga Iwaggyawo amateeka ga Katonda mu lwatu. Era abantu bonna baayinza okwerabira n'amaaso gaabwe ebyava mu kukola kuno mu mulembe gw'Obufuzi Obw'entiisa ogwaddako.

Bufalansa bwe yagaana Katonda era n'eggyawo ne Bayibuli, ababi n'emyoyo egy'omukizikiza ne bajaganya olw'okutuuka ku kigendererwa kye baayagala edda - bwe bwakabaka obutafugibwa mateeka ga Katonda. Era olw'okubanga ababi tebaasalirwanga misango mu bwangu olw'ebibi bye bakola, "omutima gw'abaana b'abantu kyeguva gukakasibwa ddala mu bo okukola obubi." Omubuulizi 8: 11. Kyokka toyinza kwewala kunakuwala wadde okukuba ebiwoobe singa omenya etteeka lya Katonda etuukirivu. Era newakubadde nga Katonda ababi teyabalamulirangawo, kyokka bwo obubi bw'abaana b'abantu bw'asigalanga bubatwala mu kuzikirira. Olw'abantu okuvanga ku Mukama mu buli kyasa kye myaka ekyayitangawo n'okukolanga agabi agasukkiridde, baalinga beeterekera lunaku lwa kiruyi, era ekikompe eky'obubi bwabwe bwe kyajjula, abanaku ba Katonda bano lwe baategeera naye nga buyise nti kya ntiisa obutassaayo mwoyo eri obugumiikiriza bwa Katonda. Omwoyo wa Katonda akwatirira ku bukambwe bwa Setaani, yaggibwawo mu kigera ekinene, era nabuli yenna anyumirwa abantu okukubanga ebiwoobe, naakolanga ng'obuyinza bwe bwebuli. Abaasalangawo okejeema ne balekerwa bakungule ebiva mu bujeemi okutuusa ensi Iwe yajjula agakolobero agatayinza kumalibwayo na kkalaamu. Okukaaba ne kuwulirwa okuva mu byalo ebifuuse amatongo n'okutuusa mu bibuga ebyasigala ebifunvu - okukaaba okw'okunakuwala. Bufalansa n&pos;enyeenya okukira akubiddwa musisi. Eddiini, enfuga ey'amateeka, abantu, amaka, eggwanga n'ekkanisa okutwaliza awamu - ne bifaafagana olw'obukaafiiri obwasitulibwa ne bajjawo amateeka ga Katonda. Omusajja omugezigezi yayogera mazima bwe yagamba nti: "Omubi aligwa olw'obubi bwe." "Alina ebibi newakubadde ng'akola obubi emirundi kikumi n'awangaala nnyo, era naye mazima mmanyi ng'abo abatya Katonda banaabanga bulungi, abatya mu maaso ge: naye omubi taabenga bulungi." Engero 11:5; Omubuulizi 8: 12, 13. "Kubanga baakyawanga okumanya, so tebeerobozanga kutya Mukama. Kye baliva balya ku bibala eby'ekkubo lyabwe bo, ne bakkuta enkwe zaabwe bo." Engero 1: 29,31.

Abajulirwa ba Katonda abeesigwa, abattibwa obuyinza obuwoola erinnya lya Katonda nga "buva mu bunnya obutakoma," tebaali ba kusigala mu kasirise. Anti "01uvannyuma lw'ennaku ziri essatu n'ekitundu, omwoyo gw'obulamu oguva eri Katonda ne guyingira mu bo, ne bayimirira ku bigere byabwe, okutya kungi ne kugwa ku bo abaabalaba." Okubikkulirwa 11: 11. Mu mwaka 1793, olukiiko lwa Bufalansa olukulu mwe lwayisiza ekiragiro ekiggyawo eddiini y'Obukristaayo awamu ne Bayibuli. Nga wayiseewo emyaka esatu n'ekitundu, ekiteeso ekisazaamu ekiragiro ekyasooka, nga kikkiriza Ebyawandiikibwa, ne kiyisibwa olukiiko lwe lumu. Ensi yatya nnyo bwe yalumirizibwanga olw'ebyo ebyava mu kujeemera Ebiragiro Ebitukuvu ebya Katonda, abantu ne bategeera obukulu bw'okumanya Katonda n'ekigambo kye nti gwe musingi gw'empisa awamu n'obulungi. Mukama agamba: "Ani gw'ovumye gw'owodde? Era ani gw'oyimusirizzaako eddoboozi lyo, n'olalama amaaso go waggulu? Ku Mutuukirivu wa lsiraeri." Isaaya 37: 23. "Kale,

laba, Ndibamanyisa, omulundi guno gwokka, ndibamanyisa omukono gwange n'amaanyi gange; era balimanya ng'erinnya lyange Yakuwa." Yeremiya 16: 21.

Era bweyali ayongera okwogera ku bajulirwa ababiri nnabbi yagamba nti: "Ne bawulira eddoboozi ddene eriva mu ggulu, nga ligamba nti Mulinnye okutuuka wano. Ne balinnya mu ggulu mu kire; n'abalabe baabwe ne babalaba." Okubikkulirwa 11:12. Okuva Bufalansa Iwe yatanula olutalo ku bajulirwa ba Katonda ababiri, baayongera okusibwamu ekitiibwa ekitabangawo. Ekibiina ekimanyiddwa nga The British and Foreign Bible Society, kyateekebwateekebwa mu mwaka 1804. Era kyagobererwa ebibiina ebirala bingi ebikifaanana nga birina n'amatabi okwetoloola Bulaaya yenna. Ate mu 1816, ekirala ekiyitibwa American Bible Society ne kitandikibwawo. Kiri ekyasooka bwe kyatandikibwawo, Bayibuli yali ewuunuddwa mu nnimi amakumi ataano nga kwotadde okugikubisa mu kyapa n'okugisasaanya. Eyongedde okuwuunulwa mu nnimi endala nnyingi okuva olwo.

Emyaka makumi ataano emabega, kwekugamba mu 1792, tewaaliwo nnyo buminsani butadde sira ku mawanga malala. Era tewaaliwo kutandika bibiina biggya, n'amakanisa gaaliwo naye nga si mangi agaagala okusasaanya Obukristaayo butuuke mu bamawanga. Naye awo nga ku nkomerero y'ekyasa kye kkumi n'omunaana, ne wabaawo enkyukakyuka nnene. Abantu beeyongera obuteesiga ndowooza zaabwe, era ne balaba n'obukulu bw'ekigambo kya Katonda awamu n'Obukristaayo obuyise mu kugezesebwa. Era okuva olwo obuminsani ne bweyongera okukula ebitagambika.

Ennongoosereza ezizze zikolebwa mu kukuba ebitabo mu kyapa, nazo zoongedde nnyo amaanyi mu kusasaanya Bayibuli. Empuliziganya wakati w'amawanga, okuteekawo ekkomo ku kusosola mu mawanga n'okwesukkulumya, ko n'omulabirizi w'e Luumi okugibwako obuyinza bw'ebyobufuzi, byongedde okuggula oluggi, ekigambo kya Katonda okuyingira. Bayibuli ebadde egulibwa mu kibuga Luumi awatali miziziko okumala emyaka, era kaakano etuuse kumpi mu buli kitundu kya nsi omuli abantu.

Omukaafiiri Voltaire olumu eyayogera nga yenna ajjudde amalala nti: "Nkoye okuwulira abantu abagenda baddiŋŋana nga bagamba nti abasajja kkumi nababiri be baatandika eddiini y'Obukristaayo. Njagala mbakakase nti omusajya omu yekka amala okugiwangula " Kaakano wayiseewo emirembe mingi bukyanga afa. Bukadde na bukadde abeeggasse ku lutalo luno okulwanyisa Bayibuli. Naye tennawangulwa, era awaali ba Voltaire ekikumi mu kiseera kye, leero waliwo nkumi, kyokka ne Bayibuli za Katonda ziri mu mitwalo. Mu bigambo by'Omuzza w'ekkanisa ng'ayogera ku Bukristaayo tusoma nti: "Bayibuli nnyondo ya muweesi ejeemulula ebyuma." Mukama agamba: "Tewaabenga kya kulwanyisa kye baliweesa okulwana naawe ekiriraba omukisa; era buli lulimi olulikugolokokerako okuwoza naawe olirusinga." Isaaya 54: 17.

“Ekigambo kya Katonda waffe kinaanywereranga ennaku zonna.” “Ebiragiro bye byonna binywerera. Biteekebwawo emirembe n’emirembe. Bikolebwa mu mazima n’obutuukirivu.” Isaaya 40: 8; Zabbuli 111:7, 8. Byonna ebyazimbibwa olw’obuyinza bw’omuntu birimenyeka; naye byonna ebyasimbibwa ku musingi ogw’olwazi olw’ekigambo kya Katonda ekitakyukakyuka birinywerera emirembe n’emirembe.

Essuula 16 — Abalamazi Era Abatambuze

Abazza b'ekkanisa Abangereza, bwe baalekeraawo okukkiririza mu njigiriza za Luumi, beesigaliza engeri nnyingi ezimu ku zo. Bwekityo, newakubadde nga obuyinza n'enjigiriza ya Luumi baali babigaanye, obuwangwa n'ensinza si bitono ku bye baayingiza mu kusinza kw'Ekkanisa y'Ebungereza. Baagambanga nti ebyo si bye bikulu; era nti newakubadde nga tebiragirwa mu Byawandiikibwa, era nga n'olwekyo si bikulu, so ng'ate tebigaanibwa, bwekityo tebiriimu kabi. Mu ndaba yaabwe baali bafunzizza omuwaatwa ogwali gwawula ekkanisa ezazzibbwa obuggya okuva ku kkanisa y'e Luumi, era nga bwe balumiriza nti Abaluumi awo we banaayila okukkiriza eddiini y'Obupulotestanti.

Mu balowooleza mu ngeri enkadde n'abo abekkiriranya, endowooza eyo baagiraba ng'emala. Naye waaliwo abalala abataakikkiriza batyo. Olw'okubanga enkola z'Abaluumi zaali ziwomoggodde agatuli wakati w'Abaluumi n'Abazza b'ekkanisa Obuggya" (Martyn, omuzingo 5, p. 22), awo we baasinziira balyoke baziwakanye obutazisigaza. Baazirabanga ng'obubonero bw'obuddu mwe baanunulwa era nga tebalaba nsonga Iwaki babefaananyiriza. Nga bagamba nti Katonda yateekawo enkola egobererwa mu kumusinza eri mu kigambo kye, era nga abantu si be beesalirawo okwongerako wadde okutoolako ku yo. Entandikwa y'okugwa okunene yava mu kwongera ku buyinza bwa Katonda nga bwongerwako obw'ekkanisa. Luumi yatandikira mu kuwaliriza ebyo Katonda by'ataalagira, n'anamiriza ng'awakanya bye yalagira era ebitegerekeka obulungi.

Bangi ne baagala baddeyo ku butukuvu n'engeri ennyangu ebyali mu kkanisa eyasooka. Nga balaba engeri y'okusinza nnyingi eyali mu Kkanisa y'Ebungereza ng'ebijjukizo by'obusamize, nga tebayinza kwegatta nabo mu kusinza. Naye olw'okubanga ekkanisa, yawanirirwanga buyinza obufuga, nga teyinza kukkiriza kugiwakanya mu ebyo by'ekola. Abantu okwetaba mu kusinza nga kuwalirizibwa buwalirizibwa, era n'enkuŋŋaana ezitakkirizibbwa ne ziwerebwa, nga bwe gukusinga osibibwa, oba okutwalibwa mu buwaŋŋanguse oba okuttibwa.

Ku ntandikwa y'ekyasa ky'ekkumi n'omusanvu kabaka eyali yaakalya eŋŋoma y'obwakabaka bwa Bungereza, yamalirira okuwaliriza Abapulotestanti ba Puritans "bafaanane, oba ... bafuumulwe okuva mu nsi, oba bwe bagaana nga bibi." George Bancroft, History of the United States of America, pt. 1, ch. 12, par 6. Bwe baayiggibwa, ne bayigganyizibwa, era ne basibwa mu makomera, ne balengera mu maaso nga tebalabayo ssuubi, bangi ne bakkiriza okusinziira ku kulumirizibwa kwe baalina nga bwe baba ab'okuweereza Katonda nga bwe bawulira, "Bungereza yali ekomye okuba ekifo omw'okubeera." - J. G. Palfrey, History of New England, ch. 3, par. 43. Abamu ne banoonya obubudamo e Holland. Baasanga ebizibu, okufiirwa, awamu n'okusibibwa mu makomera. Era baalemesebwa okutuuka ku kye baali baagala bwe baalibwangamu enkwe

nga baweebwayo mu mikono gy'abalabe baabwe. Kyokka oluvannyuma baawangula wakati mu bugumiikiriza bwe baafuna obubudamo ku mbalama z'eggwanga lya Budaaki.

Bwe badduka, baaleka amayumba gaabwe, obugagga n'ebibalabirira mu bulamu. Baali mpuunzi mu nsi eŋŋennyi, mu bantu aboogera obulala n'obuwangwa obwenjawulo. Baawalirizibwa okukola emirimu gye batamanyi basobole okufuna ekyokulya. Abantu abakuze mu myaka nga bamanyi kulima, kaakano nga balina okuyiga okukozesa ebyuma. Bakkiriza embeera eno mu ssanyu awatali kumala budde nga boolesa bunafu wadde okwemulugunya. Newakubadde ng'obwavu bwabanyigirizanga, beebazanga Katonda olw'emikisa gye yabawanga ne bafuna essanyu olw'obutatataganyizibwa mu kusinza kwabwe. "Baakimanya nga baali batambuze era nga n'amaaso gaabwe tegatunuulidde ku bintu ebyo, wabula nga bayimusizza amaaso gaabwe eri eggulu, eri ensi gye baagala ennyo, emyoyo gyabwe ne gikakkana."- Bancroft, pt. l,ch. 12, par. 15.

Okwagala n'okukkiriza kwabwe byeyongera okukula nga bali mu buwaŋŋanguse wakati mu buzibu. Beesigaanga ebisuubizo bya Mukama, era naye ataabalekereranga mu kiseera eky'obwetaavu. Era omukono gwa Katonda bwe gwabasongeranga emitala w'ennyanja, eri ettaka mwe bayinza okwefunira ensi ya bo era bagirekere abaana ng'ekyobusika eky'omuwendo omuli eddembe ly'okusinza, ne bagendanga, awatali kutya wamu n'omukono gwa Katonda.

Katonda yakkiriza abantu be bayite mu bigezo bino olw'okubateekateeka batuukirize ekigendererwa kye eky'obwaKatonda. Ekkanisa yali essiddwa nnyo wansi, ng'olwo yetaaga okusitulibwa. Katonda ng'anaatera okwolesa amaanyi ge, ategeeze nate eri ensi nti tayinza kwerabira abo bonna abamwesiga. Yafugira mu byaliwo ng'akozesa ekiruyi kya Setaani n'enkwe z'ababi ayimuse ekitiibwa kye era atwale abantu be mu kifo eky'emirembe. Okuyigannyizibwa n'okuwaŋŋangusibwa bye byabaggulira ekkubo eribatuusa mu mirembe.

Bwe baasooka okuwalirizibwa beeyawule okuva ku Kkanisa y'Abangereza, Abapuritan baakola endagaano ebagatta awamu, ng'abantu ba Mukama ab'eddembe, nga "baakutambulira wamu mu makubo ge agamanyiddwa oba agalibamanyisibwa." - J. Brown, The Pilgrim Fathers, p. 74. Mu bano nga mw'osanga omwoyo gw'okudda obuggya ogw'amazima, etteeka ekkulu ery'Obupulotestanti. Era ekyo kye kyali ekigendererwa kyabwe balyoke bave e Holland banoonye amaka Munsi Empya. John Robinson eyali omusumba waabwe, ataayinza kugenda nabo olw&pos;okusiima kwa Katonda, bwe yali asiibula abalamazi bano yabagamba nti:

"Abooluganda, mu kiseera si kiwanvu tugenda kwawukana, era Katonda yekka yaamanyi oba nga ndiddamu okubalabako. Naye oba nga Katonda alisiima oba nedda, mbakuutira mu maaso ga Katonda ne mu maaso ga bamalayika, muleme okugobereranga nze kubanga nange mbadde ngoberera Kristo. Naye Katonda bw&pos;alibabikkulira

ensonga yonna ye nga bw'aba asiimye, mugikkirize okugyaniriza nga bwe mwandyanirizza obuweereza obw'amazima okuva gyendi. Kubanga nkakasa nga Mukama akyalina bingi eby'amazima era n'omusana omulala gw'akyabikkula okuyita mu kigambo kye." - Martyn, vol. 5, p. 70.

"Nze kulwange, siyinza kwemulugunya kimala olw'embeera ekkanisa zino ezizzibbwa obuggya gye ziyitamu, etuuse mu kiseera kino ku ddiini, leero ezimera enkya ne zigenda n'abazireeta. Abagoberezi ba Luther tebaayinza kugenda walako okusinga Luther kye yalaba;... n'Abacalvini, balemedde ku ekyo omusajja wa

Katonda kye yabalekera, so nga nabo tebaabikkulirwa byonna. Ekyo kye kisinga okunnennyamiza; kubanga newakubadde nga baali baakayakana mu kiseera kyabwe, kyokka tebaasensera kutuuka ku kuteesa kwa Katonda kwonna, era olwaleero singa balainu, bandibadde bangu mu kwaniriza omusana ogusingako nga bwe baayaniriza ogwsooka." - D. Neal, History of the Puritans, voI. 1, p. 269.

"Mujjukire endagaano y'ekkanisa yammwe gye mwalagaana okutambuliranga mu makubo ga Mukama ge mwamanyisibwa oba ge mulimanyisibwa gonna. Mujjukire ebisuubizo byammwe n'endagaano wakati wammwe ne Katonda era wakati wammwe mwekka na mwekka, okwanirizanga omusana n'amazima gonna agalibamanyisibwa okuva mu kigambo kya Katonda; wabula muwulire kino, mbegayirira, mugerageranyenga amazima ge mufunye n'ebyawandiikibwa ebirala ebirimu amazima nga temunnagakkiriza; kubanga tekiba kyangu Obukristaayo obuludde butyo mu kizikiza ekikutte eky&pos;abalabe b'Obukristaayo, okutuuka okutegeera byonna omulundi ogumu." Martyn, vol. 5 pp. 70, 71.

Ensonga eyavaako abalamazi bano okusiyagguka eggeendo empanvu lityo omuli okusomoka agayanja n'ekkubo eririmu ebizibu ebiyitirivu, ly'eddembe ly'okusinza; ne bagumira obulabe n'amalungu, era awamu n'omukono gwa Katonda, ne batuuka ku lukalu Iwa Amerika, gye baasima omusingi ogw'eggwanga ery'amaanyi. Wewaawo, newakubadde nga baali bamazima era abatya Katonda, abatambuze bano baali tebannategeerera ddala tteeka lino ekkulu ery'eddembe ly'okusinza. Eddembe lye baalwanirira batyo okutuuka n'okuwaayo obulamu bwabwe, nga si beteefuteefu kuliwa ku bannaabwe mu kyenkanyi. "Batono nnyo newakubadde bewandiyise abalowooza ennyo oba bano abakwasisa empisa, abaaliwo mu kyasa ky'ekkumi n'omusanvu, nga tebategeererako ddala nsibuko ya tteeka lino ekkulu, eryavaamu Endagaano Empya, ekkiriza Katonda okuba nga ye mulamuzi yekka ow'okukkiriza kw'omuntu." - Ibid., vol. 5, p. 297. Enjigiriza egamba nti Katonda yawa obuyinza ekkanisa okufuga endowooza y'omuntu, era nti yennyonnyola n&pos;okubonereza abendowooza ekontana n&pos;ey'ekkanisa, esibukira ddala ku nsobi z'obwapapa. Abazza b'ekkanisa bwe baava mu nzikiriza ya Luumi, tebaggweramu ddala mwoyo gwa busososze. Anti ekizikiza ekikutte

eky'obufuzi bw'obwapapa mwe baafugirwa okumala ekiseera ekiwanvu, ng'obwapapa buzinzeeko ensi zonna ez'Obukristaayo, kyali tekibaggwerangamu ddala kyonna. Omusumba omu owamaanyi okuva mu matwale g'e Masakyusetisi, yagamba nti: "Kwali kukkiriza buli kirowoozo ensi eryoke ekyawe Kristo; ekkanisa nayo ne tebonereza batakkaanya nayo." - Ibid., vol. 5, p. 335. Etteeka ne likkirizibwa abafuzi b'amatwale nga abekkanisa bokka be balina okuwulirwa mu byobufuzi bw'abantu. Engeri y'eggwanga erifugirwa mu kkanisa ne lyetondawo, ng'abantu bonna bavunaanyizibwa okulabirira abasumba, era nga n'abafuzi be balina obutakkiriza wa njigiriza ndala yonna. Bwebutyo obuyinza bw&pos;ensi nga buli mu mikono gya kkanisa. Era tewayita na bbanga ddene amateeka gano ne gabatuusa mu kye bataayinza kwewala - kwe kuyigganya bannaabwe.

Nga wayise emyaka kkumi na gumu oluvannyuma lw'okutandikawo ettwale eryasooka, wajja omwami ayitibwa Roger Williams mu Nsi eno Empya. Yajja mu ngeri yeemu ng'abalamazi abasooka, anti naye yali ayagala kusanyukira mu ddembe ly'okusinza; wabula, obutafaanana banne, ye ng'alabawo eky&pos;enjawulo - ly'eddembe lya buli muntu eritayinza kumugibwako, si songa ne bw'eba nzikiriza ye.

Yali mwagazi nnyo ow'amazima, ye ne Robinson abaagambanga nti ensi tennafuna musana gwonna okuva mu kigambo kya Katonda. Williams "ye muntu eyasooka okuteekawo obuftizi bw'abantu nga bussaamu ekitiibwa eddembe ly'okusinza, abantu okuba n'ebirowoozo ebyenkanankana mu mateeka mu nsi z'Obukristaayo ez'omu mirembe gino." - Bancroft, pt. 1, ch. 15, par. 16. Ng'akyogera lunye nti omulimu gw'abafuzi guli mu kumalawo bumenyi bw'amateeka, naye si mu nsonga za kusinza. Agamba nti: "Abafuzi bayinza okusalirawo abantu n'abantu ku kye bagwanira okukola; naye bwe bagezaako okuteekawo amateeka agalaga obuvunaanyizibwa bw'omuntu eri Katonda, baba bayingiridde ensonga ezitabakwatako, era eyo teri mirembe; kubanga kitegerekeka bulungi nti abafuzi balina obuyinza, leero ateekawo amateeka gano ate enkeera n'aleeta amalala; nga bwekibadde kikolebwa mu Bungereza bakabaka ab'enjawulo, ne ba papa abatali bamu ko n'enkiiko z'ekkanisa y'e Luumi; olwo eddiini n'etabukatabuka." - Martyn, vol. 5, p. 340.

Okwetaba mu kusinza mu kkanisa zino ezaatandikibwawo nga kwa tteeka okuli ekibonerezo eky'okuwa engassi oba okusibibwa. "Williams yavumirira nnyo etteeka eryo; n'etteeka eryasinga okuba ebbi ly'eryo eryali mu mateeka ga Bungereza eryali liwaliriza abantu okusinzizanga mu kkanisa z'omu kitundu. Bw'owaliriza omuntu okw&pos;etaba mu kusinza ne bwe batakkiriza mu ngeri yeemu, agamba nti, oba olinnyiridde eddembe lyabwe ery'obuzaaliranwa; okuwaliriza abantu abataliimu ddiini n'abatayagala, okugenda mu kusinza oba nga awaliriza obunnanfusi.... 'Tewali n'omu yandigwanidde kusindiikirizibwa mu kusinza, oba, okusinza mu ngeri gyatayagala,' bw'agamba. 'Tekisoboka!' abamuwakanya bwe baayogera, nga beewuunya ky'akkiriza, 'omukozi tagwanira mpeera ye?' 'Kituufu,' bwe yabaddamu, 'naye okuva eri oyo amukozesa.'"

Roger Williams yali musumba omwesigwa assibwamu ekitiibwa era ayagalibwa abangi, ng'alina ebirabo ebitasangikasanika, atekkiriranya era ow'ekisa; kyokka nga tayinza kukkiriza bafuzi abeensi bafuge ekkanisa wadde okulinnyirira eddembe ly'okusinza. Wabula ng'okuteeka mu nkola enjigiriza eno empya, nga bagamba nti, kiyinza "okujjawo emisingi okufugirwa obukulembeze bw'eggwanga." - Ibid., pt. 1, ch. 15, par. 10. Baasalawo agobwe okuva mu matwale gaabwe, era n'ekisembayo, okwewala okumusiba, ne bamuwaliriza okuddukira mu kibira ekikutte, wakati mu biseera eby'empewo n'obunnyogovu.

Agamba nti: "Namala ennaku ezisoba mu kyenda nga simanyi kiyitibwa mmere wadde obuliri." Naye "nga bannamuŋŋoona be bandiisa wakati eyo mu malungu," era nga emiti emiziyivu mwe mbudama. - Martyn, vol. 5, pp. 349, 350. Bwatyo bwe yaddukiranga mu bulumi okuyita mu muzira ne mu bibira omutali makubo, okutuusa lwe yafuna obubudamo ew'Omuyindi gye yayagalibwa ennyo n'okumwesiga olw'okubabuuliranga ku mazima ag'eniri.

Bwe yali atambula ng'anoonya oluvannyuma Iw'emyezi egiwerako, yatuuka ku mwalo gwe Narragansetti, era eno gye yasima omusingi ogw'eggwanga eryasooka mu biseera bino okussa ekitiibwa mu ddembe ly'okusinza. Etteeka ekkulu eryafugirwangako ettwale Iya Roger Williams nga ligamba nti "buli muntu alina eddembe okusinza Katonda okusinziira ku ye nga bwategeera." - Ibid., vol. 5 p. 354. Ettwale lino kaakano erimanyiddwa nga Rhode Island ne libeera ekiddukiro ky'abayigganyizibwa, ne ligejja era ne lyeyongera okukulakulana okutuusa etteeka

okwasimirwa omusingi gwa lyo - ery'eddembe ly'okusinza - Iwe lyafuuka ejjinja ery'okunsonda ery'eggwanga lyonna erya Amerika.

Mu tteeka lino ekkulu ennyo bajjajjaffe lye baayita ery'eddembe ly'obuntu - bwe baali bafuna obwetwaze - baalirangirira bati: "Tukkiriza amazima gano okuba nga gategerekeka bulungi, ng'abantu bonna baatondebwa benkanankana; era nga baaweebwa Omutonzi waabwe buli muntu eddembe eritayinza kumugibwako; era nga muno mulimu, obulamu, eddcmbe ly'obuntu, n'okusanyuka." Era ne ssemateeka anyweza mu bigambo ebitegerekeka obulungi obutazzannyira ku ddembe ly'obuntu: "Tewajja kubangawo kumala kugezcsebwa kwa byaddiini omuntu okusaanyizibwa okuweereza mu bifo byonna eby'olukale mu ggwanga lyonna erya Amerika." Olukiiko Iw'eggwanga teruuteekenga tteeka okukkiriza okutandikawo eddiini yonna, wadde okuwera engeri gy'esinzaamu."

"Abawandiisi ba ssemateeka baamanya etteeka eritaggwaawo eriraga enkolagana y'omuntu ne Katonda nti eri waggulu w'amateeka gonna agakolebwa omuntu, era nga n'eddembe ery'obuntu teriyinza kumugibwako. Amazima gano nga tegeetaagisa kuteekebwawo magezi; tugamanyidde ddala mu nda yaffe. Era olw'ekyo ekiri mu nda, abantu bwe baajeemera amateeka g'abantu, bangi ne battibwa ng'abajulizi awamu

n’okwokebwa mu muliro. Bakiwuliranga mu nda yaabwe nga obuvunaanyizibwa bwabwe eri Katonda busukkuluma ku mateeka g&pos;abantu, era nga tewali muntu n’omu alina buyinza ku kutegeera kwabwe. Eryo tteeka lya buzaaliranwa eritayinza kusangulibwawo.” - Congressional documents (A.S.A.), serial No. 200, document No. 271.

Amawulire amalungi ago bwe gaasasaana okutuuka ne mu nsi za Bulaaya, nti waliyo ensi buli muntu gy’ayinza okusanyukira ebibala by’entuuyo ze, cra gy’ayinza n’okugondera okulumiriza kw’omutima gwe, abantu nkuini na nkumi ne bayiika ku lukalu Iw’Ensi Empya. Amatwale ne geyongerangako. Ate e “Masakyusetisi, ne bayisa etteeka ery’enjawulo, eryaniriza buli omu awamu n’okuyambibwangako n’ensimbi z’eggwanga, eri Omukristaayo ow’eggwanga lyonna ayinza okusomoka eriyanja Atlantiki ‘ng’adduka ekibambulira ky’entalo n’enjala oba olw’okuyigganyizibwa abamuyigganya.’ Bwebatyo abaddusi n’abalinnyirirwa ne baanirizibwa ng’abagenyi okusisinkana ne bwe bakkaanya.” - Marlyn, vol. 5, p. 417. Mu bbanga lya myaka amakumi abiri okuva ku muntu eyasooka okulinnya ku ttaka lya Amerika e Plymouth, abalamazi nkumi na nkumi baali bamaze okutebenkera mu New England.

Bwe baayagala okutuuka ku kigendererwa kyabwe, nga balina okugumiikiriza okubeerawo ku katono akababeezaawo awatali kudiibuuda n’okukola ennyo. Nga kye basaba okuva mu ttaka, ly’ettaka okubala ebibala ebisaana olw’entuyo zaabwe. Nga tcbayinza kulimbibwa bitaliimu.... Kyokka nga bamativu olw’enkulakulana eyakasoobo naye nga nywevu mu byobufuzi. Baagumiikiriza olw’amalungu obutabeeramu bikozesebwa bimala, era ne bafukirira omuti ogw’eddembe n’amaziga gaabwe, awamu n’entuyo z’omu maaso gaabwe, okutuusa Iwe gwasimba emirandira mu ttaka.”

Bayibuli yatwalibwanga nga gwe musingi gw’okukkiriza, ensibuko y’amagezi era ssemateeka omukulu ow’cddembe lyabwe. Emisingi gy’ayo emikulu nga gye giyigirizibwa mu maka, mu masomero era ne mu kkamisa, n’ekyavaamu

be bantu obutamala gasasaanya, nga bategeevu, abatukuvu, era abeegendereza. Ng’omuntu omu ayinza okubeera mu nkambi y’Abapulotestanti ba Puritani, naye “n’atasiŋŋaanamu wadde n’omu omutamiivu, oba okuwulira alayirira obwereere oba okulabamu masikiini.” - Bancroft, pt. 1, ch. 19, par. 25. Kyeraga lwatu nga emisingi gya Bayibuli gye giwaniridde enkulakulana y’eggwanga ennywevu. Amatwale agaali amanafu era ageesudde ne gakula okufuuka eggwanga ery’amaanyi eryeggattidde awamu, era ensi ne yewuunya emirembe n’enkulakulana ebiri mu “kkanisa eterina papa, era n’eggwanga omutali kabaka.”

Wabula omuwendo gw’abantu bangi gwasikirizibwanga okujja ku lukalu Iwa Amerika, naye nga beeyisa mu ngeri ndala okuva ku eyo ey’abalamazi abasooka. Newakubadde nga okukkiriza kwabwe kwali kukyali kuto naye nga kuleeseewo amaanyi

ag'enjawulo, kyokka kwagenda kuddirira olw'omuwendo gw'abantu bangi abagendanga beeyongera okujja naye nga banoonya bigendererwa bya nsi.

Etteeka eryakkirizibwa abaasooka okuteekawo amatwale, nga liganyaako bakkanisa bokka okukuba akalulu n'okuweebwa ebifo by'olukale ne mu bukulembeze bw'eggwanga, ate lyayongera kuzaala bizibu. Ekigendererwa kyalo kyali kya kukuuma butukuvu bwa ggwanga, naye enkomerero yabyonna ekkanisa n'eyingirwamu obulyake. Eddiini ey'okungulu olw'okubanga ye yasinziirwangako okukkirizibwa okukuba akalulu awamu n'okuweereza mu bifo by'olukale, so nga abalala beenoonyeza byabwe, bangi beegatta ku kkanisa nga tebakyuse mu mutima. Bwetyo ekkanisa n'ejjuzza abatali bakyufu bangi; era ne mu buweereza nga mulimu abatakoma mu kuyigiriza njigiriza nkyamu kyokka, naye era nga n'okumanya tebamanyi maanyi ga Mwoyo Mutukuvu azza abantu obuggya. Era n'omwoyo gw'omubi ne guddamu okulabika, ogwalabikiranga ennyo mu byafaayo by'ekkanisa mu biro bya Konsitantini n'okutuusa leero, ogw'okugezaako okuzimba ekkanisa n'obuyambi bw'eggwanga, okunoonya obuyambi okuva mu bafuzi b'ensi mu kuwagira enjiri y'oyo eyayogera nti: "Obwakabaka bwangwe si bwa mu nsi muno." Yokaana 18: 36. Okwegatta kw'ekkanisa awamu n'ensi, ka kireme kutwalibwa nti kintu kitono, newakubadde nga kirabika ng'abasembeza ensi okumpi n'ekkanisa, ekyamazima, ate ekkanisa y'esemberera ensi.

Etteeka ekkulu eryatenderezebwa ennyo Robinson ne Roger Williams, nti amazima gakula, nti Abakristaayo kibagwanira okweteekateeka baanirize omusana gwonna ogunabaakiranga okuva mu kigambo kya Katonda, bazzukkulu baabwe baalyerabira. Ekkanisa z'Obupulotestanti okuva mu Amerika, era ne mu Bulaaya, ezaasooka okwaniriza emikisa gy'Okuzza Obuggya ekkanisa, zaalemererwa okweyongerayo mu kw'ezza obuggya. Newakubadde nga batono ku bantu abeesigwa baasitukanga wano ne wali, mu biseera ebitali bimu, okutegeezanga omusana omuggya n'okuvumirira ensobi ezaasiŋŋanga okukolebwa, bangi ku bo, baalinga bamativu okusigala mu nzikiriza za bakitaabwe n'okweyisa nga bwe beeyisanga okufaananako n'Abayudaaya mu biseera bya Kristo, oba ng'abagoberezi ba papa mu biro bya Luther. Bwetyo eddiini n&pos;egenda ng'efeeba okutuuka mu kuba ekifaananyi obufaananyi; era n'ensobi awamu n'obusamise obwandyewaliddwa singa ekkanisa yeeyongera okutambulira mu musana ogw'ekigambo kya Katonda, ne bisigala mu yo ate nga bisanyukirwa. Bwegutyo omwoyo ogwaluŋŋamya Okuzza Obuggya ekkanisa ne gufiira ddala, okutuusa Iwe walabikira ddala obwetaavu obunene obw'okuzza obuggya ekkanisa

z'obupulotestanti nga bwe gwali ne mu kkanisa y'e Luumi mu biseera bya Luther. Ekkanisa yali eyingiddwamu embeera y'ensi, n'okubongoota mu mwoyo, abantu obutassaamu birowoozo bya bannaabwe kitiibwa, n'okuwanyisa ekigambo kya Katonda n'enjigiriza z'abantu.

Okusasaana kwa Bayibuli okutuuka wonna, mu kitundu ky'ekyasa ky'ekkumi n'omwenda ekyasooka, ng'ogerageranyizza n'omusana ogwamulisibwa eri ensi nga tebikwatagana ne ku mulundi ogwasooka mu kumanya amazima agaabikkulwa. Setaani nga tayinza kumma bantu kigambo kya Katonda nga mu mirembe egyasooka; kubanga kyali kituusiddwa kumpi ku buli muntu; naye era olw'okwagala okutuukiriza ebigendererwa bye, yabaleetera okukitwala nga kya bulijjo. Abantu ne balagajjalira okunoonya mu Byawandiikibwa, bwebatyo ne beeyongera okutwala ennyinnyonnyola enkyamu, n'okuyayaanira enjigiriza ezitalina musingi mu Bayibuli.

Setaani bwe yalaba ng'alemereddwa okusaanyawo amazima ng'ayita mu kuyigganya ekkanisa, yakyukira nate enteekateeka endala ey'okwekkiriranya eyavaako okugwa okunene n'okwebangawo kw'ekkanisa y'e Luumi. Yaleetera Abakristaayo okwekobaana, ku mulundi guno si na bakaafiiri, naye wamu n'abo, abaali beeraze bokka nga basinza bifaananyi byennyini, ng'abaali basinza ebifaananyi ebyole. N'ebyava mu bwegaffu buno tebyali birungi era nga bwe kyali ne kululi; amalala n'okudiibuuda ne bikulira mu kifaananyi ky'eddiini, ekkanisa ne zoononeka n'obulyake. Setaani yeeyongera okunyoola enjigiriza ya Bayibuli, n'g'olwo obusamize obwali obw'okuzikiriza obukadde n'obukadde bw'abantu busimba mirandira. Ekkanisa ng'ewagira n'okulwanirira obusamize buno, mukifo ky'okutegeeza "okukkiriza abatukuvu kwe baaweebwa omulundi ogumu." Bw'egityo emisingi egyalwanirirwa era Abazza b'ekkanisa gye baabonaabonera ne gifafaagana gityo.

Essuula 17 — Emunnyeennye Ey'enkya

Amazima agakyasinze okuba og'omuwendo era ag'ekitiibwa agaali gabikkuddwa okuva mu Bayibuli ge g'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwokubiri okumaliriza omulimu omukulu ogw'obununuzi. Essuubi ery'omuwendo lino era erikomyawo essanyu liweebwa abantu ba Katonda abatambuze nga "batambulira mu kiwonvu eky'ekisiikirize eky'olumbe," okuyita mu ssuubi ery'okulabika kwe, oyo "okuzuukira era n'obulamu," okukomyawo "abasasaana." Enjigiriza y'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, gwe mulamwa omukulu ogw'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu. Bajjajjaffe abaasooka okuva ku lunaku Iwe baatandulula ebigere byabwe bwe baali mu lusuku Adeni, abaana b'okukkiriza babadde balindirira okulabika kw'Omulokozi eyasuubizibwa, amenye amaanyi g'omuzikiriza era abakomyewo nate mu lusuku Iwabwe olwabula. Abatukuvu abo babadde balindirira okulabika kwa Masiya mu

kitiibwa, nga y'entikko ey'essuubi lyabwe. Enoki ow'omusanvu mu abo abasooka okubeera mu Adeni, oyo eyatambulanga ne Katonda okumala ebyasa by'emyaka bisatu, yafuna omukisa okulengera okulabika kw'Omununuzi. "Laba," bw'agamba, "Mukama yajja n'abatukuvu be kakumi, okuleeta omusango ku bonna." Yuda 14, 15. Jjajaffe Yobu bwe yali ng'abonaabona mu biro biri, yayogera mu buvumu obw'ekitalo nti: "Naye mmanyi nga Omununuzi wange aba mulamu, era ku nkomerero ng'aliyimirira ku nsi... naye mu mubiri gwange ndiraba Katonda: gwe ndiraba nze mwene, n'amaaso gange galimutunuulira so si mulala." Yobu 19: 25-27.

Okukomawo kwa Kristo aleete obufuzi obw'obutuukirivu kukutte nnyo omugamba eri abawandiisi b'ebyawandiikibwa n'aboogezi abaluungi. Abatontomi ne bannabbi b'omu Bayibuli bakwogeddeko nnyo mu bigambo ebyakayakana n'omuliro gw'eggulu. Omuyimbi wa Zabbuli yayimba ku maanyi n'ekitiibwa kya Kabaka wa Isiraeri nti: "Okuva mu Sayuuni, obulungi obutuukiridde, Katonda amasamasizza. Katonda waffe alijja, so talisirika; .... Alikowoola eggulu waggulu, n'ensi, alyoke asalire abant0u be omusango." Zabbuli 50: 2-A. "Eggulu lisanyuke, era n'ensi ejaguze... mu maaso ga Mukama, kubanga ajja; kubanga ajja okusalira ensi emisango. Alisalira ensi emisar.go egy'ensonga. Aliramula amawanga n&pos;amazima ge." Zabbuli 96:11-13.

Isaaya nnabbi agamba: "Muzuukire muyimbe, mmwe ababeera mu nfuufu: kubanga omusulo gwo guli ng'omusulo ogw'okumiddo, n'ettaka liriwandula abafu " "Abafu bo baliba balamu; emirambo gyange girizuukira." "Yamirira ddala okufa ennaku zonna; era Mukama Katonda wo alisangula amaziga mu maaso gonna; n'ekivume ky'abantu be alikiggya ku nsi yonna: kubanga Mukama akyogedde. Kale kiryogerwa ku lunaku luri nti Laba, ono ye Katonda waflfe; twamulindiriranga, era alitulokola: ono ye Mukama, twamulindiriranga, tulisanyuka tulijjaguliza obulokozi bwe." Isaaya 26: 19; 25: 8, 9.

Ne Kaabakuuku nga yenna amaliddwawo n'okwolesebwa okutukuvu, yalaba okulabika kwe. "Katonda yajja ng'ava ku Temani, era Omutukuvu yajja ngava ku Iusozi Palani. Ekitiibwa kye kyabikka ku ggulu, era ensi n'ejjula ettendo lye. N'okumasamasa kwe kwali ng'omusana." "Yayimirira n'agera ensi; yatunula n&pos;agoba amawanga n'agasalamu. Ensozi ez'olubeerera ne zisasaana, obusozi obutaggwaawo ne bukutama, okutambula kwe kwali nga bwe kwabanga obw'edda." "N&pos;okwebagala ne weebagala embalaasi zo; n'olinnya ku magaali go ag'obulokozi." "Ensozi zaakulaba ne zitya... ennyanja yaleeta eddoboozi lyayo, n'eyimusa emikono gyayo waggulu. Enjuba n'omwezi ne biyimirira mu bifo byabyo mwe bibeera, olw'okutangaala kw'obusaale bwo nga butambula, olw'okwakaayakana kw'effumu lyo erimasamasa." "Wafuluma okuleetera abantu bo obulokozi, okuleetera obulokozi oyo gwe wafukako amafuta." Kaabakuuku 3: 3,4,6,8,10,11,13.

Omulokozi bwe yali anaatera okugibwa ku bayigirizwa be, yabagumya bwe baali nga banakuwadde bwe yabakakasa nti alikomawo nate: "Omutima gwammwe tegweralikiriranga.... Mu nnyumba ya Kitange mulimu ebifo bingi eby'okubeeramu... kubanga ŋŋenda okubateekerateekera ekifo. Era obanga ŋŋenda okubateekerateekera ekifo ndikomawo nate, ne mbatwala gye ndi." Yokaana 14: 1-3. "Naye Omwana w'omuntu bw'alijja mu kitiibwa kye, ne bamalayika bonna nga bali naye." "Awo bw'alituula ku ntebe ey'ekitiibwa kye: nn'amawanga gonna galikuŋŋaanyizibwa mu maaso ge." Matayo 25: 31,32.

Bamalayika abaali ku lusozi Iw'emizeyituuni nga balindirira oluvannyuma lw'Omulokozi okulinnya mu ggulu baddamu ebigambo byebimu eri abayigirizwa abaali basobeddwa nti: "Oyo Yesu abaggiddwako okutwalibwa mu ggulu alijja bwatyo nga bwe mumulabye ng'agenda mu ggulu." Ebikolwa by'Abatume 1: 11. N'omutume Pawulo, yayogera ng'aluŋŋamiziddwa Omwoyo n'akakasa nga, "Mukama waffe yennyini alikka okuva mu ggulu n&pos;okwogerera waggulu n'eddoboozi lya Malayika omukulu n'ekkondere lya Katonda." Abasessalonika 4: 16. Nnabbi w'e Patimo ye ate agamba: "Laba, ajja n'ebire; era buli liiso lirimulaba." Okubikkulirwa 1: 7.

Okukomawo kwe kujjuddemu ekitiibwa "oky'okulongosezaamu byonna, Katonda bye yayogereranga mu kamwa ka bannabbi be abatukuvu abaaliwo okuva ku lubereberye." Ebikolwa by'Abatume 3: 21. Awo obufuzi bw'omubi obubaddewo ebbanga eddene, bulyoke bukomezebwe, "obwakabaka bw'ensi" bufuuke bwa "Mukama waflfe era bwa Kristo we; era anaafuganga emirembe n'emirembe." Okubikkulirwa II: 15. "Nekitiibwa kya Mukama kiribikkulibwa, ne bonna abalina omubiri balikirabira wamu." "Kubanga ng'ettaka bwe lisansuza ekimuli kyalyo, era n'olusuku bwe lumeza ebyo ebisigibwa mu Iwo; bwatyo Mukama Katonda wammwe bw'alimeza obutuukirivu n'okutendereza mu maaso g'amawanga." "Kubanga Mukama aliba ngule ya kitiibwa, era aliba nkuufiira ya buyonjo, eri abantu be abalifikkawo." Isaaya40: 5; 61: II; 28: 5.

Awo obwakabaka bwa Kristo obwemirembe era obubadde bulindibwa ebbanga lyonna bulyoke buteekebwewo wansi w'eggulu. "Kubanga Mukama asanyusizza Sayuuni: asanyusizza ebifo bye byonna ebyazika, n'afuula olukoola Iwe okuba nga Adeni, n'eddungu lye okuba ng'olusuku Iwa Mukama." "Ekitiibwa kya Lebanoni kiririweebwa, obulungi obungi obwa Kalumeeri ne Saloni." "Toliyitibwa nate lwakubiri nti Alekeddwa; so n'ensi yo teriyitibwa nate nti Eyazika: naye oliyitibwa nti Gwe nsanyukira, n&pos;ensi yo eriyitibwa nti Eyafumbirwa: kubanga Mukama akusanyukira, n'ensi yo erifumbirwa,... era ng'awasa omugole bw'asanyukira omugole, bwatyo Katonda wo bw'alikusanyukira." Isaaya 51: 3; 35: 2; 62:4, 5.

Okukomawo kwa Kristo omulundi ogw'okubiei lye libadde essuubi ly'abagoberezi be abeesigwa okumala ebbanga lyonna. Omulokozi bwe yasuubiza, nti alikomawo nate bwe yali ku lusozi lw'emizeyituuni, abayigirizwa be baafuna nate essuubi eriggya, emitima gyabwe ne gijjula essanyu era n'essuubi eritayinza kumalibwawo nnaku wadde ebigezo. Wakati mu kubonaabona n'okuyigganyizibwa, "okulabika kw'ekitiibwa kya Katonda omukulu era Omulokozi waffe Yesu Kristo" lye libadde "essuubi ery'omukisa." Abakristaayo Abasessalonika bwe bajjula okunyolwa olw'okuziikanga abeemikwano, abaalowoozanga nti baakulaba okukomawo kwa Mukama, Pawulo omuyigiriza waabwe, yabasongera ku kuzuukira, okulibeerawo Kristo ng'akomawo nate. Awo abaafiira mu Kristo balyoke bazuukire, abo, awamu n'abalamu balyoke basitulibwe okusisinkana Mukama waabwe mu bbanga. "Kale," agamba, " bwe tutyo tunaabeeranga ne Mukama waffe ennaku zonna. Kale musanyusaganenga mwekka na mwekka n'ebigambo bino." 1 Abasessalonika 4: 16-18.

Omutume omwagalwa bwe yali ku kizinga Patumo yawulira ku bigambo by'essuubi, "Wewaawo: njija mangu," era naye yaddamu nga bw'ayayaana era nga bwe kubadde okusaba kw'ekkanisa eri mu kulamaga nti, "Amiina: jjangu, Mukama wafFe Yesu." Okubikkulirwa 22: 20.

Abajulizi ababadde nga basibwa mu makomera ag'omu ttaka, okwokebwa omuliro, n'okuttibwa ku bulabba olw'amazima, bazze nga baatula okukkiriza kwabwe era n'essuubi okuyita mu byasa by'emyaka byonna. Nga bakakafu nti "nga Kristo bwe yazuukira, era nabo be baddako ng'akomawo nate okubakima," omu ku Bakristaayo bano bwe yagamba, nti "baanyooma okufa era ne beeraba nga kubali wansi." - Daniel T. Taylor, The Reign of Christ on Earth: or, The Voice of The Church in All Ages, page 33. Nga bamalirwu okukka mu ntaana, balyoke "bazuukire nga baddembe." - Ibid., page 54. Nga balindirira Mukama eyali owookujja ng'ava mu ggulu akkira ku bire mu kitiibwa kya Kitaawe," "okuleetera abeesigwa obwakabaka bwe obutaggwaawo." Abagoberezi ba Waldensi okukkiriza okwo kwe baayayaaniranga. Ibid., pp 129-132. Wycliffe naye yatunuuliranga okulabika kw'Omununuzi ng'essuubi eri ekkanisa." Ibid., pp. 132-134.

Luther yagamba nti: “Nkakasa nga mazima olunaku olw’omusango teruuyinze kussukka myaka bikumi bisatu gyonna. Kubanga Katonda tayinza kugumiikiriza nsi eno eggudde eddalu n’akatono.” “Olunaku olukulu lujya mangu olulimalawo obwakababaka bw’ababi.” - Ibid., pp. 158, 134.

“Enkomerero teri wala okutuuka ku nsi eno ekkaddiye,” Melankisoni bwe yagamba. Ate Calvin akowoola Abakristaayo, “baleme kulindiriza, wabula batunule nkaliriza okulaba olunaku Iw’okukomawo kwa Kristo omuli essuubi lya byonna;” era n’agamba nti, “amaka gonna agabeesigwa gaakulindirira olunaku olwo.” “Kitugwanira okulumwa enjala y’okukomawo kwa Kristo, tukunoonye, tukufumiitirizeeko,” bw’agamba, “okutuusa obudde lwe bulikya obw’olunaku olukulu olwo, Mukama waffe lw’alitwolesa ekitiibwa kyonna eky’obwakababaka bwe.” Ibid., pp. 158,134.

“Mukama waffe Yesu Kristo teyalinnya waggulu wamu n’emibiri gyaffe? Era talikomawo nate?” Knox Omusikooti bwe yabuuza, “Tukimanyi nti alikomawo nate, wamu ne bamalayika be.” Ridley ne Latimer, abaafiirira amazima, olw’okukkiriza baalindiriranga olunaku lwa Mukama. Ridley yawandiika nti: “Ensi eteriimu kubuusabuusa - eyo gye nzikiriza, era ŋŋamba nti eno etuuse ku nkomerero yayo. Katwegattire wamu ne Yokaana, omuddu wa Katonda twogere mu mitima gyaffe eri Omulokozi Kristo nti, Jjangu Mukama waffe Yesu.” Ibid., pp. 151, 145.

“Ebirowoozo by’okukomawo kwa Mukama waffe,” Baxter agamba, biwoomerera nnyo era binsanyusa.” - Richard Baxter, Works, vol. 17, p. 555. “Guno gwe mulimu gw’abakkiriza era beeyise batyo, baagale okulabika kwe n’okutunuulira enkaliriza essuubi eryo ery’omukisa.” “Okufa bwe kuba nga ye mulabe akomererayo okuzikirizibwa ku lunaku Iw’okuzuukira, kitugwanira okumanya abakkiriza bwe balina okuyayaanira n’okusaba ennyo olw’okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, obuwanguzi buno obwenkomeredde butuukibweko.” Ibid., vol. 17 p. 500. “Luno Iwe lunaku abakkiriza bonna Iwe baagwanidde okwagala ennyo, balulindirire, olw’okubanga ye ntikko y’obununuzi, omuli n’ebyo emmeeme zaabwe bye zeegomba.” “Olwanguyeeko ayi Mukama, olunaku olwo olw’omukisa!” - Ibid., vol. 17, pp. 182, 183. Eryo lye lyali “essuubi ery’ekkanisa eno ey’abatume, ery’ekkanisa mu ddungu” awamu n’Abazza b’ekkanisa obuggya.

Obunnabbi tebukoma mu kututegeeza bigendererwa bya kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri n’engeri bwe kulifaanana kyokka, naye era butegeeza abantu ne bye balimanyirako nti kuli kumpi okubaawo. Yesu yagamba nti: “Era walibaawo n’obubonero ku njuba ne ku mwezi ne ku munnyeenye.” Lukka 21: 25. “Enjuba erizikizibwa n’omwezi tegulyaka musana gwagwo, n’emunyeenye ziriba nga zigwa okuva mu ggulu, n’amaanyi ag’omu ggulu galikankana. Kale ne balyoka balaba omwana w’omuntu ng’ajjira ku bire n’amaanyi amangi n’ekitiibwa.” Makko 13: 24- 26. Ate

Omubikkuzi Yokaana naalambulula obubonero obw'okusooka okubaawo mu ku[jakwe: "Ne waba ekikankano kinene; enjuba n'edduggala ng'olugoye olw'ebyoya, n'omwezi gwonna ne guba ng'omusaayi." Okubikkulirwa 6: 12.

Obubonero buno bwalabibwa nkuntandikwa y'ekyasa ky'ekkumi n'omwenda. Mu mwaka 1755, musisi ow'entiisa ennyo atalabikangako bwe yayita naatuukiriza obunnabbi obwo. Newakubadde nga yamanyibwa nnyo nga musisi w'ekibuga Liziboni, yasasaana okutuuka mu Bulaaya yenna, Afirika ne mu Amerika. Yawulirwa e Guliinirandi, mu Wesiti Indiizi, ku bizinga bye Madeyira, mu Norwe n'e Swideni, mu Bungereza ne Ayirirandi. Yayita mu bugazi bwa mayiro obukadde buna. Omusinde ogwawulirwa mu Afirika nga gwenkana n'ogwayita mu Bulaaya. Ettunduttundu erisinga obunene mu Aligaazi, lyayonoonebwa; era yazikiriza ekyalo okwali kutudde abantu abali wakati w'akanaana n'omutwalo akabanga si kanene okuva e Moroko. Yayuguumya olubalama lw'e Sipeyini ne Aflrika ey'obukiika kkono, n'azingazinga ebibuga byonna omwali okwononerwa okunene.

E Speyini ne Potugo gye yasinga okwegiriisiza. Anti e Kadizi yasitula ejjengo ku nnyanja eryalowoozebwa okwenkanankana n'obuwanvu bwa tuuti nkaaga. "Ezimu ku nsozi ezisinga obunene e Potugo ne ziyuguumizibwa ng'ezikwatiddwa ku ntobo y'azo, endala ne zeebikkuka waggulu ku ntikko nga zeeyuzizzaamu mu ngeri ey'ekyamagero, ne zikulumulukuka okweyiwa mu biwonvu ebiriranyewo. Waalabika omuliro ogulowoozebwa okusibuka ku nsozi zino." - Sir Charles Lyell, Principles of Geology, page 495.

"Waawulirwa okubwatuka e Liziboni wansi mu tlaka, era amangu ddala ekitundu ekinene ku kibuga ne kyeyiwa ku taka. Mu kabanga ka budakiika mukaaga, abantu abawera kakaaga ne bazikirira. Ennyanja yasooka n'eba nteefu, n'olubalama nga lwereere; ennyanja ne yeesika okudda mu nda, ejjengo ne lisituka obuwanvu bwa fuuti amakumi ataano oba n'okusingawo nga bw'eba bulijjo." "N'ebirala ebitali byabulijjo ku ebyo ebyatuuka e Liziboni mwe mwali okukka kw'amazzi g'awagobera emmeeri awaali wakazimbibwa, nga baazimbisa mayinja gokka amagumu ddala, ku buwanana bwa sente. Era eyo abantu abayitirivu gye baakugŋaanira nga balaba we wokka gye bayinza okufunira obuddukiro ebizimbe obutabagwako; ekyennaku omwalo gwakka gwonna awamu n'abantu abaaliko, era tewaalabikayo wadde omulambo ogumu bweguti nga guseeyeyeza ku ngulu ku mazzi." - Ibid., page 495.

Ekyaddirira oluvannyuma lw'okunyeenyezebwa kw'ensi, ge makanisa gonna n'ebigo okugwa ku ttaka, era kumpi n'ebizimbe byonna ebyolukale ebinene ddala nga kwotadde n'ekitundu kimu kyakuna eky'amayumba agasulwamu. Nga wayise essaawa nga bbiri zokka, omuliro ne gubaluka kumpi mu buli katundu ka kibuga, omuliro ne gwokya buli kantu akandiyokeddwa omuliro ogwandyakidde ennaku

ssatu, ekibuga ne kisigala mu matongo ddala. Okunyeenya kw'ensi kwaliwo ku lunaku Iwa ggandaalo ng'amakanisa n'ebigo bijjuzizza abantu, era batono ddala abaawonawo." - Encyclopaedia Americana, art. "Lisibon," note (ed. 1831). "Entiisa yajjula abantu ebitayogerekeka. Nga tewali akaaba; anti nga kisukka amaziga. Ne badduka nga badda eruuyi n'eruuyi, nga batabuddwa olw'okutya n'okwewuunya, nga bwe bawowogganira waggulu n'okwekuba empi nti: 'Miseriocardia!' abamukulu 'Ensi etuuse ku nkomerero y'ayo!'Abazadde beerabira abaana baabwe, ne badduka nga baambalidde ebifaananyi by'emisaalaba. Eky'omukisa omubi baddukanga bagenda mu makanisa nti gye banaafuna obukuumi, naye nga buteerere; tebaayinza na wadde kutuuka ku alutaali; anti ebifaananyi, abasasedooti, n'abantu bonna baazikiririra wamu." Kiteeberezebwa nti abantu emitwalo kyenda be baafa ku lunaku olwo.

Nga wayise emyaka abiri mu etaano, akabonero akalala akoogerwako mu bunnabbi ne kalabika, gwe mwezi n'enjuba okuzikira. Ekyasinga okwewunyisa ennyo mu kabonero kano, kwekuba nti ekiseera mwe kaali akookutuukiririra kyali kyalagulwa dda. Omulokozi bwe yali n'abayigirizwa be ku lusozi lw'emizeyituuni, yaabagamba ng'amaze okubannyonnyola ekiseera ekiwanvu ekkanisa ky'eriyitamu eky'okubonaabona, - emyaka 1260 egy'okuyigganyizibwa, kye yasuubiza nti ekiseera ekyo kirisalibwako, - bwatyo kwe kubabuulira obumu ku bubonero obulikulembera okujja kwe, naabalaga akalisooka okulabika: "Naye mu nnaku ezo, okulaba ennaku okwo nga kuwedde, enjuba erizikizibwa n&pos;omwezi tegulyaka musana gwagwo." Makko 13: 24. Ennaku oba emyaka 1260, gyakoma mu 1798. N&pos;okuyigganyizibwa nga kumpi wonna kuweddewo ng'ekyabula emyaka nga abiri mu etaano. Ekyaddirira okuyigganyizibwa kuno, okusinziira ku bigambo bya Kristo, enjuba erizikira. Nga 19 Mayi, 1780, obunnabbi buno bwatuukirira.

Eyeerabirako n'amaaso ng'abeera mu Masakyusetisi annyonnyola ebyaliwo ku olwo: "Enjuba yavaayo bulungi kumakya, naye n&pos;egenda ng'ebikibwa mpola. Ebire ne byekulumulula nga bwe bigenda bikwata era nga bitiisa, eggulu ne limyansa, era ne litandika okubwatuka, olukubakuba ne lufuuyirira. Awo ku ssaawa nga ssatu, ebire ne bibula, eggulu ne limyuka, era n&pos;endabika y'ensi, enjazi, emiti, ebizimbe, amazzi n'abantu n'ekyusibwa olw'okwaka kuno okutali kwa bulijjo. Eddakiika ntono ezaddako, ekire ekikutte zzigizzigi ne kyetimba obwengula bwonna nga kireseewo akawaatwa, kyokka nga kakutte ekizikiza okufaanana essaawa essatu ez'akawungeezi....

Abantu bajyula entiisa n'okweralikirira. Abakyala nga bayimiridde ku miryango, baasamaalirira anti nga balaba ensi ekkutte enzikiza, abasajja ne bakomawo okuva mu nnimiro, ababazzi ne basuulawo emisumeeni, abaweesi ne balekawo ennyondo, abasuubuzi ne baggalawo amaduuka. Abaana ku masomero ne basiibulwa, ne badda eka nga bakankana. Abatambuze ne banoonye awo okumpi ne webaba basula. 'Kiki ekijja' kye kibuuzo ekyalinga ku buli mumwa n'omutima gwa buli muntu. Nga kiringa omuyaga ogwamaanyi ogwali gugenda okuyita ku nsi, oba nti enkomerero y'ebintu byonna etuuse.

Ettaala zaakoleezebwa; emmunyeenye ne zaaka bulungi okwenkana okwenzikiza.... Enkoko ne ziddayo mu biyumba byazo, ente ne ziddayo mu biraalo okulya omuddo omukalu, ebikere ne bivaayo mu bunnya bwabyo, ebinyonyi ne

biyimba ennyimba zaabyo ez'akawungeezi, n'ebinyira ne bujjula obwengula. Kyokka abantu bokka nga be bamanyi nti obudde tebunaziba....

Omusumba Dr. Nathanael Whitteker ow'ekkanisa ya Tabemacle e Salemi, yateekateeka okusinza, era naabuulira obubaka mwe yakinywereza nti ekizikiza kino si kyabulijjo. Waaliwo n'okusinza ne mu bifo ebirala. Ebyawandiikibwa ebyasomwanga mu bubaka tebyateekebwateekebwa, wabula byali ebyo ebimanyiddwa era ebitegeeza nti ekizikiza kyayogerwako mu bunnabbi.... Ekizikiza kyasinga okukwata awo ku ssaawa nga ttaano ez'oku makya." The Essex Antiquarian, April 1899, vol. 3, No. 4, pp. 53, 54. "Mu bitundu by'ensi ebirala ebisinga obungi, ekizikiza kyakwata nnyo obudde nga misana, abantu nga tebasobola kutegeera budde ku ssaawa zaabwe, oba okulya, oba okukola emirimu gyonna nga tebakozesezza ttaala....

Ekizikiza kino kyasukka. Anti Kyalabibwa okuviira ddala eri ebuvanjuba e Falumawusi. Kyatuuka ebugwanjuba awasemba mu bitundu bye Konekitikati ne Alubane. Ebukiika ddyo kyatuuka kumbalama z'ennyanja; ate ebukiika kkono ne kisasaanira amatwale ga Amerika."- William Gordon, Histiry of the Rise, Progress, and Establishment of the Independence of the U.S.A., vol. 3, p. 57.

Ekizikiza kino ekyaliwo emisana kyaddirirwa obwengula obwetadde essaawa emu oba nga bbiri obudde okuwungera, enjuba ng'erabika bulungi, newakubadde nga ku ggulu kwaliko olufu olukutte. "01uvannyuma ng'enjuba egudde, ebire byabikka nate obwengula ekizikiza n'ekikwata mangu nnyo nnyini." "Newakubadde ekizikiza ekyaliwo obudde obw'ekiro, tekyali kyabulijjo era kyali kya ntiisa okwenkana n'ekyaliwo emisana; so ng'ate kwali kwa mwezi, kyokka nga tewali ky'oyinza kulaba wabula ng'okoleezezza ettaala, era nga ne muliraanwa, oba nga kyolaba kiri walako okuva ne wooli, nga kifaanana ng'ekizikiza ky'e Misiri ekitayisikamu maaso." Isaiah Thomas, Massachusetts Spy; or American Oracle of Liberty, vol. 10, No. 472 (May 25, 1780). Omuntu eyalabako n'amaaso ge agamba: "Nakubanga akafaananyi mu kaseera ako, nga singa buli ekyaka mu bwengula mu bbanga kyali kibikkiddwako kireme okulabibwa, oba ne kijjigirwawo ddala, ekizikiza tekyandikyenkanye." Letter by Dr. Samuel Tenney, of Exter, New Hampshire, December 1785 (in Massachusetts Historical Society Collections 1792, lst Series, vol. 1, p. 97). Newakubadde nga ku ssaawa essatu ez'ekiro omwezi gwavaayo bulungi ku lunaku olwo, "tegwayinza kumalawo nzikiza eno eringa ey'emagombe." Naye oluvannyuma lw'ettumbi, ekizikiza kyabula, era n'omwezi, mu kusooka okulabika nga mumyufu okukira omusaayi.

Nga Mayi 19, 1780, Iwe lunaku olumanyiddwa mu byafaayo nga “Olunaku Lw’ekizikiza.” Era okuviira ddala mu biseera bya Musa, tewabangawo kizikiza ekyali kikyenkanye oba mu bugazi wadde obuwanvu bw’ekiseera. Bwe wetegereza ebigambo by’abo abaalabako n’amaaso gaabwe, mu byo olabamu ebigambo bya Mukama bye yayogerera mu kamwa ka nnabbi Yoweeri emyaka enkumi bbiri mu bitaano kino kiryoke kibeewo: “Enjuba erifuuka kizikiza, n’omwezi okuba omusaayi, olunaku lwa Mukama olukulu era olw’entiisa nga terunnaba kujja.” Yoweeri 2:31.

Kristo yatemya ku bantu be batunule nkaliriza okulaba obubonero obukulembera okujjakwe era basanyuke nga babulabye olwa Kabaka waabwe ajja. tfNaye ebigambo ebyo bwe bitanulanga okubaawo mutunulanga waggulu, muyimusanga emitwe

gyammwe kubanga okununulibwa kwammwe kunaatera okutuuka ” Yasongera abayigirizwa be ku miti egitojjera n’abagamba nti: “Kale bwe gitojjera, mulaba ne muteegeera mwekka, nti kaakano okukungula kuli kumpi. Era nammwe bwe mutyo, bwe mulabanga ebyo nga bibaawo mumanyanga nti obwakabaka bwa Katonda buli kumpi.” Lukka 21:28, 30, 31.

Ekyennaku, abantu bwe baggwamu omwoyo gw’obwetoowaze era ogw’okwagala ekkanisa yaabwe, ne bayingirwamu amalala n’eddiini eyokungulu, ne bawola mu kwagala Kristo era n’okukkiriza kwe baalina mu kukomawo kwe. Abantu ba Katonda bano nga bonna bamaliddwawo ensi n’okwagala amasanyu, amaaso gaabwe gaazibwa ne batalaba bubonero bwa kulabika kwe Omulokozi bwe yabagamba. Enjigiriza y’okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri yalagajjalirwa; ebyawandiikibwa ebikwogerako ne binyoolebwa okutuusiza ddala Iwe byagibwako omwoyo era ne byerabirwa. Kino kyalabikira nnyo mu kkanisa z’omu Amerika. Anti eddembe n’emirembe abantu abeebiti ebyenjawulo bye beeyagalirangamu; abantu okuyayaanira okufuna obugagga n’okwejalabya, byabaviiramu okumalibwawo okwagala okukola ensimbi, okwagala okumanyika n’okufuna obuyinza, ate nga byonna birabika bisoboka eri buli yenna: ne bibakulembera okuteeka ebirowoozo byabwe ku bintu by’obulamu buno, era ne boongezaangayo wala olunaku olwo olugenda okumalawo ebintu byonna.

Omulokozi bwe yategeeza abagoberezi be obubonero bw’okukomawo kwe, era yababuulira n’ekiribeerawo ku bantu okuwola n’okudda emabega ng’anaatera okukomawo. Era nga bwe gwali mu biro bya Nuuwa, abantu nga badda eno n’eri okunoonya amasanyu - nga bagula, nga batunda, nga basiga, nga bazimba, nga bawasa, nga bawayiza - nga beerabidde Katonda n’obulamu obugenda okujja. Naye eri abo abaliwo mu kiseera kino Kristo atubuulirira: “Naye mwekuumenga emitima gyammwe gireme okuzitoowererwanga olw’obuluvu n’okutamiiranga n’okweraliikiriranga eby’obulamu buno era olunaku luli luleme okubatuukako ng’ekyambika.” “Naye mutunulenga mu biro

byonna musabenga musobole okudduka ebyo byonna ebigenda okubaawo n'okuyimirira mu maaso g'Omwana w'omuntu." Lukka 21: 34,36.

Era embeera eno ey'ekkanisa Omulokozi ayongera okugyogerako mu kitabo kya Okubikkulirwa nti: "Mmanyi ebikolwa byo, ng'olina erinnya ery'okuba omulamu, era oli mufu " Era ayongera okulabula n'abo abakyagaanye okuzuukuka bave mu ebyo bye beesiguliddeko nti: "Kale bw'otalitunula, ndijja ng'omubbi, so tolimanya ssaawa gye ndijjiramu gy'oli." Okubikkulirwa 3: 1,3.

Kyali kikulu nnyo abantu okuzuukusibwa baleme okugwa mu kabi; bazuukuke beeteekereteekere eby'okubaawo ku nkomerero y'ekiseera eky'ekisa. Nnabbi wa Katonda agamba: "Kubanga olunaku Iwa Mukama lukulu, Iwa ntiisa nnyo nnyini; era ani ayinza okulusobola?" Ani ayinza okuyimirirawo mu maaso g'oyo "alina amaaso agayinze obulongoofu obutatunuulira bubi, so toyinza kulaba bukyamu." Yoweeri 2:11; Kaabakuuku 1:13. Eri abo abakaaba nti, "Katonda wange, ffe Isiraeri tukumanyi so nga basobezza endagaano ye, ne bawanyisa Mukama olwa Katonda omulala, nga bakwese obubi mu mitima gyabwe era baagala okutambulira mu makubo g'abatali batuukirivu - era ne bano olunaku lwa Mukama lulibafuukira "kizikiza so si musana, ekizikiza zigizigi so nga temuli katangaala." Koseya 8: 2, 1; Zabbuli 16: 4; Amosi 5:20.

"Awo olulituuka mu biro ebyo, bw'ayogera Mukama, nditaganjula Yerusaalemi n'ettabaaza; era ndibonereza abasajja abatasengezze ebbonda lyabwe, aboogera mu mitima gyabwe nti Mukama talikola bulungi so talikola bubi." Zeffaniya 1: 2. iCNange ndibonereza ensi olw'obubi bwabwe, n'ababi olw'obutali butuukirivu bwabwe, era ndimalawo ekyejo eky'abalina amalala, era ndikakkanya okwenyumiriza kw'abo abatiisa." Isaaya 13: II. "Effeeza yaabwe teriyinza kubawonyeza ku lunaku olw'obusungu bwa Mukama newakubadde ezaabu yaabwe." "Obugagga bwabwe bulifuuka munyago, n'ennyumba zaabwe matongo." Zeffaniya 1: 18, 13.

Nnabbi Yeremiya bwe yatunuulira ekiseera kino eky'entiisa kyava akaaba nti: "Omutima gwange gunnuma munda mwennyini.... Siyinza kusirika, kubanga owulidde, ai emmeeme yange eddoboozi ly'ekkondeere nga liraye. Okuzikirizibwa okuli kungulu w'okuzikirizibwa kulangirirwa " Yeremiya 4: 19, 20.

"Olunaku olwo lunaku lwa busungu, lunaku Iwa buyinike n'okulaba ennaku, lunaku Iwa kuziikirako n'okulekebwawo, lunaku lwa kizikiza n'ekikome, lunaku lwa bire n'ekizikiza ekikutte, lunaku Iwa kkondeere n'okulawa." Zeffaniya 1:15, 16. "Laba olunaku Iwa Mukama lujja... okuzisa ensi, n'okuzikiriza abalina ebibi abaayo okubamalamu." 13: 9.

Ekigambo kya Katonda kyegayirira nga kiyita abantu be bazuukuke okuva mu tulo era banoonye amaaso ge n'okwenenya nga beetoowaza olw'olunaku olwo olukulu nti:

“Mufuuyire ekkondeere mu Sayuuni era mulayize ku lusozi Iwange olutukuvu; bonna abali mu nsi bakankane: kubanga olunaku Iwa Mukama lujja, kubanga luli kumpi.” “Mutukuze okusiiba, muyite okukuŋŋaana okutukuvu, mutukuze ekibiina, muleete abaana abato... awasa omugole ave mu kisenge kye, bakabona abaweereza ba Mukama, bakaabire amaziga wakati w’ekisasi n’ekyoto.” “Kaakano munkyukire n’omutima gwammwe gwonna, n’okusiiba n’okukaaba amaziga, n’okuwuubaala: era muyuze emitima gwammwe so si byambalo byammwe, mukyukire Mukama Katonda wammwe: kubanga wa kisa era ajjudde okusaasira, alwawo okusunguwala, era akwatirwa nnyo ekisa.” Yoweeri 2: 1,15,-17, 12, 13.

Ng&pos;omulimu omukulu ogw’okuzza obuggya abantu bateekebweteekebwe okusisinkana Katonda ku lunaku olukulu nga gulina okutuukirizibwa. Anti abantu ba Katonda nga tebakyazimba ku musingi ogw’olubeerera; wabula Katonda mu kusaasira kwe ng’ateekateeka okubaweereza obubaka obw’okulabula bazuukuke bave mu tulo basaanire okusisinkana Mukama ajja.

Okulabula kuno kulabikira mu kitabo kya Kubikkulirwa 14. Wano woosanga obubaka obulangirirwa bamalayika abasatu era ne bugobererwa okulabika kw’Omwana w’omuntu akungule “ebikungulwa eby’ensi.” Okulabula okusooka kulangirira ekiseera eky’omusango. Nnabbi yalaba malayika ng’abuuka mu “bbanga ery’omu ggulu, ng’alina enjiri ey’emirembe n’emirembe okubuulira abatuula ku nsi, na bulu ggwanga n’ekika n&pos;olulimi n’abantu, ng’ayogera n’eddoboozi ddene nti Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky&pos;omusango gwe kituuse: mumusinze eyakola eggulu n&pos;ensi n’ennyanja n’ensulo z’amazzi.” Okubikkulirwa 14:6,7.

Obubaka buno bwe bukola ekitundu ku “njiri ey’emirembe n’emirembe.” Omulimu gw’okubuulira enjiri tegwakwasibwa bamalayika, wabula bantu. Bamalayika abatukuvu baaweebwa buvunaanyizibwa bwa kugulugrjamya, era bavunaanyizibwa

n’okulabirira enteekateeka y’obulokozi bw’abantu; naye omulimu gwennyini ogw’okubuulira gukolebwa baddu ba Kristo abali ku nsi.

Abaddu ba Katonda abeesigwa nga bawulize eri okulumirizibwa kw’omwoyo wa Katonda Omutukuvu era n’eri ekigambo kye, nga balina okutegeeza okulabula kuno eri ensi. Abo be baali abawulize eri “ekigambo kya bannabbi ekinywevu, “ng’ettabaaza eyakira mu kifo eky’ekizikiza, okutuusa obudde lwe bulikya emmunyeenye ekeesa obudde n’eyaka.” 2Peetero 1:19. Baanoonya okumanya kwa Katonda okusinga obugagga bwonna ne baanoonya amagezi ga Katonda okusinga ekyobugagga ekikusike, ne bakibala nga “obuguzi bwago businga obuguzi bwa ffeeza.” engero 3: 14. Ne Katonda n’ababikkulira ebikulu eby’obwakabaka. Anti, “ekyama kya mukama kiri mu abo abamutya; era anaabalaganga endagaano ye.” Zabbuli 25: 14.

Abayivu mu ddiini si be baamanyisibwa amazima gano, wadde okugabuulira. Kyokka singa baayinza okutunula mu bwesigwa, ne banoonya mu byawandiikibwa n'okusaba, banditegedde ekiseera obudde nga kiro; era obunnabbi bwandibazibudde amaaso ne balaba eby'okubaawo amangu. Ekyennaku tebaayinza kukozesa mukisa guno, obubaka ne buweebwa abantu aboomutindo ogwa wansi. Yesu yagamba: "Mutambule nga mukyalina omusana, ekizikiza kireme okubakwatira mu kkubo." Yokaana 12: 35. Bonna abakuba omugongo eri omusana Katonda gwamulisizza, oba ne bagulagajjalira so ng'ate bayinza okugwenoonyeza, baba mu kizikiza. Naye omulokozi agamba nti: Angoberera taatambulirenga mu kizikiza, naye anaabanga n'omusana ogw'obulamu." Yokaana 8: 12. Oyo yenna atawugulibwa na bigendererwa birala mu kunoonya Katonda by'ayagala era nga muwulize eri omusana ogwamuweebwa, wakuweebwanga omusana ogusingako, era emmunyeenye ey'eggulu yakwakayakanira mu mmeeme ye okumuluijgamya mu mazima gonna.

Bakabona n'abawandiisi b'ekibuga ekitukuvu, abaali baakwasibwa ebitukuvu bya Katonda, bandiyinzizza okwetegereza obubonero bw'ebiseera era ne balangirira okujja kw'oyo eyasuubizibwa mu biro Kristo we yasookera okujyira. obunnabbi bwa mikka bwali bwategeeza ekifo gy'alizaabibwa; Danieri yategeeza ekiseera ky'alijjiramu. Mikka 5:2; Danieri 9: 25. Obunnabbi buno Katonda yabukwasa abakulembeze b'abayudaaya; nga tebalina kya kwekwasa olw'obutamanya n'obutategeeza bantu nti masiya ali kumpi nnyo okujja. Obutamanya bwabwe bw'aviiramu abantu okwonoona. Abayudaaya ne badda mu kuzimbanga ebijjukizo by'abannabbi ba Katonda abattibwanga, nga bwe banyooma abantu abakulu mu nsi, so ng'olwo bali mu kusinza baddu ba Setaani. Tebaayinza kulaba kuteesa kwa kabaka ow'eggulu ng'abawa ebitiibwa bya Katonda olw'okumalibwangawo entalo nga balwanira ebifo eby'ekitiibwa era n'obuyinza bw'ensi eno.

Abakadde ba Isiraeri nga bandinoonyerezza nnyo bazuule ekifo, ekiseera, n'embeera ekwata ku nsonga enkulu ennyo bweti mu byafaayo by'ensi ey'oku[ja kw'Omwana wa Katonda a[ja okutuukiriza obununuzi bw'omuntu. era abantu nga be bandibadde bali mu kutunula n'okulindirira bayinze okubeera mu abo abandisoose okwaniriza Omununuzi w'ensi. Naye, laba, abatambuze babiri okuva mu nsozi z'e Nazaleesi abaali bakooyeseddwa n'olugendo okuyita mu nguudo enfunda zityo okugenda mu kabuga ak'ebuvanjuba Beserekemu, nga bwe banoonya ekifo aw'okusula mu kiro ekyo. Kyokka nga tewali kisulo we bayinza kusuzibwa. Wabula mu kiyumba omusuzibwa ente, mwe baafuna obubudamo, era eyo Omulokozi w'ensi gye yazaalirwa.

Bamalayika okuva mu ggulu baali baalaba ku kitiibwa Omwana wa Katonda kye yalina ng'ekya Kitaawe ensi nga tennabaawo, era ne batunula nkaliriza okumulaba lw'alirabika eri abantu bonna ku lunaku olujjudde essanyu bw'aliba ng'ajja ku nsi. Era ne bakwasibwa obuvunaanyizibwa okutwala amawulire amalungi ago eri abeeteeseteese okugaaniriza era nabo bagamanyise mu ssanyu eri abatuula wonna ku nsi. Kristo

yekkakkanya ayambale obutonde bw'omuntu; ng'alina okusitula omugugu ogw'ennaku ey'olubeerera bwe yakkiriza okuwaayo obulamu bwe okuba saddaaka olw'ekibi; naye era, nga bamalayika beegomba okulaba nga newakubadde omwana w'Oyo ali waggulu ennyo yatoowazibwa, kimugwanira okulabika eri abantu mu kitiibwa ekimusaanira. Ddala abantu abakulu ab'ensi bandikuŋŋaanidde mu kibuga kya Isiraeri ekikulu okumwaniriza ng'ajja? Ddala bamalayika baandimwanjulidde abantu ababadde bamusuubira?

Malayika bwe yakyala ku nsi okulaba baani abeeteeseteese okwaniriza Yesu, teyazuulayo wadde akabonero akamu bwe kati ak'okumwaniriza. Teyawulirayo wadde eddoboozi ery'okutendereza oba okujaganya nti oba oli awo ekiseera ky'okulabika kwa Masiya kisembedde. Malayika naagumiikirizaako ng'ali mu bwengula bw'ekibuga ekironde ne ku yeekaalu Katonda gye yeyolesezanga ebbanga lyonna; naye era n'eyo nga tewali njawulo. Wabula bakabona abambadde amaganduula era abajjudde amalala abali mu kuwaayo saddaaka ezoononeddwa. Abafalisaayo nga bali ku mabbali ng'enguudo bwe boogerera waggulu eri abantu oba okusaba essaala ez'okwewaana. Mu mbiri za bakabaka, mu makuŋŋaaniro g'abagezigezi, ne mu masomero g'abawandiisi b'amateeka, bonna nga bafaanana era nga tebamanyi nti eggulu lyonna lujjuddemu essanyu n'okutendereza olw'amazima agewuunyisa - ge g'Omununuzi w'abantu agenda okulabika ku nsi.

Nga tewali bukakafu nti Kristo asuubirwa, era nga tebeteeseteese kwaniriza omulangira w'obulamu. ekyennaku era ekyewunyisa, ye malayika omubaka w'eggulu okuddayo mu ggulu ng'atwala amawulire agaswaza bwe yazuulayo akabinja k'abasumba abaali ku ttale obudde obw'ekiro nga balunda ebisibo byabwe, era bwe baali nga batunudde mu bwengula bw'eggulu, eno nga bwe bafumiitiriza ku bunnabbi bwa Masiya agenda okujja ku nsi, era nga balindirira okulabika kw'Omununuzi w'ensi. Wano we waali abeteeseteese okwaniriza obubaka okuva mu ggulu. Era mangu nnyo malayika wa mukama n'abalabikira ng'abategeeza amawulire amalungi ag'essanyu eringi. Obwengula bwonna ne bujjula ekitiibwa ky'eggulu, ne bamalayika bangi abatayinza kubalibwa ne balabibwa, ng'ekitegeeza nti malayika omu teyayinza kwetikka ssanyu eringi lityo okuva mu ggulu, ne babaguka okutendereza mu maloboozi amangi oluyimba oluliyimbibwa ku lunaku luli amawanga gonna agaanunulwa nti: "Ekitiibwa kibe eri Katonda waggulu ennyo, ne mu nsi emirembe gibe mu bantu abasimiibwa." Lukka 2: 14.

Hmm! ng'ekyokuyiga kino kirungi nnyo ku ebyo ebyatuuka e Beserekemu! Nga kitubuulirira ku butakkiriza bwaffe, omuli amalala n'okwematira. Nga kitulabula twegendereze, si kulwa nga naffe twonoona olw'obutafTaayo ne tulemererwa okwetegereza obubonero bw&pos;ebiseera, era bwe tutyo ne tutamanya lunaku Iwa kukyalirwa kwaffe.

Abantu abaali batunula nga balindirira okujja kwa masiya malayika be yasanga tebaali ba ku nsozi za buyudaaya zokka, wadde abasumba abaali ku ttale bokka. Ne mu nsi

z’abamawanga, waaliyo abaali bamulindirira; be bantu abaali abagezi, abagagga, abakungu, n&pos;abagezigezi okuva ebuvanjuba. Abamagi abayiga ku butonde, baali baalaba Katonda nga basinziira ku butonde bwe. Baayiga ku mmunyeenye eriva mu yakobo nga bakozesa ebyawandiikibwa by’olwebbulaniya, era ne baagala nnyo okumulaba ng’ajja, oyo atakoma mu “kusanyusibwa kwa Isiraeri&pos;‘ kyokka, naye era “ow&pos;okuba omusana ogw’okumulisa amawanga,” era “obulokozi okutuusa ku nkomerero y’ensi.” Lukka 2: 25, 32; Ebikolwa by’Abatume 13: 47. Baanoonyanga omusana, era omusana okuva mu ntebe ya Katonda ne gubamulisizanga ekkubo ly’ebigere byabwe. Eno nga bakabona ne ba rabbi abali e Yerusaalemi, abaateresebwa amazima era bagannyonnyole eri abantu, ekizikiza kibabuutikidde, emmunyeenye okuva mu ggulu yakulembera abamawanga bano okubatuusa mu kifo kabaka omuggya gy’azaaliddwa.

“Kristo... alirabika omulundi ogwookubiri awatali kibi eri abo abamulindirira, olw’obulokozi.” Abaebbulaniya 9: 28. Era okufaanana n&pos;amawulire ag’okuzaalibwa kw’Omulokozi, n’obubaka bw&pos;okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri tebwakwasibwa bakulembeze ba bantu mu ddiini. Baalemererwa okunyweza enkolagana yaabwe ne Katonda, era ne bagaana n’omusana okuva mu ggulu; n&pos;olwekyo tebali ku muwendo gw&pos;abo omutume Pawulo baayogerako nti: “naye mmwe abooluganda, temuli mu kizikiza, olunaku luli okubasisinkaniriza ng’omubbi: kubanga mmwe mmwena muli baana ba kutangaala, era muli baana ba musana: tetuli ba kiro, newakubadde ab’ekizikiza.” 1 Abasess. 5:4, 5.

Abakuumi ba Sayuuni be bandisoose okulaba amawulire g&pos;okujja kw’Omulokozi, era be bandisoose okusitula amaloboozi gaabwe balangirire nti asembedde, era balabule abantu beetekereteekere okujja kwe. Eky’omukisa omubi, baali mu ggandaalo, nga baloota kunoonya mirembe na bukuumi, abantu nga bwe beebakidde mu bibi byabwe. Yesu yalaba ekkanisa ye, ng’eringa omuti omutiini ogutaliiko bibala, wabula okubikkiddwa amakoola gokka omutali bibala. Abantu nga balina eddiini ya kungulu, naye ng’omwoyo gw’obwetoowaze, okwenenya awamu n’okukkiriza - ebiyinza okuleetera okuweereza kukkirizibwe eri Katonda, nga tebabirina. Mu kifo ky&pos;abantu okwolesa ekisa ekiweebwa Omwoyo, nga mu bo olabamu malala, eddiini ey&pos;okungulu, okwenyumiriza, okwerowoozaako, n’okuyigganya abalala. Ekkanisa ng’ezze emabega olw’okuziba amaaso gaayo eri obubonero obw’ebiseera. Kyokka Katonda teyabeerabira, wadde okukkiriza obwesigwa bwe okuggwaawo; naye bo be baamuvaako, ne beeyawula okuva ku kwagala kwe. Era gye baakomanga okugaana okuwulira by&pos;agamba, n’ebisuubizo bye gye byakomanga obutatuukiririra mu bo.

Ebyo bye bimu ku bukakafu obuva mu kunyooma omusana n’emikisa Katonda by’agaba. Okuggyako ng’ekkanisa enekkiriza okwetwalira emikisa

gye egigibikkuliddwa, n’ekkiriza buli musana, n’eteeka mu nkola ebiyinza okugibikkulirwa, eddiini egya kuggwaamu ensa efuuke ey’emikolo, n’omwoyo ogw’okutya Katonda gusaanewo. Amazima gano galabikidde nnyo mu byafaayo bye kkanisa. Katonda ayagala nnyo abantu be boolese ebikolwa eby’okukkiriza n’obuwulize nga bitambulira wamu n&pos;emikisa gye gy’agaba. Mu buwulize mulimu okwewaayo era n’okwetikka omusaalaba; era eyo ye nsonga Iwaki n’abagoberezi ba Kristo baagaana okwaniriza omusana oguva mu ggulu, era nga n’Abayudaaya ab’edda, bwe batyo ne batamanya kiseera kya kukyalirwa kwabwe. Lukka 19: 44. Mukama yabayitako olw’emitima gyabwe okujjula amalala n&pos;obutakkiriza, bwatyo n’abikkulira amazima ge abasumba b’e beserekemu n&pos;abamagi okuva ebuvanjuba abakkiriza okwetwalira omusana gwe baafuna.

Essuula 18 — Omuzza W'ekkanisa Obuggya Omumerika

Katonda yalonda omusajja omulimi, omwesimbu era omwesigwa mu mutima, eyali ayingiziddwamu omutima ogw'okubuusabuusa obuyinza bwa Katonda ku Byawandiikibwa, so ng'ate yegombanga nnyo okumanya amazima, oyo ye aba akulemberemu mu kulangirira okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri. Era okufaananako n'abazza b'ekkanisa abamusooka, ne William Miller yakalubirizibwanga nnyo olw'embeera y'obwavu mu bulamu bwe obwasooka, era bwatyo n'ayiga okwekolera n'okwerumya. Amaka mwe yasibuka, baali bantu abeeyimirizaawo, abaagala emirembe, olw'okukola ennyo awatali kukoowa, n'okwagala ennyo ensi yaabwe - era engeri ezo zaalabikira nnyo ne mu bulamu bwe. Kitaawe yali ku ddaala lya bukulembeze mu maggye agaaleeta enkyukakyuka mu Amerika, era n'okwerumya kwe yatuukako inu lutalo era n'okubonaabona mu kiseera ekyo ekyali ekizibu ennyo nga byangu okulabikira mu bulamu bwa Miller obwakalubirizibwanga ennyo bwe yali ng&pos;akyali muto.

Yali musajja muggumivu, era ne bwe yali ng'akyali muto yalabikanga nga mutegeevu okukira ku baana abaabulijjo. Era yeeyongera okugenda ng&pos;ategeerekeka mu butegeevu buli Iwe yeyongerangako. Nga mujagujagu era akola ebimugyamu kyokka ng'ayagala nnyo okumanya. Newakubadde teyafuna mukisa ogw'okweyongerayo mu kusoma okwa waggulu, olw'okwagala okusoma ennyo ebitabo nga kwotadde okufumiitiriza n'okusengejjanga ensonga, byamufuula omuntu mulamu era alina ebirowoozo enjolo. Nga kizibu okumuzuulako ensonga era alina empisa eyegombebwa buli omu, olw'okubeera omwesimbu, omwegendereza era ow'ekisa. Olw'okubanga yakozesanga nnyo amaanyi ge, yayinza okwebeezaawo ng'akyali mu myaka egyawansi, kyokka ekyo tekyamulobera kusoma. Yakolako mu bifo by'olukale bingi ng'omukozi w'eggwanga era yakolerako ne mu maggye gye yasiimibwanga entakera, bwatyo n'afuna obugagga n'ebitiibwa.

Nnyina yali mukyala ng'atya nnyo Katonda, era oyo naamuyingizangamu empisa ez'eddiini bwe yali ng'akyali muto. Ekyennaku, bwe yali ng'akyali mu myaka gye egy'obuto, yeegatta ku kabiina k'abakkiriza Katonda naye nga okukkiriza kwabwe bakwesigamya ku kulowooza kwabwe, abaamubuzaabuza olw'ensonga nti abasinga obungi ku bo baali bantu ba buvunaanyizibwa era abafaayo eri abalala. Olw'okubanga abo babeeranga mu matendekero g'Abakristaayo, empisa zaabwe ne zifaanaanyirizibwa n'ez'abo ababalinaanye. Era ebyo ebyabegombesanga n'okussibwangamu ekitiibwa nga bijjibwa mu Bayibuli; naye ate ebirabo ebirungi bityo ne babinyoola bakyayise abantu ekigambo kya Katonda. Miller bwe yeegatta nabo bwatyo naye n'ayingirwamu endowooza zaabwe. Olwo ennyinnyonnyola empya ey'Ebyawandiikibwa n'eyongera okumukaluubirira ebitagambika; so ng'ate enjigiriza ye eno empya newakubadde nga yamwerabiza Bayibuli, nga temuyamba kuzzaawo kye yali amanyi, bwatyo n'asigala nga

si mumativu. Wabula yeeyongera okugenda mu maaso ng'agoberera ebirowoozo bye bino okumala emyaka kkumi n'ebiri. Bwe yaweza emyaka asatu mu ena egy'obukulu, Omwoyo Omutukuvu n&pos;amulumiriza nnyo mu mutima gwe, afumiitirize ku bulamu bwe ng'omwonoonyi. Yeesanga nga mu kukkiriza kwe okwo okwasooka tafunyeemu ssanyu eriyinza okumusussa entaana. Ng'alaba ebiseera bye eby'omu maaso bijjudde ekizikiza n'okuwuubaala. Era bwe yali ayogera ku nsonga eno oluvannyuma yagamba bwati: "Ebirowoozo byange byonna nga bindaga kuzikirira kwokka, era nga bwe nnekebera nga ndaba nsanaawo. Eggulu nga liringa oluggi Iw'ekikomo ku mutwe gwange, era n'ensi ng'eringa ekyuma wansi w'ebigere byange. Okubeerawo emirembe gyonna - kitegeeza ki? Ate okufa - ye lwaki weekuli? Gye nnakomanga okwebuuza, gye nnakomanga okutabuka. Era gye nnakomanga okulowooza, ebirowoozo byange gye byakomanga okusaasaana. Nnagezangako ndekeraawo okulowooza, naye nga siyinza kwefuga. Nnafuuka ekisekererwa, naye nga siyinza kumanya nsonga Iwaki. Nnatandika okutokooterera n'okwemulugunya, naye nga simanyi gwe nnemulugunyiza. Nnakitegeera nga waliwo obuzibu, naye nga simanyi ngeri ki wadde oba wa gye nnyinza okubutereereza. Nnatandika okukungubagira mu mutima, kyokka nga siraba ssuubi."

Yeeyongera okubeera mu mbeera eno okumala emyezi egiwerako. Agamba, "Okutuusa lwe nnalaba ekifaananyi ky'Omulokozi mu birowoozo byange. Nga kirabika nti waliyo omuntu omulungi era ajjudde okusaasira oyo atangirira okwonoona kwafife, era naatulokola okuva mu musango gw'ekibi. Amangu ddala ebirowoozo byange ne bindaga omuntu oyo okuba nga ajjudde okwagala, nange ne mpulira nga nnyinza okwesuula mu mikono gye, era mwesige olw'ekisa kye. Naye ne nfuna ekibuuzo: Nkakasa ntya nti omuntu oyo gyali? Nga ndaba sirina walala wonna we nnyinza kukakasiza nti waliwo Omulokozi, oba newakubadde ekibaawo oluvannyuma lw'okufang'ogyeko Bayibuli....

"Nnalaba nga Bayibuli yokka y'endaga Omulokozi gwe nnetaaga; era ne nnewuunya okukizuula nga ekitabo "ekitaaluggamizibwa" kirimu emisingi egituukana n'obwetaavu bw'ensi eyagwa. Nnawalirizibwa okukkiriza nti Ebyawandiikibwa bye bibikkula Katonda. Nnabyagala nnyo; era ne nzuula owomukwano Yesu. Omulokozi nnamulaba nga yansingira mu bantu enkumi;

era n'Ebyawandiikibwa, ebyali tebitegerekeka era ebikontana, kaakano nga ye ttabaaza eri ebigere byange era omusana eri ekkubo lyange. Ebirowoozo byange ne biwummula era nga bimativu. Ne nzuula nga Mukama Katonda Iwe Iwazi oluli wakati mu nnyanja ey'obulamu. Bayibuli nga kye kitabo ekisooka mu bye nsoma, era nnyinza n'okugamba nti, nnagiyiga n'essanyu lingi. Nnakizuula nga ekitundu ku yo si kitegezebwangako ko. Ne nnewuunya Iwaki nnali sirabanga bulungi bwayo awamu n&pos;ekitiibwa, ne ntuuka n'okugigaana. Nnagizuulamu byonna omutima gwange bye gwali gwetaaga nga bibikuddwa, era n'eddagala lya buli ndwadde ey'omwoyo. Nnaggwaamu omwoyo ogusoma ebintu ebirala byonna, ne mpaayo omutima gwange

gwonna nfune okumanya okuva eri Katonda.” S - Bliss, Memoirs of Wm. Miller, page 65-67.

Miller yayatula mu lwatu okukkiriza kwe mu ddiini gye yali yanyooma. Kyokka mikwano gye abakaafiiri nga tebayinza kukigumiikiriza obutamuwakanya nga bakozesa ebigambo ye kennyini bye yakozesanga mu kuvumirira obuyinza bwa Katonda mu kuwandiisa Ebyawandiikibwa. Naye teyayinza kubaanukula mu kaseera ako; kyokka yabagamba nti Bayibuli bw’eba nga y’etegeeza Katonda, eteekwa okuba nga tekoontana; era nga yaweebwa omuntu olw’okumuyigirizanga, era naye agiyingize mu kutegeera kwe. Yamalirira okweyongera okuyiga Ebyawandiikibwa, era azuule mu yo buli nsonga yonna erabika nga ekontana oba nga teyinza kuluŋŋamizibwa.

Yafuba nnyo okweggyamu endowooza zonna, era n’afuna n’ebitabo ebinnyonnyola agerageranye ekyawandiikibwa ku kyawandiikibwa ng’akozesa obunnyonnyola n’enkuluze. Yasomanga mu ngeri eyabulijjo naye nga nteeketeeke; ng’atandikira ku kitabo kya Olubereberye, naasoma lunyiriri ku lunyiriri, era yasomangako kitono bwatyo amakulu ne gagenda nga geebikkula mpola mpola okutuusa Iwe yawulira nga takyakwatibwa nsonyi. Kyamufuukira empisa okugerageranyanga ensonga yonna gye yazuulanga nga tetegerekeka ku lunyiriri olulala olwogera ku nsonga eyo. Nga buli kigambo kirekerwa amakulu gaakyo ku nsonga eyo eyigibwa, era nga byayize bwe bikwatagana n’ebyawandiikibwa ebisoose, olwo ng’obuzibu bugonjoddwa. Bwatyo buli Iwe yasisinkananga ekyawandiikibwa ekizibu okutegeera, ng’afuna okunnyonnyoka okuva mu kitundu ky’ekyawandiikibwa ekirala. Gyeyakoma okugiyiga ko n’okusaba ennyo afune okutangaazibwa, gyeyakoma okweyongera okutangaala mu ebyo ebyali tebitegerekeka bulungi. Ebigambo by’omuwandiisi wa Zabbuli ne bimutuukirirako nti: “Ebigambo byo nga bigguliddwawo bireeta omusana, era biwa okutegeera abatalina magezi.” Zabbuli 119: 130.

Yasinga okusoma ebitabo omuli ekya Danieri ne Okubikkulirwa, era ng’akozesa enkola yeemu mu kunnyonnyola, naazuula ekyasinga okumusanyusa - bwe bubonero obw’obunnabbi okuba nga butegerekeka bulungi. Yalaba, nga obunnabbi nga bwe buzze butuukirizibwa, buzze butuukiririra ddala nga bwe bwalanganga; era nga ebifaananyi byonna ebyenjawulo, obubonero, engero, n&pos;ebyefanaanyiriza byonna, nga binnyonnyolebwa mu nnyiriri eziddako oba ebigambo ebikozesebwa ne bitaggululwa mu byawandiikibwa ebirala, era nga bwosoma biba bitegerekeka bulungi. “Bwentyo ne nkakasa, nga Bayibuli erimu amazima agagenda geebikkula, mu ngeri ennyangu era etegerekeka, agayamba omutambuze, newakubadde n’oyo aba talina magezi, aleme okubula.” - Bliss, page 70. Yafuna empeera olw’amazima ge

yayiganga buli Iwe gaagendanga geegatta, era mpola mpola n'avumbula obunnabbi obukulu mu Bayibuli. Bamalayika okuva mu ggulu ne baluŋŋamyanga ebirowoozo bye n'okumubikkuliranga Ebyawandiikibwa asobole okubitegeera.

Bwe yalaba obunnabbi nga bwe buzze butuukiriramu eyo emabega n'asinziira okwo okulaba obulala obukyatuukirira mu maaso, naamatira nga endowooza eyaliwo etegeeza nti obufuzi bwa Kristo obwomwoyo okufugira emyaka olukumi ensi eno enkomerero nga tennatuuka - teyali mu kigambo kya Katonda. Enjigiriza eno esonga ku myaka olukumi egy'obutuukirivu n'emirembe Kristo nga tannakomawo mu buntu, ng'eyongezaayo wala entiisa ey'olunaku Iwa Katonda. Naye, newakubadde ng'esanyusa okuwulira, ekoonagana n&pos;enjigiriza ya Kristo era n'ey'abayigirizwa be abaategeeza nti bireke bikulire wamu, eŋŋaano ennungi n'ey'omunsiko okutuusa olunaku olw&pos;amakungula, ye nkomerero y'ensi; nga "abantu ababi n'abeetulinkirira balyeyongera okuyitiriranga mu bubi;" era nga "mu nnaku ez'oluvannyuma ebiro eby'okulaba ennaku birijja;" era nga obwakabaka bw'ekizikiza bwakweyongera okutuusa Mukama wafTe lw&pos;alikomawo omulundi ogwookubiri abusaanyewo n'omukka ogw'omu kamwa ke, era gwalizikiriza n'okulabisibwa kw'okujya kwe. Matayo 13: 30,38^41; 2Timoseewo 3: 13, 1; 2Abssessalonika2: 8.

Ekkanisa y'abatume teyayigirizaako ku njigiriza eno ey'ensi okukyusibwa yonna ne Kristo okutugira mu mwoyo. Era n'Abakristaayo abasooka tebagimanya okutuusa wano ku ntandikwa y'ekyasa eky'ekkumi n'omunaana. Okufaananako n'ensobi endala nnyingi, nayo ebyagivaamu byali bibi byereere. Ng'eyigiriza abantu okulaba okukomawo kwa Mukama nga kuli wala nnyo eyo mu maaso era ng'ebaziyiza okussaayo omwoyo eri obubonero obulangirira okulabika kwe. Ng'ebayingizaamu endowoozo ey'okwegumya n'okulowooza nti bali bulungi: endowooza etalinaako musingi era bangi ne bagayaaririra okweteekateeka okusaanidde balyoke basisinkane Mukama waabwe.

Miller yazuula nga Ebyawandiikibwa biyigiriza mu ngeri ennyangu era etegerekeka nti Kristo waakukomawo mu buntu. Pawulo agamba: "Kubanga Mukama waffe yennyini alikka okuva mu ggulu n'okwogerera waggulu n&pos;eddoboozi lya malayika omukulu n'ekkondeere lya Katonda." 1 Abasessalonika 4:16. Era n'Omulokozi agamba: "Baliraba Omwana w'omuntu ng'ajja ku bire eby'eggulu n'amaanyi n'ekitiibwa ekinene." "Ng'okumyansa bwe kuva ebuvanjuba, ne kulabikira ebugwanjuba; bwe kutyo bwe kuliba okujja kw'Omwana w'omuntu " Matayo 24: 30, 27. Waakuwerekerwako eggye lya bamalayika ab'omu ggulu. "Kubanga Omwana w'omuntu bw'alijjira mu kitiibwa kye ne bamalayika bonna nga bali naye." Matayo 25: 31. "Era alituma bamalayika n'eddoboozi ddene ery'ekkondeere, nabo balikuŋgaanya abalonde be." Matayo 24: 31.

Abafu balizuukizibwa mu kujja kwe, n'abatuukirivu abalamu balifuusibwa. "Tetulyebaka fenna," Pawulo bw'agamba, "naye fenna tulifuusibwa, mangu ago nga

kutemya kikowe, akagombe ak'enkomerero bwe kalivuga: kubanga kalivuga, n'abafu balizuukizibwa obutavunda, naffe tulifuusibwa. Kubanga oguvunda guno kigugwanira okwambala obutavunda, n'ogufa guno okwambala obutafa." l Abakkolinso 15: 51-53. Era mu bbaluwa ye eri Abasessalonika, bwe yamala okubannyonnyola engeri Mukama waffe bw'alikomawo, agamba: "N'abo abaafiira mu Kristo be balisooka okuzuukira: naffe abalamu abaasigalawo ne tulyoka

tutwalibwa wamu nabo mu bire okusisinkana Mukama wafte mu bbanga: kale bwe tutyo tunaabeeranga ne Mukama watt&pos;e ennaku zonna." 1 Abasessalonika 4: 16, 17.

Okutuusa Kristo ye kkennyini ng'akomyewo nate, abantu be Iwe baliyingira obwakabaka bwe. Omulokozi yagamba nti: "Omwana w'omuntu bw'alijjira mu kitiibwa kye ne bamalayika bonna nga bali naye, bw'alituula ku ntebe ey'ekitiibwa kye: n'amawanga gonna galikuŋŋaanyizibwa mu maaso ge; naye alibayawulamu ng'omusumba bw'ayawulamu endiga n'embuzi: endiga aliziteeka ku mukono gwe ogwa ddyo, naye embuzi ku mukono gwe ogwa kkono. Awo Kabaka aligamba abali ku mukono gwe ogwa ddyo nti Mujje, mmwe Kitange be yawa omukisa musikire obwakabaka obwabateekerwateekerwa okuva ku kutonda ensi." Matayo 25: 31-34. Twesomeddeko nafte ne tulaba Ebyawandiikibwa nga bwe byogera nti Omwana w'omuntu bw'alijja, abafu balizuukizibwa obutavunda, n'abalamu balifuusibwa. Bwe balimala okukyusibwa, olwo Iwe balisaanyizibwa okusikira obwakabaka bwabwe; kubanga Pawulo agamba: "Omubiri n'omusaayi tebiyinza kusikira bwakabaka bwa Katonda; era okuvunda tekusikira butavunda." 1 Abakkolinso 15: 50. Omuntu ng'akyali mu mubiri guno afa, avunda; naye obwakabaka bwa Katonda tebuvunda, bubeerera emirembe gyonna. N'olwekyo omuntu tayinza kuyingira bwakabaka bwa Katonda n'omubiri gwe guno. Naye Yesu bw'alikomawo, y'aligemulira abantu be obutafa; era abayite basikire obwakabaka bwe babadde balindirira okuba abasika okutuusa ne leero.

Ebyawandiikibwa bino awamu n'ebirala ne byongera okukakasa Miller ku ebyo eby'okubaawo nga bwe byali bisuubirwa nti byakubaawo Kristo nga tannakomawo, omuli obufuzi bw'obwakabaka obwemirembe n'okuteekawo obwakabaka bwa Katonda ku nsi eno nti, byakubaawo oluvannyuma lw'okukomawo kwe omulundi ogwookubiri. Ekirala, obubonero bwonna obw'ebiseera awamu n'embeera ensi mw'eri nga bikwataganira ddala n'obunnabbi obwogera ku nnaku ez'oluvannyuma. Yawalirizibwa okufundiikira, olw'ebyo bye yayiga okuva mu byawandiikibwa, nga ekiseera ekyaweebwayo ensi eno okweyongera okubeerawo nga bw'eri nti, kinaatera okutuuka ku nkomerero y'akyo.

"Ensonga endala eyakwata ennyo ku birowoozo byange," agamba, "ye y'Ebyawandiikibwa ne bye byogerako nga bwe bigenda byeddiriŋŋana.... Nnakizuula nga byonna ebyalangibwanga, era ne bituukirira, byabeerangawo mu biseera ebigere. Emyaka ekikumi mu abiri okutuuka ku mataba (Olubereberye 6: 3); ennaku omusanvu

ezaakulembera amataba, awamu ne nnaku amakumi ana ezaalangibwa enkuba okutonnya (Olubereberye 7: 4); emyaka ebikumi ebina egy'abazzukulu ba Ibulayimu okuba abagenyi mu nsi y'e Misiri (Olubereberye 15: 13); ennaku essatu ez'ebirooto by'omusenero n'omufumbiro wa kabaka w'e Misiri (Olubereberye 40: 12-20); emyaka omusanvu egya Falaawo (Olubereberye 41: 28- 54); emyaka amakumi ana nga bali mu ddungu (Okubala 14: 34); emyaka esatu n'ekitundu egy'ekyeya n'enjala (1 Bassekabaka 17: 1) [laba ne Lukka 4: 25;]... emyaka ensavu nga bali mu bunyage (Yeremiya 25: 11); ebiseera omusanvu ebya Nebukadduneeza (Danieri 4: 13-16); ne ssabbiiti omusanvu, ssabbiiti enkaaga mu ebbiri, ne ssabbiiti emu, zonna awamu ze ssabbiiti ensanvu ezaalagirwa eri Abayudaaya (Danieri 9:24- 27), - bino byonna ebyalangibwa okubeerawo mu biseera ebyo bwali bunnabbi, era ne butuukirira nga bwe bwalangibwa." - Bliss, pp 74, 75.

N'olwekyo, bwe yeeyongera okuyiga Bayibuli era n'azuula n'obunnabbi obulala obulaga ebiseera, okusinziira nga ye bwe yabutegeera, nti butuukira ddala ku kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, n'atayinza kubuyisaako maaso wabula nti "bye biseera ebyalagibwa," Katonda by'abikkulidde abaddu be. "Eby'ekyama," Musa agamba, "biba bya Mukama Katonda wafife: naye ebibikkuliddwa biba byaffe era bya baana baffe emirembe gyonna." Era Mukama agamba okuyita mu nnabbi Amosi nti, "taliiko ky'alikola wabula ng'abikkulidde abaddu be bannabbi ekyama kye." Ekyamateeka 29: 29; Amosi 3: 7. Awo nno abayizi ab'ekigambo kya Katonda ne basuubira nga bagumu ddala nti banazuula ekyafaayo ekikulu ddala eky'okubaawo mu byafaayo by'omuntu nga kiragiddwa bulungi okuyita mu Byawandiikibwa ebyamazima.

"Olw'okubanga nnali mukakafu ddala," Miller agamba, "nti buli Ekyawandiikibwa kyonna ekirina okuluŋŋamya kwa Katonda kigasa" (2Timoseewo 3: 16); nga tekyaleetebwa lwa kwagala kwa bantu, naye abantu baawandiikanga nga bakwatiddwa Omwoyo Omutukuvu (2Peetero 1: 21), era nga byawandiikibwa "olw'okutuyigirizanga ffe, tulyoke tubeerenga n'okusuubira okw'okugumiikiriza n'olw'okusanyusibwa kw'Ebyawandiikibwa, ne siyisa maaso ku biseera nga bwe byalangibwa mu Bayibuli kubanga kye kitundu ku kigambo kya Katonda, era tuvunaanyizibwa okubirowoozaako ennyo, ng'era n'ebyawandiikibwa ebirala byonna. N'olwekyo ne nkirowooza nga bwe nfuba okumanya Katonda by'asiimye okutumanyisa olw'ekisa kye, kiba kinkakatako obutayisa maaso ku bunnabbi bw'ebiseera." Bliss-page 75.

Obunnabbi obwalabika ng'obusinga okubikkula ekiseera ky'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri bwe bwo obuli mu Danieri 8: 14: "Birituusa amakya n'amawungeera enkumi bbiri mu bisatu; awatukuvu ne walyoka walongoosebwa." Bwe yakozesa etteeka lye ery'Ebyawandiikibwa okwennyonnyola byokka, Miller naakimanya nga olunaku mu bunnabbi Iwenkanankana mwaka (Okubala 14: 34; Ezekieri 4: 6); naakiraba nga ekiseera eky'ennaku 2300 ez'obunnabbi, oba emyaka 2300, nga kya kweyongerayo okusukka enkomerero y'ekiseera ekyaweebwa Abayudaaya, bwekityo nga

tekyogera ku kifo ekitukuvu eky'Abayudaaya. Era yakimanya, kubanga bwe batyo bwe baakimanyanga nti mu mulembe guno ogw'Obukristaayo, ensi kye kifo ekitukuvu, kwe kukitegeera nti awatukuvu okulongoosebwa nga bwe kyogerwa mu Danieri 8: 14 ayogera ku kulongoosa nsi n'omuliro ku olwo Kristo ng'akomawo omulundi ogwookubiri. Olwo, singa ekiseera ekituufu kizuulwa eky'ennaku 2300 we zaatandikira, n'afundukira ng'agamba nti ekiseera Kristo okukomawo omulundi ogwookubiri kyangu okukakasibwa. OIwo ekiseera ekiribikkula entikko ya byonna, ekiseera ebintu byonna bye tulaba kati, "omuli amalala n'okwemanya naye omutali makulu, obubi n'okunyigiriza, lwe birituuka ku nkomerero yaabyo;" ku olwo ekikolimo lwe kiriggibwa ku nsi, okufa ne kuzikirizibwa, empeera n'eweebwa abaddu ba Katonda, bannabbi n'abatukuvu n'abo bonna abatya erinnya lye, n'okuzikiriza abo aboonoona ensi." - Bliss, page 76.

Miller ne yeyongera okwetegereza ennyo obunnabbi, omuli okusula ng'atunula n'ennaku eziwera ng'ali mu kuyiga ekintu ekikulu ennyo ekyamukwata omugamba. Teyayinza kuzuula ntandikwa ya kiseera kya nnaku 2300 mu ssuula ey'omunaana eya Danieri; ne malayika Gabulyeri, newakubadde nga naye yalagirwa okumanyisa

Danieri okwolesebwa, yamutegeezaako kitundu. Danieri bwe yabikkulirwa ekiseera ky'okuyigganya ekyali eky'okutuuka ku kkanisa mu kwolesebwa, n'aggwamu amaanyi. Nga tayinza kugumiikiriza, ne malayika naamuleka okumala akaseera. Danieri agamba, "ne nzirika, ne ndwala okumala ennaku si nnyingi." "Ne nneewuunya ebyanjolesebwa," bwagamba, "naye mpaawo eyabintegeeza."

Kyokka Katonda yategeeza omubaka we nti: "Tegeeza omusajja oyo ebimwolesebwa." Ekiragiro nga kirina okutuukirizibwa. Malayika olw'obuwulize bwe, naakomawo oluvannyuma okutegeeza Danieri nti: "Kaakano nfulumye okukugeziwaza mu kutegeera;" "kale lowooza ekigambo ekyo, otegeere bye wayolesebwa." Danieri 8: 27, 16; 9: 22, 23, 25- 27. Mu ssuula ey'omunaana mwalimu ensonga enkulu emu yokka eyali tennyonnyoddwa mu kusooka, y'eyo ekwata ku biseera - ennaku 2300; n'olwekyo malayika yatandikira ku nsonga eno ey'ebiseera:

"Sabbiiti ensanvu ziragiddwa abantu bo n'ekibuga kyo ekitukuvu.... Kale manya otegeerere ddala nga kasooka ekiragiro kifuluma okuzzaawo n'okuzimba Yerusaalemi okutuusa ku oyo afukibwako amafuta, Omulangira, walibaawo sabbiiti musanvu, era walibaawo sabbiiti nkaaga mu bbiri, ne kizimbibwa nate, n'oluguudo n'olusalosalo, newakubadde mu biro eby'okutegana. Era sabbiiti nkaaga mu bbiri bwe ziriggwa, oyo atukibwako amafuta n'alyoka azikirizibwa, so taliba na kintu.... Era aliragaana endagaano enywevu n'abangi okumala sabbiiti emu: ne mu kitundu kya sabbiiti alikomya saddaaka n'ekitone."

Malayika yali atumiddwa eri Danieri okukola ensonga emu yokka eyamangu, kwe kumunnyonnyola okwolesebwa okwali mu ssuula ey'omunaana - olunyiriri olwogera ku

biseera - “okutuusa amakya n’amawungeera enkumi bbiri mu bisatu; awatukuvu ne walyoka walongoosebwa.” Bwe yamala okutegeeza Danieri “ategeere ekigambo ekyo era alowooze ebimwolesebwa,” ebigambo bya malayika ebisookerwako bigamba nti: “Sabbiiti ensanvu ziragiddwa abantu bo n&pos;ekibuga kyo ekitukuvu.” Ekigambo ekiwuunuddwa nti “ziragiddwa” mu makulu amangu oyinza okugamba nti “zisaliddwako.” Sabbiiti ensanvu, ezeenkanankana n’emyaka 490, malayika agamba nti zisaliddwako, naddala ku Iw’Abayudaaya. Naye zisalibwa ku ki? Olw’okubanga ennaku 2300 kye kiseera kyokka ekyogerwako mu ssuula ey’omunaana, kiteekwa okuba nga kye kiseera ekisalibwako e sabbiiti ensanvu; n’olwekyo e sabbiiti ensanvu ze zimu ku nnaku 2300, era nga ebiseera byombi bitandikira wamu. E sabbiiti ensanvu malayika agamba zitandikira ku kiseera kasookanga ekiragiro kifuluma okuzaawo n’okuzimba Yerusaalemi. Olunaku luno olw’ekiragiro bwe luzuulibwa, olwo entandikwa y’ekiseera ekiwanvu eky’ennaku 2300 kikakasibwa.

Mu ssuula ey’omusanvu mu kitabo kya Ezera mwe tusanga ekiragiro. Ennyiriri 12-26. Kikomekkerezebwa kiweebwa Alutagizerugizi kabaka w’e Buperusi, mu 457 B.C. Naye mu Ezera 6:14 kigambibwa nti ennyumba ya Mukama e Yerusaalemi yali etandise okuzimbibwa “ng’ekiragiro bwe kyali ekya Kuulo ne Daliyo ne Alutagizerugizi kabaka w’e Buperusi.” Bakabaka bano abasatu, abasibuka awamu, abaddamu okunyweza n’okutuukiriza ekiragiro, be balagira ddala entandikwa y’emyaka 2300 egyogerwako mu bunnabbi. Bwe tutwala omwaka 457 B.C., nga kye kiseera ekiragiro Iwe kyatuukirizibwa, okubeera olunaku ekiragiro Iwe kyafuluma,

buli nnyiingo zonna eziri mu bunnabbi bw’ebiseera ebya sabbiiti ensanvu, yaziraba nga zituukirira bulungi.

“Kale manya era otegeere nga kasooka ekiragiro kifuluma okuzzaawo n’okuzimba Yerusaalemi okutuusa ku oyo afukibwako amafuta, Omulangira, walibaawo sabbiiti musanvu, era walibaawo sabbiiti nkaaga mu bbiri” - kwe kugamba emyaka 483. Ekiragiro kya Alutagizerugizi kyatandika okukola mu mwaka 457 B.C. Era okuva mu mwaka ogwo, emyaka 483 giba gikoma mu A.D. 27. Obunnabbi obwo bwatuukirira ku nkomerero y’ekiseera ekyo. Ekigambo “Masiya” kitegeeza “eyafukibwako amafuta.” Mu A.D. 27 Kristo yabatizibwa Yokaana, Omwoyo naamufukako amafuta. N’omutume Peetero ayongera okukakasa ensonga eno bwe yagamba nti: “Katonda bwe yamufiikaako amafuta n’Omwoyo Omutukuvu n’amaanyi.” Ebikolwa by’Abatume 10: 38. Era n’Omulokozi ye kennyini yagamba, “Omwoyo gwa Mukama guli ku nze, kubanga yanfukako amafuta okubuulira abaavu ebigambo ebirungi.” Lukka 4: 18. Bwe yamala okubatizibwa n’ajja e Galiraaya, “ng’abuulira enjiri ey’obwakabaka bwa Katonda, n’agamba nti ekiseera kituuse.” Makko 1:14, 15.

“Era aliragaana endagaano enywevu n’abangi okumala sabbiiti emu ” E “sabbiiti” emu eyogerwako wano y’esembayo mu sabbiiti ensanvu; kye kiseera eky’emyaka omusanvu ekyaweebwa Abayudaaya. Mu kiseera kino ekitandikira mu A.D. 27 ne kituuka mu A.D. 34, mu kusooka Kristo yennyini, n’oluvannyuma okuyita mu bayigirizwa be baategeeza amawulire amalungi eri naddala Abayudaaya. Omulokozi yalagira abatume be mu kubuulira amawulire amalungi ag&pos;obwakabaka bwa Katonda nti, “Temugendanga mu makubo g’ab’amawanga, so temuyingiranga mu bibuga by’Abasamaliya; naye waakiri mugende eri endiga ezaabula ez’omu nnyumba ya Isiraeri.” Matayo 10: 5,6.

“Ne mu kitundu kya sabbiiti alikomya saddaaka n’ekitone ” Mu A.D. 31, nga waakayita emyaka esatu n’ekitundu oluvannyuma lw’okubatizibwa, ne bakomerera Mukama waffe ku musaalaba. Yakomya empisa ezaalagirwa ez’okuwangayo saddaaka nga zisonga ku mwana gw’endiga ogwa Katonda ezaakolebwanga okumala emyaka enkumi nnya, bwe yawaayo saddaaka enkulu ku lusozi e Gologosa. Ebyali ebifaananyi kaakano nga bituukiridde, olwo nga kitegeeza nti saddaaka n’ebitone ebyakolebwanga mu kusinza bikomye.

E sabbiiti ensanvu, oba emyaka 490, egyaweebwayo ku lw’Abayudaaya, gyakoma nga bwe tulabye mu A.D. 34. Mu kiseera ekyo, olukiiko lw’Abayudaaya olukulu oluyitibwa Sanhedrin olw’ekikolwa kye Iwakola bwe batta Suteefano n’okuyigganya abayigirizwa ba Kristo, baakakasa nga bwe batayagala njiri. Olwo obubaka obw’obulokozi, olw’okubanga tebukyali bwa ggwanga ddonde lyokka, ne butwalibwa eri ensi yonna. Abayigirizwa olw’okuwalirizibwa okudduka okuva mu Yerusaalemi, “ne bagenda nga babuulira ekigambo.” “Firipo n’aserengeta mu kibuga eky’e Samalira, n’ababuulira Kristo.” Peetero n’akulemberwa ekisa kya Katonda, bwe yaggulirawo oluggi lw’enjiri eri omwami w’ekitongole okuva e Kayisaaliya ayitibwa Koluneeriyo atya Katonda; ne Pawulo omusajja ow’omuliro Kristo gwe yeerondera, n’alagirwa okutwala amawulire amalungi “wala mu b’amawanga.” Ebikolwa 8: 4, 5; 22: 21. ”

Bwebutyo obunnabbi ne butuukiriranga buli nnyiingo yaabwo mu ngeri eyeewunyisa, era n’entandikwa y’e sabbiiti ensanvu n’ekakasibwa okuba nga 457

B.C. era nga ziggwaako mu A.D. 34. Bw’osonziira ku ebyo, oba tokalubirirwa kuzuula kiseera ennaku 2300 we zikoma. E sabbiiti ensanvu, oba emyaka 490 - olw’okubanga zisalibwa kuva ku nnaku oba emyaka 2300, oba osigaza ennaku oba emyaka 1810 nazo ezirina okutuukirira. Okuva mu A.D. 34, emyaka 1810 gikoma mu 1844. Bwekityo ennaku 2300 eza Danieri 8: 14 ziggwaako mu 1844. Ku nkomerero y’ekiseera ky&pos;obunnabbi buno obukulu, malayika wa Mukama agamba, “awatukuvu ne walyoka walongoosebwa.” Ekyo kye kiseera eky’okulongoosezaamu awatukuvu - ekyali kisuubirwa mu nsi yonna nti kyakubaawo mu kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri - bwekityo ne kiragibwa.

Miller ng'ali wamu ne banne mu kusooka baalowooza nti ennaku 2300 zaakukoma wakati w'omwezi ogw'omwenda n'ogw'ekkumi n'ebiri, so ng'obunnabbi bwogera wakati wa ogw'okusatu n'ogw'okutaano omwaka ogwo. Endowooza enkyamu eyo yabaleetera okusaalirwa n'okusoberwa olw'okuteekawo ennaku ezo ezaasooka okuba nti ze nnaku Kristo mwasuubirwa okukomerawo omulundi ogwookubiri. Naye kino tekyajjawo nsonga nkulu ey'ennaku 2300 okukoma mu mwaka 1844, era nga n'ensonga ey'ogerwako ey'awatukuvu okulongoosebwa yakubaawo.

Miller bwe yaddamu okuyiga Ebyawandiikibwa nga bwe yakolanga akakase oba nga ddala Katonda ye yamubikkulidde kino, teyalowoozaako n'omulundi n'ogumu okuva ku lubereberye nti alituuka ku kino. Era nga kizibu okwewaana olw'okunoonyereza kw'atuuseko. Kyokka nga obujulirwa bw'ebyawandiikibwa tebuyinzika kugumiikirizika.

Bayibuli yali agisomedde emyaka ebiri miramba, era mu mwaka 1818, n'akakasa amazima amakulu nga mu bbanga Iya myaka abiri mu etaano, Kristo waakulabika okujja okununula abantu be. "Siyinza na kwogera," Miller agamba, "ku ssanyu eryajjula omutima gwange buli Iwe nnalowoozanga ku ebyo eby'okubaawo amangu wadde omuliro ogwali mu mmeeme yange nze okwetaba mu ssanyu ly'abanunule. Bayibuli nga ngiraba ng'ekitabo ekiggya buli lunaku. Mazima nga kintabuli kya ssanyu; byonna bye nnali sitegeera bulungi, eby'ekyama oba ebitategerekeka mu bye biyigiriza, nga biweddewo olw'omusana ogweyongeranga okwaka nga guva mu mpapula ez'omuwendo; hmm, ng'amazima gaali ga muwendo mungi nnyo gye ndi! Byonna ebikontana bye nnalabanga mu kigambo nga bigenze; era newakubadde nga waaliwo ebitundutundu bingi bye nnali sinamatirira ddala ne nnyongera okubitegeera mu bujjuwu olw'omusana ogwasibukanga mu byo ne gumulisa ebirowoozo byange ebyali bikutte ekizikiza, ne mpulira essanyu olw'okusomanga Ebyawandiikibwa mwe nnali sirowooza nti mulimu bye nnyinza okuyiga." - Bliss, page 76, 77.

"Bwe nnamanya nga ebintu ebikulu bwe bityo eby'okubaawo amangu nti byalangibwa mu Byawandiikibwa era nga byakutuukirira mu bbanga si ddene, ne nfuna ekibuuzo ekikulu ddala ekyajja mu maanyi amayitirivu - bwe buvunaanyizibwa bwange eri ensi, nga ndowooza ku ebyo ebituuse ku bulamu bwange." - Ibid., page 81. Nga tayinza wabula okuwulira nti buvunaanyizibwa bwe okutegeeza ku balala ku musana ye mwene gwe yafuna. Era yasuubira nga walibaawo abatatya Katonda abalimuwakanya, kyokka nga mugumu olw'Abakristaayo bonna abanaasanyukira amawulire g'okusuubira okusisinkana Omulokozi gwe baayagala edda. Kye yasinga okutya kwe kuba nti mu ssanyu eringi ery'okusuubira okulokolebwa mu kitiibwa, era nga kwakubaawo mangu nnyo, nga bangi bayinza okukkiriza naye

ne bateetegereza Byawandiikibwa mu ngeri ennungi olw'amazima ge byogerako. Bwatyo ne yeesisiggiriza okwogera, si kulwa nga ye ye mukyamu n'anenyezebwa

olw'okukyamya abalala. Bwatyo nnaddiŋŋananga okwetegereza obukakafu bw'ebyo bye yali atuuseeko n'okugonjoola buli kakunizo konna akeeyolekanga mu birowoozo bye. Yakizuula nga omusana gw'ekigambo kya Katonda gumalawo okuwakanyizibwa kwonna, ng'olufu bwe luggwaawo enjuba ng'evuddeyo. Ekyo yakikolera emyaka etaano naakakasiza ddala obutuufu bw'ensonga ye.

Ne kaakano obuvunaanyizibwa bw'okumanyisa ku balala amazima ye gakkiriza nti Ebyawandiikibwa bigayigiriza bulungi ne kweyongeramu amaanyi. "Bwe nnali nga ndi mu kulowooza ku mulimu gwange," Miller agamba, "ne mpulira eddoboozi nga liddiŋŋana mu matu gange nti, 'Genda otegeeze ensi akabi akajoolekedde.' Era olunyiriri luno nga nduwulira buli kaseera: lBwe ŋŋambanga omubi nti Ai omubi, tolirema kufa, n'otoyogera okulabula omubi okuva mu kkubo lye; omuntu oyo omubi alifiira mu butali butuukirivu bwe, naye omusaayi gwe ndiguvunaana mu mukono gwo. Era naye bw'olabulanga omubi ekkubo lye okukyuka okulivaamu, n&pos;atakyuka okuva mu kkubo lye; alifiira mu butali butuukirivu bwe, naye ggwe ng'owonyezza emmeeme yo.' Ezeekyeri 33: 8, 9. Nga muli mpulira nti singa omubi alabulibwa, bangi bandyenenyezza; era nga singa tebalabulibwa, mba nvunaanyizibwa omusaayi gwabwe." - Bliss, page 92.

Yatandika okutegeeza ku balala ye nga bw'alaba ensonga buli Iwe yafunanga omukisa naye mu kyama, nga muli bw'asabira abasumba abamu bategeere amaanyi gaabwe naye abeegatteko mu kusasaanya amawulire ago. Naye nga tayinza kujjawo birowoozo bimulumiriza nti avunaanyizibwa okulabula ku balala. Ebigambo nga buli kiseera bimulumiriza: "Genda otegeeze ensi; ndikuvunaana olw&pos;omusaayi gwabwe." Ne wayita emyaka mwenda, naye ng'awulira omugugu ku mmeeme ye, okutuusa mu 1831 Iwe yayatula omulundi gwe ogusooka ensonga ekwata ku kukkiriza kwe.

Nga Erisa bwe yayitibwa n'aleka emigogo gy'ente ezirima n'asuulibwako omunagiro ogw'obuweereza nga nnabbi, ne William Miller bwe yayitibwa n&pos;alekawo ebyuma ebirima n'atandika okubikkulira abantu ebyama by'obwakabaka bwa Katonda. Yagutandika yenna ng'ajugumira, n'ayigirizanga abamuwuliriza, mutendera ku mutendera, nga bw'abayisa mu biseera obunnabbi nga bwe bubyogerako okutuusa ku kulabika kwa Kristo omulundi ogwookubiri. Ne yeyongeranga okufuba olw'okuzzibwangamu amaanyi buli lwe yalabanga abantu bangi nga basanyukira ebigambo bye.

Abooluganda mu kkanisa mu be yali ayitiddwa Katonda okwogerera ne baamusabanga akkirize okwogerera mu lwatu, ne Miller nakkiriza. Kaakano yali aweza emyaka ataano egy'obukulu, nga tamanyiridde kwogerera mu bantu, era ng'awulira tasaanidde kukola mulimu guno. Naye mu kusooka yafuna nnyo omukisa mu ngeri eyeewunyisa emyoyo gy'abantu bangi bwe baafuna obulokozi. Mu kubuulira kwe okwasooka abantu bangi baazukusibwa era amaka agawera kkumi n'asatu ng'ojjeeko

abantu babiri bokka, ne bakyusibwa. Yawalirizibwa agende ayogereko mu bifo ebirala, era kumpi mu buli kifo gye yayogereranga ne wabaawo okudda obuggya okw'omulimu gwa Katonda. Aboonoonyi bangi ne bakyusibwa, Abakristaayo ne beerongoosa, abakafiiri n'abasinza Katonda ow'amagezi gaabwe ne bakkiriza amazima ga Bayibuli n'Obukristaayo. Abamu ku baawa obujulizi

olw'okuweereza kwe baagamba: "Okubuulira kwe kukwata ku birowoozo..- Ibid., 138. Okubuulira kwe kwasinga nnyo okusitula ebirowoozo by'abantu babizze ku nsonga enkulu ez'eddiini n'abantu okwekebera engeri gye baali bayingiddwamu omwoyo gw'okwagala ensi n'amasanyu g'omulembe guno.

Kumpi mu buli kibuga ng'abakyufu bali eyo mu makuni, n'awalala mu bikumi, abaakyuka olw'okubuulira kwe. Ne mu bifo ebirala, amakanisa g'Abapulotestanti okuva kumpi mu buli nzikiriza ne bamuggulirawo enzigi, era nga n'abamuyitanga okugenda okubuulira be basumba okuva mu makanisa ag'enjawulo. Yali yasalawo obutagenda kuweereza wantu wonna okutuusa ng'ayitiddwa mu butongole, kyokka era nga tayinza kutuukiriza newakubadde ekitundu ku kuyitibwanga kwe yafunanga buli kakedde. Abo abatakkirizanga ndowooza ye ku kiseera ekituufu eky'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, waakiri bakkirizanga nti Kristo anaatera okudda era nga kibagwanira okweteekateeka. Mu bibuga ebimu ebinene ne wabaawo ekyukakyuka nnene. Abatunzi b'omwenge ne baabulira obusuubuzi bwabwe era n'ebinywero ne bifuulibwa amakuŋjaaniro; ne bamenya ebifo omukubirwa zzaala; abakaafiri, abasinza Katonda ow'amagezi gaabwe, ab'enjigiriza ya Jjangu nga bw'oli, n'abakyakaze bonna ne bazzibwa buggya, nga n'abamu tebayingirangako mu masinzizo okumala emyaka egiwera. Ne bazzaawo okusabanga wakati mu biseera eby'enjawulo mu makanisa ag'enjawulo ne mu bifo eby'enjawulo kumpi buli ssaawa eyitawo, abasuubuzi nga bakuŋŋaana mu ssaawa ez'ettuntu olw'okusaba n'okutendereza. Nga toyinza kulaba bantu beejalabya, wabula okulaba abeewombeeka. Okufaananako n'Abazza b'ekkanisa abaamusooka, omulimu gwe naye nga gugenderera kukakasa abo abategeera n'okubazuukusa ebirowoozo okusinga okubacamuukiriza.

Mu 1833 Miller naaweebwa olukusa ekkanisa y'Ababaputisti mwe yalina obwa memba okubuulira mu butongole. N'abasumba abalala bangi okuva mu nzikiriza ye ne basemba okuweereza kwe, era ne bamutongoza agende mu maaso n'okuweereza. Yatambula ng'abuulira obutakoowanga, newakubadde nga yali takkirizibwa kusukka naddala amasaza omuli erya New England ne Middle States. Yeeyimirizangawo yekka mu ŋgendo ez'enjawulo ze yatambulanga okugenda okuweereza okumala emyaka mingi, so era newakubadde oluvannyuma teyaweebwanga bimumala okugendanga eyo gye yayitibwanga. Ng'ogyeko okuba nti yakozesanga esente okugenda okubuulira, naye era yakosebwanga nnyo olw'okubanga teyalina zimumala, bwatyo n'obugagga bwe ne

bugenda nga bukendeera mu kiseera kino. Yalina abaana abangi kyokka nga bakekkereza nnyo era abakozi ekimala, bwe batyo ne bayimirizibwangawo ennimiro ye.

Mu 1833 nga waakayita emyaka ebiri gyokka kasookanga atandika okubuulira mu Iwatu eby'okukomawo kwa Kristo okuli okumpi, ne walabika akabonero akalala akasembayo mu obwo Omulokozi bwe yalanga obuliraga okukomawo kwe nate. Yesu yagamba, "Emmunyeenye zirigwa okuva mu ggulu." Matayo 24: 29. Ne Yokaana mu kitabo kya Kubikkulirwa n'agamba, bwe yatunula ng'ali mu kirooto n'alaba obubonero obuliranga olunaku Iwa Katonda nti: "M'emmunyeenye ez'omu ggulu ne zigwa ku nsi, ng'omutiini bwe gusuula amagu gaagwo nga gunyeenyezebwa empewo ennyingi" Okubikkulirwa 6: 13. Obunnabbi buno bwatuukirira mu ngeri eyeewunyisa emmunyyenye bwe zaagwa ng'enkuba mu mwezi gwa Novemba

nga 13, 1833. Luno lwe lunaku olukyamanyiddwa mu buwandiike emmunyeenye lwe zaalabika nga zigwa mu bungi mu ngeri eyeewunyisa; "obwengula bwonna okwetoloola Amerika abantu beetala okumala essaawa nnya! Waali tewalabikangawo kyewuunyo ng'ekyo mu ggwanga lino bukyanga libaawo, abantu bonna nga basamaalirira eno ng'ekibiina ekimu bwe kitunula enkaliriza ate abalala bwe bajjudde entiisa n'okwogera waggulu." "Ekitiibwa n'obulungi ebyalabika ku olwo bikyali mu birowoozo by'abasinga obungi.... Enkuba tetonnyangako mu bungi okwenkana emmunyeenye nga bwe zaagwa ku olwo; ng'ebuvanjuba, ebugwanjuba, ebukiika kkono n'ebukiika ddyo, wonna nga kye kimu. Oyinza okugamba nti eggulu lyonna nga liri mu kutambula.... Ekyalabika ku olwo kyabuna Amerika y'Obukiikakkono yenna nga bwe kinnyonnyolwa Professor Silliman mu katabo ke.... Okuviira ddala essaawa munaana ez'ekiro okukeesa obudde obwengula nga bwetadde bulungi era nga tekuli bire naye ng'eggulu libikkiddwa okumasamasa kw'ebyaka mu bwengula bwonna." - R. M. Devens, American Progress; oba, The Great Events of the Greatest Century, ch. 28, par. 1-5.

"Tewali lulimi luyinza kunnyonnyola kitiibwa ekyalabika ku lunaku olwo;... era tewali n'omu ayinza okutegeerera ddala ekitiibwa ekyaliwo bw'aba nga teyakirabako. Nga kiringa eggulu lyonna eryakuŋrjaanira mu kifo ekimu waggulu mu bwengula bw'omuntu omu, olwo emmunnyeenye ne zitanula okugwa ng'okumyansa nga zigwa ku buli luuyi lwa bwengula naye nga teziggwaayo - ne ziwandagala nga zigenda zeegoberera okufaanana eziri ku mukolo." - F. Reed, Christian Advocate and Joumal, Dec. 13, 1833. "Nga toyinza kwenkanyankanya kifaananyi kituufu eky'omuti omutiini nga gusuula amagu gaagwo kubanga gukubiddwa omuyaga ogw'amaanyi." The Old Countryman, in Portland Evening Advertiser, Nov. 26, 1833.

Mu lupapula lwa New York olumannyiddwa nga Joumal of Commerce olwa nga Novemba 14, 1833, mwalimu ekiwandiiko ekyayogera ku kyewunyo kino, era nga kigamba bwekiti: "Ndowooza nga tewali kagezimunnyo wadde omuyivu eyali awandiise

ku kino ekyabaddewo olunaku lw'eggulo nga busasaana. Naye nnabbi yakyogerako nga kyakubaawo ng'ebula emyaka lukumi lu lunaana, nga singa tukaluubirirwa okutegeera emmunyeenye okugwa nti kitegeeza kugwa kwa mmunyeenye,... mu makulu g'ennyini nti mazima kisobokera ddala."

Bwekatyo akabonero akasembayo akalanga okujja kwe bwe kaalabika Yesu ke yayogerako ng'agamba abayigirizwa be nti: "Bwe mulaba ebigambo ebyo byonna, mutegeere nti ali kumpi, ku luggi." Matayo 24: 33. 01uvannyuma lw'obubonero buno, Yokaana yalaba nga waliwo ekiddako amangu ddala, anti ng'eggulu lizingibwako ng'omuzingo gw'ekitabo bwe guzingibwako, ensi ne neeyuyizibwa musisi, ensozi n'ebizinga ne biggibwa mu bifo byabyo, n'ababi ne bajjula entiisa era ne badduka okwekweka okuva mu maaso g'Omwana w'omuntu. Okubikkulirwa 6: 12-17.

Bonna abaalaba okugwa kw'emmunyeenye, baakulaba ng'akabonero akalanga olunaku Iw'omusango olujja, "olunaku olw'entiisa, akabonero kennyini, akabonero ak'okusaasira akalanga olunaku olw'ekizikiza." - "The Old Countryman," in Portland Evening Advertiser, Nov. 26, 1833.

Mu ngeri eyo abantu ebirowoozo byabwe bwe byateekebwa ku kutuukirira kw'obunnabbi, era bangi ne bakkiriza obubaka obw'okulabula kw'okukomawo kwe omulundi ogwookubiri.

Mu mwaka 1840 ate ne wabaawo okutuukirira kw'obunnabbi obulala obwasitula ennyo ebirowoozo by'abantu. Ng'ebula emyaka ebiri, Josiah Litch, omu ku basumba abaakulembera okubuulira okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, yawandiika ensonga ezinnyonnyola essuula 9 ey'ekitabo kya Kubikkulirwa, ng'alanga okugwa kw'obwakabaka bwa Ottomani. Okusinziira ye nga bwe yabala, ng'agamba nti bwakuwangulwa "mu 1840, awo nga mu mwezi gw'omunaana;" era ng'ebula ennaku ntono ekyo kituukirire n'awandiika nti: "Bw'olowooza ku kiseera ekyasooka, emyaka 150, nga gy'atuukiririra ddala nga Deacozes tannalinnya ntebe ya bwakabaka oluvannyuma Iw'okukkirizibwa Abatuluuki, era n'emyaka 391, n'ennaku kkumi nattaano, nga gy'atandikira ku nkomerero y'ekiseera ekyasooka, gyakuggwaako nga 11 Agusito, 1840, olwo obwakabaka bwa Ottomani e Konsitantinopo bulyoke bumenyebwemenyebwe. Era nzikiriza ng'ekyo bwe kiriba." - Josiah Litch, Signs of the Times, and Expositor of Prophesy, Aug. 1, 1840.

Mu kiseera ekyo kyennyini nga bwe yakyogera, Butuluuki ng'eyita mu babaka baayo, yakkiriza eweebwe obukuumi ensi za Bulaaya ezegattidde awamu, bwetyo n'ekkiriza okufugibwa ensi z'Obukristaayo. Kino kyatuukiririra ddala nga bwe kyalangibwa. Era bwe kyategeerwa, abantu bangi ne bakkiriza obutuufu bw&pos;enkola Miller awamu ne banne gye baagoberera mu kunnyonnyola obunnabbi, bwegutyo omugendo gw'abalindirizi ne gweyongeramu amaanyi. Abayivu n'abakulembeze ne beegattira wamu ne Miller, mu

kubuulira awamu n’okusasaanya ebiwandiiko bye, era okuva mu 1840 okutuuka mu 1844 omulimu ne gugaziwa.

William Miller yali mugezi ddala, ng’atwala obudde okulowooza n’okuyiga; era okwo n&pos;agattako amagezi g’eggulu bwe yeeyunga ku Nsibuko y’amagezi. Yali muntu eyegombebwa era aweebwa ekitiibwa buli yenna omwesimbu era alina empisa ezisaana. Olw’okubanga yalina omutima ogujjudde ekisa eky’amazima n’obwetoowaze bw’omuntu Omukristaayo ddala awamu n’okwefuga, ng’awuliriza era atuukirikika, ng’awuliriza ebirowoozo by’abalala n&pos;okubisengejja. Ng’agerageranya enjigiriza n’endowooza zonna ku kigambo kya Katonda awatali kucamuukirira kwonna, era olw’okubanga yannyonnyolanga bulungi ensonga era n’okumanyanga ennyo Ebyawandiikibwa, kyamuyambanga okuwakanya ensobi n’okwanikanga obulimba.

Kyokka ekyo tekyamulobera kuwakanyizibwa ng’akola emirimu gye. Era nga n’Abazza b’ekkanisa abaamusooka, amazima ge yabuuliranga tegasanyusanga wadde okwanirizibwa abayigiriza b’eddiini abamanyifu. Bano anti nga tebayinza kunnyonnyola kye bakkiriza nga bakozesa Ebyawandiikibwa, wabula okudda mu ngero n’enjigiriza z’abantu, era n’obulombolombo bwa Bakitaabwe. Naye ababuulizi bano ababuulira amazima g’okukomawo, ng’ekigambo kya Katonda kye bakulembezaamu ng’obujulizi obw’amazima. “Bayibuli era Bayibuli yokka,” nga ye gŋombo yaabwe. Abalabe baabwe okubanga tebamanyanga kukozesa Byawandiikibwa mu mpaka ezaabangawo, baddanga mu kuvuma na kubaŋŋoola. Ne badda mu kuboonoonera obudde, nga babakolokota mu ngeri embi ennyo ng’ogubavunaanwa kwe kulindirira Mukama waabwe mu ssanyu ng’akomawo, n’okufiiba okubeerawo mu bulamu obutukuvu n’okwagazisa abalala beetekereteekere okulabika kwe.

Baafuba nnyo okuwugula ebirowoozo by’abantu babijje ku mulamwa gw&pos;okukomawo kwe omulundi ogwookubiri. Nga bakitwala ng’ekibi, era ekiswaza, singa oyiga obunnabbi obukwata ku kukomawo kwa Kristo, n’enkomerero y’ensi. Bwetyo enjigiriza eno n&pos;ejungulula okukkiriza mu kigambo kya Katonda. Nga bayigiriza abantu okuba abakaafiri, era bangi ne basalawo okutambula nga bagoberera okwegomba kw’emibiri gyabwe. Olwo abatandisi b’obubi ekibi kyabwe nga bakitadde ku Badiventisti, Abalindirizi.

Miller bwe yafuna abagoberezi abangi omuli abantu abagezi era abawuliriza obulungi, erinnya lye nga lyogerwako kitono ddala mu mpapula z’amawulire ez’Abakristaayo ng’ojjeeko okumuŋŋoola n’okumuvumirira. Ababi bano bwe baagumizibwa abayigiriza b’eddiini, ne batandika okujerega n&pos;okwogera ebigambo ebiwoola, ng’ekigendererwa kwe kumukyayisa abantu ye n&pos;omulimu gwe. Waaliwo omusajja omukulu ow’envi eyasalawo ave mu maka ge agateredde atambule ng&pos;abunyisa kibuga ku kibuga, ne mu buli kabuga ng’akola obutaweera okutegeeza ensi ng’agirabula ku lunaku

olw&pos;omusango oluli okumpi kyokka nga yesasulira, n'aŋŋoolebwa era nga bwe bamuyita ow&pos;akajanja, omulimba, omuddu w'okusasaanya eŋŋambo.

Mu kuyitibwanga ow&pos;akajanja era omulimba awamu n&pos;okuvumibwanga, kyamuviiramu okuwakanyizibwa ennyo mu bukambwe, newakubadde ne mu bannamawulire abeebweru w'ekkanisa. "Bw'oyisa bw'otyo omuntu wa Katonda oyo Omuyinza w'ebintu byonna era oyo ayinza okuwoolera eggwanga," ng&pos;omuwewula n&pos;okumuwemula, abantu b'ensi kye baagamba nti "tekikoma mu kukozesebwa bukozesebwa bakubi ba pokopoko, naye kuba kuzannyira mu kiseera kiri eky'omusango, kuba kwemoolera ku Katonda yennyini, n'okuyisaamu amaaso emmeeza ye esalirwako emusango." - Bliss, page 183.

Omutandisi w'obubi buno bwonna yayagala si kujungulula bubaka bwa kukomawo kwa Kristo kyokka, wabula n'okuzikiriza omubaka yennyini. Miller yatuukanya amazima g&pos;Ebyawandiikibwa n&pos;emitima gy'abawuliriza be, ng'abanenya olw'ebibi byabwe n&pos;okubagyamu endowooza y'okwematira, wabula ebigambo bye ebyangu era ebisala ne bisombera abalabe. Abekkanisa ye bwe baawakanya ennyo obubaka bwe ne kyongera amaanyi mu bantu abatalina mpisa okwongera okumwonoona; era abalabe be ne basala enkwe okumutta mu kiseera ng'ava mu lukuŋŋaana. Naye bamalayika ba Katonda abaali mu kibiina ky&pos;abantu, omu ku bo ng'ali mu kifaananyi ky'omuntu n'akwata omukono gw'omuddu wa Mukama n'amujjawo mirembe okuva mu batemu. Omulimu gwe nga tegunnaba kuggwa, kyokka Setaani n'ababaka be ne basaalirwa olw'obutatuukiriza kigendererwa kyabwe.

Newakubadde nga waaliwo okuwakanyizibwa kungi, gwo omugendo gw'okulindirira gwali gweyongera okugejja. Abaali mu makumi ne mu bikumi nga kaakano bali mu nkumi. Abantu ne beekwata ebifo mu makanisa ag'enjawailo, naye era oluvannyuma Iw'ekiseera n'abakyufu bano ne bagenda nga bawakanyizibwa okutuusa amakanisa Iwe gaateekawo enkola eziteekesa empisa mu boonoona ebirowoozo bya Miller. Era kino naye yakyanukula bwe yawandiikira Abakristaayo bonna okuva mu makanisa ag'enjawulo, ng'agamba nti enjigiriza ye bw'eba nga erimu ensobi, yandimulagiddwa okuva mu byawandiikibwa.

"Nsonga ki ze tukkiriza," bwe yabuuza, "ezitaatulagirwa kigambo kya Katonda tuzigoberere, mmwe bennyini kye mukkiriza nti kye kiruŋŋamya okukkiriza kwalTe ne nneyisa yaff&pos;e kyokka? Kiki kye tukoledde ddala kiryoke kitukyayise n&pos;okuvumirirwa mu lujjudde Iw'ekkanisa era ne mu mpapula z'amawulire, mmwe okufuna ensonga ezibatweyawuzaako [ffe Abadventi] mu kkanisa ne mu nkuŋŋaana?" uBwe tuba nga ffe tuli mu nsobi, tusaba mutulage awali ensobi. Mutulage okuyita mu kigambo kya Katonda we tusobezza; tusekereddwa ekimala; okutatuyambye kutegeera nti tuli mu nsobi; ekigambo kya Katonda kyokka kye kiyinza okukyusa ebirowoozo byaffe.

Bye twawandiika twamala kubyetegereza awamu n'okusaba oluvannyuma Iw'okufuna obukakafu mu Byawandiikibwa." - Ibid., page, 250,252.

Okuyita mu mirembe egy&pos;enjawulo Katonda azze ng'alabula ensi okuyita mu baddu be naye ng'okulabula kuno kutwalibwa ng'okutali kutuufu era okutakkirizika. Obubi bw'abantu abaaliwo mu biseera by'amataba bwe bwajjuzza Omwoyo gwa Katonda alyoke aleete amataba ku nsi, yasooka naabategeeza kyalowooza okukola bayinze okufuna omukisa okukyuka okuva mu makubo gaabwe amabi. Ne balabulibwanga okumala emyaka kikumi mu abiri beenenye, baleme okuzikirizibwa n'ekiruyi kya Katonda. Naye obubaka nga babutwala ng'enfumo, era ne batabukkiriza. Emitima gyabwe bwe gyakakanyazibwa olw'obubi bwabwe, ne baŋŋoola omubaka wa Kalonda, nga bayisaamu amaaso okwegayirira kwe, era ne bamuvunaana n&pos;ogw'okulebula. Kiyinzika kitya omuntu omu okuyimirira ng'awakanya abantu bonna ab'amaanyi mu nsi? Obubaka bwa Nuuwa bwe buba nga ddala butuufu, Iwaki ensi yonna si bwe bulaba n'okubukkiriza? Omuntu omu okulumiriza ng'awakanya abaamagezi enkumi! Tebaayinza kwetwalira kulabula okwo wadde okuyingira mu lyato.

Abasekerezi ng'amaaso bagatadde ku butonde, - ku mbeera y'obudde etekyuka, nga batunuulira eggulu eritatonnyesanga ku nkuba, n'emiddo egya kiragala egizzibwa obuggya n'olufu olwagifukirirwanga buli kiro, - nga bwe boogera nti: "Oyo tali mu nfumo?" Ne boogera ku mubuulizi w'obutuukirivu nti agoba mpewo olw&pos;okumunyooma; bo ne basigala nga bwe banoonya amasanyu agagya mu makubo gaabwe amabi okusingako nga ne bwe kyali mu kusooka. Kyokka obutakkiriza bwabwe tebwaziyiza mataba kubaawo nga bwe kyalangibwa. Katonda yagumiikiriza obwonoonefu bwabwe, naabawa ekiseera ekimala basobole okwenenya; wabula mu ntuuko y'ekiseera, yasalira omusango abaajeemera okusaasira kwe.

Kristo yagamba nti era walibaawo obutakkiriza obufaananako nga ne buno mu kiseera ky'okukomawo kwe omulundi ogwookubiri. Nga abantu abaaliwo mu biro bya Nuuwa bwe "bataamanya okutuusa amataba Iwe gajja, ne gabatwala bonna; bwe kutyo," mu bigambo by'Omulokozi agamba, "bwe kuliba okujja kw'Omwana w'omuntu." Matayo 24: 39. Abaana ba Katonda bwe baliba beegatta n'ensi, beeyise nga bwe baagala, nga bwe beeyunga mu masanyu ag'omuzizo; amasanyu ag'ensi Iwe galitwalibwa ng'amasanyu g'ekkanisa; ebide nga bikubirwa abaagalana, era nga balaba embeera ey'essanyu n'obuwanguzi okumala emyaka mingi mu nsi - awo, amangu ago, ng'eggulu bwe limyansa, bwe bityo ebirooto n'essuubi lyabwe ery&pos;obulimba bwe biriba.

Nga Katonda bwe yaweereza omuddu we alabule ensi olw'amataba agaali gajja, bwatyo bwe yaweereza ababaka be abalonde bategeeze ensi olw'ekiseera

eky'omusango ekisembedde. Era nga n'abo abaaliwo mu kiseera kya Nuuwa bwe baaseka nga banyooma okulabula kw'omubuulizi w&pos;obutuukirivu, era bwekityo bwe

kyali ne mu biro bya Miller, bangi era ne ku baana ba Katonda nabo bwe baanyooma ebigambo ebirabula.

Naye lwaki obubaka bw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogw'okubi tebwayanirizibwa mu makanisa mangi? Eri ababi, Mukama waakujja ababi bakube ebiwoobe n'okusinda; eri abatuukirivu, okujja kwe kujjuddemu ssanyu n'okusuubira. Gano ge mazima agazze gagumya abeesigwa ba Katonda okuyita mu mirembe gyonna; naye Iwaki gafuuse ejjinja "ery'okwesittalwako era olwazi olugwisa" ng'eyagatandika eri abaana be? Mukama waffe yennyini ye yasuubiza abayigirizwa be nti: "Era obanga ŋŋenda okubateekerateekera ekifo, ndikomawo nate ne mbatwala gye ndi." Yokkana 14:3. Yali oyo Omulokozo ow'ekisa, bwe yasuubira abagoberezi be nti baliwulira ekiwuubaalo n'okunakuwala, naalagira bamalayika be bajje bababudebude nga babakakasa nti alikomawo nate nga bwe bamulabye ng'alinnya mu ggulu. Abayigirizwa bwe bayimirira nga batunula basamaaliridde balaba omwagalwa waabwe eriiso erisembayo bwe yali ng'aggwerayo mu ggulu, ebirowoozo byabwe byakyusibwa n'ebigambo bino: "Abantu be Ggaliraaya kiki ekibayimirizza nga mutunuulira mu ggulu? Oyo Yesu abagiddwako okutwalibwa mu ggulu alijja bwatyo nga bwe mumulabye ng'agenda mu ggulu." Ebikolwa by'Abatume 1:11. Obubaka bwa bamalayika bw'abazzaamu essuubi nate. Abayigirizwa ne "bakomawo e Yerusaalemi n'essanyu lingi: ne babeeranga mu yeekaalu bulijjo, nga beebaza Katonda." Lukka 24: 52, 53. Tebaasanyuka kubanga Yesu abagiddwako era nga basigadde bokka okulwana n'ebigezo awamu n'ebikemo by'ensi, naye olw'ebigambo bya bamalayika ebizaamu essuubi nti alikomawo nate.

Amawulire g'okukomawo kwa Kristo kaakano gandibadde, era nga bwe gaategeezebwa bamalayika eri abasumba abaali ku ttale e Beserekemu, nga bigambo birungi eby'essanyu eringi. Abo abaagala Omulokozi tebayinza wabula okwaniriza n'essanyu amawulire agali mu kigambo kya Katonda oyo omuli essuubi lyabwe ery'obulamu obutaggwaawo nti akomawo nate, si lwa kumuvuma, okumunyooma wadde okugaanibwa, nga bwe kyali mu kujja kwe okwasooka, naye ng'ajja mu kitiibwa n'amaanyi okununula abantu be. Wabula abataagala Mulokozi be bandimwagalizza asigale eyo, era eyo teriiyo bukakafu bulala businga kutegeeza nti ekkanisa zaava dda ku Katonda bw'olaba nga bwe baanyiigira n'okukyawa obubaka obuva mu ggulu.

Kyokka abo abakkiriza obubaka bw'okukomawo kwa Kristo, baazuukusibwa ne beenenya era ne beewombeeka mu maaso ga Katonda. Bangi abaali batta aga n'aga nga balowooza wabiri Kristo n'ensi; kaakano ne bakiraba nga kye kiseera okusalawo. "Ebintu by'obulamu obutaggwaawo kaakano nga babiraba bya njawulo ddala. Eggulu nga libasembezebwa, era nga bawulira omusango gwabasinga." Bliss, page 146. Abakristaayo ne bafuna obulamu obw'omwoyo obuggya. Nga balaba ekiseera kiyise nnyo era nga kye balina okukola mu kuyamba bantu bannaabwe balina kukikola mu bwangu. Ensi neebula, olwo nga balaba bya bulamu butaggwaawo, olwo emmeeme bye yalabanga

ng'ebitaggwaawo omuli amasanyu oba obuyinike, nga bisiikirizibwa. Olwo nga bamaamiddwako Omwoyo wa Katonda eyabawanga amaanyi olw'okusabiranga baganda baabwe, awamu n'aboonoonyi, beetekereteekere

olunaku lwa Katonda. Obujulirwa obw'obulamu bwabwe obwa buli lunaku ne bufuukanga ekyokunenya eri abekkanisa abatewoonze era abalina ekifaananyi obufaananyi. Nga bano tebaagala kutaataganyizibwa okuva mu kunoonya amasanyu gaabwe, okunoonyanga ensimbi, n'okuwaalirira okufuna ebitiibwa by'ensi. Kyebaava bakyayibwa n'okuwakanyizibwa ennyo eri buli yenna eyayogeranga ku kukomawo kwa Kristo.

Bwe baalemwa okuwakanya ebiseera nga bwe byogerwa mu bunnabbi, abawakanyi ne basalawo bamalemu abantu amaanyi mu kunoonyereza ku nsonga eno; bwe baayigiriza nti obunnabbi bwateekebwako envumbo. Bwe batyo Abapulotestanti bwe baatambulira mu bigere by'Abaluumi. Anti obwapapa bwajjako abantu Bayibuli, ate zo ekkanisa z'Abapulotestanti nga zoogera ku kitundu ekikulu ku Kitabo Ekitukuvu - era ekitundu ekibikkula amazima g'ekissera kyaffe nti tekitegerekeka.

Abasumba n'abantu bonna nga boogera nti obunnabbi bwa Danieri ne Kubikkulirwa mujjudde ebyama ebizibu okutegeera. Naye Kristo yalagira abayigirizwa be basome ebigambo bya nnabbi Danieri ku biribaawo mu biseera byabwe, bwe yagamba nti: "Asomamu ategeere." Matayo 24: 15. Ate bw'olumiriza nti obunnabbi bwa Kubikkulirwa bwa kyama, nti tebutegerekeka, kuba kukontana n'erinnya ly'ekitabo kyennyini: "Okubikkulirwa kwa Yesu Kristo Katonda kwe yamuwa okulaga abaddu be ebigwanira okubaawo amangu.... Alina omukisa oyo asoma, n'abo abawulira ebigambo by'obunnabbi buno, era n'abakwata ebiwandiikiddwa mu bwo: kubanga ekiseera kiri kumpi." Okubikkulirwa 1: 1-3.

Nnabbi agamba: "Alina omukisa oyo asoma" kwekugamba nti waliwo abatajja kusoma; n'olwekyo omukisa si gwabwe. "N'abo abawulira" waliwo n'abo abagaana okuwulira ensonga yonna ekwata ku bunnabbi; nabo omukisa si gwabwe; "Era n'abakwata ebiwandiikiddwa mu bwo" - bangi bagaana okussaayo omwoyo eri okulabula n'okuyigirizibwa okuli mu kitabo kya Kubikkulirwa; ku bonna tewali ayinza kukayanira mikisa egisuubiziddwa mu kyo. Bonna abanyooma obunnabbi n'okusekerera obubonero obuweereddwa, bonna abajeema okukyusa ku nneyisa yaabwe beetekereteekere okujja kw'Omwana w'omuntu, baligibwako emikisa.

Bwe weetegereza obujulirwa obwaluŋŋamizibwa, olwo abantu basinziira wa okuyigiriza nti okubikkulirwa kitabo ekijjuddemu ebyama ebisukka okutegeera kw'omuntu? Kye kyama ekyabikkulwa, era ekitabo ekibikkule. Bw'osoma ekitabo kya Kubikkulirwa kikuzaayo mu bunnabbi bwa Danieri, era byombi biyigiriza ensonga enkulu

ennyo, eyaweebwa Katonda eri omuntu, ku ebyo eby'okubaawo ku nkomerero y'ebyafaayo by'ensi.

Yokaana yabikkulirwa n'alaba ebintu ebyewunyisa eby'okutuuka ku kkanisa. Yalaba embeera abantu ba Katonda mwe balibeera, obulabe obulibatuukako, entalo, n'okununulibwa kwabwe emirembe gyonna. Yabawandiikira obubaka obulifundikira nga bulaga nti amakungula g'ensi gatuuse, oba nga bakukungulwa ng'eŋŋaano ennungi etwalibwe mu ggulu, oba ng'ebisunsunku eby'okuzikirizibwa n'omuliro. Yabikkulirwa ensonga enkulu ennyo nnyini, naddala ku lwe kkanisa ey'oluvannyuma, ng'abo abalikyuka okuva mu bukyamu okudda eri amazima bayigirizibwe bategeere akabi n'entalo ebiboolekedde. Waleme okubaawo n'omu ali mu kizikiza ku nsonga y'ebyo eby'okutuuka ku nsi.

Olwo, Iwaki ate abantu basasaanya obutamanya ku kitundu ekikulu kityo eky'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu? Lwaki waliwo okugayaalirira kungi mu kunoonyereza okuyigirizibwa kwabyo? Okwo kwe kukola kwa Setaani omulangira w'ekizikiza akweke obulimba bwe abantu baleme okubutegeera. Olw'ensonga eyo, Kristo Omubukkuzi, bwe yalaba olutalo olw'okubaawo mu kulwanyisa okusoma ekitabo kya Kubikkulirwa, naalangirira omukisa eri buli yenna asoma, awulira n'oyo akwata ebiwandiikiddwa mu kitabo ky'obunnabbi.

Essuula 19 — Omusana Wakatimu Kjzikiza

Omulimu gwa Katonda ku nsi guzze gweyoleka mu ngeri yeemu eyeewunyisa okuyita mu mirembe egy'enjawoilo buli Iwe wazze wabeerawo okudda obuggya okwamaanyi. Enkolagana ya Katonda n'omuntu emirundi gyonna ezze ng'efaanana. Enkyukakyuka ezizze zibeerawo mu biseera bino zirina bwe zizze zifaananamu n'ezo ezasooka, era n'ebyo ekkanisa eyasooka bye yayitamu mulimu ebyokuyiga ntoko eri eno eya leero.

Tewali mazima gonna agayigirizibwa obulungi mu Bayibuli okusinga ago Katonda gayigiriza okuyita mu Mwoyo we Omutukuvu bwaluŋŋamya abaddu be abali ku nsi okuteekawo enkyukakyuka ez'amaanyi nga bakola omulimu gw'okutuusa obulokozi ku balala. Abantu bye bikozesebwa mu mukono gwa Katonda, by'akozesa okutuukiriza ebigendererwa bye eby'ekisa n'okusaassira. Buli omu alina ekitundu kyavunaanyizibwa okutuukiriza; era buli omu alina ekigera ky&pos;omusana, nga gutuukana n'obwetaavu bw'ekiseera kye, era ogumala okumusobozesa okukola omulimu Katonda gwamuwadde okukola. Kyokka era, tewali muntu n'omu, newakubadde ng&pos;ayagwalwa nnyo Eggulu, eyali afunye okutegeera kwonna okw'enteekateeka yonna ey&pos;obulokozi, oba okufuna okusiimibwa okutuukiridde olw'ebigendererwa bya Katonda mu kukola omulimu mu kiseera kye. Abantu tebategeerera ddala Katonda byasuubira kutuukako olw&pos;emirimu gy'abawadde okukola; tebamannyira ddala bubaka bweboogera mu linnya lye gye bugenda kukoma.

"Oyinza okulaba Katonda olw'okunoonya? Oyinza okulaba Omuyinza w'ebintu byonna n'omumalayo?'' "Kubanga ebirowoozo byange si birowoozo byammwe, so n'amakubo gammwe si makubo gange," bw'ayogera Mukama. Kuba eggulu nga bwe lisinga ensi obugulumivu, amakubo gange bwe gasinga bwe gatyo amakubo gammwe, n'ebirowoozo byange ebirowoozo byammwe." "Kubanga nze Katonda so tewali anfaanana, alanga enkomerero okuva ku lubereberye, n'ebigambo ebitannakolebwa okuva mu biro eby'edda." Yobu 11:7; Isaaya 55: 8,9; 46: 9, 10.

Newakubadde bannabbi abaafuna omusana ogw'enjawulo nga bamulisibwa Omwoyo, tebaamanyiranga ddala makulu gali mu kubikkulirwa kwe baafunanga.

Amakulu gaagendanga geebikkula mpola mpola okuyita mu mirembe egy'enjawulo, ng'okwetaaga kw'abantu ba Katonda bwe kwabanga.

Peetero bwe yawandiika ku by'obulokozi ebyakajja bitegeerwe okuyita mu njiri, yagamba: Eby'obulokozi obwo, "bannabbi abaalagulanga eby'ekisa ekyali kigenda okujja baanoonyanga nnyo ne bakenneenyanga: nga banoonya ebiro oba bwe bifaanana Omwoyo wa Kristo eyali mu bo bye yalaga ng'asooka okutegeeza ebibonoobono bya Kristo, n'ekitiibwa ekibigoberera. Nabo baabikkulirwa nga si ku lwabwe bokka wabula ku lwammwe." 1 Peetero 1: 10-12.

Newakubadde nga tebyaweebwa bannabbi ku bitegeera mu bujjuvu ebyo ebyababikkulirwanga, naye baafubanga nnyo okunoonya omusana gwonna nga Katonda bwe yasiimanga okugubabikkulira. “Baanoonyanga nnyo ne bakenneenyanga,” “nga banoonya ebiro oba bwe bifaanana Omwoyo wa Kristo eyali mu bo bye yalaga ng’asooka okutegeeza.” Nga kyakuyiga kikulu nnyo eri abantu ba Katonda mu mulembe guno ogw’Obukristaayo, ku lwabwe abaabikkulirwa obunnabbi eri abaddu be! “Nabo baabikkulirwa nga si ku lwabwe bokka wabula ku Iwammwe ” Tunuulira olabe abaddu ba Katonda bano abatukuvu bwe “baanoonyanga ennyo ne bakenneenyanga” okubikkulirwa kwe baaweebwanga kulwe mirembe egitannazaalibwa. Gerageranya olabe omuliro n’obunafu obuli mu balonde ab’omu mirembe egy’oluvannyuma bwe bazanyisa ekirabo ky’Eggulu. Nga bagwanira okunenya bano abaagala ebiwedde, abaagala ensi omutali kantu ne bamatira nga boogera nti obunnabbi tebutegerekeka!

Newakubadde nga ebirowoozo by’abantu bifunda nnyo okusobola okutegeera okuteesa kw’Oyo atasingika, oba okutegeera mu bu[juvu ebigendererv\a bye byonna, naye ate oluusi eba nsobi yaabwe oba bulagajjavu ne batayinza kumanya bubaka obuva mu Ggulu. Emirundi si mitono abantu ba Katonda so era n’abaddu be, Iwe bazibwa amaaso n’ebirowoozo by’obuntu, obuwangwa n’enjigiriza z’abantu, ne balabako kitundu ku bintu ekikulu by&pos;abikkudde okuyita mu kigambo kye. Era bwe kityo bwe kyali ne ku bayigirizwa ba Kristo, newakubadde nga Kristo yali akyali nabo mu mubiri. Ebirowoozo byabwe nga bimaliddwawo n’endowooza eyali mu bantu nti Masiya ye mulangira w’ensi eno eggwaawo, eyali ow’okusitula Israeri etuule ku nnamulondo y’obwakabaka bw’ensi yonna, ne balemwa okutegeera amakulu g’ebigambo bye ebyogera ku kubonaabona n&pos;okufa kwe.

Kristo yennyini yali yabaweereza obubaka nti: “Ekiseera kituuse, obwakabaka bwa Katonda busembedde, mwenenye, mukkirize enjiri.” Makko 1:15. Obubaka obwo bwali bwesigamiziddwa ku kitabo kya Danieri essuula 9. Malayika yagamba nti e sabbiiti enkaaga mu bbiri zituuka ku “Masiya Omulangira,” olwo abayigirizwa ne basuubira mu ssanyu eringi okulaba obwakabaka bwa Masiya nga buteekebwawo e Yerusaalemi bufuge ensi yonna.

Baabuuliranga obubaka Kristo bwe yabalagira okutegeeza, newakubadde nga bo bennyini tebaategeera makulu gaabwo. Newakubadde nga ekirango kyali kyafulumira mu Danieri 9: 25, tebaayinza kulaba mu lunyiriri oluddako mu ssuula y’emu, nga Masiya alizikirizibwa. Emitima gyabwe nga ginyweredde ku kitiibwa eky’obwakabaka bw’ensi okuva lwe baazaalibwa, era kino ne kibaziba okutegeera kwabwe bonna wamu ku bigambo by’obunnabbi n&pos;ebya Kristo. Baatuukiriza obuvunaanyizibwa bwabwe mu kutegeeza eggwanga ly’Abayudaaya beetwalire

ekisa ekibaweereddwa, era mu kiseera we baasuubiririra nti Mukama waabwe agenda okulinnya ku ntebe ya Dawudi, baamulaba akwatibwa ng'omuzzi w'emisango, n'akubwa emiggo, okusekererwa n'okusingisibwa omusango, era n'awanikibwa ku musaalaba e Ggologoosa. Nga abayigirizwa baalumwa mu mitima n'okuggwaamu essuubi mu kiseera ekyo Mukama waabwe bwe yali mu ntaana nga yeebase!

Kristo yali yajja mu kiseera ne mu ngeri entuufu nga bwe yamulangibwako mu bunnabbi. Era obujulirwa bw'obuweereza bwe mu Byawandiikibwa bwonna nga butuukiriziddwa. Yabuulira obubaka obukwata ku bulokozi, era "ekigambo kye nga kirina obuyinza." Emitima gy'abawuliriza ne bakakasa nga kivudde mu ggulu. Ekigambo n'Omwoyo wa Katonda ne bikakasa obuweereza bwa Katonda mu Mwana we.

Abayigirizwa nga bagugubidde ku kye baayagaliza edda Mukama waabwe omwagalwa. So nga ebirowoozo byabwe bibuutikiddwa obuteekakasa n'okubuusabuusa. Mu bunaku bwabwe nga tebayinza kujjukira bigambo Kristo bye yayogera ebikwata ku kubonaabona kwe n'okufa. Ddala Yesu ow'e Nazaaleesi bw'aba nga ye Masiya omutuufu, bandibadde nga bennyise mu kunyolwa n'okuggwaamu essuubi? Bino bye bibuuzo ebyanyigirizanga emmeeme zaabwe Omulokozi bwe yali mu ntaana ye mu kiseera nga baweddemu essuubi ku sabbiiti eyo eyali wakati w'okufa kwe n'okuzuukira kwe.

Newakebadde nga ekiro eky'okunakuwala kyeyongera okukwata enzikiza eri abagoberezi ba Yesu, naye teyabeerabira. Nnabbi agamba: "Bwe ntuula mu kizikiza, Mukama anaaba musana gye ndi.... Alindeeta eri omusana, era ndiraba ku butuukirivu bwe." "Newakubadde enzikiza teyeekisa eri ggwe, naye ekiro kyaka ng'omusana: kubanga enzikiza n'omusana bifaanana w'oli." Mukama agambye nti: "Eri omutuukirivu omusana gujja awali enzikiza." "Era ndireeta abazibe b'amaaso mu kkubo lye batamanyi; mu mpitiro ze batamanyi mwe ndibayisa: ndifuula ekizikiza okuba omusana mu maaso gaabwe, n'ebifo ebikyamu ndibigolola. Ebyo ndibikola so siribaleka." Mikka 7: 8,9;Zabbuli 139: 12; 112:4; Isaaya42: 16.

Ebigambo abayigirizwa bye baayogeranga mu linnya lya Mukama waabwe byali bituufu ddala, era bye byategeezanga ne mu kiseera ekyo nga bituukirira. "Ekiseera kituuse, obwakabaka bwa Katonda busembedde," bwe bwalinga obubaka bwabwe. Mu "ntuuko y'ekiseera" eky'esabbiiti enkaaga mu omwenda ekya Danieri 9, ekyali eky'okutuuka ku Masiya "afukibwako amafuta" - Kristo yafukibwako Omwoyo bwe yamala okubatizibwa Yokaana mu mugga Yoludaani. Era "n'obwakabaka bwa Katonda" bwe baalangiriranga nti busembedde, bwateekebwawo olw'okufa kwa Kristo. Obwakabaka buno tebwali bwa ku nsi kuno nga bwe baayigirizibwanga. Era tebwali obwo "obwakabaka n'okufuga, obwakabaka obuli wansi w'eggulu lyonna, abantu b'abatukuvu b'Oyo Ali waggulu ennyo bwe baliweebwa: obwakabaka obwo obutaliggwaawo amawanga gonna lwe galimuweereza ne gamuwulira." Danieri 7: 27. Era nga bwe

kikozesebwa mu Bayibuli, ekigambo "obwakabaka bwa Katonda," kikozesebwa okulaga obwakabaka obw'ekisa era n'obwakabaka obw'ekitiibwa. Pawulo yaayogera ku bwakabaka obw'ekisa mu bbaluwa ye gye yawandiikira Abaebbulaniya. Bwe yamala okwogera ku Kristo, omutabaganya ow'ekisa oyo "alumirwa awamu naffe mu bunafu bwaffe," omutume agamba: "Kale tusemberenga n'obuvumu eri entebe ey'ekisa, tulyoke tuweebwe okusaasirwa era tufune ekisa."

Abaebbulaniya 4: 5, 6. Entebe ey'ekisa eyimiriddewo ku Iw'obwakabaka obw'ekisa; kubanga okubeerawo kw'entebe kitegeeza kubeerawo kwa bwakabaka. Mu ngero ennyingi Kristo ze yayogera akozesa ekigambo "obwakabaka obw'omu ggulu" okutegeeza okuweereza kwa Katonda okw'ekisa eri emitima gy'abantu.

Bwe kityo entebe ey'ekitiibwa etegeeza bwakabaka obw'ekitiibwa; era obwakabaka buno Omulokozi abwogerako bwati: "Omwana w'omuntu bw'alijjira mu kitiibwa kye, ne bamalayika bonna nga bali naye, awo bw'alituula ku ntebe ye ey'ekitiibwa kye: n'amawanga gonna galikuŋŋanyizibwa mu maaso ge." Matayo 25: 31, 32. Obwakabaka buno tebunnatuuka. Si bwakuteekebwawo okutuusa Kristo ng'akomyewo omulundi ogwookubiri.

Obwakabaka obw'ekisa bwateekebwawo amangu ddala ng'omuntu yaakagwa, enteekateeka bwe yakolebwa ey'okununula olulyo olwayonoona. Olwo Iwe bwateekebwawo okutuukiriza ebigendererwa bya Katonda awamu n'ebisuubizo bye; abantu babeere abaweereza mu bwakabaka buno okuyita mu kukkiriza. Kyokka tebwatandikira ddala okutuusa ku kufa kwa Kristo. Era ne bwe yamala okutandika omulimu gwe ku nsi, Omulokozi yandyekyusizza obutawaayo ssaddaaka e Ggologoosa olw'okubonaabonanga n'obukakanyavu bw'emitima gy'abantu nga kw'otadde obutasiima. Emikono gye nga gikankana olw'ekikompe ky'obuyinike kye yali akute mu lusuku Gesusemaani. Yandyesanguddeko entuuyo z'omusaayi ezaali mu kyenyi kye, aleke olulyo olwayonoona luzikiririre mu bubi bwabwe. Naye aba kukola ekyo, tewandibaddewo kulokolebwa eri omuntu eyagwa. Wabula Omulokozi yawaayo obulamu bwe, era bwe yali assa omukka gwe ogusembayo n'agamba nti "Kiwedde," olwo okutuukirira kw'enteekateeka y'obulokozi ne kukakasibwa. Ebisuubizo ebyategeezebwa Adamu ne Kaawa abaayonoona mu lusuku Adeni ne biteekebwako omukono. Obwakabaka obw'ekisa, obwasooka okubeerawo olw'ebisuubizo bya Katonda, ne bunywezebwa.

Bwekutyo okufa kwa Kristo - abayigirizwa kwe baatunuulira nga essuubi lyabwe erizikiridde emirembe gyonna - ate kwe kwalikakasa emirembe gyonna. Newakubadde nga baafuna okusaalirwa okunene mu ngeri ey'obukambwe, eyo ye yali entikko ekakasa nga okukkiriza kwabwe kubadde kwa mazima. Okunyolwa n'okuggwaamu essuubi bye baafuna olw'okufa kwe, ate olw'okwo essuubi lyaggulirwawo eri buli mwana wa Adamu

yenna, era mu kwo mwe mwali essuubi ery'obulamu obuggya n'essanyu ery'emirembe gyonna eri abeesigwa ba Katonda mu mirembe gyonna.

Ebigendererwa eby'ekisa kya Katonda ekitakoma kaakano nga bituukirira, wakati mu bayigirizwa okufuna okusaalirwa. Newakubadde nga emitima gyabwe gyawangulibwa olw'ekisa kya Katonda, n'olw'obuyinza obwali mu kuyigiriza kwe, kubanga "tewali muntu eyali ayogedde bwatyo," kyokka baagatta zaabu ennungi ey'okwagala kwe baalina eri Kristo n'amasangere g'okwagala amalala g'ensi n'okwekkusa. Wadde ne mu kisenge gye baakwatira okuyitako, mu ssaawa eyo enkulu ennyo bwetyo, Mukama waabwe olwo ng'ayingirira ekiseera ekizibu mu lusuku Gesusemaani, era nga mu bo mukyalimu "empaka nti ani ku bo alowoozebwa okuba omukulu." Lukka 22: 24. Ebirowoozo byabwe nga bitunuulidde nnamulondo, ngule na bitiibwa, so ng'ate balindiriddwa nsonyi na bulumi wakati mu lusuku, kisenge omusalirwa emisango awamu n'omusaalaba e Ggologoosa.

Amalala ge baalina mu mutima, n'okuyayaanira ebitiibwa by'ensi, bye byabaleetera okwenywereza n'okuguggubira ku njigiriza enkyamu ezaaliwo mu kiseera ekyo, ne batawuliriza bigambo bya Mulokozi ebyali bisonga ku nkula y'obwakabaka bwe, obulumi bw'agenda okuyitamu awamu n'okufa kwe. Era ensobi zino zaabaviiramu okulega ku bulumi - obulumi ddala naye nga kyali kyetaagisa - olwo bayinze okutereezebwa. Newakubadde ng'abayigirizwa baawubwa mu kutegeera amakulu g'obubaka bwabwe, era ne balemererwa n'okutuuka ku bye baali basuubira, kyokka baategeeza okulabula okwabaweebwa Katonda, olwekyo Mukama yali waakubawa empeera n'okusiima obuwulize bwabwe. Baakwasibwa omulimu gw'okulangirira amawulire amalungi era ag'ekitiibwa aga Mukama waabwe eyazuukira eri ensi. Olwo baali bateekebwateekebwa okukola omulimu guno, ye nsonga Iwaki Katonda yakkiriza balege ku bulumi obwo.

OIuvannyuma Iw'okuzuukira, Yesu yalabikira abayigirizwa be bwe baali bagenda mu mbuga erinnya lyayo Emawo, "n'asookera ku Musa ne ku bannabbi bonna, n'abategeeza mu Byawandiikibwa ebyo byonna ebyamuwandiikirwa ye." Lukka 24: 27. Emitima gyabwe ne gicamuka. Okukkiriza ne kukoleera. Ne "bazaalibwa nate mu ssuubi eddamu" newakubadde nga Yesu yali tannabebikkulira. Yakigenderera abikkule ku kutegeera kwabwe era anywereze okukkiriza kwabwe ku "kigambo kya bannabbi ekinywevu." Yayagala amazima gasimbe emirandira mu birowoozo byabwe, so si lwakubanga byakakasibwa olw'ebyo ebyamutuukako kyokka, naye era n'olw'okubakafu obulagibwa mu bubonero n'ebifaananyi by'amateeka, awamu n'obunnabbi bw'Endagaano Enkadde. Kyali kyetaagisa abayigirizwa ba Kristo babeere n'okukkiriza nga kulowooza, so si ku lwabwe bokka, naye era bategeeze n&pos;ensi okumanya kwe balina eri Kristo. Era olw'okubanga kye baalina okusookerako kwe kutegeeza ku balala okumanya kuno, Yesu kwe kuzzaayo abayigirizwa ku "Musa ne ku bannabbi." Bwatyo Omulokozi eyazuukira bwe yanyweza omugaso n'obukulu bw'Ebyawandiikibwa eby'Endagaano Enkadde.

Mazima emitima gy'abayigirizwa gyazzibwa buggya bwe baalaba nate ku maaso ag'ekisa ekya Mukama waabwe. Lukka 24: 32. "Baazuula," mu ngeri etuukiridde ekitabangawo, oyo "Musa mu kitabo ky'amateeka ne bannabbi gwe baawandiikako." Okubuusabuusa, obulumi, n'okunyolwa, byonna ne biggwaawo, olwo ne bafuna obukakafu n'okukkiriza okutasiikiriziddwa. Nga kyewunyisa, anti oluvannyuma Iwa Yesu okulinnya mu ggulu, "ne babeeranga mu yeekaalu bulijjo, nga beebaza Katonda." Olw&pos;okubanga abantu baamanya kufa kwa Mulokozi kwokka mu ngeri eswaza, ne basuubira okulaba abayigirizwa nga bali mu nnaku, kusoberwa oba oli awo n'okuwangulwa; wabula baabalaba bali mu ssannyu na kutendereza. Nga baateekebwateekebwa bulungi olw'omulimu gwe baalina okukola! Baayita mu kukemebwa kwe bayinza, era nga kaakano balaba, byonna bye baalabanga mu buntu nga biweddewo, ng'ekigambo kya Katonda kituukiririddde mu buwanguzi. Era okuva olwo, ate nga kiki ekiyinza okubatiisa n'okukeŋŋentereza emmeeme zaabwe? Baafuna "ekigumya ekinywevu" wakati mu nnaku gye baayitamu, nga lye "essuubi eritabuusibwabuusibwa era erinywevu." Abaebbulaniya 6: 18, 19. Baalaba n'amaaso gaabwe ku magezi ga Katonda n'obuyinza bwe era ne "bategeerera ddala nga newakubadde okufa, newakubadde obulamu, newakubadde bamalayika, newakubadde abafuga, newakubadde ebiriwo, newakubadde ebigenda okubaawo,

newakubadde amaanyi, newakubadde obugulumivu, newakubadde okugenda wansi, newakubadde ekitonde kyonna, tebiyinzenga kutwawukanya n'okwagala kwa Katonda okuli mu Kristo Yesu Mukama waffe." Ne bagamba nti: "Naye mu ebyo byonna tuwangudde n'okukirawo ku bw'oyo eyatwagala." Abaluumi 8: 38, 39, 37. "Ekigambo kya Mukama kibeerera emirembe n'emirembe." l Peetero 1: 25. Era "ani alibasalira omusango? Kristo Yesu eyafa, oba okusinga eyazuukira ali ku mukono ogwa ddyo ogwa Katonda, era atuwolereza." Abaluumi 8: 34.

Mukama agamba: "Abantu bange tebalikwatibwa nsonyi." Yoweeri 2: 26. "Amaziga wozzi gayinza okubeerawo ekiro, naye essanyu lijja obudde nga bukedde." Zabbuli 30: 5. Abayigirizwa bwe baasisinkana Yesu ku lunaku lw'okuzuukira, emitima gyabwe ne gibatyemuka bwe baali bawuliriza ebigambo bye; bwe baalaba ku mutwe gwe era n'emikono gye era n'ebigere bye ebyafumitibwa ku lwabwe; era bwe yali tannalinnya mu ggulu, Yesu bwe yabakulembera ne bagenda e Bessaniya, naasitula emikono gye abawe omukisa, yabagamba nti: "Mugende mu nsi zonna, mubuulire enjiri," era n'agattako nti: "laba, ndi wamu nammwe ennaku zonna" (Makko 16: 15; Matayo 28: 20); ku lunaku lwa Pentekoote Omubeezi eyasuubizibwa bwe yakka ne baweebwa amaanyi okuva waggulu ne bawulira okubeerawo kwa Mukama waabwe eyalinnya mu ggulu mu bulamu bwabwe - olwo, okufaanana nga ye, ekkubo lyabwe nga litambulira mu kwewaayo na kufiirwa bulamu, bandiyinzizza okuwanyisa obuweereza bw'enjiri ey'ekisa kye, awamu "n'engule ey'obutuukirivu" eribaweebwa mu kujja kwe, n'ekitiibwa ky'obwakabaka bw'ensi, bwe

baalinamu essuubi bwe baasooka okubeera abayigirizwa? “Kale oyo ayinza okukola ennyo okusingira ddala byonna bye tusaba oba bye tulowooza,” yali abawadde okubonaabonera wamu naye, n’okusseekimu mu ssanyu lye-“essanyu ery’okuleeta abangi eri ekitiibwa,” essanyu eritayogerekeka, “ery’ekitiibwa ekizitowa eky’emirembe n’emirembe,” Pawulo kyayogerako nti: “kubanga okubonaabona kwaffe okw’omu biro bya kaakati,” “tekutuuka kwenkanyankanya.”

Ebyo ebyatuuka ku bayigirizwa abaabuulira “enjiri y’obwakabaka” mu kujja kwa Kristo okwasooka, byefaanaanyiriza n’ebyo ebyatuuka ku baabuulira obubaka bw’okukomawo kwe omulundi ogwookubiri. Ng’abayigirizwa bwe baagenda ne babuulira nti “ekiseera kituuse, obwakabaka bwa Katonda busembedde,” ne Miller awamu ne banne bwe baabuulira nti ekiseera ekisinga obuwanvu mu bunnabbi era ekisembayo mu Bayibuli kinaatera okugwako, nti ekiseera eky’omusango kisembedde, n’obwakabaka obw’emirembe n’emirembe bunaatera okutuuka. Okubuulira kw’abayigirizwa kwali kwesigamiziddwa ku kiseera ekya sabbiiti ensanvu eza Danieri 9. Obubaka bwa Miller ng’ali wamu ne banne bwo nga bulangirira okuggwaako kw’ennaku 2300 eza Danieri 8: 14, ezizingiramu e sabbiiti ensanvu. Mu kubuulira okw’emirundi gyombi, nga bonna boogera ku kutuukirira kw’ebiseera eby’enjawulo eby’ekiseera kye kimu ekisinga obuwanvu mu bunnabbi.

Okufaanana n’abayigirizwa abaasooka, ne William Miller awamu ne banne tebaategeerera ddala bubaka bwe baaweebwa okutwala eri abalala. Anti ensobi ezaayingizibwa mu kkanisa okumala ekiseera ekiwanvu zaabaziyiza okutuuka ku nnyinnyonnyola entuufu ey’ensonga enkulu mu bunnabbi. N’olwekyo, newakubadde nga baabuuliranga obubaka Katonda bwe yabakwasa okutwala eri ensi, naye olw’obutategeera bulungi makulu gaabwo, baalumwa nnyo olw’okusaalirwa kwe baatuukako.

Mu ku nnyonnyola Danieri 8: 14, nti “Birituusa amakya n’amawungeera enkumi bbiri mu bisatu: awatukuvu ne walyoka walongoosebwa,” Miller, era nga bwe kyogeddwa, yajjukira nsi nti kye kifo ekitukuvu kubanga bwe batyo bwe baalowoozanga, nakkiriza nti okulongoosebwa kw’awatukuvu kitegeeza kulongoosa nsi n’omuliro Kristo ng’akomawo omulundi ogwookubiri. N’olwekyo, bwe yazuula nga kyamazima ennaku 2300 zaalangibwa, naafundikira ng’agamba nti zaali zitegeeza kiseera kya kukomawo mulundi gwakubiri. Ensobi ye yava mu kukkiriza ndowooza ya bantu ku kye bayita awatukuvu.

Mu nsiinza eyedda, eyali ey’ekisiikirize kya saddaaka n’obwakabona bwa Kristo, omukolo ogwasembangayo gwe gw&pos;okulongoosa awatukuvu era nga gukolebwa ssabakabona omulundi gumu mu mwaka ogw’okuweereza kwe. Kwe kwafundikiranga mu mulimu gw’okutangirira: okuggyawo oba okusangulawo ekibi ku Israeri. Kwasoŋŋanga ku buweereza obufundikira mu kuweereza kwa Kabona waffe asinga obukulu mu ggulu, mu kuggyawo oba okusangulawo ebibi by’abantu be ebyawandiikibwa mu bitabo by’omu

ggulu. Okuweereza kuno nga kulimu okunoonyereza n'okusala omusango; era nga kuddirirwa okukomaw&pos;o kwa Kristo ku bire eby'eggulu mu maanyi ne mu kitiibwa; kubanga bw&pos;alijja, alijja buli musango gumaze okusalibwa. Yesu agamba: "Empeera yange eri nange, okusasula buli muntu ng'omulimu gwe bwe guli." Okubikkulirwa 22: 12. Obubaka buno obw'okusala omusango, obuddirirwa okukomawo kwa Kristo amangu ddala, bwe bulangirirwa malayika ow'olubereberye mu Kubikkulirwa 14: 7 nti: "Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse."

Abo abaabuulira okulabula kuno baakwogerera mu kiseera ekituufu. Naye ng'abayigirizwa abaasooka bwe baalangirira nti "ekiseera kituuse, obwakabaka bwa Katonda busembedde," nga beesigama ku bunnabbi bwa Danieri 9, ne balemererwa okutegeera nti n&pos;okufa kwa Masiya kwalangirirwa mu byawandiikibwa bye bimu, ne Miller ng'ali wamu ne banne bwe baabuulira obubaka nga babwesigamizza ku Danieri 8: 14 ne Kubikkulirwa 14: 7 bwe balemererwa okulaba nti waliwo n'obubaka obulala obuli mu Kubikkulirwa 14, obulina okutegeezebwa nga Mukama tannakomawo. Ng'abayigirizwa bwe baabuzaabuzibwa mu kutegeera obwakabaka obw'okuteekebwawo ku nkomerero y'e sabbiiti ensanvu, n'Abadventi bwe baabuzaabuzibwa mu kutegeera ensonga ey'okubaawo ku nkomerero y'ennaku 2300. Bombi bakkiriza oba kaŋŋambe nti baawuliriza ensobi ezaalinga mu bantu abasinga obungi ezabaziba ebirowoozo byabwe okutegeera amazima. Ebibiina byombi byatuukiriza ekigendererwa kya Katonda mu kutegeeza obubaka bwe yasiima butegeezebwe, era byombi ne bisaalirwa nnyo nnyini olw'okuwubwa mu bubaka bwabwe.

Kyokka Katonda yatuuka ku kye yali yetaaga bwe yakkiriza obubaka obw'okulabula ku kiseera eky&pos;omusango butegeezebwe nga bwe kyakolebwa. Olunaku olukulu lwali lusembedde era mu kisa kye abantu ne batuusibwa mu kiseera eky'okugezesebwa okusobola okubikkula ebyali mu mitima gyabwe. Obubaka bwateekebwateekebwa olw'okugezesa n'okulongoosa ekkanisa. Nga balina okwezuula balabe oba nga bye beegomba byesigamiziddwa ku nsi oba ku Kristo n'eggulu. Abo abagamba nti baagala Omulokozi; kaakano nga balina

okukakasa okwagala kwabwe. Ddala baali beeteefuteefu okwegaana ensi ne bye baalowoolerezangamu nti mwe muli essuubi? Obubaka bwatekebwatebwa bubasobozese okuzuula embeera ey'omwoyo ey'amazima gye balimu; bwawerezebwa olw'okusaasira kwe bubazuukuse banoonye Mukama mu buwombeefli n'okwenenya.

Okusaalirwa nga nakwo, newakubadde nga ebyavaamu byava mu ndowooza enkyamu ey'obubaka bwe baayogeranga, kwajja Iwa bulungi. Kwakema emitima gy'abo abaagambanga nti bawulidde okulabula. Okusaalirwa nga kuzze, bayinza okwejjusa amangu ago ne basuula obugumu bwabwe mu kigambo kya Katonda? oba bandiyinzizza okunoonya balabe we bawubiddwa bamanye amakulu g'obunnabbi wakati mu kusaba

n’okwewombeeka? Bameka abadduse olw’okutya, oba olw’okubuguumirira? Bameka ab’emitima egy’ekibogwe era n’abatakkiriza? Anti nga nkumu abagamba nti balindiridde n’essanyu okulabika kwa Mukama. Okusekererwa n’okunyoomebwa nga bizze, bayinza okubigumiikiriza ne bategaana kukkiriza kwabwe nga kwotadde ekikemo ky’okulwawo n’okusaalirwa? Bandisudde eri amazima aganywezebwa obujulirwa obw’ekigambo kya Katonda ekitegerekeka obulungi olw’okubanga tebaategereddewo Katonda ky’abeetaagamu?

Ekigezo kino kyali kya kubikkula okukkiriza okutuufu okw’amaanyi g’abo abaali bagondedde ekyo kye bakkiriza okuba nga ye njigiriza y’ekigambo n’Omwoyo wa Katonda. Kyali kya kubayigiriza era nga bwe banditegedde, akabi akali mu njigiriza n’enzivuunula y’abantu, mu kifo ky’okuleka Bayibuli yeyogerere. Abaana b’okukkiriza banditerezezza ensobi yaabwe eyavaamu okusoberwa n’okunyolwa. Bandyeyongedde okwetegereza ekigambo ky&pos;obunnabbi. Bandiyigiriziddwa okwetegereza n’obwegendereza omusingi gw’okukkiriza kwabwe, n’okugaana ensonga yonna newakubadde ng’ekkirizibwa Abakristaayo abasinga obungi mu nsi, naye nga terina musingi mu Byawandiikibwa eby’amazima.

Ebyandibakaluubiridde okutegeera mu ssaawa eyo ey’okugezesebwa, abakkiriza bano okufaanana n’abayigirizwa abaasooka, bandibitegedde bulungi oluvannyuma. Bwe bandirabye “enkomerero ya Mukama waabwe” bandikitegedde nga, si nsonga olw’okugezesebwa kuno kwe bayitamu olw’ensobi yaabwe, kasita ebigendererwa bya Katonda eby’okwagala bituukirira. Bandiyize mu ngeri y’omukisa nti “waakisa era alina okusaasira okungi;” nti era amakubo ge “kye kisa n’amazima eri abo abeekuuma endagaano ye n’okutegeeza kwe.”

Essuula 20 — Okuzzaobuggya Eddiini Okukulu

Obunnabbi bwa malayika ow'olubereberye mu Kubikkulirwa 14, bulangirira eddiini okudda obuggya okukulu wansi w'omulamwa gw'okujja kwa Kristo okwamangu ddala. Malayika alabibwa ng'abuuka "mu bbanga ery'omu ggulu,

ng'alina enjiri ey'emirembe n'emirembe okubuulira abatuula ku nsi na buli ggwanga n'ekika n'olulimi n'abantu." "N'ayogera n'eddoboozi ddene nti 'Mutye Katonda mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse: mumusinze eyakola eggulu n'ensi n'ennyanja n'ensulo z'amazzi.'" Oluny. 6,7.

Malayika okuba nga yagambibwa okulangirira okulabula kuno nsonga nkulu ddala. Katonda mu magezi ge yasiima omubaka ow'eggulu, mu butukuvu bwe, ekitiibwa, ne mu maanyi ge ye aba akola omulimu guno ogw'ekitiibwa mu kutwala obubaka mu maanyi ne mu kitiibwa ekigusaanira. Era n'okubuuka kwa malayika "mu bbanga ery'omu ggulu," awamu n'okwogeza "eddoboozi eddene" ng'ategeeza okulabula kuno, ate ng'akutegeeza bonna "abatuula ku nsi na buli ggwanga n'ekika n'olulimi n'abantu," - biraga obwangu n'okusasaana kw'omugendo.

Obubaka bwennyini butuwa omusana ku kiseera ekituufu omugendo guno we gulibeererawo. Butulaga nga ekyo kitundu ku "njiri ey'emirembe n'emirembe;" ate era bulangirira entandikwa y'ekiseera eky'omusango. Obubaka obw'obulokozi bubadde bubuulirwa okuyita mu mirembe gyonna; naye nga obubaka buno obukola ekitundu ku njiri, bwo nga bulina kubuulirwa mu nnaku ez'oluvannyuma zokka, kubanga olwo Iwe buyinza okubeera obw'amazima nti ekiseera eky'omusango gwe kituuse. Obunnabbi butulaga ebintu nga bwe bijja biddiriŋŋana okutuuka ku ntandikwa y'okusala omusango. Era kino kirabikira nnyo mu kitabo kya Danieri. Naye ekitundu ekyo ku bunnabbi bwe ekikwata ku nnaku ez'oluvannyuma, Danieri yategeezebwa abikke ku bigambo asse akabonero ku kitabo "okutuusa ekiseera eky'enkomerero." Era okutuusa nga tutuuse ku kiseera ekyo obubaka buno obukwata ku kusala omusango lwe bulina okubuulirwa, nga butuukiriza obunnabbi buno. Wabula mu nnaku ez'oluvannyuma, nnabbi agamba nti, "bangi abaliddiŋŋana embiro, n'okumanya kulyeyongera." Danieri 12: 4.

Omutume Pawulo yalabula ekkanisa ereme kulindirira Kristo mu biro ebyo. "Kubanga olunaku olwo terulijja wabula ng'okwawukana kuli kumaze okubaawo, era omuntu oli ow'okwonoona nga alimala okubikkulwa." 2Abasessaloniika 2: 3. Okutuusa nga wabaddewo bangi abavudde mu ddiini era okutuusa nga wayise ekiseera ekiwanvu "omuntu ow'okwonoona nga yaafuga, olwo lwe tunaayinza okulindirira okukomawo kwa Mukama wafTe. "Omuntu ow'okwonoona," era amanyiddwa nge "ekyama ky'obujeemu," "omwana w'okuzikirira," era "omubi oyo," ayimiriddewo mu kifaananyi ky'obwapapa, oyo ayogerwako mu bunnabbi nti waakufugira emyaka 1260. Ekiseera kino kyaggwaako

mu 1798. Okujja kwa Kristo nga tekuyinza kubaawo okutuusa nga ekiseera ekyo kiweddeko. Okulabula kwa Pawulo kwatwaliramu Obukristaayo bwonna okutuukira ddala mu mwaka 1798. Era obubaka buno obw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri bwakubuulirwa mu mulembe guno.

Tewali bubaka bwa ngeri eno obwali bubuuliddwa mu mirembe egyo. Era nga bwe tulabye Pawulo naye teyabubuulira; wabula yabalengezanga mu maaso eyo mu kiseera ekyo ewaali ewala nti Kristo waalikomerawo. Abazza b'ekkanisa nabo tebabubuulira. Martin Luther yasuubira nti olunaku olw'okusala omusango lwakubaawo mu myaka nga bisatu egijja okuva mu kiseera kye. Naye oluvannyuma lwa 1798 ekitabo kya Danieri kyagibwako envumbo, okumanya kw'obunnabbi kweyongedde, era bangi babadde babuulira obubaka bw'olunaku olw'okusala omusango nti lusembedde.

Okufaanana n'omuggundu gw'Okuzza Obuggya ekkanisa ogwaliwo mu kyasa ky'ekkumi n'omukaaga, n'Abadventi baabuna kumpi mu buli nsi z'Obukristaayo zonna mu kiseera kye kimu. Abantu abalimu okukkiriza era abasabi okuva mu Bulaaya ne mu Amerika baayigirizibwa obunnabbi, ne banoonya mu byawandiikibwa ebyaluŋŋamizibwa, era ne bakizuula nga enkomerero y'ebintu byonna esembedde. Ate mu nsi endala waaliyo obubinja bw'Abakristaayo abeeyigiriza ku bwabwe Ebyawandiikibwa, ne batuuka okukkiriza nti Omulokozi anaatera okudda.

Mu 1821, nga waakayita emyaka esatu okuva Miller Iwe yawandiika ekiwandiiko nnamutaayika eky'obunnabbi obulaga ekiseera eky'okusala omusango, Dr. Joseph Wolff, "ow'obuminsani mu nsi yonna," naye naatandika okubuulira nti Mukama anaatera okudda. Wolff yazaalibwa mu Bugirimaani, ng'abazadde be Bayudaaya, kitaawe nga Iabbi. Bwe yali nga akyali muto ddala yakkiriza amazima g'eddiini y'Obukristaayo. Yali afaayo nnyo era anoonyereza naddala bwe yali mu maka g'ewaabwe ag'Abaebbulaniya amakuukuutivu abaakuŋŋaananga buli nkya okwejjukanyanga essuubi n'okwesunga kw'abantu baabwe, okuli mu Masiya agenda okujjira mu kitiibwa n'okuzzaawo eggwanga lw'Abayisiraeri. Olunaku lumu yawulira nga boogera ku Yesu ow'e Nazaaleesi, omulenzi kwe kwebuuza nti oba ye ani oyo. Yaddibwamu nti, "Omuyudaaya eyali omugezi ennyo, naye olw'okweyita Masiya, olukiiko lw'Abayudaaya lwamusingisa omusango n'attibwa." "Lwaki?" bwe yayongera okubuuza, "ne Yerusaalemi nakyo kyazikirizibwa, era Iwaki tuli mu buwambe?" Beesanga babotodde ekyama nti: "Ndowooza Yesu yali nnabbi, Abayudaaya ne bamutta nga talina musango." - Travels and Adventures of the Rev. Joseph Wolff, vol. 1, p. 6. Ekirowoozo kino kyamugenda wala nnyo, nga newakubadde yakugirwa obutayingira mu kkanisa z'Abakristaayo, yateranga naayimirira wabweru okuwuliriza nga babuulira.

Ng'awezezza emyaka musanvu gyokka egy'obukulu, yali nga tatya kugenda wa muliraanwa waabwe eyali omuntu omukulu mu myaka amubuuze ku buwanguzi bwa

Isiraeri obw'omu maaso ku kujja kwa Masiya, era naye eyamuddamu n'eggonjebwa nti: Mwana wange, ka nkubuulire Masiya omutuufu: ye Yesu ow'e Nazaleesi,... oyo bajjajja bo gwe baakomerera era nga bwe baakolanga bannabbi ab'edda. Ddayo eka osome essuula 53 eya Isaaya, ojja kukizuula nga Yesu Kristo ye Mwana wa Katonda." - Ibid., vol. 1, p. 7. Yawulira okulumirizibwa okwamaanyi mu ye. Yakomawo eka naasoma Ebyawandiikibwa, ne yewuunya okulaba nga bwe byamutuukirirako oyo Yesu ow'e Nazaleesi. Ddala ebigambo by'Abakristaayo bituufu? Omulenzi kwe kusaba kitaawe amunnyonnyole ku bunnabbi, naye yewuunya okulaba nga kitaawe tamunyeze era naalayira obutaddamu kumwebuuzaako ku nsonga eyo. Wabula kino, kyamwongeramu bwagazi bwa kwagala kweyongera kumanya ku ddiini y'Obukristaayo.

Okumanya kwe yali yetaaga nga kumukwekeddwa mu ngeri ey'amagezi mu maka g'ewaabwe ag'Abayudaaya; kyokka bwe yaweza emyaka kkumi na gumu egy'obukulu, n'ava mu nju ya kitaawe naagenda mu nsi okweyongera okusoma, okusalawo eddiini ye n'okwefunira omulimu. Yasooka kusuzibwa mu baganda be, wabula ne bamugoba olw'okulabika nga eyagwa, era bwatyo naatandika obulamu obw'omu atalina sente era emmomboze. Yagendanga atambulanga nga

bwe yeyongera okusoma n'okweyimirizaawo nga bw'asomesa Olwebbulaniya. Olw'okuyigirizibwa omusomesa Omukatoliki yeesanga nga akkirizza eddiini y'Abaluumi era ne yeyama abeere omuminsani eri abantu be. Era bwatyo yagenda mu ssomero lyabwe erisomesa okusasaanya eddiini e Luumi oluvannyuma lw'emyaka si mingi. Kyokka ate eyo, yalabibwa ng'alimu enjigiriza z'obulimba, bambi olw'okubanga teyayagalanga kumulowooleza n'olw'okubeera omwanjulukufu mu njogera ye. Yavumirira nnyo obulyake obwali mu kkanisa era ng'asaba bakyuseemu. Newakubadde nga yasooka n'ayagalibwa nnyo abakungu ba papa, naye oluvannyuma yagobwa e Luumi. Yagenda yetegerezebwa ekkanisa mu buli kifo gye yagendanga, okutuusa Iwe kyakakasibwa nti takyayinza kuzzibwa wansi wa bufuge bwa Luumi. Baamulangirira okuba atafugika era ne bamuwa eddembe agende gy'ayagala. Yagenda e Bungereza era bwe yakkiriza enzikiriza y'Abapulotestanti ne yegatta ku kkanisa y'Abangereza. Yafuluma mu mwaka 1821 oluvannyuma lw&pos;emyaka ebiri egy'okusoma, naayolekera omulimu gwe.

WolfT bwe yakkiriza amazima amakulu ag'okujja kwa Kristo okwasooka nga "Omuntu ow'ennaku era eyamanyiira obuyinike," yakiraba nga mazima obunnabbi era bwoleka ne mu ngeri yeemu oku[ja kwa Kristo omulundi ogwokubiri mu maanyi ne mu kitiibwa. Era bwe yayagala abantu be abatuuse ku Yesu ow'e Nazaleesi nga y'Oyo Eyasuubizibwa, era abalage nti ye yasooka okujja nga mwetoowaze era nga saddaaka ku Iw'ebibi by'abantu, era yabayigiriza ne bw'agenda okukomawo omulundi ogwookubiri nga Kabaka era ng'Omununuzi.

Yagamba nti: “Yesu ow’e Nazaleesi, Masiya ow’amazima, oyo eyafumitibwa ebiwundu mu bibatu bye era ne mu bigere bye, eyaleetebwa ng’Omwana gw’endiga okuttibwa, oyo eyali Omuntu ow’ennaku era eyamanyiira obuyinike, oyo eyagibwako engule y’obwakabaka bwa Yuda n’obuyinza wansi w’ebigere bye, oyo eyajja omulundi ogwasooka; alikomawo nate ku bire eby’eggulu, n’ekkondeere lya Malayika omukulu” (Josph Wolff, Researches and Missionary Labours, Page 62), “era aliyimirira ku lusozi lw’emizeyituuni, akwasibwe obufuzi obwali obwa Adamu okufuga obutonde bwonna, kyokka ne bumugibwako, Lub. I: 26; 3: 17. Yalifuga ensi yonna nga Kabaka. Okusinda n’okukungubaga kw’ebitonde byonna kulikoma, naye ennyimba ez’okutendereza n’okwebaza ze ziriwulirwa.... Yesu bw&pos;alikomawo mu kitiibwa kya Kitaawe, n’ekya bamalayika,... abafu abaafiira mu ye be balisooka okuzuukira. 1 Abasessaloniika 4: 16; lAbakkolinso 15: 32. Ekyo ffe Abakristaayo kye tuyita okuzuukira okw’olubereberye. Ku olwo, ensolo lwe zirikyusa enneyisa yaazo (Isaaya 11: 6-9), nga zikkakkana mu maaso ga Yesu. Zabbuli 8. Ensi yonna lw’erifuna emirembe egy’olubeerera.” - Joumal of the Rev. Joseph Wolff, page 378, 379. “Mukama lw’alitunuulira ensi nate, n’ayogera nti, ‘Laba, byonna nga birungi.’” - Ibid., page 294.

Wolff yakkiriza nti okujja kwa Mukama kusembedde nnyo nnyini, era okusinziira ye nga bwe yannyonnyolanga era ne ku bwe yabalangamu ebiseera by’obunnabbi, ng’alaba entikko ya byonna yakubaawo mu myaka si mingi okwenkana egya Miller gye yayogerako. Yagamba bonna abaali bamuwakanya nga bakozesa Ebyawandiikibwa nti “Eby’olunaku luli n’ekiseera tewali abimanyi,” era nti tekigwanira bantu kumanya bya ntuuko ya kukomawo kwe, bwe yabaddamu nti: “Ddala Mukama waffe yayogera nti olunaku n’ekiseera tekitugwanira

kubimanya? Teyatuwa obubonero bw’ebiseera, waakiri tumanyeeko ku ntuuko y’okukomawo kwe, ng’oli bw’amanya entuuko y’ekiseera omutiini bwe gutojjera amalagala gaagwo? Matayo 24: 32. Tetulimanya kiseera ekyo, so nga teyakoma mu kutubuulirira kyokka nti tusome obunnabbi bwa Danieri, naye era n’okubutegeera tubutegeere? era nga mu Danieri mwennyini, mwagambira nti ebigambo byabikkibwako okutuusa ekiseera eky’enkomerero (so ng’ate kye kyali ekiseera kye mu biro ebyo), era nga ‘bangi abaliddiŋŋana embiro’ (enjogera y’Abaebbulaniya etegeeza okwetegereza n’okulowooza ku biseera), ‘n’okumanya’ (ng’ayogera ku kiseera ekyo), ‘kulyeyongera.’ Danieri 12:4. Ng’ogyeko ebyo, Mukama wafTe tategeeza nti, entuuko y’ebiseera teteekwa kumanyibwa muntu yenna, naye nti ‘olunaku’ lwennyini ‘n’ekiseera tewali abimanyi.’ Ekisingawo, agamba nti olunaku lulitegeererwa ku bubonero bw’ebiseera, tusikirizibwe okweteekarateekera okujja kwe nga Nuuwa bwe yateekateeka eryato.” - WolfT, Researches and Missionary Labours, page 404,405.

Ng’ayogera ku nnyinnyonnyola entuufu oba enkyamu ku Byawandiikibwa eyalingawo mu kiseera ekyo mu bantu abasinga obungi, Wolffyawandiika bwati:

“Ettundutundu ly’Abakristaayo abasinga obungi bakyamye okuva ku ntegeera entuufu ey’Ebyawandiikibwa ne badda mu nsinza ng’ey’Ababudisti ey’emizimu, abakkiriza nti abantu okusanyuka kwe basuubira okutuukako mu maaso eyo kitegeeza kuseeyeeyeza mu bwengula, era nga bagamba nti bw’osoma ku Bayudaaya, tegeera nti oba oyogera ku bamawanga; era nti bw’osoma Yerusaalemi, bategeere nti otegeeza kkanisa; era nga singa kyogera ku nsi, oba otegeeza bwengula; era nga okukomawo kwa Mukama wafife, bakimanye nti okwo kwe kweyongera kw’Ebibiina ebibuulizi By’enjiri; era nti okugenda ku lusozi Iw’ennyumba ya Mukama, kitegeeza okusisinkana kw’Abamethodisti mu bibiina byabwe.”- Joumal of the Rev. Joseph Wolflf, page 96.

Mu myaka abiri mu ena egyayitawo okuva mu 1821 okutuuka mu 1845, Wolfif yatambula nnyo mu: Afrika, yakyalira Bulaaya, ne Abisiiniya; mu Asiya, n’atalaaga ensi za Buwalabu omuli, Palesitiina, Busuuli ne Buperusi, Bokala ne Buyindi. Era yagendako ne mu Amerika, eyo gye yabuulirira obubaka ku bizinga bya St. Helena. Yatuuka e New York mu Agusto, 1837; era oluvannyuma lw’okubuulira mu kibuga ekyo, yabuulira ne mu Firaderufiya awamu ne Baltimo, n’afuundikirira e Washington. “Wano,” agamba nti, “eyali Pulezidenti wa Amerika, John Quincy Adams, bwe yaleeta ekiteeso mu zimu ku nkiiko za Amerika enkulu njogereko eri olukiiko, olukiiko Iwasemba ekiteeso awatali kwesalamu ne lunzikiriza nkozese ekisenge ky’olukiiko lw’eggwanga nga njogererayo, era ne mbuliririrayo obubaka ku lunaku Iwa satade, mwe nafunira omukisa okwogera eri abakiise bonna, era n’eri omulabirizi we Vaginiya awamu n’abasumba era n’abatuuze be Washington. Era nafiina omukisa gwe gumu obukulembeze bwe New Jasse ne Penisirivaaniya bwe bwanzikiriza ne mbabuulira ku kunoonyereza kwange bwe nnali mu Asiya, era n’ekyo Yesu Kristo kyakoze mu bulamu bwange.”- Ibid., page 398,399.

Dr. Wolff yatambula nnyo mu nsi za bakanywamusaayi eyo mu Bulaaya wakati mu buzibu obungi era mu bulabe obutayogerekeka, naye nga taweereddwa bukuumi bwonna. Yakubwa nnyo ebigere n’obukongowule nga kwotadde okumulumya enjala, yatundibwa ng’omuddu, era yasalirwako ogw’okufa enfunda ssatu.

Emirundi egimu yazingizibwako abazigu ate olulala kaabula katono afe ennyonta. Olumu yanyagibwako ebintu bye byonna obutamulekera kantu kyokka ng’alina okutambula mayilo ezisoba mu kikumi ku bigere ate wakati mu nsozi, omuzira nga bwe gumuyiika mu maaso era ne ku bigere ebitali mu ngatto nga bisannyaladde olw’okubirinnyisa ku ttaka eriringa omuzira.

Bwe yalabulibwa akome okutambula mu bantu ab’obulabe era abakambwe nga talina kyakulwanyisa, yeyogerako nti “nnina ebyokulwanyisa” - “kwe kusaba, okwagala Kristo, era n’okwesiga obuyambi bwe.” “Era,” agamba, “Katonda ambeera olw’okwagala kwe era n’olw’okuba ow’omukwano mu mutima, ate era nnina ne Bayibuli.” - W.H.D. Adams, In Perils Oft, page 192. Yatambulanga ne Bayibuli y’Olwebbulaniya awamu

n'ey'OIungereza buli gye yagendanga. Agamba mu emu ku bbaluwa ze ezasembayo nti: "Bayibuli yabanga mbikkule mu mukono gwange. Nga mpulira amaanyi gange gandi mu Kitabo, era nga obuyinza bwayo bwe bumpanirira." -Ibid., p. 201.

Bwatyo bwe yanywerera ku mulimu gwe okutuusa obubaka bw'olunaku lw'okusala omusango bwe yabuuliranga lwe bwatuusibwa mu bitundu bingi eby'ensi omuli abantu. Yasasaanya ekigambo kya Katonda mu Bayudaaya, mu Batuluuki, Abaperusi, Abahindu, n'amawanga amalala mangi agoogera ennimi ez'enjawulo nga bwagenda alangirira obufuzi bwa Masiya obusembedde.

Yasanga mu bantu abeesudde eyo mu byalo enjigiriza y'okukomawo kw'Omulokozi bwe yali atambula mu bitundu bya Bokala. Abawalabu be Yemeni, agamba nti, nga "balina ekitabo ekiyitibwa Seera, ekyogera ku kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri n'obufuzi bwe obw'ekitiibwa; era nga basuubira nti waliwo eby'okubaawo n'enkyukakyuka nnyingi mu mwaka 1840." - Joumal of the Rev. Joseph Wolff, page 377. "Bwe nnali mu Yemeni... nnasulako n'abaana ba Lekabu okumala ennaku mukaaga. Tebanywa kitamiiza kyonna, tebasimba lusuku lwa mizabbibu, wadde okusiga ensigo yonna, nga basula mu weema, era nga bajjukira ebiseera ebyo ebya Yonadaabu omwana wa Lekabu; era nnabasanga bali wamu n'abaana ba Yisiraeri, abeekika kya Daani,... nga balindiririra wamu n'abaana ba Lekabu okulabika kwa Masiya okwamangu ku bire eby'eggulu." - Ibid., page 389.

Omuminsane omulala yasanga enzikiriza yeemu mu bantu be Tatary. Era kabona w'aba Tatar yabuuza omuminsane amubuulire ddi Kristo Iw'asuubira okukomawo omulundi ogwookubiri. Omuminsane bwe yamuddamu nti talinaako ky'amanyi ku nsonga eyo, kabona ne yeewunya nnyo okulaba obutamanya omuyigiriza wa Bayibuli bwe yayolesa, ye kwe kumutegeeza ky'akkiriza, ng'akisimbula mu bunnabbi, nti Kristo waakukomawo nga mu mwaka 1844.

Obubaka bw'okukomawo kwa Kristo bwatandika okubuulirwa mu Bungereza eyo mu mwaka gwa 1826. Kyokka omugendo tegwategerekeka bulungi nnyo nga bwe kyali mu Amerika; nga tebayigiriza kiseera kyennyini eky'okukomawo kwe, naye baayigirizanga amazima amakulu ag'okukomawo kwa Kristo okwamangu mu maanyi ne mu kitiibwa okwetoloola wonna. Wabula nga tebakikola mu bawakanyi oba abatakkiriza bokka. Mouranti Brock omuwandiisi Omungereza, agamba nti abasumba abawera nga lusanvu mu Kkanisa y'Ebungereza beenyigira mu kubuulira "enjiri y'obwakababaka." Obubaka obusonga ku mwaka 1844 nga ekiseera ky'okujja kwa Mukama nabwo bwabuulirwa mu Bungereza. Ebiwandiiko by'Abadventi

okuva mu Amerika ne bisasaanyizibwa wonna. Ebitabo n'empapula z'amawulire ne zizasasaanyizibwa buggya e Bungereza. Era mu 1842 Robert Winter omusajja Omungereza, eyafunira obubaka bw'okukomawo kwa Kristo mu Amerika, yakomawo mu

nsi ye naye alangirire okujja kwa Mukama. Bangi baamwegattako ku mulimu, era obubaka bw'olunaku lw'okusala omusango ne bubuulirwa mu bitrundu bingi ebya Bungereza.

Mu Amerika y'Obukiikaddyo, wakati mu bakanywamusaayi n'abasamize, Lacunza Omusipanisi era Omujesuwitisi, gye yazuulira Ebyawandiikibwa era bwatyo naatuuka ne ku mazima g'okukomawo kwa Kristo okwamangu ennyo. Bwe yawulira okulumirizibwa munda mu ye ng'ayagala okulabula abantu, wabula nga atya Luumi okumuvumirira, kwe kuwandiika ekitabo kye mu mannya amapaatiike aga "Labbi Ben-Ezera," nga yeeraga nga Omuyudaaya omukyufu. Lacunza yabeerawo mu kyasa ky'ekkumi n'omunaana, kyokka ekitabo kye kyatuuka e Bungereza awo nga mu 1825, era ne kiwuunulwa mu Lungereza. Okusasaanyizibwa kwakyo kwayongeramu bwongezi mwoyo ogwali gumaze okuzuukusibwa e Bungereza ku nsonga y'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri.

Bengeri omusumba w'ekkanisa ya Lutherani era omuyivu mu Bayibuli kyokka nga mukolokosi, yali yayigiriza dda enjigiriza eno e Bugirimaani eyo mu kyasa ky'ekkumi n'omunaana. Bwe yamaliriza emisomo gye, Bengeri yali "yasalawo era n'okusoma essomo ly'eddiini, eryamusikiriza ennyo olw'okubeera ku birowoozo bye kubanga mwe yasooka okuyigirizibwa nannyikira. Era naye okufaanana n'abavubuka abeegendereza ababadewo era n'abazze babaawo, yafuna olutalo mu birowoozo ng'abuusabuusa eddiini, era ayogera wakati mu kulumwa ku 'busaale obungi obwafumitanga omutima gwe ne bumukalubiriza bwe yali mu myaka gye egy'obuvubuka." Kyokka yafuna omukisa naagattibwa ku lukiiko olukulembera ekkanisa ya Lutherani ey'ekitundu kye Wurttemberg, era eyo gye yalwanirira ennyo eddembe ly'okusinza. "Newakubadde nga yanyweza eddembe n'emikisa ebiweebwa ekkanisa, yalwanirira nnyo eddembe lyonna erisaana ku lwa buli muntu yenna eyawuliranga nga asibiddwa ekkanisa mu nsonga y'okusinza, oba nga ayagala agyeyawuleko." - Encyclopaedia Britannica, 9th ed., art. "Bengel " Ebirungi byonna ebyava mu kuteekawo enkola eno nakati bikyalabwako mu ssaza ly'ewaabwe gy'azaalwa.

Lwali olwo Bengeri bwe yali ateekateeka ekyokuyiga okuva mu Kubikkulirwa 21 ekyali eky'okubuulirwa ku Ssande eyamajja (advent), omusana gw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri Iwe gwayaka mu birowoozo bye. Obunnabbi bwa Kubikkulirwa bwagenda bwebikkula kyatalabangako. Yawalirizibwa okusooka ave mu kufumiitiriza ku kyokuyiga olw'obuutikirwa ekirowoozo ekinene kityo ekijjudde ekitiibwa ekisinga nnabbi nga bwe yakisengeka. Era ekifaananyi kyeyongera okweyoleka gyali mu maanyi bwe yali abuulira ku kituuti. Yamalirira okuyiga obunnabbi n'okuva mu kiseera ekyo, naddala obwo obwogera ku nkomerero y'ensi, era amangu ddala yatuuka okukkiriza nti busonga ku kujja kwa Kristo nti kusembedde. Ennaku ye zeyateekawo nti kye kiseera Kristo waalikomerawo omulundi ogwookubiri nga ziri mu myaka si mingi okuva ku egyo oluvannyuma Miller gye yayogerako.

Ebiwandiiko bya Bengeri bisasaanidde mu nsi zonna ez'Obukristaayo. Obunnabbi bwe yayigirizanga bwayanirizibwa abantu abasinga obungi mu ssaza ly'ewaabwe e Wurttemberg, era ne mu bitundu ebirala ebitonotono mu Bugirimaani. Abantu baayongera okukkiririza mu ndowooza ye newakubadde oluvannyuma lw'okufa kwe, era n'obubaka bw'okukomawo kwa Kristo ne buwulirwa wonna mu Bugirimaani mu kiseera kye kimu we bwakwatira ennyo ebirowoozo by'abasinga obungi mu nsi endala. Abamu ku bakkiriza baagenda e Lussiya mu kiseera ekyo ekyasooka ne bakolayo amatwale, era n'enjigiriza eno ey'okukomawo kwa Kristo ekyakkiririzibwamu mu makanisa g'Abagirimaani mu nsi eyo.

Omusana gwatuuka ne mu Bufalansa awamu ne mu Switizilandi. Gawuseni ye yabuulira mu Geneva obubaka bw'okukomawo kwa Kristo awasooka okubuulirwa Farel ne Calvin mu kuzza obuggya ekkanisa. Bwe yali nga akyali muyizi, Gawuseni yasisinkana abantu abalina endowooza y'okwekkiriranya eyasasaanira Bulaaya yenna ku nkomerero y'ekyasa eky'ekkumi n'omunaana era ne ku ntandikwa y'ekyasa ky'ekkumi n'omwenda; era bwe yeegatta ku buweereza, teyakoma mu kubeera nga talina kyamanyi ku ddiini kyokka, naye era yeesangamu n&pos;endowooza eno ey'okubuusabuusa. Yayagala nnyo okuyiga obunnabbi bwe yali nga akyali muvubuka. Yasooka kusoma kitabo kya Rollins ekyogera ku Ebyafaayo Ebyedda, omwo ebirowoozo bye mwe byawambirwa essuula eyookubiri ey'ekitabo kya Danieri, nga yeewuunya obunnabbi engeri gye bwatuukirirangamu okusinziira ku buwandiike bwa munnabyafaayo ono. Era muno yasangamu obujulirwa bw'ebyawandiikibwa ebyaluŋŋamizibwa, ebyamubeerera ekyokwesigamako mu myaka egyaddirira mwe yalabira obubi obungi. Wabula teyayinza kumatira na ndowooza eno ey'okwekkiriranya, okujjako okunoonya mu Bayibuli omusana ogusingako, era oluvannyuma Iw'ekiseeera mwe yategeerera okukkiriza okutuufu.

Bwe yali ng'ali mu kunoonyereza ku bunnabbi, yatuuka okukkiriza nti okukomawo kwa Mukama kuli kumpi nnyo. Yeegomba okutuusa ku bantu amazima gano amakulu ennyo oluvannyuma lw'okulumirizibwa; kyokka naafuna emiziziko olw'endowooza eyalingawo nti obunnabbi bwa Danieri mujjudde ebyama era nti tebuyinza kutegerekeka. 01uvannyuma yasalawo, nga ne Farel bwe yakola mu kubuulira ekibuga Geneva, atandikire ku baana abato, be yasuubira nti be banaasikiriza abazadde.

"Neegomba ensonga eno etegeerwe," bwatyo bwe yayogera oluvannyuma nga ayogera ku kigendererwa kye mu kukola kino, "si lwakubanga yali nsonga ntono nnyo, wabula olw'obukulu bwayo kwe kusalawo okugitegeeza mu ngeri eno eyabulijjo, era kwe kugitegeeza abaana abato. Nnayagala mpulirwe kyokka nga ntya nti tekisoboke bwe nsooka okutegeeza abantu abakulu." "Nasalawo ntandikire ku baana. Nnakugŋaanyanga abaana, era ekibiina bwe kyagejjanga, nga ndaba bawuliriza, basanyufu, nga banyumirwa, era nga bategeedde awamu n'okusobola okunnyonnyola ensonga, olwo nga nteekawo ekibiina ekirala, abo nga bamaze okukyuka, olwo abantu abakulu baakukiraba nga kya

nsonga okutuula nabo bayige. Nga kino bwe kikolebwa, ekigendererwa kinaaba kituukiddwako.” L. Gaussen, Daniel the Prophet, vol. 2, Preface.

Omulimu gwatambula bulungi. Bwe yayogeranga n’abaana, abantu abakulu bajjanga ne bawuliriza. Ebisenge ebyawaggulu mu kkanisa ye ne bijjuzibwanga n’abantu abawuliriza obulungi. Mu abo mwalingamu abeebitiibwa era n’abayivu

awamu n’abagwira ko n’abagenyi mu kibuga Geneva; bwegatyo amawulire bwe gaatwalibwa mu bitundu ebirala.

Bweyalaba ng’omulimu guzzaamu amaanyi, Gawuseni kwe kukubisa mu kyapa ebyokuyiga bino ng&pos;asuubira okwagazisa abantu okuyiga ebitabo by’obunnabbi mu makanisa g’abantu aboogera Olufalansa. “Mu kukubisa ebyokuyiga bye nnawanga abaana,” Gawuseni agamba, “nga njagala okutegeeza abantu abakulu abataayagalanga kuyiga bitabo bino olw’endowooza ey’obulimba nti tebitegerekeka, ‘nti biyinza bitya okubeera nga tebitegerekeka ng’ate abaana bammwe bo babitegeera?’ ” “Nnayagala nnyo,” bwayongera okugamba, “nsasaanye okumanya kw’obunnabbi mu bantu b&pos;ekkanisa bangi nga bwekisoboka.” “Tewali by’oyinza kuyiga, mazima ebiyinza okwanukula ebyetaago by’ekiseera kino mu ngeri esingako, nga nze bwe ndaba.” “Bino bye bituyamba okweteekerateekera okuyigganyizibwa okuli okumpi okubaawo, tutunule era tulindirire Yesu Kristo.”

Newakubadde nga yali wanjawulo nnyo era eyayagalwa abangi ku babuulizi b’olulimi Olufalansa, oluvannyuma Gawuseni yamala naayimirizibwa okuva mu buweereza, ng’ogumuvunaanwa: mu kifo ky’okuyigiriza katekisimu y’ekkanisa, ekitabo ckitereeza era ekirimu okunnyonnyola, so nga mu kyo temuli njigiriza yetengeredde, yakozesa Bayibuli mu kuyigiriza abavubuka. Oluvannyuma yeegatta ku ssomero ly’ebyeddiini, ng’ate ku Sande bwakola omulimu gw’okusomesa katekisimu n’okuyigiriza abaana nga bw&pos;abanyweza mu Byawandiikibwa. Obunnabbi bwe yayigirizanga nabwo bangi baabwagala. Ng’omusomesa omukenkufu, omuwandiisi era ng&pos;omuyigiriza w’abaana omulimu gwe yayagalanga ennyo, naayongera okutegeeza n’okwagazisa abantu okuyiga obunnabbi nga bw&pos;abategeeza nti okukomawo kwa Mukama kusembedde.

Mu Bulaaya ey’obukiika kkono nayo obubaka bw’okukomawo kwa Kristo bwatuuka n’omuliro ne gukoleezebwa. Bangi ne bazuukusibwa okuva bukuumi bwabwc obutaliimu, baatule era baleke ebibi byabwe, banoonye okubeerwa mu linnya lya Kristo. Kyokka abalabirizi b&pos;ekkanisa ne bawakanya ekisinde ekyo, era bangi ku baabuuliranga obubaka ne bakasukibwanga mu makomera olw&pos;obuyinza bw’abalabirizi. Mu bifo ebingi ababuulizi b’okukomawo kwa Mukama gye baasirisibwanga obutayogera, Katonda naasima okutuusangayo obubaka mu ngeri ey&pos;ekyamagero ng&pos;abuyisa mu baana. Olw’okubanga baali bakyali bato ng’amateeka g’eggwanga tegabasingisa musango, bwebatyo ne babuuliranga awatali kukomebwako.

Ekisinde kino nga kirabikirannyo mu bantu aba wansi, era nga bakuŋŋaanira mu bifo eyo gye baasulanga okuwuliriza okulabula kuno. Abaana bano ababuulizi nga basinga kuba baana babanaku. Nga abasinga obungi tebasukka myaka mukaaga oba munaana egy'obukulu; kyokka era olwokubanga mu bo baalabikanga nga baagala Omulokozi, era nga bafuba okubeera mu bulamu obuwulize eri ebyo Katonda byayagala ebitukuvu, obuwulize n&pos;obusobozi bwe baayolesanga nga bwebwo obulabikira mu baana abeemyaka egyo. Kyokka buli Iwe baayimiriranga mu maaso g'abantu okwogera, nga kirabika balina amaanyi agabakozesa okusinga ku busobozi bwabwe. Amaloboozi n&pos;enneyisa nga bikyuka, olwo ne boogera mu maanyi nga bategeeza okulabula ku kiseera eky'omusango nga bwe bakozesa ebigambo byennyini eby'Ebyebyawandiikibwa nti: "Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa:

kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse." Baanenya ebibi abantu bye bakola nga tebakoma mu kuvumirira bugwenyufu n'agayisa agavundu bye baakolanga, wabula n'okubanenya olw'okwagala ensi n'okudda emabega mu kukkiriza, era ne balabulanga ababawuliriza baanguwe okudduka bawone ekiruyi ekiri okumpi okubaawo.

Abantu ne bawuliriza wakati mu kutya. Omwoyo wa Katonda ng'abalumiriza mu mitima gyabwe. Era bangi ne bakulemberwa mu mwoyo omuggya okunoonya mu Byawandiikibwa, abagwenyufu n'abateegendereza ne bakyusibwa, abalala ne balekayo agayisa gaabwe, omulimu omukulu ddala ne gukolebwa, abasumba mu kkanisa nabo ne bawalirizibwa okukkiriza nga mazima omukono gwa Katonda gwe gukoza bino.

Katonda ye yasalawo amawulire g'okukomawo kw'Omulokozi gategeezebwe ne mu nsi z'obukiika kkono bwa Bulaaya; era nga abaddu be bwe baazibwa emimwa gyabwe obutayogera, naateeka Omwoyo we ku baana abato era omulimu gwe gutuukirizibwe. Yesu bwe yasemberera ekibuga Yerusaalemi eno nga bwe yeetolooddwa ekibinja ky'abantu abasanyufu abafuuyira waggulu amakondere n'okuwuuba amatabi g'enkindu, nga bwe baategeeza nti ono ye Mwana wa Dawudi, abafalisaayo baakwatibwa obuggya, ne bamusaba abakomeko; naye Yesu yabaddamu nti abo baali batuukiriza bunnabbi, era nga singa bano banaasirika amayinja ge ganaayogera. Abantu olw'okutya n'okutiisibwa bakabona n'abafuzi, bakkakkanya ku maloboozi gaabwe ag'essanyu bwe baali bayingira mu nzigi za Yerusaalemi; kyokka oluvannyuma abaana nga bali mu luggya Iwa yeekaalu bo ne baddamu okuyimba oluyimba, ne bawanika amatabi g'enkindu nga bwe boogerera waggulu nti: "Ozaana eri Omwana wa Dawudi!" Matayo 21: 8-12. Abafalisaayo bwe baanyiiga, ne bamugamba nti, "Owulira bano bwe bagamba?" Yesu n'abagamba nti, "Mpulira: temusomangako nti mukamwa k'abaana abato n'abawere otuukiriza ettendo?" Nga Katonda bwe yasiima okukozesa abaana abato mu kujja kwa Kristo okwasooka, era bwe yasiima abakozese mu kutegeeza obubaka bw'okukomawo kwe omulundi ogwookubiri. Ekigambo kya Katonda kirina okutuukirizibwa, olwo amawulire

g'okukomawo kw'Omulokozi gategeezebwe eri abantu bonna, mu nnimi zonna ne mu mawanga gonna.

Ye William Miller awamu ne banne nga bo balina kutegeeza era n'okulabula abantu b'omu Amerika. Ensi eno ye yali entabiro y'omugendo gw'okukomawo kwa Kristo. Eno obunnabbi obwali mu bubaka bwa malayika owolubereberye gye bwasinga okutuukiririra. Ebiwandiiko bya Miller ne banne byasasaana okutuuka mu bitundu ebyewala. Abaminsane buli gye baatuukanga okwetoloola ensi yonna, ne batuusaangayo amawulire ag'essanyu ag'okukomawo kwa Kristo nga bwali okumpi ddala. Obubaka obw'enjiri ey'emirembe n'emirembe ne butuuka ewala n'okumpi nti: "Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse."

Obujulirwa obw'obunnabbi obwali ng'obusonga ku kujja kwa Kristo nti kwakubaawo mu mwezi gwa mutungo wa 1844, bwakwata omugamba ku bantu bangi. Obubaka gye bwakoma okutuuka mu buli ssaza, abantu bonna nga bazuukusibwa. Era bangi ne bakakasibwa nga ebiseera ebyogerwako mu bunnabbi bituufu, bwebatyo ne beggyamu amalala era ne bakkiriza amazima mu ssanyu. Abasumba abamu ne basuula eri enjawukana zaabwe, ne bafiirwa emisaala era

ne balekawo amakanisa gaabwe, olwo ne beegatta mu kutegeeza okukomawo kwa Kristo. Kyokka abasumba baali batonotono bw'ogerageranya, abakkiriza obubaka buno; n'olwekyo omulimu omunene guno gwakwasibwa bantu babulijjo. Abalimi baalekayo ennimiro zaabwe, bamakanika ne balekayo ebyuma ebikola, abasuubuzi ebyamaguzi byabwe, abayigirize ne bafnrwa ebifo byabwe; wabula ng'abakozi batono ddala olw'omulimu omunene ogulina okutuukirizibwa. Embeera y'ekkanisa mwe yali ey'obutatya Katonda n'ensi eyali etubidde mu bugwenyufu, byazitoowereza emmeeme z'abaali abatunuulizi, bwebatyo ne bakola obutaweera, n'okwerumya awamu n'okubonabona, basobole okuyita abantu bangi beenenye olw'okuweebwa obulokozi. Newakubadde nga baawakanyizibwa nnyo Setaani, baayinza okukola omulimu, n'amazima g'okukomawo kwa Kristo abantu nkumi na nkumi ne bagakkiriza.

Nga buli wamu owulira okuyayaana, nga balabula abonoonyi, omuli abeensi era n'abekkanisa badduke okuva mu kiruyi ekiri okumpi okubaawo. Okufaanana ne Yokaana Omubatiza eyakulembera mu kujja kwa Kristo, ababuulizi baateeka embazzi ku kikolo ky'emiti ne basaba abantu babale ebibala ebisaana olw'okwenenya. Engeri gye baakowoolangamu abantu ng'erina enjawulo nnene bwogerageranya n'okugumizibwanga nga bwe bali mu mirembe n'obukuumi bye baawuliranga mu makanisa gaabwe; era na buli wamu obubaka gye bwawulirwanga, abantu nga bakwatibwako. Obujulirwa bw'Ebyawandiikibwa obwayogerwanga mu ngeri enyangu era ennesimbu nga buweebwa mu maanyi g'Omwoyo Omutukuvu, bwalumiriza emitima gy'abantu, nga batono ddala abayinza okukigumiikiriza. Abakenkufu mu ddiini baasisimulwa okuva bukuumi bwabwe

obw'obulimba. Beeraba nga bwe badda emabega, era nga bwe baayingirwamu okwagala ensi n'obutakkiriza, amalala n'okwerowoozaako. Bangi ne banoonya Mukama wakati mu kwenenya n'okwetoowaza. Okwagala ensi okwali kubayingiddemu okumala ekiseera ekiwanvu ne bakuzza eri eggulu. Omwoyo wa Katonda n'abakkako, olwo emitima gyabwe nga gikkakkanyizibwa era nga gimenyesemenyese ne beegatta ku kwogerera waggulu nti: "Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse."

Abonoonyi ne beebuuza nga bwe bakaaba nti: "Nkole ntya okulokolebwa?" Abo abaali bamanyiddwa ng'abatali beesigwa ne beesunga okuteekawo enkyukakyuka mu bulamu bwabwe. Ate abo abafunye emirembe mu Kristo ne beegomba okulaba nga n'abalala bagabana ku mikisa egyo. Emitima gy'abazadde ne gikyukira eri abaana, n'abaana eri abazadde baabwe. Emiziziko egisibuka ku malala n'okwerowoozaako ne bisangulibwawo. Abantu ne baatula munda mu mitima gyabwe, ng'ow'omu nnyumba afuba ku lw'abo abamuli okumpi era n'ab'emikwano balokolebwe. Nga buli kiseera owulirayo eddoboozi ly'omu eyeegayirira. Nga buli wamu waliyo emyoyo egirumwa nga gyegayirira Katonda. Era bangi ne bameggana mu kusaba okuyita mu budde obw'ekiro beekakase nga ebibi byabwe bibasonyiyiddwa, oba ku Iw'okukyusibwa kw'owoluganda oba balirwana.

Abantu ab'ebitii eby'enjawulo ne bagendanga mu nkuŋŋaana z'Abadiventi. Abagagga n'abaavu, abagulumivu n'abawejjere, nga baija olw'ensonga ez'enjawulo era nga beesunga okwewuliririrako ku njigiriza y'okukomawo kwa Yesu Kristo omulundi ogwookubiri. Mukama yaziyiza omwoyo gw'empaka eno ng'abaddu be

bwe bannyonnyola ensonga ezisibukako okukkiriza kwabwe. Oluusi ng'akozesebwa ekikula kye munafu; naye nga Omwoyo wa Katonda ateekesa amaanyi mu kigambo kye eky'amazima. Ng'enkuŋŋaana ziwulirwa zeetooloddwa bamalayika, era bangi ne beegattanga ku kibiina ky'abakkiriza. Enkuyanja y'abantu yawulirizanga obutassa mukka eri ebigambo bino ebikulu buli Iwe bawuliranga okuddiŋŋananga kw'obukakafu bw'okukomawo kwa Kristo nti kusembedde. Eggulu n'ensi nga biringa ebinywegeragana. Amaanyi ga Katonda nga gawulirwa ku buli mukadde, omuto awamu n'omuvubuka. Abantu nga banoonya amaka gaabwe okuyita mu kutendereza okw'emimwa gyabwe, era n'eddoboozi ery'essanyu ne liwulirwa nga liseyeeyeza mu bwengula bw'ekiro ekiteefu. Tewali n'omu eyayinza okwetaba mu nkuŋŋaana ezo asobola okwerabira ebifaananyi ebyo ebyegombebwa ekitalo.

Okulangirira ekiseera kyennyini Kristo waalikomerawo kyasitula okuwakanyizibwa okutagambika okuva mu bantu eb&pos;engeri ezitali zimu; omuli abasumba ababuulira ku bituuti n'okutuuka ku bamamaavu, abonoonyi abasembayo. Ebigambo by'obunnabbi ne bituukirira: 'kNga mu nnaku ez'oluvannyuma abasekerezi balijja n'okusekerera, nga batambula okugobereranga okwegomba kwabwe bo ne boogera nti, Okusuubiza kw'okujja

kwe kuli luuyi wa? Kubanga bajjajjaffe kasookedde beebaka, byonna bibeera bwe bityo nga bwe byabanga okuva ku kutondebwa." 2Peetero 3: 3,4. Bangi ku baali baagala Omulokozi, ne bategeeza nga tebawakanya njigiriza yakukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri; wabula nga bawakanya kiseea kyennyini. Naye nga eriiso lya Katonda eriraba byonna lyasomye dda emitima gyabwe. Nga tebaagala kuwulira Kristo nti akomawo okusalira ensi omusango ku lw'obutuukirivu. Anti nga tebabadde baddu beesigwa, ng'ebikolwa byabwe tebiyinza kuyimirirawo mu maaso ga Katonda akebera emitima, n'olwekyo nga batya okusisinkana Mukama waabwe. Okufaanana n'Abayudaaya mu biro Kristo mwe yasookera okujjira tebaali beteefuteefu kwaniriza Yesu. Tebaakoma mu kugaana kuwuliriza Bayibuli kyeyogera kyokka, naye era baasekereranga n'abo abaanoonyanga Mukama. Setaani ne bamalayika be ne babawerekerezanga ebigambo ebisokasoka mu maaso ga Yesu ne mu maaso ga bamalayika be abatukuvu nti abaana be abamutya balina okwagala kutono nnyo gyali nga tebeegomba kulabika kwe.

"Tewali muntu amanyi lunaku newakubadde ekiseera" bwebatyo abawakanyi b'enjigiriza y'okukomawo bwe baateranga okugamba. Naye Ekyawandiikibwa kigamba nti: "Naye eby'olunaku luli n'ekiseera tewali abimanyi, newakubadde bamalayika ab'omu ggulu, newakubadde Omwana, wabula Kitange yekka." Matayo 24: 36. Abaanoonyanga Mukama bannyonnyolanga Ekyawandiikibwa kino mu ngeri etegerekeka era erimu obutangaavu, era n'engeri abalabe baabwe gye baakyogezangamu obulala nayo n'eragibwa bulungi. Ebigambo byayogerwa Kristo mu mboozi eyekijjukizo wakati we n'abayigirizwa be bwe yali ku lusozi Iw'emizeyituuni Iwe yasembayo okugenda mu yeekaalu. Abayigirizwa baabuuza ekibuuzo: "Tubuulire bino we biribeererawo n'akabonero ak'okujja kwo bwe kaliba, n'ak'emirembe gino okuggwaawo?" Yesu yabawa obubonero n'abagamba nti: "Bwe mulaba ebigambo ebyo byonna, mutegeere nti ali kumpi, ku luggi." Ennyir. 3, 33. Ekigambo ky'OmuIokozi ekimu tekikozesebwa kusangulawo kirala. Newakubadde nga tewali muntu n'omu amanyi lunaku wadde ekiseera eky'okujja kwe, naye tuyigirizibwa era tuvunaanyizibwa okumanya nga bwe kuli okumpi. Era twongera

okuyigirizibwa nti bwe tunyooma okulabula kwe era ne tugaana oba okugayalirira okumanya ebiro eby'okujja kwe nga bwe biri okumpi, nga kiriba kyakabi era nga bwe kyali mu biro bya Nuuwa bwe bataamanya mataba Iwe galibaawo. Era n&pos;olugero mu ssuula yeemu olwogera ku njawulo wakati w'omuddu eyali omwesigwa n'ataali mwesigwa, nga lulangirira olunaku Iw'okuzikirira ku oyo eyagamba mu mutima gwe nti, "Mukama wange aludde," Iwongera okulaga Kristo bw'aliramulamu era n'okusasula empeera ye eri abo baalisanga nga batunula era nga bayigiriza abantu bw'alikomawo awamu n&pos;abo abawakanya okukomawo kwe. "Kale mutunule," bw'agamba. "Omuddu oyo alina omukisa Mukama we gw&pos;alisanga ng'azze ng'akola bw'atyo." Olunny. 42, 46. "Kale bw'otalitunula, ndijja ng'omubbi, so tolimanya ssaawa gye ndijjiramu gy'oli." Okubikkulirwa 3: 3.

Pawulo ayogera ku kibiina Mukama waft&pos;e ky’alisanga nga tekyeteeseteese. “Bwe lutyo olunaku Iwa Mukama wafte lujja ng’omubbi ekiro. Bwe baliba nga boogera nti mirembe, siwali kabi, okuzikirira okw’amangu ne kulyoka kubajjira, ng&pos;okulumwa bwe kujjira omukazi ali olubuto; so tebaliwona n&pos;akatono.” Naye era ayongerako ng&pos;agamba abo abassaayo omwoyo eri okulabula kw&pos;Omulokozi nti: “Naye mmwe ab&pos;oluganda, temuli mu kizikiza, olunaku luli okubasisinkaniriza ng’omubbi. Kubanga mmwe mwenna muli baana ba kutangaala, era muli baana ba musana: tetuli ba kiro newakubadde ab&pos;ekizikiza.” 1 Abasessaloniika 5: 2-5.

Bwekityo Ebyawandiikibwa tebiteekawo bbanga abanlu okusigala mu butamanya ku nsonga y&pos;okukomawo kwa Kristo. Naye eri abo abaayagala okubaako ne kye beekwasa mu kugaana amazima, baaziba amatu gaabwe obutawulira kunnyonnyola okwo, era n&pos;ebigambo ebigamba nti, “Tewali amanyi lunaku newakubadde ekiseera ne byogerwanga olutata buli musekerezi awamu n&pos;abeeyita abaweereza ba Kristo. Abantu bwe baazuukusibwa era ne babuuzanga ekkubo eribatwala mu bulokozi, abayigiriza b’eddiini nga bayimiriranga mu kkubo lyabwe okubaziyiza okulaba amazima, ne banyoolanga ekigambo kya Katonda nga baagala okukkakkanya okutya kwe balina. Abakuumi bano abataali beesigwa, beegatta n’omulyolyoomi nga bwe bagamba nti, Mirembe, mirembe so nga Katonda tayogedde nti mirembe. Okufaanana n&pos;abayigirizwa mu biro bya Kristo, bo bennyini baagaana okuyingira obwakabaka bwa Katonda, so era ne baziyiza n’abalala okuyingira. Omusaayi gw’emyoyo gino gulivunaanibwa mu mikono gyabwe.

Mu abo abaasooka okukkiriza obubaka mwe muli abantu abawombeefu era abeewoonze eri Katonda okuva mu makanisa ag’enjawulo. Be bo abaayiganga Bayibuli ku Iwabwe nga tebayinza wabula okugaana enjigiriza y’obunnabbi etali ya Byawandiikibwa eyali emanyiddwa mu kiseera ekyo; ng’olwo abantu bwe batalemesebwa bannaddiini, nga beenoonyeza mu kigambo kya Katonda, era nga kibeetaagisa kugerageranya bugerageranya njigiriza yayakukomawo kwa Kristo ku Byawandiikibwa okukakasa obuyinza bwa Katonda ku yo.

Bangi baayigganyizibwa baganda baabwe abatakkiriza. Era olw’okwagala basigale nga bakyasinza mu kkanisa, abamu ne basalawo babunire obutayogera ku ssuubi lyabwe, so abalala nga bawulira nti tebayinza kuzibira mazima agaabakwasibwa Katonda olw’obuwulize bwe balina gyali. Si batono abaagobwa mu kusseekimu okw’ekkanisa olw’ensonga emu yokka: kwe kulaga okukkiriza kwabwe mu kudda kwa Kristo. Ebigambo eby’omuwendo era ebyabagumyanga abo abaayita

mu kugezesebwa kuno by'ebyo nnabbi bye yayogera nti: "Baganda bammwe abaabakyawa, abaabagoba okubalanga erinnya lyange, boogedde nti Mukama aweebwe ekitiibwa tulyoke tulabe essanyu lyammwe; naye balikwatibwa ensonyi." Isaaya 66: 5.

Bamalayika ba Katonda nga batunula beetegereza okulaba ebiva mu kulabula okwabaweebwa. Abantu bwe baagaananga obubaka obwaweebwa ekkanisa, olwo bamalayika ne banakuwala. Kyokka waaliwo bangi abaali batanategeezebwa ku mazima gano ag'okukomawo kwa Kristo. Era bangi abaabuzaabuzibwanga abaami bwabwe, abakyala, abazadde oba abaana, era ne babakkirizisa nti kuba kwonoona bw'owuliriza eŋŋambo ezo eziyigirizibwa Abadiventi. Bamalayika baalagirwa bakuume n'obwesigwa emyoyo gino, kubanga baalina omusana omulala ogw'okumulisiza eri ensi okuva mu ntebe ya Katonda.

Abo abakkiriza obubaka baalindirira okulaba okulabika kw'Omulokozi waabwe bonna nga bajjudde okuyayaana okutayogerekeka. Ekiseera we baamusuubirira okumusisinkana nga kituuse. Essaawa yatuuka bonna nga bakkakkamu. Nga bawummulidde mu kutabagana okw'omukwano wakati waabwe ne Katonda^ era nga beesunga emirembe gye bagenda okuweebwa oluvannyuma. Tewali n'omu eyalina essuubi lino n'obwesige ayinza okwerabira ekiseera ekyo mwe baali nga balindirira. Emirimu gyonna egikolebwa egy'ensi gy'ayimirizibwa ng&pos;ebula essabbiiti nga ziizo okutuuka ku ssaawa endagaane. Abakkiriza abeesigwa beekebera buli kirowoozo na buli kufumiitiriza okw'omu mutima mpozi ng'abaali basulirira okufa era nga mu ssaawa ntono nnyo baakuziba amaaso gaabwe obutaddamu kulaba bintu byonna eby'ensi. Tebeetungira "byambalo" byakugenderamu mu ggulu; kyokka bonna nga bawulira kyetaagisa omuntu okwekakasa mu nda mu mutima nti yeteeseteese okusisinkana Omulokozi; era ebyambalo ebyeru bye baalina gwe mwoyo ogutukuziddwa - obulamu obulongooseddwa okuvaako ekibi olw'omusaayi gwa Kristo ogutabaganya. Kale singa abantu ba Katonda bano baasigala n&pos;omwoyo ogwo, omwoyo oguyayaana, era abamaliridde mu kukkiriza. Singa beeyongera okweyisa mu bukakkamu eri Katonda nga bateeka okwegayirira kwabwe ku ntebe ey'ekisa, baandibadde basukkiridde mu kumutegeera okusinga nga bwekiri leero. Waliwo okusaba kutono, okulumirizibwa ekibi kutono okwanamaddala, era wakyaliwo obwetaavu obw'okukkiriza okulamu okulese bangi nga baavu eri ekisa kya Katonda ekiweebwa Omununuzi awatali kigera.

Katonda yakigenderera okugezesa abantu be. Omukono gwe gwabikka ku nsobi eyali mu kubala ebiseera eby'obunnabbi. Abadiventi tebaayinza kuzuula nsobi, so era teyayinza kuzuulibwa balabe baabwe abaali basingayo okuba abayivu. Bo nga bagamba: "Engeri gye mubalamu ebiseera by'obunnabbi ntuufu. Mazima waliwo eky'okubaawo amangu; naye si kyekyo Mwami Miller ky'alanga okubaawo; wabula y'ensi okukyusibwa, naye si kwe kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri."

Ekiseera mwe baasuubiririra Yesu okukomawo kyayita, kyokka Kristo teyalabikako okujja okununula abantu be. Waaliwo okusaalirwa Kunene nnyo eri abo abaali abamazima mu kukkiriza era nga balindirira Omulokozi waabwe. Wabula Katonda yatuukiriza ebigendererwa bye; yali agezesa emitima gy'abo nabo abaagambanga nti bamulindirira. Mu abo mwalimu abakkiriza si Iwa bigendererwa birala wabula olw'okutya. Okukkiriza kwabwe nga tekuli mu mutima wadde okukyusa ku

bulamu bwabwe. Kye baasuubira okubaawo bwe kitaatuukirira, abantu bano ne bategeeza nga bwe batasaaliddwa; tebaakikkirizaako n'omulundi n'ogumu nti Kristo waakukomawo. Era be baasooka okusekerera ennaku y&pos;abakkiriza ab'amazima.

Kyokka Yesu awamu n'eggye lyonna ery'omu ggulu baalumirwa wamu n'abo abeesigwa abaayita mu kugezesebwa wabula ne basaalirwa. Singa olutimbe olwawula ebirabibwa n'amaaso mu nsi muno Iwaggibwawo, bandirabye bamalayika nga basemberedde emyoyo gino eminywevu era nga babakugira eri obusaale bwa Setaani.

Essuula 21 — Okuiabuia Kunyoomebwa

Mu kubuulira abantu obubaka bw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, WiMiam Miller awamu ne banne kye baagoberera kwe kuzuukusa abantu beeteekereteekere ekiseera eky'okusala omusango. Baayagala bazuukuse abayivu mu ddiini baddeyo balabe essuubi ly'ekkanisa, n'okubalaga obwetaavu bwe balina obw'okubeera Abakristaayo ab'amazima, era n'okusisimula abatali bakyufu beenenye era bakyuke okudda eri Katonda amangu ddala. "Tebaayagala kukyusa bantu bakolewo kabinja oba eddiini eyekutudde. Yensonga Iwaki bagendanga mu buli nzikiriza awatali kubayingirira mu nteekateeka zaabwe oba mu nneeyisa."

"Mu kufuba kwange kwonna," Miller agamba nti, "saalina kwegomba kwonna wadde ekirowoozo ky'okutandikawo ebyo ebyange okuva ku ebyo ebyasangibwawo mu nzikiriza, wadde okuganyulwamu ng'ebirala bifa. Nnayagala bonna baganyulwemu. Nga nsuubira nti Abakristaayo bonna baakusanyuka mu kulindirira Kristo ng'akomawo, era nga n'abo abataatwalibwe ndowooza eri era nga nange si baakwagala ebyo wabula okwaniiriza ekibayigiriziddwa, nga sikiraba nti kya nsonga okubeera n'enkuŋŋaana ezeyawudde. Ekigendererwa kyange kyokka kye nnayagala kwe kukyusa emyoyo gyonna gidde eri Katonda, okutegeeza ensi nti ekiseera eky'omusango kijja, n'okwagazisa bantu bannange bateeketeeke emitima basobole okusisinkana Katonda waabwe mu mirembe. Bangi ku bakyufu olw'okufuba kwange beegattanga ku makanisa agaasangwawo." - Bliss, p. 328.

Olw'okubanga omulimu gwe yakolanga gw'azimbanga ekkanisa, gwasooka ne gusanyukirwa. Naye abasumba ne bannaddiini bwe baawakanya enjigiriza y'okukomawo era ne baagala n'okuzikiza buli ajoogerako, tebaakoma mu kugiwakanya kyokka nga babuulira ku bituuti, naye era baaziyizanga n'abantu baabwe okwefunira omukisa okubeerayo mu nkuŋŋaana nga babuulira obubaka bw'okukomawo omulundi ogwookubiri, wadde okwogera ku ssuubi lyabwe nga bali mu nkuŋŋaana z'ekkanisa. Bwebatyo abakkiriza bwe beesanga nga bali mu kugezesebwa okw'amaanyi n'okusoberwa. Baayagalanga nnyo ekkanisa zaabwe era nga tebaagala kuzeeyawulako; kyokka gye baakomanga okulaba ng'ekigambo kya

Katonda kiziyizibwa era nga bakugirwa okunoonyereza ku bunnabbi, ne bawulira nga obuwulize eri Katonda tebubakkirizisa kugonda. Baalaba ng'abo abaayagala okusirisa obujulirwa obw'ekigambo kya Katonda tebali mu kkanisa ya Kristo, "empagi era omusingi ogw'amazima." Bwebatyo ne balaba nga kya nsonga okubeekutulako. Era mu gatonya w&pos;omwaka 1844 abantu abawera ng'emitwalo etaano ne bava mu makanisa ago.

Mu kiseera kino ng'oyinza okulaba enjawulo nnene wonna mu makanisa agaali mu Amerika yonna. Waaliwo obulombolombo n'enneeyisa ebyefaanaanyiriza n&pos;ensi ebyali byeyongeranga okuyingira mu kkanisa okumala emyaka mingi, ne bigobererwa

okudda ennyuma mu bulamu obw'omwoyo; kyokka mu mwaka ogwo ng'olaba obujulizi obulaga nga bwe wagenda wabaawo enkyukakyuka kumpi mu makanisa gonna. Newakubadde nga tewaaliwo eyayinza kwogera nsonga eyavaako kino, naye nga kirabibwa wonna era n&pos;okusiimibwa bannamawulire awamu ne bannaddiini.

Mu lukuŋŋaana Iw'Abapresibeta olwali e Firaderufiya, Omwami amanyiddwa nga Barnes eyawandiika ebitabo ebinnyonnyola (Commentary) ebikyasinze okukozesebwa era nga musumba mu kkanisa ezimu ez'amaanyi mu kibuga ekyo, "yagamba nti abadde mu buweereza okumala emyaka abiri, nti tekibangawo, okutuusa wano ku mbaga ya Mukama waffe eyasembayo Iwe yaweereza kyokka nga omuwendo gw&pos;egwo tegulinyangako wadde okukka wansi mu kkanisa. Anti nga tewali kuzuukusibwa, tewali bakyuka, nga tewakyali kukula mu kisa kulabikako mu bakkiriza, era nga tewali n'omu ajja gy'ali banoonye bwe banaalokola emyoyo egyo. Abantu nga beemalidde mu byabusuubuzi wakati mu byamaguzi n'amakolero ebyeyongera okukula. Bwekityo bwe kiri mu ddiini zonna." - Congregational Joumal, May 23, 1844.

Mu mwezi ogwookubiri omwaka gwe gumu, Pulofeesa Finney ow'e Obalini College yagamba nti: "Tukyerabiddeko n&pos;amaaso gaffe nga okutwalizawamu, amakanisa g&pos;Obupulotestanti ag&pos;omu nsi yaffe gabadde ng'agataffaayo oba agatalumirwa ku kuzza buggya empisa z'abantu b'omu mulembe guno. Olaba buwandagirize, kyokka tebumala okubaako ne kye bukolawo okutereeza wonna. So era tulina n'ensonga endala eyongera okukikakasa: g'emakanisa wonna mu nsi okubulwa agazaamu obulamu. Obutaffaayo ku by'omwoyo kumpi kubunye wonna, kweralikiriza kubanga kukkidde ddala; n'amawulire wonna mu nsi yaffe gakikakasa.... Ab'ekkanisa beemalidde nnyo mu misono buli yonna, - bagasse emikono n'abatatya Katonda mu masanyu, amazina ne mu binyumu.... Kyokka tetwetaaga kugaziya nsonga eno kubanga erumya. Wabula mumanye nga bigenda byeyongera era nga bijja ku ffe okutulaga nti ekkanisa zeyongera okwonooneka wonna. Zeeyongeddeyo okuva ku Mukama, naye azaabulidde."

Omuwandiisi omulala ow'olupapula Religiuos Telescope yakikakasa nti: "Tetulabanga kuddirira mu ddiini nga kuno kwetulaba leero. Mazima, ekkanisa kigigwanira okuzuukuka, enoonye erabe awavudde ekibonoobono kino; ekibonoobono ekirabibwa buli yenna ayagala Sayuuni. Bwe twebuuza abatTe 'beenkana ki era bameka' abakyukidde ddala wakati awo, bw'ogerageranya n'abatalina mpisa era abakakanyavu, fTena tuyinza okuwalirizibwa okwogerera wamu nti, 'Katonda takyalina kisa? Oba oluggi Iw'ekisa Iwaggalwawo?"'

Embeera eno teyinza kubaawo awatali kigireesewo mu kkanisa. Ekizikiza ky'omwoyo ekibuutikira amawanga, amakanisa n'abantu kinoomu, kijja si lwakubanga Katonda amaze gajjawo okubeerwa okw'ekisa kye, naye lwakubanga abantu bagayaaliridde oba bagaanye omusana gwa Katonda gw'abawadde. Eky'okulabirako

ekyoleka amazima gano kirabikira mu byafaayo by'Abayudaaya abaaliwo mu kiseera Kristo we yabeererawo. Bwe beemalira mu kwagala ensi era ne beerabira Katonda awamu n'ekigambo kye, amagezi gaabwe gaabikkibwako ekizikiza, ng'emitima gyabwe gisanyukira by'ansi. Bwebatyo bwe baali mu butamanya olw'okujja kwa Masiya, era ne bagaana Omununuzi wakati mu malala gaabwe n'obutakkiriza. Kyokka Katonda teyasalako ggwanga ly'Abayudaaya obutamanya oba okwenyigira mu mikisa gy'obulokozi. Wabula abo abaagaana amazima baggwaamu akaagala ekirabo ky'eggulu. Baawaanyisa ne "bateeka ekizikiza awali omusana, n'omusana awali ekizikiza," okutuusa omusana gwe baalina lwe gwafuuka ekizikiza; ekizikiza nga kyali kinene!

Kituukana n'enkola ya Setaani abantu okusigaza ekifaananyi obufaananyi eky'eddiini ne bwe babeera nga tebaliimu mpisa ya kutya Katonda. 01uvannyuma nga bamaze okugaana enjiri, Abayudaaya beeyongera okunyweza empisa n&pos;obulombolombo eby'edda, ne baguggubira mu kunyweza ebyawula eggwanga lyabwe ng'eno bo bennyini bwe batayinza wabula okukkiriza nti Katonda takyali wakati mu bo. Obunnabbi bwa Danieri bwasonganga ku kiseera Masiya waalijjira, era ne bulanga okufa kwe, ekyenakku, baagaana okubuyiga n'ekyasembayo ba labbi kwe kulangirira ekikolimo ku buli yenna aneetantala okubalirira ekiseera. Wakati mu buzibe bw'amaaso n'obuteenenya okumala ebyasa by'emyaka egigenze gyetoloola, abantu b'eggwanga lya Isiraeri bawangaalidde mu butaffaayo eri ekisa kya Katonda ekiweebwa olw'okulokolebwa, nga tebalowooza ku mikisa gya njiri, wadde okutya akabi akali mu kunyooma omusana oguva mu ggulu.

Buli lwe wabeerawo ekibaawo, ng'omanya waliwo ekiddawo. Oyo akakanyanyaza emmeeme ye mu bugenderevu obutawuliriza kulumirizibwa okuli mu yo mbu olw'okubanga kutataaganya by'ayagala, alimala n'aggwamu amaanyi agawula wakati w'amazima n&pos;obukyamu. Okutegeera kubuutikirwa ekizikiza, nga takyalumwa, omutima gukakanyala, omwoyo ne guva ku Katonda. Ekkanisa egaana obubaka obw'amazima obuva eri Katonda yakuzingibwako ekizikiza; okukkiriza n'okwagala biwola, obukyayi n'okulwanagana ne biyingirawo. Ab'ekkanisa bateeka okwagala kwabwe n'amaanyi gaabwe mu kunoonya eby'ensi n'abonoonyi ne bakakanyalira mu buteenenya.

Obubaka bwa malayika ow'olubereberye mu Kubikkulirwa 14 obulangirira ekiseera eky'okusala omusango gwa Katonda era nga bukowoola abantu bonna batye Katonda era bamusinze, bwagenderera okwawula abantu ba Katonda bave ku by&pos;ensi ebyonoona era bazuukusibwe beerabe nga bwe bafaanana mu kwagala ensi n'okudda ennyuma. Katonda yaweereza obubaka buno obulabula eri ekkanisa, nga singa bwayanirizibwa, bwanditerezezza ebibi ebyali bibaawula naye. Singa bakkiriza obubaka okuva mu ggulu ne bakakkanya emitima gyabwe mu maaso ga Katonda ne banoonya okweteekateeka okusaana bayinze okuyimirira mu maaso ge, Omwoyo n'amaanyi ga Katonda

byandyeyolekedde mu bo. Ekkanisa yandizeemu okutuuka ku mukisa ogwo ogw'okubeera n&pos;obumu, okukkiriza n'okwagala ebyaliwo mu biseera

by'abatume, abakkiriza bwe "baalina omutima gumu n'emmeeme emu," era "ne boogera ekigambo kya Katonda n'obuyumu," "Katonda n&pos;aboongerangako bulijjo abaalokokanga." Ebikolwa 4: 32, 31; 2: 47.

Singa abantu ba Katonda baayaniriza omusana nga bwe gwabaakira okuva mu kigambo kye, baandituuse mu kubeera obumu Kristo bweyasabira, omutume bwannyonnyola, nga "obumu obw'Omwoyo mu kusibibwa n&pos;emirembe." Agamba nti: "Omubiri guli gumu, n'Omwoyo omu, era nga nammwe bwe mwayitibwa mu kusuubira okumu okw'okuyitibwa kwammwe; Mukama wafife omu, okukkiriza kumu, okubatiza kumu." Abaefeso 4: 3-5.

Egyo gye gimu ku mikisa abakkiriza obubaka bw'okukomawo kwa Kristo gye beeyagaliramu. Baava mu nzikiriza ez'enjawulo, era enjawukana zaabwe ne bazissa ku ttaka; enjigiriza ezikontana ne bazikutulakutula; essuubi eritalina Byawandiikibwa ery'okubeera ku nsi kuno okumala emyaka olukumi ne balivaako, enjigiriza enkyamu ku kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri ne bazitereeza, amalala n&pos;okwagala ensi ne biggwaawo; ne batereeza ensobi zaabwe; emitima ne giyungibwa mu kutabagana okunyunyuutuvu, era okwagala n&pos;essanyu ne bifuga wonna. Enjigiriza eno bw&pos;eba nga yasobola okukola kino eri abo abatono abaagyaniriza, yandikoze n'okusingawo singa bonna baagyaniriza.

Naye ekkanisa okutwaliza awamu tezakkiriza kuwuliriza kulabula. Abasumba baazo abaali abakuumi "eri ennyumba ya Isiraeri," abandisoose okulaba obubonero bw'okujja kwa Kristo, baalemererwa okuyiga amazima nga bayita mu bujulirwa obwa bannabbi oba okwetegereza obubonero bu 'ebiseera. Gye baakoma okuteeka essuubi lyabwe mu bintu by'ensi n'emitima gyabwe okuluvuwala, gye baakoma okuwola mu kwagala kwe baalina eri Katonda awamu n'okukkiriza mu kigambo kye; kati olwo obubaka bw'okukomawo kwa Kristo bwe bwayogerwanga, obukyayi ne busituka awamu n'obutakkiriza. Olw'okubanga obubaka bwasinga kubuulirwa bantu babulijjo, nakyo kyaboongera okubuwakanya. Era nga ne mu nnaku ziri, baabuuzanga ku bujulirwa bw'ekigambo kya Katonda nti: "Waliwo omukulu oba omufalisaayo akkirizza?" Bwe baazuula nga kizibu okuwakanya engeri obunnabbi gye bwogera ku biseera, bangi ne bamalamu banaabwe amaanyi okuyiga obunnabbi, nga babayigiriza nti ebitabo by'obunnabbi byateekebwako envumbo era tebitegerekeka. Enkuyanja y'abantu olw'obwesige bwe baalina mu basumba baabwe, ne bagaana okuwuliriza okulabula kuno; era n'abalala, newakubadde nga baatuuka okulaba amazima, tebayaŋŋanga kugaatula si kulwa nga "bagobwa mu makuŋŋaaniro." Bwebutyo obubaka Katonda bwe yaweereza ng'agezesa n'okulongoosa ekkanisa ne bukiraga lwatu nga omuwendo gwali munene ogw'abo abaateeka ebirowoozo

byabwe ku nsi okusinga eri Kristo. Ebisiba ebyabasibira ku nsi nga byamaanyi okusinga ebisikiriza eby'eggulu. Baasalawo okuwuliriza eddoboozi ly'amagezi g'ensi, ne bakyusa okutu kwabwe obutawuliriza bubaka obwamazima obukebera emitima.

Bwe baagaana okuwuliriza obubaka bwa malayika ow'olubereberye, olwo baagaana enkola eyateekebwawo eggulu olw'okuzzibwa kwabwe obuggya. Baasindikiriza omubaka ow'ekisa eyanditerezezza ebibi ebyali bibaawula ne Katonda ne banoonya okukola omukwano n'ensi. Awo we wasibuka embeera eyo ey'entiisa ey'okwagala ensi, okudda ennyuma n'okufa mu mwoyo ebyali mu kkanisa mu 1844.

Mu Kubikkulirwa 14 malayika ow'olubereberye addirirwa ow'okubiri eyayogera nti: "Kigudde kigudde Babulooni ekinene ekyanywesa amawanga gonna ku mwenge gw'obusungu bw&pos;obwenzi bwakyo." Kubikkulirwa 14: 8. Ekigambo "Babulooni" kiva mu kigambo "Baberi," ekitegeeza okutabukatabuka. Kikozesebwa mu Byawandiikibwa okutegeeza engeri ez'enjawulo ez'eddiini ey'obulimba oba eyava ku mazima. Mu Kubikkulirwa 17 Babulooni ayimiriddewo mu kifaananyi ky'omukazi ekifaananyi ekikozesebwa mu Bayibuli ng'akabonero k'ekkanisa, omukazi omulongoofu ye kkanisa entukuvu, omukazi omwenzi ye kkanisa eyagwa.

Mu Bayibuli enkolagana entukuvu era ey'olubeerera wakati wa Kristo n'ekkanisa ye eragibwa mu kifaananyi eky'obufumbo. Mukama yeegatta n'abantu be okuyita mu ndagaano ng'asuubiza okubeera Katonda waabwe, nabo ne beeyama okubeera abantu be, nga babe yekka. Ategeeza nti: "Era ndikwogereza ennaku zonna; wewaawo ndikwogereza mu butuukirivu ne mu musango ne kisa ne mu kusaasira." Koseya 2: 19. Era nate agamba nti: "Nze bbammwe." Yeremiya 3: 14. Ne Pawulo akozesa ekifaananyi kye kimu mu Ndagaano Empya bwe yagamba nti: "Kubanga nabafumbiza bbammwe omu ndyoke mbaleete eri Kristo ng'omuwala omulongoofu." 2Abakkolinso 11:2.

Ekkanisa obutaba nneesigwa eri Kristo ng'ekkiriza okumujjamu obwesige, n&pos;ekkiriza emmeeme okujjuzibwa n'okwagala ebintu by'ensi, kifaananyirizibwa n'okumenya endagaano y'obufumbo. Ekibi kya lsraeri bwe yava ku Mukama kiragibwa mu kifaananyi kino; era n&pos;okwagala kwa Katonda okwekitalo kwe baanyooma ne kulagibwa mu kifaananyi kino ekisaaliza nti: "Wewaawo ne nkulayirira, ne ndagaana naawe endagaano, bwayogera Mukama Katonda, n'ofuuka wange." "N'oba mulungi nnyo nnyini, n'olaba omukisa okutuusa mu bukulu obw'obwakabaka. Ettutumu lyo ne lyatiikirira mu mawanga olw'obulungi bwo: kubanga bwali butuukiridde olw&pos;obukulu bwange bwe nnali nkutaddeko.... Naye ggwe ne weesiga obulungi bwo, ne weefuula omwenzi olw'ettutumu lyo." "Mazima omukazi nga bw&pos;ava ku bba ng'asala olukwe, bwemutyo nammwe bwe munsalidde enkwe, mmwe ennyumba ya Israeri, bwayogera Mukama;" "Omukazi alina bba ayenda so! Akkiriza abagenyi mu kifo kya bbaawe so!" Ezekyeri 16: 8, 13-15, 32; Yeremiya 3: 20.

Bayibuli ckozesa ebigambo bye bimu mu Ndagaano Empya ng'eyogera ku Bakristaayo abanoonya okukola omukwano n&pos;ensi mu kifo ky'okunoonya ekisa mu maaso ga Katonda. Omutume Yakobo agamba: "Mmwe abasajja n&pos;abakazi abenzi temumanyi ng'omukwano gw'ensi bwe bulabe eri Katonda? Kale, omuntu yenna bw'ayagala okubeera mukwano gw'ensi yeefuula mulabe wa Katonda." Yakobo 4:4.

Omukazi (Babuloonoi) ali mu Kubikkulirwa 17 ayogerwako "nga ayambadde olugoye olw'effulungu n'olumyufu, era n'ayonjebwa ne zaabu n'amayinja ag'omuwendo omungi ne luulu, ng'alina mu mukono gwe ekikompe ekya zaabu ekijjudde emizizo... ne ku kyenyi kye erinnya eriwandiikiddwa nti: Ekyama, Babulooni ekinene nnyina w'abenzi era ow'emizizo gy'ensi." Nnabbi agamba nti: "Ne ndaba omukazi oyo ng'atamidde omusaayi gw'abatukuvu n&pos;omusaayi gw'abajulirwa ba Yesu." Babulooni ayongera okwogerwako nga "ekibuga ekinene, ekirina obwakabaka ku bwakabaka bw'cnsi." Okubikkulirwa 17: 4-6, 18. Obuyinza obuzze nga bufuŋŋama ku mawanga gonna ag'Obukristaayo okumala ebyasa by'emyaka ye Luumi. Olugoye olw'effulungu era olumyufu, amayinja aga zaabu

n'omuwendo omungi ne luulu, biraga ekifaananyi kyennyini ekirina ekitiibwa ekisukka eky'obwakabaka ebyalabikira ennyo ku kitebe kya Luumi ey'esukkulumya. Tewali buyinza bulala bwonna buyinza kwogerwako "ng'obwatamiira omusaayi gw'abatukuvu" ng'ekkanisa eyo eyayigganya eby'ekitalo abagoberezi ba Kristo. Babulooni era avunaanibwa n'ekibi eky'okutabagana ne "bakabaka b'ensi." Ekkanisa y'Abayudaaya yayenda bwe yava ku Mukama n'ekola omukago n'abamawanga; ne Luumi bwe yeyonoonesa mu ngeri yeemu ng'enoonya obuwagizi okuva mu b'obuyinza ab'ensi n'ekolimirwa.

Babulooni ayogerwako nga "maama w'abenzi." Bawala be bateekwa okuba nga ky'ekifaananyi ky'ekkanisa ezikyanywezezza enjigiriza n'obulombolombo, era nga zigoberera eky'okulabirako kye okulekawo amazima n&pos;okusiimibwa Katonda olw'okwagala okutta omukago n'ensi. Obubaka bwa Kubikkulirwa 14 obulangirira okugwa kwa Babulooni buteekwa okuba nga bwogera ku bibiina by'eddiini bino ebyasooka okuba nga bituukiridde naye ne byonooneka. Olw'okubanga obubaka buno bwe buddirira okulabula ku kiseera eky'okusala omusango, buteekwa okuweebwa mu nnaku ez'oluvannyuma, n'olwekyo tebwogera ku kkanisa y'e Luumi yokka, kubanga ekkanisa eyo emaze ebyasa by'emyaka bingi nga yagwa dda. Ekirala, mu ssuula ya Kubikkulirwa ey'ekkumi n'omunaana, abantu ba Katonda bayitibwa okufuluma mu kibuga Babulooni. Okusinziira ku kyawandiikibwa kino, abantu ba Katonda bangi abakyali mu Babulooni. Kaakano ddiini ki esinga okubaamu abagoberezi ba Kristo abasinga obungi? Awatali kubuusabuusa, bali mu makanisa ag'enjawulo agaatula enzikiriza y'Obupulotestanti. Mu kiseera we gaasitukira amakanisa gano gaayimirirawo ku Iwa Katonda era n'amazima, era ne baweebwa emikisa gye. Newakubadde abakaafiri nabo baawalirizibwa okusiima

emiganyulo egyava mu kukkiriza enjiri. Bye bigambo bya nnabbi eri Israeri nti: “Ettutumu lyo ne lyatiikirira mu mawanga olw’obulungi bwo: kubanga bwali butuukiridde olw’obukulu bwange bwe nnali nkutaddeko, bwayogera Mukama Katonda.” Naye nabo baagwa olw’okwegomba mu ngeri yeemu eyasuula n’okuzikiriza Israeri - kwe kwegomba yeefaananyirize empisa awamu n’okukwana abatatya Katonda. “Naye ggwe ne weesiga obulungi bwo, ne weefuula omwenzi olw’ettutumu lyo.” Ezeekyeri 16: 14, 15.

Amakanisa mangi ag’Obupulotestanti gatambulira mu bigere bya Luumi mu kibi ky’okwetaba ne “bakabaka b’ensi” - eddiini y’eggwanga nga ekwanaganyizibwa n’obufuzi obw’ensi; era n’enzikiriza endala okwagala okukwatirwa ekisa abafuzi b’ensi. Era n’ekigambo “Babulooni” ekitegeeza okutabukatabuka - kiyinza okutuukana n’eddiini zino, ezigamba nti bye zikkiriza bisibuka mu Bayibuli, so nga zeekutuddekutuddemu obubiinabiina omuli enzikiriza n’endowooza ezikontana.

Ng’ogyeeko ekibi ky’okwetaba n’ensi, ekkanisa ezeyawula ku Luumi zitulaga n’ekifaananyi ekirala ku bwezeeyisa. Omukozi omu mu Kkanisa Katolika ey’e Luumi agamba nti “Ekkanisa y’e Luumi bw’eba erina omusango gw’okusinza ebifaananyi eby’abatukuvu, muwala waayo, ye Kkanisa y’e Bungereza, nayo evunaanibwa mu ngeri yeemu, kubanga erina ekkanisa ezisukka mu kkumi nga zonna zaawongebwa eri Maliya ate emu eri Kristo.” - Richard Challoner, The Catholic Christian Instructed, Preface, page 21,22.

Ne Dr. Hopkins mu kitabo kye “A Treatise on the Millenium,” agamba nti: “Tewali nsonga okulowooza nti omwoyo gw’okulwanyisa Obukristaayo guli mu kkanisa kaakano emanyiddwa nga Ekkanisa y’e Luumi. Ekkanisa z’Obupulotestanti zirimu abalabe ba Kristo bangi, era zonna tezikyukanga okuva ... mu kwonooneka n’obubi.” - Samuel Hopkins, Works, vol. 2, p. 328.

Bwe yali ayogera ku kwawukana kw’ekkanisa ya Presibeta okuva ku kkanisa y’e Luumi, Dr. Guthrie yawandiika nti: “Ekkanisa yaffe yafuluma okuva mu miryango gya Luumi ng’ekute beendera eriko Bayibuli embikkule era n’enjogera egamba nti, ‘Noonya mu Byawandiikibwa,’ kaakano emyaka bisatu egiyise.” Kwe kubuuza ekibuuzo eky’enkizo: “Baafuluma balongoofu okuva mu Babulooni?” - Thomas Guthrie, The Gospel in Ezekiel, page 237.

“Ekkanisa y’e Bungereza,” Spurgion agamba, “eringa eyaliibwa yonna amasakalamentu mu nda ne kungulu nti mweyita okuweebwa obulokozi n’ekisa kya Katonda; so ng’ ebigyawuula birabika bigenda byonoonebwa n’obufirosoofo. Ebyo bye twalowoozanga nti bye bisaana mu misingi egy’okukkiriza bigenda bivaawo kimu ku kimu. Nzikiriza nga mpola mpola, omutima gwa Bungereza gwakuliibwa gusaanewo n&pos;ekikolimo ky’obutali bwesigwa.”

Ensibuko y'okugwa kuno okunene eriruddawa? Ekkanisa yasooka etya okuva ku mazima ag'enjiri agategerekeka obulungi? Bwe yakkiriza okwefanaanyiriza empisa n'obukafiiri, n'ekkiriza abamawanga okuyambako ku Bukristaayo. Omutume Pawulo yagamba, newakubadde ne mu biseera we yabererawo nti, "Kubanga ne kaakano ekyama ky&pos;obujeemu weekiri kikola." 2Abasessaloniika 2: 7. Mu biseera abatume we baabererawo bw&pos;ogerageranya ekkanisa yali etuukiridde. Naye okutuuka awo nga ku nkomerero y'ekyasa eky'okubiri, amakanisa gonna gayingizaawo engeri endala; ebyalabikanga ng&pos;ebyangu ne bisaanawo, era nga tebamanyiridde, abayigirizwa ab'edda bwe baawummula ne bagalamizibwa mu ntaana zaabwe, abaana baabwe awamu n'abakyufu abaggya,... ne bayingizaawo enkola empya mu bigendererwa." - Robert Robinson, Ecclesiastical Researches, ch. 6, par. 17, p. 51. Olw'okwagala okufuna abakyufu, omutindo gw'Obukristaayo gwassibwa wansi, era n'ekyavaamu, gwe "muyoolerero gw'abakafiiri okweyiwa mu kkanisa, ne bayingizaawo obulombolombo, emize awamu n'okusinza ebifaananyi." - Gazawi, Lectures, page 278. Obukristaayo bwe bwalaba ekisa mu bakulu n'okuwagirwa abafuzi ab'ensi, abantu bangi ne bakyuka olw&pos;erinnya; nga newakubadde balabika Bakristaayo, bangi "baasigala bakafiiri ddala, naddala okusinza ebifaananyi mu bubba." - Ibid., page 278.

Eyo si y'ebadde engeri yeemu ez'eddiŋŋanibwamu kumpi mu buli kkanisa eyeeyita ey'AbapuIotestanti? Abatandisi, abo abaali balina omwoyo gwennyini ogw'okuzza obuggya okukkiriza, bwe bavaawo basikirwa abaana n&pos;abazzukulu, abo ne "bayingizaawo enkola empya mu bigendererwa." Newakubadde nga balemera ku njigiriza ya bakitaabwe mu ngeri y'obuzibe bw'amaaso era nga tebakkiriza kwaniriza amazima gonna olw'ebyo bye bazudde, abaana bano balekawo eky'okulabirako ky'obwetoowaze, okwegaanyisa n'okwegaana ensi ebyali mu bakitaabwe. Bwekityo, "ebyali ebyangu ne bisaanawo." Omuyoolerero ne gweyiwa mu kkanisa nga "gukwataganye n'obulombolombo, emize n'okusinza ebifaananyi."

Nga omukwano gw'ensi gugenze wala nnyo mu bagoberezi ba Kristo ensanji zino ate nga "bwe bulabe eri Katonda!" Nga amakanisa mangi leero okwetoloola wonna

mu nsi z&pos;Obukristaayo agavudde ku mutindo gwa Bayibuli ogw&pos;obwetoowaze, okwegaanyisa, okweyisa mu ngeri ennyangu n'okutya Katonda! John Wesley yagamba ng'ayogera ku nkozesa ennungi ey'ensimbi nti: "Temwonoona sente yonna olw&pos;okwagalanga okukkusa okwegomba kw 'amaaso, nga mugula ebyambalo ebisukkiridde oba eby'omuwendo oinungi oba okwewunda okutagasa, kubanga yamuwendo mungi. Temugyonoona nga mwegomba okuwundanga ennyumba zammwe; nga mugula ebibajje ebisukkiridde oba eby'omuwendo omungi; mu kugulanga ebifaananyi ebitimbwa.... Temukolanga kintu kyonna olw&pos;amalala, abantu okubeewuunya oba okubatendereza.... Kasita obeera nga kikugasa, 'abantu baakukwogerako bulungi.' Kasita obeera nga 'oyambadde olw'elfulungu ng&pos;olabika bulungi buli lunaku,' tewali

kubuusabuusa bangi baakusanyukira ennyambalayo esikiriza. Naye essanyu lyabwe lireme kukuyinula. Wabula mumatire n'ekitiibwa ekiva eri Katonda." - Wesley, Works, Sermon 50, The Use of Money. Naye enjigiriza eyo eragajjaliddwa mu makanisa mangi leero.

Abantu baagadde nnyo eddiini ey'okungulu mu biseera bino. Abafuzi, bannabyabufuzi, bannamateeka, abasawo, n'abasuubuzi beegatta ku kkanisa olw'okwagala okusiimibwa abantu n'okussibwamu ekitiibwa, nga bwe bakulembezza okwegomba kwabwe bo. Bwebatyo ne banoonya okubikka ku bibi byabwe olw&pos;okweyita Abakristaayo. Amakanisa ag'enjawulo ne gagejjanga olw&pos;obugagga n&pos;ettutumu ly'ababatize bano abakyali mu nsi, nga bwe ganoonya obuganzi n&pos;okulabirirwa. Amakanisa ag'ekitiibwa nga gawundiddwa mu ngeri ey'ebbeeyi, ne gazimbibwa ku nguudo emmanyifu. Abasinza ne beenaanika ebyambalo eby'ebbeeyi era eby'omulembe. Olwo ne bawa omusaala omusava omusumba alina ekirabo eky&pos;okwogera obulungi asanyuse era asikirize abantu. Obubaka bwe nga tebuteekwa kwogwera ku bibi ebisinga okukolebwa abantu, naye nga buwoomerera era obusanyusa amatu okuwulira. Bwebatyo abonoonyi abali ku mulembe ne bewandiisa mu bitabo by'ekkanisa, n'ebibi ebiri ku mulembe ne bikwekebwa mu kifaananyi eky'okutya Katonda.

Olumu ku lupapula Iw&pos;amawulire olumanyifu, bwe Iwali Iwogera ku ndowooza y'Abakristaayo ku kye balowooza eri ensi, lugamba nti: "Ekkanisa mu butamanya ejeemulukukidde omwoyo ow'omulembe guno, era n'eyingiza engeri z'ensi nga bw'esinza olw 'okwagala okumatiza okwetaaga kwayo okuliwo." "Mazima, ebintu byonna ebiyamba mu kwagazisa abantu eddiini leero, ekkanisa ebitwala nga bikulu." Era n'omuwandiisi mu lupapula lwa New York oluyitibwa Independent agamba ng'ayogera ku ddiini y'Abamethodist nga bweri leero nti: "Olukoloboze olwawula wakati w&pos;abatya Katonda n&pos;abatalina ddiini lugenda lusanguka mpola okutuuka okusaanawo, era n&pos;abantu abanyiikivu ku buli luuyi bakola kyonna ekisoboka okumalirawo ddala enjawoilo zonna eziri mu bye bakola era n'ebibasanyusa." "Ettutumu eriri mu ddiini lyagazizza abantu bangi abaagala okusanyukira emigaso egirimu naye nga si baakutuukiriza buvunaanyizibwa bwabwe eri eddiini."

Ate ye Howard Crosby agamba: "Kiruma bwe tusanga ekkanisa ya Kristo ng'etuukiriza kitono ku ebyo Mukama waayo bye yagiragira. Nga Abayudaaya ab&pos;edda bwe bakkiriza okutabagana n&pos;amawanga ag'abasinza ebifaananyi ne babanyagako omutima gwabwe okuva ku Katonda,... n'ekkanisa ya Kristo bweri leero, bwe yakola omukwano n&pos;abatakkiriza ab'ensi, n'erekawo amakubo ga Katonda

omuli obulamu, n'ejeemulukukira ebibi binnamutta ebisangibwa mu bantu abatalina Kristo, newakubadde nga birabika ng'ebituufu, era n'etuuka okukkaanya nabo ng'ekozesa ebigambo ebitali mu kigambo kya Katonda, era ebirwanyisa okukula mu kisa." - The I lealthy Christian: An Appeal to the Church, page 141, 142.

Okwerumya n'okwefiiriza ku Iwa Kristo byongedde okubula mu bantu olw&pos;embeera y'okutwalibwa omuyaga gw&pos;okunoonya amasanyu n'okwagala ensi. "Abamu ku basaj^a n'abakazi abali mu kkanisa yafife kaakano nga bali mu myaka emikozi, baayigirizibwa bwe baali nga bakyali bato bayinze okwefiiriza olw'okuddiza n&pos;okuweereza Kristo." Naye bwe wabaawo "obwetaavu bw'ensimbi tekitugwanira kubaako n'omu gwe tukowoola olw'okugaba. Aah nedda! Okukola akatale, okuteekateeka ekyeggulo okubaako ne kye balya nti tusanyuse abantu."

Mu bubaka bw'Owessaza Waslibum okuva e Wiskonsini obumalako omwaka bwe yayogera nga 9 ogw'Olubereberye, 1873 yagamba nti: "Kyetaagisa okubagawo amateeka okulwanyisa abakubi ba zaala gye bayigirizibwa. Amasomero gano gali buli wantu. Newakubadde ekkanisa (mu butamanya) yeesanze ng'oluusi ekola omulimu gw'omubi. Emikolo gy'ebirabo, ebiwulu n'okukuba obululu ng'oluusi bikolebwa olw'okuyamba ekkanisa oba okugula ebintu eby'okugaba obugabi, kyokka ng'ebigendererwa si bya mugaso nnyo, awamu n'ebirala bingi ebikolebwa, byonna z'engeri ezikolebwa olw'okufuna ensimbi awatali kuzikolerera. Teri kintu kimalamu maanyi, oba okwonoona omuntu, naddala eri abaana, ng'okufuna ensimbi oba ekyobugagga awatali kukikolerera. Abantu ab'obuvunaanyizibwa abeenyigidde mu kukuba zaala, era ne banafuya endowooza zaabwe nga balaba nga nti esente zigenda ku bintu ebirungi, tekyewunyisa okulaba nga n'abavubuka b'eggwanga bayingira mu mize gino egibaleetera okucamuukirira ne bagwa mu kabi."

Omwoyo gw'okwagala okukopperera guzinze amakanisa okwetoloola ensi zonna ez'Obukristaayo. Robert Atkins mu bubaka bweyabuulira e London, asiiga ekifaananyi eky'abantu abaddiridde mu mwoyo e Bungereza nga bwe bali: "Abantu abeegendereza bawedde ku nsi, so tewali muntu n'omu akitaddeko mwoyo. Bannaddiini ab'omulebe guno mu buli kkanisa, baagazi ba masanyu, abafaanana ensi, abanoonya okusanyusibwa n'ensi era abasuubira okuweebwa ebitiibwa. Baayitibwa okubonaabonera wamu ne Kristo, wabula, batya okunenyezebwako.... Ekigambo kimu, wagwa, wagwa, wagwa kye kiwandiikibwa ku wankaaki za buli kkanisa; kale singa bakimanyi era ne bawuliriza amakulu gaakyo, wandibaddewo essuubi; naye ekyennaku bagamba nti: "Tuli bagagga era tulina bingi, tetulina kye twetaaga,"' - Second Advent Library, tract No. 39.

Ekibi ekisinga obukulu ekivunaanibwa Babulooni kye kino nti, "yanywesa amawanga gonna ku mwenge gw'obusungu bw'obwenzi bwakyo." Ekikompe kino ekijjudde omwenge kyawadde amawanga okunywa kitegeeza njigiriza ez'obulimba ze yasikira okuva mu butali bwesigwa obw'okwetaba n'abantu abanene ab'omu nsi. Omukwano gwe yakola n'ensi gwayonoona okukkiriza kwe, era naye n'awaliriza empisa ze ezivunze ku nsi mu kuyigiriza enjigiriza ezaawukanira ddala n'Ebyawandiikibwa Ebitukuvu.

Luumi yajja abantu ku Bayibuli bwe yabawaliriza batwale enjigiriza ze mu kifo kya Bayibuli. Okuzza Obuggya ekkanisa kwe kwakomyawo abantu okusoma ekigambo kya Katonda; naye si kituufu nga ne mu mulembe guno abantu

bayigirizibwa okuteeka okukkiriza kwabwe ku njigiriza z'ekkanisa okusinga okukuteeka ku Byawandiikibwa? Charles Beecher yagamba ng'ayogera ku kkanisa z'Abapulotestanti nti: "Batya okuwulira ekigambo kyonna ekivumirira enjigiriza z'ekkanisa okufaanana nga ne bakitaabwe ab'edda bwe baanditidde ekigambo kyonna ekivumirira okusinza abatukuvu era n'abajulizi be baawembejueranga.... Ekkanisa z'Abapulotestanti zeenywezezza era ne zikwatagana mu mikono nga tewali muntu n'omu ayinza okubeera omubuulizi nga tasoose kufuna kitabo kirala ng'ojjeeko Bayibuli.... N'olwekyo tekyewunyisa okulaba nga amaanyi g'enjigiriza z'ekkanisa gatandise okuziyiza Bayibuli nga n&pos;Abaluumi bwe baakola newakubadde mu ngeri eyamagezi." - Sermon on "The Bible a Sufficient Creed, " delivered at Fort Wyne, Indiana, Feb. 22, 1846.

Abayigiriza abeesigwa bwe bamenyamenya ekigambo kya Katonda, olwo nga wasitukawo abayivu, ababuulizi abagamba nti bategeera Ebyawandiikibwa, ne basambirira enjigiriza entuufu nga bagiyita ey'obulimba, bwebatyo ne baziyiza abanoonya amazima. Singa ensi yali tetamiiziddwa n'ebissassalala by'omwenge gwa Babulooni, bangi bandikwatiddwako era ne bakyusibwa n'amazima agategeerekeka obulungi ag'ekigambo kya Katonda. Wabula eddiini n'erabika nga etabulatabula era etekwatagana abantu ne balemwa okutegeera kye balina okukkiriza nga amazima. Ekibi ky&pos;ensi eky&pos;obutenenya kiri wakati mu miryango gy'ekkanisa.

Obubaka bwa malayika ow'okubiri obwa Kubikkulirwa 14 bwasooka kubuulirwa mu gatonya w'omwaka 1844, gye bwatuukiranira ddala obulungi n'ekkanisa z&pos;omu Amerika awaasinga okubuulirwa obubaka obulabula obw'okusala omusango ate era gye bwasinga okunyoomebwa, so n'amakanisa gye gaasinga okugwa okuva mu kukkiriza. Kyokka obubaka bwa malayika ow'okubiri tebwaggwayo mu kutuukirira okwaliwo mu 1844. Ekkanisa ku olwo zaalega bulezi ku kugwa mu mpisa olw'okugaana okukkiriza omusana ogw&pos;obubaka bw&pos;okukomawo kwa Kristo; naye okugwa okwo kwali kwa kitundu. Gye bakomye okweyongera okugaana amazima ag'enjawulo ag'omu kiseera kino gye bakomye okweyongera okukka wansi. Wabula tetuyinza kugamba nti tukomye okwogera nti "Kigudde, kigudde Babulooni,... kubanga kyanywesa amawanga gonna ku mwenge gw'obusungu bw'obwenzi bwakyo." Babulooni tanatuukiriza mulimu gwe guno eri amawanga gonna. Omwoyo gw'okwefaananyiriza n'ensi n'obutaffaayo eri amazima ag'ekiseera kyaffe gukyafuga era gugenda gweyongera okulya amakanisa g'Obupulotestanti okwetoloola ensi zonna ez'Obukristaayo; era nga n'amakanisa gano googerwako mu kulabula kw&pos;obubaka bwa malayika ow'okubiri. Kyokka okugwa kwennyini tekunatuuka ku ntikko yaakwo.

Bayibuli egamba Mukama waffe nga tanakomawo nti, “okujja kw&pos;oyo kuli mu kukola kwa Setaani n’amaanyi gonna n’obubonero n’ebyamagero eby’obulimba, n’okukyamya kwonna okutali kwa butuukirivu... kubanga tebakkiriza kwagala mazima balyoke balokoke. Katonda kyava abasindikira okukyamya okukola, bakkirize eby’obulimba.” 2Abasessaloniika 2: 9-11. Okutuusa nga embeera eno etuukiddwako, n’ekkanisa nga zeegasse bulungi awamu n’ensi mu nsi zonna ez’Obukristaayo, olwo okugwa kwa Babulooni Iwe kunaaba nga kutuukiridde. Ekyukakyuka yakugenda yeyongera mpola, Ekyawandiikibwa ekiri mu Kubikkulirwa 14: 8 kiryoke kituukirire bulungi eyo mu maaso.

Si nsonga newakubadde nga kaakano wakyaliwo ekizikiza eky’omwoyo awamu n&pos;okwawukana okuva ku Katonda mu makanisa agali mu Babulooni, omubiri gw’abagoberezi ba Kristo abamazima gwakusiŋŋaanibwa nga gussa kimu. Wakyaliwo bangi mu abo abatawulirangako ku mazima ag’ekiseera kino. So era si batono abatali bamativu n&pos;embeera eriwo mu Babulooni era nga banoonya omusana ogusingako. Bannonya ekifaananyi kya Kristo mu makanisa mwe bali naye tebakiraba. Era amakanisa gano bwe ganeeyongerayo okuva ku mazima, ne geegattira ddala n’ensi, enjawulo yaakweraga bulungi wakati w’ebibiina ebibiri n’ekinavaamu kwe kwawukana. Ekiseera kya kutuuka abo abasukkulumya Katonda lwe baliba nga tebakyayinza kwegatta n’abo “abaagala amasanyu okusinga okwagala Katonda; nga balina ekifaananyi eky’okutya Katonda naye nga beegaana amaanyi gaakwo.” Kubikkulirwa 18 wasonga ku kiseera ekkanisa lw’erituuka mu bujjuvu ku mbeera eyalangibwa malayika ow’okubiri olw’okugaana obubaka bwa bamalayika abasatu obuli mu Kubikkulirwa 14: 6-12, era n’abantu ba Katonda abakyali mu Babulooni Iwe baliyitibwa okukifulumamu. Buno bwe bubaka obulisembayo okuweebwa eri ensi era obulikomekkereza omulimu. Abo “abatakkiriza mazima naye abasanyukira obutali butuukirivu” (2Abasessaloniika 2: 12), basindikirwe okukyamya okukola, olwo omusana ogw’amazima gulyoke gwakire abo bonna abalina emitima emyanjulukufu okwaniriza amazima, era abaana ba Katonda bonna abakyali mu Babulooni balyoke bawulire eddoboozi nti: “Mukifulumemu, abantu bange” (Kubikkulirwa 18:4).

Essuula 22 — Obunnabbi Butuukirira

Ekiseera bwe kyayitawo abantu mwe baasooka okusuubirira Mukama wafTe okujyira - ye gatonnya wa 1844, - abo abaali balindirira okulabika kwe baafuna okubuusabuusa awamu n'okusoberwa okumala ekiseera. Newakubadde nga ensi yabatunuulira nga abawanguddwa era nga bwe babadde bagoberera empewo, baagumizibwa n'ekigambo kya Katonda. Bangi beeyongera okunoonya mu Byawandiikibwa, nga bwe beetegereza obujulirwa obuggya obuli mu kukkiriza kwabwe awamu n'okuyiga obulungi obunnabbi okufuna omusana omulala. Obujulirwa bwa Bayibuli obwali bubasemba ku ekyo kye baali bategedde nga bulabika butegerekeka bulungi awatali kwongerwako. Obubonero obutabuusibwabuusibwa nga busonga ku kukomawo kwa Kristo nti kusembedde. Emikisa gya Katonda egy'enjawulo egyalabikiranga mu bonoonyi abakyukanga n'okudda obuggya mu bulamu obw'omwoyo wakati mu Bakristaayo, nga byonna bikakasa nti obubaka buva mu ggulu. Era newakubadde nga abakkiriza tebaayinza kunnyonnyola Iwaki waaliwo okusaalirwa, bakkiriza nga Mukama yaabadde abakulembera mu ebyo bye bayiseemu.

Mu bunnabbi bwe baalabanga nga obwogera ku kiseera ky'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, mwe mwali n'Ebyawandiikibwa bye baalina okugoberera naddala mu mbeera ey'okubuusabuusa n&pos;okutya mwe baali batuuse, nga bibagumya balindirire n&pos;okugumiikiriza wakati mu kukkiriza nga ekyo kye balaba nga ekikutte era kye batategeera kyakutegeerebwa mu kiseera si kiwanvu.

Mu bunnabi buno mwe mwali Kaabakuuku 2: 1-4: "Ndiyimirira we nkuumira ne nneeteka ku kigo, ne nnengera okulaba by&pos;anaayogera nange, era bye mba nziramu eby'okwemulugunya kwange. Awo Mukama n&pos;anziramu n&pos;ayogera nti Wandiika okwolesebwa okwo, okwole bulungi ku kipande, akusoma adduke mbiro. Kubanga okwolesebwa okwo kukyali kwa ntuuko zaakwo ezaalagirwa, era kwanguwa okutuusa enkomerero, so tekulirimba: newakubadde nga kulwawo, kulindirirenga kubanga tekulirema kujja, tekulirwawo. Laba emmeeme ye yeegulumizizza, si ngolokofu mu ye: naye omutuukirivu aliba mulamu Iwa kukkiriza kwe."

Charles Fitch yalowooza nga kirungi okuwandiika ekipande ckiriko obunnabbi kinnyonnyole okwolesebwa okuli mu kitabo kya Danieri ne Kubikkulirwa olw'Ekyawandiikibwa kino nti: "Wandiika okwolesebwa okwo, okwole bulungi ku kipandc, akusoma adduke mbiro," eyo ku ntandikwa ya 1842. Bwe baafulumya ekipande kino ne balowooza nti olwo batuukirizza ekiragiro nga bwekiri mu Kaabakuuku. Wewaawo, tewali n&pos;omu yassaayo nnyo mwoyo ku kulwawo okwogerwako mu kutuukiriza okwolesebwa nti nakwo kwayogerwa mu bunnabbi bwe bumu. Oluvannyuma lw&pos;okusaalirwa, Ekyawandiikibwa kino Iwe kyakola amakulu nti: "Kubanga okwolesebwa okwo kukyali kwa ntuuko zaakwo ezaalagirwa, era kwanguwa okutuusa

enkomerero, so tekulirimba: newakubadde nga kulwawo, kulindirirenga kubanga tekulirema kujja, tekulirwawo.... Naye omutuukirivu aliba mulamu Iwa kukkiriza kwe."

Ekitundu ku bunnabbi bwa Ezekieri nakyo kyayongera okugumya n'okubudaabuda abakkiriza: "Ekigambo kya Mukama ne kinjijira nga kyogera nti Omwana w&pos;omuntu, lugero ki luno Iwe mulina mu nsi ya Israeri nga mwogera nti ennaku ziyitirira, era buli kwolesebwa kubula? Kale bagambe nti bw'ati bw&pos;ayogera Mukama Katonda nti.... Ennaku zinaatera okutuuka n'okutuukiriza buli kwolesebwa... ndyogera n'ekigambo kye ndyogera kirituukirizibwa; tekirirwisibwa nate." "Ab'omu nnyumba ya Israeri boogcra nti Okwolesebwa kwalaba kwa mu nnaku nnyingi ezitannajja, era alagula eby'ebiro ebikyali ewala. Kale bagambe nti bw'ati bw 'ayogera Mukama Katonda nti Tewaliba ku bigambo byange ebirirwisibwa nate, naye ekigambo kye ndyogera kirituukirizibwa." Ezekieri 12: 21-25, 27,28.

Abalindiriza bano baasanyuka nga bategedde nti Oyo amanyi enkomerero okuva ku lubereberye, yatunula era n'alaba okusaalirwa okulibeerawo, n&pos;abateekerateekera ebigambo ebigumya era eby'essuubi. Singa tebyali Byawandiikibwa ng'ebyo, ebyababuulirira balindirire n'okugumiikiriza era banyweze obugumu bwabwe bwe balina mu kigambo kya Katonda, bandigudde okuva mu kukkiriza wakati mu kiseera ekyo ekyokugezesebwa.

Olugero Iw'abawala ekkumi oluli mu Matayo 25 nalwo lulaga ekifaananyi eky&pos;abalindirizi bano. Mu Matayo 24, Yesu bwe yali ayanukula ekibuuzo ky&pos;abayigirizwa be ekikwata ku bubonero bw&pos;okujja kwe n'enkomerero y'ensi bw'eriba, Kristo yanokolayo ko ku zimu ku nsonga enkulu eziriba mu byafaayo by pos;ensi era n'eri ekkanisa okuviira ddala mu kujja kwe okwasooka era n'okw'okubiri; nga muno mulimu, okuzikirizibwa kwa Yerusaalemi, ekkanisa okuyita mu kiseera eky'okugezesebwa ng'eyigganyizibwa abakafiiri awamu n&pos;obwapapa, omwezi n'enjuba okufuuka ekizikiza, era n'okugwa kw'emmunnyeenye. 01uvannyuma Iwa bino, n&pos;ayogera ku kujja kwe mu bwakabaka bwe, ng'agerageranya olugero n'ebibiina bibiri eby&pos;abaddu abaali balindirira okulabika kwe. Essuula 25 etandika n'ebigambo bino: "Mu biro ebyo obwakabaka obw'omu ggulu bulifaananyizibwa abawala ekkumi." Wano tulagibwa ekkanisa nga bwerifaanana mu kiseera eky'enkomerero, ng'era bwe kiri mu ku nkomerero y'essuula 24. Mu lugero luno alaga ekiribeerawo ng&pos;akozesa ekifaananyi ky'embaga ez'omu Buvanjuba.

"Mu biro ebyo obwakabaka obw'omu ggulu bulifaananyizibwa abawala ekkumi, abaatwala ettabaaza zaabwe, ne bagenda okusisinkana anaawasa omugole. Naye bannaabwe abataano baali basirusiru, n'abataano be baalina amagezi. Kubanga abasirusiru bwe baatwala ettabaaza zaabwe, ne batetwalira mafuta: naye abalina ainagezi ne batwala amatuta mu macupa gaabwe wamu n&pos;ettabaaza zaabwe. Naye anaawasa omugole bwe

yalwayo, bonna ne babongoota ne becbaka. Naye ekiro mu ttumbi ne waba oluyoogaano nti Laba, anaawasa omugole ajja! Mufulume okumusisinkana. ”

Okujja kwa Kristo nga bwe kwategeezebwa mu bubaka bwa malayika ow’olubereberye, kwamanyibwa nga okujja kw’omugole omusajja. Okudda obuggya okwaliwo era ne kusasaana wonna abantu bwe baategeezebwa nti Yesu ajja, kwafaananyizibwa ng’abawala abaagenda okusisinkana anaawasa omugole. Mu lugero luno so era n’olwa Matayo 24 lutulaga ebibiina bibiri. Bonna baatwala ettabaaza zaabwe, Bayibuli, nga bakozesa ekitangaala okuva mu yo ne bafuluma okusisinkana anaawasa omugole. Naye bali “abaali abasirusiru baatwala ettabaaza zaabwe ne batetwalira mafuta mu macupa,” “naye abalina amagezi ne batwala amafuta mu macupa gaabwe wamu n&pos;ettabaaza zaabwe.” Abasembyeyo, baawebwa ekisa kya Katonda, ne badda buggya, ne baweebwa amaanyi ag’Omwoyo Omutukuvu oyo ayamba ekigambo kye ne kiba ettabaaza eri ebigere. Baayiga Ebyawandiikibwa bategeere amazima olw’okutya Mukama, era ne beegayirira bafune omutima omulongoofu n’obulamu obuggya. Bano ne bafuna enkolagana ey’omukwano, okukkiriza mu Katonda awamu n’ekigambo kye ebitaayinza kuwangulibwa olw’okusaalirwa wadde okulwawo. Abalala “baatwala ettabaaza zaabwe, naye ne batetwalira mafuta mu macupa.” Baagoberera bugoberezi. Baafuna okutya bwe baawulira obubaka, naye ng’okukkiriza kwabwe kwesigamiziddwa mu baaluganda, nga bamativu n’okumyansa olw’okucamuukirira kwe baafunanga naye nga tebategcredde ddala mazima oba okukola kwa Katonda mu mutima. Ne bano baagenda okusisinkana Mukama walfe, nga basuubira okuweebwa empeera ey&pos;amangu; kyokka nga si beeteefuteefu kulwawo wadde okufuna okusaalirwa. Okugezesebwa bwe kwajja, okukkiriza ne kuwola, ettabaaza zaabwe ne zizikira.

“Omugole bwe yalwayo, ne babongoota ne beebaka.” Omugole okulwayo kitegeeza ebiseera okuyitawo nga Mukama waffe takomyewo, okusaalirwa awamu n’okulabika ng’aludde. Mu kiseera kino ekijjudde okubuusabuusa, okukkiriza kw&pos;abanafu, era abeekibuguumirize kwatandika okuyuuga, ne baggwamu amaanyi; naye abo abaali basimbye okukkiriza kwabwe mu kwetegeerera Bayibuli bo,

nga balina olwazi wansi w’ebigere byabwe olutayinza kutwalibwa muyaga gwa kusaalirwa. “Bonna ne babongoota ne beebaka;” abamu nga tebafTaayo era nga balagajualidde okukkiriza kwabwe, ng’ekibiina ekirala bwe kirindirira wakati mu kugumiikiriza okutuusa Iwe baliweebwa omusana ogusingako. Kyokka era nabo baalabika ng&pos;abaggwamu okukkiriza kwabwe wakati mu kiro eky&pos;okugezesebwa. Abeekibuguumirize nga tebakyayinza kwesigamya kukkiriza kwabwe ku baaluganda. Anti buli omu kimugwanira okuyimirirawo oba okugwa ku lulwe.

Mu kiseera kino waalabikawo abantu abakajanja. Abamu ku bantu abaali balabika ng’abanywevu era abategedde obubaka, baagaana ekigambo kya Katonda okuba nga kye

kyokka ekiruŋŋamya era ekitawaba, era ne batugibwa endowooza zaabwe, okufumiitiriza awamu n'okuteebereza nga bwe bagamba nti bakulemberwa Mwoyo. Waaliwo n'abalala abaayolesa obukamwe obw&pos;ekizibi ky'amaaso, okuvumirira buli yenna atakkirize bye bagamba. Ebirowoozo byabwe ebyo tebyasanyukirwa b'Adiventi banaabwe; wabula byavumisa n&pos;okuswaza omulimugw&pos;enjiri.

Setaani kye yali anoonya kwe kuwakanya n'okuzikiriza omulimu gwa Katonda. Abantu baali basituddwa olw'omugendo gw'Abadiventi, abonoonyi bangi nga bakyusiddwa, n'abantu abeesigwa nga beewaayo eri omulimu gw'okutegeeza amazima newakubadde ne mu kiseera kino eky&pos;okulwa. Anti ng'omulangira w'ekizikiza abagoberezi be bamuvaako; naye bwe yayagala okuvumisa omulimu gwa Katonda, kwe kusalawo alimbe abamu ku bakkiriza batuuke mu kusukkiriza. Olwo ababaka be ne balyoka baaniriza buli bulimba, n'okulemwa kwonna, buli bikolwa ebitajja nsa, ne babisitulira waggulu nga bwe babisusuuta, balage Abadiventi nti okukkiriza kwabwe kusiga obukyayi. Gye yakoma okukuŋŋaanya omuwendo omunene ng'ateekawo enzikiriza ekkiririza mu kukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri so nga yaafuga emitima gyabwe, gye yakoma okulaba omukisa mu kubalowozesa nti bo be bakiikiridde omubiri gw'abakkiriza bonna.

Setaani ye "aloopa baganda baffe," era omwoyo we yaaleetera abantu okutunuulira enkaliriza balabe ensobi n'okulemwa kw'abantu ba Katonda, n'okubalaga nga ebikolwa byabwe ebirungi bye bakola bwe bitalowoozebwako. Akola buli kiseera eno nga ne Katonda bwali ku mulimu kw&pos;okulokola abantu. Abaana ba Katonda bwe bajja okweraga mu maaso ge, ne Setaani ajjiramu. Aleeta buli muntu ataneetukuza mu mutima n&pos;abatali bateefu mu buli nkuŋŋaana ez'okudda obuggya. Bano bwe bategeerako ekitundu ku mazima, era ne bafuna omwagaanya mu bakkiriza, olwo ng'akolera mu bo okuleeta enjigiriza eziwabya abatanekakasa. Tewali muntu n&pos;omu gw'oyinza okukakasa nga Omukristaayo omutuufu olw 'okubanga nti ali mu kibiina ky&pos;abaana ba Katonda, newakubadde mu nnyumba ey'okusinza wadde okwetoloola ku mmeeza ya Mukama. Setaani waali ebbanga lyonna mu kifaananyi ky'abo baayinza okukozesa ng'ababaka be wadde ne mu kusinza.

Omulangira w'obubi alwanirira buli katundu k'ettaka abaana ba Katonda ke batuukako mu lugendo Iwabwe olugenda mu kibuga eky'omu ggulu. Okuyita mu byafaayo by'ekkanisa byonna, tewabangawo nteekateeka ya kuzza buggya kkanisa ne watabaawo kusisinkana miziziko gyamaanyi. Bwekityo bwe kyali ne mu biro bya Pawulo. Buli wantu omutume gye yasitulanga ekkanisa, waabangawo abaagambanga nti bakkiriza enjiri, naye ne bayingizaawo enjigiriza ez'obulimba, nga singa zikkirizibwa, zandigobedde bangi ebweru w'amazima. Ne Luther bwe yatawaana

ennyo n'abantu bano abajjula akajanja nga bagamba nti Katonda mwene yayogera okuyita mu bo, ate oluvannyuma ne bayingizaawo endowooza zaabwe eziwakanya obujulirwa bw'Ebyawandiikibwa. Bangi abaali abato mu kukkiriza, kyokka nga balinako kye bategedde, naye nga beegomba okuwulirayo n'okutegeezaako ku balala ekipya kye bategedde, ne babuzaabuzibwa bakyefuula bano, ne beegatta ku babaka ba Setaani abali ku mulimu gw'okumenyamenya Katonda ky'azimba okuyita mu Luther. Ne ba Wesley awamu n'abalala abaali omukisa eri ensi eno olw'okukkiriza kwabwe, baasisinkananga enkwe za Setaani ku buli mutendera gw'abasukkiriza bano.

William Miller teyakwatirwa kisa bantu bano. Yagambanga era nga ne Luther nti, buli mwoyo gukemebwe n'ekigambo kya Katonda. Yagamba, "Omulabe alina obuyinza bungi ku birowoozo by'abamu ku bali wano leero. Olwo tunaategeera tutya omwoyo ayogerera ku bo? Bayibuli egamba nti: 'Mulibalabira ku bibala byabwe.'... Waliwo emyoyo mingi egitayaaya mu nsi; era tulagirwa okukema buli mwoyo. Omwoyo atatutebenkeza mu kutegeera, tubeere abatuukiridde era abatya Katonda mu nsi eno eya kaakano, oyo si Mwoyo wa Kristo. Ndi mukakafu nga Setaani alina omukono mu bigenda mu maaso leero.... Abamu ku ffe abeegamba nti baatukuzibwa, bali mu kugoberera nfumo za bantu, era balabika nga tebalina kye bamanyi ku mazima okufaanana n'abalala abatayogera batyo." - Bliss, p. 236, 237. "Omwoyo w'okutya waakutukulembera ng'atujja ku mazima; so Omwoyo wa Katonda waakutukomyawo ku mazima. Naye mwogera nti, omuntu ayinza okuba mu nsobi, n'alowooza nti alina amazima. Olwo ate kitya? Tugamba nti, "Omwoyo n'ekigambo bassa kimu. Omuntu bwageragerageranya endowooza ye ku kigambo, olwo ayinza okugamba nti alina amazima; naye omwoyo amukulembera bwe batakaanya n'ekigambo kyonna eky'amateeka ga Katonda oba ne Bayibuli, olwo kimugwanira okutambula nga yegendereza, si kulwa nga agwa mu mutego gw'omubi." - The Advent Herald and Signs of the Times Reporter, vol. 8, No. 23. (Jan. 15, 1845). "Ndabye ku balina eddiini eyamazima mu mutima, nga bakulukusa amaziga ne balemwa n'okwogera, abasinga amaloboozi gonna mu nsi z'Obukristaayo." - Bliss p. 282. "

Nga abalabe b'okuzza obuggya ekkanisa mu biro ebyo bwe baalumirizanga nti ababawakanyanga be bavirako abantu okufuna akajanja, era bwekityo bwe kyali ne mu abo abawakanyanga ekisinde ky'okulindirira Kristo. Mpozi olw'obutamatira n'abantu okugenda nga balimbanga awamu n'okususuutanga ensobi zaabwe, baasasaanya ebigambo ebyonoona era ebitaliiko bujulizi. Abantu bano nga bakikola Iwa fTubitizi na bukyayi. Nga beeralikirira olw'okuwulira nti Kristo ali ku luggi akomawo. Baatya si kulwa nga kituufu, newakubadde nga tebakikkiriza, era kino ne bakikozesa ng'ekyokulwanyisa Abadiventi awamu n'okukkiriza kwabwe.

Newakubadde nga abamu ku bacamuukirira bano baayingira omugendo gw'Abadiventi, eyo si ye nsonga ekulowoozesa nti omugendo guno tegwalimu mukono gwa Katonda, era nga ne bwe baalinga mu kkanisa mu biro bya Pawulo era ne Luther oleme

okunenya omulimu gwabwe. Abantu ba Katonda bazuukuke bave mu tulo bakole omulimu nga beenenya n'okudda obuggya; banoonye mu Byawandiikibwa bayige amazima nga bwe gali mu Kristo; beetukuze mu maaso ga Katonda, baakulaba nga Setaani waali akola era atunula. Waakukozesa obulimba

bwonna okulaga amaanyi ge, nga bwakowoola bamalayika be abaagwa abali mu bwakabaka bwe bamuyambe.

Abantu okufuna akajanja n'okwekutulakutulamu tebyajja Iwakuba nti baabuulira obubaka bw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri. Bano bajja mu gatonya wa 1844, Abadiventi bwe baali mu kusoberwa n'okubuusabuusa ku kibatuuseeko. Okubuulira obubaka bwa malayika ow'olubereberye awamu n'obubaka bwa "oluyogaano mu ttumbi" bye byaleetera abantu okucamuukirira n'okwekutulakutulamu. Abo abaali beetabye mu kuteekateeka abantu okugenda mu ggulu bo nga bali bumu; emitima gyabwe nga gijjudde okwagala buli muntu eri munne era n'eri Yesu, gwe baali basuubira okulabako amangu ddala. Nga basituliddwa mu kukkiriza kumu, n'essuubi ery&pos;omukisa ebisukka amaanyi gonna ag'obuntu, era ne bibakuumanga eri obusaale bwa Setaani.

"Anaawasa omugole bwe yalwayo, bonna ne babongoota ne beebaka. Naye ekiro mu ttumbi ne waba oluyogaano nti, Laba anaawasa omugole ajja! Mufulume okumusisinkana. Abawala bali bonna ne balyoka bagolokoka, ne balongoosa ettabaaza zaabwe." Matayo 25: 5-7. Mu gatonya wa 1844 nga baakayita mu kusaalirwa okwasooka we baalowooleza nti ennaku 2300 wezaalina okukoma ne wakati w'omwezi ogw'omwenda n'ekkumi ogw'omwaka gwe gumu, oluvannyuma we baalowooleza nti wezikoma, ne babuulira obubaka mu bigambo byennyini nga bwe biri mu Kyawandiikibwa nti: "Laba anaawasa omugole ajja!"

Ekyaleeta kino kwe kuba nti baazuula nga ekiragiro kya kabaka Alutagizerugizi ekyalagira okuzaawo n'okuzimba Yerusaalemi, awaatandikirwa okubala ekiseera eky'ennaku 2300, nga kyateekebwa mu nkola awo nga wakati w'omwezi ogw'omwenda n'ekkumi ogw'omwaka 457 B.C., wabula si ku ntandikwa ya mwaka ogwo nga bwe baasooka okukitwala. Awo bwobala okuva mu mwezi ogwo ogw'omwaka 457, ennaku 2300 ziggwako mu mwezi gwe gumu omwaka 1844.

Ebyawandiikibwa ebirala ebyogera ku bifaananyi "eby'okulongoosa awatukuvu" ebyagibwa mu Ndagaano Enkadde nga nabyo bisonga ku kiseera kye kimu kino okubeerawo. Nga bino bitegerekeka bulungi bwe weetegereza engeri gye byogera ku kujja kwa Kristo okwasooka bwe kwatuukiriramu.

Okutta omwana gw'endiga olw'Okuyitako kyali kisiikirize eky'okufa kwa Kristo. Pawulo agamba nti: "Kubanga era n'Okuyitako kwaffe kwattibwa, ye Kristo " lAbakkolinso 5: 7. Ekinywa eky'ebibereberye eky'ebikungulwa ekyawuubibwanga mu

maaso ga Mukama ku lunaku olw'Okuyitako kyali kifaananyi eky'okuzuukira kwa Kristo. Pawulo agamba, bwe yali ayogera ku kuzuukira kwa Mukama wafTe era awamu n'okw'abantu bonna nti: "Kristo gwe mwaka omubereberye; n'oluvannyuma aba Kristo mu kujja kwe." 1 Abakkolinso 15: 23. Okufaanana n'ekinywa ekiwuubibwawuubibwa ekyalinga eky'ebikungulwa ebibereberye ebyakuŋŋaanyizibwanga mu makungula, ne Kristo bwali ku bibala ebibereberye ebikungulibwa obutavunda eby'abanunule abalikuŋŋaanyizibwa mu nnimiro ya Katonda mu kuzuukira okujja.

Ebifaananyi bino byatuukirizibwa, si ku ekyo kyokka ekyaliwo, naye era byatuukirizibwa mu kiseera kyennyini. Olumu ku lunaku olw'ekkumi-n&pos;ennya olw'omwezi ogusooka ogw'Abayudaaya, ku lunaku Iwennyini olw'omwezi kwe battiranga Okuyitako okumala ebyasa by'emyaka, Kristo bwe yamala

okulya Okuyitako awamu n'abayigirizwa be, ye yatandikawo embaga eno eyali ey'okujjukiranga okufa kwe nga "Omwana gw'endiga owa ICatonda aggyawo ebibi by'ensi." Mu kiro ekyo kyennyini yakwatibwa ababi ne bamukomerera era nattibwa. Era nga Kristo bwali ekinywa ekibereberye ekyawuubibwanga, yazuukizibwa okuva mu bafu ku lunaku olw'okusatu, "omwaka omubereberye ogw'abo abeebaka," ekyokulabirako eky'abatuukirivu bonna abalizuukizibwa, aliwanyisa "omubiri gw'okutoowazibwa kwaffe okufaananyizibwa ng'omubiri ogw'ekitiibwa kye." Oluny. 20; Abafiripi 3:21.

Mu ngeri yeemu n'ebifaananyi ebiraga okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri bwe kibigwanira okutuukiriramu mu kiseera nga bwekiragibwa okuyita mu kuweereza okw'obubonero. Mu kusinza okwedda okwa Musa okulongoosa awatukuvu oba olunaku olw'okutangirirako, kwabangawo ku lunaku olw'ekkumi olw'omwezi ogw'omusanvu ogw'Abayudaaya (Ekyabaleevi 16: 29-34), kabona asinga obukulu bwe yamalanga okutangirira ekibiina kyonna ekya Isiraeri, era bwatyo najjawo ebibi byabwe okuva mu watukuvu, yafulumanga okuwa abantu omukisa. Bwekityo bwe kyategeerebwanga nti Kristo Kabona waffe Asinga obukulu, alirabika okulongoosa ensi azikirize ebibi awamu n'abonoonyi, era awe omukisa abantu be abamulindirira bafune obulamu obutafa. Olunaku olw'ekkumi olw&pos;omwezi ogw'omusanvu, olunaku olukulu olw'okutangirirako, ekiseera we baalongosezanga awatukuvu, olwatuukirira ku lunaku olwa nga 22 Ogwekkumi 1844, lwe lwalowoozebwa nti kye kiseera Kristo waalikomerawo. Kino nga kikwataganira ddala bulungi n'obukakafu obwalagiddwa edda nti ennaku 2300 zaakuggwako wakati w'omwezi ogw'omwenda n'ekkumi, era nga kizibu okujjawo amazima ago.

Ekiseera eky'okulindirira n'okubongoota mu lugero Iwa Matayo 25 kigobererwa okujja kw'anaawasa omugole. Ne kino nga kikkaanya bulungi nnyo n'ebyogeddwa omuli obunnabbi awamu n'ebyalinga ebifaananyi. Byonna nga bikakasa amazima aganamaddala;

bwekityo abakkiriza ne basasaanya obubaka bwa “oluyogaano mu ttumbi,” okwetoloola wonna.

Obubaka bwabuna wonna mangu mbiro okufaanana n’embuyaga ey’ekyanda. Bwatuuka okuva mu kibuga ekimu okudda mu kirala, kyalo ku kyalo, n’okutuuka eyo mu masoso g’ebyalo okutuusa abantu bonna abaali mu kulindirira lwe baazuukusibwa. Akajanja kaggwa mu bantu okufaanana ne suulwe bwasaanawo ng’enjuba evuddeyo. Abakkiriza baggwamu okubusabuusa n’okusoberwa, ne bafuna essuubi awamu n’obuvumu mu mitima gyabwe. Nga tokyawulira basukkiriza abatera okubaawo buli Iwe wabaawo okucamuukirira mu bantu nga tebakugiddwa maanyi ag’Omwoyo wa Katonda era n’ekigambo kye. Embeera ng’efaanana n’abantu bwe beetowazanga nga bakyuka okudda eri Mukama mu Isiraeri owedda bwe baabulirwanga obubaka obw’okwenenya okuva eri baddu be. Ng’olaba omukono gwa Katonda ng&pos;era bwazze akola ku buli mulembe. Tewaaliwo nnyo ssanyu lya kucamuukirira, wabula okwekebera mu mutima, okwatula ebibi n’okukyawa ensi. Omugugu gwe baalina ogwalumyanga n’okuzitoyereza emitima gyabwe kwe kweteekateeka okusaana basisinkane Mukama. Baasabanga wakati mu kugumiikiriza n’okwetukuza mu maaso ga Mukama.

Miller agamba bwe yali ayogera ku mulimu ogwo nti: “Tewali woyinza kulagira ssanyu lisinga: kwe kugamba, nga bwe lyandibadde, nti olizibiikirize olw’ebyo

eby&pos;omumaaso, ab’omu ggulu n’ab’omu nsi Iwe balisanyuka mu kitiibwa n’essanyu eritayogerekeka. Tewali kwogerera waggulu nti kuterekeddwa olw’okwogererwa mu ggulu. Abayimbi basirike nti bali mu kulindirira okwegattibwako eggye lya bamalayika abayimbi okuva mu ggulu.... Bonna nga balina omutima gumu n’emmeeme emu.” - Bliss, pp. 270,271.

N’omulala eyali mu kulindirira akakasa kino nti: “Okukomawo kwa Mukama kwaleetera abantu okwekebera mu mutima n’okukakkanya emmeeme zaabwe mu maaso ga Katonda ali waggulu mu ggulu. Kwabaleetera okukyawa ebintu byonna ebisikiriza eby’ensi, ne baggwaamu entalo n&pos;obukyayi, ne baatuliragana ensobi zaabwe, ne bamenyeka mu maaso ga Katonda^ era nga bwe bejjusa n&pos;okwegayirira mu mutima ogumenyese oyo abasonyiwe era abakkirize. Bekakkanya wansi ne bavuunama mu mwoyo ekitalabwangako. Nga Katonda bwe yayogerera mu nnabbi Yoweeri, olunaku olukulu olwa Mukama olw’entiisa ennyo nnyini, bwe luliba nga lusembedde, bayuze emitima gyabwe so si byambalo byabwe era bakungubage. Era nga Katonda bweyayogerera mu Zekkaliya, omwoyo ogw’ekisa n&pos;ogw’okwegayirira ne gufiikibwa ku baana be; ne batunuulira oyo gwe baafumita, ne bakuba ebiwoobe mu nsi yonna... n&pos;abo abaali banoonya Mukama bwe baalumwa emmeeme zaabwe ku lulwe.”- Bliss, in Advent Sbield and Review, vol. I, p. 271 (January, 1845).

Mu buli kudda obuggya mu ddiini okuzze kubeerawo okuviira ddala mu biro by&pos;abatume, tewabaddewo kudda buggya kwonna kutabaddemu nsobi zikolebwa bantu oba emitego gya Setaani ng'era ne kuno bwe kwali okwaliwo mu mutungo wa 1844. Newakubadde ne kaakano oluvannyuma Iw&pos;emyaka mingi egiyiseewo, bonna abaaliwo era ne beetaba mu kisinde ekyo era ne basigala nga banywevu mu kukkiriza bakyawulira amaanyi ag&pos;obwakatonda agaali mu mulimu ogwo ogw&pos;omukisa era nga bakakasa nti gwali mulimu gwa Katonda.

Mu kuyita nti, "Laba, anaawasa omugole ajja; mufulume okumusisinkana," abalindirizi "baasituka ne balongoosa ettabaaza zaabwe;" ne bayiga ekigambo kya Katonda mu kwagala okwamaanyi okutalabwanganako. Bamalayika baaweerezebwa okuva mu ggulu bazuukuse abo abeebase era abweddemu amaanyi bateekebweteekebwe okwaniriza obubaka. Omulimu tegwayimirizibwawo magezi wadde okutegeera kw'obuntu, wabula mu maanyi ga Katonda. Anti nga si be bayivu wabula abantu abawansi era abewaddeyo abaasooka okuwulira n&pos;okugondera okuyita kuno. Abalimi baava mu nnimiro zaabwe nga tezikunguddwa, bamakanika ne balekawo ebyuma byabwe ebikozesebwa, ne bagenda wakati mu ssanyu n'amaziga okutegeeza okulabula kuno eri ensi. Abo abaasooka okukulembera mu kukola omulimu guno ate be baasembayo okwetaba mu kisinde. Amakanisa okuhvaliza awamu baagaana okuwuliriza obubaka buno, era ebibiina omuli abantu abangi ne bil&pos;uluma ekkanisa ezo. Omulimu gwafiina amaanyi olw'okusaasira kwa Katonda nga kwotadde n'obubaka bwa malayika ow'okubiri.

Obubaka obugamba nti, "Laba, anaawasa omugole ajja!" si bwe bwavaako empaka, newakubadde nga Ebyawandiikibwa bitegerekeka bulungi era byemalirira. Mu byo mwalimu amaanyi agawaliriza n'okukwata ku buli mutima. Nga mu byo temuli kubuusabuusa, wadde okubaako ne kyotomatidde. Kristo bwe yali asemberera ekibuga Yerusaalemi wakati mu buwanguzi, ebibiina by'abantu abaava mu bitundu bingi eby'ensi abajja okukwata embaga y'Okuyitako abaali ku lusozi

Iw'emizeyituuni, beegattira wamu n'ebibiina ebyajja bimugoberera mu luyimba olwali luyimbibwa ne basaakaanya nti: "Aweereddwa omukisa ajja mu linnya lya Mukama!" Matayo 21: 9. Mu ngeri yeemu n'abatakkiriza bwe bajjanga mu nkuŋŋaana z'abalindirizi - abamu nga bali mu kwewuunya, so abalala nga bazze kusunga n'okwerolera ku maanyi agaali mu bubaka obugamba nti: "Labaanaawasa omugole ajja!"

Okusaba mu kiseera ekyo nga kuddibwamu olw'okukkiriza okw'amaanyi kwe baalina: okukkiriza okusaana okwebazibwa n'empeera. Okufaanana n'enkuba etonnya ku ttaka ekkalu, n'Omwoyo wa Katonda bwe yakkanga ku abo abaali bamunoonya. Essanyu nga libula okutta bonna abasuubira nti ekiseera kyonna balabagana amaaso n'amaaso wamu n&pos;Omununuzi waabwe. Amaanyi ag&pos;Omwoyo Omutukukuvu agagonza

era agamenyamenya omutima gaasaanuula emitima gyabwe nga abakkiriza era abeesigwa bwe bafukibwako omukisa mu butagera.

Ekiseera kyatuuka we baali basuubirira okusisinkana Omulokozi waabwe bonna nga bakkakkamu era nga bawombeefu. Nga bakitwala nti kikulu okusooka okwekakasa buli nnkya nti bakkiriziddwa mu maaso ga Katonda. Emitima gyabwe nga giri bumu era nga basaba nnyo buli muntu era n'eri munne. Baateranga okusisinkana mu kyama eyo mu bifo ebyesudde okunyumyamu ne Katonda, essaala ez'okwegayirira ne zirinyanga mu ggulu okuva mu nnimiro ne mu bibira. Nga kibasingira okusooka okwekakasa mu maaso g&pos;Omulokozi okusinga okulya emmere yaabwe eya buli lunaku; nga bwe wabaawo kye batategeera bulungi, olwo nga tebawummula okutuusa nga kigonjoddwa. Bwe baawuliranga muli okubeerawo kw'ekisa kya Katonda ekisonyiwa, ne beegomba okumulabako oyo emmeeme zaabwe gwe zaayaayaaniranga.

Kyokka era nga balindiriddwa okuddamu okusaalirwa. Ekiseera mwe baasuubirira ne kiyila, Omulokozi teyalabikako. Baamulindirira wakati mu buvumu obw'ekitalo, naye nga kaakano bawulira nga Maliyamu bwe yagenda ku ntaana ya Yesu n'agisiŋŋaana nga njereere n'akaaba nga bw'agamba nti" "Baggyeemu Mukama wange, nange simanyi gye bamutadde." Yokaana 20:13.

Entiisa eyaliwo awamu n'okutya nti obubaka bwandiba obwamazima byasooka ne bikwatirira ku batakkiriza okumala akaseera. Era embeera eyo teyaggwawo lumu newakubadde oluvannyuma Iw'ekiseera okuyitawo nga Yesu takomyewo; baasooka ne batya okuduulira abakkiriza olw'okusaalirwa kwe baafuna; wabula bwe bataalaba kabonero konna ak'ekiruyi kya Katonda, ne bava mu kutya kwabwe olwo ne babaduulira n'okubasekerera. Ekibiina kinene eky'abakkiriza abakkiririzanga mu kukomawo kwa Kristo, ne bava mu mazima. Abaasinga okukosebwa mwe mwali abaali abamativu ddala era ne baagala n'okudduka okuva ku nsi eno. Beemulugunya eri Katonda okufaanana nga ne Yona nti waakiri okufa okusinga okubeera abalamu. Ate abo abaali batadde okukkiriza kwabwe ku bannaabwe, so si ku kigambo kya Katonda, nga bamalirivu okukyusa endowooza zaabwe nate. Abanafu n'abatyi ne bawangulwanga byakitalo olw'abasekerezi, era bonna ne boogerera wamu nti tekitugwanira kutya wadde okubaako ne kye tusuubira okubaawo nate. Ekiseera kiyise, Mukama waffe tazze, ensi yaakusigala mu mbeera yeemu eno okumala emyaka lukumi.

Abakkiriza abeesigwa era abamazima olwo nga baawaayo byonna eri Kristo, era nga bakyawulira okubeerawo kwe mu bulamu bwabwe nga bulijjo. Baategeeza ensi okulabula okusembayo era nga bwe bakkiriza; era olwokubanga basuubira nti ebbanga lyonna baanirizibwa mu ggulu eri Omuyigiriza waabwe omukulu n'eggye lyonna erya bamalayika, beeyawula okuva ku bantu abaagaana okukkiriza obubaka. Baasabanga mu maanyi amayitirivu nti: "Jjangu, Mukama wafTe Yesu, jjangu mangu." Ekyennaku

teyajua. Kaakano ng'okuddayo mu bulamu bw'ensi nate omuli okutegana n'okusoberwa, wakati mu kusekererwa n'okuŋŋoolebwa, nga kigezo kya maanyi mu kukkiriza era kizibu okubigumiikiriza.

Kyokka okusaalirwa kuno nga tekwenkana buzito ng'okwo abayigirizwa ba Kristo kwe baayitamu mu kujja kwe okwasooka. Kristo bwe yeebagala omwana gw'endogoyi wakati mu buwanguzi okugenda e Yerusaalemi, abagoberezi be baasuubira nti agenda kutuula ku ntebe ya Dawudi anunule Israeri okuva mu mikono gy'abaginyigiriza. Baavuganya nga balaga ekitiibwa eri Kabaka waabwe wakati mu kusuubira n'okumulaga essanyu essuffu. Bangi ne baaliira engoye zaabwe wakati mu luguudo, oba ne basaasaanya amatabi g'enkindu buli weyali agenda okuyita. Beetaba mu kutendereza bonna nga basanyufu byakitalo nti: "Ozaana eri Omwana wa Dawudi!" Abafalisaayo bwe baatabulwa era ne banyiiga olw'okuwowogana kw'abantu abali mu ssanyu, ne basaba Yesu akome ku bayigirizwa be, yabaddamu nti: "Abo bwe banaasirika, amayinja ganaayogerera waggulu." Lukka 19:40. Obunnabi kyabugwanira okutuukirizibwa. Anti abayigirizwa baali batuukiriza bigendererwa bya Katonda; so nga baali boolekedde okusaalirwa okwamaanyi. Ennaku si nnyingi ezayitawo, ne balaba Mukama waabwe ng'attibwa wakati mu bulumi obwekitalo era n'agalamizibwa mu ntaana. Essuubi lyabwe tebaalituukako n'omulundi n'omugu, era essuubi lyabwe lyafiira wamu ne Kristo. Okutuusa nga Kristo amaze okuzuukira wakati mu buwanguzi okuva mu ntaana ye, lwe baayinza okukitegeera nti byonna byali byalagulwako dda okuyita mu bunnabbi nti: "Kristo kyamugwanira okubonyabonyezebwa n'okuzuukira mu bafu." Ebikolwa By'abatume 17:3.

Mukama waffe yayogerera mu nnabbi Zekkaliya ng'ekyabula emyaka ebikumi bitaano nti: "Sanyuka nnyo ggwe omuwala wa Sayuuni: yogerera waggulu, ggwe omuwala wa Yerusaalemi; laba Kabaka wo ajja gy'oli; ye mutuukirivu era alina obulokozi; muwombeefu era yeebagadde endogoyi." Zekkaliya 9:9. Abayigirizwa singa baakimanya nti Kristo agenda kusalirwa omusango era attibwe, tebandituukirizza bunnabbi buno.

Mu ngeri yeemu Miller awamu ne banne baatuukiriza obunnabbi era ne bategeeza n'obubaka oyo Omuluŋŋamya bwe yalagula nti bulina okutegeezebwa eri ensi, kyokka nga tebandibutegezezza singa baabutegeera bulungi nti busonga ku kusaalirwa kwe baalina okuyitamu, okujako okubuulira obubaka obw'engeri endala eri ensi zonna Kristo alyoke akomewo. Obubaka bwa malayika ow'olubereberye era n'ow'okubiri bwabuulirwa mu kiseera ekifuutu era ne butuukiriza omulimu Katonda gwe yateesa butuukirize.

Ensi yali erindiridde ng'esuubira nti singa ekiseera kiyitawo nga Kristo talabiseeko, abantu bonna abaali mu kulindirira baakwabulira eddiini eyo. Kyokka newakubadde nga waaliwo bangi abaggwaamu amaanyi okuyita mu kukemebwa okungi, waaliwo abaasigala nga banywevu. Ebibala ebyava mu kisinde ky'abadiventi, omuli

obuwombeefu n'okwekebera mu mutima, okukyawa ensi n'okudda obuggya mu bulamu, ebyali mu kuweereza okwo, byonna nga bikakasa nti kwalimu omukono gwa Katonda. Tebaayinza kukiwakanya nti amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu gaaliwo mu kubuulira obubaka bw'okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri, so ng'era tebaayinza kulaba nsobi yonna mu kubala ebiseera nga bwe biri mu bunnabbi. Abalabe baabwe abayivu tebaayinza kusambajja nzivunuula ya bunnabbi buno. Anti nga tebayinza kukkiriza awatali bujulizi bwa Byawandiikibwa bakyuse okukkiriza kwabwe kwe baatuukako okuyita mu kusaba okwamaanyi nga bayiga Ebyawandiikibwa, awamu n'ebirowoozo byabwe okuluŋŋamizibwa n'Omwoyo wa Katonda ko n'emitima nga gyaka olw'omuliro ogw'amaanyi ge; bave ku kukkiriza okuyise mu kugezesebwa okungi n'okuwakanyizibwa abayigiriza b'eddiini n'abagezi ab'omu nsi, era okuzze kuyimirirawo wakati mu kwekobaana kw'abayivu n&pos;aboogezi abamaanyi, era nga bavumibwa n'okujeregebwa abantu abeebitiibwa awamu n'abakopi.

Kyamazima, baalemwa okutuuka ku kye baasuubira okubaawo, naye era ne kino tekyanyeenya kukkiriza kwabwe mu kigambo kya Katonda. Yona bwe yabuulira mu nguudo z'ekibuga Nineeve nti ekibuga kya kugwa mu nnaku makumi ana, Mukama yawulira okwetoowaza kw'abantu baakyo n'aboongera ekiseera eky'ekisa; kyokka obubaka bwa Yona bwaweerezebwa Katonda, ne Nineeve kyagezesebwa nga bwe yasiima. Abadiventi bakkiriza mu ngeri yeemu nti Katonda yabakulembera mu kutegeeza okulabula kuno eri ensi. Baagamba nti, "Kwakema emitima gy'abo bonna ababuwulira, ne buzuukusa abantu basanyukire okulabika kwa Mukama, si nakindi, kwasitula obukyayi eri okudda kwa Yesu naye nga butegeerwa Katonda yekka. Bwateekawo enjawulo... nga abo abaneekebera mu mitima gyabwe baakumanya oluuyi kwe bandibadde singa Kristo yakomawo mu kiseera ekyo - oba nga bandigambye nti, 'Laba, ono ye Katonda waffe; twamulindiriranga, era alitulokola;' oba bandiyise ensozi n'amayinja bibagweko bibakise mu maaso g'oyo atudde ku ntebe ne mu busungu bw'Omwana gw'endiga. Tukkiriza nga Katonda agezezza abantu be, akemye okukkiriza kwabwe, abeekakasizza, n'alaba oba nga baandimutiiriridde ne bava ku ekyo ky'alaba ekibasaanira mu kiseera eky'okugezesebwa; era oba nga bandyefiirizza ensi eno ne beesigama ku kigambo kya Katonda kyokka." - The Adventist Herald and the Signs of the Times Reporter, vol. 8, No. 14 (Nov. !3, 1844).

Endowooza y'abantu bano abaali bakyakkiriza nti Katonda ye yabakulembera okuyita mu ekyo kye baayitamu erabikira ne mu bigambo bya William Miller. Bagamba nti: "Singa mbadde wakubaawo omulundi omulala, ne mpita mu mbeera yeemu ng'eyo gye nnalimu, amazima gali nti, nandikoze nga bwe nakola." "Ndowooza nga nnongoosezza ebyambalo byange okubiggyako omusaayi gw'emyoyo egyo. Era nsuubira nti, okusinziira ku ekyo kye nnali nsobola okukola, sikyalina musango mu kunenyezebwa kwabwe." "Newakubadde nga nfunye okusaalirwa kwa mirundi ebiri," omusajja wa Katonda agamba, "Sinasuulibwa wansi wadde okuggwaamu amaanyi.... Essuubi lyange mu kukomawo kwa

Kristo likyali linywevu ng'obwedda. Nkoze ekyo kyokka kye ndowooza nga bwe bubadde obuvunaanyizibwa bwange. Bwemba nga nawaba, nawabira mu kuyamba, olw'okwagala kwe nalina eri bantu bannange, n'okutuukiriza obuvunaanyizibwa

bwange eri Katonda." "Ekintu kimu kyokka kye mmanyi, saabuulira kirala kyonna wabula kye nzikiriza; ne Katonda abadde wamu nange; amaanyi ge gabadde galabikira mu kuweereza kuno, era bingi ebirungi ebituukiddwako." "Okusinziira ku ndaba ey'obuntu, abantu nkumi na nkumi bakkidde Ebyawandiikibwa okubiyiga Iwa kubuulira bubaka obukwata ku biseera; era olw'ekyo, ne batabaganyizibwa awamu ne Katonda olw'omusaayi gwa Yesu okuyita mu kukkiriza." - Bliss, Pages, 256,255, 277, 280, 281. "Sakiriza kwesembereza bumwenyumwenyu bw'abamalala wadde okwekkiriranya olw'okutiisibwa kw'ensi. Era ne kaakano sigenda kubakwatirwa kisa, so sijja kuva ku mulamwa nti nsiga bukyayi. Sigenda kunoonyeza bulamu bwange mu mikono gyabwe, wadde okutya okubufiirwa bwe kiba nga kwe kusiima kwa Katonda " - J. White, Life of Wm, Miller, page 315.

Katonda teyeerabira bantu be; Omwoyo we yasigala akyali mu abo abataamala gagaana musana gwe baaweebwa wadde okuva mu kisinde ky'abadiventi. Mu bbaluwa eyawandiikibwa eri Abaebbulaniya mulimu ebigambo ebigumya era ebirabula eri abalindirizi abayise mu kugezesebwa nga kuno nti: "Kale temusuulanga bugumu bwammwe obuliko empeera ennene. Kubanga mwetaaga okugumiikiriza, bwe mulimala okukukola Katonda by'ayagala mulyoke muweebwe ekyasuubizibwa. Kubanga wakyasigaddeyo akaseera katono nnyo, Ajja alituuka so talirwa. Naye omutuukirivu wange aliba mulamu Iwa kukkiriza: era bw'addayo ennyuma, emmeeme yange temusanyukira. Naye ffe tetuli ba kudda nnyuma mu kuzikirira, nayetuli ba kukkirizaolw'okulokola obulamu." Abaebbulaniya 10: 35-39.

Okubuulirira kuno okuwandiikiddwa eri ekkanisa ey'okubaawo mu nnaku ez'oluvannyuma bukakafu bwennyini olw'ebigambo ebiraga nti Mukama wafle anaatera okujja: "Kubanga wakyasigaddeyo akaseera katono nnyo, Ajja alituuka so talirwa." Era kuyinza okutegeeza nti wakyayinza okulabika nga Mukama waffe aludde. Kyokka okulabula kuno kwatuukanira ddala n'embeera y'abadiventi mwe baali mu kiseera ekyo. Abantu wano aboogerwako baali mu kabi ak'okukkiriza nga kusaanawo wakati mu nnyanja. Baatuukiriza Katonda by'ayagala nga bagoberera okuluŋŋamizibwa kw'Omwoyo we awamu n'ekigambo kye; kyokka tebaayinza kumanya bigendererwa bye mu ekyo ekyabatuukako, wadde okumanya ekkubo mwe bagwanidde okutambulira, ne batuuka n&pos;okukemebwa oba nga ddala Katonda yabadde abakulembedde. Ebigambo ne bituukirirako nti: "Omutuukirivu wange anaabanga mulamu Iwa kukkiriza." Era ng'omusana bwe gwabaakira wakati mu "luyoogaano mu ttumbi" nga gumulisa ekkubo mwe bagwanidde okutambulira, era ne balaba obunnabbi nga bugiddwako envumbo awamu n'okutuukirira kw'obubonero obulaga nti Kristo ali kumpi okudda, ne batambula

nga bagoberera ekyo kye balaba. Naye kaakano, bonna nga bakubiddwa entiisa y'okusaalirwa, nga bayinza kuyimirirawo Iwa kukkiriza kwokka okuli mu Katonda era ne mu kigambo kye. Abasekerezi nga babagamba nti: "Mwalimbibwa. Muve mu nzikiriza eyo, era mugambe nti eddiini eyo ya Setaani." Naye ekigambo kya Katonda kyagamba nti: "Era bw'addayo ennyuma, emmeeme yange temusanyukira." Okwegaana eddiini kaakano, n'okuwakanya amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu agaalinga mu bubaka bwe baabuuliranga, kuba kuddayo mu geyeena. Baagumizibwanga n'ebigambo bya Pawulo banywere obutasuula "bugumu bwabwe obuliko empeera ennene;" "kubanga mwetaaga okugumiikiriza," "kubanga wakyasigaddeyo akaseera katono, ajja alituuka, so talirwa." Ng'ekkubo lyokka lye balina okukwata lye ly'okusanyukira omusana gwe baafuna okuva eri Katonda, banywerere ku bisuubizo bye n'okweyongera okunoonya mu Byawandiikibwa, nga bwe balinda beetegereze omusana omulala nate.

Essuula 23 — "Ekifo Ekitukuvu" Kitegeeza Ki?

Ekyawandiikibwa ekyasukuluma mu byonna okwazimbirwa era ne kikola ng'empagi okwayimirizibwa enzikiriza y'okukomawo kwa Kristo nga kigamba nti: "Birituusa amakya n'amawungeera enkumi bbiri mu bisatu: awatukuvu ne walyoka walongoosebwa." Danieri 8:14. Bino ebigambo nga bimanyiddwa buli mukkiriza ali mu kulindirira okukomawo kwa Kristo. Byayogerwanga lunye abantu nkumi na nkumi, anti nga bifuuse ŋŋombo mu kukkiriza. Bonna nga bawulira nti essuubi lwabwe n'okwesunga kwabwe kwonna byesigamye ku nsonga enkulu eziri mu lunyiriri olwo ezalangibwa okubaawo. Ennaku zino ez'obunnabbi zaabalirirwa okukoma wakati w'omwezi ogwoomwenda n'ogwekkumi omwaka 1844. Olwo nga kye bafaananya n'Abakristaayo abalala mu nsi, Abadiventi nga bakkiriza nti ensi eno oba ekitundu ku yo we wali ekifo ekitukuvu. Nga bamanyi nti okulongoosa awatukuvu kitegeeza kutukuza nsi eno ng'eyokebwa n'omuliro ku lunaku olukulu olw'enkomerero, era nga Iwakubaawo Kristo nga akomawo. Yensonga Iwaki bakkiriza nti Kristo waakukomawo ku nsi mu 1844.

Kyokka ekiseera kye baasuubira kyayitawo nga talabiseeko. Abakkiriza nga bakimanyi nti Ebyawandiikibwa tebiyinza kulema kutuukirira; wabula ennyinnyola yaabwe ey'obunnabbi y'eteekwa okubaamu ensobi; naye wa awali ensobi? Bangi ne basala eggoye nga bagamba nti ennaku 2300 teziggwaako mu 1844. Nga tewali nsonga ze bawa wabula nti Kristo takomyewo mu kiseera we babadde bamusuubirira. Nga bagamba nti singa ennaku zaggwaako mu 1844, Kristo yandikomyewo okulongoosa awatukuvu ng&pos;atukuza ensi n'omuliro; era olw&pos;okubanga takomyewo, ennaku tezinaggwaako.

Nga bw'okkiriza endowooza eyo oba weegaanye embalirira y'ebiseera nga bwe yali mu kusooka. Ennaku 2300 zaalabibwa nga zaatandika olw'ekiragiro kya Alutagizerugizi okuzaawo n'okuzimba Yerusaalemi ekyateekebwa mu nkola wakati w'omwezi ogw'omwenda n'ekkumi omwaka 457 B.C. Bw'otwala ekiseera kino okuba nga yentandikwa ya byonna, n'oteeka mu nkola byonna ebyalangibwa okubaawo nga bwe biragibwa mu nnyinnyonnyola y'ebiseera eri mu Danieri 9: 25-27, biba biruŋŋama bulungi. Essabbiiti nkaaga mu bbiri, ze nnaku oba emyaka 483 egisooka ku myaka 2300, egyo nga gituuka ku Masiya, afukibwako amafuta; ne ku kubatizibwa kwa Kristo awamu n'okufukibwako Omwoyo Omutukuvu,

mu A.D. 27, ebyo byaliwo ddala mu biseera ebituufu. Mu kitundu kya ssabbiiti ey'ensanvu, Masiya yali wa kuttibwa. Nga wayise emyaka esatu n'ekjtundu okuva Iwe yabatizibwa, Kristo yakomererwa ku musaalaba wakati w'omwezi ogw'okusatu n'ogw'okuna mu A.D. 31. Essabbiiti ensanvu oba emyaka 490, giriwo naddala ku lw'Abayudaaya. Era ku nkomerero y'emyaka gino eggwanga lyabwe lyateeka envumbo ku bujeemi bwabwe eri Kristo bwe baayigganya abayigirizwa be, era abatume ne bakyukira

abamawanga mu A.D. 34. Emyaka 490 egiva ku myaka 2300 bwe giggwaako, osigaza emyaka 1810. Olwo malayika agamba nti: “Awatukuvu ne walyoka walongoosebwa.” Obunnabbi obwasooka bwatuukiririra mu biseera nga bwe byayogerwa awatali kusobyamu.

Bwe baakozesa embalirira y’ebiseera eyo, byonna byali bitegerekeka era nga bikwatagana bulungi, okujjako nga kizibu okutegeera nti okulongoosa awatukuvu okwogerwako nti ddala kwaliwo mu1844. Nga bwe batakkiriza nti ennaku zaggv\aako mu kiseera ekyo nga kivaamu okutabukatabuka, era batuuke n’okulekayo okukkiriza kwabwe kwe baatuukako so ng’obunnabbi buzze butuukirira awatali kubulako.

Wabula Katonda yakulembera abantu be mu kisinde kino; era amaanyi ge awamu n’ekitiibwa kye byaweesa omulimu ekitiibwa, era nga tayinza kukkiriza mulimu gwe gusaanirewo mu buswavu ng’obwo, nga gusekererwa nti okwo kwali kucamuukirira kwa bantu. Teyakkiriza kigambo kye kisigale nga tekitegeerekeka ko n’okubuusibwabuusibwa. Wadde nga bangi baava ku mbalirira y’ebiseera eyasooka bwebatyo ne bawakanya n’obutuufu bw’Abadiventi, abalala baagaana okulekayo ensonga enkulu ez’okukkiriza kwabwe n’ebyo bye bakkiriza ebinywezebwa n’Ebyawandiikibwa era ne bikakasibwa n&pos;Omwoyo wa Katonda. Nga bakkiriza nti baagoberera enkola entuufu ey’okutaputamu Ebyawandiikibwa nga bayiga obunnabbi, olwo nga bawulira nti obwo bwe buvunaanyizibwa bwabwe okunyweza ekyo kye batuuseeko n’okusigala nga bayisa mu ngeri yeemu ey’okunoonya mu Bayibuli. Baddamu okwetegereza okunoonyereza kwabwe n’okuyiga Ebyawandiikibwa wakati mu kusaba ennyo bazuule ensobi yaabwe. Bwe bataalaba nsobi mu mbalirira y’ebiseera by’obunnabbi, ne basalawo banoonyereze ku kifo ekitukuvu.

Mu bye baanoonyerezaako baakizuula nga tewali bujulizi bwa Byawandiikibwa bwonna buwagira ndowooza eyaliwo nti ensi kye kifo ekitukuvu; wabula baazuula okunnyonnyola okugazi okwogera ku kifo ekitukuvu, bwe kyakula, gye kiri kaakano, era n’okuweereza okw’omu kifo ekyo; obujulirwa obw’omuwandiisi nga butegerekeka bulungi nnyo okusobola okumalawo ebibuuzo byonna. Omutume Pawulo mu bbaluwa gye yawandiika eri Abaebbulaniya, agamba: “Era n’endagaano ey’olubereberye yalina empisa ezaalagirwa ez’okusinzanga Katonda, n’ekifo ekitukuvu eky’omu nsi. Kubanga eweema eyakolwa, ey’olubereberye yalimu ekikondo ky’ettabaaza n’emmeeza n’emigaati egy’okulaga; awaayitibwa Awatukuvu. Era ennyuma w’eggigi ery’okubiri yaliyo eweema eyitibwa entukuvu ennyo; eyalimu ekyoterezo ekya zaabu n’essanduuko ey’endagaano eyabikkibwako zaabu enjuyi zonna, eyalimu ekibya ekya zaabu omwali emaanu, n’omuggo gwa Alooni ogwaloka, n’ebipande eby’endagaano; ne kungulu ku yo bakerubi ab’ekitiibwa nga basiikiriza entebe ey’okusaasira.” Abaebbulaniya 9: 1 -5.

Awatukuvu Pawulo waayogerako kye kifo eky'okusisinkanirangamu ekyazimbibwa Musa olw'ekiragiro kya Katonda okuba ekifo ky'Oyo Ali waggulu ennyo eky'oku nsi mwanaabeera. "Era bankolere Awatukuvu; ndyoke ntuule wakati waabwe" (Okuva 25: 8), ekyo kye kiragiro ekyaweebwa Musa bwe yali ku lusozi awamu ne Katonda. Abaana ba Israeri baali mu lugendo nga batambula bayita mu ddungu, ne balagirwa okuzimba eweema esobola okutambuzibwanga; kyokka yali yakitiibwa nnyo nnyini. Ebisenge byayo ebyalinga eby'embaawo nga byabikkibwako ne zaabu ennungi ne binywezebwa n'ebyuma ebya ffeeza, so nga akasolya kaakolebwa mu ntimbe ez'engeri ezenjawulo ezagendanga zibikkibwa ku zzinaazo, olusooka nga Iwakolebwa mu maliba, ate olw&pos;omunda nga lwa bafuta ennungi eyawundibwamu ebifaananyi bya bakerubi. Ng&pos;ojeeko oluggya olw'ebweru omwali ekyoto okwayokerwanga saddaaka, eweema yalinanga ebisenge bibiri ebiyitibwa awatukuvu n'awatukuvu ennyo nga byawulwamu n'olutimbe oluyitibwa eggigi olw'omuwendo omungi ennyo, era olwalinga ne kumulyango oguyingira mu watukuvu.

Mu watukuvu waalingayo ekikondo eky&pos;ettabaaza ku luuyi olw'obukiikaddyo nga kuliko emitwe musanvu okumulisa mu watukuvu emisana n'ekiro; ku luuyi olw&pos;obukiikakkono nga waliyo emmeeza ey'emigaati egy'okulaga; era awo nga ku ggigi eryawula awatukuvu okuva ku wasinga obutukuvu we waalinga ekyoto eky'okwoterezangako obubaane ekya zaabu, okwasitukanga ekire ekyakaloosa, awamu n'okusaba kwa Israeri buli lunaku nga kulinnya eri Katonda.

Mu kifo ekisinga obutukuvu waalingayo essanduuko ey'endagaano eyakolebwa mu muti ogw'omuwendo omungi ng&pos;eyaliiliddwako ne zaabu, omwakuumirwanga ebipande bibiri eby'amayinja Katonda bye yawoolako amateeka ekkumi. Waggulu ku sanduuko, we waalinga entebe ey'okusaasira eyabikkanga ku sanduuko, nga yakolebwa n'obukugu era n'eteekebwako bakerubbi omu ku luuyi olumu n'omulala eruuyi, bonna nga baakolebwa mu zaabu. Ekitiibwa kya Mukama eno gye kyalabikiranga wakati mu kire kya bakerubi abeekitiibwa.

Oluvannyuma nga abaana ba Israeri bamaze okukkalira mu Kanani, eweema yagibwawo ne bakola yeekaalu mu kifo kya yo eyazimbibwa Sulemaani, era nga newakubadde yakolebwa nga yalubeerera era nga ngazi, baagoberera ebipimo bye bimu, era n'ewundibwa mu ngeri yeemu. Ekifo ekitukuvu kyabeerawo bwekityo okumala ekiseera ng'ogyeko Iwe kyalekebwa ne kizika mu biseera bya Danieri, okutuusa Iwe kyazikirizibwa Abaluumi mu A.D. 70.

Kino kye kifo ekitukuvu kyokka ekyali kibadde ku nsi, era Bayibuli kyeyogerako. Era kino Pawulo kyayogerako nga ekifo ekitukuvu eky'omu ndagaano ey'olubereberye. Naye endagaano empya terina kifo kitukuvu?

Bwe baddayo mu kitabo ky'Abaebbulaniya, abaali banoonya amazima baakizuula nga ekjfo ekitukuvu eky'omu ndagaano ey'okubiri oba endagaano einpya kyali mu bigambo

bya Pawulo ebyogeddwako waggulu nti: “Era n’endagaano ey’olubereberye yalina empisa ezaalagirwa ez’okusinzanga Katonda, n’ekifo ekitukuvu eky’omu nsi.”

Ekigambo ne kitegeeza nti Pawulo mu kusooka ayogeddeko ku kifo ekitukuvu kino. Bwe baddako emabega mu ssuula ey’omunaana, ne basoma nti: “Kale mu bigambo bye twogedde kino kye kikolo: Tulina kabona waffe asinga obukulu, afaanana bwatyo eyatuula ku mukono ogwa ddyo ogw’entebe ey’Obukulu obw’omu ggulu, omuweereza w’ebitukuvu, era ow’eweema ey’amazima, Mukama gye yasimba so si muntu.” Abaebbulaniya 8: 1,2.

Wano we tusanga Ekyawandiikibwa ekyogera ku awatukuvu aw’endagaano empya. Ekifo ekitukuvu eky’omu ndagaano ey’olubereberye kyasimbibwa muntu. Era bakabona ab’okunsi mwe baaweererezanga; naye mu kino, Kristo Sabakabona yaweererezaamu ng’atudde ku mukono ogwa ddyo ogwa Katonda. Ekifo ekitukuvu ekimu kyali ku nsi, so ekirala kiri mu ggulu.

Ekirala, eweema eyasimbibwa Musa yakolebwa mu ngeri nga bwe yamulagibwa ku lusozi. Mukama yalagira nti: “Nga byonna bye nkulaga, engeri ey’eweema, n’engeri ey’ebintu byayo byonna bwe mutyo bwe mukola.” Era naayongera okumukuutira nti: “Weekuume obikole mu ngeri yaabyo gye walagibwa ku lusozi.” Okuva 25: 9,40. Era Pawulo agamba nti eweema ey’olubereberye, “kye kifaananyi olw’ebiro ebiriwo; ekirimu ebirabo era ne ssaddaaka ebiweebwayo;” era nga ebifo byakyo ebitukuvu bye “bifaananyi by&pos;ebyo eby’omu ggulu;” nga bakabona abaaweererezangamu okusinziira ku mateeka “baaweerezanga eby’ekifaananyi n’ekisiikirize eky’ebyo eby’omu ggulu,” era nga Kristo “teyayingira mu kifo ekitukuvu ekyakolebwa n&pos;emikono ekyafaanana ng&pos;ekyo eky’amazima; naye mu ggulu mwennyini okulabika kaakano mu maaso ga Katonda ku Iwaffe ”

Ekifo ekitukuvu eky&pos;omu ggulu, Kristo mwaweerereza ku Iwaffe kyekyo eky’amazima, Musa kwe yajja ekifaananyi okuzimba ekifo ekitukuvu eky&pos;oku nsi. Mukama yateeka Omwoyo we ku bazimbi abazimba ekifo ekitukuvu eky&pos;oku nsi. Obukugu obwayolesebwa mu kukizimba bwalaga amagezi ga Katonda. Ebisenge byakyo nga byakaayakana nga zaabu olw’ettabaaza omusanvu ezamulisangako. Emmeeza ey’emigaali egy&pos;okulaga n&pos;ekyoto okwanyokezebwanga obubaane nga bimasasa okukira zaabu empewuleko. Entimbe ezakozesebwa okubikka akasolya mu nda, nga zisiigiddwamu ebifaananyi bya bamalayika mu langi eza bbululu, kakobe awamu ne myukirivu, ebyayongera okulungiya ekifo. Ate mu kisenge eky’okubiri emabega w’eggigi, we waali entebe ya Katonda, ekitiibwa kye gye kyeyolesezanga, etaagendebwanga muntu mulala yenna n’aba mulamu okujjako kabona asinga obukulu.

Ekifo ekitukuvu eky’okunsi ekyalina ekitiibwa ekitenkanika, kyayolesanga eri abantu ne balaba ekitiibwa ekya yeekaalu ey’omu ggulu Kristo omukulembeze waffe

gyaweerereza ku lwaffe mu maaso g’entebe ya Katonda. Ky’ekifo Kabaka wa bakabaka mwatuula, enkumi n’enkumi za bamalayika gye bamuweerereza, n’obukumi emirundi akakumi nga bayimiridde mu maaso ge (Danieri 7: 10); eyo ye yeekaalu eyajjulanga ekitiibwa eky’entebe ya Katonda ey’olubeerera, ekifo ekyali kikoleddwa n’emikono gy’abantu ne kiba eky’ekitiibwa, basseraafi abayima baakyo gye babikkira ku maaso gaabwe nga basinza, naye nga kibikkulako katono ku bugazi ne ku kitiibwa eky’eky’omu ggulu. Kyokka omwo mwe mwayigirizibwa amazima amakulu agakwata ku kununulibwa kw&pos;omuntu n&pos;emikolo egyakolerwangayo nga bwe biri mu yeekaalu ey&pos;omu ggulu.

Ebifo ebibiri ebitukuvu ebya yeekaalu eri ku nsi kifaananyi ku bifo ebibiri ebitukuvu ebya yeekaalu eri mu ggulu. Nga omutume Yokaana bwe yafuna omukisa naalaba yeekaalu ya Katonda ey’omu ggulu ng’ali mu kwolesebwa, mu yo yalabayo “ettabaaza omusanvu ez’omuliro nga zaaka mu maaso g’entebe.” Kubikkulirwa 4:5. Yalaba malayika “ng&pos;alina ekyoto ekya zaabu, n’aweebwa obubaane bungi,

alyoke abuteeke mu kusaba kw’abatukuvu bonna ku kyoto ekya zaabu ekyali mu maaso g’entebe.” Kubikkulirwa 8:3. Wano nnabbi yali afunye omukisa okulaba ekifo ekitukuvu ekisooka eky’omu ggulu; era yalabayo “ekikondo ky&pos;ettabaaza omusanvu ez’omuliro” “n’ekyoto ekya zaabu,” ebirabikira mu kifaananyi ky’ettabaaza eya zaabu n’ekyoto ekyoterezebwako obubaane ebyali mu yeekaalu ey’oku nsi. Era, “ne yeekaalu ya Katonda ey’omu ggulu n&pos;ebikkulwa” (Kubikkulirwa 11:19), n&pos;alaba awatukuvu ennyo emabega w&pos;eggigi ery’omunda. Wano yalaba “essanduuke ey’endagaano ye,” erabikira mu kifaananyi eky’essanduuko Musa gye yakola omwakuumirwanga amateeka ga Katonda.

Bwebatyo bwe baazuula amazima okuyita mu kuyiga ku kifo ekilukuvu nti awatali kubuusabuusa mu ggulu eriyo yeekaalu. Musa yakola yeekaalu ey&pos;oku nsi nga bwe yamulagibwa mu kifaananyi. Era Pawulo agamba nti ekifaananyi kye yalaba kye kya yeekaalu ey’amazima eri mu ggulu. Ne Yokaana akakasa nga ddala yagiraba mu ggulu.

Mu yeekaalu ey’omu ggulu, ekifo Katonda mwabeera, mwe muli entebe ye gyeyanyweza mu butuukirivu ne mu musango. Mu watukuvu ennyo eyo y’eri amateeka ge, obuyinza kw’akufugira n&pos;okuluŋŋamya olulyo lw’omunlu. Essanduuke omuli amateeka ebikkiddwako n’entebe ey’okusaasira, awo Kristo waali ng’awolereza omwonoonyi olw&pos;omusaayi gwe. Bwekilyo ekifaananyi ky’obwenkanya n&pos;okusaasira bwe kirabikira mu nteekateeka y&pos;okununulibwa kw&pos;omuntu. Obweggaltu obwo buyinza kuteekebwawo oyo yekka alina okumanya kwonna era ne butuukirizibwa oyo alina obuyinza bwonna; bwe bweggaffu obuleetera eggulu lyonna okwewuunya ne bavuunama okusinza. Bakerubi ab’omu yeekaalu ey&pos;oku nsi, abalunuzza amaaso gaabwe ku ntebe ey’okusaasira, balaga obwagazi abatukuvu

ab&pos;omu ggulu bwe balina nga beewuunya omulimu gw&pos;obununuzi. Kino kye kyama bamalayika kye beegomba okulaba Katonda nga bwakwatira ekisa omwonoonyi - nga bwayinza okuba omwenkanya ng&pos;asonyiwa omwonoonyi eyeenenya n&pos;azzaawo buggya enkolagana ye n&pos;olulyo olwagwa; era nga Kristo bwe yayinza okukkakkana wansi asitule enkuyanja y'abantu abaali bagenda okuzikiririra mu bunnya abambaze n'ekyambalo eky'obutuukirivu bwe ekitaliiko bbala bagattibwe ne bamalayika abataagwa babeere mu maaso ga Katonda emirembe gyonna.

Omulimu gwa Kristo nga omutabaganya w'omuntu gulagibwa bulungi mu bunnabbi bwa Zekkaliya ku oyo "erinnya lye Ettabi." Nnabbi agamba nti: "Oyo ye alizimba yeekaalu ya Mukama; era oyo ye alitwala ekitiibwa, alituula ku ntebe ye [eya kitaawe] alifuga; era aliba kabona ku ntebe ye; n'okuteesa okw&pos;emireinircmbe kulibeera wakati waabwe bombi." Zekkaliya 6: 12,13.

"Oyo y'alizimba yeekaalu ya Mukama." Kristo gwe musingi, era ye, ye muzimbi w'ekkanisa ya Katonda olwa saddaaka ye gye yawaayo era n'olw&pos;okuba omutabaganya. Omutume Pawulo amwogerako nga "ejjinja eddene eryookunsonda; mu oyo ennyumba yonna, bw'egattibwa obulungi, ekula okubecra yeekaalu entukuvu mu Mukama waft&pos;e: mu oyo era nammwe," agamba, "muzimbibwa wamu okubeera ckisulo kya Katonda mu mwoyo." Abaefeso 2: 20-22.

"Era oyo ye alilwala ekitiibwa." Kristo ye aweebwa ekitiibwa olw'obununuzi bwe yateekawo cri olulyo Iw'omuntu olwagwa. Era oluyimba Iw'abanunule Iwe

baliyimba okuyita mu mirembe gyonna ne lulyoka lubeera nti: "Atwagala era eyatusumulula mu bibi byaffe olw'omusaayi gwe... ekitiibwa n&pos;obuyinza bibeerenga eri oyo emirembe n'emirembe." Okubikkulirwa 1:5,6.

"Alituula ku ntebe ye, alifuga; era aliba kabona ku ntebe ye." Si "wakutuula ku ntebe ye ey'ekitiibwa kaakano," kubanga obwakabaka bwe obwekitiibwa tebunnatuuka. Wabula okutuusa nga, omulimu gwe gw'akola nga omutabaganya gutuuse ku nkomerero yaagwo, olwo, Katonda Iw'alimuwa "okutuula ku ntebe ya Dawudi jjajjaawe," "so obwakabaka bwe tebuliggwaawo." Lukka 1: 32,33. Kristo nga kabona kaakano atudde wamu ne kitaawe ku ntebe ye ey'obwakabaka. Kubikkulirwa 3:21. Leero atudde ku ntebe wamu n'oyo abeerawo era eyeebeezaawo yekka emirembe gyonna oyo eyeetikka obuyinike bwaffe, n'asitula ennaku zaffe," oyo "eyakemebwa mu byonna bumu nga ffe, so nga teyalina kibi," "ayinze okuyamba abo abakemebwa " "Era omuntu yenna bw'akola ekibi, tulina omuwolereza eri Kitaffe." Isaaya 53:4; Abaebbulaniya 4: 15; 2: 18; 1 Yokaana 2:1

Mu kuwolereza, kyamuviiramu okufumitibwa omubiri gwe awamu n'okubetentebwa so nga teyalina bbala. Enniinga ezafumitibwa mu bibatu by'engalo ze, okufumitibwa mu

mbiriizi ze, era n'ebigere bye ebyayonoonebwa, nga byonna byegayirira ku lw'omuntu eyagulibwa n'omuwendo omunene ogwenkanidde awo olw'okumununula.

kCN'okuteesa okw'emiremirembe kulibeera wakati waabwe bombi." Okwagala kwa Kitaffe, okwenkananka n&pos;okw'omwana, ye nsulo ey'obulokozi eri olulyo olwagwa. Yesu yagamba bwe yali tanagenda nti: "Ndibasabira eri Kitange, kubanga Kitange yennyini abaagala." Yokaana 16: 26,27. Anti "Katonda yali mu Kristo ng'atabaganya ensi naye yennyini." 2Abakkolinso 5: 19. Era mu kuweereza kwe nga Kabona mu yeekaalu ey'omu ggulu, "okuteesa okw'emiremirembe kulibeera wakati waabwe bombi." "Kubanga Katonda bwe yayagala ensi bw'ati, n'okuwaayo n'awaayo omwana we eyazaalibwa omu yekka, buli muntu yenna amukkiriza aleme okubula, naye abeere n'obulamu obutaggwaawo." Yokaana 3:16.

Ekibuuzo ekibuuzibwa nti Awatukuvu kye ki? nga kirabika kiddiddwamu bulungi okuyita mu Byawandiikibwa. Ekigambo "awatukuvu," okusinziira nga bwe kikozesebwa mu Bayibuli, okusooka kitegeeza, eweema eyasimbibwa Musa nga bwe yalagibwa eyo ey'omu ggulu; n'ekyookubiri, kitegeeza "eweema eyamazima" y'ey'omu ggulu, eyasongebwangako weema ey'oku nsi. Kristo bwe yafa okuweereza okw'omu kifo kino ne kukomezebwa. Olwo, "eweema eyamazima" eyo eri mu ggulu, n'esigala nga we watukuvu aw'endagaano empya. Kati, ng'obunnabbi bwa Danieri 8: 14 bwe bumaze okutuukirizibwa mu kuweereza kuno, awatukuvu awoogerwako wateekwa okuba nga we watukuvu aw'endagaano empya. Ennaku 2300 we zaggweerako mu 1844, nga tewakyaliwo kifo kitukuvu kyonna ku nsi okumala ebyasa by'emyaka bingi. Bwekityo, obunnabbi obugamba nti: "Birituusa amakya n'amawungeera enkumi bbiri mu bisatu: awatukuvu ne walyoka walongoosebwa," awatali kubuusabuusa busonga ku kifo ekitukuvu eky'omu ggulu.

Naye ekibuuzo ekikulu ddala kisigala nga kibuuzibwa nti: Okulongoosa awatukuvu kitegeezaki? Olw'okubanga mu kifo ekitukuvu eky'oku nsi mwalimu okuweereza, okweereza okwo kulagibwa bulungi okuyita mu Byawandiikibwa eby'Endagaano Enkadde. Naye wayinza okubaawo ekintu kyonna ekyetaaga okulongoosebwa mu

ggulu? Tuyigirizibwa okuyita mu kitabo kya Abaebbulaniya 9 ku kulongoosebwa kw'ebifo byombi - awatukuvu aw'oku nsi n'awatukuvu aw'omu ggulu. "Era mu mateeka kubulako katono ebintu byonna okunaazibwa omusaayi, era awataba kuyiwa musaayi tewabaawo kusonyiyibwa. Kale ebifaananyi by'ebyo eby'omu ggulu kyabigwanira okunaazibwa n'ebyo, naye eby'omu ggulu byennyini okunaazibwa ne ssaddaaka ezisinga ezo" (Abaebbulaniya 9: 22,23), gwe musaayi ogw'omuwendo omungi, ye Kristo.

Okulongoosebwa kw'ebifo byombi mu kiri ekyebifaananyi ne mu kuweereza okwamazima, kuteekwa kutuukirizibwa na kuyiwa musaayi: mu kw'olubereberye, okuyita mu musaayi gw'ensolo, ate mu kw'oluvannyuma, n'omusaayi gwa Kristo. Pawulo

annyonnyola Iwaki okulongoosebwa kuno kwetaagisa na kuyiwa musaayi, kubanga awataba kuyiwa musaayi tewabaawo kusonyiyibwa. Okusonyiyibwa oba okuggibwako ekibi gwe mulimu ogukyasigaddeyo okutuukirizibwa. Naye ekibi kyegatta kitya n'awatukuvu, oba mu yeekaalu ey'omu ggulu oba mu y'oku nsi? Kino kiyinza okutegerekeka nga tutunuulira okuweereza okw'ebifaananyi; kubanga kabona eyaweerezanga mu y&pos;oku nsi, yaweerezanga "eby'ekifaananyi n'ekisiikirize eky'ebyo eby'omu ggulu." Abaebbulaniya 8: 5.

Okuweereza okw'omu watukuvu aw'oku nsi, kwalimu ebitundu bibiri: bakabona abaaweerezanga mu kifo ekitukuvu buli lunaku, ate ne kabona asinga obukulu eyayingiranga mu watukuvu ennyo omulundi gumu mu mwaka, ng'akola omulimu gw'okutabaganya, olw'okulongoosa awatukuvu. Omwonoonyi eyeenenya yajjanga n'essaddaaka ye mu maaso ga weema buli lunaku, n'ateeka emikono gye ku mutwe gw'ensolo etalina musango, ng'agyatulirako ebibi bye, mu kifaananyi eky'okwe[jako ebibi bye bidde ku ssaddaaka. Olwo, ensolo n'ettibwa. "Kubanga awataba kuyiwa musaayi," omutume Pawulo agamba, "tewabaawo kusonyiyibwa." "Kubanga obulamu bw'ennyama buba mu musaayi." Ebyabaleevi 17: II. Omwonoonyi eyazzaanga omusango ku mateeka ga Katonda, amateeka nga gasaba obulamu bwe. Omusaayi gw'ensolo oguliwo ku lw'obulamu bw'omwonoonyi, kaakano aggiddwako ebibi bye ne bidda ku ssaddaaka ne gutwalibwa kabona mu kifo ekitukuvu, n'agumansira ku ggigi, ennyuma waalyo ye waakuumirwanga essanduuko omuli amateeka omwonoonyi g'amenye. Okuyita mu kuweereza kuno, ekibi ne kiyingizibwanga mu watukuvu mu kifaananyi eky'omusaayi. Emikolo gyombi gyalinga akabonero ak'okuyingiza ekibi okuva ku mwonoonyi eyeenenya okudda mu watukuvu.

Ogwo gwegwalinga okulimu ogwakolebwanga buli lunaku okumalako omwaka. Era bw'ebityo n'ebibi bya Isiraeri bwe byayingizibwanga mu watukuvu, era nga, kyetaagisanga okubiggyamu. Katonda yalagira nti wabeewo okutangirira ebifo byombi eby'awatukuvu. "Era anaatangiriranga awatukuvu, olw'obutali bulongoofu bw'abaana ba Isiraeri, n'olw'ebyonoono byabwe, ebibi byabwe byonna: era bwatyo bw'anaakolanga eweema ey'okusisinkanirangamu ebeera nabo wakati mu butali bulongoofu bwabwe." Era n'ekyoto kyetaagisanga okukitangirira, "n'akitukuza okukiggyako obutali bulongoofu bw'abaana ba Isiraeri." Abaleevi 16: 16,19.

Ku lunaku olukulu olw'okutangirirako olwabeerangawo omulundi gumu mu mwaka, kabona yayingiranga mu watukuvu ennyo olw'okulongoosanga awatukuvu. Era omulimu gwe yakolerangayo ne gufundikiranga okuweereza okw'omwaka. Ku

lunaku lw'okutangirira, baaleetanga abaana b'embuzi babiri mu maaso g'omulyango oguyingira mu weema ne zikubwako akalulu, "akalulu akamu ka Mukama, n'akalulu akookubiri ka Azazeri." Oluny. 8. Akalulu ak&pos;embuzi ya Mukama, eyo yattibwanga

nga ekiweebwayo olw’ekibi ku Iw’abantu. Awo kabona n’aleeta omusaayi gw&pos;ayo emabega w’eggigi n’agumansira ku ntebe ey’okusaasira ne mu maaso g’entebe ey’okusaasira. Era omusaayi nga gumansirwa ne ku kyoto kwe baanyookerezanga obubaane ekyalinga mu maaso g’eggigi.

“Awo Alooni anaateekanga emikono gye gyombi ku mutwe gw’embuzi ennamu, n&pos;ayatulira ku yo obutali butuukirivu bwonna obw&pos;abaana ba Isiraeri, n’ebyonoono byabwe byonna, ebibi byabwe byonna; n&pos;abiteeka ku mutwe gw’embuzi, n&pos;agisindiikiriza mu ddungu mu mukono gw&pos;omuntu eyeteeseteese: era embuzi eneesituliranga ku yo obutali butuukirivu bwabwe bwonna n’ebutwala mu nsi eteriimu bantu.” Enyir. 21, 22. Embuzi ya Azazeri teyaddanga mu lusiisira Iw’abaana ba Isiraeri nate, era n’omuntu eyagisindiikirizanga kyamugwaniranga okunaaba n&pos;okwozanga ebyambalo bye mu mazzi alyoke akomewo mu lusiisira.

Omukolo gwonna gwateekebwateekebwanga okulaga n’okunyweza obutukuvu bwa Katonda eri abaana ba Isiraeri era ne bwakyawamu ekibi; so era n’okubalaga nti singa beesembereza ekibi, ekibi kyakubonoona. Buli muntu nga kimugwanira okubonerezanga emmeeme ye okutangirira nga bwe kugenda mu maaso. Emirimu gyonna nga giwummuzibwa, era n’ekibiina kyonna eky&pos;abaana ba lsiraeri olunaku balumala mu kwewombeeka mu maaso ga Katonda, nga basaba, n&pos;okusiibanga, n&pos;okwekebera mu mutima.

Amazima amakulu agakwata ku kutangirira gayigirizibwanga okuyita mu kuweereza okw’ebifaananyi. Ssaddaaka eyaweebwangayo mukifo ky’omwonoonyi yakkirizibwanga; kyokka ekibi tekyaggibwangawo olw’omusaayi gw’ensolo. Olwo ekibi nga kiyingiziddwa mu watukuvu. Omusaayi bwe gwawebwangayo nga ssaddaka, omwonoonyi yategeeranga obuyinza bw’amateeka, n’ayatulanga ebibi bye olw’okumenya amateeka, era n’asaba okusonyiyibwa okuyita mu kukkiriza Omununuzi agenda okujja; wabula nga tannaggibwako musango ogw’okumenya amateeka. Ku lunaku olw’okutangiririrako, kabona asinga obukulu bwe yamalanga okuwaayo ssaddaka ku Iw’ekibiina, yayingiranga n’omusaayi gwa ssaddaaka eno mu watukuvu ennyo, n’agumansira ku ntebe ey&pos;okusaasira, waggulu w’amateeka, olw’okutuukiriza kye gasaba. Olwo, mu kifaananyi kye nga omutabaganya, yeettikkanga ebibi by’abanlu n’abijja mu watukuvu. Yateekanga emikono gye gyombi ku mutwe gw’embuzi eya Azazeri, n’agyatulirako ebibi byonna, mu ngeri eyo, n&pos;abyeggyako ne bidda ku mbuzi. Embuzi olwo n’ebyettikka okubitwala, era ne kitwalibwa nti abantu baawuddwa ku bibi ebyo emirembe gyonna.

Okwo kwe kuweereza kwe baakolanga “abaaweerezanga eby’ekifaananyi n’ekisiikirize eky&pos;ebyo eby’omu ggulu.” Era ebyo eby’ekifaananyi ebyakolebwanga mu kuweereza okw’omu watukuvu aw’oku nsi bikolebwa ne mu kuweereza okwamazima mu watukuvu aw’omu ggulu. Omulokozi waft&pos;e bwe yalinnya mu ggulu, yatandika

okuweereza nga kabona waft&pos;e asinga obukulu. Pawulo agamba: “Kubanga Kristo teyayingira mu kifo ekitukuvu ekyakolebwa n’emikono, ekyafaanana ng’ekyo ekyamazima; naye mu ggulu mwennyini, okulabika kaakano mu maaso ga Katonda ku Iwaffe.” Abaebbulaniya 9: 24.

Okuweereza kwa kabona okuyita mu mwaka ng’ali mu kifo ekitukuvu ekisooka eky’awatukuvu, “wakati w’eggigi” eryalinga ku mulyango era eryayawulanga ekifo ekitukuvu okuva ku luggya olw’ebweru, kulaga omulimu gwa Kristo gwe yatandika okukola mu kuweereza nga kabona okuva Iwe yalinnya mu ggulu. Kubanga gwalinga mulimu gwa kabona okuweerezanga buli lunaku ng’aleeta mu maaso ga Katonda omusaayi gw’ekiweebwayo ku lw’ekibi, era n&pos;okunyookezanga obubaane obwalinnyanga mu ggulu awamu n&pos;okusaba kwa Isiraeri. Ne Kristo bwatyo bwe yeegayirira olw’omusaayi gwe mu maaso ga Kitaawe ku lw’abonoonyi, era ng’amuleetera akaloosa ak’omuwendo oinungi ak&pos;obutuukirivu bwe wamu n’okusaba kw’abakkiriza abeenenyezza. Okwo kwe kwali okuweereza okw’ekifo ekitukuvu ekisooka mu kifo ekitukuvu eky’omu ggulu.

Eyo abayigirizwa ba Kristo gye baamugobereza n’amaaso ag’okukkiriza bwe yalinnya okubava ku maaso. Eno ye waali essuubi lyabwe, “essuubi lye tulina,” Pawulo bw’agamba, “ng’essika ery’obulamu, essuubi eritabuusibwabuusibwa era erinywevu era eriyingira munda w’eggigi; Yesu gye yayingira omukulembeze waffe, bwe yafuuka kabona asinga obukulu emirembe gyonna.” “So si Iwa musaayi gwa mbuzi n’ennyana, naye Iwa musaayi gwe ye, n’ayingirira ddala omulundi gumu mu watukuvu, bwe yamala okufuuka okununula okutaggwaawo ku lwaft&pos;e.” Abaebbulaniya 6: 19,20; 9: 12.

Obuweereza buno bwakolebwanga okumala ebyasa by’emyaka kkuminamunaana awo mu kifo ekitukuvu ekisooka eky’awatukuvu. N’omusaayi gwa Kristo guzze guyimirirawo ku Iw&pos;abakkiriza abeenenya, ne basonyiyibwa era ne bakkirizibwa mu maaso ga Kitaffe, kyokka ebibi byabwe nga bikyali mu bitabo. Nga mu kuweereza okw’ebifaananyi bwe kyagwaniranga okutangirira awatukuvu ku nkomerero y’omwaka, ne bwekityo, omulimu gwa Kristo ogw&pos;okununula omuntu nga tegunakomekerezebwa, kigwanira okutangirira awatukuvu olw’okuggyamu ekibi. Guno gwe mulimu ogwatandika okukolebwa ku nkomerero y’ennaku 2300. Mu kiseera ekyo, kabona waft&pos;e asinga obukulu yayingira mu watukuvu ennyo nga nnabbi Danieri bwe yalagula, okutuukiriza ekitundu ekisembayo mu kuweereza kwe - kwe kulongoosa awatukuvu.

Nga mu kuweereza okwedda ebibi by&pos;abantu bwe byettikkibwanga ssaddaaka ey’ekibi okuyita mu kukkiriza, era ne biyingizibwa mu kifo ekitukuvu okuyita mu kifaananyi eky’omusaayi, era ne mu ndagaano empya ebibi by’abonoonyi abeenenya bwe byettikkibwa Kristo, ekyamazima, ne biyingizibwa mu kifo ekitukuvu eky’omu ggulu. Era

nga n’okulongoosa ekifo ekitukuvu eky’oku nsi bwe kyatuukirizibwanga n’okuggyamu ebibi ebyakyonoonanga, era bwekityo ne mu kulongoosa eky’omu ggulu bwe kigwanira okutuukirizibwa nga kiggibwamu oba okusangulamu ebibi ebyawandiikibwayo. Naye kino nga tekinnatuukiririzibwa, ebitabo kibigwanira okwetegerezebwa okulaba oyo alina okukkiriza mu Kristo era eyeenyezza oba nga asaanira okweyagalira mu mutango gwe. N’olwekyo, okulongoosa awatukuvu kigattako omulimu gw’okukebera ebitabo - kwe kusala omusango. Omulimu guno gulina okukolebwa Kristo nga tannakomawo okujja okununula abantu be; kubanga bw’alijja, alijja n’empeera ye okusasula buli muntu ng’ebikolwa bye bwe biri. Kubikkulirwa 22: 12.

Bwebatyo abaagobereranga omusana ogw’obunnabbi bw’ekigambo bwe baalaba nga, mukifo ky’okukomawo ku nsi ku nkomerero y’ennaku 2300 mu 1844, Kristo yayingira mu watukuvu ennyo aw’ekifo ekitukuvu eky’omu ggulu atuukirize omulimu gwe ogufundikira okutangirira era oguteekateeka okukomawo kwe.

Era kyazuulibwa nti, nga ssaddaka ey’ekibi bwe yasonganga ku Kristo nga ssaddaka, ne kabona asinga obukulu nti yayimirirangawo ku lwa Kristo nga omutabaganya, embuzi ya Azazeri kifaananyi kya Setaani, omutandisi w’ekibi, alyettikka ebibi by’abeenenya mu mazima ku nkomerero ya byonna. Kabona asinga obukulu nga bwe yayinzanga okulongoosa awatukuvu n’aggyawo ebibi olw’omusaayi gwa ssaddaaka ey’ekibi, yabittikkanga embuzi ya Azazeri. Ne Kristo olw’omusaayi gwe, bw’aggyawo ebibi by’abantu be okuva mu kifo ekitukuvu eky’omu ggulu, abiteeke ku Setaani ku nkomerero y’okuweereza kwe, oyo mu kusala omusango alyettikka ekibonerezo ekisembayo. Embuzi ya Azazeri yasindiikirizibwanga mu nsi eteriimu bantu, obutadda nate mu lusiisira Iwa Isiraeri. Ne Setaani bwatyo bw’aligobebwa okuva mu maaso ga Katonda era n&pos;abantu be emirembe gyonna, era asangulibwewo obutaddamu kubeera mulamu nate ekibi bwe kiriba kizikirizibwa awamu n’abonoonyi.

Essuula 24 — Mu Watukuyu Wawatukuyu

Okyokuyiga eky'ekifo ekitukuvu kye baayiga kye kyali ekisumuluzo ekyaggulawo ekyama ekyali mu kusaarirwa okwa 1844. Kyaggulawo oluggi ne balaba amazima gonna mu bulamba bwago, nga gakwatagana era nga geegasse wamu mu kulaga nti omukono gwa Katonda gwe gwakulembera mu kubuulira obubaka bw'okukomawo kwa Kristo era n'okubikkulira abantu be obuvunaanyizibwa bwabwe obwa leero oluvannyuma lw'okubalaga we bayimiridde. Nga abayigirizwa ba Yesu oluvannyuma lw'okunakuwala ennyo era n'okusaarirwa kwe baayitamu mu kiro kiri bwe "baasanyuka bwe baalaba ku Mukama waabwe," era bwekityo bwe kyali ne ku bano bwe baasanyuka bwe baali bamulindira okukomawo omulundi ogwookubiri okuyita mu kukkiriza. Baamusuubira okulabika mu kitiibwa asasule empeera ye eri abaddu be. Essuubi lyabwe bweritaatuukirira, bamuggyako amaaso, ne bakaabira wamu ne Maliyamu bwe yali ku ntaana nti: "Kubanga baggyeemu Mukama wange, nange simanyi gye bamutadde." Naye nga kaakano bayinza okumulaba nate mu kisenge ekyookubiri ekya awatukuvu, oyo ssabakabona omusaasizi, anaatera okulabika nga Kabaka waabwe era Omulokozi. Omusana ogwayaka nga guva mu kifo ekitukuvu gwabamulisiza ne balaba eby'emabega, ebiriwo, era n'ebirijja. Baakimanya nga Katonda yabakulembera olw'ekisa kye ekitawubwa. Newakubadde nabo okufaanana nga n'abayigirizwa abaasooka bwe baalemererwa okutegeera obubaka bwe baabuuliranga, obubaka bwali bwa mazima bwonna. Mu kububuulira baali batuukiriza ebigendererwa bya Katonda, era n'okufliba kwabwe tekwali kwa

bwereere mu Mukama waffe. Essanyu lyabwe lyadda buggya ne "bajaguza essanyu eritayogerekeka, eririna ekitiibwa."

Obunnabbi bwa Danieri 8:14, "Birituusa amakya n'amawungeera enkumi bbiri mu bisatu: awatukuvu ne walyoka walongoosebwa," n'obubaka bwa malayika ow'olubereberye, "Mutye Katonda mumuwe ekitiibwa; kubanga ekiseera eky'omusango gwe kituuse," bwombi bwasonganga ku buweereza bwa Kristo ng'ali mu kifo ekitukuvu ennyo, mu kunoonyereza okw'okusala omusango, so si ku kujja kwa Kristo okujja okununula abantu era n'okuzikiriza ababi. Ensobi teyari mu kubala nnaku ezoogerwako mu bunnabbi, naye ku ekyo ekyali eky'okubaawo ku nkomerero y'ennaku 2300. Ensobi eno yeyaleetera abakkiriza okufuna okusaalirwa, so ng'ate byonna ebyalagulwa mu bunnabbi, era ne byonna bye baalinako obukakafu bw'ebyawandiikibwa nti byakubaawo, byatuukirira. Mu kiseera ekyo kyennyini mwe baali bakungubagira olw'obutatuuka ku ssuubi lyabwe, obunnabbi bwatuukirira ku ekyo obubaka kye bwayogerangako, era ekyali eky'okutuukirira Mukama waffe nga tannakomawo okusasula abaddu be empeera ye.

Kristo yali akomyewo, so si ku nsi, nga bwe baasuubiranga, naye, nga bwe kyalangibwanga okuyita mu kuweereza okw'amazima, eri mu kifo ekitukuvu eky'omu

ggulu. Nnabbi Danieri amwogerako mu kiseera kino nga eyali agenda ewomukadde eyakamala ennaku ennyingi nti: “Ne nda mu ebyo bye nnayolesebwa ekiro, era, laba, ne wajya omu eyafaanana nga omwana w&pos;omuntu n’ebire eby&pos;omu ggulu, n’ajjira ddala” - so si ku nsi, wabula - “eri omukadde eyakamala ennaku ennyingi, ne bamusembeza mu maaso ge.” Danieri 7:13.

Okujja kuno kwogerwako ne nnabbi Malaki nti: “Mukama gwe munoonya alijja mu yeekaalu ye nga tebamanyiridde; n’omubaka w’endagaano gwe musanyukira, laba, ajja, bw&pos;ayogera Mukama w’eggye.” Malaki 3:1. Okujja kwa Mukama mu yeekaalu ye kwabatuukako nga tebamanyiridde. Anti nga tebamusuubira kubeera eyo. Baamusuubira kujja ku nsi “mu muliro ogwaka, ng’awalana eggwanga ku batamanyi Katonda n&pos;abo abatagondera njiri ya Mukama waffe.” 2Abasessaloniika 1: 8.

Kyokka abantu tebaali beeteefuteefu kusisinkana Mukama waabwe. Waali wakyaliwo omulimu ogwetaaga okukolebwa bateekebweteekebwe. Omusana nga gulina okumulisibwa, batunuze ebirowoozo byabwe mu yeekaalu ya Katonda ey’omu ggulu; era nga bwe bagobereza amaaso gaabwe eri Kabona waabwe asinga obukulu ali mu kuweerereza eyo, babikkulirwe obuvunaanyibwa obuggya. Obubaka obulala obw’okulabula n’okuyigiriza nga bulina okutegeezebwa eri ekkanisa.

Nnabbi agamba, “Naye ani ayinza okugumiikiriza olunaku olw’okujja kwe? Era ani aliyimirira ye bw’alirabika? Kubanga aliŋŋanga omuliro gw’oyo alongoosa effeeza, era nga ssabbuuni w’aboozi: era alituula ng’oyo alongoosa effeeza n’agimalamu amasengere, era alirongoosa batabani ba Leevi, era alibasengejja ng’ezzaabu n’effeeza; awo baliwaayo eri Mukama ebiweebwayo mu butuukirivu.” Malaki 3: 2,3. Abo abalibeera abalamu ku nsi nga okuweereza kwa Kristo mu kifo ekitukuvu eky’omu ggulu gyali nga omuwolereza kuweddeko, baakuyimirirawo ku bwabwe awatali mutabaganya mu maaso ga Katonda omutukuvu. Ebyambalo byabwe biteekwa kuba nga tebiriimu bbala, empisa zaabwe nga ziggiddwamu ekibi olw’omusaayi ogumansirwako. Bateekwa okuba abawanguzi mu lutalo luno olw’ekibi okuyita

mu kisa kya Katonda awamu n’okufuba kwabwe. Okunoonyereza mu kiseera eky’okusala omusango nga bwe kugenda mu maaso eri mu ggulu, eno nga n’ebibi by’abakkiriza abeenenya bwe biggibwa okuva mu yeekaalu, wateekwa okubaawo omulimu gw’okwerongoosa, n’okwejjako ebibi mu bantu ba Katonda abali ku nsi. Omulimu guno gulabikira bulungi nnyo mu bubaka bwa Kubikkulirwa 14.

Omulimu guno bwe gulimala okutuukirizibwa, olwo, abagoberezi ba Kristo lwe balibeera nga beeteeseteese okumusisinkana lw’alirabika. “Awo ekiweebwayo kya Yuda ne Yerusaalemi ne kiryoka kisanyusa Mukama nga mu nnaku ezedda era nga mu myaka egyedda.” Malaki 3: 4. Olwo ekkanisa Mukama waffe gy’alyetwalira ng’azze ebeere “ekkanisa ey’ekitiibwa, nga terina bbala newakubadde olufunyiro newakubadde kyonna

kyonna ekifaanana nga bino." Abaefeso 5: 27. Olwo Iw'eryogebwako nti: "Ani oyo atunula ng'emmambya, omulungi ng'omwezi, atangalijja ng'enjuba, ow'entiisa ng'eggye eririna ebendera?" Oluyimba 6: 10.

Ng'ojjeeko okujja kwa Mukama mu yeekaalu ye, era Malaki alagula ne ku kujja kwe omulundi ogwookubiri mu bigambo bino, ng'ajja okusala omusango nti: "Era ndibasemberera okusala omusango; era ndiba mujulirwa mwangu eri abalogo n'eri abenzi n'eri abalayira eby'obulimba; n'eri abo abalyazaamaanya omupakasi empeera ye, nnamwandu n'atalina kitaawe, era abagoba munnaggwanga obutamuwa bibye, so tebantya, bw'ayogera Mukama w'eggye." Malaki 3:5. Yuda ayogera ku kiribaawo mu ngeri yeemu nti: "Laba Mukama yajja n'abatukuvu be kakumi, okuleeta omusango ku bonna, n'okusinza omusango ku bonna abatatya Katonda, n'olw'ebigambo byabwe byonna ebikakanyavu aboonoonyi abatatya Katonda bye bamwogeddeko." Yuda 14, 15. Okujja kuno awamu n'okujja kwa Mukama mu yeekaalu ye, bya njawulo ddala era byeyawudde.

Okujja kwa Mukama nga kabona waffe asinga obukulu ng'ayingira mu kifo ekitukuvu ennyo olw'okulongoosa awatukuvu nga bwe kiragibwa mu Danieri 8: 14; okujja kw'omwana w'omuntu eri omukadde eyaakamala ennaku ennyingi mu Danieri 7: 13; n'okujja kwa Mukama mu yeekaalu ye, okwalagulwako Malaki, byonna binnyonnyola ensonga emu ey'okubaawo; era kino kiragibwa ne mu lugero lwa Kristo olw'abawala ekkumi mu Matayo 25.

Obubaka obulangirira nti, "Laba, anaawasa omugole ajja," bwabuulirwa mu kitundu ekisooka eky'omwaka 1844 era n'ekyasembayo. Olwo ne walabika ebibiina ebibiri ebyogerwako nga, ekimu eky'abasirusiru era n'eky'abalina amagezi - ekimu nga kirindirira n'essanyu okwaniriza okulabika kwa Mukama, era nga babadde beeteekerateekera okumusisinkana; ate ekibiina ekirala, bo bakkiriza amazima olw'okutya n'olw'okucamuukirira naye nga banaku mu kisa kya Katonda. Olugero lugamba, nti, "anaawasa omugole bwe yajja," "abaali beeteeseteese ne bayingira naye mu mbaga ey'obugole." Oku[ja kw'anaawasa omugole okwogerwako wano, kwakubaawo ng'embaga ey'obugole tennabaawo. Embaga ey'obugole etegeeza okwanirizibwa Kristo mu bwakabaka bwe. Ekibuga ekitukuvu, Yerusaalemi ekiggya, ekibuga ekikulu eky'obwakabaka, kye kiyitibwa "omugole, omukazi ow'omwana gw'endiga." "N'antwala mu mwoyo," nnabbi bw'agamba, "n'andaga ekibuga ekitukuvu nga kikka okuva mu ggulu ewa Katonda." Kubikkulirwa 21: 9,10. N'olwekyo kitegerekeka bulungi, nga, omugole omukazi kye kibuga ekitukuvu, n'abawala abaagenda okusisinka anaawasa omugole ye kkanisa. Mu Kubikkulirwa,

abantu ba Katonda b'ebo abaayitibwa ku mbaga ey'obugole bw'Omwana gw'endiga. Kubikkulirwa 19:9. Bwe baba nga baayitibwa tebayinza kuba nga beebagole. Kriso, nga bwekyogeddwa nnabbi Danieri nti, aliweebwa okuva ew'omukadde eyakamala ennaku

ennyingi “okufuga, n’ekitiibwa, n’obwakabaka;” aliweebwa Yerusaalemi ekiggya, era ekibuga ekikulu eky’obwakabaka bwe, “nga kitegekeddwa ng’omugole ayonjeddwa bba.” Danieri 7: 14; Kubikkulirwa 21: 2. Bw’alimala okuweebwa obwakabaka, alijjira mu kitiibwa kye nga Kabaka wa bakabaka era Mukama w’abaami, okujja okununula abantu be, abalituula wamu ne Ibulayimu Isaaka ne Yakobo, ku mmeeza ye mu bwakabaka bwe obw’omu ggulu (Matayo 8: 11; Lukka 22: 30), baliire wamu naye embaga ey’obugole bw’omwana gw’endiga.

Obubaka obulangirira nti, “Laba, anaawasa omugole ajja,” obwabuulirwa mu kitundu ekisooka eky’omwaka 1844, bw’aleetera bangi okusuubira nti Kristo anaatera okujja. Kyokka mu ntuuko y’ekiseera, anaawasa omugole yajja, so si ku nsi, nga bwe baamusuubira, naye eri omukadde eyaakamala ennaku ennyingi ku mbaga ey’obugole, gye yayanirizibwa mu bwakabaka bwe. “Abo abaali beeteeseteese ne bayingira wamu naye ku mbaga ey’obugole: oluggi ne luggalwawo.” Tebaali bakubeerayo ku mbaga mu buntu; kubanga embaga yali mu ggulu, ate nga bo bali ku nsi. Abagoberezi ba Kristo balina “okulindirira Mukama waabwe, w’aliddira ng’ava ku mbaga ey’obugole.” Lukka 12: 36. Naye kibagwanira okumanya omulimu gw’akola n’okumugoberera okuyita mu kukkiriza ng’agenda mu maaso ga Katonda. Eno yensonga lwaki bategeezebwa okugenda wamu naye ku mbaga ey’obugole.

Mu lugero, tutegeezebwa nti abo abaalina amafuta mu macupa gaabwe wamu ne ttabaaza be baagenda ku mbaga ey’obugole. Kitegeeza nti b’ebo abalina okumanya okw’amazima okuva mu Byawandiikibwa, era nga baalina n’Omwoyo wa Katonda awamu n’ekisa kye, era nga mu kiseera kiri ekyali eky’okugezesebwa okungi, baalindirira wakati mu kugumiikiriza, nga banoonya mu Byawandiikibwa okufuna omusana ogusingako - abo ne balaba amazima agakwata ku kifo ekitukuvu eky’omu ggulu era n’okukyuka kw’obuweereza bw’Omulokozi, era okuyita mu kukkiriza ne bamugoberera mu kuweereza okw’omu kifo ekisinga obutukuvu eky’omu ggulu. Era n’abo abakkiriza amazima ago, olw’obujulirwa obw’ebyawandiikibwa, ne bagoberera Kristo okuyita mu kukkiriza ng’agenda mu maaso ga Katonda okutuukiriza obuweereza bwe obusembayo obw’okutabaganya, era ku nkomerero ya byonna baanirize obwakabaka bwe - ne bano b’ebo abaagenda ku mbaga ey’obugole.

Olugero Iwa Matayo 22 lulaga ekifaananyi kye kimu eky’embaga ey’obugole, era n’okukebera ebitabo mu kusala omusango kulagibwa nga kwe kusookerwako embaga ey’obugole okubaawo. Mu kusooka, kabaka yayingira okulaba abagenyi oba nga bambadde ekyambalo ky’obugole, ekyambalo eky’empisa ezaanaazibwa ne zitukuzibwa mu musaayi gw’omwana gw&pos;endiga. Matayo 22: 11; Kubikkulirwa 7: 14. Oyo eyasangibwa nga tatuukiridde, asuulibwa ebweru, naye abo bonna abaakeberebwa ne basangibwa nga bambadde ekyambalo ky’obugole bakkirizibwa Katonda era ne babalibwa nga basaanidde okusikira obwakabaka bwe era batuule wamu naye ku ntebe ye

ey’obwakabaka. Okunoonyereza mu kusala omusango kwe kukebera ebitabo oba okukebera empisa, okusalawo ani eyeteekeddeteekedde obwakabaka bwa Katonda, era gwe mulimu ogulikomekkereza obuweereza bwa Kristo mu yeekaalu ey’omu ggulu.

Omulimu gw’okunoonyereza mu kusala omusango bwe gulikomekerezebwa, ng&pos;amannya ga buli muntu eyakkiriza okugoberera Kristo okuyita mu mirembe gyonna gamaze okwetegerezebwa, olwo, so si kiseera kirala, wabula okutuusa ku olwo, ekiseera eky’ekisa kirikoma, n’oluggi olw’ekisa luliggalwawo. Bwekityo nga bwekyogerwa nti, “Abo abaali beeteeseteese ne bayingira naye mu mbaga ey’obugole: oluggi ne luggalwawo.” Bwekityo, tutwalibwa ddala okuyita mu kuweereza kw’Omulokozi okusembayo, okutuuka mu kiseera omulimu omukulu ogw’okulokola omuntu lwe gulikomekkerezebwa.

Mu kuweereza okw’ekifo ekitukuvu eky’oku nsi, okwali okw’ekisiikirize eky’eri mu ggulu nga bwe tulabye, kabona asinga obukulu bwe yayingiranga mu kifo ekisinga obutukuvu ku lunaku olw’okutangirirako, obuweereza bwe obw’omu kisenge ekisooka nga bukoma. Katonda yalagira nti: “So temubanga muntu mu weema ey’okusisinkanirangamu, bw’anaayingiranga okutangirira mu watukuvu, okutuusa lw’anaafulumanga.” Abaleevi 16: 17. Bwekityo, ne Kristo bwe yayingira mu kifo ekisinga obutukuvu okutuukiriza obuweereza bwe obukomekkereza omulimu gw’okutangirira, obuweereza bwe mu kifo ekitukuvu ekisooka bwakoma. Naye obuweereza obw’omu kifo ekitukuvu ekisooka bwe bwakomanga, obuweereza obw’omu kifo ekisinga obutukuvu nga butandika. Mu kuweereza okwa kabona asinga obukulu ow’oku nsi bwe yafulumanga mu watukuvu ku lunaku olw’okutangirirako, yagendanga eri Katonda okumwanjulira omusaayi gwa ssaddaaka olw’ekibi ku Iwa Isiraeri yenna eri abo abeenenyerezza ddala ebibi byabwe. N’olwekyo Kristo yali atuukirizaako ekitundu kimu ku mulimu gwe nga omuwolereza walfe, olwo alyoke ayingirire ekitundu ekirala eky’okuweereza, era nga yeegayirira mu maaso ga Kitaffe ku lw’abonoonyi olw’omusaayi gwe.

Ekyokuyiga kino Abadiventi baali tebanakitegeera mu 1844. Ekiseera bwe kyayitawo kye baasuubiriramu Omulokozi okujja, baasigala bakyamusuubira okuba nti ajja mangu nnyo; nga balaba batuuse mu kiseera ekizibu, era nti n’omulimu gwa Kristo nga omutabaganya wa Katonda eri omuntu gulabika gukomye. Nga kirabika nga kye baayiga okuva mu Bayibuli nti ekiseera eky’ekisa eri omuntu kiggwaako ng’ebula akaseera katono okutuuka ku kujja kwa Mukama ng’ajjira ku bire eby’eggulu. Kino nga kirabika nga ekisembebwa n’ebyawandiikibwa ebirengeza abantu ku kiseera lwe balinoonya, ne bakonkona era ne bakaabira ku luggi olw’ekisa, naye ne bataggulirwawo. Era beebuuzanga oba nga kino ekiseera we babade balindirira okujja kwa Kristo, si kulwa, nga kye kitandise Kristo alyoke akomewo amangu ddala. Baalowooza nti nga bwe bamaze okulabula ensi ku kiseera eky’omusango, olwo, omulimu gwabwe eri ensi guwedde, era ne bassa wansi okuzitoowerera kw’emmeeme zaabwe olw’okulokolebwa kw’aboonoonyi, okwo nga

kwotadde abasekerezi n'abawoozi ababajereganga olutatadde, ne bakirowooza nti kano kabonero akalaga nti Omwoyo Omutukuvu aggiddwa ku bajeemedde okuyita okw'ekisa. Bino byonna nga binyweza endowooza yaabwe nti ekiseera eky'ekisa kiweddeko, oba nga bwe baakyogeranga nti, "oluggi olw'ekisa luggaddwaawo."

Naye omusana gweyongera okujja wakati mu kunoonyereza kwabwe ku kibuuzo eky'ekifo ekitukuvu. Kaakano nga bategedde nti baali batuufu mu kukkiriza nti ennaku 2300 zaggwaako mu 1844 era nga kye kiseera eky'enkyukakyuka ezaali ez'okubaawo amangu ddala. Naye newakubadde nga oluggi olw'essuubi era

olw'ekisa abantu mwe baayitanga okutuuka eri Katonda okumala emyaka nga 1800 lwali luggaddwaawo, oluggi olulala Iwali lugguddwaawo, era nga abantu basonyiyibwa ebibi byabwe okuyita mu Kristo omuwolereza ali mu kifo ekisinga obutukuvu. Obuweereza bwe obusooka bwali bukomye, obulala bulyoke butandike. Waali wakyaliwo "oluggi oluggule" oluyingira mu yeekaalu ey'omu ggulu, eyo Kristo gy'ali ng'aweereza ku Iw'omwonoonyi.

Kaakano ne balaba ebigambo bya Kristo ebiri mu kitabo kya Kubikkulirwa nga biwandiikirwa eri ekkanisa mu kiseera kino kyennyini nti: "Bw'ati bw'ayogera oyo Omutukuvu, ow'amazima, alina ekisumuluzo kya Dawudi, aggulawo so tewali muntu aliggalawo, aggalawo so tewali muntu aggulawo, nti mmanyi ebikolwa byo: laba, nnateeka mu maaso go oluggi olugguddwaawo, omuntu yenna lw'atayinza kuggalawo." Kubikkulirwa 3: 7,8.

Abo abagoberera Yesu okuyita mu kukkiriza ng'ali ku muliinu omukulu ogw'okutangirira be banaaganyulwa emikisa gye egy'okubatabaganya ne Katonda, so ng'ate abagaanye okukkiriza omusana ogubamulisiza okulaba omulimu gwa Kristo gw'akola kulwabwe si baakuguganyulwamu. Abayudaaya abagaana okukkiriza omusana ogwabaweebwa mu kujja kwa Kristo okwasooka, era ne bagaana n'okumukkiriza nga Omulokozi w'ensi, tebaayinza kufuna kisonyiwo okuyita mu ye. Yesu bwe yalinnya mu ggulu n'ayingira mu kifo ekitukuvu olw'omusaayi gwe ye, awe abayigirizwa be emikisa gye egy'okutabaganya, Abayudaaya baasigala mu kizikiza nga bagenda mu maaso n'okuwangayo ssaddaaka awamu n'ebiweebwayo ebitaliimu. Okuweereza okw'omu bifaananyi awamu n'ebisiikirize kwali kukomye. Oluggi abantu mwe baayitanga okutuuka eri Katonda nga terukyali luggule. Abayudaaya baali bagaanye okumunoonyeza mu ngeri emu yokka mwe yali ayinza okufunibwa, kwe kuweereza okw'omu yeekaalu ey'omu ggulu. N'olwekyo nga tebalina we batabaganira ne Katonda. Eri abo, oluggi lwali lubaggaliddwawo. Tebaalina kye bamanyi ku Kristo nga ssaddaaka ey'amazima era omutabaganya mu maaso ga Katonda; yensonga Iwaki tebaayinza kuganyulwa mu mikisa gye egy'okutabaganya.

Embeera y'Abayudaaya abaagaana okukkiriza Yesu mwe baali batuuse eraga embeera y'abatakkiriza mu Bakristaayo abeesuuliddeyo ogwanaggamba, abasalawo okulagajjalira omulimu Kabona waffe asinga obukulu era ow'okusaasira gw'akola. Mu kuweereza okw'ekifo ekitukuvu eky'okunsi, kabona asinga obukulu bwe yayingiranga mu kifo ekisinga obutukuvu, olusiisira Iwonna olwa Isiraeri Iwakuŋŋaaniranga okwetoloola eweema ne beewombeeka wakati mu kusaba mu maaso ga Katonda, bayinze okuweebwa okusonyiyibwa ebibi byabwe baleme okusalibwako ku kibiina. Olwo tulowooza tutya ku bukulu obw'olunaku olw'okutangirirako olw'amazima, n'omulimu gwa Kabona waffe asinga obukulu gw'akola, awamu n'obuvunaanyizibwa bwafife?

Abantu tebayinza kumala gasonyiyibwa nga bajeemedde okulabula Katonda kw'azze ng'abaweereza olw'ekisa kye. Obubaka okuva mu ggulu bwaweerezebwa eri ensi mu biro bya Nuuwa, era n'okulokolebwa kw'abantu abo kwesigama nnyo ku ngeri gye baayanirizaamu obubaka obwo. Olw'okubanga baajeemera okulabula, n'Omwoyo wa Katonda yabaggibwako era ne bazikiririra mu mataba. Mu biro bya Ibulayimu, ekisa kya Katonda kyakoma okwegayirira ku lw'abantu abazzi b'emisango

mu kibuga Sodoma, era bonna ne bazikirira mu muliro ogwava mu ggulu okujyako Lutti ne mukazi we n'abaana baabwe aboobuwala babiri. Ere bwekityo bwe kyali ne mu biro bya Kristo. Omwana wa Katonda yategeeza Abayudaaya aboomulembe ogwo abaagaana okumukkiriza nti: "Ennyumba yammwe ebalekeddwa kifulukwa." Matayo 23: 38. Obuyinza bwa Katonda obutakoma bwe bwatunula mu biro ebyoluvannyuma ne butegeeza abo "ababula, kubanga tebakkiriza kwagala mazima balyoke balokoke" nti, "Katonda ky'ava abasindikira okukyamya okukola, bakkirize eby'obulimba: bonna balyoke basalirwe omusango abatakkiriza mazima naye abasanyukira obutali butuukirivu." 2Abasessaloniika 2:10-12. Bwe bagaana okukkiriza enjigiriza ey'ekigambo kye, Katonda wakubaggyako Omwoyo we Omutukuvu olwo basigalire okukkiriza eby'obulimba bye baagala.

Eky'omukisa omulungi Kristo akyegayirira ku lw'omuntu, era n'omusana gwe gwakwakira abo bonna abagunoonya. Newakubadde nga kino tekyasooka kutegeerebwa b'Adiventi, oluvannyuma kyagenda kitegerekeka okuyita mu Byawandiikibwa ebyayongeranga okunnyonnyola kye baali bategedde.

Okusaalirwa okwa 1844 kwaddirirwa ekiseera eky'okugezesebwa okwamaanyi eri abo abaali bakyakkiririza mu kukomawo kwa Kristo. Ekyabagumyanga kyokka, gwe musana gwe baafuna ne gubakulembera okubatuusa mu yeekaalu ey'omu ggulu. Abamu baasuulawo okukkiriza kwabwe, okukkiriza Omwoyo Omutukuvu kwe yatandikawo era kwe baalina mu ngeri gye baabalangamu ennaku ezoogerwako mu bunnabbi, ne batwala endowooza z'abantu oba Setaani. Ekibiina ekirala ne kinywera nga kikkiriza nti Mukama ye yabakulembera okuyita mu mbeera eyo; era wakati mu kugumiikiriza n'okutunula

awamu n’okusaba, baayinza okutegeera okuteesa kwa Katonda, ne balaba Kabona waabwe asinga obukulu nga yayingira mu weema ey’omu ggulu okutandika obuweereza obulala, era, bwe baamugoberera okuyita mu kukkiriza ne balaba n’obuvunaanyizibwa bw’ekkanisa obulifiindikira omulimu. Baategeera bulungi obubaka bwa malayika owoolubereberye era n’owookubiri, bwebatyo ne beeteekateeka okwaniriza n’okutegeeza ensi okulabula okuli mu bubaka bwa malayika owookusatu ali mu Kubikkulirwa 14.

Essuula 25 — Amateeka Ga Katonda Agatakyukakyuka

"Ne yeekaalu ya Katonda ey'omu ggulu n'ebikkulwa; ne walabika mu yeekaayu ye essanduuke y'endagaano ye." Kubikkulibwa 11: 19. Essanduuko y'endagaano ya Katonda eri mu kifo ekisinga obutukuvu, kye kisenge ekyookubiri mu yeekaalu. Ekisenge kino kyaggulibwanga omulundi gumu ku lunaku lw'okutangirirako n'okulongoosa awatukuvu mu kuweereza okw'omu weema ey'oku nsi okwalinga "okw'ekisiikirize n'ebifaananyi by'ebyo eby'omu ggulu." N'olwekyo okulangirira

nti yeekaalu ya Katonda ey'omu ggulu n'ebikkulwa, ne walabika essanduuke y'endagaano ye kitegeeza okuggula ekifo ekisinga obutukuvu eky'omu ggulu ekya yeekaalu ya Katonda mu 1844 Kristo bwe yayingira okutuukiriza omulimu gwe ogufundikira okutangirira. Abo abaagoberera Kabona waabwe asinga obukulu mu kifo ekisinga obutukuvu baalaba n'essanduuko y'endagaano ye. Olw'okubanga baali bayize eky'okuyiga eky'ekifo ekitukuvu, baategeera okukyuka kw'obuweereza bw'Omulokozi, era ne bamulaba nga kaakano ali mu kuweereza mu maaso g'essanduuko ya Katonda, ng'awolereza omwonoonyi olw'omusaayi gwe.

Essanduuko eyalinga mu weema ey'oku nsi mwe mwakuumirwanga ebipande ebibiri eby'amayinja, okwawandiikibwako ebiragiro ebiri mu mateeka ga Katonda. Essanduuko yalinga muteresi ow'ebipande eby'amateeka, n'olwekyo yabanga yamuwendo era ntukuvu Iwakukuumirangamu biragiro bya Katonda. Yeekaalu ya Katonda bwe yabikkulibwa mu ggulu, ne walabika essanduuko y'endagaano ye. Mu watukuvu w'awatukuvu, eyo mu yeekaalu ey'omu ggulu, mwe mukuumirwa amateeka ga Katonda amateeka agayogerebwa Katonda mwene wakati mu kubwatuka okwali ku Sinaayi era ne gawandiikibwa n'engalo ya Katonda yennyini ku bipande eby'amayinja.

Amateeka ga Katonda agali mu yeekaalu mu ggulu, ye nsibuko w'amateeka gonna, bwe buwandiike obutawaba omuli ebiragiro ebyawandiikibwa ku bipande ne Musa ge yawandiika mu bitabo bye ebitaano. Bwe baazuula era ne bategeera obukulu bw'ensonga eyo, baatuuka n'okumanya obutukuvu bw'amateeka ga Katonda era ne bwe gatakyukakyuka. Baalaba okusingako ne bwe baali balaba amaanyi agali mu bigambo by'Omulokozi ebigamba nti: "Eggulu n'ensi okutuusa lwe biriggwaawo, ennukuta emu newakubadde akatonnyeze akamu ak'omu mateeka tekaliggwaawo." Matayo 5: 18. Olw'okubanga amateeka ga Katonda ge gabikkula ekyo kyali, obuwandiike obw'empisa ze, gateekwa okunywerera emirembe gyonna, "ng'omujulirwa omwesigwa mu ggulu." Obutaggyamu wadde ekiragiro ekimu ekiri mu mateeka oba okukyusa akatonnyeze akamu. Omuyimbi wa Zabbuli agamba: "Emirembe gyonna, ai Mukama, ekigambo kyo

kinyweredde mu ggulu." "Ebiragiro bye byonna binywerera. Biteekebwawo emirembe n'emirembe." Zabbuli 119: 89; 111: 7,8.

Wakati mu mateeka ekkumi mwe muli etteeka eryookuna nga bwe lyasooka okwogerwa nti: "Jjukira olunaku olwa Ssabbiiti okulutukuzanga. Ennaku omukaaga okulanga emirimu gyo gyonna: naye olunaku olw'omusanvu ye Ssabbiiti eri Mukama Katonda wo: olunaku olwo tolukolerangako mirimu gyo gyonna gyonna; so naawe wekka, newakubadde omwana wo omulenzi, newakubadde omwano omuwala, newakubadde omuddu wo, newakubadde omuzaana wo, newakubadde ebisolo byo, newakubadde munnaggwanga ali omumwo: kubanga mu nnaku omukaaga Mukama mwe yakolera eggulu n'ensi, ennyanja, n'ebintu byonna ebirimu, n'awummulira ku lunaku olw'omusanvu: Mukama kyeyava aluwa omukisa olunaku olwa Ssabbiiti n'alutukuza." Okuva 20: 8-11.

Omwoyo wa Katonda yalumiriza nnyo emitima gy'abayizi bano ab'ekigambo kye. Muli nga bawulira okulumwa olw'okubanga babadde bamenya ebiragiro bino olw'obutaffangayo ku kiwummulo eky'olunaku lw'Omutonzi. Olwo baatandika okunoonya ensonga Iwaki babadde bakuuma olunaku olusooka mu nnaku omusanvu

mukifo ky'olunaku lwa Katonda olwatukuzibwa. Naye tebaazuulayo bujulizi bwonna mu Byawandiikibwa obulaga nti etteeka eryookuna lyaggibwawo oba nti Ssabbiiti yakyusibwa; omukisa ogwateekebwa ku lunaku olwoomusanvu teguluggibwangako. Babadde nga banoonya mu bwesigwa okutegeera Katonda ky'ayagala; kaakano nga bamaze okwezuula nga bwe bali abamenyi b'amateeka ga Katonda, emitima gyabwe ne bajjula okunakuwala, ne basalawo balage obuwulize bwabwe eri Katonda nga bakuuma Ssabbiiti ye nga ntukuvu.

Okuva mu ddiini gye baali bamaze okuzuula tekyali kyangu. So ng'ate tewali n'omu ataayinza kulaba nti yeekaalu ey'oku nsi bw'eba nga yali kifaananyi ky'ebyo eby'omu ggulu, amateeka agaalinga mu ssanduuko y'endagaano eri ku nsi nti gaali buwandiike obukakasa okubeerawo kw'amateeka mu ssanduuko eya yeekaalu ey'omu ggulu; era nga bwe baba bakkiriza amazima agakwata ku yeekaalu ey'omu ggulu kizingiramu n'okukkiriza amateeka ga Katonda kye gagamba omuli n'etteeka eryookuna erya Ssabbiiti. Wano we baasanga obukaawu n'okuwakanyizibwa okungi ku njigiriza y'ebyawandiikibwa eyali ekwatagana obulungi ng'ebikkula obuweereza bwa Kristo mu yeekaalu ey'omu ggulu. Bangi ne baagala baggalewo oluggi Katonda Iwagguddewo, era baggulewo oluggi Iwaggaddewo. Naye "oyo aggulawo so tewali muntu aliggalawo, aggalawo so tewali muntu aggulawo," yali agambye nti: "Laba nnateeka mu maaso go oluggi oluggule, omuntu yenna lw'atayinza kuggalawo." Kubikkulirwa 3: 7,8. Kristo yali aggudde oluggi oba nga ayingiridde obuweereza obw'omu kifo ekisinga obutukuvu, ng'omusana gumulisibwa okuva mu luggi olwo oluggule olwa yeekaalu ey'omu ggulu, era ne balaba

n’etteeka eryookuna wakati mu mateeka agaali mu watukuvu; weema eyasimbibwa Katonda, omuntu yenna gyatayinza kumenya.

Kyokka abo abakkiriza omusana ogukwata ku buweereza bwa Kristo ng’omutabaganya n’amateeka ga Katonda ag’olubeerera, baakizuula nga gano ge mazima agalabikira mu Kubikkulirwa 14. Obubaka obuli mu ssuula eno bwogera ku kulabula kwa mirundi esatu nga buteekateeka abantu abali mu nsi olw’oku[ja kwa Mukama omulundi ogwookubiri. Ekirangiriro ekyogera nti: “Kubanga ekiseera eky’omusango gwe kituuse,” kisonga ku buweereza bwa Kristo obufundikira omulimu gwe ogw’okulokola abantu. Amazima ago gaakulangirirwa okutuusa ku nkomerero y’okuweereza kwa Kristo ng’omuworereza alyoke akomewo ku nsi okutwala abantu be ye gyali. Ekiseera eky’okusala omusango ekyatandika mu mwaka 1844 kyakweyongera okutuusa ng’erinnya lya buli muntu likoneddwako, omuli ag’abalamu n’abafu; y’ensonga Iwaki kyakweyongera okutuusa ku nkomerero y’ekiseera eky’ekisa. Obubaka bulagira abantu nti, “Mutye Katonda, mumuwe ekitiibwa,” era nti “mumusinze eyakola eggulu n’ensi, n’ennyanja, n’ensulo z’amazzi,” bayinze okweteekateeka n’okuyimirira mu kiseera eky’okusala omusango. Abantu bwe banakkiriza okulabula kuno, olwo, ekigambo ne kilyoka kituukirira nti, bano be “bakwata ebiragiro bya Katonda era abalina okutegeeza kwa Yesu.” Okusobola okweteekateeka obulungi olw’ekiseera eky’okusala omusango, kigwanira abantu okukwata amateeka ga Katonda. Amateeka ago ge galibeera ekigera ky’empisa mu kusala omusango. Omutume Pawulo agamba nti: “Era bonna abaayonoonanga nga balina mateeka, balisalirwa omusango n’amateeka... ku lunaku Katonda kw’alisalira omusango gw’ebyama by’abantu, ku bwa Yesu Kristo.” Era

agamba nti, “abakola eby’amateeka be baliweebwa obutuukirivu.” Abaluumi 2: 12-16. Okukkiriza nsonga nkulu mu kukuuma amateeka ga Katonda; kubanga, “awataba kukkiriza tekiyinzika kusiimibwa ye ” Era “na buli ekitava mu kukkiriza kye kibi.” Abaebbulaniya 11: 6; Abaluumi 14: 23.

Abantu bayitibwa okuyita mu malayika ow’olubereberye nti, “mutye Katonda era mumuwe ekitiibwa,” bamusinze kubanga ye Mutonzi eyatonda eggulu n’ensi. Mu kukola kino balina okubeera abawulize eri amateeka ga Katonda. Omugezigezi agamba nti: “Otyanga Katonda, okwatanga ebiragiro bye: kubanga ebyo bye byonna ebigwanira omuntu.” Omubuulizi 12: 13. Katonda tayinza kusiima kusinza kwaffe awatali kaba buwulize eri ebiragiro bye. “Kubanga kuno kwe kwagala kwa Katonda ffe okukwatanga ebiragiro bye.” “Akyusa okutu kwe obutawulira mateeka n’okusaba kwe kwamuzizo.” 1 Yokaana 5: 3; Omubuulizi 28: 9.

Abantu okusinzanga Katonda kusibuka ku mazima gano nti ye, ye Mutonzi era nga n’ebitonde byonna bibeerawo ku lulwe. Era buli Bayibuli lw’eyogera ku Katonda nga agamba okumussaamu ekitiibwa n’okumusinza, asukkulumizibwe okukira ku bakatonda

b'abamawanga, emwogerako ng'eraga obuyiza obw'obutonzi bwe. "Kubanga bakatonda bonna ab'abamawanga bye bifaananyi: naye Mukama ye yakola eggulu n'ensi." Zabbuli 96: 5. "Kale ani gwemulinfaananya nze okumwenkana? bw'ayogera Omutukuvu. Muyimuse amaaso gammwe waggulu mulabe eyatonda ebyo bw'ali." "Kubanga bw'atyo bw'ayogera Mukama eyatonda eggulu, ye Katonda eyabumba ensi n'agikola ye yaginyweza, yagitonda obutaba ddungu.... Nze Mukama so tewali mulala." Isaaya 40:25,26; 45:18. Owa zabbuli agamba: "Mumanye nga Mukama ye Katonda: Oyo ye yatutunda naffe tuli babe." "Mujje, tusinze, tuvuuname: tufukamire mu maaso ga Mukama Omutonzi waffe." Zabbuli 100:3; 95:6. Era n'ebitonde ebitukuvu ebisinza Katonda mu ggulu byogera ensonga Iwaki bisinza oyo nti: "Osaanidde ggwe, Mukama waffe, Katonda waffe, okuweebwanga ekitiibwa n'ettendo n'obuyinza: kubanga ggwe wabitonda byonna era byabaawo Iwa kusiima kwo, era byatondebwa." Kubikkulirwa 4: 11.

Abantu bakowoolebwa mu Kubikkulirwa 14 basinze Omutonzi; era n'obunnabbi butulaga ekibiina ky'abantu abo oluvannyuma lw'okukkiriza obubaka bwa bamalayika abasatu, kaakano nga bakuuma ebiragiro bya Katonda. Ekimu ku biragiro bino kisongera ddala ku Katonda ng'Omutonzi. Ekiragiro ekyookuna kigamba nti: "Naye olunaku olw'omusanvu ye Ssabbiiti eri Mukama Katonda wo.. ..Kubanga mu nnaku omukaaga Mukama mwe yakolera eggulu n'ensi, ennyanja, n'ebintu byonna ebirimu, n'awummulira ku lunaku olw'omusanvu: Mukama kyeyava aluwa omukisa olunaku olwa Ssabbiiti n'alutukuza." Okuva 20: 10,11. Katonda ng'ayogera ku Ssabbiiti era agamba nti "ke kabonero... mulyoke mumanye nga nze Mukama Katonda wammwe." Ezekieri 20:20. Era n'ensonga n'eweebwa nti "kubanga mu nnaku mukaaga Mukama mwe yakolera eggulu n'ensi, ne ku lunaku olwoomusanvu n'awummula n'aweera." Okuva 31:17.

"Ssabbiiti ng'ekijjukizo ky'obutonzi nkulu nnyo olw'ensonga nti etulaga buli kiseera ensonga eyamazima Iwaki kitugwanira okusinzanga Katonda" - kubanga ye, ye Mutonzi era naffe tuli bitonde bye. "N'olwekyo, Ssabbiiti musingi mukulu mu kusinza Katonda, kubanga y'etuyigiriza amazima gano amakulu ne gatasobola kusanguka, so tewali kijjukizo kirala kyonna kituyigiriza nsonga eno. Ensonga

ey'amazima etuleetera okusinza Katonda, nga si Iwa lunaku Iwa musanvu kyokka, wabula mu kusinza okw'engeri zonna, eri mu njawulo eri wakati w'Omutonzi n'ebitonde. Amazima gano tegalikaddiwa, era tegalyerabirwa." J. N. Andrews, History of the Sabbath, Chapter 27. Olw'okwagala oku[jukizanga abantu amazima gano, Katonda kyeyava ateekawo Ssabbiiti mu lusuku Adeni; kale singa tuyukiranga amazima gano nti ye ye Mutonzi waffe era nga yensonga etuleetanga mu maaso ge okumusinza, kavuna Ssabbiiti erisigala nga ke kabonero era ekijjukizo ky'obutonzi. Singa Ssabbiiti yali ekuumibwa abantu bonna, ebirowoozo by'abantu n'ebyo bye beegomba byanditunuulidde Katonda oyo assibwamu ekitiibwa era asinzibwa, era tewandibaddewo n'omu asinza bifaananyi, oba atakkiriza wadde omukafiiri. Okukuuma Ssabbiiti kabonero akalaga obuwulize eri

Katonda ow'amazima, oyo "eyakola eggulu n'ensi, n'ennyanja, n'ensulo ez'amazzi." Obubaka buddirirwa ekiragiro ekiyita abantu okusinza Katonda era bakuume ebiragiro bye naddala okukuuma etteeka eryookuna.

Ate ku luuyi olulala ng'oggyeeko abo abakuuma ebiragiro bya Katonda era abalina okutegeeza kwa Yesu, malayika owookusatu ayogera ku kibiina ekirala, ng'akirabula olw'ensobi zaabwe ze bakola nti: "Omuntu yenna bw'asinza ensolo n'ekifaananyi kyayo, era bw'akkiriza enkovu ku kyenyi kye, oba ku mukono gwe, oyo naye alinywa ku mwenge ogw'obusungu bwa Katonda." Kubikkulirwa 14: 9,10. Wano kyetaagisa okumanya amakulu amatuufu ag'obubonero obukozeseddwa okusobola okutegeera obulungi obubaka buno. Kitegeezaki bw'ayogera ensolo, ekifaananyi oba enkovu?

Obunnabbi omuli obubonero buno butandikira mu Kubikkulirwa 12, ogusota we gwayagalira okuzikiriza Kristo mu kuzaalibwa kwe. Ogusota gwogerwako nga ye Setaani (Kubikkulirwa 12: 9); oyo yeyakolera mu Kerode okwagala okutta Omulokozi. Naye omubaka wa Setaani omukulu mu kulwana ne Kristo awamu n'abantu be mu kyasa ekyasooka mu mulembe gw'Obukristaayo bwali bwakabaka bwa Luumi, obwafugibwanga eddiini z'obukafiiri. Bwekityo, newakubadde nga ogusota kitegeeza Setaani, mu ngeri endala kabonero aka Luumi enkafiiri.

Mu ssuula 13 (ennyir. 1-10) woogera ku nsolo endala, "eyali efaanana ng'engo," ogusota ne gugiwa "amaanyi gaayo, n'entebe yaayo ey'obwakabaka, n'obuyinza bungi." Akabonero kano kategeeza bwapapa era nga bwekitwalibwa kumpi eddiini z'Obupulotestanti zonna, era nga bw'afuna amaanyi n'entebe era n'obuyinza obwalinga obw'obwakabaka bwa Luumi eyedda. Ng'ayogera ku nsolo eyali efaanana ng'engo, agamba nti, "N'eweebwa akamwa akoogera ebikulu n'obuwoozi.... N'eyasamya akamwa kaayo okuwoola Katonda, okuwoola erinnya lye, n'eweema ye n'abatuula mu ggulu. N'eweebwa okulwana n'abatukuvu n'okubawangula: n'eweebwa obuyinza ku buli kika n'abantu n'olulimi n'eggwanga. Awatali kubuusabuusa obunnabbi buno kumpi obufaananira ddala n'obw'akayembe akatono mu Danieri 7, busonga ku bwapapa.

"N'eweebwa obuyinza okumala emyezi amakumi ana mu ebiri." Era nnabbi agamba nti, tcN'endaba omutwe gumu ku mitwe gyayo nga gufumitiddwa ekiwundu okufa." Era nti: "Omuntu yenna bw'ayagala okunyaga, anyagibwa: omuntu yenna bw'atta n'ekitala, kimugwanira naye okuttibwa n'ekitala." Emyezi amakumi ana mu ebiri kye kimu "n'ekiseera ebiseera n'ekitundu kyekiseera, oba ennaku 1260

ebiri mu Danieri 7 - ekiseera obuyinza bw'obwapapa mwe bwayigganyiriza abantu ba Katonda. Ekiseera kino nga bwe kibadde kyogerwako mu ssuula zetuyiseemu, kyatandikira ku bwapapa kufuna buyinza bw'abyabufuzi mu A.D. 538 era ne kiggwaako mu 1798. Mu kiseera ekyo amagye ga Bufalansa gaatwala papa mu bunyage, obwapapa ne bufuna

ekiwundu eky'okufa obunnabbi ne butuukirira nti, oyo "bw&pos;ayagala okunyaga, anyagibwa."

Wano twongera okulagibwa n'akabonero akalala. Nnabbi agamba: "Ne ndaba ensolo endala ng'eva mu nsi; era yalina amayembe abiri agafaanana ng'ag'omwana gw'endiga." Olunyir.l 1. Bw'otunuulira ensolo eno n'engeri gye yasitukamu, kiraga nga eggwanga eryogerwako lya njawulo okuva ku ago getulabye mu bubonero obwogeddwako. Amawanga ag&pos;amaanyi agazze gafuga ensi gaalagibwa nnabbi Danieri mu bifaananyi eby'ensolo ezawambanga obuyinza, ezasituka nga ziva mu "mpewo ez'omu ggulu ennya ezawamatuka ku nnyanja ennene." Danieri 7: 2. Mu Kubikkulirwa 17, malayika annyonnyola ng'agamba nti amazzi gategeeza "bantu n'ebibiina n'amawanga n'ennimi." Empewo kabonero ka ntalo. Empewo ennya eziva mu ggulu nga zikuntira ku nnyanja ennene ziraga entalo ez'okuwamba n&pos;enkyukakyuka ezibeerawo ng'amawanga gatwala obuyinza.

Naye ensolo erina amayembe agafaanana ng'ag'omwana gw'endiga yalabibwa ng'eva mu nsi. Mukifo ky'okuba nti yo ekozesa maanyi mu kuwangula obuyinza obulala esobole okubaawo, eggwanga lino eryogerwako lyakusituka okuva mu kitundu ekitabaddeemu bantu, ne likula mpola mpola era mu mirembe. Olwekyo, si lyakusituka nga liva mu mawanga agajjuddemu abantu ageerwanangako okusobola okubeerawo nga bwe kyabanga mu nsi ezo - okusiikuuka kw'ennyanja "y'abantu n'ebibiina n'amawanga n'ennimi." Eggwanga lino liyina kunoonyezebwa ku Ssemazinga y'omu Bugwanjuba.

Ggwanga ki eryasituka okuva mu Nsi Empya mu 1798 nga lifuna obuyinza, era nga lyolesa okufuuka eryamaanyi era nga litunuuliddwa amawanga gonna ag'ensi? Akabonero kano toyinza kukageragеranyiza ku ggwanga ddala lyonna. Waliwo eggwanga limu, era limu lyokka erituukana n'obunnabbi buno; anti busonga ku Amerika ey'obukiikakkono. Ebigambo bino byennyini eby'omuwandiisi w'ebitukuvu bizze biddiŋijanibwamu n'aboogezi awamu ne bannabyafaayo nga balaga okusituka n&pos;okukula okw'eggwanga lino. Ensolo yalabibwa nga "esituka eva mu nsi;" okusinziira ku muwuunuzi w'ebigambo, ye mukwogera nti "ng'eva mu nnyanja," yagamba nti: "ng'ekula oba ng'emera ng'ekimera." Era nga bwe tulabye, eggwanga lyakusituka mu nsi etebaddeemu bantu. Omuwandiisi omumanyifu, bwe yali annyonnyola eggwanga lya Amerika engeri gye lyasitukamu, alyogerako nga "ekyama ekyamerukira wakati mu bbanga," era agamba nti: "Amerika yamera ng'ensigo ekulira mu kyama ne tukula okufuuka obwakabaka." - G. A. Townsend, The New World Compared With the Old, p.462. Olupapula Iw'amawulire mu Bulaaya olwafuluma mu 1850, Iwayogera ku Amerika nga obwakabaka obwamaanyi obwali "busituka," "wakati mu kasiriikiriro k'ensi nga bweyongerangako ku buyinza ne mu kitiibwa kyabwo buli lunaku." - The Dublin Monitor. Edward Everett, bwe yali atontoma ku balamazi abaazuula eggwanga lino, yagamba:

“Baanoonya kifo abantu gye batakyali, ekifo omutali kabi olw’obutamanyibwa, so nga kiri mulaala olw’okwesuula ewala, eyo akakanisa ke Leydon gye kaayinza okufunira

eddembe ly’okusinza? Laba amasaza agamaanyi agaawangulwa mu mirembe... mwe musituliddwa ebendera ey’omusaalaba!” - Speech Delivered at Plymouth, Massachusetts, Dec. 22, 1824, p. 11.

“Era yalina amayembe abiri agafaanana ng&pos;ag’omwana gw’endiga.” Amayembe agafaanana ng’ag’omwana gw’endiga kabonero akalaga obuvubuka, obulungi, obuwombeefu ebituukanira ddala n&pos;ekikula kya Amerika nga bwe yalagibwa nnabbi nga “esituka” mu 1798. Mu Bakristaayo abangi abaddukira mu Amerika nga banoonya obubudamo olw’okuyigganyizibwanga bakabaka ne bakabona, bangi baasalawo okutandikawo obukulembeze obussaamu ekitiibwa eddembe lya buli muntu awamu n’okusinza. Era ebirowoozo byabwe ne biteekebwa ne mu ssemateeka w’eggwanga alambika obulungi amazima gano amakulu nti “abantu bonna benkanankana mu butonde” nga balina eddembe okuba

“n’obulamu, okwerowooleza n’okufuna essanyu,” ebitayinza kubaggibwako. Era ssemateeka n’anyweza eddembe ly’abantu okwefuga, kavuna abakiise mu nkiiko eza waggulu abaalondebwa abantu abasinga obungi, bateekawo amateeka era ne batambulira ku mateeka ago. Eddembe ly’okusinza nalyo lyanywezebwa, nga buli muntu aweebwa eddembe okusinza Katonda nga bwawulira. Eggwanga ne lizimbirwa ku bukulembeze bw’abantu n’Obupulotestanti. Emisingi gino mwe mwali ekyama ky’obuyinza n’ettuttumu ly’ensi eno. Abayigganyizibwa era n’abasambirirwa ne badduka nga bava mu nsi zonna ez&pos;Obukristaayo okujja mu nsi eno wakati mu ssuubi. Obukadde n’obukadde bw’abantu buyayaanye okutuuka ku mbalama zaayo, era Amerika esituse okutuuka ku ntikko y’amawanga ag’amaanyi ku nsi.

Kyokka ensolo eyalina amayembe ng’ag’omwana gw’endiga, “n’eyogera ng’ogusota. N’ekoza obuyinza bwonna obw’ensolo ey’olubereberye mu maaso gaayo. N’esinzisa ensi n’abatuulamu ensolo ey’olubereberye, eyawona ekiwundu eky’okufa... ng’egamba abatuula ku nsi okukolera ensolo ekifaananyi, erina ekiwundu eky’ekitala n’eba nnamu” Kubikkulirwa 13: 111-14.

Akabonero k’amayembe ng’ag’omwana gw’endiga era n’okwogera ng’ogusota byoleka okukonagana wakati w&pos;ebyo ebisuubirwa okukolebwa n’ebyo ebikolebwa mu ggwanga lino eryogerwako. “Okwogera” kw’eggwanga kulabikira mu bikolwa by’olukiiko lwalyo olukulu awamu n’essiga eddamuzi. Olw’ebikolwa ebyo, eggwanga lyesanga lirimbisizza enkola zaalyo ez&pos;okuteekawo eddembe n&pos;emirembe ng’emisingi kwe lifugirwa. Okulagula nti liryogera nga “ogusto” era “likoze obuyinza bwonna obw’ensolo ey’olubereberye,” kiraga lwatu engeri omwoyo gw’obusososze gye guligenda nga gweyongera okukula, awamu n’okuyigganya okwalabikiranga mu mawanga

gali agali mu bubonero bw'ogusota n'ensolo eyafaanana ng'engo. Era n'ekigambo ekigamba nti ensolo eyalina amayemba abiri "n'esinzisa ensi n'abatuulamu ensolo ey'olubereberye," kiraga obuyinza bw'eggwanga lino nti bwakulikozesa okuwaliriza okukuuma amateeka agamu agalaga okussaamu ekitiibwa obwapapa.

Ebikolwa ng'ebyo byakwoleka okukonagana mu misingi emikulu okufugirwa eggwanga lino, mu mateeka ag'eddembe agabadde geegombebwa wonna, mu birayiro ebyakolebwa ng'eggwanga lifuna obwetwaze, awamu ne mu ssemateeka. Abaatandika eggwanga lino baafaayo nnyo okukuuma ekkanisa mu butakozesa buyinza bwa byabufuzi olw'ebyo ebimanyiddwa ebivaamu omuli obusosoze

n'okuyigganya. Ssemateeka agamba nti "olukiiko olukulu teruuteekenga tteeka eriraga okutandikawo eddiini oba okukugira eddembe ly'okusinza mu ddiini eyo," era nga "tewabenga kwagala kusooka kumanya ddiini ya muntu alyoke aweebwe okuweereza mu bifo by'olukale ebiri mu Amerika." Nga kizibu ab'obuyinza okuwaliriza omuntu okusinza mu ngeri yonna okujjako nga kikoleddwa mu bugenderevu. Wabula ebyo tebiyinza kulema kubaawo nga bwe biragibwa mu bubonero, kubanga eyo ye nsolo erina amayembe ng'ag'omwana gw'endiga - ennongoofu mu bigendererwa, mpombeefu, eterina kabi naye n'eyogera ng'ogusota.

"Ng'egamba abatuula ku nsi okukolera ensolo ekifaananyi." Wano kirabika bulungi nga obunnabbi bwogera ku ggwanga lya Amerika eririna enkola y'ebyobufuzi ng'obuyinza bw'olukiiko olukulu buli mu bantu.

Naye "okukolera ensolo ekifaananyi" kye ki? era kikolebwa kitya? Ekifaananyi kikolebwa ensolo ey'amayembe abiri, era kye kifaananyi eri ensolo. So era kiyitibwa ekifaananyi ky'ensolo. Awonno okumanya ekifaananyi nga bwe kifaanana era n'engeri gye kikolebwamu kitugwanira okumala okuyiga n'okumanya ensolo yennyini - obwapapa.

Omwoyo wa Katonda awamu n'amaanyi ge byava ku kkanisa eyasooka bwe yayonooneka olw'okuva ku njiri eyali etegerekeka obulungi bwe yakkiriza okuyingiza emize n'enkola z'abamawanga; awonno, bwe yayagala okufuga endowooza z'abantu, n'esalawo efune obuwagizi okuva mu b'obuyinza. N'ekyavaamu bwe bwapapa, n'ekkanisa efuga obuyinza bw'eggwanga era ng'ebukozesa okutuukiriza ebigendererwa byayo naddala mu kubonereza "abagyawukanyeeko." Amerika bw'eba yakukolera ensolo ekifaananyi, obuyinza bw'ekkanisa buteekwa okuba nga bwe bufuga obukulembeze bw'eggwanga nabwo, era nga obuyinza bw'eggwanga bw'akukozesebwa ekkanisa okutuukiriza bye yeetaaga.

Ekkanisa buli lwebadde efuna obuyinza bw'ensi, ezze ng'ebukozesa okubonereza abavudde ku njigiriza zaayo. N'ekkanisa z'Obupulotestanti ezigezezaako okutambulira mu bigere bya Luumi olw'okukola emikago n'obuyinza bw'ensi, zoolesezza engeri yeemu mu

kukugira eddembe ly'okusinza. Ekyokulabirako ekyangu kye kino ekyaliwo Ekkanisa y'e Bungereza bwe yayigganyanga abaali tebakkaanya nayo okumala ebbanga ddene. Abasumba bangi abatakkaanyanga na Kkanisa y'e Bungereza baawalirizibwa okudduka okuva mu kkanisa zaabwe, era bangi ku basumba awamu n'abantu ne baweesebwanga engassi, okusibwa mu makomera, okulumya emibiri gyabwe n'okubatta awo mu kyasa eky'ekkuminomukaaga era n'eky'ekkuminomusanvu.

Ekkanisa eyasooka bwe yava ku mazima olwo n'enoonya obuyambi okuva mu bafuzi ab'ensi, era kino ne kiteekateeka ekkubo eryavaamu obwapapa - ensolo. Pawulo yagamba nti: "Kubanga ... ng'okwawukana kuli kumaze okubaawo, era n'omuntu oli ow'okwonoona nga alimala okubikkulibwa." 2Abasessaloniika 2: 3. N'olwekyo ekkanisa okuva ku mazima kye kiriteekateeka ekkubo eri ekifaananyi ky'ensolo.

Bayibuli eyogera lwantu nti mu biro eby'oluvannyuma Mukama waffe nga tanakomawo, walibaawo okudda ennyuma mu kukkiriza ng'okwo okwaliwo mu kyasa ekyasooka. "Naye tegeera kino nga mu nnaku ez'oluvannyuma ebiro

eby'okulaba ennaku birijja. Kubanga abantu baliba nga beeyagala bokka, abaagala ebintu, abeenyumiriza, abaamalala, abavumi, abatagondera bazadde baabwe, abateebaza, abatali batuukirivu, abatayagala baaluganda, abatatabagana, abawaayiriza, abateegendereza, abakambwe, abatayagala bulungi, abeenkwe, abakakanyavu, abeegulumiza, abaagala essanyu okusinga Katonda; nga balina ekifaananyi ky'okutya Katonda naye nga beegaana amaanyi gaakwo." 2Timoseewo 3:1-5.4CNaye Omwoyo ayogera lwatu nti mu nnaku ez'oluvannyuma walibaawo abaliva mu kukkiriza nga bawulira emyoyo egikyamya n'okuyigiriza kwa basetaani." lTimoseewo 4:1 Setaani wakukola "n'amaanyi gonna n'obubonero n'ebyamagero eby'obulimba." Era bonna "abataayagala kwagala mazima, balyoke balokoke," balirekebwa "okukyamya okukola bakkirize eby'obulimba." 2Abasesaloniika 2: 9-11. Ensi bw'erituuka mu mbeera eno ey'obutatya Katonda, n'ekiriddirira kirifaanana ekyo ekyaliwo mu kyasa ekyasooka.

Abantu bangi balowooza nti olw'okwawukana okungi okuli mu nzikiriza z'Obupulotestanti kizibu okuwaliriza amakanisa ago okwegatta awamu. Naye okumala emyaka mingi wabaddewo endowooza eyamaanyi era egenda ng'ekula ng'ewagira okwegatta nga kusinziira ku njigiriza ezifaanagana. Bw'otekawo obwegaffu obwo, olwo okuteesa kwonna okukwata ku njawukana ezibaddewo - si nsonga nkulu kyenkana ki okusinziira ku Bayibuli - kuba kwangu okukkiriza.

Charles Beecher, mu bubaka bwe bweyabuulira mu 1846, yagamba nti "obuweereza bw'ekkanisa z'Obupulotestanti," "tebuliiwo Iw'akunyigirizibwa olw'okutya kw'omuntu, naye ekkanisa ezo weeziri, zitambula, zissa mu mbeera eyonoonekedde ddala, era nga buli ssaawa eyitawo zigenda zeeyongeramu emize egiviiriddeko amazima okubula, olwo ekkanisa ne ziwangulwa amaanyi g'obukafiiri. Eyo si y'engeri eyaliwo mu Luumi?

Tetutandise kweyisa mu ngeri yeemu ng'eyo? Tulengeraki mu maaso awo? Y'eddiini emu ekulembera zonna! Eddiini ey'ensi yonna! Omukago gw'eddiini awamu n'enjigiriza emu ey'eddiini!"- Sermon on "The Bible a Sufficient Creed," at Fort Wayne, Indiana, Feb. 22, 1846. Kino bwe kirituukibwako, olwo, mu kufuba okutuukiriza obwegaftu bwennyini, mpozi nga kiryetaagisa maanyi.

Amakanisa ag'amaanyi mu Amerika bwe galyegattira ku nsonga ng'ezo ezikwata ku njigiriza ze bafaanaganya, galiyogereza n'eggwanga liwalirize okuteekesa mu nkola amateeka gaabwe olw'okuyimirizaawo eddiini zaabwe, olwo Amerika ebadde ey'Obupulotestanti Iw'eriba ekoze ekifaananyi ky'obuyinza bwa Luumi, n'ekirivaamu kwe kubonabona okuliva mu bibonerezo ebiriteekebwa ku abo abagiwakanya.

Ensolo ey'amayembe abiri "n'ewaliriza bonna, abato n'abakulu, n'abagagga n'abaavu, n'ab'eddembe n'abaddu okuweebwa enkovu ku mukono gwabwe ogwa ddyo oba ku byenyi byabwe; era omuntu yenna aleme okuyinza okugula newakubadde okutunda, wabula oyo amaze okuteekebwako akabonero, erinnya ly'ensolo oba omuwendo gw'erinnya lyayo." Kubikkulirwa 13: 16,17. Okulabula kwa malayika owookusatu kugamba nti: "Omuntu yenna bw'asinza ensolo n'ekifaananyi kyayo, era bw'akkiriza enkovu ku kyenyi kye oba ku mukono gwe, oyo naye alinywa ku mwenge gw'obusungu bwa Katonda." "Ensolo" eyogerwako mu bubaka buno ewalirizisa abantu okugisinza ensolo ey'amayembe abiri, y'eyo ey'olubereberye oba ensolo eyali efaanana ng'engo eya Kubikkulirwa 13 - bwe bwapapa. "Ekifaananyi ky'ensolo" kitegeeza Obupulotestanti obwava ku mazima

olw'amakanisa g'Abapulotestanti okunoonyeza obuyambi mu bafuzi ab'ensi bawalirize enjigiriza zaabwe. Tukyetaaga okunnyonnyola "akabonero k'ensolo."

Oluvannyuma Iw'okulabula abantu obutasinza nsolo n'ekifaananyi kyayo, obunnabbi bugamba nti: "Awo we wali okugumiikiriza kw'abatukuvu abakwata ebiragiro bya Katonda era abalina okutegeeza kwa Yesu." Olw'okubanga abo abakuuma amateeka ga Katonda baliranyiziddwa wamu n'abo abasinza ensolo n'ekifaananyi kyayo era nga balina n'enkovu, kitegeeza nti okukuuma amateeka ga Katonda, ku luuyi olumu, n'okugamenya ku luuyi olulala, bye bikola enjawulo wakati w'abasinza Katonda n'abasinza ensolo.

Enjawulo y'ensolo esinga okulabika, ka lugambe n'ekifaananyi kyayo, kwe kumenya amateeka ga Katonda. Danieri agamba ng'ayogera ku kayembe akatono, obwapapa nti: "Alirowooza okuwanyisa ebiseera n'amateeka." Danieri 7: 25. Ne Pawulo ayogera ku buyinza bwe bumu nti, "omuntu w'okwonoona," eyeegulumiza okusinga buli kintu ekiyitibwa Katonda. Obunnabbi bukwatagana. Obwapapa buyinza kwegulumiza okusinga Katonda Iwa kuwanyisa mateeka ge; era buli muntu akuuma amateeka nga bwe gaawanyisibwa era ng'akimanyidde ddala nti gaawanyisibwa aba agulumiza buyinza

obwakola enkyukakyuka ezo. Obuwulize obw'engeri ng'eyo eri amateeka g'obwapapa eyo y'enkovu ey'obuwulize eri papa mukifo kya Katonda.

Obwapapa bugezezaako nnyo okuwanyisa amateeka ga Katonda. Etteeka eryookubiri erigaana okusinzanga ebifaananyi, lyaggibwa mu mateeka, era n'eryookuna ne liwaanyisibwa likkirize okusinzanga olunaku olusooka mukifo kya Ssabbiiti ey'olunaku olwoomusanvu. Naye abakiririza mu papa bagamba nti ensonga eyaggisaamu etteeka eryookubiri nti teryetaagisa, olwokubanga lirabikira ne mu tteeka erisooka, era nga bo baagala bawandiike amateeka nga Katonda bwe yayagalira ddala gategeerebwe. Kuno si kwe kuwanyisa amateeka nga nnabbi bwe yalagula. Nnabbi alaga nga walibaawo okugenderera: "Alirowooza okuwaanyisa ebiseera n'amateeka." Okuwaanyisibwa okwakolebwa mu tteeka eryookuna kutuukiriza obunnabbi buno. Anti obuyinza bw'ekkanisa y'e Luumi bukaayanira ekikolwa ekyo. Era wano we bwegulumiriza okusinga Katonda mu ngeri ey'olwatu.

Abaddu ba Katonda bwe baliba bategeerebwa mu ngeri ey'enjawulo olw'okussaamu ekitiibwa etteeka eryookuna - so ng'ate ke kabonero ke ak'obuyinza obw'obutonzi era akajulira nga bw'ayagala abantu bamuseemu ekitiibwa n'okumusinza, abasinza ensolo balitegeerebwa Iwa kufuba kwabwe mukwagala kumenyawo kijjukizo eky'obutonzi, nga basukkulumya obuyinza bwa Luumi. Obwapapa bwe bwasooka okukaayanira olunaku Iwa Sande bwonna nga bujjudde amalala, era okusalawo bukozese amaanyi g'abafuzi ng'olwo baagala kuwaliriza bantu bakuume olunaku Iwa Sande nga "olunaku lwa Mukama." Naye Bayibuli eyogera ku lunaku Iwa musanvu, so si lunaku olusooka mu ssabbiiti nti lwe lunaku Iwa Mukama. Kristo yagamba: "Omwana w'omuntu ye Mukama wa Ssabbiiti nayo." Ate etteeka eryookuna ligamba nti: "Olunaku olwoomusanvu ye Ssabbiiti eri Mukama Katonda wo." Okuyita mu nnabbi Isaaya Mukama aluyita, "Olunaku Iwange olutukuvu." Makko 2:28; Isaaya 58:13.

Abo abagamba nti Kristo yakyusa Ssabbiiti bye boogera si bituufu okusinziira ku bigambo bye ye kennyini. Bwe yali abuulira ng'ali ku lusozi yagamba:

"Temulowoozanga nti najja okudibya amateeka oba ebya bannabbi: sajja kudibya, wabula okutuukiriza. Kubanga mbagamba mazima nti Eggulu n'ensi okutuusa Iwe biriggwaawo, ennukuta emu newakubadde akatonnyeze akamu ak'omu Mateeka tekaliggwaawo okutuusa byonna Iwe birimala okutuukirira. Kale buli anaadibyanga erimu ku Mateeka ago wadde erisinga obutono era anaayigirizanga abantu bwatyo, aliyitibwa mutono mu bwakabaka obw'omu ggulu: naye buli anaagakwatanga era anaagayigirizanga, oyo aliyitibwa mukulu mu bwakabaka obw'omu ggulu." Matayo 5: 17-19.

Kyamazima Abapulotestanti okutwalizawamu bakkiriza nga Ebyawandiikibwa tebirina we byogerera ku kukyusibwa kwa Ssabbiiti. Kino kikakasibwa bulungi okuyita ne mu biwandiiko ebyakubibwa ebitongole nga American Tract Society ne American Sunday

School Union. Ekimu ku biwandiiko bino kikkiriza nga “Endagaano Empya nsirifu ku kiragiro kyonna ekiragira okukuuma Sande olunaku olusooka mu ssabbiiti.” - George Elliott, The Abiding Sabbath, p. 184.

Ekirala kigamba nti: “Okutuusa ku lunaku Kristo Iwe yafiirako, waali tewabangawo kukyusibwa kwonna okw’olunaku;” era “okusinziira ku buwandiike obuliwo tulagibwa nga, abatume tebaakikola... okuteekawo ekiragiro ekiragira abantu okuva ku Ssabbiiti ey’olunaku olwoomusanvu, bade mu kukuuma olunaku olusooka mu ssabbiiti.” - A. E. Waffle, The Lord’s Day, pp. 186-188.

Abakaluliki bakkiriza nga okukyusibwa kwa Ssabbiiti kwakolebwa kkeleziya, era ne bategeeza nti Abapulotestanti bwe bakuuma Sande baba bassa kitiibwa mu buyinza bwabwe. Mu Katekisimu y’Abakatuliki eyitibwa Catholic Catechism of Christian Religion, bwe yali ayanukula ekibuuzo, lunaki ki oluteekwa okukuumibwa mu kugondera etteeka eryookuna, tusangawo ebigambo bino: “Mu nnaku ezedda, Satade Iwe lwali olunaku olwatukuzibwanga; naye Ekeleziya bwe yaweebwa ekiragiro okuva eri Yezu Kristu, era n&pos;eruŋŋamizibwa Omwoyo wa Katonda, yawanyisa Sande ne ludda mukifo kya Satade; n’olwekyo tutukuza olusooka, so si olwoomusanvu. Olw&pos;ekyo Sande kitegeeza, nti, lwe lunaku Iwa Mukama.”

Olw’okubanga ako ke kabonero ka Ekeleziya, abawandiisi b’ayo banokolayo na kino nti, “olw’ekikolwa ekyo kyennyini eky’okukyusa Ssabbiiti okudda ku Sande Abapulotestanti kye bakkiriza;... bwe bakuuma Sande baba bakkiriza obuyinza bw’Ekeleziya okulagira emikolo gy’eddiini, n’okubasonyiwa ebibi.” - Henry Tuberville, An Abridgment of the Christian Doctrine, p. 58. Olwo kitegeeza ki okukyusa Ssabbiiti, wabula ng’akabonero, oba enkovu ey’obuyinza bw’ekkanisa y’e Luumi - “Akabonero k’ensolo”?

Ekkanisa y’e Luumi tekomanga kweyogerako nga efuga eddiini endala zonna; era ensi awamu n’ekkanisa z’Obupulotestanti bwe zikkiriza okukuuma ssabbiiti gye yatondawo, ng’ate bajeemedde Ssabbiiti ey’omu Bayibuli, olwo baba bakkiriza ebigambo ebyo nga bwe byogerwa. Bayinza okukaayanira obuyinza bwe baasikira okuva ku bakitaabwe kubanga nabo bwe bakkirizanga; naye ng’ekyamazima baba beerabidde omusingi omukulu ogwabaawula okuva ku Luumi - nga “Bayibuli era Bayibuli yokka, y’eddiini y’Abapulotestanti.” Okuwaliriza okukuuma olunaku Iwa Sande bwe kuneeyongeramu amaanyi n’okwagalibwa, ekkanisa y’e Luumi yakusanyuka, ng’ekimanyi nti luliba olwo Obupulotestanti bwonna ne butambulira wansi w’ebendera ya Luumi.

Ab’ekkanisa y’e Luumi bagamba, “Abapulotestanti okukuuma Sande baba bassaamu kitiibwa buyinza bwa kkanisa ya Luumi, mu kifo kyabwe bo bennyini.” - Mgr. Segur, Plain Talk About the Protestantism of Today, p. 213. Okuwaliriza okukuuma olunaku Iwa Sande mu kkanisa z’Abapulotestanti kuba kubawaliriza kusinza bwapapa - ensolo. Abo abamanyi

etteeka eryookuna kye lyogera, naye na basalawo okukuuma Ssabbiiti ey'obulimba mu kifo ky'ey'amazima, babeera bassa kitiibwa mu buyinza obwagiteekawo. So ng'ate n'ekikolwa eky&pos;okuwaliriza abantu okusinza nga bawalirizibwa buyinza bwa bafuzi, olwo amakanisa gaba gakoledde ensolo ekifaananyi; bwekityo, okuwaliriza abantu okukuuma Sande mu Amerika kuba kuwaliriza bantu kusinza nsolo n'ekifaananyi kyayo.

Wabula Abakristaayo ab'emirembe egyayita baakuumanga Sande nga balowooza nti kye bakola baba bali mu kukuuma Ssabbiiti ey'omu Bayibuli; era Bakristaayo ba mazima mu buli kkanisa gye bali ng'oggyeko abo abali mu kkanisa y'e Luumi, abakkiririza ddala nti Sande ye Ssabbiiti ya Katonda gye yateekawo. Katonda asiima ekigendererwa kyabwe eky'amazima n'obwesigwa bwabwe gyali. Naye okukuuma Sande bwe kuliteekebwa mu tteeka, era n'ensi n'etegeezebwa ku Ssabbiiti ey'amazima, olwo oyo yenna alimenya ekiragiro kya Katonda, ng'agondera ekiragiro ekitalina buyinza bwa waggulu okusinga ku obwo obwa Luumi, aliba assizza ekitiibwa mu papa okusinga Katonda. Aba assizza ekitiibwa mu Luumi era ne mu buyinza obuteekesa mu nkola ebiragiro bya Luumi. Aba asinzizza ensolo n'ekifaananyi kyayo. Abantu bwe balijeemera etteeka Katonda lye yateekawo okuba akabonero ak'obuyinza bwe, naye ne bassa ekitiibwa mu ako akaateekebwawo Luumi akalaga obufuzi bwe, baliba balaze obuwulize bwabwe eri Luumi - "akabonero ak'ensolo." Okutuusa nga ekiragiro kifulumiziddwa, ne kitegeezebwa eri abantu, era nga kibagwanira okusalawo oba okuwulira ebiragiro bya Katonda oba okuwulira ebiragiro by'abantu, olwo lwe baliteekebwako "akabonero k'ensolo."

Obubaka obutiisa ennyo nnyini obwali buweereddwa eri omuntu bwebwo obuli mu bubaka bwa malayika owookusatu. Ekyo kiriba kibi kinene ddala ekiriretesa Katonda okufuka ekiruyi kye awatali kusaasira. N'olwekyo abantu tebasaanidde kusagala mu nzikiza ku nsonga eno enkulu ennyo bweti; okulabula kuteekwa okutegeezebwa eri ensi nga Katonda tannaba kugisalira musango, bonna bamanye Iwaki ekyo kiribatuukako, era bafune n'ebbanga okudduka bawone. Obunnabbi bugamba nti malayika owooluberebery e waakulangirira obubaka bwe "eri abatuula ku nsi, na buli ggwanga, n'ekika, n'olulimi, n'abantu." Okulabula kwa malayika owookusatu, okukola ekitundu ku bubaka bwa bamalayika abasatu, kwa kusasaana kinene mu ngeri yeemu. Kwogerwako mu bubaka buno nga kwakulangirirwa n'eddoboozi ddene malayika abuukira waggulu mu bbanga; era abantu bonna baakukuwulira okwetoloola ensi yonna.

Bwe balirangirira olutalo ensi z'Obukristaayo zonna za kwetemamu ebibiina bibiri - eky'abo abakuuma ebiragiro bya Katonda era abalina okutegeeza kwa Yesu, era n'abo abasinza ensolo awamu n'ekifaananyi kyayo era abalina akabonero k'ayo. Newakubadde nga walibaawo okwegatta kw'ekkanisa awamu n'ensi bawalirize "bonna, abato n'abakulu, n'abagagga n'abaavu, n'abeddembe n'abaddu" (Kubikkulirwa 13: 16), okuweebwa "akabonero k'ensolo," kyokka bo abantu ba Katonda tebalikaweebwa. Nnabbi okuva ku kizinga Patumo alaba nga "abaava eri ensolo n'ekifaananyi kyayo n'omuwendo

gw’erinnya lyayo nga bawangudde, nga bayimiridde ku nnyanja ey’endabirwamu, nga balina ennanga za Katonda” ne bayimba oluyimba Iwa Musa n’oluyimba Iw’Omwana gw’endiga. Kubikkulirwa 15: 2,3.

Essuula 26 — Omulimu Gw'okuza Obuggya Ekkanisa

Omulimu gw'okuzza obuggya ekkanisa mu kukuuma Ssabbiiti ogulikolebwa mu nnaku ez'oluvannyuma, gwalangirirwa nnabbi Isaaya nti: "Bwati bw'ayogera Mukama nti Mukwatenga ebyensonga, mukolenga eby'obutuukirivu: kubanga obulokozi bwange bunaatera okujja, n'obutuukirivu bwange bunaatera okubikkulibwa. Alina omukisa omuntu akola ekyo, n'omwana w'omuntu akinyweza; akwata Ssabbiiti obutagyonoona, n'akuuma omukono gwe obutakola bubi bwonna. Era ne bannaggwanga abeegatta ne Mukama, okumuweerezanga, n'okwagalanga erinnya lya Mukama, okuba abaddu be, buli muntu akwata Ssabbiiti obutagyonoona, n'anyweza endagaano yange; abo ndibatuuza ku lusozi Iwange olutukuvu, ne mbasanyusa mu nnyumba yange ey'okusabirangamu." Isaaya 56: 1,2,6,7.

Ebigambo ebyo nga bwe biwandiikiddwa bituukanira ddala n'omulembe gw'Obukristaayo nti: "Mukama Katonda akuŋŋaanya aba Isiraeri abaagobebwa ayogera nti oliboolyawo ne mukuŋŋaanyizibwa n'abalala, obutassaako babe abakuŋŋaanyizibbwa." Olunyi. 8. Wano ayogera ku bamawanga abalikuŋŋaanyizibwa enjiri. Era alangirira n'omukisa ku bano abassaamu ekitiibwa Ssabbiiti obutagyonoona. Bwekityo, etteeka eryookuna lissukka omusaalaba, okuzuukira n'okulinnya kwa Yesu mu ggulu, okutuuka ku kiseera abaddu be lwe balibuulira eri amawanga gonna obubaka obw'amawulire amalungi.

Mukama alagira ng'ayita mu nnabbi y'omu nti: "Sibira ddala okutegeeza, osse akabonero ku mateeka mu bayigirizwa bange." Isaaya 8: 16. Envumbo esiba amateeka ga Katonda esangibwa mu tteeka eryookuna. Etteeka lino lyokka, mu mateeka ekkumi, lye liraga erinnya lya Katonda n&pos;ekitiibwa kye ng'omuteesi w'amateeka. Limwogerako nga ye Mutonzi eyatonda eggulu n'ensi, era bwerityo ne liraga nga ye, yeyekka agwanira okuweebwa ekitiibwa n'okusinzibwa awatali amwenkana. Ng'oggyeko ekiragiro ekyo, tewali tteeka ddala lyonna mu mateeka ekkumi eriraga obuyinza bw&pos;omuteesi w'amateeka. Envumbo yaggibwa ku mateeka, Ssabbiiti bwe yakyusibwa olw'obuyinza bwa papa. Abayigirizwa ba Yesu bayitibwa mu kugizzaawo nga basitulira waggulu Ssabbiiti ey&pos;eteeka eryookuna liddewo mu kifo kyalyo ekituufu nga ekijjukizo ky'Omutonzi era akabonero ak'obuyinza bwe.

"Tudde eri amateeka n'obujulirwa." Newakubadde nga waliwo enjigiriza n'endowooza nnyingi nnyo ennaku zino, amateeka ga Katonda ge gokka agatawaba

era agaluŋgamya endowooza, enjigiriza n'enzikiriza. Nnabbi agamba: "Oba nga teboogera ng&pos;ekigambo bwe kiri, mazima nga mu bo temuli musana." Oluny. 20.

Era ayongera okulagira nti: "Yogerera waggulu, tota, yimusa eddoboozi lyo ng'ekkondeere, obuulire abantu bange okusobya kwabwe, n'ennyumba ya Yakobo ebibi

byabwe.” Katonda tayogera ku babi, naye abo Mukama baayita nti “abantu bange” be balina okunenyezebwa olw’okusobya kwabwe. Ayongera okugamba: “Naye bannoonya bulijjo, era basanyuka okumanya amakubo gange: ng’egwanga eryakolanga eby’obutuukirivu ne bataleka kiragiro kya Katonda waabwe, bansaba ebiragiro eby’obutuukirivu, basanyuka okusemberera Katonda.” lsaaya 58: 1,2. Wano tulaba ekibiina eky’abantu abeerowooza okuba nti batuukirwu era nga balabika balina okwagala kungi mu kuweereza Katonda; kyokka Katonda akebera emitima yabanenya anti nga bamenya n’okusambirira ebiragiro bye.

Bwatyo nnabbi kwe kukusonga ku kiragiro ekibadde kyerabiddwa: “Olizza emisingi egy&pos;emirembe emingi: era oliyitibwa Muzimbi wa kituli, Muzza wa makubo ga kutuulamu. Bw’onokyusanga ekigere kyo okuva ku Ssabbiiti obutakolanga by’oyagala ggwe ku lunaku Iwange olutukuvu; Ssabbiiti n’ogiyita essanyu, olunaku lwa Mukama olutukuvu olw’ekitiibwa; n’ogissangamu ekitiibwa, nga tokwata makubo go ggwe, so nga tonoonya by’oyagala ggwe, era nga toyogera bigambo byo ggwe; kale n’olyoka osanyukira Mukama.” Ennyir. 12-14. Obunnabbi buno era butuukana ne mu kiseera kyafte. Anti amateeka ga Katonda gaamenyebwa Luumi bwe bwakyusa Ssabbiiti. Naye ekiseera kituuse okuzaawo Ssabbiiti ya Katonda. Ekituli kirina okuzibibwa, n’emisingi egy’emirembe emingi gizzibwe buggya.

Ssabbiiti yatukuzibwa olw’Omutonzi okugiwummulirako era n’agiwa n’omukisa, ne Adamu nga tanayonoona yagikuuma mu lusuku olutukuvu Adeni; era n’oluvannyuma Adamu bwe yagwa naye ne yeenenya, era ne bwe yagobebwa mu lusuku lwe olulungi. Yakuumibwa bajjajjaffe, okuva ku Aberi okutuuka ku Nuuwa omutuukirivu, Ibulayimu ne Yakobo. Abaana ba Isiraeri bwe baali mu busibe e Misiri, wakati mu bantu abasinza ebifaananyi, ne batuuka n’okwerabira amateeka ga Katonda; kyokka Katonda bwe yanunula Isiraeri, yalangirira amateeka ge wakati mu kitiibwa ekingi eri eggye lyonna eryali likuŋŋaanye, basobole okumanya amateeka ge, batye era bamugondere emirembe gyonna.

Okuva ku lunaku olwo n’okutuusa leero, amateeka ga Katonda gazze gabeerawo mu nsi, era ne Ssabbiiti ey’etteeka eryookuna ebadde ekuumibwa. Wadde nga “omuntu w’okwonoona” yawangula bwe yasambirira wansi w’ebigere bye olunaku lwa Katonda olutukuvu, kyokka ne mu biro we yafugira, waaliwo abaliwo abantu abeesigwa abaagissangamu ekitiibwa eyo mu bifo ebyekusifu. Okuviira ddala lwe waaliwo okuzza obuggya ekkanisa, wabaddewo abamu ku buli mulembe ababadde bagikuuma. Newakubadde nga babadde baavumibwa n’okuyigganyibwa, wabaddengawo obujulizi obukakasa nga amateeka ga Katonda gaalubeerera ne Ssabbiiti entukuvu ey’obutonzi.

Amazima gano “ag’enjiri ey’emirembe n’emirembe” nga bwe galagibwa mu Kubikkulirwa 14, ge galitegeeza ekkanisa ya Katonda ku lunaku Iw’alirabikirako.

Kubanga, abo be baliva mu kulangirira okw'obubaka bwa bamalayika abasatu nti: bano be "bakwata ebiragiro bya Katonda n'okukkiriza kwa Yesu." Era obubaka buno bwe bulisembayo okutegeezebwa eri ensi Mukama wafife nga tannakomawo.

N'ekiddirira okulangirira obubaka obwo, nnabbi alaba Omwana w'omuntu ng'ajjira mu kitiibwa okujja okukungula ebikungulwa eby'ensi.

Abo bonna abaafuna omusana ogw'ekifo ekitukuvu era ne bategeera n'amateeka ga Katonda agatakyukakyuka bajjula essanyu n'okwewuunya bwe baalaba obulungi n'obuluŋŋamu ebiri mu nteekateeka eyamazima nga bwe baagitegeera. Baawulira nga kyansonga okutegeeza ku Bakristaayo bannaabwe omusana omulungi ogw'omuwendo gwe bafunye, nga tebayinza wabula okukakasa nti nabo banaagukkiriza wakati mu ssanyu. Wabula amazima agaali gabaawula okuva ku nsi bangi ku baali beeyita abagoberezi ba Kristo tebaagaayaniriza. Anti ng'okuba omuwulize eri etteeka eryookuna kikwetaagisa okwefiiriza, era bangi ne badda emabega.

Bwe baategeezanga abantu obukulu bwa Ssabbiiti, bangi ne beewolerezanga nga bakozesa endowooza y'ensi. Baagambanga: "Tubadde tukuuma Sande ebbanga lyonna, bakitatfe baagikuuma, so n&pos;abalala bangi ku bantu abalungi era bannaddiini bafudde naye nga basanyufu kyokka nga bagikuuma. Bwe baba nga baali batuufu bwekityo natfe. Bwe tunaakuuma Ssabbiiti eno endala ejja kutuleetera obutakwatagana na nsi, so nga tetuyinza kubakyusa. Olwo akabiina kano akatono kati ak&pos;abakuuma olunaku olwoomusanvu kasuubira kukolawo ki eri ensi yonna ekuuma olunaku Iwa Sande?" Eyo y'engeri yeemu Abayudaaya kwe baava okugaana Kristo. Bakitaabwe bakkirizibwanga Katonda olwa ssaddaaka ze baawangayo, olwo lwaki abaana tebayinza kulokolebwa bwe batambulira mu bigere byabwe? Era bwekityo bwe kyali ne mu biro bya Luther, abakiririza mu papa nga bagamba nti, Abakristaayo abamazima batudde nga bakatuliki, n'olwekyo eddiini yaabwe ebamala olw'okufuna obulokozi. Endowooza ng'eyo erabika ng'efuuse omuziziko munene mu kubunyisa enjiri.

Bangi baagambanga nti Sande emaze ebbanga ddene ng'eyingiziddwa mu njigiriza z'ekkanisa era nga ekuumibwa wonna. Kyokka endowooza eyo ng'eyinza okuwakanyizibwa nti Ssabbiiti nkadde nnyo awamu n'ababadde bagikuuma era ng'ekuumibwa wonna, nkadde okusinga n'ensi yennyini, so nga ekkirizibwa Katonda awamu ne bamalayika. Emisingi gy'ensi bwe gyali gisibibwa, emmunyeenye ez'enkya bwe zaayimbira awamu, n'abaana ba Katonda bonna ne boogerera waggulu olw'essanyu, olwo lwe baateekawo emisingi gya Ssabbiiti. Yobu 38: 6,7; Olubereberye 2: 1-3. Bwetyo Ssabbiiti tuvunaanyizibwa okugissaamu ekitiibwa; teyateekebwawo muntu yenna era teri muntu agikaayanira; yateekebwawo Omukadde eyakamala ennaku ennyingi era yalagirwa okuyita mu kigambo kye ekitaggwaawo.

Abantu bwe bajjukizibwanga baddeyo okutukuza Ssabbiiti, abasumba abamanyifu ne banyoolanga ekigambo kya Katonda bayinze okukakkanya ebirowoozo by&pos;abantu. Era abo bonna abataayinza kwenoonyeza okuva mu Byawandiikibwa, ne bawulira nga bamatidde kubanga ekyo kye baayagalanga. Wakati mu kukubanga empaka, okubuzaabuza, n'okukozesa obulombolombo bwa bakitaabwe awamu n'obuyinza bw'ekkanisa, abantu bangi ne babasuzanga amazima. Abakkiririza mu Ssabbiiti ne bakkira Bayibuli bayinze okuyimirizaawo obutuufu bw'etteeka eryookuna. Bonna nga oakakkamu, kyokka nga babagalidde ekigambo eky'amazima, ne baziyizanga okulumba kw'abayivu, be baazuula nga tebaalina maanyi mu bigambo byabwe olw'okwogera okw'amagezi n'okujulizanga Ebyawandiikibwa okusinga obukujukuju bw'abayivu.

Bwe baabulwanga eky'okubaddamu okuva mu Bayibuli, bangi ne bagugubira nga bagamba - mpozi nga beerabidde nti ebigambo bye bimu bye baagambanga ne Kristo awamu n'abatume nti: "Lwaki abantu bafle abamaanyi tebategeera Ssabbiiti? Wabula batono ddala abakkiriza nga mmwe. Tekiyinzika kuba nti mwe mmwe muli abatuufu ng'abantu bonna abayivu be bali mu nsobi."

Okujjawo endowooza ezo anti nga kyetaagisa kunokolayo njigiriza ya Byawandiikibwa awamu n'engeri Mukama gy'azze akwatamu abantu be ku buli mulembe. Katonda akolera mu bantu abawulira era ne bagondera eddoboozi lye, abo abakkiriza oba nga kiyinzika, okwogera amazima agakaawa, abo abatatya kuvumirira bibi bikolebwa. Ensonga Iwaki abadde talonda bantu bayivu era abamanyifu mu kukulembera enteekateeka z'okudda obuggya, eri nti, bo bakkiririza mu njigiriza zaabwe, mu ndowooza zaabwe, n'enjigiriza z'eddiini, nga tebawulira bwetaavu bwa kuyigirizibwa Katonda. Okujyako abo bokka abalina enkolagana ey'obuntu awamu n'Ensibuko y'amagezi be bayinza okumanya oba okunnyonnyola Ebyawandiikibwa. Abantu abayizeeko ekitono ku magezi ag'ensi emirundi mingi bayitibwa okutegeeza amazima, so si Iwakubanga sibayivu, naye lwakubanga tebawulira nga beemalirira obutayigirizibwa Katonda. Bayigirizibwa mu ssomero lya Kristo, era obuwulize bwabwe awamu n'okuba abawombeefu ne bibafuula bamaanyi. Mu kutegeera amazima, Katonda aba abawadde kitiibwa ekisaanikira ebitiibwa byonna eby'ensi n'ettuttumu ly'abantu.

Abadiventi abasinga obungi baagaana okukkiriza amazima agakwata ku kifo ekitukuvu awamu n'amateeka ga Katonda, era bangi ne basuulawo okukkiriza kwabwe, ne batwala endowooza ezikoonagana ez'obunnabbi obukwata ku kifo ekyo. Abalala ne bagendanga nga baddamu okukola ensobi ey'okuteekangawo ekiseera Kristo w'anaakomerawo. Omusana ogwamulisibwanga ku kyokuyiga eky'ekifo ekitukuvu gwandibamaze okubalaga nti obunnabbi tebulinaayo kiseera kirala kissuka ku ekyo eky'okukomawo omulundi ogwookubiri; nga ekiseera kyennyini eky'okukomawo tekyategeezebwa. Naye, bwe baakuba omugongo omusana, ne bagendanga nga bateekawo ebiseera Kristo w'anaakomerawo, bwebatyo ne beeyongeranga okufuna okusaalirwa.

Ekkanisa y'Abasessaloniika bwe yayingirwamu endowooza ez'obulimba ezikwata ku kukomawo kwa Kristo, omutume Pawulo yababuulirira ng'abagamba nti beegendereze nga bakozesa ekigambo kya Katonda olw'essuubi n'okwesunga kwe balina. Yabalaga obunnabbi obulaga eby'okubaawo Kristo nga tannakomawo era n'abalaga nga bwe batagwanidde kumulindirira mu biro ebyo. "Omuntu yenna tabalimbanga mu kigambo kyonna kyonna" (2Abasessaloniika 2: 3), kwe kulabula kwe yabawa. Singa beesavuwaza n'essuubi eritalinako Byawandiikibwa, olwo banaaba boolekedde okukola ensobi; nga singa bafuna okusaalirwa, baakusekererwa abatakkiriza era baggweemu amaanyi, batuuke n'okubuusabuusa amazima amakulu ag'obulokozi bwabwe. Okubuulirira kw'omutume kulimu eby'okuyiga ebikulu ddala eri abo abaliwo mu nnaku ez'oluvannyuma. Bangi ku Badiventi balowooza nti, tebabeera na maanyi wadde okukola ennyo mu kweteekateeka okujjako nga bataddewo ekiseera ekituufu Mukama waffe w'anaakomerawo. Gyebakoma

okucaamukiirira, n'essuubi lyabwe okuzikirira, olw'okukkiriza kwabwe okunafuwa nga balaba kizibu nnyo nabo okusanyusibwa amazima gano amakulu ag'obunnabbi.

Okubuulira obubaka obukwata ku kiseera eky'okusala omusango mu bubaka bwa malayika owoolubereberye, kwalagirwa Katonda. N'okubalirira ennaku ez'obunnabbi okwesigamizibwa obubaka obwo, nga bulaga nti ennaku 2300 ziggwaako mu 1844, tekulinaamu nsobi. Kyokka okuddiŋŋananga buli kiseera nga banoonyayo ennaku endala eziraga entandikwa y'ekiseera ne wekiggweerako, n'okukubanga empaka olw'ensonga zaabwe ezo, tebikoma mu kujja bantu ku mazima ag'ekiseera kino kyokka, naye era abantu banyooma n'ennyinnyonnyola y'obunnabbi. Ate gyebakoma okuteekawo ekiseera eky'okukomawo omulundi ogwookubiri, era ne bakisomesa okwetoloola wonna, gyebakoma okutuukiriza ebigendererwa bya Setaani. Ng'ekiseera kimaze okuyitawo, Setaani akozesa abantu be okubajerega n'okubanyooma, olwo Abadiventi abaali mu kisinde eky'okulindirira Kristo mu 1843 ne 1844 ne banenyezebwa. Ate abo abalemera mu nsobi eno, bayinza okuteekawo olunaku olw'eyo mu maaso nti Kristo lw'alikomerawo. Olwonno ne balyoka bawummulira mu bukuumi obutaliimu, era bangi ne batava mu bulimba bwabwe okutuusa ng'obudde buyise nnyo.

Ebyafaayo bya Isiraeri kyakulabirako kikulu nnyo eri Abadiventi aba leero n'ebyo ebizze bibatuukako. Katonda yakulembera abantu be okubayisa mu kisinde eky'okulindirira, era nga bwe yakulembera abaana ba Isiraeri okubajja e Misiri. Okukkiriza kwabwe kwayita mu kugezesebwa olw'okusaalirwa kwe baafuna, nga n'Abaebbulaniya bwe baali ku Nnyanja Emyufu. Singa baanywerera ku mukono ogwabakulemberanga mu ebyo eby'ababatuukako, bandirabye obulokozi bwa Katonda. Singa abo bonna abaakola mu kuweereza okwa 1844 nga bwe baali obumu, baafuna obubaka bwa malayika owookusatu era ne babubuulira mu maanyi ag&pos;Omwoyo Omutukuvu, Mukama yandikoze ebikulu okuyita mu kufuba kwabwe. Ensi yandifunye okutangalijja

okutayogerekeka. Ensi yandibande erabuliddwa omwaka mulamba oguyise, omulimu nga gutuuse ku nkomerero yaagwo, ne Kristo yandibadde azze okununula abantu be.

Katonda teyasiima baana ba Isiraeri kubonaabonera mu ddungu okumala emyaka ana; yayagala nnyo abakulembere bagende butereevu mu nsi ye Kanani, bakole eyo eggwanga ettukuvu era ery'essanyu. Kyokka "tebaayinza kuyingira olw'obutakkiriza." Abebbulaniya 3:19. Baazikiririra mu ddungu olw'okudda ennyuma n'okuva ku Katonda, n'abalala ne bawanirirwa okutuuka mu nsi ensuubize. Mu ngeri yeemu, Katonda teyasiima Kristo alwewo kudda abantu be nga bali mu nsi eno ey'ekibi era ejjudde ennaku n'obuyinike. Naye obutakkiriza bwe bubaawudde ne Katonda. Bwe bagaana okukola obuvunaanyizibwa bw'abawadde, abalala nga bo basitulibwa okutegeeza obubaka. Olw'olukwatirwa ekisa abatuula ku nsi, Yesu n'agumiikiriza okudda, abonoonyi bafune omukisa okuwulira okulabula era bafune n'obuddukiro mu ye ekiruyi kya Katonda nga tekinafukibwa.

Okufaananako ne mu mirembe egyayita, ne leero okutegeeza amazima aganenya ku bibi n'ensobi z'abantu b'omu kiseera kino, kujja kusitulawo okuwakanyizibwa kungi. "Buli muntu yenna akola ebitasaana akyawa omusana, so tajja eri musana ebikolwa bye bireme okunenyezebwa." Yokaana 3:20. Abantu bwe balaba nga tebayinza kuyimirizaawo ndowooza zaabwe nga bakozesa Ebyawandiikibwa, bangi

bamalirira basigale n'endowooza zaabwe si nsonga oba kitegeeza ki, era wakati mu bukambwe, boonoone abantu abo ko n&pos;ebigendererwa byabwe olw'okuvumiriranga ebibi byabwe. Eyo y'enkola yeemu ebadde ebeerawo okuyita mu mirembe gyonna. Eriya yayogerwako nga ateganya Isiraeri, Yeremiya n'ayitibwa owenkwe, ate ye Pawulo ye ayonoona yeekaalu. Okuva olwo n&pos;okutuusa olwaleero, abo bonna ababadde abeesigwa eri amazima babadde baboolebwa nga ba kyewaggula, abaagwa okuva mu mazima, abaawulayawula mu bantu. Enkumi n'enkumi z'abatalina kye bamanyi ku kigambo kya bunnabbi ekinywevu, ne bakitwala nti kyamazima bye banenya abantu abo bituufu mpozi olw'okunenyanga ku bibi byabwe. Omwoyo guno gwakweyongerayongera. Era Bayibuli eyogera lwatu nti ekiseera kijja amateeka g'ensi lwe galyolekagana n'amateeka ga Katonda, era nga buli yenna alibeera omuwulize eri ebiragiro bya Katonda alina okugumira okuvumibwa n'okubonerezebwa ng'omukozi w'obubi.

Bw'olowooza ku ebyo, olwo omubaka ow'amazima avunaanyizibwa kukola ki? Afuundikire ng'agamba nti amazima tegalina kubuulirwa, anti kyegakola kwe kusiikuula emitima gy'abantu ne bageebalama oba okugawakanya? Nedda; tewali nsonga yonna emugaana kutegeeza bujulirwa obw'ekigambo kya Katonda nti kubanga kireetawo empaka, okusingako ne mu bazza b'ekkanisa abasooka. Abatukuvu awamu n'abajulizi abo, ebyabatuukako olw'okukkiriza n'okwatula okukkiriza kwabwe, byawandiikibwa olw'okuyamba ab'emirembe egiriddawo. Ebyokulabirako ebyo eby'obutukuvu n'okuyimirirawo nga beesigwa byawandiikibwa olw'okunyweza obuvumu mu abo

abayitibwa leero okuyimirirawo ng'abajulizi ku lwa Katonda. Baaweebwa ekisa kya Katonda n'amazima, si ku Iwabwe kyokka, naye nga, okuyita mu bo, ensi emulisibwe okumanya kwa Katonda. Waliwo omusana gwonna Katonda gwamulisirizza ensi olwaleero? Kale nno, bagwasenga eri ensi.

Edda Mukama yayogera eri omuntu omu eyayogerera mu linnya lye nti: "Naye ennyumba ya Isiraeri tebalikuwulira; kubanga tebalimpulira nze." So era n'ayogera nti: "Era olibagamba ebigambo byange, oba nga banaawulira, oba nga banaalekayo: kubanga bajeemu nnyo nnyini." Ezekyeri 3:7; 2: 7. Katonda alagira ebigambo bye bimu eri omuddu we mu kiseera kino nti: "Yogerera waggulu, tota, yimusa eddoboozi lyo ng'ekkondeere, obuulire abantu bange okusobya kwabwe, n'ennyumba ya Yakobo ebibi byabwe."

Ng'ekisa kya Katonda kikyaliwo, buli oyo yenna afunye omusana ogw'amazima, avunaanyizibwa mu ngeri yeemu nga nnabbi wa Isiraeri, eyajjirwa ekigambo kya Katonda nga kyogera nti: "Naawe omwana w'omuntu,nkutaddewo okuba omukuumi eri ennyumba ya Isiraeri; kale, owuliranga ekigambo eri akamwa kange, obawenga okulabula okuva gye ndi. Bwe ŋŋambanga omubi nti, ai omubi, tolirema kufa, n'otoyogera okulabula omubi okuva mu kkubo lye; alifiira mu butali butuukirivu bwe, naawe omusaayi gwe ndiguvunaana mu mukono gwo. Era naye bw'olabulanga omubi ekkubo lye okukyuka okulivaamu, n'atakyuka okuva mu kkubo lye; alifiira mu butali butuukirivu bwe, naawe ggwe ng'owonyezza emmeeme yo." Ezeekyeri 3:7-9.

Omuziziko ogusinga obunene mu kukkiriza n'okutegeeza amazima, gwe guno nti, mu kwo, mulimu okunenya ku bibi n'okunyiiza ababikola. Kino kye kikyalemye okutegeera abawakanya amazima. Wabula kino tekikyusa bagoberezi ba Kristo

ab'amazima. Anti tebayinza kulinda mazima gamale kutegeerwa bantu bangi. Olw'okubanga bategedde obuvunaanyizibwa bwabwe, bakkiririza wamu omusaalaba n'omutume Pawulo ne bakibala nga: "okubonaabona kwaffe okutazitowa, okw'ekiseera ekya kaakano, kwongerayongera nnyo okutukolera ekitiibwa ekizitowa eky'emirembe n'emirembe," era wamu n'abedda, "abaalowoza ekivume kya Kristo okuba obugagga obusinga ebintu by'e Misiri." 2Abakkolinso 4: 17; Abaebbulaniya

Si nsonga bantu ba ngeri ki, okujjako abo abaweereza ensi okusinziira mu mitima gyabwe nga bakolera ku nkola z'ensi okusinga okukolera ku nkola ya Katonda. Kitugwanira okulondawo ekituufu kubanga kye kituufu, ebiddirira tubirekere Katonda. Ensi erina ebbanja ery'okukyusibwa okuva eri abantu abamaliridde, abalina okukkiriza era abavumu. Omulimu gw'okukyusa ensi mu kiseera kino gwakukolebwa abantu ng'abo.

Bw'ati bw'ayogera Mukama nti: "Mumpulirize, mmwe abamanyi obutuukirivu, eggwanga eririna amateeka gange mu mutima gwammwe, temutyanga kuvuma kwa bantu, so temukeŋŋentererwanga lwa kuyomba kwabwe. Kubanga ennyenje eribaliira ddala

ng’ekyambalo, n’enkuyege eribaliira ddala ng’ebyoya by’endiga: naye obutuukirivu bwange bunaabeeranga ennaku zonna, n’obulokozi bwange okutuusa emirembe gyonna.” Isaaya 51: 7,8.

Essuula 27 — Okudda Obuggya Okw'pos;omu Klseera Klno

Buli yonna ekigambo kya Katonda gye kizze kibuulirwa mu bwesigwa, wabaddeyo obukakafu obulaga nga obubaka obwo buva wa Katonda. Omwoyo wa Katonda abadde atambulira wamu n'obubaka bw'abaddu be, olwo ekigambo ne kiba n'amaanyi. Abonoonyi bawuliranga nga bakwatiddwako. "Omusana ogw'amazima ogwakira buli muntu, nga gujja mu nsi," gwamulisanga mu bisenge by'emmeeme zaabwe, na buli kigambo ekyakwekebwa, ne kibikkulibwa. Baawuliranga okulumirizibwa okwamaanyi mu birowoozo ne mu mitima gyabwe. Baalabanga ekibi n'obutuukirivu era n'omusango ogujja. Baawuliranga muli okubeerawo kw'obutuukirivu bwa Yakuwa, era ne bamuwuliranga ng'abakowoola mu ntiisa ey'ekitalo, wakati mu kusingibwa omusango n'obutali bulongoofu, nga bali mu maaso g'oyo Akebera emitima. Wakati mu kuboyaana, ne babuuzanga nti: "Ani alindokola mu mubiri ogw'okufa kuno?" Wabula omusaalaba ogw'e Kalivaaliyo bwe gwababikkulirwanga, nga kuliko ssaddaaka ey'emirembe gyonna ku lw'ebibi by'abantu, ne balaba nga tewali kirala kyonna, okujjako ekisa kya Kristo kyokka ekiyinza okutangirira okusobya kwabwe; kino kyokka kye kiyinza okutabaganya omuntu ne Katonda. Wakati mu kukkiriza n'okwetoowazanga, ne betwalira Omwana 11:26. Gw'endiga owa Katonda, aggyawo ebibi by'ensi. Okuyita mu musaayi gwa Yesu ye "n'aleka ebibi ebyedda."

Emyoyo gino ne gibala ebibala ebigwana olw'okwenenya. Bakkirizanga era ne babatizibwanga, ne bayimukanga okutambulira mu bulamu obuggya - nga bafuuse bitonde biggya mu Kristo Yesu; obutaddayo kwegombeza nate mu kwegomba okw'olubereberye, naye olw'okukkiriza, bagoberereranga Omwana wa Katonda yonna gy'anayitanga, era boolese empisa ze, era beetukuze era nga ye bw'ali omutukuvu. Ebyo bye baakyawanga, kaakano nga bye byasinga okwagala, ate ebyo bye baayagalanga, nga babikyaye. Abamalala era n'abeegulumiza, ne bafuuka abakakkamu era abateefu mu mutima. Abakatinko ne titimbuli, ne babeera bawombeefu ddala. Abawoozi ne bassangamu Katonda ekitiibwa, abatamiivu ne baddayo mu mbeera ennungi, n'abatalina mpisa ne balongooka. Ebikolwa eby'amalala ag'ensi ne babiteeka wabbali. Abakristaayo nga tebanoonya "buyonjo bwa kungulu, obw'okuluka enviiri n'okunaanika ezaabu n'okwambala engoye; naye omuntu ow'omwoyo atalabika, mu kyambalo ekitayonooneka gwe mwoyo omuwombeefu omuteefu, ogw'omuwendo omungi mu maaso ga Katonda." l Peetero 3:3,4.

Okubuulira okw'okudda obuggya kwaleeteranga abantu okwekebera mu mitima n'okwewombeeka. Kwabeerangamu okuyita aboonoonyi, bayaayaanire okukwatirwa ekisa kya katonda nga beegulira omusaayi gwa Kristo. Abasajja era n'abakazi ne bamegganga ne Katonda wakati mu kusaba olw'okulokola emyoyo gy'abantu. Ebibala ebyavanga mu kudda obuggya okwo nga birabikira mu bulamu bw'abantu, si Iwa

kwefiiriza n'okwerumya, wabula nga basanyuka olw'okulabibwa nga basaanidde okusseekimu mu kuvumibwa n'okubonaabonera wamu ne Kristo. Ensi yalaba obukyufu obwali mu bantu abeetwalira erinnya lya Yesu. Ebyalo ne biganyulwanga byakitalo olw'okubeerawo kw'abantu abo. Baali wamu ne Kristo, ne basiga ensigo ez'Omwoyo okukungula obulamu obutaggwaawo.

Kiyinza okuboogerwako nti: "baanakuwazibwa n'okwenenya." "Kubanga okunakuwala eri Katonda kuleeta okwenenya okw'obulokozi okutejjusibwa: naye okunakuwala okw'omu nsi kuleeta okufa. Kubanga okunakuwala okwo eri Katonda nga kwabaleetera okufuba okungi, era n'okuwoza ensonga yammwe, era n'okusunguwala, era n'okutya, era n'okwegomba, era n'okunyiikira, era n'okuwalana eggwanga! Mu byonna mwetegeeza nga muli balongoofu mu kigambo ekyo." 2Abakkolinso 7: 9-11.

Ebyo bye biva mu kukola kw'Omwoyo wa Katonda. Tewabaawo kwenenya kwa mazima okujjako nga wabaddewo okudda obuggya mu mutima. Omwonoonyi amalirira okuzzaayo ekyo ky'abadde anyaze, ne yeenenya ebibi bye, n'addamu okwagala Katonda era ne muntu munne, olwo lw'ayinza okwekakasa nga afunye emirembe ne Katonda. Ekyo kye kyabangawo mu myaka egyo oluvannyuma Iw'okuzza obuggya eddiini mu bantu. Balabirwanga ku bibala byabwe olw'okuweebwa Mukama omukisa mu kulokola emyoyo gy'abantu n'okubasitula mu mbeera zaabwe.

Kyokka mu kudda obuggya okw'omu biro bino, mulabikiddemu enjawulo nnene ddala bw'ogerageranya okw'omu biro biri omwalabikiranga ekisa kya Katonda olw'ebyo ebyaddiriranga mu kuweereza kw'abaddu ba Katonda. Kyamazima

wabaddewo okuyaayaana kungi ennaku zino, era bangi ne balaga nga bakyuse, n'okuyingira ne bayingira bangi mu makanisa; kyokka ebivaamu si byebyo ebiyinza okukukkirizisa nti waddewo okweyongerako okwamazima mu bulamu obw'Omwoyo. Omuliro gusooka ne gwaka okumala akaseera, era mangu nnyo ne guzikira, ekizikiza ne kisingawo nnyo okusingako ne mu kusooka.

Okukoowoola abantu bakkirize Katonda ennaku zino okusinga obungi, kusinga kukwata ku kufuumitiriza okw'omu mutwe, olw'okucaamukiriza ebirowoozo, n&pos;okuleetayo ekipya ekyewuunyisa. Abakyufu abafuniddwa olwo ne baba nga balina okwagala kutono ddala okuwuliriza amazima ga Bayibuli, okwagala kutono eri ekigambo ekya bannabbi era n&pos;abatume. Okujjako nga mu kusinza okwo mubaddemu ebikoleddwa ebitali bya bulijjo, okusinza okwo tekubakwatako. Obubaka obutaliimu kucaamuukirira, tebusitula birowoozo bya bantu. Olwo okulabula okuli mu kigambo kya Katonda okutegerekeka obulungi, okutuukira ddala ku kwegomba okuli mu bitundu byabwe eby&pos;omunda, ne kutateekebwako birowoozo.

Buli mukyufu akyukidde ddala, emboozi esinga okumunyumira mu bulamu bwe yandibadde eyo ekwata ku nkolagana ye ne Katonda n'ebyo eby'obulamu obutaggwaawo. Naye, omwoyo ogw'okwewonga mu maaso ga Katonda guliruddawa mu kkanisa ezisinga obungi leero? Abakyufu tebayinza kweresa malala gaabwe awamu n'okwagala ensi. Tebakyayagala kwerumya, beetikke omusaalaba, bagoberere Yesu omuteefu era omuwombeefu mu mutima, nga tebannakyuka. Eddiini efuuse eky&pos;okuzannyisa eri abakafiiri n&pos;abatakkiriza kubanga bangi ku bagirimu tebalina kye bamanyi ku misingi gy'ayo emikulu. Amaanyi ag'okutya Katonda kumpi gawedde mu kkanisa ezisinga obungi. Obubaga obw'okwesanyusaamu, katemba mu kkanisa, obutale mu kkanisa, ennyumba ezitemagana, okwewunda kw'abantu, byonna bisaanikidde ebirowoozo by'abantu ku Katonda. Ettaka, ebitundibwa, n&pos;okumalibwawo ensi, bye bijjuzza emitima, olwo ebintu eby'obulamu obutaggwaawo, ne biyitawo nga tebirowoozeddwako.

Kyokka newakubadde nga waddewo okudda ennyuma mu kukkiriza ne mu bulamu obw'omwoyo, wakyaliwo abagoberezi ba Kristo abamazima mu kkanisa zino. Katonda bw&pos;aliba tannasalira nsi musango omulundi ogusembayo, wajja kubaawo okudda obuggya okw'okutya Katonda mu bantu be ng&pos;okwo okutalabwangako okuva mu biro by&pos;abatume. Omwoyo n&pos;amaanyi ga Katonda byakuyiibwa ku baana be. Era mu kiseera ekyo kyennyini, bangi baakweyawula okuva mu makanisa ago agaggyewo okwagala Katonda n'ekigambo kye ne gazzaawo okwagala ensi. Bangi ku baweereza n&pos;abantu, baakusanyukira amazima ago Katonda gaasiimye gabuulirwe mu kiseera ekyo olw'okuteekateeka abantu okusisinkana Mukama mu kujja kwe omulundi ogwookubiri. Omulabe w&pos;emyoyo egyo ayagala nnyo okuziyiza omulimu ogwo; era ng'ekiseera ekyo tekinnatuuka, waakuteekawo ekikyefaanaanyiriza nga ayagala okugulemesa. Waakulabisa nga Katonda ataddewo omukisa ogw'enjawulo mu kkanisa ezo zaalinywereza mu bulimba bwe, bwe walirabika nga awaliwo okudda obuggya okw&pos;omuggundu. Bangi baakujaganya nti Katonda abakoledde ebikulu, so nga omulimu gukolebwa mwoyo mulala. Setaani wakwefuula munnaddiini ng'ayagala okubunyisa obulimba bwe eri ensi zonna ez'Obukristaayo.

Mu kudda obuggya okuzze kubeerawo mu myaka nga amakumi-ataano egiyise, namwo muzze mubeeramu okukola kw'omubi, okujja okweyongeramu amaanyi mu

okwo okulijja mu kiseera eky'omu maaso. Waliwo okucaamuukiriza ebirowoozo, okwetabula kw'amazima n'obulimba, ebiriyingizibwawo olw'okubuzaabuza. Kyokka tewaba n'omu alimbibwalimbibwa. Si kizibu okwetegereza obulimba buno nga okozesa ekigambo kya Katonda. Abantu bwe balagajjalira obujulirwa obw'ekigambo kya Katonda, ne bava ku mazima agategerekeka obulingi era agakebera emitima omuli okwerumya n'okweresa ensi, olwo nga tukakasa nti mu bo temuli mukisa gwa Katonda. Era bw'ogoberera enkola ya Kristo gye yateekawo, "Mulibategeerera ku bibala byabwe" (Matayo 7:16), kitegerekeka bulungi nga abantu bano tebakolera mu Mwoyo wa Katonda.

Mu mazima ag'ekigambo kye, Katonda mwe yeebikkulira eri abantu be; era buli muntu yenna agakkiriza gamufuukira engabo eri obulimba bwa Setaani. Obulimba kye buvudde busasaana ennyo mu nsi, kwe kuba nti abantu balagajjalidde okussaayo omwoyo eri amazima gano. Amateeka ga Katonda n'obukulu bwago, kumpi biggiddwaako amaaso wonna mu nsi. Endowooza enkyamu ku mateeka ga Katonda, mu kuba ag'olubeerera, n&pos;okubeera abawulize gye gali, ereeseewo ensobi mu kukyuka kw'abantu awamu n'okwetukuza, n'ekivuddemu kwe kussa omutindo gw'ekkanisa mu bulamu obw'omwoyo. Awo we wali ekyama ky'obutabaawo Mwoyo n'amaanyi ga Katonda mu nkuŋŋaana ez&pos;okudda obuggya ez'omu biro bino.

Mu ddiini nnyingi, waliyo abantu abasibwamu ekitiibwa olw'obulamu bwabwe obw'omwoyo, abategeera amazima gano era ne banakuwala. Pulofeesa Edwards A. Park ng'ayogera ku kabi kano akali mu ddiini agamba bw'ati: "Akabi akasinga obukulu be babuulizi abali ku bituuti okulemwa okunyweza amateeka ga Katonda. Mu biro biri, ku bituuti abantu kwe baawuliriranga eddoboozi eriraga enjawulo wakati w'obulungi n'obubi. Ababuulizi baffe abegombesa baabuuliranga obubaka obw'ekitiibwa nga bagoberera ekyokulabirako ky'Omuyigiriza omukulu, nga bassaamu ekitiibwa amateeka, ebiragiro n'okulabula okubirimu. Baddiŋŋananga amazima gano ag'emirundi ebiri nti, amateeka bwe buwandiike obw'obutuukirivu bwa Katonda, era nga omuntu atayagala mateeka aba tayagala njiri; kubanga amateeka n'enjiri, y'endabirwamu emulisa empisa za Katonda. Akabi kano kagenda kuddirirwa akalala, ke k'obutalaba bubi obuli mu kibi, obunene bw'akyo, ne kye kiyinza okukosa. Obutuufu bw'etteeka mu kubeera omuwulize, bwenkanankana n'obubi obuli mu butaba muwulize...

"Ekitambulira awamu n'obubi obwo obwogeddwako, ke kabi ak'okulengezza obwenkanya bwa Katonda. Ekigendererwa ekiriwo ensangi zino ku bituuti, kwe kufuba okwawula obutuukirivu bwa Katonda okuva ku kisa kya Katonda, okufuba okusanyaawo ekisa kya Katonda kidde mu birowoozo okusinga okukisukkulumya ng'etteeka. Enjigiriza empya ey'eddiini eyawula Katonda kye yagatta awamu. Amateeka ga Katonda galiwo ku Iwa bulungi oba bubi? Galiwo ku Iwa bulungi. N'olwekyo obutuukirivu bwa Katonda bulungi; kubanga omwo mw'atuukiririza amateeka ge. Empisa ey'okulengezza amateeka ga Katonda awamu n&pos;obutuukirivu bwe, eraga obunene n'okukosebwa kw'abantu olw'obutaba bawulize, ereetera abantu okufuna omuze ogw'okunyooma ekisa kya Katonda ekyateekawo omutango olw'ekibi." Bw'etyo enjiri n'eggwaamu ensa n'obukulu bw'ayo mu birowoozo by'abantu, era mangu nnyo ne basuulira ddala eri Bayibuli yennyini.

Abayigiriza b'eddiini bangi baggumiza nti okufa kwa Kristo kwaggyawo amateeka, n'olwekyo abantu ba ddembe okweyisa nga bwe balaba. Bangi bagatwala nga ekikoligo, olwo mukwagala okujja abantu mu bufuge bw'amateeka, ne balaga nti eddembe liri mu kusanyukira njiri.

Kyokka abatume ne bannabbi si bwebatyo bwe baalabangamu amateeka ga Katonda. Dawudi yagamba: "Era naatambulanga nga neeyabya; kubanga nnoonyeezza ebiragiro byo." Zabbuli 119: 45. Omutume Yakobo eyawandiika oluvannyuma Iwa Kristo okufa, ayogera ku mateeka ekkumi nga "etteeka eriringa kabaka w'amateeka," era nti "amateeka amatuukirivu ag'eddembe." Yakobo 2: 8; 1: 25. Ate Yokaana eyabikkulirwa kumpi nga wayise emyaka ataano Kristo kasokanga akomererwa, alangirira omukisa eri abantu bonna nti: "Baweereddwa omukisa abakwata ebiragiro bye, balyoke babeere n'obuyinza ku muti ogw'obulamu, era balyoke bayingire mu kibuga nga bayita mu miryango." Kubikkulirwa 22:14.

Aboogera nti okufa kwa Kristo kwaggyawo amateeka ga Katonda tebalina musingi gwa Byawandiikibwa. Singa kyali kiyinzika amateeka ne gaggibwawo oba ne gakyusibwamu, olwo Kristo tekyandimwetaagisizza kufa nti alokola omuntu okuva mu musango gw'ekibi. Okufa kwa Kristo kwokka, ng'oggyeeko okuba nti teyagajjaawo, kukakasa nga amateeka ga Katonda gaalubeerera. Omwana wa Katonda yajja "okukuza amateeka n'okugassaamu ekitiibwa." Isaaya 42: 21. Yagamba nti: "Temulowooza nti najja okudibya amateeka oba ebya bannabbi;" "eggulu n'ensi okutuusa Iwe biriggwaawo, ennukuta emu newakubadde akatonnyeze akamu ak'omu mateeka tekaliggwaawo." Matayo 5: 17, 18. Era yeeyogerako mu zabbuli ng'agamba nti: "Nsanyuka okukola by'oyagala ai Katonda wange; weewaawo, amateeka go gali mu mutima gwange munda." Zabbuli 40:8.

Amateeka ga Katonda nga bwe gali, tegakyukakyuka. Ago ge gabikkula empisa n'ebyo Omuteesi waago by'ayagala. Katonda kwagala, n'amateeka ge ga kwagala. Amateeka abiri amakulu agali mu mateeka kwe kwagala Katonda era n'okwagala muntu munno. "Okwagala kyekuva kutuukiriza amateeka." Abaluumi 13:10. Empisa za Katonda bwe butuukirivu n'amazima; eyo y'enkula y'amateeka ge. Omuyimbi wa zabbuli agamba: "Amateeka go ge mazima:" "kubanga bye walagira byonna bwe butuukirivu."Zabbuli 119: 142, 172. Eran'omutume Pawulo n'agamba nti: "Bwekityo amateeka matuukirivu, n'ekiragiro kituukirivu, kituukirivu kirungi." Abaluumi 7:12. Olw'okubanga amateeka gegategeeza Katonda by'ayagala era n'ekyo kyali, gateekwa okubeerera ng'Omuteesi waago.

Mu kukyusibwa ne mu kutukuzibwa abantu mwe bayita okutabaganyizibwa awamu ne Katonda olw'okukkaanyiza awamu n'amateeka ge. Olubereberye, omuntu yatondebwa mu kifaananyi kya Katonda. Yali atabagana bulungi n'amateeka ga Katonda; obutuukirivu obw'amateeka ge nga buwandiikiddwa ku mutima gwe. Naye ekibi ne kimwawula n'Omutonzi we. Nga takyayinza kwolesa kifaananyi kya Katonda. Omutima gwe nga gulwanagana n'ebiragiro ebiri mu mateeka ga Katonda. "Kubanga okulowooza kw'omubiri bwe bulabe eri Katonda: kubanga tekufiigibwa mateeka ga Katonda, kubanga n'okuyinza tegakuyinza." Abaluumi 8: 7. Naye "Katonda bwe yayagala ensi bw'ati,

n’okuwaayo n’awaayo Omwana we eyazaalibwa omu yekka,” omuntu atabaganyizibwe ne Katonda. Omuntu ayinza okuzzibwayo mu kutabagana obulungi n’Omutonzi we lwa bulungi bwa Kristo bwokka. Omutima gwe kigugwanira okuzzibwa obuggya lwa kisa kya Katonda; kimugwanira okufuna

obulamu obuggya okuva waggulu. Obukyufu obwo kwe kuzaalibwa obuggya, awatali ekyo, Yesu agamba, “tayinza kulaba bwakabaka bwa Katonda.”

Omutendera ogusooka mu kutabaganyizibwa ne Katonda kwe kuwulira okulumirizibwa ekibi. Kubanga “ekibi kwe kumenya amateeka ga Katonda:” anti “amateeka ge gamanyisa ekibi.” 1 Yokaana 3:4; Abaluumi 3:20. Omwonoonyi okusobola okulaba obubi bwe aba alina okutunuulira empisa ze ng’azigerageranya n’etteeka lya Katonda ekkulu era erituukiridde. Ago y’endabirwamu eraga obutuukirivu obw’empisa ezituukiridde naye n’asobola okulaba enfunnyiro eziri mu bubwe.

Amateeka gabikkulira omuntu ebibi bye, kyokka tegayinza kumuwonya. Wadde nga gasuubiza obulamu eri abawulize, era gategeeza nti omwonoonyi waago agabana kufa. Amawulire amalungi aga Kristo ge gokka omwonoonyi mw’ayita okuweebwa eddembe okuva mu musango oba mu kugwagwawazibwa kw’ekibi. Kiba kimugwanira okwenenya eri Katonda, nnannyini mateeka agamenyeddwa; era n’okuyita mu kukkiriza Kristo ssadaaka etangirira. Olwo Katonda Iw’ayinza “okuleka ebibi ebyakolebwanga edda,” awo n’agabana ku kikula kya Katonda. Kaakano nga mwana wa Katonda, olw’okuweebwa omwoyo ow’okufuuka abaana, atukaabya nti: “Aba, Kitaffe!”

Olw’ekyo, aba alina eddembe okumenya amateeka ga Katonda? Pawulo agamba: “Kale amateeka tuggyawo olw’okukkiriza? Kitalo: nedda, tuganyweza bunyweza.” “Abaafa ku kibi, tunaabeeranga tutya abalamu mu kyo nate?” Ne Yokaana n’agamba nti: “Kubanga kuno kwe kwagala kwa Katonda ffe okukwatanga ebiragiro bye: era ebiragiro bye tebizitowa.” Abaluumi 3:31; 6:2; 1 Yokaana 5:3. Mu kuzaalibwa obuggya, omutima guzzibwayo mu kutabagana obulungi ne Katonda, era ne mu kutabagana awamu n’amateeka ge. Enkyukakyuka eno enkulu ennyo bweti bw&pos;etuuka mu bulamu bw’omwonoonyi, olwo aba avudde mu kufa okutuuka mu bulamu, okuva mu kibi okudda mu butuukirivu, okuva mu bumenyi bw’amateeka n’okwewaggula okudda mu kubeera omugonvu era omuwulize. Obulamu obwedda obwali tebukwatagana ne Katonda nga buweddewo; obulamu obuggya obw’okutabagana, obw’okukkiriza n’okwagala, nga butandise. Olwo, “obutuukirivu bw’amateeka, bulyoke butuukirizibwe mu ffe, abatatambula kugoberera mubiri, wabula omwoyo.” Abaluumi 8:4. “Amateeka go nga ngaagala! Ago genfumiitiriza okuzibya obudde.” Zabbuli 119:97.

“Eteeka lya Mukama lyatuukirira erikomyawo emmeeme.” Zabbuli 19: 7. Awatali mateeka, abantu tebayinza kulaba butukuvu na butuukirwu bwa Katonda mu ngeri entuufu wadde okulaba obwonoonefu n’obutali bulongoofu bwabwe. Tebayinza kuwulira

kulumirizibwa kwa kibi era tebayinza kuwulira bwetaavu bwa kwenenya. Olw'okubanga tebayinza kweraba nga bwe bali abamenyi b'amateeka ga Katonda, bwekityo tebayinza kulaba bwetaavu bwa musaayi gwa Kristo ogusonyiyisa ebibi. Bafuna obulokozi nga tebakyuse mu mutima wadde okufuna obulamu obuggya. Bwebatyo ne bakyuka kungulu, era bangi ne bayingira ekkanisa nga tebegattanga na Kristo.

Endowooza eziwabya ezikwata ku kutukuzibwa, nazo nga ziva mu bulagajjavu oba okujeemera amateeka ga Katonda, zikoze kinene nnyo ku madiini mangi aga leero. Endowooza zino zirimu enjigiriza enfu era za bulabe okusinziira ku ebyo

ebivuddemu; era olw'okubanga zaagaddwa nnyo abantu bangi, zoongera okulaga oba nga ddala abantu abo bategeera Ebyawandiikibwa kye biyigiriza ku nsonga eno.

Okutukuzibwa njigiriza eri mu Bayibuli. Omutume Pawulo mu bbaluwa ye gye yawandiikira ekkanisa y'Abasessaloniika, agamba nti: "Kubanga ekyo Katonda ky'ayagala, okutukuzibwa kwammwe." Era n'abasabira ng'agamba nti: "Era Katonda ow'emirembe abatukulize ddala." lAbasessaloniika 4: 3; 5: 23. Bayibuli eyigiriza bulungi nnyo okutukuzibwa kye kitegeeza era n'engeri gye kufunibwamu. Omulokozi yagamba abayigirizwa be nti: "Obatukuze mu mazima, ekigambo kyo ge mazima." Yokaana 17: 17. Ne Pawulo ayigiriza nti ssaddaaka ey'abamawanga "etukuzibwe Omwoyo Omutukuvu " Abaluumi 15: 16. Olwo omulimu gw'Omwoyo Omutukuvu gwe guliwa? Yesu yagamba abayigirizwa be nti: "Naye bw'alijja Omwoyo ow'amazima, anaabalurjgamyanga mu mazima gonna." Yokaana 16: 13. N&pos;omuyimbi wa zabbuli agamba nti: "Amateeka go ge mazima." Ebiragiro ebikulu eby*obutuukirivu ebiri mu mateeka ge bibikkulibwa eri omuntu okuyita mu kigambo kya Katonda awamu n&pos;Omwoyo we. Era olw'okubanga amateeka ga Katonda "matukuvu, matuukirivu, malungi," obuwandiike obw'obutukuvu bwa Katonda, kitegeeza nti n'empisa eziwundiddwa mu buwulize obw'amateeka ago, nazo ziba ntukuvu. Kristo ky&pos;ekyokulabirako ekituukiridde eky&pos;emmpisa ng'ezo. Agamba: "Nnakwata ebiragiro bya kitange." "Kubanga nkola bulijjo by'asiima." Yokaana 15: 10; 8: 29. Abagoberezi ba Kristo baakumufaanana - olw'ekisa kya Katonda babeere n'empisa ezikwatagana obulungi n'amateeka ge amatukuvu. Okwo kwe kutukuzibwa nga Bayibuli bw'ekuyigiriza.

Engeri eyo eyinza kutuukibwako okuyita mu kukkiriza Kristo olw'amaanyi ag&pos;Omwoyo wa Katonda abeera mu ffe. Pawulo abuulirira abakkiriza nti: "Mutuukirizenga obulokozi bwammwe n'okutya n'okukankana; kubanga Katonda yakoza mu mmwe okwagala n&pos;okukola olw'okusiima kwe okungi." Abafiripi 2:12,13. Omukristaayo muli awulira okukola kw&pos;amaanyi g'ekibi, naye agumiikiriza wakati mu kulwana nakyo. Era wano we yeetagira obuyambi okuva eri Kristo. Obunafu bw&pos;omuntu bwegattira wamu n&pos;amaanyi ga Katonda, olwo okukkiriza ne

kwogera nti: “Naye Katonda yeebazibwe atuwanguza ffe ku bwa Mukama waffe Yesu Kristo.” 1 Abakkolinso 15: 57.

Ebyawandiikibwa bitulaga nga okutukuzibwa kwa lubeerera. Omwonoonyi bw&pos;akyuka n’afuna emirembe ne Katonda okuyita mu musaayi gwa Yesu ogutangirira, olwo Iw’abeera atandise obulamu Obukristaayo. Kaakano, ng’alina “okuyitirira okutuuka mu bukulu,” akule, “okuba omuntu omukulu okutuuka mu kigera eky’obukulu obw’okutuukirira kwa Kristo.” Omutume Pawulo agamba nti: “Naye kimu kye nkola, nga nneerabira ebyo ebiri ennyuma, era nga nkunuukiriza ebyo ebiri mu maaso, nduubirira okutuuka awawakanirwa awali empeera ey’okuyita kwa Katonda okwa waggulu mu Kristo Yesu.” Abafiripi 3:13,14. Ne Peetero atuteerawo emitendera omuyitibwa okutuuka ku kutukuzibwa kwa Bayibuli: “Bwe muleeta ku Iwammwe okufuba kwonna, ku kukkiriza kwammwe mwongerengako obulungi, era ku bulungi bwammwe okutegeera; era ne ku kutegeera kwammwe okwegendereza; era ne kukwegendereza kwammwe okugumiikiriza; era ne kukugumiikiriza kwammwe okutya Katonda; era ne ku kutya Katonda kwammwe okwagala abooluganda; era ne kukwagala kwammwe abooluganda okwagala.... Kubanga ebyo bwe munaabikolanga, temulyesittala n’akatono.” 2Peetero 1:5-10.

Abo bonna abafuna obutukuvu obwa Bayibuli, baakulabikiramu omwoyo gw’obwetoowaze. Okufaanana ne Musa, babeera baleze ku butuukirivu obw’ekitiibwa kya Katonda, ne beeraba nga bwe batasaanira bwe beegerageranya n’obutukuvu n’obutuukirivu obususse oby’Oyo abeerawo emirembe gyonna.

Nnabbi Danieri alaga ekyokulabirako eky’okutukuzibwa okw’amazima nga bwe kyandifaaanye. Obulamu bwe bwonna yabumalira mu kuweereza Mukama we. Yali musajja “omwagalwa ennyo” (Danieri 10:11) eri eggulu. Kyokka mukifo ky’okwegulumiza nga bw’ali omulungi era omutukuvu, nnabbi ono assibwamu ekitiibwa yatwala ekibi kya Isiraeri ne yeegayirira mu maaso ga Katonda ku lw’abantu be nti: “Kubanga tetuleeta kwegayirira kwaffe mu maaso go olw’obutuukirivu bwaffe, wabula olw’okusaasira kwo okungi.” “Twayonoona, twakola bubi.” Agamba nti: “Awo bwe nnali njogera, era nga nsaba, era nga njatula okwonoona kwange n’okwonoona kw&pos;abantu ba Isiraeri, era nga ndeeta okwegayirira kwange mu maaso ga Mukama Katonda wange.” Era Omwana wa Katonda bwe yamulabikira oluvannyuma ko ng’azze okumutegeeza, Danieri agamba nti: “So ne mutasigala mu nze maanyi gonna: kubanga obulungi bwange ne bufuuka obuvundu mu nze ne ssiba na maanyi nate.” Danieri 9:18, 15,20; 10: 8.

Yobu bwe yawulira eddoboozi lya Mukama wakati mu mpewo ey’akazimu, yayogera nti: “Kyenvudde neelamwa ne nneenenya mu nfuufu n&pos;ewu” Yobu 42: 6. Okutuusa Isaaya Iwe yalaba ekitiibwa kya Mukama, era n’awulira nga bakkerubi boogerera waggulu nti: “Mutukuvu, mutukuvu, mutukuvu, Mukama ow’eggye,” naye lwe yayogera nti:

“Zinsanze! Kubanga nfudde.” Isaaya 6: 3,5. Pawulo bwe yatwalibwa mu ggulu eryookusatu yawulira ebigambo ebitayogerekeka, omuntu by’atasobola kwatula, so nga yeeyogerako nga “omuto okusinga abato ab’omu batukuvu.” 2Abakkolinso 12: 2-4; Abaefeso 3:8. Yali Yokaana omubatiza eyatuulanga mu kifiiba kya Yesu n’alaba ku kitiibwa kye, eyagwa wansi ku bigere bya malayika n’aba ng’afndde. Kubikkulibwa I: 17.

Tewabaawo kwegulumiza wadde okwenyumyako nga bwe baafuna eddembe okuva mu kibi eri abo abatambulira mu kisiikirize ky’omusaalaba gwa Kristo. Kubanga bawulira nga ekibi kyabwe kye kyavaako obulumi obwakutula omutima gw’Omwana wa Katonda, era ekyo ne kibaleetera okwekakkanya. Abali okumpi ne Yesu balaba bulungi obunafu n’obwonoonefu bw’omuntu, era ng’essuubi lyabwe lyokka liri mu bulungi bw&pos;Omulokozi eyakomererwa era n’azuukira.

Okutukuzibwa okwogerwako ensangi zino mu ddiini eziri mu nsi, kubuutikiddwa okwegulumiza n’okunyooma amateeka ga Katonda akabonero akalaga nga kwabunaayira okuva ku ddiini y’omu Bayibuli. Abakwogerera bayigiriza nti okutukuzibwa kufunibwa mbagirawo, era nga bayita mu kukkiriza kyokka okufuna obutuukirivu. “Kiriza kyokka,” bwe bagamba, “onooweebwa omukisa.” Aweereddwa omukisa talina kirala kyonna kyalina kukola. Mu ngeri yeemu bagaana n’obuyinza obw’amateeka ga Katonda nga bagamba nti baasumululwa okuva mu bufuge bw’okukuuma amateeka. Naye kisoboka abantu okuba abatukuvu, ne babeera bumu n’ekyo Katonda ky’ayagala era ne mu mpisa ze, nga tebali wamu n’ebiragiro bye ebyo ebiraga enkula ye ne ky’ayagala, era ebiraga ebimusanyusa?

Okwagala okuteekawo eddiini enyangu eterina ky’ekwagaza kukola, temuli kwerumya, tewali kweyawula ku busirusiru bwa nsi, kuleetedde okukkiriza, era okukkiriza kwokka, okuba okw’omunguuba; naye ekigambo kya Katonda kigamba kitya? Omutume Yakobo agamba: “Kigasa kitya, baganda bange, omuntu bw’ayogera ng’alina okukkiriza, naye n’ataba na bikolwa? Okukkiriza okwo kuyinza okumulokola?.... Naye oyagala okutegeera gwe omuntu ataliimu, ng’okukkiriza okutaliiko bikolwa tekuliiko kye kugasa. Ibulayimu jjajjaffe teyaweebwa butuukirivu lwa bikolwa, kubanga yawaayo omwana we Isaaka ku Kyoto? Olaba ng’okukkiriza kwakolera wamu n’ebikolwa bye, era okukkiriza kwe kwatuukirizibwa olw’ebikolwa bye.... Mulaba ng’omuntu aweebwa obutuukirivu Iwa bikolwa so si Iwa kukkiriza kwokka.” Yakobo 2: 14-24.

Obujulirwa obw’ekigambo kya Katonda buwakanyiza ddala enjigiriza eno ewabya ey’okukkiriza okutaliiko bikolwa. Okukkiriza si kwe kuleetera omuntu okusiimibwa eggulu awatali kugondera kisa kimuweereddwa, okwo kukkiriza bukkiriza; kubanga okukkiriza okw’amazima kusimbukira ddala mu bisuubizo n’ebyo Katonda by’ataddewo nga bwe biri mu Byawandiikibwa.

Tewabaawo abeerimba n'endowooza egamba nti bayinza okubeera abatukuvu ng'ate bwe bagenderera okumenya amateeka ga Katonda. Okukola ekibi ekigenderere kusirisa eddoboozi ly'Omwoyo alaba ebikolebwa era ne kwawula omuntu ne Katonda. Anti "ekibi kwe kumenya amateeka." Ate, "buli muntu yenna akola ekibi (kwe kugamba nti amenya amateeka) nga tamulabangako, so tamutegeera " 1 Yokaana 3: 6. Newakubadde nga Yokaana mu bbaluwa ye asinga kwogera ku kwagala, kyokka takaluubirirwa kwogera ne ku abo abeegamba nti baatukuzibwa ng'ate bwe bali mu kumenya amateeka ga Katonda. "Ayogera nti mmutegedde, n'atakwata biragiro bye, ye mulimba, n'amazima tegali mu oyo. Naye buli akwata ekigambo kye, mazima ng'okwagala kwa Katonda kumaze okutuukirizibwa mu oyo." 1 Yokaana 2:4, 5. Awo we wali ekigezo kya buli kukkiriza kwa muntu. Tetuyinza kukkiriza butuukirivu bwa muntu awatali kumuleeta ku kigera kyokka eky'obutuukirivu bwa Katonda obuli mu ggulu ne ku nsi. Singa abantu tebawulira buzito bw'amateeka ag'empisa, singa bawewula era ne batoowaza ebiragiro bya Katonda, singa bamenya eteeka erisinga obutono ku mateeka gano, era ne bayigiriza abantu bwe batyo, tebayinza kuweebwa kitiibwa mu maaso g'eggulu, era naffe tutegeera nga bye boogera tebiriiko musingi.

Ate okwogera nti sirina kibi, kyo ku bwakyo kikakasa nga ayogera atyo aba tannategeera kutukuzibwa okw'amazima kye kitegeeza. Lwa nsonga aba tamanyi butukuvu bwa mirembe gyonna n'obutuukirivu bwa Katonda; oba okumanya kye balina okubeera abo abaagala okutabagana n'empisa ze; kubanga aba tannategeera butukuvu n'okwagala kwa Kristo okwekitalo era n'obubi bw'ekibi, omuntu alyoke yeerowooze nga bwali omutukuvu. Gyakoma okubeera ewala ye ne Kristo, era, gyakoma obutategeera bulungi mpisa za Katonda awamu ne by'ayagala, gyakoma okweraba nga bwali omutukuvu.

Okutukuzibwa okulagibwa mu Byawandiikibwa kuzingiramu omuntu yenna - omwoyo, obulamu awamu n'omubiri gwe. Pawulo yasabira Abasessaloniika nti: "Omwoyo gwammwe, n'obulamu n'omubiri byonna awamu bikuumibwenga awatali kunenyezebwa mu kujja kwa Mukama waffe Yesu Kristo." 1 Abasessaloniika 5:23. Ate era yawandiikira abakkiriza nti: "Kyenvudde mbeegayirira, ab'olugamnda, olw'okusaasira kwa Katonda, okuwangayo emibiri gyammwe ssaddaaka ennamu,

entukuvu, essanyusa Katonda." Abaluumi 12:1. Mu biseera ebya Isiraeri owedda, beekenenyanga nnyo buli ssaddaaka eyaleetebwanga ng'ekiweebwayo eri Katonda. Singa ensolo eyaleetebwanga yabangako obulema bwonna, yagaanibwanga; kubanga Katonda yali yalagira nti ekiweebwayo "tekibengako bulema." Bwebatyo, n'Abakristaayo bakubirizibwa okuwangayo emibiri gyabwe, nga "ssaddaaka ennamu, entukuvu, esanyusa Katonda." Mu kusobola okukola kino, kibagwanira okwegendereza mu ngeri gye bakozesaamu amaanyi gaabwe. Buli kye bakola naye nga kinafuya omubiri n'ebirowoozo, kireetera omuntu okuba nga tasaanira kuweereza Mutonzi we. Ye Katonda asanyukira

ekintu ekirala kyonna okusinga ekyo ekirungi kye tuyinza okumutonera? Yesu agamba: "Yagalanga Mukama Katonda wo n'omutima gwo gwonna." Abo abaagala Mukama Katonda waabwe bawulira okuyayaana mu kumuwa ekyo ekisinga obulungi mu kumuweereza, era bakufubanga okunoonya obusobozi bwabwe bwonna mu kukwatanga ebiragiro bye ebibakubiriza okukola by'ayagala. Tebayinza kukkiriza kwonoona, kunafuya wadde okugwagwawaza ssaddaaka yaabwe gye balina okutonera Kitaabwe ow'omu ggulu olw'obuluvu n'okucamuukirira kw'omubiri.

Peetero agamba: "Abaagalwa, mbeegayirira ng'abayise n'abatambuze, okwewalanga okwegomba kw'omubiri okulwana n'obulamu." IPeetero 2:11. Buli kwegomba kwonna okw'obubi kusannyalaza era ne kutta okutegeera kw 'amagezi n&pos;omwoyo, olwo ekigambo oba Omwoyo wa Katonda ne biba binafu mu kukyusa omutima. Pawulo awandiikira Abakkolinso nti: "Twenaazengako obugwagwa bwonna obw'omubiri n'omwoyo, nga tutuukiriza obutukuvu mu kutya Katonda." 2Abakkolinso 7:1. Era awamu n'ebibala eby'Omwoyo omuli: "okwagala, okusanyuka, emirembe, okugumiikiriza, obuwombeefu, obulungi, okukkiriza, obuteefu" ayongerako na kino "okwegendereza." Abaggalatiya 5: 22,23.

Kyokka newakubadde nga waliwo okubuulirira bwekuti, bameka ku beeyita Abakristaayo abagezaako okwenafuya nga banoonya okufuna amasanyu n'okusinza okw'omulembe; bameka abatyoboola ekifaananyi kwabwe eky'okutya Katonda olw'obuluvu, okutamiira, n'amasanyu agaziyizibwa. Ekkanisa mukifo ky'okubakomako, ezzaamu buzza maanyi bubi obwo olw'okulaga obwetaavu bwayo, obw'okwagala ebintu oba okwagala amasanyu, ejjuzze amawanika gaayo, so ng'okwagala kwabwe eri Kristo kunafu okusobola okumuddizza. Singa Kristo aba waakuyingira mu makanisa aga leero n&pos;alaba ebijjulo n&pos;obusuubuzi ebikolebwa mu linnya ly'eddiini, teyandigobyemu ba kalibujoozi abo nga bwe yagobamu abawanyisanga ffeeza mu yeekaalu?

Omutume Yakobo agamba nti amagezi okuva waggulu "okusooka malongoofu." Singa yasanga abo aboogeza emimwa gyabwe erinnya lya Kristo ery'omuwendo n'emimwa egyonooneddwa ne taaba, abo omukka ogubavaamu era nabo bennyini nga boonooneddwa n'ekivundu ekyo, era aboonoona empewo ey'eggulu era ne bawaliriza n'abalala okusika obutwa obwo - singa omutume yasanga emize egyo egigaanibwa enjiri entukuvu, teyandibeegaanye ng'aboogerako nti "amagezi gano si ge gakka okuva waggulu, naye ga mu nsi, ga buzaaliranwa, ga Setaani"? Abaddu ba taaba nabo bagamba nga bwe baatukuzibwa, era nga bwe bagenda mu ggulu; naye ekigambo kya Katonda kyogera Iwatu nti: "So temuliyingira mu kyo n&pos;akatono ekintu kyonna ekitali kirongoofu." Kubikkulirwa 21: 27.

“Oba temumanyi ng’emibiri gyammwe ye yeekaalu y’Omwoyo Omutukuvu ali mu mmwe gwe mulina eyava eri Katonda? nammwe temuli ku bwammwe, kubanga mwagulibwa na muwendo: kale mugulumizenga Katonda mu mubiri gwammwe.” lAbakkolinso 6:19,20. Oyo yenna amanyi nti omubiri gwe ye yeekaalu ya Mwoyo Mutukuvu, taliyinza kukkiriza mubiri gwe gubeere mu buddu bw’emize egiyinza okuzikiriza obulamu bwe. Amaanyi ge gali mu Kristo, oyo eyamugula n’omusaayi ogw’omuwendo omungi. Yafuuka kyabugagga kya Kristo. Olwo ayinza atya okuwona omusango bw’amala gasasaanya obugagga buno obwamukwasibwa? Abeeyita Abakristaayo bangi basasaanya obutitimbe bw’ensimbi buli mwaka mu bintu ebitaliimu n’okwesanyusa, eno ng’emyoyo gizikirira olw’ekigambo eky’obulamu. Katonda anyagiddwako ebitundu eby’ekkumi n’ebirabo nga bwe babiriira ku kyoto ekyandizikirizza okwegomba kwabwe okusinga lwe bandibiwaddeyo mu kuyamba abaavu oba okuwagira omulimu gw’enjiri. Singa bonna abeegamba nti bagoberezi ba Kristo baali beetukulizza ddala mu mazima, obugagga bwabwe, mu kifo ky’okubusasaanya mu bintu ebitaliimu, si nakindi, ebyobulabe, bwanditeekeddwa mu ggwanika lya Mukama, awonno Abakristaayo bandiraze ekyokulabirako eky’obwegendereza, okwerumya, n’okwefiiriza. Olwo bandibadde omusana eri ensi.

Ensi erekeddwa mu kweyonoonesa kw’amasanyu. “Okwegomba kw’omubiri, n’okwegomba kw’amaaso, n’okwegulumiza kw’obulamu okutaliimu” bye bifuga ebirowoozo by’abantu. Wabula abagoberezi ba Kristo bayitibwa mu kuyita okutukuvu nti, “Kale muve wakaati w’abo, mweyawule, bw’ayogera Mukama, so temukomanga ku kintu ekitali kirongoofu.” Omusana ogw’ekigambo kya Katonda gutulaga nga tuba batuufu okugamba nti okutukuzibwa tekuyinza kuba kwa mazima omuntu bw’atayinza kwogera nga bw’avudde ku kugoberera ebikolwa eby’obubi n’okwagala okukutta ensi.

Katonda asuubiza abo bonna abakkiriza okubeera abawulize nti: “Era nnaabeeranga Kitammwe gye muli, nammwe munaabeeranga abaana gye ndi abaana aboobulenzi n’aboobuwala, bw’ayogera Mukama Omuyinza w’ebintu byonna.” 2Abakkolinso 6: 17, 18. Buli Mukristaayo alina omukisa n’obuvunaanyizibwa okuba n’enkolagana engagga mu bintu bya Katonda. “Nze musana gw’ensi,” Yesu bwe yagamba. “Angoberera tataambulirenga mu kizikiza, naye anaabanga n’omusana ogw’obulamu.” Yokaana 8:12. “Naye ekkubo ly’abatuukirivu liriŋganga omusana ogwakayakana, ogweyongerayongera okwaka okutuusa obudde lwe bulituukirira.” Engero 4:18. Buli kigere ekitambulibwa mu kukkiriza n’okuba omuwulize, kisembeza omwoyo ku nkolagana ey’okumpi n’Omusana gw’ensi, “so mu ye ekizikiza temuli n’akatono.” Omusana ogwakayakana nga guva ku Njuba ey’obutuukirivu nga gwakira abaddu ba Katonda, nabo kibagwanira okugumulisa eri abalala. Ng’emmunnyeenye bwe zitutegeeza nti mu ggulu eriyo omusana ogw’ekitiibwa ekingi okwo kwe zijja okumasamasa kw’azo, n’Abakristaayo bwebatyo, kibagwanira okugumulisa bategeeze nti mu ggulu eriyo Katonda atudde ku ntebe ey’ensi

zonna alina empisa ezisaanidde okutenderezebwa n'okulabirako. Ekisa kya Katonda ekituweebwa nga kiyita mu Mwoyo we, okutuukirira n'obutukuvu obw'empisa ze, byonna bya kweyoleka mu bajulirwa be.

Mu bbaluwa ye gye yawandiikira Abakkolosaayi, Pawulo alaga obugagga bw'emikisa egiweebwa abaana ba Katonda. Agamba nti: "Naffe kyetuva tetulekaayo,... okubasabira n'okubeegayirira mulyoke mujjuzibwe okutegeeranga by'ayagala mu magezi gonna n'okutegeera eby'Omwoyo, okutambulanga nga bwe kisaanira Mukama waffe olw'okusiimibwa kwonna, nga mubalanga ebibala mu buli kikolwa ekirungi, era nga mukuliranga mu kutegeera Katonda; nga muyinzisibwanga n'obuyinza bwonna ng'amaanyi ag'ekitiibwa kye bwe gali, olw'okugumiikiriza kwonna n'okuzibiikiriza awamu n'okusanyuka." Abakkolosaayi 1:9-11.

Era awandiika nga alaga bye yeegomba ku lw'abooluganda mu Efeso batuuke okutegeera obuwanvu n'obugazi bw'emikisa gy'Abakristaayo. Atandika ng'abalaga byonna omuli amaanyi ageewunyisa n'amagezi bye balina okuweebwa ng'abaana aboobulenzi era n'aboobuwala ab'Oyo ali waggulu. Agamba nti: "Abawe mmwe, ng'obugagga bw'ekitiibwa kye bwe buli, okunywezebwa n'amaanyi mu Mwoyo gwe mu muntu owoomunda,... mubeerenga n'emmizi munywezebwenga mu kwagala,... okukwatanga awamu n'amagezi awamu n'abatukuvu bonna obugazi n'obuwanvu n'obuguIumivu n'okugenda wansi bwe biri, n'okutegeera okwagala kwa Kristo okusinga okutegeerwa." Naye essaala y'omutume etuuka ku ntikko y'emikisa bw'asaba ng'agamba nti, "mulyoke mutuukirire okutuusa okutuukirira kwonna okwa Katonda." Abaefeso 3: 16-19.

Wano tulagibwa obugulumivu bw'ebyo bye tuyinza okutuukako mu bisuubizo bya Kitaffe ow'omu ggulu okuyita mu kukkiriza singa tutuukiriza by'ayagala. Tulina omukisa okutuuka ku ntebe ey'obuyinza bwa Katonda obutaggwaawo okuyita mu bulungi bwa Kristo. "Ataagaana mwana we ye naye naamuwaayo ku lwaffe fenna, era talitugabira bintu byonna wamu naye?" Abaluumi 8:32. Kitaffe yawa Omwana we Omwoyo we Omutukuvu mu butagera, olwo naffe tulyoke tumugabaneko mu bujjuvu. Yesu agamba: "Kale oba nga mmwe ababi mumanyi okuwa abaana bammwe ebirabo ebirungi, talisinga nnyo Kitammwe ow'omu ggulu okuwa Omwoyo Omutukuvu abamusaba?" Lukka 11:13. "Bwe munaasabanga ekigambo mu linnya lyange, ekyo naakikolanga." "Musabe, muliweebwa, essanyu lyammwe Iituukirire." Yokaana 14:14, 16:24.

Wadde nga Omukristaayo kimugwanira okuba omwetoowaze, naye tasaana kuba mu bulamu obunakuwavu n'okwekubagizanga. Kubanga buli muntu alina omukisa okubeera omulamu era nga Katonda waakumusiima era amuwe n'omukisa. Ekigendererwa kya Kitaffe ow'omu ggulu si kwe kutulabanga nga buli kiseera tuwulira okusingibwa omusango n'okuba mu kizikiza. Ekyo si kye kikakasa omuntu okutambulanga ng'akotese

omutwe n'omutima gwe ng'agujjuzza okwekubagiza nti olwo Iw'aba omwetoowaze. Tugende eri Yesu atulongoose, olwo tuyimirire mu maaso g'amateeka nga tetukwatibwa nsonyi wadde okuwulira muli okusingibwa omusango. "Kale kaakano tebaliiko musango abali mu Kristo Yesu," "abatatambula kugoberera mubiri wabula Omwoyo." Abaluumi 8:1,4.

Okuyita mu Yesu abaana ba Adamu abaagwa bafuuka "abaana ba Katonda." "Kubanga oyo atukuza era n'abo abatukuzibwa b'omu bonna: kyava alema okukwatibwa ensonyi okubayitanga aboolugandа." Abaebbulaniya 2:11. Obulamu bw'Omukristaayo kyebuva bubeera obw'okukkiriza, obuwanguzi era awamu n'okusanyukira mu Katonda. "Kubanga buli ekyazaalibwa Katonda kiwangula ensi; era kuno kwe kuwangula okwawangula ensi, okukkiriza kwaffe."

lYokaana 5:4. Nnabbi wa Katonda Nekkemiya yayogera bulungi nti: "Kubanga essanyu lya Mukama ge maanyi gammwe." Nekkemiya 8:10. Ne Pawulo agamba: "Musanyukirenga mu Mukama waffe ennaku zonna: nate njogera nti, Musanyukenga." "Musanyukenga ennaku zonna; musabenga obutayosa; mwebazenga mu kigambo kyonna: kubanga ekyo Katonda ky'abagaaliza mu Kristo Yesu gye muli." Abafiripi 4:4; 1 Abasessaloniika 5:16-18.

Ebyo bye bibala ebiva mu bukyufu n'okutukuzibwa kwa Bayibuli; era ensonga Iwaki ebibala bino tebitera kulabikalabika eri nti Abakristaayo tebakyassaayo mwoyo eri ebiragiro ebikulu eby'obutuukirwu ebiri mu mateeka ga Katonda. Eyo ye nsonga ereetera Omwoyo wa Katonda eyabeeranga mu nkuŋŋaana z'okudda obuggya mu biro biri okubeera mu kigera ekitono.

Bwe tutunula olwonno tukyusibwa. Era bwe wabaawo okulagajjalira ebiragiro ebyo ebitukuvu Katonda mwayita okubikkulira abantu obutukuvu n'obutuukirivu bw'empisa ze, ebirowoozo by'abantu bisikirizibwa ne bitwalibwa endowooza n'enjigiriza z'abantu, n'ekivaamu kwekuddirira mu bulamu obw'omwoyo mu bantu abali mu kkanisa. Mukama agamba: "Bandese nze oluzzi olw'amazzi amalamu, ne beesimira ebidiba, ebidiba tanka z'omu ttaka ebitayinza kubaamu mazzi." Yeremiya

"Alina omukisa omuntu atatambulira mu kuteesa kw'ababi.... Naye amateeka ga Mukama ge gamusanyusa; era mu mateeka ge mwalowooleza emisana n'ekiro. Naye alifaanana ng'omuti ogwasimbibwa okumpi n'ensulo ez'amazzi, ogubala emmere yaagwo mu ntuuko zaayo, era amalagala gaagwo tegawotoka; nabuli ky'akola akiweerwamu omukisa." Zabbuli 1:1-3. Okutuusa nga amateeka ga Katonda gazziddwaayo mu kifo kyago ekituufu olwono lwe wayinza okubaawo okudda obuggya okw'amazima mu kukkiriza awamu n'okutya Katonda mu bantu be abamukkiriza. "Bw'atyo bw'ayogera Mukama nti muyimirire mu makubo mulabe, mubuuze amakubo agedda, oluguudo

olulungi gye luli, mutambulire omwo, kale mulirabira emmeeme zammwe ekiwummulo.” Yeremiya 6:16.

Essuula 28 — Ebitabo Bikeberwa

"Ne ndaba," nnabbi Danieri agamba, "okutuusa entebe lwe zaateekebwawo, n'omukadde eyaakamala ennaku ennyingi n'atuula: ebyambalo bye byali bitukula ng'omuzira, n'enviiri ez'oku mutwe gwe ng'ebyoya by'endiga ebirungi: entebe ye yali nnimi za muliro, ne bannamuziga baayo muliro ogwaka. Omugga gw'omuliro ne gutiriika okuva mu maaso ge: enkumi n'enkumi baamuweereza, n'obukumi emirundi akakumi baayimirira mu maaso ge: omusango ne gubaawo, ebitabo ne byanjuluzibwa." Danieri 7: 9,10.

Bw'atyo nnabbi bwe yalagibwa mu kwolesebwa olunaku olukulu era olw'entiisa empisa era na buli bulamu bwa muntu lwe birikeberwa mu maaso g'Omulamuzi omukulu ow'ensi, era "alisasula buli ng'ebikolwa bye bwe byali." Omukadde eyaakamala ennaku ennyigi ye Katonda Kitaffe. Omuyimbi wa zabbuli agamba: "Ensozi nga tezinnazaalibwa, era nga tonnabumba nsi n'ebintu, okuva mu mirembe gyonna okutuusa mu mirembe gyonna, ggwe Katonda." Zabbuli 90:2. Oyo ye nsibuko ya buli kintu, era ensulo ya buli tteeka, agenda okusala omusango. "Enkumi n'enkumi, n'obukumi emirundi akakumi" ku bamalayika abatukuvu abamuweereza era abaliwo ng'abajulizi, baaliwo mu kkooti enkulu eno.

"Era, laba, ne wajja omu eyafaanana ng'omwana w'omuntu n'ebire eby'omu ggulu, n'ajuira ddala eri omukadde eyaakamala ennaku ennyingi, ne bamusembeza mu maaso ge. N'aweebwa okufuga, n'ekitiibwa, n'obwakabaka, abantu bonna, amawanga n'ennimi, baamuweerezanga: okufuga kwe kwe kufuga okw'emirembe gyonna okutaliggwaawo, n'obwakabaka bwe bwe butalizikirizibwa." Danieri 7: 13,14. Okujja kwa Kristo okwogerwako wano si kwekwo okw'omulundi gwe ogwookubiri ng'akomawo ku nsi. Agenda eri omukadde eyaakamala ennaku ennyingi mu ggulu okuweebwa okufuga, n'ekitiibwa, n'obwakabaka, obulimuweebwa ku nkomerero y'okuweereza kwe nga omutabaganya. Okwo kwe kujja okwalangibwa mu bunnabbi okwaliwo ku nkomerero y'ennaku 2300 mu 1844, so si kujja mulundi gwakubiri. Nga yenna yeetoolodwa bamalayika ab'omu ggulu, Kabona waffe asinga obukulu yayingira mu watukuvu w'awatukuvu okulabika mu maaso ga Katonda ng'atandika obuweereza bwe obukomererayo ku Iw'omuntu kwe kukebera ebitabo mu kusala omusango n'okutangirira buli yenna eyalabika ng'asaanira.

Mu kuweereza okw'oku nsi, buli yenna eyajjanga eri Katonda nga ayatudde obutali butuukirivu bwe era nga yeenennyezza, era ng'ebibi bye, okuyita mu musaayi gwa ssaddaaka ey'ekibi, bimuggiddwako ne biyingizibwa mu watukuvu, yeetabanga mu kuweereza okw'okutangirira. Era bwekityo bwekiriba ne ku lunaku olukulu olw'okutangirira okulisembayo awamu ne mu kukebera ebitabo mu kusala omusango: amannya g'abo bokka agalirowoozebwako ge g'abantu ba Katonda. Okusala omusango

gw'ababi kwo kwanjawulo, era kweyawudde, era kwa kubaawo mu kiseera eky'omumaaso eyo. "Kubanga obudde butuuse omusango gutandikirwe mu nnyumba ya Katonda: kale, oba nga gusoose gye tuli, enkomerero guliba gutya eri abo abatagondera njiri ya Katonda." 1 Peetero 4:17.

Ebitabo eby'omu ggulu omuwandiikibwa amannya n'ebikolwa bya buli muntu, bya kwesigamizibwako ensala y'omusango. Anti nnabbi agamba: "Entebe ne ziteekebwawo, ebitabo ne bibikkulwa." Omubikkuzzi bwe yali ng'annyonnyola ebyali mu kifo ekyo ayongerako na kino nti, "n'ekitabo ekirala ne kibikkulwa, kye ky'obulamu: abafu ne basalirwa omusango mu ebyo ebyawandiikibwa mu kitabo, ng'ebikolwa byabwe bwe byali." Kubikkulirwa 20:12.

Ekitabo ky'obulamu kirimu mannya g'abo bonna abakkiriza okwetaba mu kuweereza kwa Katonda. Yesu yawenya ku bayigirizwa be nti: "Musanyuke, kubanga amannya gammwe gawandiikiddwa mu ggulu." Lukka 10:20. Pawulo ayogera ku bakozi banne abeesigwa nti, "amannya gaabwe gali mu kitabo ky'obulamu." Danieri bwe yalengera n'alaba "ekiseera eky'okunakuwaliramu, ekitabangawo kasooka wabaawo eggwanga," yalaba ng'abaana ba Katonda baliwonyezebwa, "buli muntu alirabika nga yawandiikibwa mu kitabo." Ne Yokaana omubikkuzzi

agamba nti amannya g'abo "abawandiikiddwa mu kitabo eky'obulamu eky'omwana gw'endiga," be bokka abaliyingira ekibuga kya Katonda. Kubikkulirwa 21:27.

"Ekitabo eky'okujjukiza ne kibawandiikirwa," mu maaso ga Mukama omuli obuwandiike bw'ebikolwa byabwe ebirungi "abo abaatya Mukama era ne balowooza erinnya lye." Malaki 3: 16. Ebigambo byabye eby'okukkiriza, ebikolwa byabwe eby'okwagala, byonna biwandiikibwa mu kitabo kino eky'omu ggulu. Era kino Nekkemiya kye yali ayogerako bwe yagamba nti: "Onjijjukiranga ai Katonda wange,... so tosangula bikolwa byange ebirungi bye nnakolera ennyumba ya Katonda wange." Nekkemiya 13: 14. Ebikolwa byonna eby'obutuukirivu biwandiikibwa mu kitabo kya Katonda kino eky'okujjukiza okubeerea omwo olubeerera. Buli kikemo kyonna ekyewaliddwa, buli bubi obuwanguddwa, ekigambo kyonna eky'okusaasira, byonna mwe biwandiikibwa. Okwerumya okwengeri yonna, okubonaabona n'ennaku ebigumiikiriziddwa ku lwa Kristo, mwe biwandiikiddwa. Omuwandiisi wa zabbuli agamba: "Ggwe obala okutambulatambula kwange: oteeka amaziga gange mu kasumbi ko; tewagawandiika mu kitabo kyo?" Zabbuli 56: 8.

Era waliwo n'obuwandiike obw'ebibi by'abantu. "Kubanga Katonda alisala omusango gwa buli mulimu, wamu na buli kigambo ekyakwekebwa, oba nga kirungi, oba nga kibi." "Buli kigambo ekitaliimu abantu kye boogera, balikiwoleza ku lunaku olw'omusango. Kubanga ebigambo byo bye birikuweesa obutuukirivu, n'ebigambo byo bye birikusinza omusango." Omubuulizi 12: 14; Matayo 12: 36,37. Ebigendererwa

ebikyamu ebikisiddwa awamu n'endowooza yonna birabikira mu kitabo kino omutali nsobi; kubanga Katonda "alimulisa ebikwekeddwa eby'omu kizikiza, era alirabisa okuteesa okw'omu mitima." lAbakkolinso 4:5. "Laba kiwandiikiddwa mu maaso gange,... obutali butuukirivu bwammwe n'obutali butuukirivu bwa bajyajjamwe wamu, bw'ayogera Mukama." Isaaya 65:6,7.

Buli mulimu gwa buli muntu gwa kukeberwa mu maaso ga Katonda era gwawandiikibwa olw'okulaba obwesigwa n'obutali bwesigwa bw'abantu. Era ku buli linnya eryawandiikibwa mu bitabo eby'omu ggulu kugobererwako buli kigambo kyonna ekibi nga bwe kyali, okwerowoozaako okwengeri zonna, obuvunaanyizibwa obutaatukirizibwa, na buli kibi eky'omu kyama era n'okubuzaabuza okwengeri zonna. Obubaka obw'okulabula nga buva mu ggulu oba okunenya okulagajjaliddwa, ebiseera ebyonooneddwa, emikisa egitavisiddwamu magoba, okusendasenda kwonna okw'obubi awamu n'ebibi ebivaamu, byonna biwandiikibwa malayika awandiika.

Ekigera okulipimirwa empisa era na buli bulamu bwa muntu mu kusala omusango ge mateeka ga Katonda. Omusajja omugezigezi agamba: "Otyanga Katonda, okwatanga ebiragiro bye; kubanga ekyo bye byonna ebigwanira omuntu. Kubanga Katonda alisala omusango gwa buli mulimu." Omubuulizi 12:13,14. Omutume Yakobo abuulirira baganda be nti: "Mwogerenga era mukolenga bwe mutyo ng'abagenda okusalirwa omusango n'amateeka ag'eddembe." Yakobo 2:12.

Abo abalisangibwa nga "basaanira" mu kiseera eky'okusala omusango, be balibeera mu kuzuukira okw'abatuukirivu. Yesu yagamba nti: "Naye bali abalisaanyizibwa okutuuka mu nsi eyo ne mu kuzuukira okw'omu bafu... kubanga bali nga bamalayika; era be baana ba Katonda, nga bwe bali abaana b'okuzuukira." Lukka 20: 35,36. Era agamba nti: "Abo abaakolanga ebirungi, balizuukirira obulamu." Yokaana 5:29. Abafu abatuukirivu tebalizuukizibwa okutuusa ku nkomerero y'okusala

omusango Iwe balisangibwa nga basaanyizibwa "okuzuukirira obulamu." Bwekityo si baakubaawo mu buntu ku mmeeza esalirwako emisango ebikolwa byabwe bwe biriba bikeberebwa n'okubasalira omusango.

Kristo yaaliyimirirawo ku Iwabwe ng'omuwolereza, nga yeegayirira ku Iwabwe mu maaso ga Katonda. "Era omuntu yenna bw'akola ekibi, tulina Omuwolereza eri Katonda, Yesu Kristo omutuukirivu." l Yokaana 2:1. "Kubanga Kristo teyayingira mu kifo ekitukuvu ekyakolebwa n'emikono, ekyafaanana ng'ekyo eky'amazima; naye mu ggulu mwennyini, okulabika kaakano mu maaso ga Katonda ku Iwaffe." "Era kyava ayinza okulokolera ddala abajja eri Katonda ku bubwe, kubanga abeera mulamu ennaku zonna okubawolerezanga." Abaebbulaniya 9:24; 7:25.

Ebitabo bwe biriba bibikkulibwa mu kusala omusango, obulamu bwa buli omu eyakkiriza Yesu bwakulabika mu maaso ga Katonda. Nga atandikira ku abo abasooka okubeerawo ku nsi, Omuwolereza waffe wa kwanjula amannya ga buli mulembe ogugenda guddako, olwo afundikire n'abalamu abalibeerawo. Buli linnya lyakwogerwako, era buli muntu yeetegerezebwe. Amannya agamu gaakukkirizibwa, amannya amalala gagaanibwe. Bwe walibeerawo abakyalina ebibi byabwe mu bitabo nga tebabyenenyanga wadde okusonyiyibwa, amannya gaabwe gaakusangulibwa okuva mu kitabo eky'obulamu, n'ebikolwa bybwe ebirungi bisangulibwe mu kitabo kya Katonda eky'okujjukiza. Mukama yagamba Musa nti: "Buli eyannyonoonye nze, oyo gwe nnasangula mu kitabo kyange." Okuva 32:33. Ne nnabbi Ezeekyeri agamba: 4tNaye omutuukirivu bw'akyukanga okuleka obutuukirivu bwe n'akola ebitali bya butuukirivu,...tewaliba ku bikolwa bye eby'obutuukirivu ebirijjukirwa." Ezeekyeri 18:24.

Abo bonna abeenennyezza mu mazima, era okuyita mu musaayi gwa Kristo ne basaba okusonyiyibwa olwa ssaddaaka ye, baweebwa ekisonyiwo era ne kiwandiikibwa ku mannya gaabwe mu bitabo eby'omu ggulu; olw'okubanga bakkiriza okussekimu n'obutuukirivu bwa Kristo, era n'empisa zaabwe ne zisangibwa nga zitabagana n'amateeka ga Katonda, ebibi byabwe byakusangulibwawo, bwebatyo ne babalibwa okuba nga basaanidde okufuna obulamu obutaggwaawo. Mukama ayogera ng'ayita mu nnabbi Isaaya nti: "Nze, nze mwene, nze nzuuyo asangula ebyonoono byo ku lwange nze; so sirijjukira bibi byo." Isaaya 43:25. Yesu yagamba nti: "Bw'atyo awangula alyambazibwa engoye enjeru; so sirisangula n'akatono linnya lye mu kitabo ky'obulamu, era ndyatula erinnya lye mu maaso ga Kitange, ne mu maaso ga bamalayika be." "Kale buli muntu alinjatulira mu maaso g'abantu, nange ndimwatulira mu maaso ga Kitange ali mu ggulu. Naye yenna alinneegaanira mu maaso g'abantu, nange ndimwegaanira mu maaso ga Kitange ali mu ggulu." Kubikkulirwa 3:5; Matayo 10:32,33.

Ekimu ku bintu ebisinga okusanyusa kwe kusalawo kw'emisango mu kkooti z'abantu so nga zirina ekifaananyi kitono ddala ku kkooti ez'omu ggulu eri amannya agaayingizibwa mu kitabo eky'obulamu bwe galeetebwa okwetegerezebwa mu maaso g'Omulamuzi wa bonna abali ku nsi. Katonda Omuwolereza awoza nga bw'ategeeza nti abo bonna abawangudde okuyita mu kukkiriza omusaayi gwe basonyiyibwe okwonoona kwabwe, bazzibweyo mu maka gaabwe ag'omu Adeni, era battikkirwe engule ez'okuba abasika awamu naye ku "kufuga okwedda." Mikka 4:8. Setaani mu bukujjukujju bwe yafuba okubuzaabuza olulyo Iwafife, nga

ky'ayagala kwe kwonoona enteekateeka ya Katonda mu kutonda omuntu; naye kaakano Kristo alagira nti enteekateeka eno eddemu okugoberebwa nga kiringa omuntu atayonoonangako. Yeegayirira ku Iw'abantu si Iwa kisonyiwo kyokka n'okuweebwa obutuukirivu mu bujjuvu era obutuukiridde, naye era baweebwe ne ku kitiibwa kye ekitukuvu era basikire wamu naye entebe ey'obwakabaka bwe.

Eno Kristo nga bw'ali mu kwegayirira ku Iw'abantu be olw'ekisa kye, ne Setaani ku ludda olulala ali mu kubavunaana nga bwe bali abamenyi b'amateeka. Ssabalimbi yeefunyiridde okubayingizaamu okubuusabuusa, baggweemu obwesige mu Katonda, beeyawule okuva ku kwagala kwe, era bamenyere ddala amateeka ge. Abalaga ensobi zaabwe, nga bwe batatuukiridde, Kristo by'akyawa, ebyaleetera okuswaza Omununuzi waabwe, n'ebibi byonna by&pos;azze ng'abakozesa, era olwa bino byonna kyava abakayanira nti babe.

Kristo taleka bulesi bibi byabwe, wabula alagayo okubonerera kwabwe awamu n&pos;okukkiriza, era naye nga bw'abasabira okusonyiyibwa eno nga bwasitula ebibatu by'emikono gye ebyafumitibwa mu maaso ga Kitaffe ne bamalayika, nga bw'agamba nti: Mmanyi amannya gaabwe, nnaboola ku bibatu by'emikono gyange. "Ssaddaaka za Katonda ye mmeeme emenyese: omutima ogumenyese, ai Katonda, togugayenga." Zabbuli 51:17. Era n&pos;agamba ssabaloopi nti: "Mukama akunenye, ggwe Setaani; wewaawo Mukama eyeerobozezza Yerusaalemi akunenye: oyo si kisiriiza ekikwakkulibwa mu muliro?" Kristo waakwambaza abeesigwa be n'obutuukirivu bwe asobole okubanjulayo eri Kitaawe nga "ekkanisa ey'ekitiibwa, nga terina bbala newakubadde olufunyiro newakubadde kyonna ekifaanana nga bino." Abaefeso 5: 27. Amannya gaabwe nga gawandiikiddwa mu kitabo eky'obulamu, nga kuliko ebigambo bino nti: "Balitambula nange mu ngoye enjeru; kubanga basaanidde." Kubikkulirwa 3:4.

Bwekityo ekisuubizo ky'endagaano empya ne kiryoka kirituukirira mu bu[juvu nti: "Kubanga ndisonyiwa obutali butuukirivu bwabwe, n'ekibi kyabwe sirikijjukira nate." "Mu nnaku ezo ne mu biro ebyo, bw&pos;ayogera, Mukama, obutali butuukirivu bwa Isiraeri balibunoonya, so nga tewali; n'ebibi bya Yuda, so tebiririrabika." Yeremiya 31:34; 50:20. "Ku lunaku luli ettabi lya Mukama liriba ddungi era lya kitiibwa, n'ebibala by'ensi biribawoomera nnyo abo abawonye ku Isiraeri, biriba birungi. Awo olulituuka oyo asigadde mu Sayuuni n'oyo abeera mu Yerusaalemi, aliyitibwa mutukuvu, ye buli muntu awandiikibwa mu balamu mu Yerusaalemi." Isaaya 4:2,3.

Omulimu gw'okukebera ebitabo mu kusala omusango n'okusangulawo ebibi gwakumalirizibwa Mukama waffe nga tannakomawo mulundi gwakubiri. Era olw'okubanga ababi balisalirwa omusango okusinziira ku ebyo ebyawandiikibwa mu bitabo, olwo kiba tekisoboka okusangulawo ebibi by'abantu mu kiseera kino okutuusa nga wabaddewo okunoonyereza ku misango gyabwe. Kyokka omutume Peetero akyawula bulungi nnyo bw'agamba nti ebibi by'abakkiriza byakusangulibwawo "ebiro eby&pos;okuwummuzibwa mu maaso ga Mukama bituuke; naye atume Kristo eyabaawulirwa edda, ye Yesu." Ebikolwa 3:19,20. Okukebera ebitabo mu kusala omusango bwe kunaggwa, Kristo waakukomawo ng&pos;ajja n&pos;empeera ye okusasula buli muntu ng&pos;ebikolwa bye bwe biri.

Mu kuweereza okw'oku nsi, kabona asinga obukulu bwe yamalanga okutangirira Isiraeri, yafulumanga okuwa omukisa ekibiina kyonna. Ne Kristo bwatyo, ku

nkomerero y'okuweereza kwe nga omutabaganya, alirabika "awatali kibi" (Abaebbulaniya 9:28), okuwa abantu be obulamu obutaggwaawo eri abo ababadde bamulindirira. Okufaanana nga ne kabona, bwe yaggyangawo ebibi okuva mu yeekaalu, n'abyatulira ku mutwe gw'embuzi ya Azazeri, ne Kristo waakuteeka ebibi byonna ku Setaani, ensibuko era omutandisi w'ekibi. Embuzi ya Azazeri, eyeetikanga ebibi bya Isiraeri, yasindiikirizibwanga "mu nsi eteriimu bantu" (Abaleevi 16:22); ne Setaani bwatyo, alyettikka omusango gw'ebibi byonna bye yatuusa ku bantu ba Katonda, alisibirwa ku nsi eno eriba esigadde amatongo, so nga temuli muntu n'omu, okumala emyaka lukumi, era oluvannyuma aweebwe ekibonerezo ky'ekibi mu bujyuvu wakati mu muliro ogulizikiriza obubi bwonna. Bwetyo enteekateeka y'obulokozi nnamutaayiika lw'eriba etuuse ku ntikko y'okusaanyaawo ekibi n'okununula abo bonna ababadde abamalirivu okwegaana ekibi.

Omulimu gw'okukebera ebitabo mu kusala omusango n'okusangulawo ebibi gwatandikibwa okukolebwa mu 1844, ekiseera ekyalondebwawo okutandika okusala omusango - y'enkomerero y'ennaku 2300. Bonna abazze nga beetwalira erinnya lya Kristo bateekwa okuyita mu kakuŋŋunta ako. Abalamu era n'abafu baakusalirwa omusango "mu ebyo ebyawandiikibwa mu bitabo, ng'ebikolwa byabwe bwe byali."

Ebibi byonna abantu bye bateenenyezza era ne babyerabira si byakusonyiyibwa wadde okuggibwa mu bitabo gye biwandiikibwa, wabula byakuyimirirawo ng'omujulizi eri omwonoonyi ku lunaku Iwa Katonda. Ayinza okuba ng'ekibi kye yakikola obudde bwa misana oba wakati mu kizikiza eyo mu kiro; naye kyali kirabika era nga kyeyolese mu maaso g'oyo atutegeera. Bamalayika ba Katonda baalinga balaba buli kibi ekikolebwa era ne kiwandiikibwa mu buwandiike obutasanguka. Ekibi kiyinza okukisibwa, kiyinza okwegaanibwa, n'okikweka kitaawo, nnyoko, mukyala wo, abaana bo, mikwano gyo; nga teri mulala wabula omukozi waakyo nga yakyetegerera; naye mu maaso ge ggulu kiba kyetadde. Ekizikiza wakati mu ttumbi, n'okukisa kwonna okukyasinzeeyo, tebiyinza kusiikiriza kutegeera kw'Oyo abeerawo emirembe gyonna. Katonda alina obuwandiike bwa buli kikolwa ekitali kya butuukirivu awamu n'ebikolwa ebitali bya bwenkanya. Talimbibwalimbibwa na ndabika ya kungulu. Tawubwa mu kulumiitiriza kwe eri omuntu yenna. Abantu bayinza okulimbibwa bannaabwe abalina emitima emyonoonefu, naye Katonda asensera okwefuula kwa buli ngeri yonna era ye asoma omutima.

Nga kya ntiisa nnyo! Buli lunaku oluyitawo luliko obuwandiike obuteekebwa mu bitabo bye ggulu. Buli kigambo ekyali kyogeddwa, n'ebikolwa ebitali bimu, biyinza okwerabirwa. Kyokka bo bamalayika bawandiika buli kikolwa ekirungi wadde n'ekibi. Omuwanguzi nnamige ku nsi tayinza wadde okujjukirayo ebikolwa eby'olunaku olumu

Iwokka. Wabula ebikolwa byaffe, ebigambo byafife, newakubadde ebyo ebiri mu mitima gyaffe, byakutusaliza omusango oba ku lw'obulungi oba ku lw'obubi. Newakubadde nga tuyinza okubyerabira, byakutujulira okutuweesa obutuukirivu oba okutusingisa omusango.

Ng'omubumbi bw'abumba ebibumbe ne bisobola okuba nga bifaananira ddala mu ndabika awatali kuwubwa, bwekityo, n'empisa za buli muntu bwe zibumbiddwa mu bitabo eby'omu ggulu. Naye ng'okweralikirira kutono ddala abantu kwe bawulira olw'obuwandiike obwo obulitunulwako ebitonde eby'omu ggulu. Singa olutimbe olwawula ensi eno ku nsi eterabwa na maaso luggibwawo, abaana b'abantu ne balaba

malayika ng'awandiika buli kigambo na buli kikolwa ekikolebwa, byebalisanga ku lunaku Iw'omusango; ng'ebigambo bingi ebyogerwa buli lunaku ebitandiyogeddwa, ng'ebikolwa bingi ebikolebwa ebitandikoleddwa.

Engeri talanta zaffe gye zikozesebwamu yakwetegerezebwa ku lunaku lw'omusango. Tukozesezza tutya ebyo eggulu bye lyatusigira? Mukama waffe bw'alikomawo aliweebwa ebibye nga mulimu amagoba? Tukulakulanyizza obuyinza obwatuweebwa, mu mikono gyaffe, mu bwongo bwaffe ne mu mutima, okuweesa Katonda ekitiibwa n'ensi okuweebwa omukisa? Tukozesezza tutya ekiseera kyaffe, ekkalaamu zaffe, amaloboozi gaffe, ensimbi zaffe, n'amaanyi gaffe? Kristo tumukoledde ki ali mu kifaananyi ky'abanaku, ababonaabona, bamulekwa, oba bannamwandu? Katonda yatuteresa ffe ekigambo kye ekitukuvu; naye omusana awamu n'amazima ebyatuweebwa okugeziwaza abantu beefunire obulokozi tubikozesezza tutya? Okwatula obwatuzi erinnya lya Kristo si kye kyo'omuwendo; naye okwagala okulagibwa okuyita mu bikolwa kwe kubeera okwamazima. So era kwagala kwe kufuula ekikolwa kyonna eky'omuwendo mu maaso g'eggulu. Buli ekikolebwa okuyita mu kwagala, newakubadde nga kitono kitya mu maaso g'abantu, kisiimibwa era Katonda akiweera empeera.

Okwerowoozaako okukwekeddwa mu mitima gy'abantu kulabibwa kyeere mu bitabo eby'omu ggulu. Obuwandiike obuli eyo bulaga obuvunaanyizibwa bwabwe bwe batatuukirizza eri bantu bannaabwe, olw'okwerabira Kristo by'ayagala. Era eyo gye balirabira emikisa egyaweebwa Setaani omuli ekiseera, okulowooza n'amaanyi ebyali ebya Kristo. Kyannaku nnyo okulaba obuwandiike obwo bamalayika bwe bakutte okulaga eri eggulu. Ebitonde ebyagwa, n'ababadde abagoberezi ba Kristo abaamalibwawo n'okwekuŋŋanyizaako obugagga bw'ensi, oba okusanyukiranga amasanyu g'ensi. Ensimbi, ebiseera, n'amaanyi byonna biweereddwayo olw'okweraga n'okweyonoonesa; kyokka nga bawaddeyo ekiseera kitono ddala olw'okusaba, okunoonya mu Byawandiikibwa, okwetoowaza mu mwoyo n'okwatula ebibi.

Setaani avumbudde engeri nnyingi ezijjuza ebirowoozo byaffe, olwo bireme okulowooza ku mulimu gwennyini gwe tugwanidde okumanya obulungi. Omulyolyomi akyawa amazima agooleka ssaddaaka ya Kristo etangirira era etabaganya omuntu ne

Katonda. Akimanyi nga ebintu byonna byetoloolera ku ye mu kuwabya ebirowoozo by'abantu okubiggya ku Yesu n'amazima agali mu kigambo kye.

Abo bonna abandyagadde okwetwarira ku mikisa gy'okutabaganya kw'Omulokozi kibagwanidde obutawubisibwa okuva ku buvunaanyizibwa bwabwe obw'okwetukuza mu kutya Katonda. Essaawa ezo ez'omuwendo, mukifo ky'okuzimalira mu kwesanyusa, okweraga, oba okunoonya ebitiibwa, ziwongebweyo olw'okusaba n'okuyiga ekigambo eky'amazima. Ekyokuyiga ky'ekifo ekitukuvu n'okukebera ebitabo mu kiseera eky'okusala omusango bigwanibwa okutegeerebwa obulungi abantu ba Katonda. Abantu bonna kibagwanira okwetegeerera bo ku bwabwe ekifo Kristo mwali era n'omulimu gw'akola nga Ssabakabona omukulu. Bwekitaba kityo baakukaluubirirwa okuba n'okukkiriza mu kiseera kino oba okutuukiriza Katonda ky'abagaza okukola. Buli mukkiriza alina omwoyo ogulina okulokolebwa oba okubula. Era buli omu alina ensonga ey'okuwoza ku mmeeza esalirwako emisango

eya Katonda. Buli omu waakuyimirira maaso na maaso n'Omulamuzi omukulu. Abange, nga kikulu buli muntu okufumiitiriza ku kkooti eyo Iw'erituula, ebitabo ne bibikkulwa, buli omu Iw'aliyimirira, nga ne Danieri, mu kifo kye ye ku nkomerero y'ekiseera.

Buli abo bonna abafunye omusana ku byokuyiga bino baakutegeeza obujulirwa obwo obukulu obwamazima Katonda bwe yabakwasa. Yeekaalu ey'omu ggulu y'entabiro y'omulimu gwa Kristo gw'akola ku Iw'abantu. Ezingiramu buli mwoyo gwonna oguli ku nsi. Etubikkulira ne tulaba enteekateeka y'obulokozi, okutuuka ku nkomerero y'ekiseera, era n'etubikkulira ensonga enkulu ey'obuwanguzi mu lutalo wakati w'obutuukirivu n'ekibi. N'olwekyo kikulu nnyo abantu bonna okunoonyereza ku byokuyiga bino era bayinze okwanukula buli oyo yenna ababuuza ku ssuubi lyabwe lye balina.

Kristo okwegayirira ku Iw'omuntu mu yeekaalu ey'omu ggulu nsonga nkulu nnyo mu nteekateeka y'obulokozi okufaanana n'okufa kwe ku musaalaba. Yatandika omulimu ogwo bwe yafa era oluvannyuma bwe yazuukiriza n'alinnya mu ggulu okugumaliriza. Naffe kitugwanira okuyingira wamu ne "Yesu mwe yayingira omukulembeze ku Iwaffe." Abaebbulaniya 6:20. Eyo gye tulabira omusana nga gumulisa okuva ku musaalaba e Gologoosa. Eyo gye tuyinza okwetegerereza obulungi ebyama by'okulokolebwa. Eggulu lyasasulira okulokolebwa kw'omuntu omuwendo ogutabalika; ssaddaaka eyaweebwayo ng'etuukira ddala ku mateeka ga Katonda agaamenyebwa kye gasaba mu bugazi bwakyo. Yesu yaggulawo ekkubo erituuka ku ntebe ya Katonda, era okuyita mu ye abo abamunoonya mu mazima nga bajja gyali okuyita mu kukkiriza abanjulayo eri Katonda.

"Abikka ku kusobya kwe taliraba mukisa: naye buli akwatula n'akuleka alifuna omukisa." Ngero 28:13. Singa abo bonna abagezaako okubikka n'okuwolereza ensobi zaabwe bayinza okulaba nga Setaani bw'ajaganya, nga bwasoomoza Kristo ne bamalayika

abatukuvu olw'ebyo bye bakola, bandidduse mbiro okugenda okwatula ebibi byabwe era n'okubyerabira. Setaani asinziira ku bunafu bw'omuntu okufuga ebirowoozo bye byonna, era nga akimanyi nti omuntu bw'asigala nga yeegombeza mu bwo, wakumuwangula. N'olwekyo Setaani yefunyiridde okulimba abagoberezi ba Kristo ng'akozesa obukujjukujju nti kizibu bo okuwangula. Kyokka Kristo yeegayirira ku Iwabwe nga bw'alagayo ebiwundu ebiri mu bitatu bye, omubiri gwe ogwafumitibwafumitibwa; n'ategeeza buli ayagala okumugoberera nti: "Ekisa kyange kikumala." 2Abakkolinso 12:9. "Mwetikke ekikoligo kyange, muyigire ku nze; kubanga ndi muteefu era omuwombeefu mu mutima: nammwe muliraba ekiwummulo eky'omu mwoyo gwammwe. Kubanga ekikoligo kyange si kizibu, n'omugugu gwange mwangu." Matayo 11:29,30. Olwekyo, tewabaawo agamba nti obunafu bwange tebuyinza kuwona. Katonda waakumuwa okukkiriza n'ekisa kye ayinze okubuwangula.

Kaakano tuli mu biro eby'okutangirira. Mu kuweereza okw'oku nsi, kabona asinga obukulu bwe yabanga ali mu kutangirira Isiraeri, buli omu kyamugwaniranga okwebonyabonya nga yeenenya ebibi bye n'okwetoowaza mu maaso ga Mukama, si kulwa nga asalwako ku bantu. Mu ngeri yeemu, abo bonna abandyagadde amannya gaabwe gasigale mu kitabo eky'obulamu kibagwanira kaakano, ku nnaku entono ennyo ezisigaddeyo ekiseera eky'ekisa okuggwaako, babonyebonye emyoyo

gyabwe mu maaso ga Katonda nga banakuwalira ekibi n'okwenenya okwamazima. Wateekwa okubaawo okwenoonya mu mutima okwamazima. Omwoyo gw'okusaagirira oguyingidde mu Bakristaayo guteekwa okuggibwawo. Wateekwa okubaawo olutalo mu kumenyamenya ekyo ekisokasoka okukola obubi olwo bulyoke butufuge. Okweteekateeka kwa buli sekinoomu. Tetulokolerwa mu kibinja. Obulongoofu n'okwewonga kw'omuntu omu tekubiweesa mulala nti kubanga naye abyagala. Wadde ng'amawanga gonna gaakuyita mu maaso ga Katonda w'alisalira omusango, kyokka waakukebera erinnya lya buli muntu era aryetegereze nga gy'oba tewakyali mulala asigaddeyo ku nsi. Buli muntu waakwetegerezebwa obutabaako katonnyeze oba olutunyiro wadde ekifaanana ng'ebyo.

Byonna ebisigaddeyo ku mulimu gw'okutangirira omuntu bikulu bya ntiisa. Mujjudde ebintu ebikulu ddala ebyetaaga okumanya. Okusala omusango kugenda mu maaso eyo mu yeekaalu mu ggulu. Era omulimu guno gubadde gukolebwa okumala emyaka mingi. Mangu nnyo - tewali amanyi ddi - baakutuuka ku balamu. Amannya gaffe gaakutuuka mu maaso ga Katonda ow'entiisa okwetegerezebwa. Mu kiseera kino, kikakata ku buli muntu okussaayo omwoyo eri ebigambo bya Kristo okusinga ekintu ekirala kyonna nti: "Mwekuumenga, mutunulenga, musabe: kubanga temumanyi biro we birituukira." Makko 13:33. "Kale bw'otolitunula, ndijja gy'oli ng'omubbi, so tolimanya ssaawa gye ndijjiramu." Kubikkulirwa 3:3.

Omulimu gw'okukebera ebitabo mu kusala omusango bwe gulikomekkerezebwa, buli omu aliba amaze okusalirwawo gy'alibeera, oba mu bulamu oba mu kufa. Ekiseera eky'ekisa kyakuggwaako ng'ebula ekiseera kitono Mukama waffe alyoke alabike ku bire eby'eggulu. Kristo ng'ayogera ku kiseera ekyo yagamba bw'ati mu kitabo kya Kubikkulirwa nti: "Ayonoona abeere ng'akyayonoona: era omugwagwa abeere ng'akyali mugwagwa: era n'omutuukirivu abeere ng'akyakola obutuukirivu: era n'omutukuvu abeere ng'akyali mutukuvu. Laba, njijja mangu; n'empeera yange eri nange, okusasula buli muntu ng'omulimu gwe bwe guli." Kubikkulirwa 22:11,12.

Abatuukirivu n'ababi baliba bakyali ku nsi eno era mu mibiri gyabwe egifa - abantu bwe baliba nga basiga era nga bazimba, nga balya era nga banywa, naye nga tebamanyi nti okusalawo okwenkomeredde kumaze okulangirirwa mu yeekaalu mu ggulu. Amataba nga tegannabaawo, Nuuwa bwe yayingira mu lyato, Katonda yamuggalirayo mu nda era naggalira abatatya Katonda ebweru; kyokka okumala ennaku musanvu abantu nga tebamanyi nti akabi kaboolekedde, baagenda mu maaso n'okumala geeyisa, mu kwagala amasanyu, nga bwe basekerera okulabula kw'omusango ogubindabinda. uBwe kutyo bwe kuliba okujja kw'Omwana w'omuntu." Matayo 24:39. Ekiseera kijja, mukasirise, ng'omubbi ekiro mu ttumbi, Iwe balinyweza enkomerero ya buli muntu: ababi Iwe baliggibwako ekisa ekibadde kibaweereddwa.

"Kale mutunule... anaatera okujja amangu ago n'abasanga nga mwebase." Makko 13: 35,36. Zibasanze mmwe abanatuye era abatakyayagala kutunula, abakyukidde ebisanyusa by'ensi. Omusuubuzi ng'amaliddwaawo n'okufuna amagoba, ayagala amasanyu ng'amaliddwaawo n'amasanyu, muwala w'emisono ng'ali mu kwetonatona - kiyinza okuba mu ssaawa eyo Omulamuzi wa bonna abali kunsi n'alangirira nti: "Ogereddwa mu kigera, era olabise nga obulako." Danieri 5:27.

Essuula 29 — Ensibukoy'obubi

Abantu bangi beewuunya n'okusoberwa kungi ensibuko y'obubi era n'ensonga Iwaki weekiri. Balaba okukola kw'obubi n'ebivaamu omuli amaziga n'okukuba ebiwoobe, ne beebuuza nti bino byonna biyinza bitya okubaawo mu maaso g'oyo Omuyinza w'ebintu byonna, alina okumanya okutakoma, obuyinza obungi, n&pos;okwagala okungi. Kino kye kyama kye batayinza kunnyonnyola. Era olw'okubanga bajjudde obutebekakasa n'okubuusabuusa, bazibiddwa amaaso gaabwe obutalaba mazima agategerekeka obulungi era ag'enkizo ku bulokozi agali mu kigambo kya Katonda. Waliyo n'abo abanoonya okumanya ensonga lwaki ekibi weekiri, kyokka ne banoonyeza mu ebyo Katonda byataatubikkulira; bwe batyo ne batafuna kyakuddamu ku bibakaluubirira; era olwokubanga mu bo balimu okubuusabuusa n'okukuba empaka benywereza ku nsonga eno batere bagaane ebigambo ebiri mu Kitabo Ekitukuvu. So abalala balemwa okutuukira ddala ku kumanya obubi bw'ekibi olw'ensonga nti obuwangwa n'ennyinnyonnyola eziwabya byabuzaabuza enjigiriza ya Bayibuli ekwata ku mpisa ya Katonda, obufuzi bwe ne bwakwatamu ekibi.

Kizibu nnyo okunnyonnyola ensibuko y'ekibi ng'oyagala kuwa nsonga Iwaki weekiri. Kyokka bingi bye tuyinza okumanya ebikwata ku nsibuko y'ekibi era n'engeri gye kiriggibwawo emirembe gyonna obwenkanya bwa Katonda n'okusaasira kwe biryoke byoleke engeri gy'azze akwatamu ekibi. Ebyawandiikibwa kye bisinga okuyigiriza obulungi ku Katonda kye kino nti ye siyavunaanyizibwa ku ntandikwa y'ekibi; era nga teyakigendererako n'omulundi n'ogumu okujjawo ekisa kye, nti oba gavumenti ya Katonda yalimu obunafu olwo ne wabaawo omwagaanya omwasitukira okwegugunga. Ekibi ky'ajja kyokka, era tewali nsonga yonna eyinza kuweebwa olw'okubeerawo kwakyo. Ekyo kyama, kyewuunyo; ekyo bw'okiyisaako amaaso obeera okiwagira. Era singa waaliwo ensonga ekiyisaako amaaso, oba okulagibwa lwaki weekiri, twandikomye okukiyita ekibi. Ennyinnyonnyola yokka gye tulina ekwata ku kibi y'eyo eri mu kigambo kya Katonda; egamba nti: "ekibi kwe kumenya amateeka;" kwe kuwakanya enkola y'amateeka amakulu ag'okwagala agafuga gavumenti ya Katonda.

Ekibi nga tekinajja, ensi zonna zaali mu mirembe na kusanyuka. Zonna nga zitabagana bulungi n'Omutonzi by'ayagala. Okwagala Katonda ye yali entikko ya byonna, buli muntu ng'ayagala munne kyenkanyi. Kristo oyo Kigambo, Omwana eyazaalibwa omu yekka owa Katonda, yali wamu ne Kitaaffe, - ali mu buzaaliranwa bwa Katonda, alina empisa ng'ezize era n'ebigendererwa, - Oyo yekka ye yava mu nsi zonna ne yeetaba mu kuteesa kwa Katonda n'okutuukiriza ebigendererwa bye. Okuyita mu Kristo, Kitaflfe yatonda obutonde bwonna n'ebitonde eby'omu ggulu. "Kubanga mu oyo ebintu byonna mwe byatonderwa, mu ggulu ne ku nsi ebirabika n'ebitalabika oba nga ntebe za bwakabaka oba bwami oba

kufuga oba masaza" (Abakkolosaayi 1:16); era ng'eggulu lyonna liraga obuwulize bwalyo eri Kristo ne Kitaflfe mu kyenkanyi.

Olwokubanga amateeka ag'okwagala gwe musingi okufugirwa gavumenti ya Katonda, essanyu ly'ebitonde byonna kwe lyesigamizibwanga olw'obuwulize obwali mu biragiro ebikulu eby'obutuukirivu. Katonda ky'ayagala eri ebitonde bye byonna kwe kuweerereza mu kwagala - obuwulize obusibuka mu kumusiima. Tekimusanyusa okuwaliriza ekitonde kyonna kimusinze, era byonna abiwa eddembe ly'okwesalirawo, olwonno biryoke bimuweereze mu kweyagalira.

Kyokka waaliwo omu ku bitonde eyasalawo okwonoona eddembe lino. Oyo, eyali okumpi ne Kristo, Katonda gwe yayagalanga ennyo, eyali omukulu mu buyinza era ne mu kitiibwa mu bitonde byonna ebyali mu ggulu, ye yasibukamu ekibi. Bwe yali nga tannagwa, Lusifa yali kerubi abikka ku kitiibwa kya Katonda, ng'atuukiridde, ataliimu bukuusa. "Bw'ati bw'ayogera Mukama Katonda nti: Ossa akabonero ku muwendo, ng'ojyudde amagezi, ng'otuukiridde obulungi. Wali mu Adeni olusuku Iwa Katonda; buli jjinja ery'omuwendo omungi ly'abanga lyakukubikkako.... Wali kerubi eyafukibwako amafuta abikkako: era nze nakusimba n'okubeera n'obeera ku lusozi lwa Katonda olutukuvu; watambula eruuyi n'eruuyi wakati mu mayinja ag'omuliro. Wali ng'otuukiridde mu makubo go okuva ku lunaku Iwe watonderwa okutuusa obutali butuukirivu Iwe bwalabika mu ggwe." Ezeekyeri 28:12-15.

Lusifa yandisigadde nga akyali mwagalwa mu maaso ga Katonda, ng'ayagalwa era nga assibwamu ekitiibwa bamalayika bonna nga bw'abakulembera mu buyinza obwamuweebwa n'okugulumiza Omutonzi we. Kyokka, nnabbi agamba nti: "Omutima gwo gwagulumizibwa olw'obulungi bwo, wakyamya amagezi go olw'okumasamasa kwo." Olunny. 17. Mpola mpola, Lusifa yatuuka okwegulumiza. "Kubanga osimbye omutima gwo ng'omutima gwa Katonda." "N'oyogera mu mutima gwo nti... ndigulumiza entebe yange okusinga emmunyeenye za Katonda; era ndituula ku lusozi olw'ekibiina... ndirinnya okusinga ebire we bikoma; ndifaanana oyo ali waggulu ennyo." Olunny. 6; Isaaya 14: 13,14. Mukifo kya Lusifa okwagala okusukkulumya Katonda olw'ebitonde bye ebyamususuutanga n'okumuwa ekitiibwa, yafubanga kubikyusa ye ne gwe biba bisinza. Era bwe yeegomba ekitiibwa Kitaffe kye yawa Omwana, olwo yeegwanyisa obuyinza obwali obwa Kristo yekka.

Eggulu lyonna lyasanyukiranga okwolesa ekitiibwa ky'Omutonzi n&pos;okumutendereza. Era buli Katonda Iwe yaweebwanga ekitiibwa, ng'emirembe n'essanyu bibuna wonna. Kyokka zizinga yayingirawo n'atabulatabula emirembe n'okutabagana kw'eggulu. Omwoyo gw'okwagala okwegulumiza n'okwesinza, ogutaali mu nteekateeka y'Omutonzi, gwazuukusa ebirowoozo by'obubi mu bitonde ebyasukkulumyanga ekitiibwa kya Katonda. Eggulu ne lyegayirira Lusifa. Omwana wa

Katonda n'amulaga obukulu, obulungi era n'obwenkanya bw'Omutonzi, awamu n'amateeka ge amatukuvu agatakyukakyuka. Katonda mwene ye yassaawo emirembe n'obuluŋŋamu; olwo nga Lusifa bw'ayawukana ku ebyo aba avumisizza Katonda. Wabula buli Iwe yalabulibwanga wakati mu kwagala n'okusaasira, gye yakomanga okufuna omwoyo gw'obujeemu. Lusifa yakwatibwa obuggya olwa Kristo, bwatyo ne yeyongera okumalirira.

Obulungi bwe bwamuleetera amalala n'ayagala okwesukkulumya. Ebitiibwa Lusifa bye yalina teyabisanyukira ng'ebirabo ebyamuweebwa Katonda, olw'ekyo teyayinza kwebaza Mutonzi we. Yeegulumiza olw'okumasamasa kwe n'olw'ebitiibwa byeyalina, era nga ayagala okwenkanankana ne Katonda. Yali malayika ayagalwa

ennyo era nga assibwamu ekitiibwa mu ggulu. Bamalayika baasanyukiranga okumuweereza era ng'ajjudde amagezi n'ekitiibwa okukira bonna. Kyokka Omwana wa Katonda ye yali asinga okusibwamu ekitiibwa ng'Omuyinza wa byonna mu ggulu, afugira awamu ne Kitaawe mu maanyi ne mu buyinza. Kristo yeetabanga mu kuteesa kwa Katonda, so nga Lusifa teyakkirizibwanga kwetaba mu bigendererwa bya Katonda. "Lwaki Kristo yaasukkulumizibwa? Lwaki aweebwa ekitiibwa okukira Lusifa?" bwatyo malayika ono bwe yeebuzanga.

Lusifa yava mu maaso ga Katonda we yabeeranga n'agenda okuyingiza omwoyo gwe ogw'obutamatira mu bamalayika abalala. Nga yenna akusise ebigendererwa bye mu ngeri ey'ekyama nti ayagala Katonda yekka y'aba aweebwa ekitiibwa, yayinza okubassaamu obutamatira naddala ku mateeka agaluŋŋamyanga ebitonde eby'omu ggulu nga bwategeeza nti gaali gakugira ekiteetagisa. Olw'okubanga baatondebwa batukuvu, n'ategeeza nti bamalayika bandyeyisizza nga bwe bawulira. Yayagala muli okufuna okusaasirwa nga bw'alaga nti Katonda teyali mwenkanya gyali okuteeka ebitiibwa ebisinga ku Kristo. Yagambanga nti ye okwagala okuweebwa ekitiibwa n'obuyinza ebisinga, yali tayagala kwegulumiza, wabula yali ayagala kufunira ddembe abatuuze bonna ab'omu ggulu, nga mu ngeri eyo baakutuuka mu mbeera eyawaggulu.

Katonda mu kisa kye ekingi yaguumikiriza Lusifa. Teyasooka kumaamulwako bitiibwa bye ng'amaze okuyingirwamu omwoyo gw'obutamatira, newakubadde ne bwe yasasaanyanga obulimba bwe mu bamalayika abawulize. Yasigala nga akuumirwa mu ggulu okumala ekiseera kiwanvu. Era n'aweebwanga omukisa gw'okusonyiyibwa buli kiseera singa yeenenya n'aba muwulize. Engeri ez'enjawulo eziyinza okuteekebwawo Katonda ow'okwagala n'amagezi ne zikolebwanga asobole okwenenya ensobi ze. Omwoyo w'obujeemu nga talabwangako mu ggulu. Ne Lusifa teyayinza kusooka kulaba wa gye yali abutaabutanira; teyayinza kumanya ekyo kyennyini ekyali mu birowoozo bye. Kyokka yalagibwa nti tewali nsonga emuleetera butamatira, era Lusifa n'akitegeera nti yali mu nsobi, nga amateeka ga Katonda gabwenkanya, era nga kimugwanira okugawulira nga

bwe kyali mu kusooka eri eggulu lyonna. Singa ekyo yakikola, yandyewonyezza era n'awonya ne bamalayika bangi. Mu kiseera kino Lusifa yali tanajeemera ddala Katonda. Newakubadde nga yali takyali kerubi abikkako, kyokka singa yakkiriza okudda eri Katonda, n'akkiriza amagezi g'Omutonzi, era n'amatira n'ekifo ekyamuweebwa mu nteekateeka ya Katonda, y'andiziddwayo mu bukulu bwe. Wabula amalala gaamulemesa okugonda. Yaguggubira ku kusalawo kwe, nga akiraga nti ye tekimwetaagisa kwenenya, n'amalirira okuyingirira olutalo olunene n'Omutonzi we.

Yakyamya obuyinza obw'amagezi ge asobole okulimba bamalayika b'abadde akulembera olwonno batere bamuwagire. Newakubadde nga Kristo yamulabula n'okumubuulirira, yasalawo okukozesa okulabula okwo atuukirize enkwe ze. Setaani yabuzaabuza bamalayika abaamuli okumpi ennyo era abaali bamukkiririzaamu nti yavunaanibwa awatali nsonga, era nga teyaweebwa kitiibwa kimugwanira, era nga n'eddembe lye lyali lyakumugibwako. Yalimbisanga ebigambo bya Kristo olw'okwagala okubuzaabuza n'okulimba, nga bw'avunaana Omwana wa Katonda nti ayagala okumuswaza mu batuula mu ggulu. Era yayagala okulaga nti waliwo n'obuzibu wakati we ne bamalayika abawulize naye nga bwa bulimba.

Bonna baatasobola kuwangula oba okukyusa badde ku ludda lwe, n'abanenya olw'obuteeflrayo ku nsonga ezikwata ku bitonde eby'omu ggulu. Yatandika okuvunaana abo bonna abaasigala nga bawulize eri Katonda olw'okukola ekyo kyennyini ye kye yali akola. Era mukwagala okunyweza ensonga ye eya Katonda obutaba mwenkanya gyali, n'asalawo okulimbisanga ebigambo bya Katonda awamu n'ebikolwa bye. Yakigendereranga okubuzabuza bamalayika mu bigendererwa bya Katonda olw'obukalabakalaba bwe. Ebyalinga bitegerekeka obulungi ng'abifuula ebizibu, era mu bukujjukujju bwe n'akyamyanga ebigambo bya Yakuwa ebyalinga bitegerekeka obulungi. Olw'okubanga yali mukulu era nga asemberedde entebe ya Katonda, kyamuwa amaanyi eri abo abaali wansi we, yasendasenda bangi ne bamwegattako mu kulwanyisa obuyinza bw'eggulu.

Katonda mu magezi ge yakkiriza Setaani agende mu maaso n'emirimu gye okutuusa omwoyo gw'obukyayi Iwe gweyolekera ddala mu bikolwa bye. Kyali kyetaagisa ebigendererwa bye bitegerekeke bulungi, bonna balyoke balabe bye yeegwanyiza. Lusifa yali aweebwa ekitiibwa kya waggulu olw'okubanga yafukibwako amafuta; yali ayagalwa nnyo ebitonde byonna eby'omu ggulu, era ng'alina obuyinza bungi ku byo. Gavumenti ya Katonda tekoma ku abo bokka abatuula mu ggulu, wabula enzingiramu n'ensi zonna Katonda ze yatonda; era Setaani yalowooza nti bw'anaatwala abamu ku bamalayika ab'omu ggulu mu lutalo luno, waakutwala n'ensi ezo endala. Bwatyo bwe yabalimbanga mu bukujjukujuu bwe asobole okutuuka ku bigendererwa bye. Yali mulimba wakitalo, era mu bulimba obwo yafuniramu omukisa. Wadde ne bamalayika abaali abawulize tebaayinza kwetegerereza ddala mpisa ze oba okulaba wa gye yali abatwala.

Setaani yali assiibwamu nnyo ekitiibwa, era nga ne mu bikolwa bye mujjudde ebyama, ekyaleetera bamalayika obutasobola kulabira ddala bigendererwa bye ebituufu olw'ebyo bye yakolanga. Era ekibi nga bwe kyali tekyasooka kulabikamu bubi okutuusa nga kimazze okukulira ddala. Okutuusa ku olwo kyali tekirabwangako mu ggulu lyonna era ne bamalayika abatukuvu nga tebayinza na kufumiitiriza ku bwekifaanana awamu n'obubi bwakyo. Tebaayinza kulaba buzibu buyinza kuva mu kujeemera mateeka ga Katonda. Anti Setaani yasooka n'akweka obulimba bwe mu kifaananyi eky'obuwulize eri Katonda. Yagambanga nti anoonya kugulumiza kitiibwa kya Katonda, okunyweza obufuzi bwe, n'obulungi bwa buli omu ali mu ggulu. Naye bwe yayingiza endowooza ye y'obutamatira mu birowoozo bya bamalayika abaali wansi we, yabategeeza nga nti ayagala kumalawo butamatira mu bo. Era bwe yagamba nti wabeerewo enkyukakyuka ezikolebwa mu mateeka ga gavumenti ya Katonda, yakyogereranga mu kifaananyi eky'okunyweza emirembe mu ggulu.

Katonda mu kulwanyisa ekibi akozesa butuukirivu na mazima. So nga Setaani akoseza Katonda by'atayinza kukozesa - kwe kuwanawana n'okulimba. Yayagala okulimbisa ekigambo kya Katonda awamu ne gavumenti ye mu maaso ga bamalayika, nga bw'agamba nti Katonda teyali mwenkanya mu kuteekawo amateeka n'ebiragiro eri abatuula mu ggulu; era nga mukwagala ebitonde byonna bimusinze, olwo aba anoonya kwegulumiza. N'olwekyo kigwanira abatuula mu ggulu lyonna awamu n'ensi zonna bategeere nti gavumenti ya Katonda yabwenkanya, n'amateeka ge matuukirivu. Setaani ng'ayagala kweraga nti anoonya kuteekawo bulungi obw'ensi zonna. Wano nga kigwanira empisa ze zennyini n'ebigendererwa bye bitegeerwe bonna. Nga kimugwanira okuweebwa ekiseera obubi bwe bweyoleke.

Setaani eyatandikawo obutali butebenkevu mu ggulu, ng'olwo abuvunaana ku gavumenti ya Katonda awamu n'amateeka ge. Obubi bwonna ng'abuteeka ku bufiizi bwa Katonda nti kwebusibuka. Yategezanga nti ekigendererwa kye kwe kulongoosa mu mateeka ga Yakuwa. N'olwekyo nga kyetaagisa okulaga ebimukaayanya era nga ne bw'ayagala okukyusaamu mu mateeka ga Katonda. Ebikolwa bye, bye birina okumusaliza omusango. Setaani yagambanga okuva mu kusooka nti yali talwanyisa Katonda. Kaakano ensi zonna kizigwanira okulaba omulimba ono ng'aggiddwa mu byeyekweseemu.

Wadde ne Iwe kyasalibwawo nti takyasaanira kusigala mu ggulu, Katonda mu magezi ge teyazikiriza Setaani. Olw'okubanga Katonda ky'ayagala kwe kumuwerereza mu kwagala, obuwulize bw'ebitonde bye nabwo kibugwanira kwesigamizibwa ku butuukirivu bwa Katonda n'okwagala. Era olw'okubanga abatuula mu ggulu era ne mu nsi endala baali tebanamanya bubi obuli mu kibi, tebandiyinzizza kulaba bwenkanya bwa Katonda n'okusaasira kwe singa Katonda yazikiririzaawo Setaani. Era singa yasangulwawo obutaddamu kubeerawo nate, bandiweereza Katonda wakati mu kutya so si mu kwagala. Obubi bw'omulimba tebwandizikiriridde ddala wadde okumalirawo ddala omwoyo

gw'obujeemu. Ekibi kirina okweyabya. Setaani kimugwanira okwanika empisa ze zonna ku Iw'obulungi bw'ensi zonna n'okutuukira ddala mu mirembe egitaggwaawo, olwo emisango gy'avunaana gavumenti ya Katonda girabibwe bulungi ebitonde byonna, obutuukirivu bwa Katonda n'okusaasira kwe awamu n'amateeka ge agatakyukakyuka bibe nga tebiriiko musango emirembe gyonna.

Obujeemu bwa Setaani kyali kyakuyiga eri ensi zonna okuyita mu mirembe gyonna egirijja olw'obujulirwa obw'olubeerera ku nkula y'ekibi ko n'ebyo ebikivaamu. Setaani by'azze akola, kye bituusizza ku bantu awamu ne bamalayika, byonna byali byakulaga ebibala ebiva mu kujeemera obuyinza bwa Katonda. Byali byakukakasa nti gavumenti ya Katonda awamu n'amateeka ge byateekebwawo ku Iwabulungi bwa bitonde byeyatonda. Bwekityo ebitonde ebitukuvu Iwe byandikuumiddwa olubeerera olw'okuyigira ku bubi obuli mu bujeemu, byewale okulimbibwa olw'ebyo ebiva mu kumenya amateeka, bawone obutayonoona n'okulega ku mpeera y'ekibi.

Setaani yeeyongera okwewolereza nga bwataliiko musango ne bweyali nga ali wakati mu lutalo eyo mu ggulu. Era bwe kyalangirirwa nti ye ne bamalayika be bagobeddwa mu kifo ekyokwesiima, olwo omujeemi n'alayira okulwanyisa amateeka g'Omutonzi. N'akiddiŋŋananga nti bamalayika baleme kukugirwa wabula balekerwe eddembe lyabwe, nti lye ly'okubaluŋŋamyanga mu bulungi. Yakolokota amateeka ga Katonda nti gabamalako eddembe era nga bw'agamba nti kyagenderera ye kwe kukakasa nti amateeka gawereddwa; nti kaakano ba ddembe, era nga basobola okweyisa me mbeera eyawaggulu era ey'ekitiibwa ekisingako.

Setaani n'eggye lye, bonna n'omwoyo gumu ne balumiriza nti Kristo yaviriddeko bo okujeema, ne bagamba nti singa tebabanenya, tebandijeemye. Bwebatyo bwe baakakanyaza emitima gyabwe wakati mu bujeemu nga kye banoonya kwe kusuula gavumenti ya Katonda, so nga bali mu kuwoola nga bwe bataliiko musango era nti banyigirizibwa: sabayeekera n'eggye lye ne bagoberwa ddala mu ggulu.

Omwoyo gwe gumu ogw'obujeemu ogwatandikira mu ggulu era gutaddewo obujeemu ne ku nsi. Setaani yeegatidde wamu n'abantu okuleeta enkola yeemu gye yakozesa ku bamalayika. Omwoyo ogwo kaakano guli mu bantu abajeemu. Okufaanana nga ye, nabo baagala okumenya amateeka ga Katonda nga bwe basuubiza abantu eddembe okuyita mu kumenya ebiragiro ebiri mu mateeka. Okunenya ku kibi kusitula omwoyo gw'obukyayi n'obujeemu. Abantu bwe babuulirwa obubaka bwa Katonda obulabula, Setaani abaleetera okwewolereza n'okunoonya okusaasirwa okuva mu bonoonyi bannaabwe. Mukifo ky'okutereeza ensobi zaabwe, banyiigira bunyiigizi oyo abanenyezaako, ng'alinga ye yekka y'avaako obuzibu. Ogwo gwe mwoyo ogubadde gulagibwa eri abantu ababadde bagezaako okunenya n'okuvumirira ekibi okuviira ddala mu biro bya Abiri n'okutuuka mu biseera byatle.

Setaani yaleetera abantu okwonoona mu ngeri yeemu ey'okulimbisa Katonda era nga bweyakola mu ggulu, n'alowoozesa Katonda okuba omukambwe era atasaasira. Era bweyamala okutuuka ku buwanguzi obwo, kwe kugamba nti ebiragiro bya Katonda ebitali bya bwenkanya bye biviiriddeko abantu okwonoona nga naye bwe byamuviirako okujeema.

Naye Oyo abeerawo emirembe gyonna yeeyogerako nga: "Mukama Katonda ajjudde okusaasira era ow'ekisa, alwawo okusunguwala, era alina okusaasira okungi n'amazima amangi; ajjukira okusaasira eri abantu enkumi n'enkumi, asonyiwa obutali butuukirivu n'okwonoona n'ekibi." Okuva 34:6,7.

Katonda bwe yagoba Setaani mu ggulu, yayolesa obutuukirivu bwe era n'anyweza ekitiibwa ky'entebe. Kyokka era omuntu bwe yayonoona olw'okugondera obulimba obw'ekitonde kino ekyagwa, Katonda yalaga obukakafu obw'okwagala kwe bwe yawaayo Omwana we eyazaalibwa omu yekka ajje afe ku Iw'olulyo olwagwa. Era mu mutango ogwaweebwayo mwe tulabira okwagala kwa Katonda. Omusaalaba gw'ayolesa eri ensi zonna nti Setaani okusalawo okwonoona kyali tekikyusisa gavumenti ya Katonda.

Kristo, yayambula obulimba bwa Setaani bwe baasisinkana mu lutalo luno mu kiseera we yabeerera ku nsi kuno ng'Omulokozi. Tewali kyandiyinzizza kusigukulula Setaani okumumalirawo ddala n'ajjibwa ku bamalayika ab'omu ggulu awamu n'abatuula nsi zonna abaali bamususuuta nga bwe kyali Iwe yalumba Omulokozi w'ensi okujja okumulwanyisa. Bwe yawoola ng'ayagala nti Kristo amusinze, bwe yamuyisaamu amaaso amale amutwale ku lusozi oluwanvu ennyo ne ku kitikkiro kya yeekaalu, okwagala okumukolera ettima amale amugambe okubuuka okuva mu bwengula obwo, ettima eryamukolwako ng'ayiggibwa wano ne wali, mu kuweerera bakabona n'abantu okugaana okwagala kwe, era ku nkomerero ne boogerera wamu nti, Akomererwe! akomererwe! - bino byonna byaleetawo okusamalirira n'okukwatibwa obusungu eri ensi zonna.

Setaani ye yayingiza endowooza y'obukyayi mu bantu eri Kristo. Omulangira w'obubi yakozesa amaanyi ge gonna n'obukujukuju bwe azikirize Yesu; kubanga yakimanya nti olw'okwagala kw'Omulokozi era n'okusaasira kwe, okulumwa kwe eri abalala n'ekisa kye ekingi, yali ayolesa empisa za Katonda eri ensi. Setaani yalwanyisa engeri zonna Omwana wa Katonda ze yakozesanga era abantu n'abatuula ababaka be baleetere Omulokozi okubonabona n'okulumwa ennaku. Oukujjukujju n'obulimba bweyasooka okukozesa alemese Yesu, obukyayi obwalabikira mu baana

abajeemu, okuwaayiriza Yesu mu ngeri ey'obukambwe so ng'obulamu bwe bujjudde obulungi obutasangika, byonna ebyo byasibuka ku bukyayi n'enge. EfTubitizi, obuggya, ettima, obukyayi n'okwesasuza, byonna ebyo byayabikira ku Mwana wa Katonda ku musaalaba e ggologoosa, eggulu lyonna nga lisamaaliridde wakati mu kasirise akajjudde entiisa.

Ssaddaaka enkulu bwe yamala okutuukirizibwa, Kristo yalinnya mu ggulu, n'atakkiriza kusinzibwa bamalayika okutuusa nga amaze okuwaayo ekyamusabibwa: "Kitange, be wampa, njagala, we ndi nze, nabo we baba babeera nange." Yokaana 17:24. Mu kwagala okutayogerekeka n'amaanyi Kitaawe n'amuddamu ng'ayima mu ntebe ye nti: "Bamalayika ba Katonda bonna bamusinzenga." Abaebbulaniya 1:6. Yesu teyasigalako bbala lyonna. Obuswavu bwe bwatuuka ku nkomerero yaabwo, ssaddaaka ye yatuukirizibwa, era n'aweebwa erinnya erisinga amannya gonna.

Kaakano Setaani nga talina kyakwewolereza. Yali abikkuliddwa bonna ne bamulaba nga ddala yali mulimba era omussi. Kyalabibwa nga omwoyo gwegumu gwe yafugiramu abaana b'abantu abaali wansi w'obufuge bwe, gwe yandikozesezza singa yakkirizibwa okufuga n'abo abatuula mu ggulu. Yagambanga nti okumenya amateeka ga Katonda kyakuteekawo eddembe n'ekitiibwa; kyokka kyalabika nga muvaamu buddu na kufeebezebwa.

Obulimba bwa Setaani awamu n'okuwaayirizanga Katonda ko ne gavumenti ye byalabikira ddala mu kifaananyi kyabyo ekituufu. Yali avunaana Katonda nti ye ky'ayagala kwe kwesukkulumya n&pos;okwagala okusinzibwanga, n'ekirala nti ebitonde bye bimuwulirenga, era yagamba nti, wadde Katonda ayagala abalala beefirize ku Iwabalala, ye tayagala kwefiriza wadde okuwaayo ssaddaaka. Kaakano nga kimaze okutegerekeka nti ku Iw'okulokolebwa kw'olulyo olwagwa era olwayonoona, Omufuzi w'ensi zonna yali awaddeyo ssaddaaka enkulu eyayinza okuweebwayo olw'okwagala; kubanga "Katonda yali mu Kristo ng'atabaganya ensi wamu naye yennyini." 2Abakkolinso 5:19. Era ensi zaalaba nga Lusifa ye yaggulawo oluggi Iw'ekibi olw'okwagala ekitiibwa n'okwesukkulumya, ate nga Kristo, olw'okwagala okuzikiriza ekibi, yeetowaza n'abeera muwulize okutuusa okufa.

Katonda yayolesa engeri gy'akyawamu ekibi. Eggulu lyonna lyayinza okulaba obutuukirivu bwa Katonda nga bubikkuliddwa, bwe yasingisa Setaani omusango ne bwe yanunulamu omuntu. Lusifa yali alangiridde nti amateeka ga Katonda bwegaba tegakyuka nga n'omusango teguyinza kuggibwawo, olwo buli mwonoonyi aba ajjiddwako ekisa kya Katonda emirembe gyonna. Yagambanga nti olulyo olwayonoona terukyayinza kununulibwa n'olwekyo abo bantu be. Naye okufa kwa Kristo kwayimirirawo ku Iw'omuntu era nga kizibu okukijjawo ekyo. Omusango gw'ekibi ye yagwetikka oyo eyali yenkanankana ne Katonda, olwo omuntu n'aba waddembe okwetwalira obutuukirivu bwa Kristo era nga bweyeenenya n'okwetoowaza, waakuwangula ng'Omwana wa Katonda bwe yawangula amaanyi ga Setaani. Bwatyo Katonda n'asigala nga mutuukirivu era nga yawa obutuukirivu bonna abakkiriza Yesu.

Kyokka ekyaleeta Kristo ku nsi tekyali ekyo kyokka nti yajja abonebone oluvannyuma afe ng'atuukiriza obununuzi bw'omuntu. Yajua "okukuza amateeka n'okugassaamu

ekitiibwa.” Si lwa bantu ababeera mu nsi eno bokka nti be balina okumanya obukulu bw’amateeka; naye ensi zonna zirabire okwo nti amateeka ga

Katonda tegakyukakyuka. Singa ebiragiro ebiri mu go byali bisoboka okuteekebwa wabbali, tekyandyetaagisizza Mwana wa Katonda kuwaayo bulamu bwe okutangirira abamenyi baago. Okufa kwa Kristo kukakasa nti gaalubeerera. Era ssaddaaka eyaweebwayo Katonda alina okwagala okutaggwaawo awamu n’Omwana, abonoonyi basobole okulokolebwa, eyolesa eri ensi zonna - nga tewali kisinga kino ekyandikoleddwa okutuukiriza enteekateeka y’obulokozi - nga obutuukirivu bwa Katonda n’okusaasira gwe musingi gw’amateeka ne gavumenti ya Katonda.

Ku nkomerero y’okusala omusango kirizuulibwa nga tewaali nsonga Iwaki ekibi kyabeerawo. Omulamuzi ow’ensi zonna bw’alibuuza Setaani, “Lwaki wanjeemera n’onzigyako abantu b’obwakabaka bwange?” omutandisi w’obubi talibeera na kyakwewolereza. Buli kamwa kaakusirika, era n’eggye lyonna ery’abajeemu teririyinza kwogera.

Omusaalaba gwa Kristo newakubadde nga gwoleka nti amateeka gaaluberera, era gutegeeza eri ensi zonna nti empeera y’ekibi kwe kufa. Ekidde kya Setaani ekimulangirirako okufa kyakubibwa Omulokozi mu ddoboozi lye eryasembayo bweyagamba nti “kiwedde.” Olutalo olunene olubaddewo okumala ebbanga eddene ne lukakasibwa, n’okusangulirawo ddala ekibi ne kunywezebwa. Omwana wa Katonda yayita mu miryango gy’emagombe, nga “olw’okufa kwe alyoke azikirize oyo eyalina amaanyi ag’okufa, ye Setaani.” Abaebbulaniya 2:14. Lusifa olw’okwagala okwegulumiza yagamba nti: “Ndigulumiza entebe yange okusinga entebe ya Katonda.... ndifaanana oyo ali waggulu ennyo.” Kyokka Katonda yamugamba nti: “Nziya omuliro wakati mu ggwe, gukwokezza, era nkufudde ewu ku ttaka mu maaso g’abo bonna abakulaba...so toobengawo nate ennaku zonna.” Isaaya 14: 13,14; Ezeekyeri 28: 18,19. “Kubanga laba, olunaku lujja, lwokya ng’ekikoomi; n’ab’amalala bonna, n’abo bonna abakola obubi baliba bisasiro: awo olunaku oluya lulibookera ddala, bw’ayogera Mukama w’eggye, obutabalekerawo kikolo newakubadde ettabi.” Malaki 4:1.

Ensi zonna zaakwerabira n’amaaso gaabwe ekibi nga bwe kifaanana era n’ebikivaamu. Era bwe kiriba kiggyirwawo ddala, so nga mu kusooka kyandireseewo okutya mu bamalayika n’okuvumisa Katonda, ensi ziriraba obwenkanya obw’okwagala kwe era n’ekitiibwa kye kirinywezebwa mu nsi zonna omuli ebitonde ebisanyukira okukola Katonda by’ayagala, era abalina amateeka ge mu mitima gyabwe. Ekibi tekiriddamu kulabibwako n’akatono. Katonda agamba mu kigambo kye nti: “Obunaku tebuliyimuka omulundi ogwookubiri.” Nakkumu 1:9. Amateeka ga Katonda Setaani geyaleetako ekivume nti kye kikoligo ky’obuddu, galissibwamu ekitiibwa ng’amateeka ag’eddembe. Obutonde bwonna obuliba buyise mu kugezesebwa era ne bukakasibwa, tebuliyinza

kuggya buwulize bw’abwo nate ku oyo ayolesezza empisa ez’okwagala okutagerwa n’amagezi agatalowoozeka.

Essuula 30 — Obulabe Wakati W'omuntu Ne Setaani

"Nange obulabe naabuteka wakati wo n'omukazi, ne wakati w'ezzadde lyo n'ezzadde ly'omukazi; ezzadde ly'omukazi lirikubetenta omutwe, naawe oliribetenta ekisinziiro." Olubereberye 3:15. Ekigambo Katonda kye yayogera ku Setaani oluvannyuma ng'omuntu amaze okwonoona mwalimu obunnabbi obwali buzingiramu emirembe gyonnaTokutuusa ku nkomerero y'ensi, nga bulagula olutalo olunene olwali olw'okutwaliramu olulyo Iw'abantu bonna abaali ab'okubeera ku nsi.

Katonda agamba nti: "Nange n'ateekawo obulabe." Obulabe buno tebusibuka mu butonde bwa muntu. Omuntu bwe yamenya amateeka ga Katonda, obutonde bwe bwayingirwamu ekibi, era kaakano nga bakkaanya bulungi ne Setaani. Omuntu omwonoonyi talinawo bulabe na mutandisi wa kibi. Bombi baayingirwamu ekibi bwe baajeema. Obujeemu tebuwummulangako, wabula nga waliwo akola ku lw'abwo mu kusikiriza abalala okugoberera ekyokulabirako kye. Olw'ensonga eyo bamalayika abaagwa n'abantu abaayonoona beegattira wamu awatali kyakukola ne batta omukago. Singa Katonda teyayingirawo, Setaani n'omuntu bandisse omukago ne balwanyisa eggulu; era nga mu kifo ky'okusanyukira obulabe bwa Katonda balwanyise Setaani, olulyo lw'omuntu lwonna Iwandyegattidde wamu okulwanyisa Katonda.

Setaani ye yakema omuntu amale ayonoone, nga bwe yakikola ne ku bamalayika ne bajeema asobole okufuna beyegatta nabo mu kulwanyisa eggulu. Tewaaliwo butakkaanya wakati we ne bamalayika abaagwa mu kukyawa Kristo; wadde nga baalinamu empaka ku nsonga endala, kyokka baanyweza emikono gyabwe mu kulwanyisa obuyinza bw'Omufuzi afuga ensi zonna. Naye Setaani bwe yawulira Katonda ng'agamba nti wanaaberangawo obulabe wakati we n'omukazi, ne wakati w'ezzadde lye n'ezzadde ly'omukazi, yakimanya nga amaanyi ge mu kwonoona olulyo lw'omuntu gaakukomebwako; era nga omuntu waakuweebwa obusobozi okuwakanya amaanyi ge.

Obulabwe bwa Setaani eri olulyo lw'omuntu, bu[ja Iwakubanga nti, okuyita mu Kristo, omuntu afuuka mukwano gwa Katonda olw'okusaasira kwe. N'olwekyo ky'ayagala kwe kuteekawo emiziziko mu nteekateeka ya Katonda eri okununulibwa kw'omuntu, aswaze Katonda, ng'ayonoona n'okugwagwawaza ebitonde bye; olwo eggulu linakuwale n'ensi ajjijjuze amaziga n'okukuba ebiwoobe. Era asonge ku bubi buno bwonna nga buva ku Katonda olw'okutonda omuntu.

Ekisa kya Katonda Kristo ky'ateeka mu mutima kye kiteekawo obulabe wakati w'omuntu ne Setaani. Awatali kisa kya Katonda kino ekikyusa era ekizzaamu omuntu amaanyi, omuntu yandisigaddenga mu buwambe bwa Setaani - omuddu w'okukola ebyo by'ayagala. Wabula etteeka eriggya eriteekebwa mu mutima liteekawo olutalo awabadde emirembe. Amaanyi ago Kristo g'agaba ge gawa omuntu obusobozi okuwakanya omutemu

oyo nakigwanyizi. Kaakano buli oyo yenna alabika nga akyawa ekibi so nga abadde mukwano gwa kibi; oyo yenna awakanya era n'awangula okuyayaana okwo okuli mu mutima, alabikiramu etteeka erikolera mu ye naye nga liva waggulu.

Obukyayi obuli wakati w'omwoyo wa Kristo n'omwoyo wa Setaani bwasinga nnyo okulabika Yesu bwe yajja mu nsi eno. Bwaliwo si lwakubanga yalabika nga talina bugagga bw'ansi eno, oba ebitiibwa wadde obukulu bwonna Abayudaaya balyoke bamugaane. Baamulaba nga alina amaanyi geyandisobodde okukozesa n'afuna ebyo byataalina. Wabula obulongoofu n'obutukuvu bye byavaako Kristo okukyayibwa abatatya Katonda. Okusalawo ye okwerumya ku Iw'abalala n'okwegendereza obutakola kibi bye byabanenyanga ku malala gaabwe buli kiseera - abantu abalowooza eby'omubiri. Wano we waasibuka obulabe eri Omwana wa Katonda. Setaani ne bamalayika abaagwa beegatta n'abantu ababi. Amaanyi gonna ag'omubi geekobaana okulwanyisa Omuzira ow'ekigambo ekyamazima.

Obulabe bwe bumu Setaani abuteeka ne ku bagoberezi ba Kristo nga bwe yakikola ne ku Mukama waabwe. Buli muntu yenna ayinza okulaba obubi bw'ekibi, era n'akiwakanya okuyita mu maanyi agava waggulu, mazima waakusiikula obusungu bwa Setaani awamu n'abagoberezi be. Ekibi n'abonoonyi kavuna binaasigala nga bikyali ku nsi kuno, amazima gaakweyongera okukyayibwa era n'okuvumisibwa ko n'okuyigganya abagalwanirira. Abagoberezi ba Kristo awamu n'abaddu ba Setaani tebayinza kutabagana. Omusaalaba tegunakoma kulwanyisibwa. "Naye abo bonna abaagala mu Kristo Yesu okukwatanga empisa ez'okutya Katonda banaayiggany izibwanga." 2Timoseewo 3:12.

Ababaka ba Setaani bakola olw'ebiragiro bye buli kiseera okunyweza obuyinza bwe era n'okuzimba obwakabaka bwe obw'okuwakanya gavumenti ya Katonda. Banoonya okulimba abagoberezi ba Kristo okuyita mu bwo, babasikirize baleme kumusaamu kitiibwa. Okufaananako ne mukama waabwe, bawabya era ne banyoola Ebyawandiikibwa okutuukiriza ekigendererwa kyabwe. Nga Setaani bwe yayagala okuteeta ekivume ku Katonda, n'ababaka be bwe bali, banoonya okwonoona abantu ba Katonda. Omwoyo wa Setaani eyattisa Kristo waakukozesa n'ababi mu kuzikiriza abagoberezi be. Bino byonna byalagulibwa okuyita mu bunnabbi obwo obwasooka nti: "Nange obulabe naabuteeka wakati wo n'omukazi, ne wakati w'ezzadde lyo n'ezzadde ly'omukazi." Era bwakubaawo okutuusa ku nkomerero y'ensi.

Setaani akuŋŋaanyizza amaggye ge gonna era naye amazeeyo amaanyi ge gonna agatadde mu ddwaniro. Lwaki tafunye kuwakanyizibwa kungi? Lwaki abalwanyi ba Kristo beebase era nga tebeefiirayo? Lwansonga, enkolagana yaabwe ne Kristo ntono nnyo ddala; era, baavu mu Mwoyo wa Kristo. Tebakyawanga kibi nga Mukama waabwe bwe yali. Tebakiwakanya nga Kristo bwe yakolanga. Tebamannyidde ddala obubi obuli mu kibi era bazibiddwa amaaso obutalaba mpisa n'amaanyi g'omulangira w'ekizikiza. Waliwo

obulabe butono ddala obuliwo eri Setaani era n’ebyo byakola, era abantu bamanyi kitono ddala ku maanyi n’obukyayi bwe awamu n’obugazi bw’olutalo lwe eri Kristo era n’eri ekkanisa ye. Bangi we bawabidde wano. Tebakimanyi nti omulabe waabwe ye mugabe owamaanyi afuga endowooza za bamalayika ababi era nga alwanyisa Kristo mu nteekateeka ey’amagezi ddala era ey’obukujjukujju alemese emyoyo okulokolebwa. Abakristaayo n’ababuulizi b’enjiri bawuliddwa nga boogera kitono ddala ku Setaani, okuggyako oluusi mu butanwa nga bali ku kituuti. Babuusa amaaso gaabwe ku bikolwa bye ebingi n’obuwanguzi

bwafuna buli lukya; bagayaalirira okulabula kwe okungi kw’awa mu magezi; era ne kirabika nga abatamanyi nti waali.

Newakubadde nga abantu balagajjalidde okumanya enkwe ze, omulabe waabwe ono atunula abagoberera buli kaseera. Yeeyingiza mu buli kikolebwa mu nnyumba, ku buli luguudo oluli mu kibuga, mu makanisa, mu nkiiko z’amawanga, mu nkiiko z’abalamuzi, ng’abuzabuza, alimba, asendasenda, ng&pos;attattana emyoyo n’emibiri gy’abasajja n’abakazi awamu n’abaana, ng’ayabuluzamu amaka, asiga obukyayi, okukopperera, entalo, enkwe, obutemu. Abakristaayo bo ne balabika nga abalowooza nti bino byonna Katonda ye yasiima bibeerewo.

Setaani anoonya buli kiseera okuwangula abantu ba Katonda nga amenyawo ebisenge ebibaawula okuva ku nsi. Isiraeri owedda baasikirizibwa mu kwonoona bwe baayigirira okukola emikwano n’abamawanga be baagaanibwa. Mu ngeri yeemu ne Isiraeri ow’omulembe guno bw’awabiziddwa. “Katonda ow’emirembe gino be yaziba amaaso g’amagezi gaabwe abatakkiriza, omusana gw&pos;enjiri ey’ekitiibwa eya Kristo, oyo kye kifaananyi kya Katonda, gulemenga okubaakira.” 2Abakkolinso 4:4. Bonna abatanasalawo kugoberera Kristo baddu ba Setaani. Omutima ogutanabonerera mwe muli ebirowoozo by’okwagala ekibi n’empisa ey’okukisanyukira ko n&pos;okukiwolereza. So mu mutima oguzziddwa obuggya mwosanga okukyawa ekibi n’okumalirira okukiwakanya. Kaakano Abakristaayo bwe basalawo okwetaba n’abatatya Katonda era n’abatakkiriza, baba beesudde bokka mu bikemo. Setaani abikka ku maaso ge obutamulaba awo n’aleeta mu bubba obulimba bwe n’aziba amaaso gaabwe. Olwo ne baba nga tebasobola kulaba na maaso gaabwe nti abantu abo baliwo Iwakubatuusaako bulabe; era nga buli Iwe bagenda nga beefaananyiriza mu mpisa n’ensi, mu bigambo, awamu ne mu bikolwa, baba beeyongera okuzibwa amaaso.

Ekkanisa okwefaananyiriza mu mpisa n’ensi kigireetera okukyusibwa n’eba nga ya nsi; so teyinza kukyusa nsi okudda eri Kristo. Okumanyiira ekibi kyakugireetera okuba nga terina maanyi gayinza kukiwakanya. Abo bonna abasalawo okwetaba n’abaddu ba Setaani, baakwesanga nga tebakyatya Mukama waabwe. Singa mu ngeri emu oba endala tuleetebwa mu kuwozesebwa, nga ne Danieri bwe yatwalibwa mu maaso ga kabaka, tuba bakakafu nti

Katonda waakutukuuma eri obubi; so singa tweteeka fekka mu bikemo, tuli baakusaanawo ekiseera kyonna.

Omukemi asinga nnyo okutuuka ku buwanguzi bw'akola okuyita mu abo abatalowoozebwa nnyo nli bali mu mikono gye. Abalina ebirabo ebyenjawulo era n&pos;abayivu beegombebwa era ne bassibwamu ekitiibwa, nga nti ebirabo byabwe ebyo bye bibeeyimirira okufuna okusaasirwa ne bwe batatya Katonda. Ebirabo ebyenjawulo n&pos;obuyivu, nga bwe biri, ebyo birabo okuva eri Katonda; kyokka singa bikozesebwa okudda mukifo ky'okutya Katonda, ne bikwongerayo bwongezi okumuvaako, olwo biba bifuuse kikolimo era kyambika. Waliwo endowooza mu bantu bangi nti oyo alabika nga owempisa oba omugunjufu, aba ategeera ne Kristo. Nga tebasuubira nti awo waliwo ensobi ennene. Ebirabo bino byamukisa eri buli Mukristaayo, kubanga biteekesa amaanyi ku ddiini eyamazima; wabula kibigwanira okuwongebwayo eri Katonda, bwe kitaba kityo bya maanyi nnyo eri obubi. Omuntu omuyivu era asiimibwa kyokka n'atayinza kukkakkana okusobola okulaba ebikolwa ebitasaana, olwo aba afuuka ekikozesebwa ekiwagaddwa mu mikono gya Setaani. Empisa ze ez'obulimba era n'enkwe ezisikiriza okugoberera zifuuka ez'obulabe ennyo eri omulimu gwa Kristo okusinga abo abatalina kye bamanyi era abatali bayivu.

Sulemaani bwe yasaba ennyo n'okwesiga Katonda, yaweebwa amagezi agaasamaaliriza n'okwewunyisa abafuzi b'ensi. Naye bwe yakyuka okuva ku Nsibuko ey'amaanyi ge, ne yeesiga okutegeera kwe, yagwa mu bikemo. Olwo amagezi ag'ekitalo agaaweebwa kabaka ono akira banne mu magezi, ne gamuleetera kubeera mukozi wa mulabe eri emyoyo.

Setaani nga bwe yeefunyiridde okuziba amaaso g'ebirowoozo byabwe eri amazima, Abakristaayo baleme kwerabira nti "tetumeggana na musaayi na mubiri, wabula n'abamasaza, n'abafuga ensi ab'omu kizikiza kino, n'emyoyo egy'obubi mu bifo ebya waggulu." Abaefeso 6: 12. Eddoboozi erirabula lizze lyogera okuyita mu mirembe egy'enjawulo okutuusa leero nti: "Mutamiirukukenga, mutunulenga; omulabe wammwe Setaani atambulatambula, ng'empologoma ewuluguma, ng'anoonya gw'anaalya." lPeetero 5:8. "Mwambalenga ebyokulwanyisa byonna ebya Katonda, mulyoke muyinzenga okuyimirira eri enkwe za Setaani." Abaefeso

Omulabe wafife azze ng'akozesa obuyinza bwe okunyigiriza n'okutta okuviira ddala mu biro bya Adamu n'okutuusa leero. Kaakano ali mu kawefube okulwanyisa ekkanisa. Abo bonna abanoonya okugoberera Yesu baakwambalagana n'omulabe ono atakoowa. Omukristaayo gyakoma okwefaananyiriza ekyokulabirako kya Katonda, gy'ajja okukoma okweteekako akabonero Setaani k'anaalumba. Era abo bonna abeenyigidde mu mulimu gwa Katonda, nga baagala okwambula obulimba bwa Setaani era bategeeze Kristo eri

abantu, baakwegattira wamu mu bujulirwa bwa Pawulo bwe yayogera nti mpeereza Mukama waffe n'obuwombeefu bwonna n'amaziga n'okukemebwa.

Setaani yalumba Kristo n'ebikemo ebikambwe ddala era ne mu ngeri ey'amagezi, kyokka wonna n'awangulwanga. Entalo ezo Kristo ye yazitulwanira; era obuwanguzi obwo naffe butuleetera okuwangula. Kristo waakuwa amaanyi eri oyo yenna ayagala okuwangula. Tewali muntu n'omu ayinza kuwangulwa Setaani wabula ng'akkirizza. Omukemi talina buyinza kufuga ndowooza oba okuwaliriza omwoyo okukola ekibi. Asobola okulumya naye tayinza kwonoona. Ayinza okuleetawo okunyolwa naye tayinza kuzikiriza. Olw'okubanga kyamazima Kristo yawangula, abagoberezi be kibagwanira okuddamu amaanyi balwane masajja olutalo luno olw'ekibi ne Setaani.

Ensi eno erabibwa n'eyo eterabibwa na maaso, okuweereza kwa bamalayika eri Katonda, n'ebitongole by'emyoyo emibi, byonna biragibwa bulungi mu Byawandiikibwa, era byerukidde wamu n'ebyafaayo by'omuntu nga kizibu

Essuula 31 — Emyoyo Emibi

okubyawula. Waliwo endowooza egenda ng'ekula ng'ereetawo okubuusabuusa oba nga waliwo emyoyo emibi, ng'ate bamalayika abatukuvu "abaweereza olw'abo abagenda okusikira obulokozi" (Abaebbulaniya 1:14) bangi babalowooza nti gye myoyo gy'abafu. Wabula Ebyawandiikibwa tebikoma mu kuyigiriza ku kubeerawo kwa bamalayika kyokka, omuli abalungi era n'ababi, naye ekyoleka bulungi nti gino si mizimu egiva mu bafu.

Bamalayika baaliwo omuntu bwe yali tanatondebwa; kubanga emisingi gy'ensi nga teginateekebwawo, "emmunyeenye ez'enkya bwe zaayimbira awamu n'abaana ba Katonda ne boogerera waggulu olw'essanyu." Yobu 38:7. Omuntu bwe yagwa, bamalayika baaweerezebwa okukuuma omuti ogw'obulamu, ate kino kyaliwo ng'omuntu tannafa. Bamalayika balina ekitiibwa ekisingako ku muntu mu butonde bwabwe kubanga omuyimbi wa zabbuli agamba nti omuntu yakolebwa "okubulako akatono okuba nga bamalayika." Zabbuli 8:5.

Tutegeezebwa okuyita mu Byawandiikibwa ku muwendo ne ku buyinza awamu n'ekitiibwa ky'ebitonde eby'omu ggulu, bye bakola mu gavumenti ya Katonda, ne kye bakola eri omulimu gw'obununuzi. "Mukama yanyweza entebe ye mu ggulu; n'obwakabaka bwe bufuga byonna." Era, nnabbi agamba nti: "Ne mpulira eddoboozi lya bamalayika abangi abeetoloode entebe." Bali eyo mu bisenge bya Kabaka wa bakabaka gye bakuumira - "abazira abamaanyi," "abaweereza be, abakola by'ayagala," "nga bawulira eddoboozi ery'ekigambo kye." Zabbuli 103: 19-21; Kubikkulirwa 5:11. Enkumi n'enkumi n'obukumi emirundi akakumi abo bebaweereza ab'omu ggulu Danieri nnabbi be yalaba. Pawulo ye aboogerako nga "obukumi bwa bamalayika." Danieri 7:10; Abaebbulaniya 12:22. Ng' abaweereza ba Katonda badduka mbiro, "ng'ekifaananyi eky'okumyansa kw'eggulu," (Ezeekyeri 1:14), ekitiibwa kyabwe kyewunyisa, era babuuka ku misinde miyitirivu. Malayika eyalabikira ku ntaana y'Omulokozi ekifaananyi kye kyali nga kumyansa, n'engoye ze zaali zitukula ng'omuzira," entiisa ye n'ekankanya abakuumi, "ne baba ng'abafudde " Matayo 28:3,4. Sennakeribu Omusuuli owamalala, bwe yavuma Katonda era n'amuwoola ng'atiisatiisa Isiraeri okumuzikiriza, "olwatuuka ekiro ekyo malayika wa Mukama n'afuluma n'atta mu lusiisira olw'Abasuuli kasiriivu mu obukumi munaana mu enkumi ttaano." "Malayika yamalawo abasajja bonna ab'amaanyi abazira n'abakulu n'abaami" mu ggye lya Sennakeribu. "Awo n'addayo mu nsi ye amaaso ge nga gakwatiddwa ensonyi." 2Bassekabaka 19:35; 2Ebyomumirembe 32:21.

Bamalayika baweerezebwa ku mirimo gy'okutuusa okusaasira kwa Katonda eri abaana be. Baatumibwa eri Ibulayimu okumutwalira ebisuubizo eby'omukisa; mu kibuga Sodoma, okununula omutukuvu Lutti awone okuzikirizibwa n'omuliro; eri Eriya bwe yali anaatera okufa olw'obukoowu n'enjala ng'ali mu ddungu; eri Erisa bwe yeetoloolwa amagaali n'embalaasi ez'omuliro bwe yali mu kibuga nga aggaliddwa abalabe be; eri

Danieri, bwe yali anoonya Katonda okumugeziwaza ng'ali mu lubiri lwa kabaka w'abamawanga ne bwe yasuulibwa mu bunnya empologoma okumulya; eri Peetero, bwe yali mu kkomera Kerode ng'amusalidde ogw'okufa; eri abasibe abaali e Firipo; eri Pawulo ne banne bwe baali wakati mu muyaga mu buziba bw'ennyanja; eri Koluneeriyo amale amusumulule ebirowoozo bye ategeere enjiri; eri Peetero mu kutwala obubaka obw'obulokozi eri abamawanga

- bwebatyo bamalayika abatukuvu bwe bazze nga bakola okuyita mu buli mulembe nga baweereza eri abantu ba Katonda.

Buli mugoberezi wa Kristo aweebwa Malayika amukuuma. Abatunuulizi bano okuva mu ggulu beebungulula omutuukuvu okumukugira eri amaanyi g'omubi. Kino ne Setaani yennyini akimanyi. Yagamba nti: "Yobu tatiira bwereere Katonda? Tomukomedde olukomera okumwetoloola ye n'ennyumba ye ne byonna by'alina enjuyi zonna? Yobu 1:9,10. Omukutu Katonda gw'akozesa okukuuma abantu be gulagibwa okuyita mu bigambo by&pos;omuwandiisi wa zabbuli: "Malayika wa Mukama asiisira okwetoloola abo abamutya, n'abalokola." Zabbuli 34:7. Omulokozi yagamba, bweyali ayogera ku abo abaamukkiriza nti: "Mulabe nga temunyoomanga omu ku abo abato bano; kubanga mbagamba nti mu ggulu bamalayika baabwe batunuulira ennaku zonna amaaso ga Kitange ali mu ggulu." Matayo 18:10. Bamalayika abaalondebwa okuweereza ku lw'abaana ba Katonda balina obuyinza okutuuka mu maaso ga Katonda ebbanga lyonna.

Bwebatyo abantu ba Katonda abeebulunguluddwa amaanyi g'obulimba n&pos;ettima ly'omulangira w'ekizikiza ono ateebaka, era nga bali mu lutalo n'amaanyi g'obubi, bakakasibwa nga waliwo bamalayika okuva mu ggulu ababakuuma obutakoowa. Tewandibaddewo bukakatu ng'obwo bwe watabaawo bwetaavu. Katonda bw'aba nga asuubizza abaana be ekisa kye awamu n'obukuumi, kitegeeza nti waliwo obuyinza bw&pos;emyoyo emibi egyamaanyi gye balina okusanga - emyoyo egitabalika, egimaliridde, era egitakoowa, ng'obubi bwagyo tewali atayinza kubula.

Emyoyo emibi mu kusooka gyatondebwa nga tegyonoona, gyatondebwa nga gyenkanankana, mu buyinza ne mu kitiibwa n'ebitonde ebirala ebitukuvu kaakano ebiweereza mu maaso ga Katonda. Naye bwe gyagwa oluvannyuma Iw'okwonoona, olwo ne gyekobaana okuvumisa Katonda n'okuzikiriza abantu. Bwe gyegatta ne Setaani mu bujeemu bwe so nga bwe baagobwa mu ggulu, bazze bakolera wamu okuyita mu mirembe era ne bagatta amaanyi mu lutalo Iwe okulwanyisa obuyinza bwa Katonda. Tutegeezebwa okuyita mu Byawandiikibwa nga bwegikolera awamu era ne gavumenti zaagyo, ebitongole byagyo ebyenjawulo, amagezi g'agyo awamu n'obukujjukujju, nga bwe gyagala okutabulatabula emirembe n'essanyu ly&pos;abantu.

Ebyafaayo by'Endagaano Enkadde byogerako ku kubeerawo kw'emyoyo gino era ne bwegikolamu; kyokka gy'asinga nnyo okweyoleka mu biseera bya Kristo bweyali ku nsi

kuno bwegyalaga obuyinza bw'agyo mu ngeri eyewuunyisa. Kristo yali azze okutandika enteekateeka ye eyakolebwa olw'okulokola omuntu, ne Setaani n'amalirira okunyweza obuyinza bwe obw'okufuga ensi. Yali amaze okutuuka ku buwanguzi mu kugunjawo ebifaananyi olw'okubisinza mu nsi zonna ng'ogyeko ensi ya Palesitina. Eno y'ensi eyali tenawambirwa ddala mukemi Kristo mwe yajja okumulisiza omusana gw'eggulu. Era wano obuyinza obw'emirundi ebiri gye bwasinziira okunoonya asinga ku buyinza. Yesu yayanjuluza emikono gye wakati mu kwagala ng'ayita buli yenna ayagala okusonyiyibwa n'okuweebwa emirembe mu ye. Emyoyo egy'omu kizikiza gyakirabirawo nga tegikyalina ddembe lyakwetaaya, era ne gimanya nga singa omulimu gwa Kristo gwakutuukirira, obufuzi bwagyo bwakutuuka mangu nnyo ku nkomerero ya bwo. Setaani kwe kuwuluguma ng'empologoma esibiddwa ku lujegere era n&pos;aguguba ng'ayolesa obuyinza bwe ku mibiri ne ku myoyo gy'abantu.

Endagaano Empya eyogera Iwatu ku bantu abaliko dayimooni. Abantu bano abaalinga babonyabonyezebwa baalinga tebabonabona Iwa ndwadde eziva ku butonde. Ekyo Kristo yakimanya bulungi ddala era nga eyo ye nsonga eyali emuleese era nga mu bo abalabamu emyoyo emibi.

Ekyokulabirako ekyewunyisa ekyogera ku muwendo gwagyo, obuyinza, awamu n'ettima, ko n'obuyinza, n&pos;okusaasira ebya Kristo kiri mu ssuula ey'Ebyawandiikibwa eyogera ku kuwonya abantu abaaliko dayimooni mu nsi y'Abagerasene. Basajja batu bano abaali batabuse, abatakkiriza muntu yenna kubakwatako, abeekulungula obwekuunguzi, babimba jjovu, abatalina muntu yenna abayinza, baakaabanga okuyita mu kiro nga bwebeekola buli kibi ekisoboka n'okulumya buli yenna abasemberera. Emibiri egyali gijjuddeko amabwa n'ebiwundu ebingi, ko n'ebirowoozo ebitabusetabuse nga bituuse kya kwerorera eri omulangira ono ow'ekizikiza. Omu ku badayimooni eyali ku bantu bano ababonaabona yagamba nti: "Erinnya lyange Liigyoni: kubanga tuli bangi." Makko 5:9. Mu maggye ga Luumi Liigyoni yabangamu abasajja abali wakati w'enkumi essatu n'enkumi ettaano. N&pos;amaggye ga Setaani gali mu bibinja, era nga ekibinja ekimu omwali badayimooni bano nga kiweramu Liigyoni ezisukka mu emu.

Olw'ekiragiro kya Kristo emyoyo emibi gyava ku basajja bano, ne gibaleka nga bakkakanye batudde ku bigere bya Yesu, basirise, bategeera bulungi era nga bawombeefu. Wabula badayimooni bakkirizibwa okuyingira mu ggana ly'embizzi ne ziggweera mu nnyanja; kyokka abagerasene okufiirwa embizzi zaabwe ne kibasingira emikisa Kristo gye yabawa, era ne bawaliriza Omuwonya okuva ewa Katonda abaviire. Ekyo Setaani kye yali ayagala. Yateeka okutya okwokwerowoozaako mu bantu nga banenya Yesu okubafiiriza olwo abaziyize obutawuliriza bigambo bye. Buli kiseera Setaani alumiriza Abakristaayo nti be bavaako okufiirwa, ebisiraani n'okubonaabona, mukifo ky&pos;okuteeka ekivume ku oyo avunaanyizibwa - y'oyo mwene awamu n'ababaka be.

Wabula ebigendererwa bya Kristo tebyaziyizibwa. Yakkiriza emyoyo emibi okuzikiriza eggana ly'embizzi nga anenya ku Bayudaaya bano abaali balunda ensolo ezitali nnongoofu olw'okwagala okufuna. Singa Kristo teyakoma ku zidayimooni, zandyeyiye mu nnyanja, si na mbizzi zokka, naye era n&pos;abaali bazikuuma era ne banannyini zo. Abaali bazikuuma ne banannyini zo baawonyezebwa lwa buyinza bwe, ng'abasaasira bafune obulokozi. N'ekirala, kino kyaliwo abayigirizwa bayinze okwerabirako n'amaaso gaabwe obutemu bwa Setaani bw'alina eri abantu era n&pos;ensolo. Omulokozi yayagala abayigirizwa be bamanye omulabe gwebaalina okulwanyisa, baleme okulimbibwa n'okuwangulibwa obulimba bwe. Era yayagala abantu b'ekitundu ekyo balabe amaanyi ge agamenya ebigo bya Setaani n'asumululamu abawambe be. Era newakubadde nga Yesu yabaviira, abasajja abaawonyezebwa mu ngeri ey'ekyamagero, baasigala batendereza ekisa ky&pos;oyo eyabayamba.

Waliwo n'ebyokulabirako ebirala ebifaananako ng'ebyo nga biri mu Byawandiikibwa. Omwana omuwala ow'omukyala Omusulofoyiniiki yali abuziddwako emirembe ne dayimooni Yesu gwe yagoba olw'ekigambo kye. (Makko 7:26-30). "Ne bamuleetera omuntu aliko dayimooni, ng'azibye amaaso n'omumwa" (Matayo 12:22); omuvubuka eyaliko dayimooni atayogena nga buli kiseera "amusuula

mu muliro ne mu mazzi okumutta" (Makko 9:17-27); omutabufu w'omutwe eyabonyabonyezebwanga dayimooni (Lukka 4:33-36), yatataaganyanga okusinza mu kkuŋrjaaniro e Kapemnawumu buli Iwa Ssabbiiti - bonna ne bawonyezebwa Omulokozi omusaasizi. Kumpi ku buli mulundi, Kristo yayogeranga eri dayimooni zino nga ayogera n'omuntu, ng'amulagira okuva ku muntu abonaabona era aleme kuddamu kumubonyabonya. Abaali mu kusinza e Kaperunawumu, bwe baalaba obuyinza obw'amaanyi ge "okuwuniikirira ne kubakwata nga beebuuzagana bokka na bokka nga bagamba nti Kigambo ki kino? kubanga alagira n'obuyinza n'amaanyi badayimooni ne bavaako." Lukka 4:36.

Abaalinga baliko zi dayimooni balagibwa nga baabanga mu bulumi obuyitirwu; kyokka si bonna abaabanga batyo. Abamu baasanyukiranga amaanyi ga Setaani olwokwagala okufuna amaanyi agatali ga buntu. N'olwekyo bano tebaabanga na lutalo eri Setaani. Mu bano mwabangamu abaliko omwoyo gw'obulaguzi, - Simyoni eyali ayitibwa Niga, Eruma omulogo n'omuwala eyagobereranga Pawulo ne Siira e Firipi.

Tewali basinga kuba mu kabi ak'okulumbibwanga amaanyi g'emyoyo emibi okusinga abo abagaana Setaani, badayimooni ne bamalayika be nti weebali newakubadde nga balina obujulirwa by'Ebyawandiikibwa. Gyetukoma okuba nga tetumanyi nkwe ze, olwo aba n'omukisa ogutayogerekeka; bangi ne bawuliriza n'okuteesa kwe nga bwe basuubira nti bagoberera ndowooza ey'amagezi gaabwe. Eno ye nsonga lwaki, bwe tuliba tusemberedde enkomerero y'ekiseera, Setaani ng'akola mu maanyi ag'ekitalo okulimba n'okuzikiriza,

alisasaanya enjigiriza ze buli wamu nti taliiyo. Eyo ye nkola ye okwebuzaabuza n'okukweka engeri gy'akolamu emirimu gye.

Tewali kintu omulimba ono kyasinga kutya nga bwe twanditegedde engeri gy'akolamu emirimu gye. Kyavudde afuba okukweka empisa ze era n'ebigendererwa bye n'okweragira mu bintu ebirala aleme okutegerekeka si kulwa nga asekererwa oba n'anyoomebwa. Kimusanyusa okumutunuulira ng'atalina magezi oba ng'ekikulekule ekitundu muntu n'ekitundu nsolo. Kimusanyusa okuwulira nga erinnya lye lyogerwako abo abeerowooza nti bamagezi era bamanyi byonna nga bali mu mizannyo ne mu kujerega.

Ekyo asobodde okukikola Iwansonga nti yeyambazza akakookolo mu magezi ag'ekitalo nga abantu batuuse n'okwebuuza nti: "Ddala ekitonde ekyo gyekiri?" Byakoze era ne byatuuseeko bikakasa okuggyawo obulimba obw'endowooza eziwakanya enjigiriza ey'Ebyawandiikibwa mu nsi ezikkiririza mu Katonda. N'ekirala, Iwansonga nti Setaani asobodde okufuga endowooza z'abo abatanategeera maanyi ge, so ng'ekigambo kya Katonda kitulaga ebyokulabirako bingi ku mirimu gye egy'obulabe, nga kitubikkulira amaggye ge ageekyama, bwetutyo ne tusobola okuyimirira nga twekuumye eri obusaale bwe.

Amaanyi n'ettima Setaani n'amaggye ge bye bakozesa byanditukutudde singa tetwalina buddukiro era awamu n'obulokozi mu maanyi agasinga ag'Omununuzi wafife. Twegendereza nnyo okuggala amayumba gaffe nga tugateekako ebisiba n'ekkufulu okukuuma ebyobugagga n'obulamu bwaffe eri abantu ababi; kyokka tetulowooza nnyo ku bamalayika ababa baagala buli kiseera okuyingira gye tuli, era abatulumba mu maanyi gaflfe amatono nga tetulina ngeri gye tuyinza kwekuumamu.

Singa bakkirizibwa, bandiyinzizza okuwabya ebirowoozo byaffe, okugongobaza n'okulumya emibiri gyaffe, okuzikiriza ebintu byaffe awamu n&pos;obulamu bwaffe. Kye basinga okusanyukira kwe kuleetera abantu ennaku n'okubazikiriza. Zibasanze abo abawakanya ekigambo kya Katonda ne beewaayo eri ebikemo bya Setaani, okutuusa ne Katonda lw'abawaayo okufugibwa emyoyo emibi. Kyokka abo abagoberera Kristo bakuumibwa wansi w'obukuumi bwe mirembe. Bamalayika abasinga mu maanyi baweerezebwa okuva mu ggulu ne bajja okubakuuma. Omubi tayinza kumenya lugo Katonda lweyetoolozezza ku bantu be.

Essuula 32 — Emitego Gya Setaani

Olutalo olunene wakati wa Kristo ne Setaani, kaakano olukulungudde kumpi emyaka kakaaga lunaatera okutuuka ku nkomerero yaalwo; era n'omubi akubisizzaamu amaanyi ge ayinze okuwangula omulimu gwa Kristo gwakola ku lw'omuntu n'okunywereza emyoyo egyo mu mitego gye. Ekigendererwa kye era ne kyayagala okutuukiriza, kwe kukuumira abantu mu kizikiza ko n'obutenenya okutuusa ng'ekiseera ky'Omulokozi eky'okutangirira kiweddeko, era nga tewakyali mukisa mulala gwonna ogwa ssaddaaka eri ekibi.

Bwe watabaawo kufuba kwa njawulo okuwakanya amaanyi ge, ekkanisa bweyeyongera okugenda mu maaso nga teyeefiirayo, olwo Setaani aba talumwa; anti aba talina kabi konna nti afiirwa abo be yawamba okukola byayagala. Naye bwe bayitibwa beetegereze ebyo eby'emirembe n'emirembe nga n'emyoyo gibuuza nti: "Kiŋŋwanidde kukola ntya okulokolebwa?" olwo ajja wansi ng'anoonya okuwakanya obuyinza bwa Kristo n'okusaabulula amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu.

Ebyawandiikibwa bitugamba nti, olumu abaana ba Katonda bwe baagenda okukiika mu maaso ga Mukama, ne Setaani yajjiramu (Yobu 1:6), so si lwa kuvuunama mu maaso ga Kabaka wa bakabaka, wabula okwagala okusasaanya ettima lye eri abatukuvu. Mu ngeri yeemu, ajja n'ekigendererwa kye n'abeerawo abantu buli Iwe bagenda okusinza Katonda. Newakubadde nga talabika na maaso, akola na maanyi okusobola okufuga ebirowoozo by'abali mu kusinza. Okufaananako n'omuserikale omugezigezi akola enteekateeka ze nga bukyali. Bw'alaba nga omubaka wa Katonda ali mu kunoonya mu Byawandiikibwa, nga yeetegereza ekyokuyiga ekinaaketeegezebwa abantu. Olwo n'akozesa obukalabakalaba bwe n'obukujjukujju afuge embeera obubaka buleme okutuuka ku abo baabadde alimba ku nsonga eyo. Oyo eyandisinze okwetaaga okulabula okwo, n'awugulibwa okulowooza ku nsonga endala eyinza okutwala ebirowoozo bye, oba okuziyizibwa n'embeera yonna obutawuliriza bigambo ebyandimubeeredde ewumbe eriva mu bulamu erireeta obulamu.

Era, Setaani alaba nga abaddu ba Mukama bazitoowereddwa olw'ekizikiza eky'omwoyo ekibisse abantu ba Katonda. Awuliriza nga bali mu kusaba baweebwe ekisa kya Katonda n'amaanyi okuggyawo ekikolimo ky'obutafaayo, okwesulirayo ogwanaggamba n'obunafu. Olwo n'addamu buggya amaanyi okunyweza emitego gye. Akema abantu okweyonoonesa mu kulya oba okwekkusa mu ngeri endala yonna, bwebatyo ne basannyalaza okutegeera kwabwe nga tebayinza kuwuliriza ebintu ebyo byennyini bye basinga okwetaaga okuyiga.

Setaani akimanyidde ddala nga abo baanayinza okulemesa okunoonya mu Byawandiikibwa era ne bagayaalirira okusaba, ajja kubawangula. N'olwekyo kyava avumbula buli ngeri yonna esoboka okuwamba ebirowoozo by'abantu. Ebbanga lyonna,

waddewo abantu abeelowooza nti batya Katonda, naye nga mukifo ky'okwagala okumanya amazima, bakifudde mpisa yaabwe okunoonya okulemwa kw'abalala oba ensobi mu ebyo abalala bye bakkiriza olw'okubanga balina obutakkaanya. Abo gwe mukono ogwaddyo ogwa Setaani mu kutuukiriza by'ayagala. Abaloopa baganda baffe si batono, era bakola butaweera Katonda nga akola omulimu gwe mu baddu be nga bamusinza. Basiiga ebifaananyi ebikyamu ku bigambo n'ebikolwa by&pos;abo abaagala era abawulize eri amazima. Boogera ku baddu ba Kristo abafuba, abatakoowa era abeerumya nti baalimbibwa oba nti balimba. Bagufudde mulimu gwabwe okulimbisa buli kikolwa ekirimu ebigendererwa ebirungi, nga babakuba obwama, n'okuleeta okubuusabuusa mu birowoozo by&pos;abalina okumanya okutono. Banoonya mu buli ngeri yonna esoboka okwonoona ekyo ekirabika nga kirungi era nga kitukuvu okukiraba nga ekyomuzizo era obulimba.

Kyokka tewaba n'omu alimbibwa ku bantu abo. Kyangu kyakumanya ani abazaala, ani gwe bagoberera, era bakola mulimu gw'ani. "Mulibategeerera ku bibala byabwe." Matayo 7:16. Ebigendererwa byabwe byefaananyiriza n'ebya Setaani ow'olulimi Iw'obusaggwa oluwaayiriza nga "aloopa baganda baffe." Kubikkulirwa 12:10.

Omulimba ono alina ababaka bangi abeetefuteefu okuleeta ensobi eza buli ngeri okusuula emyoyo mu mitego - enjigiriza enkyamu nga zituukana n&pos;ebisanyusa awamu n'obusobozi bw'abo baayagala okuzikiriza. Kubanga enteekateeka ye eri nti, ayagala okuyingiza mu kkanisa abantu abeekibogwe era abatabonereddе bayinze okuwagira okubuusabuusa n'obutakkiriza, era balemese abo bonna abaagala okulaba omulimu gwa Katonda nga gweyongera mu maaso so era nga batambulira wamu na gwo. Bangi ku batalina kukkiriza kwa mazima mu Katonda oba mu kigambo kye, baakukkiriza agamu ku mazima era batwalibwe nga Abakristaayo, bwebatyo bayinze okuyingiza ensobi zaabwe nga ez'enjigiriza ey'Ebyawandiikibwa.

Endowooza egamba nti si nsonga oba abantu bakkiriza ki, y'emu ku bulimba bwa Setaani mwasinze okufunira obuwanguzi. Akimanyi nti, amazima nga gaaniriziddwa mu kwagala gatukuza omwoyo gw'oyo agafunye; n'olwekyo afuba buli kiseera okwongerako enjigiriza enkyamu, n'enfumo, bitwalibwe ng'enjiri endala. Okuva olubereberye abaddu ba Katonda bazze balwanyisa abayigiriza ab'obulimba, so si lwakubanga balabe, wabula Iwakubanga bawaliriza obulimba obuleeta okuzikiriza emyoyo. Eriya, Yeremiya, Pawulo baawakanyanga mu buvumu awatali kutya abo bonna abakyusanga abantu okubajja ku kigambo kya Katonda. Eddembe eryo erirowoozesa enjiri eyamazima ng'ensonga eteri nkulu nnyo teryakwatirwako kisa mu balwanirizi b'amazima bano abatukuvu.

Entaputa ezitategerekeka era ezitakkirizika ez'Ebyawandiikibwa, n'enjigiriza ezikontana mu ddiini kaakano eziri mu nsi z'Abakristaayo, egyo gyonna mirimu gya mulabe waffe asinga obukulu olw'okutabulatabula abantu baleme kulaba mazima. Era

obutakkaanya n’enjawukana ebiri mu makanisa ag’Obukristaayo bisinga kuva ku ndowooza ey’okukozesa Ebyawandiikibwa okuwagira enjigiriza eyagalwa. Mukifo ky’okuyiga ekigambo kya Katonda n&pos;obwegendereza n’omutima omuwombeefu olw’okutegeera ky’ayagala, bangi banoonya kuvumbulayo ekyo ekitali kyabulijjo.

Olwokwagala okunyweza enjigiriza eziwabya oba empisa ezitali zabukristaayo, abamu beenywereza ku nnyiriri z’ebyawandiikibwa ezitakwatagana mu makulu agali mu ssuula yonna, oluusi nga banokolayo ekitundu ku lunyiriri nga olukakasa ensonga yaabwe, so nga ekitundu ekisigaddeyo kyandiraze amakulu ganjawulo ddala. Awamu n’obukalabakalaba bwa Setaani, beebugiriza bokka na bokka n’ebigambo ebitakwatagana nga bitaputiddwa okutuukana n’okwegomba kwabwe. Bwekityo bangi ne banyoolanga mu bugenderevu ekigambo kya Katonda. Ate abalala abafaayo, beenywereza ku bifaananyi n’obubonero ebiri mu Byawandiikibwa Ebitukuvu, ne babitaputa nga babiteekako obuwakatirwa, olwo ne bayigiriza endowooza zaabwe ng&pos;enjigiriza ya Bayibuli, so ng’Ebyawandiikibwa byennyonnyola byokka.

Buli lwe wabeerawo okuyiga Ebyawandiikibwa awatali kusooka kusaba, okwewombeeka era n’omwoyo ogwagala okuyigirizibwa, ebyawandiikibwa ebitegerekeka obulungi, ebyangu era awamu n’ebisinga obuzibu, binyoolebwa ne biggwaamu amakulu gaabyo agamazima. Ekyo abakulembeze mu kkanisa y’e Luumi kyebakola mu kulondayo ebitundu ku Byawandiikibwa ebituukiriza obulungi ebigendererwa byabwe, ne bitaputibwa okutuuka ku kyebaagala, olwo ne biweebwa abantu, ng’ate bwe babamma omukisa okwenoonyeza mu Bayibuli bayinze okwetegeerera bo ku bwabwe amazima amatukuvu. Abantu bagwanidde okuweebwa Bayibuli yonna nga bwesoma mu bulamba bwayo. Kisingako bo obutayigirizibwa Bayibuli n’akatono okusinga okuddira Ebyawandiikibwa byonna ne binyoolebwa.

Bayibuli yawandiikibwa okuba omuluŋŋamya eri abo bonna abaagala okumanya obulungi ebyo Omutonzi waabwe byayagala. Katonda yawa abantu ekigambo kya bannabbi ekinywevu; bamalayika ne Kristo mwene kye bajja okutegeeza eri Danieri ne Yokaana ebyo eby&pos;okubaawo amangu. Ensonga enkulu ng’ezo ezikwata ku bulokozi bwaffe teyazireka nga zakyama. Teyazibikkula olwo ziryoke zitabule n’okuwabya oyo omwesigwa anoonya amazima. Mukama ayogera ng’ayita mu nnabbi Kaabakuuku nti: “Wandiika okwolesebwa okwo, okwole bulungi ku bipande, akusoma adduke mbiro.” Kaabakuuku 2:2. Ekigambo kya Katonda kyangu eri oyo akisoma n’omutima omusabi. Buli mwoyo omwesigwa era ogw’amazima gwa kutegeera omusana ogw’amazima. “Omusana gwasigirwa eri omutuukirivu.” Zabbuli 97:11. So era tewali kkanisa eyinza kugenda mu maaso nga ntukuvu okuggyako ng’abantu ba yo banoonyezza amazima ng’ekyobugagga ekyakisibwa.

Olw’okwagala okuweebwa eddembe, abantu bazibiddwa amaaso gaabwe eri enkwe z’omulabe, so nga ye bw’akola buli kiseera okutuukiriza ekigendererwa kye. Bw’anaawangula mu kuwanyisa Bayibuli olw’enfumo z’abantu, amateeka ga Kalonda gakuggyibwako ebirowoozo ekkanisa ziddeyo wansi w’obufuge bw’ekibi ng&pos;cno bwezigamba nti zaaweebwa eddembe.

Amagezi ga saayaansi gafuuse ekikolimo eri abantu bangi. Katonda yakkiriza ensi okuyingirwamu omusana ogw’okuvumbula mu magezi ga saayaansi n&pos;okuyiiya mu

bungi; kyokka newakubadde ne bakagezimunnyu, singa tebakulemberwa na kigambo kya Katonda mu kunoonyereza kwabwe, baakutabuka nga bagezaako okunoonyereza butya saayaansi n’ekigambo kya Katonda bwe bitabagana.

Amagezi g’omuntu ku bintu eby’ensi awamu n’eby’omwoyo ga kitundu era tegatuukiridde; n’olwekyo bangi tebayinzizza kukwanaganya birowoozo byabwe ebya saayaansi awamu n’Ebyawandiikibwa. Abamu batutte ebirowoozo obulowoozo ng’amazima ga saayaansi ageetengeredde, ne balowooza nti ekigambo kya Katonda kyakugerageranyizibwanga ku kuyigiriza “kw’ebigambo eby’okutegeera (saayansi), okuyitibwa bwe kutyo mu bulimba.” lTimoseewo 6:20. Omutonzi n’ebyo bye yatonda bisukka okutegeera kwabwe; era olw’okubanga tebayinza kubinnyonnnyola nga bakozesa amateeka ag’obutonde, olwo balaba nga ebyafaayo bya Bayibuli tebyesigika. Ate nga abalimu okubuusabuusa kw’ebyafaayo by’Endagaano Enkadde n’Empya batera n’okweyongerayo ne babuusabuusa n’okubeerawo kwa Katonda nga bagamba nti amaanyi agabeezaawo ebintu gava ku butonde. Bwe bamala okuviibwako ekyo ekibanyweza ng&pos;ennanga bw’enyweza eryato, olwo ne batandika okutomera enjazi z’obutakkiriza.

Bwebatyo bangi bwe babula okuva mu kukkiriza era bwe basendebwasendebwa omulabe. Abantu baagadde okugeziwala okusinga Omutonzi waabwe; amagezi ag’abantu obuntu gagezezaako okunoonyereza n’okunnyonnyola ebyama ebitalibikkulibwa okuyita mu mirembe gyonna. Naye singa abantu banoonyerezza era ne bategeera ebyo Katonda bye yabikkula ebimukwatako awamu n’ebigendererwa bye, bandirabye ekitiibwa, obugulumivu n’amaanyi ga Yakuwa ne bategeera obutaliimu bwabwe era bandimatidde n’ebyo bye yabamanyisa abo n’abaana baabwe.

Ogwo mulimu gwa Setaani mu kuliimba akuumire abantu mu kunoonyereza n’okuteebereza ebyo Katonda byatategeezezza era byatagendererangako tTe tubitegeere. Ekyo kye kyasuula Lusifa okuva mu ggulu. Yawuliranga nga si mumativu kubanga ebyama byonna ebya Katonda teyabitegezebwangako, olwo naanyoomera ddala n’ebyo ebyamumanyisibwa ebikwata ku by’alina okukola mu kifo kye ekyekitiibwa ekyamuweebwa. Era bwatyo bwe yasuula ne bamalayika abaali wansi we ng’abateekamu embeera eyo ey&pos;obutamatira. Kaakano anoonya okuyingiza mu birowoozo by’abantu omwoyo gwe gumu era nabo abatwale mu kunyooma ebiragiro bya Katonda.

Bonna abanaagaana okukkiriza amazima ag'ekigambo kya Katonda agasala era agategerekeka obulungi, baakugenda mu maaso nga banoonya enfumo eziyinza okukakkanya ebirowoozo byabwe. Enjigiriza ezinaayigirizibwa gye zinaakomanga okuba nga tezikwata ku mwoyo, ku kwerumya n'okwetoowaza, gyeziggya okukoma okusanyukirwa. Abantu bano basalawo okukkakkanya okutegeera kwabwe olw'okwagala okusanyusa bye beegomba. Bawulira nga baakitalo nnyo nga tebayinza kunoonya mu Byawandiikibwa n'omutima ogubooneredde awamu n'okusaba baluŋŋamizibwe Katonda, bwebatyo ne basigala nga tebalina bukuumi eri okulimbibwa kwonna. Kyokka Setaani mweteefuteefu okuwa omutima bye gwegomba nga bw&pos;abikka ku bulimba bwe okudda mukifo ky'amazima. Obwapapa bwebwakola mu kufuna obuyinza obufuga ebirowoozo by'abantu; n'Abapulotestanti nabo batambulidde mu kkubo lye limu bwe baajeemedde amazima kubanga

mu go mulimu okwetikka omusaalaba. Abo bonna abagayaalirira ekigambo kya Katonda olw'okwagala okusoma ebyo ebibanguyira ko n'enkola zaabwe, nti baleme okwawukana ennyo n'ensi, balirekerwa okuyigiriza okukyamu okuzikiriza mukifo ky'okukkiriza okw'amazima. Baakukkiriza obulimba bwonna obwa buli ngeri singa banaagenderera okujeemera amazima. Oyo anaatunuulira ensobi emu n'emutiisa waakukkiriza n'endala. Omutume Pawulo ng'ayogera ku kibiina ky'abantu bano "abatakkiriza kwagala mazima balyoke balokoke," agamba nti: "Katonda kyava abasindikira okukyamya okukola, bakkirize eby'obulimba: bonna balyoke basalirwe omusango abatakkiriza mazima naye abasanyukira obutali butuukirivu." 2Abasessaloniika 2:10-12. Okusinziira ku kulabula okwo, kitugwanira okutunula tukuume enjigiriza gye twaweebwa.

Erimu ku kkubo omulimba mwafunidde omukisa ze njigiriza ez'obulimba n'ebyamagero eby'obulimba eby'okwogera n'abafu. Setaani yekweka mu kifaananyi ekya malayika ow'omusana, olwo n'asasaanya emitego gye we gitasuubirirwa. Kale singa abantu bayiga ekigambo kya Katonda n'okusaba bayinze okutegeera ensonga eno, tebandisigadde mu kizikiza nga bakkiriza enjigiriza enkyamu. Naye bwe bajeemera amazima awo ne balyoka bagwa mu mitego gy'obulimba.

Ensobi endala ey'obulabe ye njigiriza egaana obwakatonda bwa Kristo, nga bagamba nti teyasooka kubaawo okutuusa Iwe yajja ku nsi. Enjigiriza eno eyagaddwa nnyo abantu bangi abagamba nti bakkiriza Bayibuli; so ng'ate enjigiriza eyo ewakanyizibwa n'ebigambo by'Omulokozi byeyayogera ku nkolagana ye ne Kitaawe, empisa ze ez'obwakatonda ne nga bwe yaliwo ng'ensi tennabaawo. Ekyo tekiyinza kugumiikirizika awatali kugirwanyisa na Byawandiikibwa. Anti tekoma mu kutyoboola ngeri muntu gyaweebwamu bulokozi kyokka, naye era esaabulula n'okukkiririza mu Bayibuli nga eyawandiikibwa Katonda. Ng'ogyeko okuba nti yaabulabe, ekaluubiriza n'okugikkiriza. Abantu bwe bagaana obujulirwa bw'Ebyawandiikibwa ebyaluŋŋamizibwa ate nga bye

byogera ku bwakatonda bwa Kristo, olwo oba tokyayinza kuwakana nabo; kubanga oba tolina woosinziira kubamatiza. “Naye omuntu ow’omukka obukka takkiriza bya Mwoyo gwa Katonda: kubanga bya busirusiru gy’ali; era tayinza kubitegeera, kubanga bikeberwa na mwoyo.” lAbakkolinso 2:14. Tewali n’omu akkiririza mu ndowooza eno ayinza okulaba mu ngeri entuufu empisa n’omulimu gwa Kristo oba enteekateeka ya Katonda enkulu ey’okununulamu omuntu.

Sso ate n’obukujjukujju obulala era ensobi ey’obulabe ye y’endowooza egenda ng’esaasaanyizibwa wonna nti Setaani ye mwene taliiyo; nti erinnya lye likozesebwa bukozesebwa mu Byawandiikibwa okulaga ebirowoozo ebibi n’okwegomba kw’abantu okubi.

Enjigiriza egenda ng’ewulirwa ku bituuti ensangi zino nti okukomawo kwa Kristo omulundi ogwookubiri kwekwo okubeerawo ng’omuntu afudde, olwo lukwe Iwa Setaani olugenderera okuwugula ebirowoozo by’abantu okubijja ku kujja kwa Kristo ng’ajjira ku bire eby’eggulu. Setaani azze ng’ayogera bwatyo okumala emyaka mingi nti: “Laba, Kristo ali wano” (Matayo 24:23-26); era emyoyo mingi gibuze olw’okuwuliriza obulimba obwo.

Ekirala, amagezi g’ensi eno gayigiriza nti okusaba si y’ensonga enkulu. Abantu abakkiririza mu saayaansi bagamba nti tewayinza kubaawo kuddibwamu

kwamazima okuyita mu kusaba; nti eyo ebeera nkozesa mbi ey’amateeka; ate ebyamagero, nti ebyo tebiriiyo. Bagamba, nti ensi eziri mu bwengula zifugibwa amateeka agatakyukakyuka, nga ne Katonda talina ky’ayinza kugakolako. Bwebatyo ne balaga Katonda nga naye afugibwa amateeka geyateeka - nga kiringa nti okukola kw’amateeka ga Katonda tekuzingiramu ddembe ly’abo ab’omu ggulu. Enjigiriza ezo ziwakanyizibwa obujulirwa obw’Ebyawandiikibwa. Mukama waffe era awamu n’abatume tebaakola byamagero? Omulokozi oyo ajjudde okusaasira y’omu akyaliwo ne leero, era mweteefuteefu okuwuliriza okusaba okwo okujjudde okukkiriza nga bwe yali ng’akyatambula alabibwa abantu. Obutonde bugondera bulungi nnyo obwakatonda. Ekyo kitundu ku nteekaateeka ya Katonda okutuwa ebyo bye tumusaba okuyita mu kwanukula essaala ejjudde okukkiriza, era nga kyatatuwadde tuba tetukimusabye.

Enjigiriza eziwabya era ezibuguumiriza nkumu nnyo leero era nga zigenda ziwamba amakanisa mangi ag’Abakristaayo. So ng’ate kizibu okufuumitiriza obuzibu bwenkana ki obuva mu kusangulawo ebyo ekigambo kya Katonda bye kyateekawo ng’ebijjukizo. Abatonotono bakoma mu kujeemera amazima ga mulundi gumu. Ate abasinga obungi ne beeyongerayo nga bagasangulawo mpolampola, okutuusa Iwe bafuukira ddala abakafiiri.

Ensobi eziri mu njigiriza eziriwo ensangi zino zireetedde bangi okufuna okubuusabuusa oboolyawo abandibadde abakkiriza mu Byawandiikibwa. Bakaluubirirwa okukkiriza enjigiriza ezibanyiiza ne balemererwa okusalawo, okufuna okusaasira

n’okwagala; era olw’okubanga bino Bayibuli byeyigiriza, ne babigaana nti ebyo si kye kigambo kya Katonda.

Era ekyo Setaani ky’ayagala okutuukiriza. Tewali kyasinga kusanyukira nga okwonoona obwesige bw’abantu bwe balina mu Katonda n’ekigambo kye. Setaani akulembedde eggye eddene ery’ababuusabuusa era akola kyonna ekisoboka mu buyinza bwe okusekeeterera emyoyo gyabwe bamwegatteko. Kaakano kifuuse musono okubuusabuusa. Waliwo abantu bangi abatunuulira ekigambo kya Katonda nga tebakyesiga ng’era bwe bateesiga muwandiisi waakyo - kubanga kivumirira n’okunenya ekibi. Abo bonna abawulira nga sibeteefuteefu kukiwuliriza basala gonna kireme okubafuga. Basoma Bayibuli oba ne bawuliriza ebyo by’eyigiriza nga bwe biba byogeddwa ku kituuti, naye nga baagala kunoonya nsobi mu yo oba mu bubaka bwayo. Sso era si batono kaakano abagenderera obugenderezi okubeera abakafiiri olwo babe ne kyebeekwasa olw’okugayaalirira obuvunaanyizibwa bwabwe. Abalala bakozesa enkola ey’okubuusabuusa olw’amalala gaabwe n’obunafu. Okujjako olw’okubalabira ku kwagala ebiwedde mukifo ky’okukola ebyo ebigwanira okuweebwa ekitiibwa, omuli n’okweresa, badda mu kwekolera mannya nga bwe balina amagezi agakolokota Bayibuli. Waliwo ebintu bingi amagezi g’omuntu bye gatayinza kufuumitiriza singa abantu tebageziwazibwa na magezi ga bwakatonda; ate ago ge baagala okukolokota. Waliwo n’abalala abalowooza nti kyamagezi okuyimirirawo ku luuyi olw’abatakkiriza, ababuusabuusa, era n’abatali beesigwa. Kyokka bw’ogenda okubeetegereza mu mbeera zaabwe ezabulijjo, okizuula nga abantu abo bakolera mu malala na kwegulumiza. Abalala basanyuka nnyo bwe bazuulayo ensonga emu mu Byawandiikibwa olwo balyoke batabule ebirowoozo by’abalala. Abamu basooka ne bakuba empaka naye ku luuyi olukyamu, wabula

lwakwagala kuwakana buwakanyi, kyokka ne batamanya nti bali mu kwesuula bokka mu mitego gy’omuyizzi. Naye bwe bamala okweraga nga bwe batakkiriza, olwo bamalirira okunywerera ku nsonga yaabwe. Bwebatyo ne beegatta n’abatakkiriza Katonda nga beggalidde bokka ebweru w’eggulu.

Katonda ataddewo obujjulizi obumala mu kigambo kye obukakasa nti kirimu omukono gw’obwakatonda. Kyoleka lwatu amazima amakulu agakwata ku bulokozi bwaffe. Buli muntu ayinza okwezuulira amazima gano ng’ayambibwako Omwoyo Omutukuvu eyasuubizibwa okuweebwa abo abamunoonya mu mazima. Katonda yawa omuntu omusingi omunywevu kwe bayinza okuwummuliza okukkiriza kwabwe.

Kyokka ebirowoozo by’abantu obuntu tebyemala okutuuka okutegeera enteekateeka n’ebigendererwa bya Katonda byonna. Tetuliyinza okuyita mu kunoonyereza okuzuula Katonda. Era tekitugwanira kwaŋŋanga kubikkula lutimbe lweyabikka ku kitiibwa kye. Omutume agamba: “Emisango gye nga tegitegerekeka, n’amakubo ge nga tegekkaanyizika!” Abaluumi 11:33. Wabula tuyinza okutegeera emirimu gye gy’akola mu

fife era n'ensonga emukoza ebyo, tusobole okulengera okwagala okutagerwa n'okusaasira kwe bwe byegattira awamu mu maanyi g'obwakatonda. Kitaffe ow'omu ggulu y'afuga byonna mu magezi ge era ne mu butuukirivu bwe, era tekitugwanira kukeŋŋeentererwa mmeeme n'okuggwaamu obwesige, okujjako okuvuunama nga tumugondera okumuwa ekitiibwa. Ajja kutubikkulira ebigendererwa bye ebyo ebisaanira ku Iw'obulungi bwaffe okumanya, ebissukka awo tubikwase omukono gw'omuyinzawabyonna, alina omutima ogu[judde okwagala.

Wadde nga Katonda ataddewo obukakafu obumala obukwata ku kukkiriza, kyokka si wakusonyiwa abo abeewolereza olw'obutaba bakkiriza. Bonna abanoonya kye bayinza okwekwatako olw'okubuubabuusa kwe balina, baakumusisinkana. Era n'abo abagaana okukkiriza n'okugondera ekigambo kye nga bagamba nti bamala kwanukulwa bibuuzo byonna, nga tebakyalina kubuusabuusa kwonna, omusana si gwakubaakira.

Obuteesiga Katonda buju'a bubaawo mpola eri abo abalina omutima omukakanyavu sso ng'omutima ogw'engeri eyo gwabulabe eri Katonda. Kyokka ate okukkiriza kirabo ekiva eri Omwoyo Omutukuvu era nga kyeyongera okukula bwe kiyayaanirwa. Era tewali muntu ayinza kubeera wa maanyi mu kukkiriza okujjako ng'amaliridde. Obutakkiriza bufuna amaanyi singa bukugirwa; era singa abantu mukifo ky'okudda ku ebyo Katonda bye yateekawo ebinyweza okukkiriza kwabwe, basalawo okudda mu kwemulugunya n'okubuuza ebibuuzo ebitagasa, baakwesanga nga beeyongera okubuusabuusa.

Kyokka era abo ababuusabuusa ebisuubizo bya Katonda era ne bateesiga obukakafu obwekisa kye bavumaganya erinnya lya Katonda; abandibadde basikiriza abalala okujja eri Kristo, babasindiikiriza busindiikiriza. Balinga omuti ogutabala bibala, ogwanjaaza amakoola gaagwo amaziyivu agabikka ebimera ebirala obutafuna musana n'ekivaamu ne biwotoka era ne bifa olw'obunnyogovu n'ekisiikirize. Bye bakola mu bulamu bwabwe tebirikoma kujjukirwa eri abantu abo. Basiga ensigo ez'okubuusabuusa n'okutiisatiisa balyoke bakungule bingi.

Waliwo ekkubo limu lyokka eri ababuusabuusa abaagala okusumululwa okuva mu busibe bw'okubuusabuusa. Mukifo ky'okubuuzanga n'okwemulugunyanga mu bintu ebitaliimu era ne bye batategeera, ka baseeyo omwoyo eri omusana gwe balina era ogubaakira, olwo nno banaafuna omusana ogusingako. Ka bakole ebyo bye bagwanira okukola era ebyangu okutegeera, olw'ekyo banaayinza okutuuka mu kumanya obisingako era bakole n'ebyo bye babuusabuusa kati.

Setaani ayinza okukola ekicupuli nga kifaananira ddala n'amazima okulimba abo abaagala okulimbibwa, abasalawo okugaana okweresa n'okwerumya ebiva mu kutegeera amazima; wabula tayinza kulemera wadde omwoyo ogumu bweguti mu buyinza bwe nga gusazeewo okunoonya amazima. Kristo ge mazima era ye "gwe musana ogwakira buli muntu nga gujja mu nsi." Yokaana 1:9. Omwoyo ow'amazima yaweerezebwa

okuluŋŋamyanga abantu mu mazima. Ate Omwana wa Katonda yagamba nti: “Munoonye, mulizuula.” “Omuntu bw’ayagala okukola oli by’ayagala, alitegeera okuyigiriza kuno.” Matayo 7:7; Yokaana 7:17.

Abagoberezi ba Kristo nga bamanyi kitono ku nkwe za Setaani n’amaggye ge ze bakoze okubatega! Naye oyo atuula mu ggulu waakulemesa enteekateeka z’omulabe olw’okutuukiriza ebigendererwa bye. Kyokka era Mukama akkiriza abantu be balege ku bikemo nga bino, so si lwakubanga nti kimusanyusa bwe babeera mu kunyigirizibwa n’okunyolwa, naye lwakubanga embeera eyo nkulu nnyo olw’okununulibwa kwabwe ku lunaku olwenkomerero. Tayinza kubaziyiza eri ebikemo ng’abateekako entiisa ey’ekitiibwa kye buli kiseera; kubanga ekigendererwa ekikulu eky’okugezesebwa kuno kwe kubateekateeka bawakanye ebisikiriza eby’omubi.

Wadde abantu ababi oba Setaani yennyini tebayinza kuziyiza mulimu gwa Katonda, oba okuggalira wabweru okubeerawo kwe mu bantu be, singa abantu abo baatula ne baleka ebibi byabwe okuyita mu kukkiriza ne bakaayanira ebisuubizo bya Katonda mu mutima ogumenyese, era ogwenenyezza. Buli kukemebwa kwonna, amaanyi agawakanya, oba nga ga lwatu oba ga mukyama, gayinza okuwangulibwa, “so si lwa maanyi so si lwa buyinza, naye lwa mwoyo gwange, bw’ayogera Mukama w’eggye.” Zekkaliya 4:6.

“Kubanga amaaso ga Mukama gali ku batuukirivu, n’amatu ge gali eri okusaba kwabwe.... Era ani anaabakolanga obubi bwe munaanyiikirangaokukola obulungi?” lPeetero 3:12,13. Balamu bwe yasendebwasendebwa ng’asuubiziddwa okuweebwa obugagga, amale akole eby’obulogo eri Isiraeri, n’awaayo ssadaaka eri Mukama ng’ayagala okutuusa ekikolimo ku bantu be, Omwoyo wa Mukama yaziyiza obubi bweyali ayagala okubatuusaako, era Balamu naawalirizibwa okwogerera waggulu nti: “Nnaakolimira ntya oyo Katonda gw’atakolimidde? Nnaavumirira ntya oyo, Katonda gw’atavumiridde?” “Singa nnyini obulamu bwange buggwaako nga ndi mutuukirivu! Singa n’enkomerero yange eba ng’ey’omutuukirivu!” Bwe yayongera okuwaayo ssadaaka, nnabbi ono atatya Katonda kwe kugamba nti: “Laba, Katonda andagidde okuwa omukisa. N’olwekyo Katonda bw’awa omukisa siyinza kugujjulula. Talabye kibi ku Yakobo, wadde ekikyamu ku Isiraeri: Mukama Katonda we ali naye. Baatula bw’ali Kabaka waabwe.” “Mazima tewali ddogo awali Yakobo, so tewali bulaguzi awali Isiraeri: kaakano kinaayogerwanga ku Yakobo ne ku Isiraeri, nti Katonda ng’akoze!” Kyokka era baateekawo ekyoto omulundi ogwookusatu, ne Balamu n’ayagala addemu abakolimire. Wabula Omwoyo wa Mukama n’ayogeza

emimwa gya nnabbi olw’obutaagaane ng’alangirira omukisa ku balonde be, era n’anenya nnyo obuggya n’enkwe z’abalabe baabwe nti: “Aweebwenga omukisa buli anaakusabiranga omukisa, era akolimirwenga buli anaakukolimiranga.” Okubala 23:8,10,20,21,23; 24:9.

Abantu ba Isiraeri mu kiseera kino baali bakyali bawulize eri Katonda; era singa baasigala bakyali bawulize eri amateeka ge, tewandibaddewo buyinza bwonna ku nsi oba emagombe obwandibawangudde. Kyokka ekikolimo Balamu kye yalemesebwa okulangirira ku baana ba Katonda, kyamala ne kituukirira bwe baasendebwasendebwa okukola ekibi. Bwe baamenya amateeka ga Katonda, olwo ne beeyawula okuva ku Katonda, bwebatyo ne basigalira okulega ku maanyi g'omuzikiriza.

Setaani akimannyidde ddala nti omwoyo gwonna oguli mu Kristo kyokka nga munafu, gusinga amagye g'emyoyo emibi mu nsi eno ey'ekizikiza, era singa yeesowolayo okujja okugulwanyisa, naye awangulibwa. N'olwekyo afuba nnyo okujja abaserikale b'omusaalaba ku kigo kyabwe eky'amaanyi, nga bweyekwese ye n'amagye ge okuzikiriza oyo yenna anaŋŋanga okutambulira mu matwale ge. Okujjako nga twewombeese era ne twesiga Katonda awamu n'okubeera abawulize eri amateeka ge, lwe tunaayinza okuba n'obukuumi.

Tewali muntu n'omu alina bukuumi bumala okumuyisa mu lunaku olumu wadde essaawa emu bweti awatali kusaba. N'olwekyo kikulu nnyo tusabe Mukama atuwe amagezi tutegeere ekigambo kye. Okuyita mu kyo mwetulagirwa enkwe z'omukemi n'engeri mwetuyinza okumuwakanyiza. Setaani mukugu nnyo mu kukozesa Ebyawandiikibwa, nga bw'ateekamu naye ennyinnyonnyola eyiye gy'amanyi nti etuviiramu okwesittala. Kitugwanira okusoma Bayibuli n'omutima omuwombeefu, nga tetuggye maaso ku bwesige bwaffe ku Katonda. Wadde nga kitugwanira okutunula ennyo twetegereze enkwe za Setaani, era kitugwanira buli kiseera n'okusaba okuyita mu kukkiriza nti: "Totutwala mu kukemebwa."

Essuula 33 — Okulimba Okunene Okwasooka

Setaani yatandikirawo okulimba olulyo lwaffe amangu ddala ng'omuntu yaakatonnya ku nsi. Oyo eyasooka okuleeta obujeemu mu ggulu era yayagala abatuula ku nsi nabo bamwegatteko mu lutalo Iwe olw'okulwanyisa gavumenti ya Katonda. Adamu ne Kaawa baali mu ssanyu erituukiridde era nga bawulize eri amateeka ga Katonda, so nga kino Setaani kye yali akaayaniranga eri mu ggulu nti, amateeka ga Katonda ganyigiriza era tegaliiwo ku Iwabulungi bwa bitonde. N'ekirala, Setaani yakwatibwa obuggya bwe yalaba amaka amalungi agaateekerwateekerwa abaagalana bano abatayononangako. Yamalirira agabalemese era abasuule, nga, bwe baaneeyawula okuva ku Katonda olwo bafuuke babe, ensi edde mu mikono gye era atuuze omwo obwakabaka bwe obulwanyisa oyo atuula wagggulu ennyo.

Singa Setaani yejjako kye yali yeebiseeko okulaga empisa ze zennyini, yandigaaniddwawo, kubanga Adamu ne Kaawa baali bamaze okulabulibwa ku mulabe ono owomutawaana; kyokka yakoleranga mu kizikiza, nga bwakweka ekigendererwa kye, ayinze okutuukira ddala ku ekyo kye yali ayagala. Yakozesa omusota, ekitonde ekyali kirabika obulungi ddala mu kiseera ekyo, n'alyoka agamba Kaawa nti: "Bw'atyo bwe yayogera Mukama Katonda nti, Temulyanga ku miti gyonna egy'omu lusuku?" olubereberye 3:1. Singa Kaawa yeekomako n'ateegatta mu mboozi n'omukemi, teyandifunye buzibu; wabula yeesuula mu buzibu bwe yatandika okuwanyisiganya naye ebigambo bwatyo n'agwa mu mitego gye. Eyo ye ngeri y'emu n'abalala mwe bawangulirwa. Batandika okubuusabuusa n'okuwakanya ebiragiro bya Katonda; sso mu kifo ky'okuwulira ebiragiro bye, basalawo kutwalamu ndowooza za bantu, ate nga mwe mwekwese emitego gya Setaani.

"Omukazi n'agamba omusota nti Ebibala by'emiti gy'omu lusuku tulya; wabula eby'omuti oguli wakati mu lusuku, Katonda yayogera nti Temugulyangako newakubadde okugukwatako muleme okufa. Omusota ne gugamba omukazi nti Okufa temulifa. Kubanga Katonda amanyi nti olunaku Iwe muligulyako mmwe, amaaso gammwe Iwe galizibuka, nammwe muliba nga Katonda okumanyanga obulungi n'obubi." Ennyir. 2-5. Yabagamba nti baliba nga Katonda, nga balina amagezi maangi okusingako ne mu kusooka era nga basobola n'okutuuka ku ddaala erya waggulu. Bw'atyo Kaawa n'awangulibwa ekikemo; era okuyita mu ye, ne Adamu n'ayonoona. Bakkiriza ebigambo by'omusota, nti Katonda yali takakasa bigambo bye; baabusabuusa Omutonzi waabwe nga balaba nti abamalako eddembe lyabwe era nga kibeetaagisa okufuna amagezi amangi n'okwegulumiza nga bamenya amateeka ge.

Kyokka makulu ki Adamu ge yazuula mu bigambo bino nti, "Kubanga olunaku lw'oligulyako tolirema kufa" oluvannyuma ng'amaze okwonoona? Yakizuula nga bitegeeza nga Setaani bwe yamuleetera okulowooza nti, yali waakuyingizibwa mu kitiibwa

ekisingako? Ye, kituufu waaliwo obulungi bwe yatuukako oluvannyuma Iw'okwonoona, ye Setaani okuba nga ye mufuzi w'olulyo lw'omuntu. Kyokka kino Adamu si kye yasuubira okuba nga ebigambo bya Katonda kye byali bitegeeza. Katonda yagamba nti omuntu waakudda mu ttaka mwe yaggibwa ng'ekibonerezo ekyava mu kwonoona: "Kubanga oli nfuufu ggwe, ne mu nfuufu mw'olidda " Olunny. 19. Era ebigambo bya Setaani, "Amaaso gammwe Iwe galizibuka," awo wokka we byalabikira nga by'amazima, anti, Adamu ne Kaawa bwe baajeemera Katonda, amaaso gaabwe gaazibuka ne balaba obusirusiru bwabwe; baamanya ekibi, olwo ne balega ku mususa ogw'okumenya amateeka ga Katonda.

Wakati mu lusuku Adeni mwalimu omuti ogw'obulamu okwabalangako ebibala ebiwangaaza obulamu. Singa Adamu yasigala nga muwulize eri Katonda, yandibadde ng'akyalina omukisa ogw'okutuukanga ku muti guno era yandiyinzizza okubeerawo emirembe gyonna. Naye bwe yayonoona yaggibwako omukisa gw'okulya ku muti ogw'obulamu, olwo n'aba nga tayinza kuwona okufa. Ekigambo kya Katonda, "Kubanga oli nfuufu ggwe, ne mu nfuufu mw'olidda," ekyo kitegeeza kusangulirawo ddala bulamu.

Obutafa obwali busuubiziddwa omuntu bwe yandibadde nga muwulize, bwamugibwako olw'okwonoona. Ne Adamu teyayinza kutuusa ku bazzukulu

be ekyo ky'atalina; era olulyo lw'omuntu terwandibadde na ssuubi lyonna singa Katonda, okuyita mu ssadaaka y'Omwana we, teyabasembereza ssuubi lya bulamu obutafa. Wadde nga "okufa kwabuna ku bantu bonna, kubanga bonna baayonoona," ye Kristo "yaggyawo okufa n'amulisa obulamu n'obutazikirira olw'enjiri." Abaluumi 5:12; 2Timoseewo 1:10. Era okujjako ng'oyise mu Kristo, lw'oyinza okufuna obulamu obutafa. Yesu yagamba nti: "Akkiriza Omwana alina obulamu; naye atakkiriza Mwana, talina bulamu." Yokaana 3:36. Buli muntu alina eddembe okwetwalira ku mukisa guno ogwobwereere bw'akkiriza okubeera omuwulize eri obukwakkulizo obugulimu. Bonna "abanoonya ekitiibwa n'ettendo n'obutaggwaawo mu kugumiikiriza nga bakola bulungi, alibasasula obulamu obutaggwaawo." Abaluumi 2:7.

Omulimba yekka ye yasuubiza Adamu nti alibeera n'obulamu newakubadde nga mujeemu. Era n'ebigambo ebyayogerwa omusota eri Kaawa mu Adeni nti: "Okufa temulifa" - bwe bubaka obwasooka okubuulirwa ku butafa bw'omwoyo. So ng'ebigambo byebimu, ebyayogerwa obuyinza bwa Setaani, bigenda biddibwamu ku bituuti byonna eby'Abakristaayo era ne byanirizibwa abantu abasinga obungi era nga bwe byayanirizibwa ne bajjajjaffe abasooka. Ekigambo kya Katonda ekigamba nti: "Emmeeme eyonoona ye erifa" (Ezeekyeri 18:20), kikozesebwa okutegeeza nti, Emmeeme eyonoona, okufa terifa, naye yaakubeerawo emirembe gyonna. Tetuyinza wabula okwewuunya omukwano ogw'ekigwi ky'eddalu omuntu okumala gakkiriza ebigambo bya Setaani naye n'agaana ebigambo bya Katonda.

Singa omuntu oluvannyuma lw'okwonoona yakkirizibwa n'atuuka awali omuti ogw'obulamu, yandiyinzizza okubeerawo emirembe gyonna, olwo ekibi tekyandizikiridde. Naye bakerubi awamu n'ekitala ekimasamasa baayimira mu kkubo "ery'omuti ogw'obulamu" (Olubereberye 3:24), era tewali muzzukulu wa Adamu eyali akkiriziddwa okuyita ku misanvu egyo alye ku muti ogw'obulamu. N'olwekyo tewaliwo mwonoonyi atafa.

Wabula oluvannyuma ng'omuntu amaze okugwa, Setaani yakubaakuba ku bamalayika be bakole mu ngeri eyenjawulo okuyingiza enjigiriza ey'obutafa mu muntu; era bwe yandimaze okuyingiza obulimba buno mu bo, olwo balyoke balowooze nti omwonoonyi waakubeerawo ng'abonaabona emirembe gyonna. Kaakano omulangira w'ekizikiza, ng'akolera mu babaka be, agenda alaga Katonda nga kijambiya, nga bw'agenda ategeeza nti bonna abatasanyusa Katonda abasuula mu geyeena balyoke balege ku kiruyi kye; era nga bali eyo babonaabona ebitagambika n'okwenyoolera wakati mu muliro ogutazikira, olwo Omutonzi waabwe n'alyoka abatunuulira ng'ayima waggulu yenna nga musanyufu.

Bwatyo ssaabatemu bw'agenda ayambaza ebikolwa bye ku Mutonzi era Omulabirizi w'abantu. Setaani mutemu. Katonda kwagala; era ne bye yatonda byali nga bituukiridde, bitukuvu era nga bisanyusa, okutuusa omujeemi omukulu eyasooka Iwe yayingizawo ekibi. Setaani yennyini ye mulabe akema omuntu agwe mu kwonoona, era amuzikirize oba nga kiyinzika; bwe yeekakasa nga amaze okumuwamba, olwo n'ajaganya ng'amulaba azikirira. Singa afuna omukisa yandiwambye abantu bonna okugwa mu kitimba kye. Era singa tebwali buyinza bwa Katonda, tewandibaddewo mwana wa Adamu owoobuwala oba owoobulenzi eyandiwonye.

Setaani ky'anoonya kwe kuwamba abantu leero, nga bwe yasooka okuwamba bajuajjaffe abasooka, ng'aleeta okubuusabuusa mu bwesige bwe balina eri Omutonzi waabwe, bajje obwesige mu gavumenti ye awamu n'obutuukirivu bw'amateeka ge. Setaani n'abasajja be balaga Katonda nga mubi nnyo n'okubasinga, nga kye baagala bawolereze ebikolwa awamu n'obujeemu baabwe. Omulimba ono omukulu afuba okwejjako ebikolwa bye eby'obutemu byakola abiteeke ku Kitaffe ow'omu ggulu, alage nti ye yeyasobezebwako bwe yagobwa mu ggulu kubanga teyakkiriza kugondera mufuzi atali mwenkanya. Alaga eri ensi zonna eddembe lye zandifunye bwe zaandikkirizza okubeera wansi w'obufuzi bwe, bw'ogerageranya n'amateeka ga Yakuwa ag'obuddu agabasibibwako. Bw'atyo bw'agenda awangula emyoyo ng'agisendasenda okujja obuwulize bwagyo ku Katonda.

Nga enjigiriza eyo erwaza okumalawo ekyagala, ekisa n'entegeera yaffe ey'obwenkanya, nti abafu ababi babonaabona basiriirira mu muliro gwa ggeyeena etazikira; nga ku lw&pos;ebibi byabwe bye baakola mu bulamu buno obumpi obw'okunsi,

baakubonaabona ebbanga lyonna Katonda ng'akyaliwo. Kyokka enjigiriza eno eyigiriziddwa wonna era ng'ekyali ne mu biwandiiko by'amakanisa g'Abakristaayo mangi. Omuyivu omu mu ddiini yagamba nti: "Abatukuvu okulaba ababi nga bali mu ggeyeena babonaabona, kyakubasanyusanga emirembe gyonna. Bwe banaalabanga abalala bwe baalina ekikula kyekimu era bwe baazaalibwa mu ngeri yeemu, nga basuuliddwa mu kubonaabona ng'okwo, kyokka bo nga baggiddwamu, olwo balyoke bamanye nga bwe bali ab'omukisa." Omulala yakozesa ebigambo bino: "Wadde nga ababi bakusaanawo emirembe gyonna olw'obusungu bwa Katonda, omukka ogw'okubonaabona kwabwe gwakulinnyanga mu maaso g'abo abaakwatirwa ekisa, abo nabo abandibadde ekitundu ku kubonaabona kuno ne balyoka boogerera wamu nti: Amiina, Aleluuya! Mukama yeebazibwe!"

Enjigiriza eyo esangibwa wa mu kigambo kya Katonda? Abanunule abalibeera mu ggulu ddala baliba nga tebakyawulira kulumwa wadde okusaasira kwonna okw'obuntu? Baliba nga bawanyisiddwa okuba abatalumwa abatemu abateefiirayo? Nedda n'akatono; eyo si y'enjigiriza y'ekigambo kya Katonda. Abo abayigiriza batyo bayinza okuba nga bantu bayivu era abassibwamu ekitiibwa, naye nga baawabisibwa n'obulimba bwa Setaani. Setaani abaleetera okunyoola amakulu g'Ebyawandiikibwa ebikulu, nga babikka ku bubi n'obussi bwe, ebyo ye by'akola so si mu Mutonzi waffe. "Nga bwe ndi omulamu, bw'ayogera Mukama Katonda, sirina ssanyu lye nsanyukira okufa kw'omubi: wabula omubi akyuke ave mu kkubo lye abeere omulamu: mukyuke, mukyuke okuva mu makubo gammwe amabi; kubanga mwagaliraki okufa?" Ezeekyeri 33:11.

Katonda agasibwamu ki ffe bwe tukkiriza nti asanyukira okulaba ababi nga babonaabona olutata; nti annyumirwa okulaba okusinda n'okukuba emiranga n'okukolima n'okubonaabona kw'ebitonde ebisuuliddwa mu muliro gwa ggeyeena? Ddala Katonda ow'okwogala ayinza okunyumirwa ebiwoobe bino ng'omuntu bw'anyumirwa oluyimba mu matu ge? Bagamba nti, ababi okubonaabonanga batyo emirembe gyonna kyakulaga nga Katonda bw'akyawamu ekibi kubanga kizikiriza obutebenkevu n'enkola etambulizibwa ku mateeka mu nsi zonna. Obwo buwoozi bwennyini! Nga kiriga ekitegeeza nti Katonda akigenderera ekibi kiberengawo ebbanga lyonna. Kubanga, okusinziira ku njigiriza y'abannaddiini bano, ababi

okubonyabonyezebwanga nga tebalinaawo ssuubi lyakusaasirwa kyakwongera okubatabula, awo nga bali mu kulaajana, bakolima n'okuvuma buli kimu, baliba bakakasa nga bwe baali ababi. Ekitiibwa kya Katonda tekigulumizibwa kityo ekibi okugenda nga kyeyongerayongeranga okuyita mu mirembe gyonna.

Amagezi g'omuntu tegayinza kufumiitiriza bubi obuleeteddwa enjigiriza zino ezitali ntuufu ez'ababi okubonaaboneranga mu ggeyeena emirembe gyonna. Enjigiriza ya Bayibuli, ejjudde okwagala n'obulungi n'okusaasira n'eyonoonebwa n'obusamize awamu

n'okutiisibwatiisibwa. Tuyinza okwewuunya bwe tulaba nga Omutonzi waffe ajjudde okusaasira atiibwa ng'omutemu, eyeraliikiriza abantu awamu n'okukyayibwa bw'olaba Setaani bw'ayononyeemu ekifaananyi kye? Enjigiriza eziraga Katonda nga bw'ali omubi ennyo ezibunye wonna mu nsi okuyita ku bituuti, zifudde abantu nkumi na nkumi, mazima, bukadde na bukadde okuba abakafiiri era ababuusabuusa.

Enjigiriza y'ababi okubonaaboneranga mu ggeyeena emirembe gyonna y'emu ku njigiriza ez'obulimba ezikola omwenge ogw'omuzizo ogwa Babulooni, gw'anywesa amawanga ne gatamiira. Kubikkulirwa 14:8; 17:2. Kyewuunyisa abasumba ba Kristo okutwala obulimba buno ne batandika okububuulirira ku mmeeza entukuvu. Baabujja ku Luumi, ng'era bwe baatwala ne Ssabbiiti. Kyamazima obulimba buno bwabuulirwa abasajja abalungi era abamaanyi; naye bakyalemeddwa okufuna omusana ku kyokuyiga kino nga ffe bwe twagufuna. Bali bavunaanyizibwa okusinziira ku musana ogwabaakira mu kiseera kyabwe; sso naffe tubalirwa omusana ogutwakira leero. Singa tukuba omugongo obujjulirwa obw'ekigambo kya Katonda, ne tukkiriza okutwala enjigiriza ez'obulimba kubanga bakitaffe be baazisomesanga, tujja kwesanga nga naffe tugudde mu kunenyezebwa kwa Babulooni; nga tutamidde omwenge gw'obwenzi bwe.

Kyokka ekibiina ekirala ekinene kiwakanya enjigiriza eyo ate ne bawabira ku luuyi olulala. Balaba nga Ebyawandiikibwa biraga Katonda nga owookwagala era omusaasizi, era tebayinza kukikkiriza nti ayinza okusibira ebitonde bye mu muliro gwa ggeyeena etazikira emirembe gyonna. Kyokka bakimanyi nti okusinziira ku butonde, emmeeme efa, era tebalabawo kkubo ddala wabula abantu okulokolebwa. Bangi balowooza nti okukanga okuli mu Bayibuli kugenderera kutiisa bantu babeere bawulize, nti kyokka si kwakubeererawo ddala. Olw'ekyo omwonoonyi ne bweyesanyusa, nga tafuddeeyo ku ebyo Katonda by'ayagala, asuubire nti ku nkomerero waakusaasirwa. Enjigiriza ng'eyo, esanyusa mubiri n'okunywereza omubi mu bubi bwe.

Kikulu mbanokolereyo mbalage ku ngeri abakkiririza mu kulokolebwa kw'abantu bonna bwe bameggana n'Ebyawandiikibwa basobole okunyweza enjigiriza zaabwe ezizikiriza emyoyo. Mu kuziika omuvubuka ataali Mukristaayo eyafiirawo oluvannyuma lw'okufuna akabenje, omusumba w'eddiini eno ekkiririza mu kulokolebwa kw'abantu bonna yakozesa Ekyawandiikibwa eky'ogera ku Dawudi nga kigamba nti: "Kubanga yakubagizibwa olwa Amunooni, okuba ng'afudde." 2Samwiri 13:39.

"Abantu batera okumbuuza," omubuulizi bw'agamba, nti, "kiki ekirituuka ku abo abava mu nsi okuyita mu kwonoona, ne bafiira oboolyawo mu butamiivu, ne bafa nga bali mu bikolwa eby'obutemu nga tebenenyezza, oba ne bafa ng'omuvubuka ono bwe yafudde, nga tannasalawo ky'akkiriza wadde okubeerako munnaddiini.

Tuli bagumu olw'Ebyawandiikibwa; kubanga byanukula bulungi era ne bigonjoola ensonga eno. Amunooni yali mwonoonyi kayingo; yagaana okwenenya, yanywanga

omwenge n'atamiira, era yattibwa mutamiivu. Ate Dawudi yali nnabbi wa Katonda; era olw'ekyo yasobola okumanya enkomerero ya Amunooni mu nsi egenda okujja oba nga yali nnungi oba mbi. Omutima gwe gwogera gutya? 'Kabaka Dawudi ne yeegomba okuvaayo okugenda eri Abusaalomu:kubanga yakubagizibwa olwa Amunooni, okuba ng'afudde.' Olunny. 39.

"Ebigambo bino biyinza kuwumbibwawumbibwa bitya? Tokiraba nga okubonaabona kwe tekulina kye kwakola ku kukkiriza kwe mu ddiini? Bwekiri; anti muno tulabamu ensonga ezisanyusa, ezitwongera okutangaala ku njigiriza y'okulongoosebwa kw'ensi yonna, n'okuweebwa emirembe. Yagumizibwa, bwe yalaba omwana we ng'afudde. Lwaki? Kubanga olw'okuba yali nnabbi, yayinza okutunula n'alaba ekitiibwa ekigenda okujja, n'alaba ng'omwana we takyayinza kukemebwa, ng'asumuluddwa okuva mu busibe era ng'alongooseddwa okuvaamu ekibi, era nga yenna amaze okutukuzibwa era ng'amaze okutuuka ku ddaala ery'omuntu omukulu mu kukkiriza, waakukkirizibwa yeetabe n'emyoyo egiri mu ssanyu egyamala edda okulinnya mu ggulu. Ekyasinga okumugumya kye kino nti, omwana we omwagalwa bwe yamala okuggyibwa mu mbeera eno ey'ekibi n'okubonaabona, yasuumusibwa okutuuka Omwoyo Omutukuvu waatuula oyo ayinza okumulisa mu kizikiza ekiri mu mwoyo gwe, era eyo ebirowoozo gye bitayinza kukisibwa magezi ga ggulu, awali essanyu ery'okwagala okutaggwaawo; bwatyo n'aweebwa obutonde obutuukiridde ayinze okusanyukira awamu n'abatuula mu ggulu.

"Okusinziira mu birowoozo bino tuyinza okutegeerwa nga tukkiriza nti obulokozi obuva mu ggulu tebusinziira ku ebyo bye tuyinza okukola wano mu bulamu buno; wadde okusinziira ku kukyusibwa kw'omutima oba ku ndowooza eziriwo leero, newakubadde okukkiririza mu ddiini eziriwo."

Bwatyo eyeyita omusumba wa Kristo bwe yaddiŋŋananga obulimba bwe ng'omusota bwe gwakola mu Adeni: "Okufa temulifa." "Olunaku Iwe muligulyako mmwe, amaaso gammwe lwe galizibuka, nammwe muliba nga Katonda okumanyanga obulungi n'obubi." Kyategeeza nti ababi abasinga obubi mu babi, gamba: abassi, ababbi, n'abenzi - baakuteekebwateekebwa bayingire mu kwesiima okutaggwaawo oluvannyuma lw'okufa.

Olwo omulimba ono anyoola Ebyawandiikibwa bino byonna abiggyawa? Abiggya mu Iunnyiriri lumu Iwokka olwogera ku buwulize bwa Dawudi eri okukola kwa Katonda. Yalumwa mu mwoyo gwe ne "yeegomba okuvaayo okugenda eri Abusaalomu: kubanga yakubagizibwa olwa Amunooni okuba ng'afudde." Ennaku eyali ku mwoyo gwe bwe yakkakkana oluvannyuma lw'ekiseera ekyayitawo, n'ajja ebirowoozo bye ku mwana eyafa n'abizza ku ono akyali omulamu, eyali yeekwese olw'okutya ekiyinza okumukolwa olw'okutta muganda we. Kaakano ekyo kikakasa nga Amunooni ataalimu nsonyi, era omutamiivu nti bwe yafa yatwalibwa mu kifo ky'okwesiima, abeereeyo ng'alongoosebwa n'okuteekebwateekebwa okuba nga bamalayika abatayonoona? Olwo lugero olunyuma

okuwuliriza, nga lwagunjibwa olw'okusanyusa omubiri. Eyo njigiriza ya Setaani yennyini, era ekoze kinene mu kutuukiriza omulimu gwe. Banange, tuyinza okwewunya okulaba ng'obugwagwa bweyongedde olw'enjigiriza ng'ezo?

Enjigiriza eno eyigirizibwa omuyigiriza ow'obulimba etulaga abalala bangi abakola ekyo mu ngeri yeemu. Banokolayo ebigambo ebitonotono okuva mu Kyawandiikibwa ne babikozesa nga tebafuddeeyo ku makulu agali mu lunnyiriri olulamba, nga lwandiwadde amakulu malala okuva ku ekyo ekyogerwa; ne batandika okunyoola ebitundutundu by'ennyiriri okuteekawo enjigiriza ezitalina musingi mu kigambo kya Katonda. Ekyawandiikibwa kye tulabye ekyogera ku Amunooni omutamiivu nti ali mu ggulu okwo kuteebereza ate okuwakanyizibwa n'Ebyawandiikibwa ebitegerekeka obulungi nti newakubadde abatamiivu tebalisikira bwakabaka bwa Katonda. 1 Abakkolinso 6:10. Eyo y'ensonga lwaki ababuusabuusa, n'abatakkiriza ko n'abawakanyi bagaana amazima nga bagamba nti obwo bulimba. Era bangi balimbiddwa ne basibirwa mu nkomera ez'amayinja beebakire mu bukuumi obutaliiyo.

Singa kyali kituufu nti buli myoyo gy'abantu abafa gyali nga gigenderawo mu ggulu amangu ddala nga baakafa, olwo twandyegombye okufa okusinga okubeera abalamu. Era bangi balimbiddwa mu ngeri eyo ne b'etta. Ebizibu bwe bibasukkirira, okusoberwa n'okubulwa essuubi, olwo ne balaba nga kintu kyangu okukutula oluwuzi Iw'obulamu batere baseeyeeyeze mu bulamu obw'okwesiima obw'ensi ey'emirembe n'emirembe.

Katonda yayogera mu kigambo kye ng'akakasa nti waakubonereza abamenya amateeka ge. N'olwekyo abo abeerowozesa nti alina okusaasira kungi tayinza kuzikiriza mwonoonyi, batunuulire omusaalaba e Gologoosa. Okufa kw'Omwana wa Katonda atalinaako bbala kukakasa nga "empeera y'ekibi kwe kufa," era nga buli amenya amateeka ga Katonda waakuweebwa empeera ye. Kristo ataayonoona yafuuka ekibi ku lw'omuntu. Yeetikka omusango gw'ekibi, obutaddamu kutunula ku maaso ga Kitaawe, okutuusa omutima gwe lwe gwayabika n'obulamu bwe ne bubetenteka. Ssaddaaka eno yonna yaweebwayo abonoonyi bayinze okulokolebwa. Tewaaliwo ngeri ndala yonna omwonoonyi mwe yandiyise okusonyiyibwa omusango gw'ekibi. N'olwekyo omuntu yenna agaana okugabana ku ssaddaaka eno ey'omuwendo waakwetikka omusango n'ekibonerezo ky'ekibi ye kennyini.

Ka tweyongere okwetegereza Bayibuli ky'eyigiriza ku batatya Katonda era abatayagala kwenenya abagambibwa nti bali mu ggulu batukuvu okwenkana bamalayika.

"Ndi muwa buwa okunywa mu luzzi olw'amazzi ag'obulamu buwa." Kubikkulirwa 21:6. Ekisuubizo kino ky'abo bokka abalumwa ennyonta. Tewali n'omu aligaweebwa okujjako abo bokka abawulira nga balina obwetaavu obw'amazzi ag'obulamu, era nga baganoonya oluvannyuma lw'okwefiriza ebirala byonna. "Awangula alisikira ebyo; nange nnaabeeranga Katonda we, naye anaabeeranga mwana wange." Olunny. 7. Ne wano

waliwo obukwakulizo. Bwe tuba ab'okusikira ebyo byonna, kitugwanira okuwakanya n'okuwangula ekibi.

Mukama ayogera ng'ayita mu nnabbi Isaaya nti: "Mwogere ku mutuukirivu nti anaabanga bulungi." Zisanze omubi! Anaabanga bubi: kubanga anaalyanga ku mpeera y'engalo ze." Isaaya 3:10,11. "Alina ebibi newakubadde ng'akola ekibi emirundi kikumi n'awangaala nnyo," omugezigezi agamba, nti "era naye mazima mmanyi ng'abo abatya Katonda banaabanga bulungi; naye omubi taabenga bulungi."

Omubuulizi 8:12,13. Ne Pawulo akikakasa nga omubi yeeterekera "obusungu obuliba ku lunaku olw'obusungu omusango gw'ensonga gwa Katonda kwe gulibikkukira; alisasula buli muntu ng'ebikolwa bye bwe byali;" "okubonyabonyezebwa n'okulumizibwa ku buli bulamu bw'omuntu akola obubi." Abaluumi 2:5,6,9.

"Tewali mwenzi, oba omugwagwa, oba eyegomba, ye oyo asinza ebifaananyi, alina obusika mu bwakabaka bwa Kristo ne Katonda." Abaefeso 5:5. "Mugobererenga emirembe eri abantu bonna, n'obutukuvu, awatali obwo, siwali aliraba Mukama." Abaebbulaniya 12:14. "Balina omukisa abayoza ebyambalo byabwe, balyoke babeere n'obuyinza ku muti ogw'obulamu, era balyoke bayingire mu kibuga nga bayita mu miryango. Ebweru ye eri embwa, n'abalogo, n'abenzi, n'abassi, n'abasinza ebifaananyi, na buli ayagala okukola obulimba." KubikkuJirwa 22:14,15.

Katonda yategeeza dda abantu nga ye bw'afaanana era ne bw'agenda okumalawo ekibi. "Mukama ye Katonda, ajjudde okusaasira era ow'ekisa, alwawo okusunguwala, era alina okusaasira okungi n&pos;amazima amangi; ajjukira okusaasira eri abantu enkumi n'enkumi, asonyiwa obutali butuukirivu n'okwonoona n'ekibi: era atalimuggyako omusango n'akatono oyo aligubaako." Okuva 34:6,7. "Naye ababi bonna alibazikiriza." "Aboonoonyi bo, balizikirizibwa bonna: ezzadde lyabwe ne liggweerawo ddala." Zabbuli 145:20; 37:38. Katonda waakukozesa amaanyi n'obuyinza bwe okumalirawo ddala obujeemu; kyokka obwenkanya bwe ng'awoolera eggwanga bugenda kusigala nga bwe bumu n'empisa ze nga Katonda ow'ekisa, alwawo okusunguwala era alina okusaasira okungi.

Katonda tawaliriza muntu yenna wadde okumusazisaawo. Tasanyukira bantu bamugondere ng'abaddu. Ky'ayagala bye bitonde bye bye yakola n'emikono gye okumwagala kubanga agwanidde okwagalibwa. Ayagala bimuwulire kubanga biwulira okusiima mu nda mu byo olw'amagezi ge, obwenkanya bwe n'okwagala okungi. Era abo bonna abategedde obulungi bwe baakumwagala kubanga okwagala kubasika okubasembeza gy'ali nga bamwewuunya olw'ekyo ye kyali.

Amateeka omuli okusaasira, ekisa n'okwagala agaayigirizibwa era ne galabikira mu bulamu bw'Omulokozi waffe, kye kifaananyi eky'empisa za Katonda n'ebyo by'ayagala.

Kristo yagamba nti teyayigirizaako bigambo bye wabula ebyo bye yafuna okuva eri Kitaawe. N'olwekyo amateeka ga gavumenti ya Katonda gaatuukiririra ddala mu bulamu n'okuyigiriza kw'Omulokozi waffe bwe yagamba nti, "Mwagalenga abalabe bammwe." Katonda agenda kusalira ababi omusango okubasinga, naye ku lw'obulungi bw'ensi zonna, era ne ku Iw'obulungi bwabwe bennyini. Agenda kubakola bulungi bw'alikikola okusinziira ku mateeka ge agafuga gavumenti ye n'obutuukirivu obw'empisa ze. Abalaze okwagala kwe, abawadde amagezi bayinze okutegeera amateeka ge, agenze ng'abanooya olw'okusaasira kwe; kyokka ne banyooma okwagala kwe, amateeka ge tebagabazeemu ka buntu, era bagaanye ekisa kye. Wadde nga basanyukira ebirabo okuva mu ggulu, banyooma oyo abibawa; bakyawa Katonda kubanga bakimanyi nti Katonda akyawa ekibi. Mukama agumiikirizza emputtu yaabwe; naye essaawa egenda kutuuka lwe balikakasa gye basazeewo okubeera obulamu bwabwe bwonna. Olwo alibateekako njegere badde ku luuyi lwe? Alibawaliriza okukola by'ayagala?

Abo bonna abasazeewo okulondawo Setaani okuba nga ye mukulembeze waabwe era nga yaabafuga, sibeeteefuteefu kubeera mu maaso ga Katonda. Amalala, obulimba, obugwagwa, obukambwe, bye biri mu bulamu bwabwe. Olwo bayinza okutuula awamu n'abo be baanyoomanga era be bakyawanga nga bali ku nsi? Amazima tegayinza kutabagana na bulimba; obuwombeefu tebuyinza kuwanyisibwa na kwematira wadde amalala; omubiri oguvunda teguyinza kusanyukira butukuvu; okwagala okw'obuterowoozaako tekunoonya byakwo. Kati olwo ssanyu ki lye bayinza okufuna okuva mu ggulu so nga baamala okumalibwawo amasanyu g'ensi n ' okwero woozaako?

Ddala abantu abaamala obulamu bwabwe bwonna nga balwanagana ne Katonda bayinza okutwalibwa mangu ago mu ggulu balabe ku oyo atuula waggulu ko n'embeera entukuvu etuukiridde ab&pos;omu ggulu gye basanyukiramu ebbanga lyonna, - nga buli mwoyo oguli eyo gujjudde okwagala, obwenyi bwabwe nga ssanyu jjereere, ennyimba ez'amaloboozi amanyunyuuntuvu nga zikoolobezebwa olw'okusinza Katonda n'Omwana gw'endiga, okumyansa okutakoma nga kuva mu maaso g'oyo atuula ku ntebe kumulisa ku banunule, - ddala abantu abalina emitima egyakyawa Katonda, amazima n'obutukuvu, bayinza okwetaba awamu n'ekibiina ky'abanunule nga bayimba ennyimba ez'okutendereza? Bayinza okuyimirirawo mu maaso g'ekitiibwa kya Katonda era n'eky'Omwana gw'endiga? Tekisoboka n'akatono; baaweebwa ekiseera ekimala bayinze okufaanana n'ab'omu ggulu; ekyennaku tebaayinza kuyigiriza magezi gaabwe okwagala ebitukuvu; baalemwa okuyiga olulimi lw'eggulu, kaakano obudde bulabika nga buyise nnyo. Okwagala okulwanagana ne Katonda kye kibalemesezza okuyingira eggulu. Obutukuvu n'obutuukirivu awamu n'obutebenkevu ebiri eyo tebiyinza kubawa mirembe; ekitiibwa kya Katonda bakiraba ng'omuliro oguzikiriza. Bawulira nga bandyagadde okudduka okuva mu kifo ekyo ekitukuvu. Bawulira nga kirungi okufa beekweke okuva mu maaso g'oyo eyabafiirira okubanunula. Eyo y'embeera gye baasalawo ku bwabwe

okubeerangamu. Be baayagala bagobebwe mu ggulu, ne Katonda n'asigala nga mwenkanya era nga wa kisa.

Okufaananako n'amataba ga Nuuwa, n'omuliro ogulyokya ababi ku lunaku olw'enkomerero kulikakasa okusalawo kwa Katonda nti ababi tebaayinza kukyusika. Tebaayinza kukkakkana bagondere obuyinza bwa Katonda. Baalinga bajeemu; era kati ng'obulamu bwe butuuse ku nkomerero, kizibu okukyusa ebirowoozo byabwe okutunula oludda olulala, obudde buyise nnyo nga tebakyayinza kuva mu bwonoonefu okuba abawulize, okuva mu bukyayi okudda mu kwagala.

Katonda bwe yalekawo Kayini omussi nga ttattiddwa, yali alaga eri ensi ekyokulabirako ku biki ebiva mu kuleka omwonoonyi okwonoona nga takugiddwa. Newakubadde nga olw'ebyo Kayini bye yayigirizanga ne bye yakolanga, bazzukulu be nkumu baagwa mu kwonoona, okutuusa "lwe yalaba ng'abantu boonoonese nnyo ku nsi," era "nga balowooza bubi bwereere mu mitima gyabwe bulijjo." "Ensi n'eyonooneka mu maaso ga Katonda, era n'ejjula eby'obukambwe." Olubereberye 6:5,11.

Katonda olw'okusaasira ensi, yasalawo okuzikiriza abantu bonna ababi abaaliwo mu biro bya Nuuwa. Era olw'okusaasira kwe yazikiriza aboonoonyi b'e Sodoma. Okuyita mu bulimba bwa Setaani abakozi be bagumizibwa ne beeraba nga bye bakola birungi bwebatyo ne beeyongera okuleetera abalala okujeema. Bwekityo bwe kyali mu biro bya Kayini ne Nuuwa, era ne mu biseera bya Ibulayimu ne Lutti;

era bwe kijja okuba ne mu biseera byaffe. Katonda waakumala azikirize abagaanyi okwetwalira ekisa kye ku nkomerero ya byonna.

"Kubanga empeera y'ekibi kwe kufa; naye ekirabo kya Katonda bwe bulamu obutaggwaawo mu Kristo Yesu Mukama waffe." Abaluumi 6:23. Abatukirivu nga baweebwa obulamu, ababi nabo baakuweebwa omugabo gwabwe, kwe kufa. "Laba, leero ntadde mu maaso go obulamu n'obulungi, n'okufa n'obubi." Ekyamateeka 30:15. Okufa okwogerwako mu kyawandiikibwa kino si kwekwo Katonda kwe yagamba Adamu, kubanga abantu bonna balega ku kibonerezo ky'okwonoona. Okwo kwe "okufa okwookubiri" okugerageranyizibwa n'obulamu obutaggwaawo.

Adamu bwe yamala okwonoona, okufa kwatuuka ku bantu bonna. Bonna bafa era ne baziikibwa mu ntaana. Era okuyita mu nkola eyateekebwateekebwa ey'obulokozi, bonna baakuzuukizibwa okuva mu ntaana zaabwe. "Walibaawo okuzuukira kw'abatuukirivu era n'abatali batuukirivu;" "kuba bonna nga bwe baafiira mu Adamu, era ne mu Kristo bonna mwe balifuukira abalamu." Ebikolwa 24:15; lAbakkolinso 15:22. Kyokka waliwo enjawulo wakati w'ebibiina byombi ebirizuukizibwa. "Kubanga ekiseera kijja bonna abali mu ntaana Iwe baliwulira eddoboozi lye, ne bazivaamu; abo abaakolanga ebirungi, balizuukira ne baba balamu. Abo abaakolanga ebibi, balizuukira ne basingisibwa

omusango.” Yokaana 5:28,29. “Ba mukisa” abalisangibwa nga “basaanidde,” okuzukirira obulamu. Kubanga abo “okufa okwookubiri tekulina buyinza ku bo.” Kubikkulirwa 20:6. Wabula abo abagaanyi okunoonya okusonyiyibwa, okuyita mu kwenenya n’okukkiriza Yesu, baakusasulwa “empeera y’ekibi” olw’okubanga boonoonyi. Baakubonerezebwa ebiseera ebitenkananka okusinziira ku buzito bw’ekibi, “ng’ebikolwa byabwe bwe byali,” kyokka era bafe okufa okwookubiri. Olw’okubanga Katonda kimukalubirira okulokola omuntu ng’ali mu bibi bye, wadde nga abadde amukwatirwa ekisa n’okumuteerangawo obuddukiro, agenda kumujjako omukisa ogw’okubeera omulamu olw’omuntu okwesalirawo gumufe ng’amenyanga amateeka ga Katonda era n’akakasa nti tegumusaanira. Omuwandiisi eyaluŋŋamizibwa agamba: “Mukaseera katono ababi baliba tebakyaliwo. Ne bw’olibanoonya we babadde, tolibalaba.” Zabbuli 37:10; Obadiya 16. Balikka ne babulira mu nsi ey’aberabirwa bonna nga baswavu.

Eyo y’eribeera enkomerero y’ekibi, ekyaleetera ebitonde okulumwa n’okuzikirira. Omuyimbi wa zabbulu agamba: “Waboggolera amawanga, wazikiriza ababi, wasangula erinnya lyabwe emirembe n’emirembe. Era n’ekijjukizo kyabyo kizikiridde.” Zabbuli 9:5,6. Yokaana mu kitabo kya Kubikkulirwa, bwe yali atunula alengera ebyokubaawo emirembe n’emirembe, yawulira nga bayimba oluyimba olw’amawanga gonna olutendereza nga temuli ddoboozi lyonna litabulatabula. Yawulira nga buli kitonde ekiri mu ggulu ne ku nsi nga kigulumiza Katonda. Kubikkulirwa 5:13. Kyokka teyawulirayo myoyo gy’abo abaabula nga babonaabona olutata nga bwe bavuma Katonda; wadde ababi abali mu ggeyeena nga bakuba ebiwoobe okutabuulatabula ennyimba z’abalonde.

Mu njigiriza eno ey’obulimba ey’omyoyo egitafa mwe muli n’enjigiriza ey’abafu okusigala nga bategeera, - enjigiriza ey’okubonaaboneranga mu ggeyeena, so ng’ewakanyizibwa n’enjigiriza y’Ebyawandiikibwa, ng’okozesa amagezi aga bulijjo n’okulowooza kw’obuntu. Okusinziira ku njigiriza eziriwo ensangi zino, bagamba nti

abanunule abali mu ggulu balaba buli ekikolebwa ku nsi na buli ekituuka ku mikwano gyabwe abali wano ku nsi. Kale olwo abafu abatukuvu bayinza batya okusanyuka nga bategedde obulabe obw’okutuuka ku balamu, nga balaba mikwano gyabwe bakola ebibi, nga babalaba bali mu nnaku etegambika, okufiirwa n’okubonaabona? Eggulu liyinza litya okuba ekifo eky’okwesiima nga balaba mikwano gyabwe bwe baabeeranga nabo ku nsi? Ng’enjigiriza eyo tegwana na kuyisika mu kamwa nti omuka oluggwa mu mubiri omwoyo ne gutwalibwa mu ggeyeena etazikira! Nnaku yeenkana ki abantu gye bafuna nga balaba mikwano baziikibwa mu ntaana nga tebeteeseteese, nga bayingizibwa mu ggeyeena etazikira bakubenga ebiwoobe n’okwonoona! Bangi nnyo beesanze nga batabuse obwongo olw’okulowoozanga ku bintu ng’ebyo.

Ebyawandiikibwa byo byogera bitya ku nsonga eno? Dawudi agamba nti omuntu bw’afa aba tategeera. “Omukka gwe gumuvaamu, n’adda mu ttaka lye; ku luunaku olwo

ebirowoozo bye ne bibula.” Zabbulu 146:4. Ne Sulemaani ajulira mu ngeri yeemu. “Kubanga abalamu bamanyi nga balifa: naye abafu tebaliiko kye bamanyi.” “Okwagala kwabwe kwenkana n’okukyawa, n’obuggya bwabwe okuzikirira kaakano; so nga tebakyalina mugabo ennaku zonna mu byonna ebikolebwa wansi w’enjuba.” Kubanga tewali mulimu newakubadde okuteesa newakubadde okumanya newakubadde amagezi mu magombe gy’ogenda.” Omubuulizi 9:5,6,10-

Katonda bwe yayanukula okusaba kwe, obulamu bwa Kezekiya bwayongerwako emyaka kkumineetaano, kabaka ne yeebaza nga bwatendereza Katonda olw’ekisa kye ekingi. Ayogera ng’ategeeza mu luyimba lwe ensonga emuleetedde okusanyuka nti: “Kubanga amagombe tegayinza kukutendereza, okufa tekuyinza kukusuuta: abo abakka mu bunnya tebayinza kusuubira mazima go. Omulamu, omulamu ye alikutendereza nga nze bw’enkola leero.” Isaaya 38:18,19. Eddiini eziriwo ennaku zino zoogera nga zigamba nti abafu abatuukirivu bali mu ggulu, bali mu kwesiima era bali mu kutendereza Katonda mu bulamu obutafa, kyokka ye Keezeekiya teyayinza kulabayo ssanyu mu magombe. Ebigambo bye bikkaanyiza wamu n’eby’omuwandiisi wa zabbuli nti: “Kubanga tewali akujjuukirira mu kufa. Ani alikwebaliza mu magombe?” “Abafu tebatendereza Mukama, newakubadde abo bonna abakka mu kusirika.” Zabbuli 6:5; 115:17.

Peetero ku lunaku Iwa Pentekoote yayogera ku jjajjafTe omukulu Dawudi nti “yafa era n’aziikibwa era n’amalaalo ge gali waffe ne kaakano.” “Kubanga Dawudi teyalinnya mu ggulu.” Ebikolwa 2:29,34. Dawudi okuba nga akyali mu ntaana ye okutuusa ku lunaku Iw’okuzuukira kyongera okukakasa nti abatuukirivu tebagenda mu ggulu oluvannyuma Iw’okufa. Okujjako okuyita mu kuzuukira era n’olw’obulungi bw’okuzuukira kwa Kristo, olwo ne Dawudi lw’aliyinza okutuula ku mukono ogwaddyo ogwa Katonda.

Ne Pawulo yagamba nti: “Kuba oba ng’abafu tebazuukizibwa, era ne Kristo teyazuukizibwa: era oba nga Kristo teyazuukizibwa okukkiriza kwammwe tekuliiko kye kugasa; mukyali mu bibi byammwe. Kale era n’abo abeebaka mu Kristo baabula.” lAbakkolinso 15:16-18. Bwe kiba nti abatuukirivu abajja nga bafa okutuusa mu kiseera ekyo, gy’emyaka ng’enkumi nnya egyali giyise nti babadde bagenderawo mu ggulu, ate olwo Pawulo yandisinzidde wa okwogera nti bwe waba tewaliiyo kuzuukira “kale era n’abo abeebaka mu Kristo baabula?” Okuzuukira kuba tekwetaagisa.

Omujulizi Tayindale, ng’ayogera ku bituuka ku bafu, yagamba nti: “Njagala okwatula nti, siyinza kukkiriza nti baba batuuse mu kitiibwa ekijjuvu ng’ekyo ekya Kristo oba bamalayika ba Katonda abalonde kye balimu. Era siyinza kuwandiika ku nsonga nti kye nzikiriza; kubanga bwekiba kityo, olwo kiba kya bwereere okubuulira nti abafu baakuzuukira.” William Tyndale, Preface to New Testament (ed. 1534). Reprented in British Reformers - Tindal, Frith, Bames, page 349.

Amazima agatayinza kugaanibwa ge gano nti essuubi ery'omukisa gw'okufuna obulamu obutafa oluvannyuma ng'omuntu afudde liviiriddeko bangi okugayaririra enjigiriza y'okuzuukira. Era engeri eno ne Dr. Adamu Clerke yagyetegereza n'agamba nti: "Enjigiriza y'okuzuukira erabika nga yasinga nnyo okulowoozebwako Obukristaayo we bwatandikira okusinga leero!. Kino kijja kitya? Anti abatume baakwogerangako, abakkiriza Katonda ne basanyuka nga bafubanga okukulowoozaako, okubeeranga abawulize n'okukwesunga. Abasika baabwe abaliwo ensangi zino bakwogerako bbalirirwe! Abatume baabuulira, Abakristaayo ne bakkiriza; naffe bwetutyo tubuulira, abawuliriza ne bakkiriza kye twogedde. So tewali njigiriza mu njiri esinga kwogerwako ng'enjigira y'okuzuukira; ate era tewali njigiriza mu kubuulira okw'ensangi zino esinze kwerabirwa nga enjigiriza y'okuzuukira!" - Commentery, remarks on lCorithians 15, par. 3.

Kino kizze kibeera bwekityo okutuusa amazima ag'ekitiibwa agakwata ku kuzuukira Iwe gasiikiriziddwa gonna n'Abakristaayo ne bagajjako amaaso. Omuwandiisi omunaddiini omu omututumufu ng'ayogera ku bigambo bya Pawulo ebiri mu 1 Abasessaloniika 4:13-18, kyeyava agamba nti: "Enjigiriza erimu okubuusabuusa ey'okukomawo kwa Mukama waffe omulundi ogwookubiri ezze ng'esikirwa n'endowooza etegeeza nti abatuukirivu bafuna obulamu obutafa oluvannyuma lw'okufa okusobola okubagumya emyoyo. Mukama waffe ajja gyetuli nga tufudde. Ekyo kye tugwanidde okulindirira n'okutunuulira. Abafu baba bamaze okutuuka mu kitiibwa. Bo tebalinda kagombe ka nkomerero olw'okusalirwa omusango n'okuweebwa omukisa."

Naye Yesu bwe yali anaatera okwawukana n'abayigirizwa be, teyabagamba nti baakugenda okumusisinkana nga yaakagenda. Wabula yagamba nti: "Dŋenda okubateekerateekera ekifo, era oba nga ŋŋenda okubateeketateekera ekifo, ndikomawo nate ne mbatwala gye ndi." Yokaana 14:2,3. Era Pawulo ayongera okutugamba nti: "Kubanga Mukama waffe yennyini alikka okuva mu ggulu n'okwogerera waggulu n'eddoboozi lya malayika omukulu n'ekkondeere lya Katonda: n'abo abaaffiira mu Kristo be balisooka okuzuukira: naffe abalamu abaasigalawo ne tulyoka tutwalibwa wamu nabo mu bire okusisinkana Mukama waffe mu bbanga: kale bwetutyo tunaabeeranga ne Mukama waffe ennaku zonna." Era n'ayongerako nti: "Kale musanyusaganenga mwekka na mwekka n'ebigambo bino." 1 Abasassaloniika 4:16-18. Nga waliwo enjawulo nnene nnyo wakati w'ebigambo bino ebigumya n'eby'omusumba w'eddiini eyayogeddwaako mu bigambo ebyasoose! Eyasoose akubagiza bafiiriddwaako mikwano gyabwe nga bw'abagumya nti, si nsonga omufu yayonoona kyenkana ki, bwe yassa omukka gwe ogusembayo wano, eri n'ayanirizibwa bamalayika. Kyokka Pawulo ategeeza baganda be ng'abasongera ku kujja kwa Mukama, alikutula enjegere z'amagombe, n'abo "abaafiira mu Kristo" bazuukizibwe okuweebwa obulamu obutaggwaawo.

Nga tewannabaawo ayingizibwa mu bisenge eby'omu ggulu, wateekwa okubaawo okunoonyereza ku buli muntu, empisa zaabwe n'ebikolwa byabwe byetegerezebwe mu maaso ga Katonda. Bonna balyoke basalirwe omusango okusinziira ku ebyo ebyawandiikibwa mu bitabo, era baweebwe n'empeera ng'ebikolwa byabwe bwe byali. Kuno okusala omusango tekubeerawo ng'omuntu afudde. Wetegereze ebigambo bya Pawulo: "Kubanga yateekawo olunaku lw'agenda okusaliramu omusango ogw'ensonga ensi zonna mu muntu gwe yayawulamu, bwe yamala okuwa bonna ekikkirizisa bwe yamuzuukiza mu bafu." Ebikolwa 17:31. Wano omutume agamba nti, waateekebwawo ekiseera ekigere, ate nga kiri eyo mumaaso, olw'okusalirako omusango gw'ensi yonna.

Ne Yuda ayogera ku kiseera kye kimu nti: "Ne bamalayika abataakuuma bukulu bwabwe bo, naye ne balekawo ebifo byabwe bo bennyini, abakuumira mu njegere ez'ennaku zonno wansi w'ekizikiza olw'omusango ogw'oku lunaku olukulu." Era anokolayo n'ebigambo bya Enoki nti: "Laba Mukama yajja n'abatukuvu be kakumi, okuleeta omusango ku bonna." Yokaana agamba nti: yalaba "abafu, abakulu n'abato, nga bayimiridde mu maaso g'entebe; ebitabo ne bibikkulwa.... Abafu ne basalirwa omusango mu ebyo ebyawandiikibwa mu bitabo." Kubikkulirwa 20:12.

Abafu bwe baba nga kaakano bali mu kusanyukira mu bulamu obw'okwesiima eyo mu ggulu oba nga bali mu kwenyoolera mu ggeyeena, olwo ekiseera eky'okusala omusango kyetaagisa ki? Enjigiriza ey'ekigambo kya Katonda ku nsonga zino enkulu, si nzibu kutegeera wadde okuba nga ekubagana empawa, nti oboolyawo tetegeerebwa bantu baabulijjo. Naye muntu ki omwesigwa alaba amagezi wadde obwenkanya mu njigiriza eno? Abatukuvu nga bamaze okunoonyerezebwako n'okusalirwa omusango, balyoke baanirizibwe nga bwe beebazibwa nti: "Weebale oli muddu mulungi mwesigwa... yingira mu ssanyu lya Mukama wo:" baligambibwa ebigambo ebyo ng'ate baamala dda okuyingira, kumpi nga bamazeeyo byeya na bisiibo? Olwo ababi baliyitibwa kuva mu ggeyeena balyoke baweebwe empeera yaabwe nti: "Muveewo we ndi, mmwe abaakolimirwa, mugende mu muliro ogutaggwaawo?" Matayo 25:21,41. Kya nnaku nnyo! baswadde nnyo abavunaana amagezi n'obutuukirivu bwa Katonda!

Enjigiriza y'emyoyo egitafa yeemu ku njigiriza ez'obulimba Luumi ze yayingiza mu ddiini z'Obukristaayo ng'azijja mu bukafiiri. Martin Luther ye yaziyita "enfumo ez'obulabe ezikola entuumo y'ebisasiro by'enjigiriza ze." - E. Petavel, The Problem of Immortality, p. 255. Bwe yali ayogera ku bigambo bya Sulemaani ebiri mu kitabo ky'Omubuulizi, nti abafu tebaliiko kye bamanyi, Luther agamba nti: "Wano nawo wakakasa nga, abafu... tebalina kye bawulira. Emagombe teri kikolebwayo, teri kulowooza, teri magezi, teri kumanya. Sulemaani akakasa nga abafu baba beebase, nga tebalina kye bawulira n'akatono. Abafu nga beebase mu magombe, tebabala nnaku wadde emyaka, naye bwe balizuukusibwa, baliwulira ng'abebakidde akatikitiki akamu." - Martin Luther, Exposition of Solomon's Booke Called Ecclesiastes, p. 152.

Ebyawandiikibwa Ebitukuvu tebirina we byogerera nti abatuukirivu baakugenderawo okuweebwa empeera yaabwe nga bafudde newakubadde ababi. Bajjajyaffe ne bannabbi tebaalina we baakyogererako. Kristo n'abatume tebalina

we bakikoneddeko. Bayibuli eyogera Iwatu nti abafu tebagenderawo mu ggulu. Boogerwako nga abeebase okutuusa olunaku lw'okuzuukira. lAbasessaloniika 4:14; Yobu 14:10-12. Ku lunaku omuguwa ogwa flfeeza nga tegunnasumulukuka, n'ekibya ekya zaabu nga tekinnamenyeka (Omubuulizi 12:6), ebirowoozo by'omuntu Iwe bibula. Abakka mu magombe bakka mu kusirika. Baba tebalina kye bamanyi ku bikolebwa wansi w'enjuba. Yobu 14:21.

Balina omukisa abeebaka nga batuukirivu! Ekiseera, si nsonga kiwanvu kyenkana ki oba kimpi, kiriba nga kutemya kikowe. Beebaka; kyokka baakuzuukusibwa akagombe ka Katonda okuweebwa omubiri ogw'ekitiibwa ogutavunda. "Kubanga akagombe kalivuga, n'abafu balizuukizibwa obutavunda.... Naye oguvunda guno bwe guliba nga gumaze okwambala obutavunda, n'ogufa guno okwambala obutafa, ekigambo ekyawandiikibwa ne kiryoka kituukirira nti Okufa kumiriddwa mu magombe.,, lAbakkolinso 15:52-54. Bwe baliba nga bayitiddwaayo okuva mu tulo otungi twe balibaamu, olwonno lwe balitandika okulowooza gye babadde bawummulidde. Obulumi bwe baasembayo okuwulira bw'ebwo obw'okufa; by'ebirowoozo ebyasembayo nga bakyafugibwa amaanyi g'emagombe. Essanyu eririsooka okubajjira bwe balizuukira okuva mu ntaana zaabwe, bye bigambo eby'obuwanguzi ebyayogerwa nti: "Ggwe okufa, okuwangula kwo kuli luuyi wa? Ggwe okufa, okuluma kwo kuli luuyi wa? Olunnyir 55.

Essuula 34 — Abafu Bayinzaokwogera N'abalamu?

Amazima agagumya era agasanyusa buli mugoberezi wa Kristo g'eg'okuweereza kwa bamalayika nga bwe boogerwako mu Byawandiikibwa. Kyokka enjigiriza ya Bayibuli ku nsonga eno yayonoonebwa era n'enyoolebwa n'enjigiriza ez'obulimba eziriwo ensangi zino. Enjigiriza y'emyoyo egitafa, eyasooka okujjibwa mu ndowooza z'obukaafiiri, era n'eyingizibwa mu bukristaayo bwe waaliwo okugwa okwamaanyi okuva mu kukkiriza mu kiseera eky'ekizikiza, ewanyisiddwa n'ekigambo eky'amazima, ekiyigirizibwa okuyita mu Byawandiikibwa, nti "abafu tebalina kye bamanyi." Abantu nkumu nnyo batuuse n'okukkiriza nti emyoyo gy'abafu "gy'emyoyo egiweereza, nga gitumibwa okuweereza olw'abo abagenda okusikira obulokozi." Kyokka era nga tebafuddeeyo na ku bujulirwa bw'Ebyawandiikibwa, nti waaliwo bamalayika okuva mu ggulu omuntu nga tannatondebwa, era ne bwe waali nga tewannabaawo muntu yenna afa.

Enjigiriza etegeeza nti omuntu ne bw'afa aba akyategeera, naddala endowooza egamba nti emyoyo gy'abafu gikomawo okuweereza abalamu, ereeseewo obusamize obuli ku mulembe. Singa abafu bakkirizibwa okutuuka mu maaso ga Katonda ne bamalayika abatukuvu, ne bafuna n'omukisa gw'okuweebwa amagazi agasinga ku ago ge baalina, olwo Iwaki tebakomawo ne bageziwaza era n'okuyigiriza abalamu?

Ddala emyoyo gy'abafu singa gijja ne gibeera kumpi ne mikwano gyabwe abali ku nsi, nga bannaddiini abamu bwe bayigiriza, lwaki teboogerako nabo, babalabule obutakola bibi, oba okubagumya nga bali mu nnaku? Lwaki abakkiririza mu ndowooza y'abafu okuba nga bakyategeera bagaana okukkiriza amazima agajja gye bali nga omusana oguva mu ggulu nga gutegeezebwa emyoyo egy'ekitiibwa? Wano we wali omukutu omugumu ddala Setaani gwakoleramu okutuukiriza ebigendererwa bye. Bamalayika abaagwa abakola by'ayagala balabikira mu kifaananyi ky'ababaka okuva mu nsi ey'omwoyo. Omulangira w'obulimba n'akozesa obulogo bwe ng'atuula ku birowoozo by'abantu era nga bw'abalaga nga abalamu bwe basobola okwogera n'abafu.

Alina obuyinza okuleeta ebifaananyi by'abafu eri abaali mikwano gyabwe. Ekifaananyi ne kirabika nga kya mazima; endabika, ebigambo, enjogera, byonna nga by'ebyo byennyini. Bangi ne batuuka n'okulimbibwa nga bagumizibwa nti abaagalwa baabwe bali mu ssanyu mu ggulu beesiima, era nga tebafudde nayo ku kabi akayinza okuvaamu, ne bawuliriza "emyoyo egikyamya n'okuyigiriza kwa basetaani."

Bwe batuuka okulimbibwa ne bakkiriza nti ddala abafu bakomawo ne boogerako nabo, Setaani aleeta n'abo abaafa ne baziikibwa nga si bakkiriza. Bategeeza nga bwe bali mu ggulu era nga basanyufu, era nga baaweebwayo n'ebifo ebyekitiibwa, olwo obulimba ne busasaana nga tewali njawulo eriwo wakati w'abatuukirivu era n'ababi. Bakyefuula bano abeefuula nti bagenyi abavudde mu nsi ey'emyoyo, oluusi boogera n'ebigambo

eby'okulabula ate ebirabika nga ebituufu. Abantu bwe beeyongera okubassaamu obwesige, olwo ne baleeta enjigiriza ezisaabulula okukkiriza okuli mu Byawandiikibwa. Beeraga nga abafaayo era abalumirwa mikwano gyabwe abali ku nsi, eno nga bwe babayingizaamu enjigiriza ez'obulimba ate nga za bulabe. Olw'okubanga oluusi boogera ebigambo ebituufu, era nga basobola n'okwogera eby'okubaawo, abantu olwo batandika okwesiga ebigambo byabwe, olwo ne baaniriza obulimba bwabwe ng'amazima ageetengeredde, gy'oba ago ge mazima ga Katonda aga Bayibuli. Amateeka ga Katonda baagavaako, Omwoyo ow'ekisa n'anyoomebwa n'omusaayi ogw'endagaano ne gutabalwa nti gwa nsonga. Emyoyo gya Setaani tegikkiriza nti Kristo Katonda era gyenkanyankanya Omutonzi awamu na gyo. Bwatyo Setaani nga yeekwese mu ngeri eno endala ne yeeyongera okulwana ne Katonda mu lutalo olwatandikira mu ggulu ne lutuuka ne ku nsi kwe Iwakamala emyaka kumpi nga kakaaga.

Bangi bagezaako okutwala obusamize buno nga obufuusa n'okubuzabuza bwe balaba abakola batyo. Naye newakubadde nga ebiva mu bulimba obwo bitera ne bikwekebwa okulabika nga amazima, naye era waliwo n'ebikolebwa amaanyi ga Katonda. Obulimba buno obwasibukamu obusamize obw'emirembe gino, tebwasooka kukolebwa bukalabakalaba bwa muntu, wabula okwo kwali kukola kwa bamalayika ba Setaani, abaasooka okugunjaawo obulimba obuzikiriza emyoyo. Bangi baakugwa mu mitego gya Setaani nga balowooza nti abantu be baagunjaawo obusamize olw'okwagala okunyaga bantu bannaabwe; nga bwe bamala ne balaba n'amaaso gaabwe ebikoleddwa ebitali bya bulijjo, babiraba nga amaanyi ga Katonda, olwo ne balimbibwa nga balowooza nti obwo buyinza bwa Katonda.

Abantu bano babuusa amaaso gaabwe okugajja ku bujulirwa bw'ebyawandiikibwa ebitukuvu we byogerera ku byewuunyo Setaani n'ababaka be bye byakola. Setaani ye yakoza abalaguzi ba Falaawo ne bakola ng'ebyo ebyakolebwa Katonda. Pawulo akikkaatiriza nti, amaanyi ga Setaani gakweyongera okweyoleka mu ngeri yeemu Kristo nga tanakomawo mulundi gwakubiri. Setaani wakukola "n'amaanyi gonna n'obubonero n'ebyamagero eby'obulimba, n'okukyamya kwonna okutali kwa butuukirivu" (2Abasessaloniika 2:9,10), Mukama waffe ng'anaatera okudda. Era n'omutume Yokaana ng'ayogera ku buyinza obukola ebyamagero ebirigenda nga byeyoleka wano ne wali mu nnaku ez'enkomerero agamba nti: "N'ekola obubonero obunene, era okussa omuliro okuva mu ggulu ku nsi mu maaso g'abantu. N'erimba abatuula ku nsi olw'obubonero bwe yaweebwa okukola." Kubikkulirwa 13:13,14. Obulimba obulagulwako wano si bwebwo obwa bulijjo. Abantu baakulimbibwa olw'ebyamagero ababaka ba Setaani bye balinako obuyinza okukola, so si lwakwefuula bwefuuzi.

Omulangira w'ekizikiza amaze ebbanga eddene nga yeefunyiridde okulimba abantu bonna, akozesa ebikemo bye mu magezi ag'ekitalo okulimba abantu ab'engeri ez'enjawulo ne mu ngeri ez'enjawulo. Abantu abakkiririza mu mpisa ez'obuwangwa abayita mu

busamize n'okweraguza asobole okubasuula mu mitego gye. Amagezi agaleetebwa obusamize g'ego omutume Yakobo g'ayogerako nti "si ge gakka okuva waggulu, naye ga mu nsi, ga buzaaliranwa, ga Setaani." Yakobo 3:15. Kyokka kino kitaawe w'obulimba agezaako okukikweka mu ngeri esoboka okusobola okuyisaawo ebigendererwa bye. Oyo eyajja eri Kristo mu ddungu ng'ayambadde ekitiibwa kya baseraafi ab'omu ggulu ayinze okumukema, ajja eri abantu mu ngeri esikiriza ng'afaanana ne malayika ow'omusana. Aleeta ebirowoozo ebisikiriza; asanyukira nnyo ebintu ebyomuwendo omunene era ebicamuukiriza; n'afuna n'abamuwagira olw'okwogera kwe obulungi. Acamuukiriza ebirowoozo omuntu okutambulira mu bifo ebyawaggulu, abantu ne bafuna amalala mu mitima gyabwe olw'amagezi ge balina okutuuka okunyooma Abeerawo emirembe gyonna. Ekitonde kino ekyekitalo ennyo ekyatuuka n'okutwala Omulokozi w'ensi ku lusozi oluwanvu ennyo ne kimulengeza obwakabaka bwonna obw'ensi n'ekitiibwa kya bwo, kyakukema abantu mu ngeri ng'eyo okusobola okuwabya okutegeera kw&pos;abo bonna abatetooloddwa buyinza bwa Katonda.

Setaani alimbalimba abantu leero nga bwe yalimbalimba Kaawa mu lusuku Adeni ng'ayogera ebigambo ebisikiriza, ng'akoleeza mu bo okwagala okufuna amagezi agatali mu buyinza bwe, ng'asiga okwegulumiza mu bo. Ekyo kye kyamuviirako okugwa olw'okwegomba ebibi bino, era afuba nnyo okubikozesa aleetere abantu bangi okuzikirira. "Nammwe muliba nga Katonda," bw'agamba, "okumanyanga obulungi n'obubi." Olubereberye 3:5. Obusamize buyigiriza "nti omuntu kye kitonde ekigenda nga kyeyongera okukulakulana; nti era yatondebwa kukula, okutuuka mu butaggwaawo, okusemberera obwakatonda." Nti era: "buli muntu yeekomako ku bubwe, so si mulala y'amukomako." "Ky'osalawo kye kibeera ekituufu, kubanga gwe weefuga.... Entebe efuga eri mu nda mu ggwe." Olumu omuyigiriza w'obusamize bwe yali "alinnyiddwako emizimu," yagamba nti: "Bantu bange, ffena twali bakatonda nga tetunagwa." Ate omulala n'agamba nti: "Kristo kye kitonde kyokka ekitukuvu era ekyatuukirira."

Bwebatyo bwe bawanyisa obutuukirivu era n'obutukuvu bwa Katonda ataggwaawo, oyo yekka agwanidde okusinzibwa; era ne bawanyisa obutukuvu bw'amateeka ge, ekigera kyokka ekyaweebwa omuntu, Setaani n'abiwanyiisaamu n'obwonoonefu bw'omuntu eyagwa nti yagwanidde okusinzibwa, era nga y'alina obuyinza yekka okusalawo n'okulamula empisa ezigwana. Kituufu kuno kukulakulana, naye si Iwakugenda waggulu, wabula okwo kuba kudda wansi.

Tteeka lya butonde erikwata ku kutegeera awamu ne mu bulamu obwomwoyo nti bwe tutunuulira ennyo ekintu tukyusibwa. Ebirowoozo bigenda biyingiza mpola ekyo ekibeera kiteekeddwako omwoyo. Biyiga era ne byefaananyiriza ekyo kye bisinga okwagala n'okusaamu ekitiibwa. Olwekyo omuntu taliyinza kusituka n'asinga obutukuvu bwe we bukoma, oba obulungi bwe wadde amazima g'ategeera. Okwerowoozaako bwe kiba nga ky'atwalira waggulu, talirowoozaayo kirala kigulumizibwa okusinga ku ekyo. Wabula,

abeera yeyongera kukka wansi. Ekisa kya Katonda kyokka kye kirina obusobozi okusitula omuntu. Naye bw'atayambibwako, ekkubo aba alina limu lyokka, lya kukka wansi.

Abaagala okwekkussa, abaagala amasanyu n'abeemalidde ku by'ensi, obusamize bweyoleka gye bali kyokka si mu ngeri yakyama nnyo okufaanana abafaayo era abasingako mu kutegeera; eri bo asinga kweyolekera mu ebyo bye beegomba. Setaani yeetegereza buli kabonero konna akalaga obunafu bw'omuntu, ne yeetegereza ebibi buli omu by'ayanguyirwa okukola, olwo n'ajjira mu kiseera nga buli kye yeetaaga weekiri okukkussa okwegomba kw'omubiri. Akema abantu okweyonoonesa ekisusse olw'obutegendereza mu ebyo ebirungi, batere banafuye emibiri gyabwe, amagezi gaabwe n'obulamu bwabwe obwomwoyo. Azikirizza bangi era akyazikiriza n'abalala nkumu okuyita mu kuyaayaana olw'okwagala okwekkussa, olwo n'atugumbula obutonde bw'omuntu yenna. Era olw'okwagala okutuukiriza omulimu gwe, kyava ayogera ng'ayita mu babaka be nti, "okumanya okutuufu kufuula omuntu oweddembe;" nti "buli ekiriwo, kye kisaana;" nti "Katonda tagenda kutuvunaana;" nti era "ebibi byonna ebikolebwa bikolebwa mu butamanya." Abantu bwe batuuka okukkiriza batyo nti okwegomba lye tteeka ekkulu, nti eddembe likuwa olukusa okukola ky'oyagala, nti era omuntu yeenenya yekka, kati olwo tuba twewunyiza ki bwe tulaba nga obulyake n'obwonoonefu bw'empisa butuzinzeeko ffenna? Abantu nkumu bayayaanira okutwala enjigiriza ezibawa eddembe okugondera okwegomba kw'omutima. Okwefuga n'okugumiikiriza ne bimalibwawo okwegomba, okuteesa kw'ebirowoozo n'emmeeme ne kuba ng'okwensolo, olwo Setaani n'ajaganya ng'ayooledde bangi abeeyita abagoberezi ba Kristo mu kitimba kye.

Kyokka waleme kubaawo alimbibwa olw'obulimba bw'obusamize. Kubanga Katonda awadde ensi omusana ogumala basobole okuzuula emitego gino. Nga bwe twasoose okulaba, endowooza eteekawo omusingi gw'obusamize erwanagana n'ekigambo kya Katonda. Bayibuli egamba nti abafu tebaliiko kye bamanyi; nti ebirowoozo byabwe bibula; nga tebakyalina mugabo mu ebyo ebikolebwa wansi w'enjuba; tebayinza kumanya ssanyu wadde okunyolwa mikwano gyabwe kwe baba batuuseemu wano ku nsi.

Ate ekirala, Katonda agaana engeri yonna eteekawo empuliziganya n'ebyo ebirowoozebwa okuba emyoyo gy'abafu. Waaliwo abantu abamu mu biseera by'Abaebbulaniya abaagambanga okufaananako n'abasamize b'omu biseera byaffe nti, boogera n'abafu. Kyokka "emizimu" gino egyalowoozebwanga nti giva mu

nsi ndala Bayibuli egyogerako nga "balubaale." (Laba Okubala 25:1-3; Zabbuli 106:28; lAbakkolinso 10:20; Kubikkulirwa 16:14.) Okusamirira balubaale, ekyo Bayibuli ky'eyogerako nti kyamuzizo eri Mukama, era nga Katonda yakigaana, eyagaananga yattibwanga. Abaleevi 19:31; 20:27. Ekiyitibwa okusamira kyonna kuba kunyooma. Waliwo n'abalowooza nti abantu okusobola okwetaba n'abafu nti ezo nfumo ezagunjibwa mu kiseera ky'ekizikiza. Obusamize obulina abagoberezi abali eyo mu nkumi n'enkumi,

mazima bukadde na bukadde, kati nga bukolebwa ne bannasaayaansi, obusamize obuzinze amakanisa, obusanyukirwa abakiise b'enkiiko z'amawanga, nga butuuse ne mu mbiri z'abakababaka - obulimba buno buzuukidde buzuukizi, kaakano nga bwambadde eddiba ddala, bwe bulogo obwavumirirwanga era ne buganiibwanga mu biseera ebyedda.

Bwe waba tewali bukakafu bulala bwonna obuyinza okulaga ekifaananyi ekituufu ku busamize, kino kyokka kimala eri Omukristaayo nti emyoyo emibi tegirabawo njawulo wakati w'obutuukirivu n'obubi, wadde wakati w'abatume ba Kristo abalungi era abatukuvu n'abaddu ba Setaani abasingayo okuba ababi. Setaani ategeeza eri ensi olw'abantu abasembayo okuba ababi abagambibwa nti bali mu ggulu, era nti bassibwamu ekitiibwa nti: "si kye kikulu ggwe okuba omwonoonefu; si kikulu ggwe okuba nga oli mukkiriza oba tokkiriza Katonda ne Bayibuli. Weeyise nga bw'oyagala; eggulu ge maka go." Abasamize kyebategeeza kye kino, nti: Buli muntu akola obubi aba mulungi mu maaso ga Mukama, era Mukama amusanyukira; oba nga mwebuuza nti Katonda omwenkanya ali ludda wa?" Malaki 2:17. Ekigambo kya Katonda kigamba: "Zisanze abo abayita ekibi ekirungi, n'ekirungi ekibi; abateeka ekizikiza mu kifo ky'omusana, n'omusana mu kifo ky'ekizikiza." Isaaya 5:20.

Abatume, nabo baatuuka n'okulimbibwa emyoyo gino egy'obulimba, ne bakubagana empawa mu ebyo bye baawaandiika nga baluŋŋamizibwa Omwoyo Omutukuvu bwe baali ku nsi. Baawakanya Katonda okuba nga y'ensibuko ya Bayibuli, bwebatyo ne bamenya omusingi gw'essuubi ly'Obukristaayo era ne bazikiza omusana ogumulisa ekkubo erigenda mu ggulu. Setaani ayagala okutegeeza ensi nti Bayibuli nfumo ezagunjibwa, oba nti kitabo ky'abantu abakyali abato, nga kaakano kirabibwa nga ekitakyali ku mulembe. Kati olwo ekigambo kya Katonda n'akiwanyisaamu n'obusamize. Guno gwe mukutu gw'alinako obuyinza bwonna; era okuyita mu ggwo ensi yonna ayinza okugikozesa ky'ayagala. Ekitabo ekigenda okumusaliza omusango ye n'abagoberezi be, n'akisiikiriza ng'akiteeka wekitalabikira; Omulokozi w'ensi n'amufuula okuba omuntu waabulijyo. Era ng'abaserikale ba Luumi abaali bakuuma entaana ya Yesu bwe baasaasaanya obulimba bakabona n'abakadde bwe baabakuutira okwogera bawakanye okuzuukira kwe, n'abakkiririza mu byamagero ebikolebwa Setaani bwe bagezaako okukola nga bakiraga nti si kikulu nnyo Omulokozi waffe okuba nga mulamu. Olwo bw'amala okuteeka Yesu waatayinza kulabikira bulungi, olwo abantu ne bassa amaaso ku byamagero ye by'akola, nga bw'agamba nti bino bisukkuluma ku ebyo Kristo by'akola.

Ky'amazima, obusamize bugenze bukyusa enfaanana ya bwo bufaanane Obukristaayo nga bwe bubikka ku bikolobero ebimu. Naye enjogera ya bwo okusinziira ku ebyo ebizze byeyoleka, ezze etegerekeka okumala emyaka mingi, era mu yo mwolabira empisa ze nga bwe zifaananira ddala. Enjigiriza ze zino teziyinza kukisibwa wadde okwegaanibwa.

Bw'obwetegereza mu bissera bino, bulabika nga obutali bubi nnyo nga bwe bwali mu kusooka, kyokka bwa bulabe nnyo kubanga bukola mu ngeri ya lukujjukujuu mwe bulimbira. Wadde nga mu kusooka bwasooka ne buwakanya Kristo ne Bayibuli, ennaku zino bweraga nga bukkiriza byombi. Bayibuli ennyonnyolwa mu ngeri esanyusa omutima ogutazzibbwa buggya, olwo amazima agagirimu ne gamalwamu ensa. Okwagala ne kwogerwako nga y'empisa ya Katonda enkulu, kyokka ne kufeebezebwa okutuuka ku kucaamuukiza abantu nga tokyayinza kulabawo njawulo wakati wa bulungi n'obubi. Obutuukirivu bwa Katonda, bw'akyawamu ekibi, ebiragiro ebiri mu mateeka ge amatukuvu, ne bijjibwako amaaso. Abantu ne bayigirizibwa amateeka ekkumi kyokka nga tegalina maanyi ku bo. Enfumo ezisanyusa okuwulira, ne zitwala ebirowoozo byabwe, abantu ne bakyawa Bayibuli ekola omusingi gw'okukkiriza kwabwe. Kristo akyegaanibwa nga mu kusooka; kyokka Setaani azibye amaaso g' abantu nga tebayinza kulaba bulimba buno.

Batono nnyo abamanyidde ddala amaanyi g'obulimba bw'obusamize n'akabi akali mu kuwambibwa amaanyi gano. Bangi babuyingiramu Iwa kwagala kwesanyusa. Tebalina kye babutegeerako, era nga singa bafumiitiriza nti bali mu kweteeka mu bufuge bwa myoyo gino emibi, bandijjudde entiisa. Wabula basalawo okutambulira mu kkubo lye baziyizibwa okutambuliramu, olwo omuzikiriza n'akozesa obuyinza bwe bwonna abakozese ky'ayagala. Ne kamala kabatanda ne bakkiriza okugondera ebiragiro bye, olwo ng'amaze okubawamba. Kati olwo kiba kizibu nnyo okuwaguza ne bava mu bulimba bwe nga beesigamye ku maanyi gaabwe. Tewali kirala kyonna wabula amaanyi ga Katonda, agabaweebwa nga bayise mu kusaba okwamaanyi mu kukkiriza, ge gayinza okulokola emyoyo gino egyagwa mu kyambika.

Abo bonna abasalawo okwonoona obulamu bwabwe, oba ne bakola ekibi mu bugenderevu, baba beeyitira bokka bikemo bya Setaani. Beeyawula okuva ku Katonda era ne ku bamalayika be ababakuuma; olwo omubi bw'aleeta obulimba bwe, baba tebalina bukuumi era bwebatyo ne bawambibwa. Abo bonna abakola batyo nga beeteeka mu buyinza bwe, bayinza obutamanya wa gye bagenda. Setaani bwamala okubawangula, olwo abakozesa ng'ababaka be okulimba abalala nabo bagwe mu kuzikirira.

Isaaya nnabbi agamba nti: "Era bwe babagambanga nti mubuuze abo abaliko emizimu n'abafumu, abalira ng'ennyonyi era abajoboja: eggwanga tekirigwanira kubuuza Katonda waabwe? Ebigambo by'abalamu bandibibuuzizza bafu? Tudde eri amateeka n'obujulirwa! Oba nga teboogera ng'ekigambo ekyo bwe kiri, mazima obudde tebugenda kubakeerera." Isaaya 8:19,20. Singa abantu babadde bakkiriza okutwala amazima nga bwe gayigirizibwa mu Byawandiikibwa agakwata ku butonde bw'omuntu n'ekituuka ku muntu ng'afudde, bandisobodde okulaba mu ebyo obusamize bye bwogera ne bye bukola okukola kwa Setaani mu maanyi ge n'obubonero n'ebyamagero eby'obulimba. Mu kifo ky'okugondera eddembe eriweebwa abantu okusinga okwemalira ku by'omubiri, ne beegaana ebibi bye

basinga okwagala, bangi baziba amaaso gaabwe baleme okulaba omusana ne batambula nga beeyongerayo, nga tebafuddeeyo na kukulabula okubaweebwa, eno nga Setaani bw'ayongera okubasibira mu kitimba kye okubazikiriza. "Kubanga tebakkirizza kwagala mazima, balyoke balokoke," bwatyo "Katonda kyava abasindikira okukyamya okukola, bakkirize eby'obulimba." 2Abasessaloniika 2:10,11.

Abo abawakanya enjigiriza z'obusamize, bali mu kulumba so si bantu bokka, naye Setaani ne bamalayika be. Bali mu kumeggana n'amagye g'emyoyo emibi, egy'abakungu, egy'ab'obuyinza, n'egy'abafuzi egy'omu bbanga. Setaani si wakukkiriza kufiirwa wadde akatundu akamu ak'ettaka wabula ng'asindikiriziddwa n'obuyinza bw'ababaka abava mu ggulu. Abantu ba Katonda kibagwanira okumwanukula nga n'Omulokozi waffe bwe yakola n'ebigambo bino nti: "Kyawandiikibwa." Setaani asobolera ddala okujuliza mu Byawandiikibwa leero nga bwe yakolanga ne mu biseera bya Kristo, era wakunyoola enjigiriza ze asobole okunyweza obulimba bwe. Abo abanaayinza okuyimirirawo mu kiseera kino eky'obulabe kibagwanira okwetegerera bo ku bwabwe obujulirwa bw'Ebyawandiikibwa.

Bangi bajja kulabikirwanga emyoyo gino emibi nga gijjira mu bifaananyi by&pos;abeŋganda zaabwe oba mikwano gyabwe nga gyogera ebigambo ebyobulabe ennyo ddala ate ebiwabya. Gijya kulaga nga bwe gibalumirwa ennyo n'okukola ebyewunyisa mu maaso gaabwe okunyweza obulimba bwa gyo. Kitugwanira okuba abeteefuteefu okugiwakanya n'amazima ag'ekigambo kya Katonda nti abafu tebaliiko kye bamanyi era nga ebyo ebirabika gy'emyoyo gya Setaani.

Ebbanga si ddene tugenda kuyingirira "ekiseera eky'okukemebwa, ekigenda okujja ku nsi zonna, okukema abo abatuula ku nsi." Kubikkulirwa 3:10. Abo bonna abalina okukkiriza okutanywezeddwa bulungi mu kigambo kya Katonda bajja kugwa mu bulimba era bawangulibwe. Setaani akola "n'okukyamya kwonna okutali kwa butuukirivu" okuwamba abaana b'abantu, era obulimba bwe bwakugenda nga bweyongera. Kyokka atuuka ku kye yeetaaga abantu bwe baakkiriza okugondera ebikemo bye. Bonna abanoonya mu buwombeefu okutegeera amazima era nga bafuba okulongoosa emyoyo gyabwe okuyita mu kubeeranga abawulize, nga bakola kye basobola okweteekerateekera olutalo, baakuweebwa obukuumi mu Katonda ow'amazima. "Kubanga weekuuma ekigambo eky'okugumiikiriza kwange, era nange ndikukuuma obutayingira mu kiseera eky'okukemebwa" (Olunny. 10), Omulokozi bwe yasuubiza. Mangu nnyo waakuweereza bamalayika bonna okuva mu ggulu bakuume abantu be okusinga okuleka omwoyo ogumu bweguti ogulina obwesige mu ye okuwangulibwa Setaani.

Nnabbi Isaaya atulaga bulungi obulimba obw'ewunyisa obulituuka ku babi, nga beerimba bokka nga bwe balina obukuumi era nga tebalina kiyinza kubatuukako nti: "Kubanga mwogedde nti tulagaanye endagaano n'okufa, era tutabaganye n'amagombe;

ekibonyobonyo ekyanjaala bwe kiriyitamu, tekiritutuukako; kubanga tufudde eby'obulimba ekiddukiro kyaffe, era twekwese wansi w'obukuusa." Isaaya 28:15. Abamu ku bantu aboogerwako wano mwe muli abaasalawo okugugubya emitima gyabwe, abeegumya nga beeteekamu essuubi nti omwonoonyi talibonerezebwa; nti abantu bonna, si nsonga boonoonefu kyenkana ki, baakuweebwa ebifo ebyekitiibwa mu ggulu, babeere nga bamalayika ba Katonda. Naye era waliwo n'abo abakola endagaano enywevu n'okufa ne bategeeragana n'amagombe, abagaana amazima agaweebwa okuva mu ggulu, ago agakuuma abatuukirivu ku lunaku lw'ekibonyoobonyo, nga bafudde eby'obulimba bwa Setaani ekiddukiro - kwe kubuzaabuza kw'obusamize.

Ekisinga okwewunyisa bwe buzibe bw'amaaso obuli mu bantu aboomulembe guno obutayogerekeka. Abantu nkumi na nkumi bagaana ekigambo kya Katonda nga bagamba nti tekikkirizika, kyokka ne bayayaana nga batwala obulimba bwa Setaani. Abantu ababuusabuusa n'abasekerezi banenya nnyo abo abaagala okwetwalira ekyokulabirako ky'okukkiriza kwa bannabbi n'abatume nga babasekerera okubawugula okujja ebirowoozo byabwe ku Byawandiikibwa ebyogera ku Kristo n'enteekateeka y'obulokozi, n'ekiruyi ekirisasulwa abo abagaanyi okwetwalira amazima. Baleeta okutya mu birowoozo by'abantu abato mu kukkiriza, abanafu era abakyakkiririza mu malogo ne batakkiriza kigambo kya Katonda n'okugondera ebiragiro ebiri mu mateeka ge. Babagumya nga balinga ddala abaakola endagaano n'okufa ne bategeeregana n'amagombe - nga kiringa abaateekawo omuziziko omugumu ddala era ogutayitamu kintu kyonna nga guli wakati waabwe ne n'ekiruyi kya Katonda. Tewali kintu kyonna kiyinza kuleeta kutya mu bo. Bonna bali mu mikono gya mukemi, nga beegasse nnyo nnyini ddala, era bonna basaabaanye ebirowoozo bye nga tebakyalina maanyi wadde obusobozi okukutula ekitimba kye.

Setaani amaze ebbanga ddene nga yeeteekateeka okukola olulumba olusembayo okulimba ensi. Omusingi gwe yakola yaguteekawo Iwe yakakasa Kaawa mu lusuku Adeni nti: "Okufa temulifa." "Kubanga olunaku Iwe muligulyako, amaaso gammwe lwe galizibuka, nammwe muliba nga Katonda, okumanyanga obulungi n'obubi." Olubereberye 3:4,5. Agenze azimbira ku musingi ogwo obulimba bwe okugutuusa ku busamize. Tanaba kutuukira ddala kigendererwa kye kyennyini; kyokka ajja kukituukako mu nnaku ze ezisemberayo ddala. Nnabbi agamba nti: "Ne ndaba... emizimu emibi esatu, nga giri ng'ebikere: kubanga gye mizimu gya balubaale, egikola obubonero; egigenda eri bakabaka b'ensi zonna, okubakuŋŋaanya eri olutalo olw'oku lunaku olukulu olwa Katonda, Omuyinzaweebintu byonna. Kubikkulirwa 16:13,14. Okujjako abo bokka abanaakuumibwa amaanyi ga Katonda, okuyita mu kukkiriza ekigambo kye, ensi yonna yakumalibwawo ng'eggweera mu bulimba buno. Abantu baanguwa mbiro nga babuguyazibwa n'obukuumi obutaliimu, we balizuukukira nga bali mu kufukibwako kiruyi kya Katonda.

Bw’ati bw’ayogera Mukama Katonda, nti: “Era ndifuula omusango okuba omuguwa ogugera, n’obutuukirivu okuba omuguwa ogutereeza: n’omuzira gulyerera ddala ekiddukiro eky’omulimba, n’amazzi galyanjaala mu kifo ky’okwekwekamu. N’endagaano gye mwalagaana n’okufa eriuulukuka, so n’okutabagana kwammwe kwe mwatabagana n’amagombe tekulinywera; ekibonyobonyo ekyanjaala bwe kiriyitamu ne kiryoka kibalinnyirira wansi.” Isaaya 28:17,18.

Essuula 35 — Eddembe Ly&pos;okusinza Likangibwa

Eddiini y'Abaluumi esanyukirwa nnyo Obupulotestanti ensangi zino okusinga mu myaka egyo egyayita. Ensi ezo ezitaliimu nnyo Bukatoliki, nga n'obwapapa bufuba okuteekawo emirembe okusobola okufuna we businziira, mweyongeddemu nnyo embeera y'obutaffaayo ku njigiriza ezaawula ekkanisa ezadda obuggya ku ezo ez'obuyinza bw'obwapapa; nga n'ekirowoozo ekigenda kikula mu bo kye kino nti, anti tetulina nnyo bitwawula nga bwe tulowooza, era nga ne bwe wabaawo kye twefiiriza, kyakutusembeza ku kutegeregana ne Luumi. Waliwo ekiseera Obupulotestanti we bwassiza ennyo ekitiibwa mu ddembe ly'okusinza eryagulibwa n'omuwendo omunene ddala. Baayigirizanga abaana baabwe okukyawa obwapapa era nga bakitwala nti okwagala okuteekawo emirembe ne Luumi kuba kujeemera Katonda. Naye leero nga waliwo enjawulo nnene nnyo mu bigambo ebyogerwa!

Abawolereza obwapapa bagamba nti ekkanisa y'e Luumi ezze ewayirizibwa era nga n'Obupulotestanti buyinza okutunuulira ebyogerwa nga ebituufu. Era bangi ne bagamba nti si kyabwenkanya okusalira ekkanisa ya Luumi leero omusango olw'ebikolobero n'ebyennyamiza bye yakola bwe yali nga yeefuga mu byasa by'emyaka eby'obutamanya era ebyali eby'ekizikiza. Bawolereza obutemu bwe yakola nga bagamba nti bwasibuka ku bukopi obungi obwali mu bantu mu biseera ebyo era nga bagamba nti obugunjufu obuliwo ensangi zino nti bukyusizza nnyo endowooza ze.

Naye abantu bano beerabidde ebigambo ebizze byogerwa obwapapa kaakano emyaka lunaana egiyise nti obwapapa tebuwaba? Ebyo bw'obiteeka ku bbali, ebigambo bino byaddamu ne binywezebwa mu kyasa ekyekkuminomwenda mu maanyi amayitirivu okusingako ne mu kusooka. Ekkanisa y'e Luumi bw'ekikkaatiriza nti "yo tewaba ; era nga teriwaba, okusinziira ku Byawandiikibwa," (John L. von Mosheim, Insititute of Ecclesiastical History, book 3, century II, part 2, chapter 2, section 9, note 17), olwo eyinza etya okulekayo enkola kweyatambuliranga mu mirembe egyayita?

Ekkanisa y'e Luumi terirekayo kwogera nti yo tewaba. Byonna by'ezze ekola ng'eyigganya abo bonna abazze bawakanya enjigiriza zaayo ebadde etegeeza nti yo ye eri mu mazima; kati olwo teyinza kuddamu bikolwa ng'ebyo singa eweebwa omukisa? Singa enkola etambulira ku mateeka eteekebwawo zi gavumenti emala n'egibwawo Luumi n'eddayo okufuna obuyinza bwe yalina, ejja kwanguwa mbiro okuzaawo obufuzi obwekyuma n'okuyigganyanga abantu.

Omuwandiisi omu omumanyifu ayogera ku ndowooza y'obwapapa ku kye bulowooza ku ddembe ly'okusinza n'obubi obuyinza okutuuka ku Amerika olw'enkola ze zeyateekawo nti:

“Waliwo bangi abalina endowooza ebaleetera okutya eddiini y’obukatoliki mu Amerika ng’esibuka ku bukyayi oba olw’okweyisa ng’abaana abato. Abantu abo tebanalaba wadde okuzuula ekiri mu mpisa ne mu ndowooza y’obukatoliki so nga kyabulabe eri eddembe lye tulina. Nsamba tusooke twetegereze agamu ku mateeka okufugirwa gavumenti yaffe n’amateeka g’ekkanisa y’e Luumi.

“Ssemateeka wa Amerika anyweza eddembe ly’okusinza. Tewali kirala kyonna kisinga nsonga eno. Papa Pius IX, mu bbaluwa ye gye yawandiika nga 15, Agusito, 1854, yagamba nti: ‘Enjigiriza zino ezitaliimu nsa era eziwabya nga zirwanirira eddembe ly’okusinza za butwa nnyo - oyo ye nnamuginga asingayo okuba omubi era agwanira okutiibwa mu ggwanga.’ Papa y’omu mu bbaluwa ye gye yawandiika nga 8 Desemba, 1864,—yakolimira ‘abo bonna abalwanirira eddembe ly’obuntu awamu n’ery’okusinza,’ era n’abo ‘abagamba nti ekkanisa tegwanira kukozesa maanyi ng’ekulembera.’

“Luumi okulabika ng’ey’emirembe mu Amerika tekitegeeza nti yakyuka mu mutima. Erabika nga ey’ekisa naye Iwakubanga terina kyakukola. Omulabirizi O’Connor yagamba: ‘Eddembe ly’okusinza lisobola okubeerawo singa teriteekawo bulabe n’Obukatoliki.’.... Ssabalabirizi w’e St. Louis olumu yagamba nti: ‘Obutakkiriza n’okuva ku mazima musango gwa nnaggomola; era mu nsi z’Obukatoliki, nga mu Yitale ne Sipeyini abantu bonna gye bali nga Bakatoliki, era nga n’eddiini y’Obukatoliki nkulu nnyo mu mateeka agafuga ensi ezo, obonerezebwa nga azzizza emisango emirala gyonna.’...

“Kaliddinaali, ssabalabirizi na buli mulabirizi mu kkanisa y’Abakatoliki akola ekirayiro ky’okubeeranga omuwulize eri papa, era nga kirimu n’ebigambo bino: ‘Abava ku mazima n’abaleeta okweyawulayawulamu era n’abalabe ba mukama waffe ayogeddwako (papa), oba abo abalimuddira mu bigere, nja kufubanga okulaba nga mbayigganya n’okubawakanyanga.’ ” - Josiah Strong, Our Country, ch. 5, pars. 2-4.

Kyamazima, mu kkanisa y’e Luumi mulimu Abakristaayo abamazima. Era nkumi na nkumi baweereza Katonda okusinziira ku musana ogusingayo gwe balina. Olw’okubanga tebaweereddwa mukisa kwesomera kigambo, bwekityo tebayinza kuzuula mazima gasingako. Tebazuulanga njawulo eri wakati w’okuweereza mu mutima ogwamazima n’okutuukiriza obutuukiriza emikolo. Katonda atunuulira emyoyo gino era n’agisaasira, nga bayigiriziddwa okuba abakkiriza mu ddiini ebuzaabuza era etekkusika. Kyokka waakubateerawo omusana ogunaasensera nga guwagaanya okuyita mu kizikiza ekibeetoloodde. Waakubabikkulira amazima ago agali mu Kristo, era bangi bagenda kusalawo beegatte ku bantu be.

Luumi n’enkola ze tebatabaganangako na njiri ya Kristo wadde mu biseera bino oba ebyo ebyayita. Obupulotestanti buli mu kizikiza ddala, singa si bwekiri bandirabidde ku bubonero buno obulanga ebiseera. Ekkanisa ya Luumi etuuse wala mu nteekateeka ko n’enkola ze. Ekozesezza buli ngeri yonna okugaziya n’okwongera amaanyi ga yo nga

yeetekerateekera olutalo olwamaanyi ddala wakati mu bumalirivu ensi yonna edde mu mikono gye, ezeewo okuyigganya n'okusaabulula ebyo byonna ebyateekebwawo Obupulotestanti. Obukatoliki bugenda buwangula ku buli luuyi. Ggwe labira ku bungi bw'amakanisa ga yo agagenda geeyongera buli lukya mu nsi z'Obupulotestanti. Laba amatendekero n'amasomero ga yo nga bwe gafunye etutumu mu Amerika era nga Abapulotestanti be bagawagira. Laba obusamize bwe bweyongedde mu Bungereza n'abeeyongera okwegatta ku Bukatoliki. Abalumwa mu mwoyo olw'enjiri eyamazima ka bazuukusibwe olwa bino ebirabwa ko.

Abapulotestanti bayingiridde era ne bawagira obwapapa; bekkiriranyizza era ne bekkakkanya ekintu ekyewunyisizza obwapapa ne balemererwa n&pos;okukitegeera. Abantu bazibye amaaso gaabwe ne batalaba mpisa za Luumi wadde okulaba obubi obuyinza okuva mu kwewaŋŋamya kwe. Abantu kibagwanira okuzuukusibwa bawakanye ebigendererwa by'omubi ono mu mbuga z'amateeka n'eddembe ly'obuntu.

Abapulotestanti bangi bagamba nti eddiini y'ObukatoIiki tesikiriza era nti okusinza kwabwe kusumagiza, mikolo bukolo omutali makulu. Wano we bakolera ensobi. Newakubadde nga eddiini y'Abaluumi yazimbirwa ku bulimba, kyokka si nkakanyavu nti tesikiriza. Okusinza mu kkanisa y'e Luumi mukolo gwa kitiibwa nnyo nnyini ddala. Buli kikolebwa, kikolebwa mu ngeri ya kitiibwa okusikiriza n'okusamaaliriza abantu ne batuuka n'okubulwa kye boogera. Amaaso gasamaalirira. Anti amakanisa ag'ekitiibwa, ennyiriri z'abaweereza, alutaali eza zaabu, amasabo agatimbiddwa, ebifaananyi ebisiige, n'ebibajye ebiwunde obulungi ddala biwamba ebirowoozo olw'obulungi obutuukiridde. Amatu nago gatwalibwa. Ennyimba tezenkanika. Amaloboozi amalungi okuva mu nnanga nga gasitukira wamu n'amaloboozi g'abantu nga galinnya mu bitikkiro ne mu busolya bwa zi lutikko, tebiyinza butawamba n'okusamaaliriza ebirowoozo.

Ekitiibwa kino ekyokungulu awamu ne misa ez'ekitibwa ebikudaalira obukudaalizi emyoyo emirwadde egiri mu kwetaaga, bwe bukakafu obulaga obulyake obuli mu nda. Eddiini ya Kristo teyetaaga ebyo eryoke ewaanibwe abagiraba. Obukristaayo obwamazima bulabibwa nga butuukiridde era nga bwagalibwa Iwa musana ogwaka nga gugimulisaako okuva ku musaalaba nga tekyetaagisa kugiteekako majjolobera eryoke erage amazima agagirimu. Obulungi obuva mu butukuvu, obuteefu n'omwoyo omuwombeefu, bye by'omuwendo omungi mu maaso ga Katonda.

Ekifaananyi okutangalijua tekitegeeza nti kitukuvu ekigwanidde okussibwamu ekitiibwa. Ebirowoozo bulijjo bifumiitiriza ku bintu nga bino ebirungi ddala kyokka nga bya nsi bya mubiri. Setaani abikozesa nnyo okwerabiza abantu ebintu by'omwoyo, bajje amaaso ku ebyo ebigenda okujja, obulamu obutafa n'okubajja ku muyambi waabwe ow'olubeerera batunuulire nsi eno yokka.

Eddiini ey'oku ngulu esikiriza nnyo abagiraba naddala abatanakyuka mu mutima. Ekitiibwa ekirabikira mu kusinza kw'eddiini y'Abakatoliki kireetera okusikirizibwa n'okwewuunya era abantu bangi ne balimbirwa mu kyo; olwo ne batunuulira ekkanisa y'e Luumi nga gwe mulyango gwennyini oguyingira mu ggulu. Era tewali okujjako abo bokka abasimbye ebigere byabwe ku lwazi olunywevu olw'amazima, era abalina emitima egiziddwa obuggya n'Omwoyo wa Katonda, abayinza okuwona obulimba bwe. Enkumi n'enkumi z'abantu abatanamanya Kristo nga bw'akola baakukkiriza obulimba buno obw'ekifaananyi ekyokungulu eky'okutya Katonda naye nga beegaana amaanyi gaakwo. Eddiini efaanana ng'eyo yeesinga okwegombebwa abantu abasinga obungi.

Ekkanisa y'e Luumi okwogera nti erina obuyinza okusonyiwa ebibi kireetera abakkiriza ba yo okuwulira ng'abalina eddembe okwonoona; era n'ekiragiro ky'okwatula singa kikolebwa awatali Keleziya kusooka kukuwa lukusa na kyo kiringa ekyongera okuwa ebbeetu obubi okusasaana. Era buli muntu yenna afuukaamirira omuntu eyagwa, n'atandika okumwatulira ebyama by'ebirowoozo bye n'okufumiitiriza kw'omu mutima gwe, aba yeemalamu yekka ak'obuntu n'okwonoona ekitiibwa ky'omwoyo gwe. Bw'atandika okwanjululiza omusasedooti ebibi bye, - omuntu asobya, eyayonoona alina omubiri ogufa, so nga emirundi mingi ayonoonebwa n'okunywa omwenge awamu n'obwenzi, - aba yessizza yekka wansi, n'ekivaamu naye kwe kukolebwako ebyensonyi. Ebirowoozo bye engeri gye bitunuuliramu Katonda essibwa wansi okwenkanankana n'omuntu eyagwa, kubanga omusasedooti y'ayimirirawo nga Katonda mu maaso g'omuntu. Okwatula kuno

okufeebya omuntu ng'ayatulira muntu munne y'ensulo ey'ekyama eze ng'ekulukusa obubi obusinga obungi omuvudde ensi okugwagwawala nga kigyetaagisa okuzikirizibwa. Kyokka ye oyo ayagala okwekkusa olw'obuluvu, kimusanyusa okulaba nga omuntu ayatulira muntu munne ow'omubiri ogufa okusinga okuggulira Katonda oluggi Iw'omwoyo gwe. Omuntu kimwanguyira nnyo okwebonereza okusinga okulekayo okukola ekibi; era kyangu nnyo okubonereza omubiri ng'ogwambaza ebikutiya ebikadde n'okugukuba omwenyango nga bw'ogusiba ne mu njegere ezirumya okusinga okukomerera okwegomba kw'omubiri ku musaalaba. Omubiri kigwanguyira okwetikka ekikoligo ekizito okusinga okukakkana omuntu n'afukaamirira ekikoligo kya Kristo.

Waliwo bingi ebifaanagana wakati w'ekkanisa y'e Luumi n'ekkanisa y'Abayudaaya eyaliwo mu kiseera Kristo we yasookera okujjira. Wadde nga Abayudaaya baasambiriranga buli kiragiro ekiri mu mateeka ga Katonda mu ngeri ey'ekyama, beeraganga nga bagakuuma butiribiri, nga bagataddeko obukwakkulizo n'obulombolombo ekyakalubirizanga n'okulumya abantu okugawulira. Nga Abayudaaya bwe beeraganga nti basaamu ekitiibwa amateeka, n'Abaluumi bwe bagamba nti basaamu ekitiibwa omusaalaba. Basinza akabonero k'okubonaabona kwa Kristo, wadde nga mu nda yaabwe bagaana oyo akabonero gwe kasonga ko.

Abakkiririza mu papa basimba emisaalaba ku buli awali ekkanisa, ku buli alutaali era ne ku buli kyambalo kye baambala. Buli wamu osangawo akabonero k'omusaalaba. Omusaalaba gussibwamu ekitiibwa eky'oku ngulu era ne gusuusuutibwa nnyo buli wantu. Kyokka enjigiriza za Kristo zo ne ziziikibwa wansi mu nkuyanja y'obulombolombo omutali makulu, mu ntaputa z'ebyawandiikibwa ez'obulimba n'okwekuuma obutiribiri obutakola nsobi. Ebigambo by'Omulokozi bye yategeezanga Abayudaaya bannanfuusi, bikyategeezebwa mu maanyi ge gamu eri n'abakulembeze b'ekkanisa ya Luumi leero, nti: "Era basiba emigugu egizitowa egiteetikkika, bagitikka abantu ku bibegabega; naye bo bennyini tebaagala kuginyeenyaako n'engalo yaabwe." Matayo 23:4. Emyoyo egifuba ne gikuumibwanga wakati mu ntiisa nga gitya ekiruyi ky'okusobya ku Katonda, eno nga abanene mu kkanisa bwe bali mu kwejalabya n'okwesanyusa.

Okusinza ebifaananyi n'eŋŋumbaguba z'abafu, okwegayirira abatukuvu ko n'okusinza papa ze zimu ku nkwe za Setaani z'akozesa okuggya ebirowoozo by'abantu ku Katonda ne ku Mwana we. Afuba okubaggya ku oyo yekka mwe bayinza okufunira obulokozi olw'okwagala okutuukiriza ekigendererwa kye eky'okubazikiriza. Era waakubakyusa ensingo batunuulire ekintu ekirala kyonna ekiyinza okudda mu kifo ky'Oyo eyagamba nti: "Mujje gye ndi, mmwe mwenna abakooye era abazitoowereddwa, nange nnaabawummuza." Matayo 11:28.

Setaani afuba buli kiseera okulimbisa Katonda, n'okubuzaabuza ekibi, awamu n'ensonga enkulu ezikwata ku lutalo olunene. Obulimba bw'akozesa bukendeeza obuvunaanyizibwa omuntu bw'alina eri amateeka ga Katonda bw'atyo n'aba ng'afunye olukusa okwonoona. Ate ku luuyi olulala ne buleetera abantu okutwala endowooza enkyamu ku Katonda balyoke bamutye era bamukyawe okusinga okumuwa okwagala kwabwe. Obukambwe ye bw'alina abulaga nga obuva ew'Omutonzi; yabuyingiza mu nkola zonna ez'eddiini era ne bulabikira ne mu kusinza okw'engeri ezitali zimu. Bwebityo ebirowoozo by'abantu ne bizibwa

amaaso, awo Setaani n'abazza ku luuyi Iwe okulwanyisa Katonda. Era Setaani bwe yanyoola endowooza z'abantu ze baalina ku Katonda, amawanga amakafiiri gaatuuka n'okulowooza nti okusaddaaka omuntu ba Katonda lwe bayinza okubakwatirwa ekisa; olwo ne bakola obukambwe obutayogerekeka mu kusinza ebifaananyi ebitali bimu.

Ekkanisa y'e Luumi bwe yagatta okusinza kw'obukaafiiri n'Obukristaayo, olwo, okufaanana n'obukaafiiri nga bwe bwalimbisa empisa za Katonda, n'etandika okukola obukambwe obutagambika. Mu biro Luumi we yafugira baali bagunjizaawo engeri z'okubonyaabonyamu abantu babawalirize okukkiriza enjigiriza ze. Abaagananga okugodera ebiragiro bye baayokerwanga ku miti. Waalingawo ekittabantu ku mutindo ogwa waggulu ogutaliyinza kumanyika okutuusa Iwe kiryebikkula ku lunaku lw'enkomerero. Abanene mu kkanisa baayigirizibwa wansi w'omuyigiriza omukulu

Setaani ne bagunja engeri z'okulumya nga babonyabonya omuntu naye nga tebasse bulamu bwe. Era emirundi mingi ne baddangamu okubonyabonya omuntu ono okutuusa nga takyayinza kugumiikiriza, oba okutuusa Iwe yalemererwanga n'afa, nga kimusingira okufa okusinga okuba omulamu.

Ebyo bye byatuukanga ku baawakanyanga Luumi. So ng'ate eri abagikkiririzaamu yababonyabonyanga n'okubalumyanga enjala, nga balumyanga emibiri gyabwe mu buli ngeri yonna esoboka. Basajjabatu ne bakazibatu ne bamenyanga amateeka ga Katonda ag'obutonde olw'okwagala okufuna okusaasirwa okuva mu ggulu. Baayigirizibwanga okweyawula ne mikwano gyabwe mwe bandifuniddenga emikisa n'okusanyuka nga bali ku nsi. Empya z'ekkanisa ne zijjulanga obukadde n'obukadde bw'abantu nga bali mu kufuba okumalawo okwegomba kw'omubiri, nga bazibiikiriza ebirowoozo n'ebikolwa byonna eby'ekisa bye bandikoze eri bantu bannaabwe si kulwa nga basobya ku Katonda.

Kitugwanira kutunuulira byafaayo by'Abaluumi bwetuba twagala okutegeera obulungi obukambwe bwa Setaani era nga bw'ali omumalirivu, obukambwe bw'azze ng&pos;akola okumala ebikumi n'ebikumi by'emyaka, so si mu abo abatanategeera Katonda, naye wakati mu nsi z'Obukristaayo. Okuyita mu bulimba buno obunene ddala, omulangira w'ekizikiza mwasobodde okutuukira ku kigendererwa kye eky'okuswaza erinnya lya Katonda n'okutuusa obubi ku muntu. Era tusobola bulungi okutegeera engeri gye yakwawamu Bayibuli nga tulabira ku bwe yefuula n&pos;alabikira mu kifaananyi ky'abakulembe b'ekkanisa asobole okutuukiriza omulimu gwe okuyita mu bo. Ekitabo ekyo bwe kisomebwa, kibikkulira omuntu Katonda nga bw'ali omusaasizi era ajjudde okwagala; okuyita mu kyo osobola okulaba nga Katonda tatikka muntu migugu gino egizitowa. Kye yeetaaga kyokka gwe mutima ogumenyese era ogubooneredde, omuwombeefu n'omwoyo ogw'obuwulize.

Kristo talina waatulagirako mu bulamu bwe nti abasajja n'abakazi kibagwanira okweggalira mu bigo basobole okusaanira eggulu. Era tayigirizangako nti omuntu kimugwanira okuggwaamu ekisa n'okwagala. Omutima gw'Omulokozi gwajjula okwagala okw'omuyiika. Omuntu gyakoma okusemberera obutuukirivu, gyakoma okuwulira nga akwatibwako, gyakoma okulaba obubi bw'ekibi, era gyakoma okulumirwa abanyigirizibwa. Papa yeteegeeza nga bwali omukiise wa Kristo; naye empisa ze oyinza kuzigerageranyiza wa ku ezo ez'Omulokozi waffe? Kristo yamanyibwako ng'omuntu asibira bantu banne mu makomera oba okubasibira ku

miti ne balengejja kubanga tebamusinzizza nga Kabaka w'eggulu? Yawulirwako ng'asalira abantu ogw'okufa kubanga tebamukkirizza? Abasamaliya bwe baamuŋŋoola bwe yali ng'ayise mu byalo by'ewaabwe, omutume Yokaana yajjula obusungu, n'alyoka agamba nti: "Mukama waffe oyagala tulagire omuliro guve mu ggulu okubazikiriza, nga Eriya bwe yakola?" Kristo bwe yabatunuulira n'asaasira abayigirizwa be, era n'abanenya

okuba n'omwoyo omukambwe. Yabagamba nti: "Omwana w'omuntu teyajja kuzikiriza bulamu bwa muntu, wabula okubulokola." Lukka 9:54,56. Nga waliwo enjawulo nnene wakati w'omwoyo gwa Kristo n'ogw'oyo eyeeyita omubeezi we!

Ekkanisa ya Luumi kaakano egezaako okwetereeza mu maaso g'ensi nga bw'esaba okusonyiyibwa olw'obukambwe bwe yakola. Yeeyambazza ebyambalo ebifaanana n'ebya Kristo; kyokka tekyukanga. Enkola zonna ez'obwapapa bwe zaali zibadde nabwo bukyazirina ne leero. Enjigiriza ze baagunja mu biro ebyekizikiza bakyazirina. Omuntu yenna teyerimbanga. Obwapapa Abapulotestanti bwe baagala okusinza bw'ebwo obwafuga ensi mu biro eby'okudda obuggya, abantu ba Katonda bwe baayimirirawo ne basingayo obulamu bwabwe nga baanika obubi bwe. Bukyalina amalala n'okwemanya nga bwe byali mu biro biri okutuuka okgulumiriza ku bakabaka n'abalangira era nga bukaayanira n'obuyinza bwa Katonda. Tcbuggwangamu mwoyo gwa bukambwe n'obufuzi obwekyuma gwe bwakozesanga mu kuzikiriza n'okusaanyawo eddcmbe ly'obuntu n'okuttanga abatukuvu b'Oyo ali waggulu ennyo.

Obwapapa bw'ebwo obwogerwako mu bunnabbi nti, kwe kujeemera Katonda okulibeerawo mu biro ebyoluvannyuma. 2Abasessaloniika 2:3,4. Eyo y'emu ku nkola ze mwayita okukweka empisa ze ng'ayagala okuluukirizaamu ebigendererwa bye obulungi; kyokka wansi w'eddiba lye eriringa erya nnawolovu mwakwese obusagwa bw'omusota. "Okukkiriza tekugwanidde kuteekebwa mu mikono gy'abo abaagwa, wadde mu bantu abateeberezebwa okuba n'enjigiriza ez'obulimba" (Lenfant, vol. 1, p. 516), bw'atyo bw'agamba. Ddala obuyinza buno obulina ebyafaayo ebyawandiikibwa mu musaayi gw'abatukuvu okumala emyaka egisobya mu lukumi, buyinza okutwalibwa ng'ekitundu ku kkanisa ya Kristo?

Okugamba nti Obukatoliki tebwawukana kinene nnyo n'Obupulotestanti nga bwe kyali mu biro ebyayita nga kyogerwa mu nsi omuli Obupulotestanti tekyogerwa watali kigendererwa. Kituufu wabaddewo enkyukakyuka; naye enkyukakyuka tevudde ku bwapapa. Obukatoliki bufaanana n'Obupulotestanti ensangi zino Iwa nsonga nti, Obupulotestanti bugudde kinene nnyo okuva mu biro by'Abazza b'ckkanisa.

Amakanisa g'Obupulotestanti olw'okwagala okulaba ekisa mu maaso g'ensi gazibiddwa amaaso nga ganoonya okufuna obuyambi. Tebayinzizza kwetegereza wabula okulowoonza nti kisinga okutwala ekirungi ku bibi ebingi, so ng'ekirivaamu kwe kutwala ebibi okusinga ebirungi. Mukifo ky'okuyimirirawo balwanirire okukkiriza abatukuvu kwe baaweebwa omulundi ogumu, bazze mu kimu kya kwetondera Luumi olw'endowooza zaabwe ez'obutayamba bali mu bwetaavu, era nga bwe gwali, n'okubasaba babasonyiwe okulabika nga abakakanyavu.

Ekibiina ky'abantu bangi nga kwotadde n'abo abatalina kusaasira eri Luumi, balaba obubi bw'obuyinza bwe naye nga butono ddala. Bangi bagamba nti

obutamanya obwalingawo mu myaka egyo egy'omumassekati gyayamba nnyo Luumi okusasaanya enjigiriza ze, obusamize n'okunyigirizanga abalala, era nti obutegeevu ensi bw'etuuseeko mu biseera bino, okumanya okusasaanye wonna n'eddembe ly'okusinza erigenze ly'eyongera, biremesa okuzaawo omwoyo gw'obutawuliriza balala n'obufuzi obwekyuma. Basekerera n'ekirowoozo kyennyini ekigamba nti embeera eno eyinza okukomawo mu mulembe guno omutegeevu. Kyamazima nti omusana mungi omuli ogw'okutegeera, empisa, ne mu ddiini gweyongedde era gwaka nga gumulisiriza abantu b'omulembe guno. Omusana okuva mu ggulu gwakidde ensi nga guva mu kigambo kya Katonda ekitukuvu. Naye kisaana okujyukirwa nti omusana gye gukomye okuba omungi, n'abo abaguwakanya n'okwagala okugunyoola gye bakomye okubeera mu kizikiza.

Okuyiga ekigambo kya Katonda wakati mu kusaba kye kiyinza okulaga Abapulotestanti empisa zennyini ez'obwapapa, era kye kiyinza n'okububakyayisa n'okubwejjako; wabula olw'okubanga bangi balowooza nti bagezi ekimala, balaba nga tekibetaagisa kwewombeeeka banoonye Katonda ayinze okubakulembera bategeere amazima. Newakubadde nga beenyumiriza nga bwe bali abategeevu, balina obutamanya bungi mu Byawandiikibwa awamu n'amaanyi ga Katonda. N'olwekyo banoonya engeri gye bayinza okukakkanyamu endowooza zaabwe, era banoonye ebyo eby'omwoyo ebisingayo okuba ebya wansi. Kye beetaaga y'engeri y'okubeerabizamu Katonda nga babalowoozesa nga gwe bajjukira. Ekyo obwapapa kye bwetaaga okutuukirizaamu obwetaavu buno. Buteeseteese obulimba ku Iw'ebibiina bibiri eby'abantu kumpi ebibunye wonna mu nsi - abo abalirokolebwa ku lw'ebikolwa byabwe ebirungi era n'abo abalirokolebwa mu bibi byabwe. Wano we wali ekyama ky'obuyinza bwe.

Olunaku olukulu olw'ekizikiza mu kutegeera Iwalabika nga olwali olulungi olw'ebyo obwapapa bye bwatuukako. Era kijja kweyoleka Iwatu nga n'olunaku olukulu mu kutegeera lwakutuusa ku bwapapa obuwanguzi. Anti mu biro ebyayita, abantu bwe baali nga tebamanyi kigambo kya Katonda era nga tebamanyi mazima, amaaso gaabwe gaazibwa, era nkumi na nkumi ne bagwa mu mitego gy'omubi, nga tebayinza kulaba kitimba kibategeddwa ku bigere byabwe. Ne mu mulembe guno, waliwo bangi amaaso gaabwe nga gazibiddwa olw'okusamaalirira nga beewunya enfumo z'abantu ezitassaamu Katonda kitiibwa, "abo abeerimba ze bayita ez'amagezi;" abajja okugwa mu kitimba kya Setaani nga balinga abazibiddwa amaaso. Katonda yakigenderera nga amagezi g'omuntu kye kimu ku birabo ekyamuweebwa okuva ew'Omutonzi we era nga kimugwanira okugakozesa olw'okuweereza mu mazima n'obutuukirivu; kyokka omuntu bw'ayingirwamu amalala n'okweyagaliza, abantu ne batandika okugulumiza endowooza zaabwe okusinga ekigambo kya Katonda, olwo agandibadde amagezi gaba gatuuse kuleeta bubi okusinga n'obutamanya. Bwekityo amagezi amakyamu agaliwo ensangi zino, agagezaako okuggyawo okukkiriza okuli mu Bayibuli, gajja kwanguyako mu kutereeza

ekkubo abantu okukkiriza obwapapa, nga bwe baali baggyiddwako okumanya mu biseera by'ekizikiza we kyatandikira ekyali ekiwanvu ddala.

Abapulotestanti baba batambulira mu bigere bya bwapapa bwe batandikawo ebibiina mu Amerika ebirwanirira era ebyagala eggwanga liyambeko mu kutandikawo n'okunyweza enkola z'ekkanisa. Mazima ddala, bali mu kuggulira

oluggi obwapapa mu Amerika ey'Obupulotestanti okuddamu okufuna ekitiibwa kye bwalina cra kye bwali bufiiriddwa mu nsi eyedda. Era n'ekyo ekikakasa ensonga eno eri mu mugendo guno, kwe kuteesa ku tteeka ekkulu ery'okuwaliriza okukuuma olunaku Iwa Sande - so nga y'enkola Luumi gye yatandikawo, era gy'ekayanira nti ako ke kabonero k'obuyinza bwe. Ogwo mwoyo gwa bwapapa - omwoyo gw'okwefaananyiriza n'obulombolombo bw'ensi, nga bassaamu ekitiibwa obulombolombo bw'abantu okusinga ebiragiro bya Katonda - ogugenda gusensera ekkanisa z'Obupulotestanti nga bwe bagenda bagulumiza olunaku lwa Sande obwapapa kye bwabasooka okukola.

Omusomi bw'aba ayagala okumanya emikutu Setaani gy'agenda okukozesa mu lutalo luno olunaatera okubaawo, kimugwanira kunoonyeza ku buwandiike obulaga engeri Luumi gye yakolamu ng'atuukiriza ebigendererwa bye mu biro ebyayita. Bw&pos;anaamala okumanya engeri obwapapa n'Obupulotestanti gye bwegatta ne balwanyisa abo abaagaana okukkiriza enjigiriza zaabwe, awo lw&pos;anaategeera omwoyo Luumi gweyakozesa nga alwanyisa abakuumi ba Ssabbiiti n'abo abagirwanirira.

Emikolo gy'obukafiiri gyayingizibwa mu kusinza kw'Obukristaayo Iwa biwandiiko okuva mu mbiri, mu nkiiko z'amawanga n'amateeka agaateekebwa ekkanisa era ne giwalirizibwa obuyinza bw'ensi. Era n'etteeka eryasooka okuteekebwa ly'eryokukuuma olunaku Iwa Sande eryakolebwa Konstantino. (A.D. 321). Etteeka lino lyategeezanga nti abantu abali mu bibuga kibagwanira okuwummula "ku lunaku olukulu olw'enjuba," kyokka nga liwa eddembe abantu abali mu byalo okugenda mu maaso n'emirimu gyabwe egy'obulimi. Wadde nga lirabikira ddala nti tteeka lya bakafiiri, lyawalirizibwa kabaka Konstantino oluvannyuma lw'okukkiriza Obukristaayo mu linnya-obunnya.

Olw'okubanga ekiragiro kya kabaka tekyalina nsonga zimala okukiwagira nga akyusa ekiragiro kya Katonda, omulabirizi Eusebius, eyayagala okusiimibwa abalangira, so nga yali mukwano gwa kabaka Konstantino, kyava ategeeza nti Kristo yakyusa Ssabbiiti n'agizza ku Sande. Tewaaliwo Kyawandiikibwa kyonna kye yakozesa okunyweza enjigiriza eno empya. Wabula wakati mu butagaane Eusebius yakkiriza enjigiriza eno nga bw'eri ey'obulimba era n&pos;asonga ku buyinza bw'ennyini obwakyusa. "Emikolo gyonna egirina okukolebwa ku Ssabbiiti twagikyusa ne tugizza ku lunaku lwa Mukama." - Robert Cox, Sabbath Laws and Sabbath Duties, p. 538. Kyokka olunaku lwa Sande newakubadde nga terwalinako musingi, Iwayanguyiza abantu okulinnyirira Ssabbiiti ya

Mukama. Era bonna abaayagala ensi okubasiima bakkiriza okutwala olunaku lw&pos;abangi.

Obwapapa gye bweyongera okunyweza entebe ya bwo, n'olunaku lwa Sande gye Iwakoma okugulumizibwa. Abantu baasooka ne basigala nga bakyalukolerako emirimu okumala ekiseera era nga tebagenda mu kkanisa era nga n'olunaku olwoomusanvu lukyatwalibwa nga ye Ssabbiiti. Kyokka etteeka lyamala ne liteekebwa mu nkola. Abo abakola mu bifo omusalirwa emisango baagaanibwa okuddamu okusala emisango nga bataawulula ennyombo zonna mu bantu ku lunaku lwa Sande. Ate oluvannyuma, abantu bonna mu biti byabwe ebyenjawulo, baalagirwa nabo bawummuze emirimu gyabwe okwewala okusasula engassi ku muntu oweddembe oba okukubwa cmiggo bw'aba nga muddu. Oluvannyuma ddala,

etteeka ne lirangirirwa ne ku bagagga nti nabo baakubonerezebwa nga baggibwako ekitundu ku bugagga bwabwe; n'ekyenkomerero, nga singa beerema bafuulibwe abaddu. Abakopi bo nga bawaŋŋangusibwa obutaddamu kulabikako nate.

Ebyamagero nabyo byatandika okwogerwako. Era ekimu ku byewuunyo, kyategeezebwa nti waaliwo omulimi eyali anaatera okutandika okulima mu nnimiro ye ku lunaku lwa Sande bwe yali ali mu kuwagala enkumbi ye, ekyuma ekiwagala ne kimuyingira mu kibatu ky'engalo ze, n'abonaabona nakyo okumala emyaka ebiri, tlwakati mu bulumi obuyitirivu n'okuswala." - Francis West, Historical and Practical Discourse on the Lord's Day, page 174.

01uvannyuma papa yawa ebiragiro nti abasasedooti abookumiruka nabo baweereddwa obuyinza okubuulirira abo bonna abayonoona olunaku Iwa Sande era babategeeze bagende ku kkanisa basabe, si kulw&pos;a nga beeretako ekikolimo oba ne ku baalirwana baabwe. Olukiiko lw'ekkanisa y'e Luumi lwatandika n'okuyigiriza enjigiriza kumpi ebunye wonna, so era n'Abapulotestanti nti, olw'okubanga abantu bangi bakubiddwa eggulu olw'okukolanga ku lunaku Iwa Sande, n'olwekyo eyo eteekwa okuba nga ye Ssabbiiti. Omulabirizi omu yagamba nti, "Kirabika lwatu nga Katonda bw'ali omunyiivu olw'okulagajjalira olunaku luno." Baateekawo okusaba okwenjawulo nga abasasedooti, abaweereza, bakabaka n'abalangira, awamu n'abantu bonna abeesigwa "bakole kyonna ekisoboka era bafeeyo okulaba nga olunaku olwo luzzibwayo ku kitiibwa kyalwo era balukuume butiribiri ku lw'obulungi bw'Abakristaayo bonna olw'ekiseera ekijja." - Thomas Morer, Discourse, in Six Dialogues on the Name, Notion, and Observation of the Lord's Day, page 271.

Ebiragiro ebyakolebwanga ekkanisa bwe baalaba nga biremeddwa, ne baayingizaawo obuyinza bw&pos;a zigavumenti ziyise ebiragiro ebiteeka entiisa ku mitima gy'abantu olwo balyoke batye era balekere awo okukolera emirimu ku lunaku Iwa Sande. Ebiragiro byonna ebyasooka okukolebwa byaddamu nate ne binywezebwa mu maanyi amangi

olukiiko lw'ekkanisa olwatuula e Luumi. Byayingizibwa mu biragiro by'ekkanisa era abafuzi b'ensi ne babiwaliriza ku bantu okubikuuma kumpi okwetoloola wonna mu nsi z'Obukristaayo. (Laba Heylyn, History of the Sabbath, pt. 2,ch. 5, sec. 7.)

Kyokka era nga tebayinza na kukwatibwa nsonyi olw'okubulwa Ebyawandiikibwa ebinyweza okukuuma olunaku lwa Sande. Abantu ne baabuuzanga abasomesa baabwe obuyinza gye baabujja obw'okujjaw&pos;o ekiragiro kya Yakuwa ekinywevu ekigamba nti "Olunaku olwoomusanvu ye Ssabbiiti eri Mukama Katonda wo," ne bazzaawo okukuuma olunaku lw'enjuba. Bwe baayagala okubaako kye bajuliza olw'okubulwa obujjulirwa bw'Ebyawandiikibwa, ne bayiiya engeri endala. Waaliwo omulwanirizi w'olunaku lwa Sande eyagenda e Bungereza awo nga ku nkomerero y'ekyasa eky'ekkuminebibiri eyawakanyizibwa ennyo abajulirwa b'obutuukirivu; era nadduka okuva mu nsi okumala ekiseera nga talina kyafunye. Bwe yakomawo nate kwe kujja n'obujulizi obw'obulimba, era ku mulundi guno n'atuuka ku buwanguzi obwamaanyi. Yajja n'omuzingo gwe yagamba nti gwava wa Katonda mwene, nga kuliko obuwandiike obulagira okukuuma olunaku lwa Sande, ko n'okukanga okusobola okutiisa abajeemu. Ekiwandiiko kino ekyomuwendo - ekyali ekicupuli kyennyini okufaanana n'olunaku lwe kyogerako - kyagambibwa nti kyagwa okuva mu ggulu ne kisangibwa e Yerusaalemi ku alutaali ya Simiyooni omutuukirivu, e

Gologoosa. Kyokka ekyamazima, kyajjibwa mu lubiri Iw'abalabirizi b'e Luumi. Obuyinza bw'obwapapa bubadde butunuulira obubbi n'obulyake ng'obuli mu mateeka okumala emyaka mingi, kavuna bubeera nga buleetera ekkanisa okufuna obuyinza n'okukulakulana.

Omuzingo guno nga guziyiza okukola omulimu gwonna okuva ku ssaawa eyoomwenda ku lunaku Iwa Satade olweggulo, okutuusa enjuba ng'evuddeyo ku Mande; era ebyamagero bingi ebyayogerwa nga bikakasa nga bweguli ogwamazima. Kyategeezebwa nti abantu abaakolanga okusukka ku ssaawa endagire baafunanga endwadde y'okusannyalala. Omukubi w'akawunga eyagezangako okukuba akawunga, mukifo ky'akawunga okuyiika, yalabanga musaayi nga guyiika n'ekyuma ne kyesiba obutasaako mazzi amayitirivu agayiikanga. Omukazi eyateekanga eŋŋaano enkande mu oveni yasaŋŋanga evunze mu kugijjamu, wadde nga oveni yabanga eyokya. Ate omulala eyakandanga eŋŋaano ye essaawa eyoomwenda n'etuuka kyokka n'amalirira okugirekawo okutuuka ku lunaku Iwa Mande, mbu, enkeera yagisanganga efuuseemu emigaati nga gifumbiddwa buyinza bwa Katonda. Sso omusajja eyafumbanga emigaati gye oluvannyuma Iw'essaawa eyoomwenda ku lunaku Iwa Satade, bwe yagimenyangamu enkeera kumakya, musaayi gwe gwavangamu. Bwebatyo abalwanirizi ba Sande bwe basaasaanyanga enfumo ez'obulimba nga baagala okunyweza obutukuvu bwa Sande. (Laba Roger de Hoveden, Annals, vol. 2, pp. 528- 530.)

E Sikotilandi, okufaananako n'e Bungereza, abantu bangi baakuumanga olunaku Iwa Sande nga balugasseeko ekitundu ku lunaku Iwa Ssabbiiti eyasooka. Kyokka essaawa gye baalina okukuuma nga ntukuvu nga tefaanagana. Ekiragiro Kabaka w'e Sikotilandi kye yawa nga kigamba nti "Okuva ku ssaawa mukaaga ez'omu ttuntu ku lunaku Iwa Satade zitwalibwe okuba nga ntukuvu," era nga tewali muntu yenna alina okukola omulimu gwonna ogw'ensi okuva mu ssaawa ezo okutuusa ku Mande nga enjuba evuddeyo. - Morer, pages 290,291.

Kyokka newakubadde nga baakola kyonna ekisoboka okufuula olunaku Iwa Sande okuba nga lutukuvu, abagoberezi ba papa bakkiriza era ne balaga n'enjawulo wakati wa Ssabbiiti eyalagirwa Katonda n'ekijjukizo ekyaleetebwa omuntu ekyadda mu kifo kyayo. Olukiiko Iwa papa olwatuula mu kyasa ky'ekkuminoomukaaga Iwayogera Iwantu nti, "Abantu ka bajjukire bulungi nti olunaku olwoomusanvu Iwatukuzibwa Katonda, era lubadde lukkirizibwa era nga lukuumibwa, so si Bayudaaya bokka, naye n'abo bonna abeegamba nti basinza Katonda; wadde nga ffe Abakristaayo twakyusa Ssabbiiti yaabwe ne tugizza ku lunaku Iwa Mukama." - Ibid., pages 281,282. Abo abaazannyira ku tteeka lya Katonda tebaakikola mu butamanya. Baali beeraga bokka nga bwe bali waggulu wa Katonda.

Ekyokulabirako ekyangu ennyo ku nkola za Luumi mu kuyigganya abantu bwe batakkaanya kyalabikira mu kuyigganya okwali okuwanvu ennyo era okwajjula omusaayi nga bayigganya abagoberezi ba Waludensi, nga n'abamu ku bo baali bakuumi ba Ssabbiiti. Abalala baabonaabona mu ngeri yeemu olw'obwesigwa bwabwe obutayonoona tteeka eryookuna. Ebyafaayo by'ekkanisa z'omu Esiyopiya ne Abisiiniya bikulu ddala ku nsonga eno. Wakati mu kizikiza ekikutte zigizigi ekyabuutikira ensi, Abakristaayo b&pos;omu massekkati ga Afirika bagibwako amaaso ne beerabirwa ensi, olwo ne basanyukira mu ddembe ly'okukkiriza kwabwe okumala

ebyasa by'emyaka. Naye oluvannyuma Luumi yabategeera, era mangu nnyo n'ebuzaabuza kabaka we Abisiiniya akkirize nti papa ye mukiise wa Kristo wano ku nsi. Amateeka amalala ne gagoberera. Yaweereza ekiwandiiko nga kibaziyiza okukuuma olunaku Iwa Ssabbiiti nga kiriko ebibonerezo ebikambwe. (Laba Micheal Geddes, Church History of Ethiopia, pages 311,312.) kyokka obufuzi bwa papa bwatuuka ne bubabeerera ekikoligo nga bubamazeeko eddembe, abantu be Abisiiniya ne bamalirira okwekutulako ekikoligo ekyali mu bulago bwabwe. 01uvannyuma Iw'okulwana okwamaanyi, Abaluumi baagobwa mu matwale gaabwe, abantu ne baddamu okusinza nga bwe gwali mu kusooka. Ekkanisa zaasanyukira mu ddembc lyabwe nate oluvannyuma lw'okuyiga ebyokuyiga ebikwata ku bulimba, ebyobufuzi n'obuyinza bwa Luumi obwekyuma era tebalibyerabira nate. Baasanyuka okusigala nga bamativu olweyawula nga bali mu bwakabaka bwabwe nga tebamanyiddwa mu nsi endala ez'Obukristaayo.

Ekkanisa z'omu Afirika zaakuumanga olunaku lwa Ssabbiiti nga bwe lwakuumibwanga ekkanisa y'e Luumi nga tennagwira ddala. Wadde nga baakuumanga olunaku lw'omusanvu nga bagondera etteeka lya Katonda, baawummuzanga n'emirimu gyabwe ku Sande olw&pos;akalombolombo k'ekkanisa y'e Luumi. Wabula Luumi yalinnyirira Ssabbiiti ya Katonda ng&pos;eyagala okugulumiza eya yo bwe yanyweza obuyinza bwayo; kyokka ekkanisa z'omu Afirika tezaalimu njigiriza eno eyobulimba okumala emyaka egisoba mu lukumi olw'okubanga zaali tezimanyiddwa. Bwe zaayingizibwa mu bufuge bwa Luumi, zaawalirizibwa okulekawo Ssabbiiti entuufu ne bagulumiza ey&pos;obulimba; kyokka amangu ddala nga baakafuna obwetwaze baddayo ne bagondera etteeka eryookuna.

Obuwandiike buno obw'ebyo ebyaliwo bulagira ddala obukyayi Luumi bw'erina ku Ssabbiiti eyamazima n'abo abagirwanirira, ko n'engeri z'ekozesa abantu basseemu ekitiibwa ekijjukizo yo kye yateekawo. Ekigambo kya Katonda kituyigiriza nga ebintu bino byakuddamu okubaawo ekkanisa y'e Luumi n'Abapulotestanti bwe baneegatta bagulumize olunaku lwa Sande.

Obunnabbi bwa Kubikkulirwa 13 bugamba nti obuyinza bw'ensolo eyalina amayembe ng'ag'omwana gw'endiga, yaakusinzisa ensi n'abo abagituulamu, obwapapa - obwogerwako wano ng'ensolo "efaanana ng'engo." Ensolo erina amayembe abiri era nayo yakwogera "ng'egamba abatuula ku nsi, okukolera ensolo ekifaananyi;" n'ekirala, eragire bonna "abato n'abakulu, n'abagagga n'abaavu, n'ab'eddembe n'abaddu," okuweebwa akabonero k'ensolo. Kubikkulirwa 13:11-16. Kimaze okutegerekeka nti Amerika bwe buyinza obulabikira mu kifaananyi ky'ensolo erina amayembe ng'ag'omwana gw'endiga, era nga obunnabbi buno bwakutuukirira Amerika bw'enewaliriza abantu okukuuma olunaku lwa Sande, Luumi lw'egamba nti lwateekebwawo buyinza bwe. Kyokka mu kusinza obwapapa Amerika tegenda kubeera yokka. Ettuttumu lya Luumi eryali mu nsi ze yafugako teriggwerangawo ddala. Ate nga n'obunnabbi bulagula nti eriddamu okufuna obuyinza bwayo. "Ne ndaba ogumu ku mitwe gyayo nga gufumitiddwa okufa, n'ekiwundu eky'okufa ne kiwona." Olunny. 3. Obulumi bw'ekiwundu kyeyafuna busonga ku kugwa kw'obwapapa mu 1798. 01uvannyuma Iwa kino, nnabbi agamba nti, "n'ekiwundu eky'okufa ne kiwona: n'ensi zonna ne zigoberera ensolo eyo nga zeewuunya." Ate Pawulo n'agamba Iwatu nti "omuntu w'okwonoona" waakubeerawo okutuusa

okuja kwe. 2Abasessaloniika 2:3-8. Waakugenda mu maaso nga akola omulimu gwe ogw'okulimba okutuusa enkomerero. Era Yokaana agamba ng'ayogera ku bwapapa nti: "Era bonna abatuula mu nsi baligisinza, buli ataawandiikibwa linnya lye mu kitabo ky'obulamu." Kubikkulirwa 13:8. Obwapapa buzze nga businzibwa okuva edda nedda era bwakusinzibwa Iwa kijjukizo kya lunaku Iwa Sande bwo kye bweteerawo olw'obuyinza bw'ekkanisa y'e Luumi.

Abayizi b'obunnabbi mu Amerika bazze nga bategeeza ensi obujulirwa buno okuva awo nga mu makkati g'ekyasa ky'ekkuminomwenda. Era obunnabbi bugenda butuukirira ku misinde miyitirivu bwe weetegereza ebintu nga bwe bigenda bibaawo. Kyokka abasomesa b'ObupuIotestanti bakyagenda mu maaso n'okuyigiriza abantu okukuuma olunaku Iwa Sande nga bakozesa obuyinza bwa Katonda, awatali bujulizi bwa Byawandiikibwa, okufaanana n'obwapapa obwagunjawo ebyamagero balage nga nti Katonda yalagidde. Baakugenda mu maaso n'okukkaatiriza nti Katonda waakukuba ensi n'ekikolimo olw'okwonoona Sande nga Ssabbiiti; so era batandise n'okukyogera. Era n'omugendo gw'okuwaliriza okukuuma olunaku lwa Sande gugenda gweyongera mbiro okunywera.

Ekkanisa y'e Luumi yewuunyisa olw'obujagujagu n'obukalabakalaba bwayo. Esobola okutegeera ekyokubaawo mu maaso. Ekyagumiikirizaako anti eraba nga ekkanisa z'ObupuIotestanti ziri mu kugisinza bwe zakkiriza okutwala Ssabbiiti eyobulimba era nga beeteeseteese okugiwaliriza ku bantu mu ngeri yeemu nga bwe yakola mu biseera ebyayita. Abo bonna abanaagaana omusana ogwamazima nga baagala okugulumiza olunaku olwatandikibwa Luumi baakunonya engeri gye banatunamu obuyambi bw'obuyinza buno obweyita nti tebusobya. Si kizibu okuteebereza engeri gy'eyinza okwanguwamu okusobola okuyamba Abapulotestanti mu mulimu guno. Ye ate ani asinga abakulembeze b'obwapapa okumanya engeri gye bagololamu abajeemedde ekkanisa?

Ekkanisa y'e Luumi, awamu n'amatabi gaayo okwetoloola ensi yonna, ekola ekibiina kimu ekinene ddala nga kifugibwa, era nga kyateekebwateekebwa okutuukiriza ebigendererwa by'ekitebe ky'obwapapa. Abagoberezi baayo abali eyo mu bukadde bw'abantu, nga bali mu buli nsi okwetoloola ensi yonna, bayigirizibwa beeyise era beebale okuba abawulize eri papa. Si nsonga bava mu ggwanga ki, obuyinza bw'ekkanisa bwe batwala nga bukira ku bwonna. Wadde nga bakola ebirayiro okubanga abawulize eri amawanga gye baaweerereza, kyokka emabega wakyo waliyo ekirayiro ekikulu ekyobuwulize eri Luumi ekisaabulula ebirayiro byonna ebyobulabe eri ebigendererwa bye.

Ebyafaayo bitukakasa nga Luumi bw'erina obukujjukujju n'okulemerako singa eyagala okweyingiza mu nsonga zonna ez'amawanga; era ne bweyamala okufuna kwesinziira okutuukiriza ebigendererwa bye, wadde nga abalangira awamu n'abantu basaanawo. Mu mwaka 1204, Papa Inocenti III yawandiika ekirayiro ng'akijja ku kya kabaka wa Abarragoni ayitibwa Peetero II. Kyali kigamba nti: "Nze, Peetero, kabaka wa Abanragoni njatula era nsuubiza okubeeranga omwesigwa era omuwulize eri mukama wange Papa Inocenti, n'eri Abakatoliki abalimusikira, n'eri ekkanisa y'e Luumi, era okubeeranga omwesigwa nga nkulembera obwakabaka bwange nga bumuwulira, nga nnwanirira eddiini y'Obukatoliki, era nga njigganyanga abayigiriza ebyobulimba." - John Dowling, The History of Romanism, b. 5, ch. 6, sec. 55.

Ebigambo bino bikkaanya bulungi n'ebigambo by'omulabirizi w'e Luumi by'agamba nti, "alina obuyinza okumaamulako bakabaka" era nti "asobola okugamba abantu ne bajja obuwulize bwabwe ku bakulembeze abatali batuukirivu." - Mosheim, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. sec. 9, note 17.

Ate njagala kino kijjukirwe, Luumi yeenyumiriza nti yo tekyukakyuka. Enkola ya Gregory VII ne Inocenti III y'ekyali enkola y'ekkanisa y'e Luumi. Era singa ebadde n'obuyinza, yandigitadde mu nkola mu maanyi amangi leero nga bwe yakola ne mu byasa ebyayita. Abapulotestanti bategeerako kitono ku kye bakola nga basaba bayambibweko Luumi ku mulimu gw'okugulumiza olunaku Iwa Sande. Bo nga beefunyiridde batunuulira kutuukiriza bigendererwa byabwe, Luumi enoonya kuzaawo buyinza bwayo na kitiibwa kye yafiirwa. Etteeka ne limala liyita mu Amerika nti ekkanisa esobola okukozesa oba okufuga obuyinza bw'eggwanga, nti emikolo gy'ekkanisa gisobola okuwalirizibwa amateeka g'eggwanga; kwe kugamba, nti obuyinza bw'ekkanisa n'obw'ensi nga bwe bufuga endowooza y'omuntu, olwo Luumi eneeba etuuse ku buwanguzi mu nsi eno.

Kino tekyerabirwa, anti ekigambo kya Katonda kiwadde okulabula ku kabi akanaatera okubaawo; wabula ekkanisa y'Obupulotestanti weeritegeerera ebigendererwa bya Luumi, obudde buliba buyise nnyo nga tekyayinza kuwona mitego gye. Egenda ekula nga yeyongera mu maanyi. Enjigiriza ze zigenda zikola omuzinzi mu nkiiko z'amawanga, mu makanisa, ne mu mitima gy'abantu. Egenda eteekawo ebizimbe bingi era ebiwanvu mu bifo ebyekusifu mweneeyigganyirizanga abantu. Egenda ekurjŋaanya amaggye ge mu bubba egakozese okutwala mu maaso ebigendererwa bye ekiseera nga kituuse. Kye yeetaaga kyokka kwe kuweebwa enkizo, ate nga kino yamala dda okukifuna. Tunaatera okulaba era n'okuwulira ki Luumi kyetegeeza ku bigendererwa bye. Buli alikkiriza era n'agondera ekigambo kya Katonda waakulega ku kuvumibwa n'okuyigganyizibwa.

Essuula 35 — Eddembe Ly&pos;okusinza Likangibwa

Eddiini y'Abaluumi esanyukirwa nnyo Obupulotestanti ensangi zino okusinga mu myaka egyo egyayita. Ensi ezo ezitaliimu nnyo Bukatoliki, nga n'obwapapa bufuba okuteekawo emirembe okusobola okufuna we businziira, mweyongeddemu nnyo embeera y'obutaffaayo ku njigiriza ezaawula ekkanisa ezadda obuggya ku ezo ez'obuyinza bw'obwapapa; nga n'ekirowoozo ekigenda kikula mu bo kye kino nti, anti tetulina nnyo bitwawula nga bwe tulowooza, era nga ne bwe wabaawo kye twefiiriza, kyakutusembeza ku kutegeregana ne Luumi. Waliwo ekiseera Obupulotestanti we bwassiza ennyo ekitiibwa mu ddembe ly'okusinza eryagulibwa n'omuwendo omunene ddala. Baayigirizanga abaana baabwe okukyawa obwapapa era nga bakitwala nti okwagala okuteekawo emirembe ne Luumi kuba kujeemera Katonda. Naye leero nga waliwo enjawulo nnene nnyo mu bigambo ebyogerwa!

Abawolereza obwapapa bagamba nti ekkanisa y'e Luumi ezze ewayirizibwa era nga n'Obupulotestanti buyinza okutunuulira ebyogerwa nga ebituufu. Era bangi ne bagamba nti si kyabwenkanya okusalira ekkanisa ya Luumi leero omusango olw'ebikolobero n'ebyennyamiza bye yakola bwe yali nga yeefuga mu byasa by'emyaka eby'obutamanya era ebyali eby'ekizikiza. Bawolereza obutemu bwe yakola nga bagamba nti bwasibuka ku bukopi obungi obwali mu bantu mu biseera ebyo era nga bagamba nti obugunjufu obuliwo ensangi zino nti bukyusizza nnyo endowooza ze.

Naye abantu bano beerabidde ebigambo ebizze byogerwa obwapapa kaakano emyaka lunaana egiyise nti obwapapa tebuwaba? Ebyo bw'obiteeka ku bbali, ebigambo bino byaddamu ne binywezebwa mu kyasa ekyekkuminomwenda mu maanyi amayitirivu okusingako ne mu kusooka. Ekkanisa y'e Luumi bw'ekikkaatiriza nti "yo tewaba ; era nga teriwaba, okusinziira ku Byawandiikibwa," (John L. von Mosheim, Insititute of Ecclesiastical History, book 3, century II, part 2, chapter 2, section 9, note 17), olwo eyinza etya okulekayo enkola kweyatambuliranga mu mirembe egyayita?

Ekkanisa y'e Luumi terirekayo kwogera nti yo tewaba. Byonna by'ezze ekola ng'eyigganya abo bonna abazze bawakanya enjigiriza zaayo ebadde etegeeza nti yo ye eri mu mazima; kati olwo teyinza kuddamu bikolwa ng'ebyo singa eweebwa omukisa? Singa enkola etambulira ku mateeka eteekebwawo zi gavumenti emala n'egibwawo Luumi n'eddayo okufuna obuyinza bwe yalina, ejja kwanguwa mbiro okuzaawo obufuzi obwekyuma n'okuyigganyanga abantu.

Omuwandiisi omu omumanyifu ayogera ku ndowooza y'obwapapa ku kye bulowooza ku ddembe ly'okusinza n'obubi obuyinza okutuuka ku Amerika olw'enkola ze zeyateekawo nti:

“Waliwo bangi abalina endowooza ebaleetera okutya eddiini y’obukatoliki mu Amerika ng’esibuka ku bukyayi oba olw’okweyisa ng’abaana abato. Abantu abo tebanalaba wadde okuzuula ekiri mu mpisa ne mu ndowooza y’obukatoliki so nga kyabulabe eri eddembe lye tulina. Nsamba tusooke twetegereze agamu ku mateeka okufugirwa gavumenti yaffe n’amateeka g’ekkanisa y’e Luumi.

“Ssemateeka wa Amerika anyweza eddembe ly’okusinza. Tewali kirala kyonna kisinga nsonga eno. Papa Pius IX, mu bbaluwa ye gye yawandiika nga 15, Agusito, 1854, yagamba nti: ‘Enjigiriza zino ezitaliimu nsa era eziwabya nga zirwanirira eddembe ly’okusinza za butwa nnyo - oyo ye nnamuginga asingayo okuba omubi era agwanira okutiibwa mu ggwanga.’ Papa y’omu mu bbaluwa ye gye yawandiika nga 8 Desemba, 1864; yakolimira ‘abo bonna abalwanirira eddembe ly’obuntu awamu n’ery’okusinza,’ era n’abo ‘abagamba nti ekkanisa tegwanira kukozesa maanyi ng’ekulembera.’

“Luumi okulabika ng’ey’emirembe mu Amerika tekitegeeza nti yakyuka mu mutima. Erabika nga ey’ekisa naye Iwakubanga terina kyakukola. Omulabirizi O’Connor yagamba: ‘Eddembe ly’okusinza lisobola okubeerawo singa teriteekawo bulabe n’Obukatoliki.’.... Ssabalabirizi w’e St. Louis olumu yagamba nti: ‘Obutakkiriza n’okuva ku mazima musango gwa nnaggomola; era mu nsi z’Obukatoliki, nga mu Yitale ne Sipeyini abantu bonna gye bali nga Bakatoliki, era nga n’eddiini y’Obukatoliki nkulu nnyo mu mateeka agafuga ensi ezo, obonerezebwa nga azzizza emisango emirala gyonna.’...

“Kaliddinaali, ssabalabirizi na buli mulabirizi mu kkanisa y’Abakatoliki akola ekirayiro ky’okubeeranga omuwulize eri papa, era nga kirimu n’ebigambo bino: ‘Abava ku mazima n’abaleeta okweyawulayawulamu era n’abalabe ba mukama waffe ayogeddwako (papa), oba abo abalimuddira mu bigere, nja kufubanga okulaba nga mbayigganya n’okubawakanyanga.’ ” - Josiah Strong, Our Country, ch. 5, pars. 2-4.

Kyamazima, mu kkanisa y’e Luumi mulimu Abakristaayo abamazima. Era nkumi na nkumi baweereza Katonda okusinziira ku musana ogusingayo gwe balina. Olw’okubanga tebaweereddwa mukisa kwesomera kigambo, bwekityo tebayinza kuzuula mazima gasingako. Tebazuulanga njawulo eri wakati w’okuweereza mu mutima ogwamazima n’okutuukiriza obutuukiriza emikolo. Katonda atunuulira emyoyo gino era n’agisaasira, nga bayigiriziddwa okuba abakkiriza mu ddiini ebuzaabuza era etekkusika. Kyokka waakubateerawo omusana ogunaasensera nga guwagaanya okuyita mu kizikiza ekibeetoloodde. Waakubabikkulira amazima ago agali mu Kristo, era bangi bagenda kusalawo beegatte ku bantu be.

Luumi n’enkola ze tebatabaganangako na njiri ya Kristo wadde mu biseera bino oba ebyo ebyayita. Obupulotestanti buli mu kizikiza ddala, singa si bwekiri bandirabidde ku bubonero buno obulanga ebiseera. Ekkanisa ya Luumi etuuse wala mu nteekateeka ko n’enkola ze. Ekozesezza buli ngeri yonna okugaziya n’okwongera amaanyi ga yo nga

yeetekerateekera olutalo olwamaanyi ddala wakati mu bumalirivu ensi yonna edde mu mikono gye, ezeewo okuyigganya n'okusaabulula ebyo byonna ebyateekebwawo Obupulotestanti. Obukatoliki bugenda buwangula ku buli luuyi. Ggwe labira ku bungi bw'amakanisa ga yo agagenda geeyongera buli lukya mu nsi z'Obupulotestanti. Laba amatendekero n'amasomero ga yo nga bwe gafunye etutumu mu Amerika era nga Abapulotestanti be bagawagira. Laba obusamize bwe bweyongedde mu Bungereza n'abeeyongera okwegatta ku Bukatoliki. Abalumwa mu mwoyo olw'enjiri eyamazima ka bazuukusibwe olwa bino ebirabwa ko.

Abapulotestanti bayingiridde era ne bawagira obwapapa; bekkiriranyizza era ne bekkakkanya ekintu ekyewunyisizza obwapapa ne balemererwa n&pos;okukitegeera. Abantu bazibye amaaso gaabwe ne batalaba mpisa za Luumi wadde okulaba obubi obuyinza okuva mu kwewaŋŋamya kwe. Abantu kibagwanira okuzuukusibwa bawakanye ebigendererwa by'omubi ono mu mbuga z'amateeka n'eddembe ly'obuntu.

Abapulotestanti bangi bagamba nti eddiini y'ObukatoIiki tesikiriza era nti okusinza kwabwe kusumagiza, mikolo bukolo omutali makulu. Wano we bakolera ensobi. Newakubadde nga eddiini y'Abaluumi yazimbirwa ku bulimba, kyokka si nkakanyavu nti tesikiriza. Okusinza mu kkanisa y'e Luumi mukolo gwa kitiibwa nnyo nnyini ddala. Buli kikolebwa, kikolebwa mu ngeri ya kitiibwa okusikiriza n'okusamaaliriza abantu ne batuuka n'okubulwa kye boogera. Amaaso gasamaalirira. Anti amakanisa ag'ekitiibwa, ennyiriri z'abaweereza, alutaali eza zaabu, amasabo agatimbiddwa, ebifaananyi ebisiige, n'ebibajye ebiwunde obulungi ddala biwamba ebirowoozo olw'obulungi obutuukiridde. Amatu nago gatwalibwa. Ennyimba tezenkanika. Amaloboozi amalungi okuva mu nnanga nga gasitukira wamu n'amaloboozi g'abantu nga galinnya mu bitikkiro ne mu busolya bwa zi lutikko, tebiyinza butawamba n'okusamaaliriza ebirowoozo.

Ekitiibwa kino ekyokungulu awamu ne misa ez'ekitibwa ebikudaalira obukudaalizi emyoyo emirwadde egiri mu kwetaaga, bwe bukakafu obulaga obulyake obuli mu nda. Eddiini ya Kristo teyetaaga ebyo eryoke ewaanibwe abagiraba. Obukristaayo obwamazima bulabibwa nga butuukiridde era nga bwagalibwa Iwa musana ogwaka nga gugimulisaako okuva ku musaalaba nga tekyetaagisa kugiteekako majjolobera eryoke erage amazima agagirimu. Obulungi obuva mu butukuvu, obuteefu n'omwoyo omuwombeefu, bye by'omuwendo omungi mu maaso ga Katonda.

Ekifaananyi okutangalijua tekitegeeza nti kitukuvu ekigwanidde okussibwamu ekitiibwa. Ebirowoozo bulijjo bifumiitiriza ku bintu nga bino ebirungi ddala kyokka nga bya nsi bya mubiri. Setaani abikozesa nnyo okwerabiza abantu ebintu by'omwoyo, bajje amaaso ku ebyo ebigenda okujja, obulamu obutafa n'okubajja ku muyambi waabwe ow'olubeerera batunuulire nsi eno yokka.

Eddiini ey'oku ngulu esikiriza nnyo abagiraba naddala abatanakyuka mu mutima. Ekitiibwa ekirabikira mu kusinza kw'eddiini y'Abakatoliki kireetera okusikirizibwa n'okwewuunya era abantu bangi ne balimbirwa mu kyo; olwo ne batunuulira ekkanisa y'e Luumi nga gwe mulyango gwennyini oguyingira mu ggulu. Era tewali okujjako abo bokka abasimbye ebigere byabwe ku lwazi olunywevu olw'amazima, era abalina emitima egiziddwa obuggya n'Omwoyo wa Katonda, abayinza okuwona obulimba bwe. Enkumi n'enkumi z'abantu abatanamanya Kristo nga bw'akola baakukkiriza obulimba buno obw'ekifaananyi ekyokungulu eky'okutya Katonda naye nga beegaana amaanyi gaakwo. Eddiini efaanana ng'eyo yeesinga okwegombebwa abantu abasinga obungi.

Ekkanisa y'e Luumi okwogera nti erina obuyinza okusonyiwa ebibi kireetera abakkiriza ba yo okuwulira ng'abalina eddembe okwonoona; era n'ekiragiro ky'okwatula singa kikolebwa awatali Keleziya kusooka kukuwa lukusa na kyo kiringa ekyongera okuwa ebbeetu obubi okusasaana. Era buli muntu yenna afuukaamirira omuntu eyagwa, n'atandika okumwatulira ebyama by'ebirowoozo bye n'okufumiitiriza kw'omu mutima gwe, aba yeemalamu yekka ak'obuntu n'okwonoona ekitiibwa ky'omwoyo gwe. Bw'atandika okwanjululiza omusasedooti ebibi bye, - omuntu asobya, eyayonoona alina omubiri ogufa, so nga emirundi mingi ayonoonebwa n'okunywa omwenge awamu n'obwenzi, - aba yessizza yekka wansi, n'ekivaamu naye kwe kukolebwako ebyensonyi. Ebirowoozo bye engeri gye bitunuuliramu Katonda essibwa wansi okwenkanankana n'omuntu eyagwa, kubanga omusasedooti y'ayimiririrawo nga Katonda mu maaso g'omuntu. Okwatula kuno

okufeebya omuntu ng'ayatulira muntu munne y'ensulo ey'ekyama eze ng'ekulukusa obubi obusinga obungi omuvudde ensi okugwagwawala nga kigyetaagisa okuzikirizibwa. Kyokka ye oyo ayagala okwekkusa olw'obuluvu, kimusanyusa okulaba nga omuntu ayatulira muntu munne ow'omubiri ogufa okusinga okuggulira Katonda oluggi Iw'omwoyo gwe. Omuntu kimwanguyira nnyo okwebonereza okusinga okulekayo okukola ekibi; era kyangu nnyo okubonereza omubiri ng'ogwambaza ebikutiya ebikadde n'okugukuba omwenyango nga bw'ogusiba ne mu njegere ezirumya okusinga okukomerera okwegomba kw'omubiri ku musaalaba. Omubiri kigwanguyira okwetikka ekikoligo ekizito okusinga okukakkana omuntu n'afukaamirira ekikoligo kya Kristo.

Waliwo bingi ebifaanagana wakati w'ekkanisa y'e Luumi n'ekkanisa y'Abayudaaya eyaliwo mu kiseera Kristo we yasookera okujjira. Wadde nga Abayudaaya baasambiriranga buli kiragiro ekiri mu mateeka ga Katonda mu ngeri ey'ekyama, beeraganga nga bagakuuma butiribiri, nga bagataddeko obukwakkulizo n'obulombolombo ekyakalubirizanga n'okulumya abantu okugawulira. Nga Abayudaaya bwe beeraganga nti basaamu ekitiibwa amateeka, n'Abaluumi bwe bagamba nti basaamu ekitiibwa omusaalaba. Basinza akabonero k'okubonaabona kwa Kristo, wadde nga mu nda yaabwe bagaana oyo akabonero gwe kasonga ko.

Abakkiririza mu papa basimba emisaalaba ku buli awali ekkanisa, ku buli alutaali era ne ku buli kyambalo kye baambala. Buli wamu osangawo akabonero k'omusaalaba. Omusaalaba gussibwamu ekitiibwa eky'oku ngulu era ne gusuusuutibwa nnyo buli wantu. Kyokka enjigiriza za Kristo zo ne ziziikibwa wansi mu nkuyanja y'obulombolombo omutali makulu, mu ntaputa z'ebyawandiikibwa ez'obulimba n'okwekuuma obutiribiri obutakola nsobi. Ebigambo by'Omulokozi bye yategeezanga Abayudaaya bannanfuusi, bikyategeezebwa mu maanyi ge gamu eri n'abakulembeze b'ekkanisa ya Luumi leero, nti: "Era basiba emigugu egizitowa egiteetikkika, bagitikka abantu ku bibegabega; naye bo bennyini tebaagala kuginyeenyaako n'engalo yaabwe." Matayo 23:4. Emyoyo egifuba ne gikuumibwanga wakati mu ntiisa nga gitya ekiruyi ky'okusobya ku Katonda, eno nga abanene mu kkanisa bwe bali mu kwejalabya n'okwesanyusa.

Okusinza ebifaananyi n'eŋŋumbaguba z'abafu, okwegayirira abatukuvu ko n'okusinza papa ze zimu ku nkwe za Setaani z'akozesa okuggya ebirowoozo by'abantu ku Katonda ne ku Mwana we. Afuba okubaggya ku oyo yekka mwe bayinza okufunira obulokozi olw'okwagala okutuukiriza ekigendererwa kye eky'okubazikiriza. Era waakubakyusa ensingo batunuulire ekintu ekirala kyonna ekiyinza okudda mu kifo ky'Oyo eyagamba nti: "Mujje gye ndi, mmwe mwenna abakooye era abazitoowereddwa, nange nnaabawummuza." Matayo 11:28.

Setaani afuba buli kiseera okulimbisa Katonda, n'okubuzaabuza ekibi, awamu n'ensonga enkulu ezikwata ku lutalo olunene. Obulimba bw'akozesa bukendeeza obuvunaanyizibwa omuntu bw'alina eri amateeka ga Katonda bw'atyo n'aba ng'afunye olukusa okwonoona. Ate ku luuyi olulala ne buleetera abantu okutwala endowooza enkyamu ku Katonda balyoke bamutye era bamukyawe okusinga okumuwa okwagala kwabwe. Obukambwe ye bw'alina abulaga nga obuva ew'Omutonzi; yabuyingiza mu nkola zonna ez'eddiini era ne bulabikira ne mu kusinza okw'engeri ezitali zimu. Bwebityo ebirowoozo by'abantu ne bizibwa

amaaso, awo Setaani n'abazza ku luuyi Iwe okulwanyisa Katonda. Era Setaani bwe yanyoola endowooza z'abantu ze baalina ku Katonda, amawanga amakafiiri gaatuuka n'okulowooza nti okusaddaaka omuntu ba Katonda lwe bayinza okubakwatirwa ekisa; olwo ne bakola obukambwe obutayogerekeka mu kusinza ebifaananyi ebitali bimu.

Ekkanisa y'e Luumi bwe yagatta okusinza kw'obukaafiiri n'Obukristaayo, olwo, okufaanana n'obukaafiiri nga bwe bwalimbisa empisa za Katonda, n'etandika okukola obukambwe obutagambika. Mu biro Luumi we yafugira baali bagunjizaawo engeri z'okubonyaabonyamu abantu babawalirize okukkiriza enjigiriza ze. Abaagananga okugodera ebiragiro bye baayokerwanga ku miti. Waalingawo ekittabantu ku mutindo ogwa waggulu ogutaliyinza kumanyika okutuusa Iwe kiryebikkula ku lunaku lw'enkomerero. Abanene mu kkanisa baayigirizibwa wansi w'omuyigiriza omukulu

Setaani ne bagunja engeri z'okulumya nga babonyabonya omuntu naye nga tebasse bulamu bwe. Era emirundi mingi ne baddangamu okubonyabonya omuntu ono okutuusa nga takyayinza kugumiikiriza, oba okutuusa Iwe yalemererwanga n'afa, nga kimusingira okufa okusinga okuba omulamu.

Ebyo bye byatuukanga ku baawakanyanga Luumi. So ng'ate eri abagikkiririzaamu yababonyabonyanga n'okubalumyanga enjala, nga balumyanga emibiri gyabwe mu buli ngeri yonna esoboka. Basajjabatu ne bakazibatu ne bamenyanga amateeka ga Katonda ag'obutonde olw'okwagala okufuna okusaasirwa okuva mu ggulu. Baayigirizibwanga okweyawula ne mikwano gyabwe mwe bandifuniddenga emikisa n'okusanyuka nga bali ku nsi. Empya z'ekkanisa ne zijjulanga obukadde n'obukadde bw'abantu nga bali mu kufuba okumalawo okwegomba kw'omubiri, nga bazibiikiriza ebirowoozo n'ebikolwa byonna eby'ekisa bye bandikoze eri bantu bannaabwe si kulwa nga basobya ku Katonda.

Kitugwanira kutunuulira byafaayo by'Abaluumi bwetuba twagala okutegeera obulungi obukambwe bwa Setaani era nga bw'ali omumalirivu, obukambwe bw'azze ng&pos;akola okumala ebikumi n'ebikumi by'emyaka, so si mu abo abatanategeera Katonda, naye wakati mu nsi z'Obukristaayo. Okuyita mu bulimba buno obunene ddala, omulangira w'ekizikiza mwasobodde okutuukira ku kigendererwa kye eky'okuswaza erinnya lya Katonda n'okutuusa obubi ku muntu. Era tusobola bulungi okutegeera engeri gye yakwawamu Bayibuli nga tulabira ku bwe yefuula n&pos;alabikira mu kifaananyi ky'abakulembe b'ekkanisa asobole okutuukiriza omulimu gwe okuyita mu bo. Ekitabo ekyo bwe kisomebwa, kibikkulira omuntu Katonda nga bw'ali omusaasizi era ajjudde okwagala; okuyita mu kyo osobola okulaba nga Katonda tatikka muntu migugu gino egizitowa. Kye yeetaaga kyokka gwe mutima ogumenyese era ogubooneredde, omuwombeefu n'omwoyo ogw'obuwulize.

Kristo talina waatulagirako mu bulamu bwe nti abasajja n'abakazi kibagwanira okweggalira mu bigo basobole okusaanira eggulu. Era tayigirizangako nti omuntu kimugwanira okuggwaamu ekisa n'okwagala. Omutima gw'Omulokozi gwajjula okwagala okw'omuyiika. Omuntu gyakoma okusemberera obutuukirivu, gyakoma okuwulira nga akwatibwako, gyakoma okulaba obubi bw'ekibi, era gyakoma okulumirwa abanyigirizibwa. Papa yeteegeeza nga bwali omukiise wa Kristo; naye empisa ze oyinza kuzigerageranyiza wa ku ezo ez'Omulokozi waffe? Kristo yamanyibwako ng'omuntu asibira bantu banne mu makomera oba okubasibira ku

miti ne balengejja kubanga tebamusinzizza nga Kabaka w'eggulu? Yawulirwako ng'asalira abantu ogw'okufa kubanga tebamukkirizza? Abasamaliya bwe baamuŋŋoola bwe yali ng'ayise mu byalo by'ewaabwe, omutume Yokaana yajjula obusungu, n'alyoka agamba nti: "Mukama waffe oyagala tulagire omuliro guve mu ggulu okubazikiriza, nga Eriya bwe yakola?" Kristo bwe yabatunuulira n'asaasira abayigirizwa be, era n'abanenya

okuba n'omwoyo omukambwe. Yabagamba nti: "Omwana w'omuntu teyajja kuzikiriza bulamu bwa muntu, wabula okubulokola." Lukka 9:54,56. Nga waliwo enjawulo nnene wakati w'omwoyo gwa Kristo n'ogw'oyo eyeeyita omubeezi we!

Ekkanisa ya Luumi kaakano egezaako okwetereeza mu maaso g'ensi nga bw'esaba okusonyiyibwa olw'obukambwe bwe yakola. Yeeyambazza ebyambalo ebifaanana n'ebya Kristo; kyokka tekyukanga. Enkola zonna ez'obwapapa bwe zaali zibadde nabwo bukyazirina ne leero. Enjigiriza ze baagunja mu biro ebyekizikiza bakyazirina. Omuntu yenna teyerimbanga. Obwapapa Abapulotestanti bwe baagala okusinza bw'ebwo obwafuga ensi mu biro eby'okudda obuggya, abantu ba Katonda bwe baayimirirawo ne basingayo obulamu bwabwe nga baanika obubi bwe. Bukyalina amalala n'okwemanya nga bwe byali mu biro biri okutuuka okgulumiriza ku bakabaka n'abalangira era nga bukaayanira n'obuyinza bwa Katonda. Tcbuggwangamu mwoyo gwa bukambwe n'obufuzi obwekyuma gwe bwakozesanga mu kuzikiriza n'okusaanyawo eddcmbe ly'obuntu n'okuttanga abatukuvu b'Oyo ali waggulu ennyo.

Obwapapa bw'ebwo obwogerwako mu bunnabbi nti, kwe kujeemera Katonda okulibeerawo mu biro ebyoluvannyuma. 2Abasessaloniika 2:3,4. Eyo y'emu ku nkola ze mwayita okukweka empisa ze ng'ayagala okuluukirizaamu ebigendererwa bye obulungi; kyokka wansi w'eddiba lye eriringa erya nnawolovu mwakwese obusagwa bw'omusota. "Okukkiriza tekugwanidde kuteekebwa mu mikono gy'abo abaagwa, wadde mu bantu abateeberezebwa okuba n'enjigiriza ez'obulimba" (Lenfant, vol. 1, p. 516), bw'atyo bw'agamba. Ddala obuyinza buno obulina ebyafaayo ebyawandiikibwa mu musaayi gw'abatukuvu okumala emyaka egisobya mu lukumi, buyinza okutwalibwa ng'ekitundu ku kkanisa ya Kristo?

Okugamba nti Obukatoliki tebwawukana kinene nnyo n'Obupulotestanti nga bwe kyali mu biro ebyayita nga kyogerwa mu nsi omuli Obupulotestanti tekyogerwa watali kigendererwa. Kituufu wabaddewo enkyukakyuka; naye enkyukakyuka tevudde ku bwapapa. Obukatoliki bufaanana n'Obupulotestanti ensangi zino Iwa nsonga nti, Obupulotestanti bugudde kinene nnyo okuva mu biro by'Abazza b'ckkanisa.

Amakanisa g'Obupulotestanti olw'okwagala okulaba ekisa mu maaso g'ensi gazibiddwa amaaso nga ganoonya okufuna obuyambi. Tebayinzizza kwetegereza wabula okulowoonza nti kisinga okutwala ekirungi ku bibi ebingi, so ng'ekirivaamu kwe kutwala ebibi okusinga ebirungi. Mukifo ky'okuyimirirawo balwanirire okukkiriza abatukuvu kwe baaweebwa omulundi ogumu, bazze mu kimu kya kwetondera Luumi olw'endowooza zaabwe ez'obutayamba bali mu bwetaavu, era nga bwe gwali, n'okubasaba babasonyiwe okulabika nga abakakanyavu.

Ekibiina ky'abantu bangi nga kwotadde n'abo abatalina kusaasira eri Luumi, balaba obubi bw'obuyinza bwe naye nga butono ddala. Bangi bagamba nti

obutamanya obwalingawo mu myaka egyo egy'omumassekati gyayamba nnyo Luumi okusasaanya enjigiriza ze, obusamize n'okunyigirizanga abalala, era nti obutegeevu ensi bw'etuuseeko mu biseera bino, okumanya okusasaanye wonna n'eddembe ly'okusinza erigenze ly'eyongera, biremesa okuzaawo omwoyo gw'obutawuliriza balala n'obufuzi obwekyuma. Basekerera n'ekirowoozo kyennyini ekigamba nti embeera eno eyinza okukomawo mu mulembe guno omutegeevu. Kyamazima nti omusana mungi omuli ogw'okutegeera, empisa, ne mu ddiini gweyongedde era gwaka nga gumulisiriza abantu b'omulembe guno. Omusana okuva mu ggulu gwakidde ensi nga guva mu kigambo kya Katonda ekitukuvu. Naye kisaana okujyukirwa nti omusana gye gukomye okuba omungi, n'abo abaguwakanya n'okwagala okugunyoola gye bakomye okubeera mu kizikiza.

Okuyiga ekigambo kya Katonda wakati mu kusaba kye kiyinza okulaga Abapulotestanti empisa zennyini ez'obwapapa, era kye kiyinza n'okububakyayisa n'okubwejjako; wabula olw'okubanga bangi balowooza nti bagezi ekimala, balaba nga tekibetaagisa kwewombeeeka banoonye Katonda ayinze okubakulembera bategeere amazima. Newakubadde nga beenyumiriza nga bwe bali abategeevu, balina obutamanya bungi mu Byawandiikibwa awamu n'amaanyi ga Katonda. N'olwekyo banoonya engeri gye bayinza okukakkanyamu endowooza zaabwe, era banoonye ebyo eby'omwoyo ebisingayo okuba ebya wansi. Kye beetaaga y'engeri y'okubeerabizamu Katonda nga babalowoozesa nga gwe bajjukira. Ekyo obwapapa kye bwetaaga okutuukirizaamu obwetaavu buno. Buteeseteese obulimba ku Iw'ebibiina bibiri eby'abantu kumpi ebibunye wonna mu nsi - abo abalirokolebwa ku lw'ebikolwa byabwe ebirungi era n'abo abalirokolebwa mu bibi byabwe. Wano we wali ekyama ky'obuyinza bwe.

Olunaku olukulu olw'ekizikiza mu kutegeera Iwalabika nga olwali olulungi olw'ebyo obwapapa bye bwatuukako. Era kijja kweyoleka Iwatu nga n'olunaku olukulu mu kutegeera lwakutuusa ku bwapapa obuwanguzi. Anti mu biro ebyayita, abantu bwe baali nga tebamanyi kigambo kya Katonda era nga tebamanyi mazima, amaaso gaabwe gaazibwa, era nkumi na nkumi ne bagwa mu mitego gy'omubi, nga tebayinza kulaba kitimba kibategeddwa ku bigere byabwe. Ne mu mulembe guno, waliwo bangi amaaso gaabwe nga gazibiddwa olw'okusamaalirira nga beewunya enfumo z'abantu ezitassaamu Katonda kitiibwa, "abo abeerimba ze bayita ez'amagezi;" abajja okugwa mu kitimba kya Setaani nga balinga abazibiddwa amaaso. Katonda yakigenderera nga amagezi g'omuntu kye kimu ku birabo ekyamuweebwa okuva ew'Omutonzi we era nga kimugwanira okugakozesa olw'okuweereza mu mazima n'obutuukirivu; kyokka omuntu bw'ayingirwamu amalala n'okweyagaliza, abantu ne batandika okugulumiza endowooza zaabwe okusinga ekigambo kya Katonda, olwo agandibadde amagezi gaba gatuuse kuleeta bubi okusinga n'obutamanya. Bwekityo amagezi amakyamu agaliwo ensangi zino, agagezaako okuggyawo okukkiriza okuli mu Bayibuli, gajja kwanguyako mu kutereeza

ekkubo abantu okukkiriza obwapapa, nga bwe baali baggyiddwako okumanya mu biseera by'ekizikiza we kyatandikira ekyali ekiwanvu ddala.

Abapulotestanti baba batambulira mu bigere bya bwapapa bwe batandikawo ebibiina mu Amerika ebirwanirira era ebyagala eggwanga liyambeko mu kutandikawo n'okunyweza enkola z'ekkanisa. Mazima ddala, bali mu kuggulira

oluggi obwapapa mu Amerika ey'Obupulotestanti okuddamu okufuna ekitiibwa kye bwalina cra kye bwali bufiiriddwa mu nsi eyedda. Era n'ekyo ekikakasa ensonga eno eri mu mugendo guno, kwe kuteesa ku tteeka ekkulu ery'okuwaliriza okukuuma olunaku Iwa Sande - so nga y'enkola Luumi gye yatandikawo, era gy'ekayanira nti ako ke kabonero k'obuyinza bwe. Ogwo mwoyo gwa bwapapa - omwoyo gw'okwefaananyiriza n'obulombolombo bw'ensi, nga bassaamu ekitiibwa obulombolombo bw'abantu okusinga ebiragiro bya Katonda - ogugenda gusensera ekkanisa z'Obupulotestanti nga bwe bagenda bagulumiza olunaku lwa Sande obwapapa kye bwabasooka okukola.

Omusomi bw'aba ayagala okumanya emikutu Setaani gy'agenda okukozesa mu lutalo luno olunaatera okubaawo, kimugwanira kunoonyeza ku buwandiike obulaga engeri Luumi gye yakolamu ng'atuukiriza ebigendererwa bye mu biro ebyayita. Bw&pos;anaamala okumanya engeri obwapapa n'Obupulotestanti gye bwegatta ne balwanyisa abo abaagaana okukkiriza enjigiriza zaabwe, awo lw&pos;anaategeera omwoyo Luumi gweyakozesa nga alwanyisa abakuumi ba Ssabbiiti n'abo abagirwanirira.

Emikolo gy'obukafiiri gyayingizibwa mu kusinza kw'Obukristaayo Iwa biwandiiko okuva mu mbiri, mu nkiiko z'amawanga n'amateeka agaateekebwa ekkanisa era ne giwalirizibwa obuyinza bw'ensi. Era n'etteeka eryasooka okuteekebwa ly'eryokukuuma olunaku Iwa Sande eryakolebwa Konstantino. (A.D. 321). Etteeka lino lyategeezanga nti abantu abali mu bibuga kibagwanira okuwummula "ku lunaku olukulu olw'enjuba," kyokka nga liwa eddembe abantu abali mu byalo okugenda mu maaso n'emirimu gyabwe egy'obulimi. Wadde nga lirabikira ddala nti tteeka lya bakafiiri, lyawalirizibwa kabaka Konstantino oluvannyuma lw'okukkiriza Obukristaayo mu linnya-obunnya.

Olw'okubanga ekiragiro kya kabaka tekyalina nsonga zimala okukiwagira nga akyusa ekiragiro kya Katonda, omulabirizi Eusebius, eyayagala okusiimibwa abalangira, so nga yali mukwano gwa kabaka Konstantino, kyava ategeeza nti Kristo yakyusa Ssabbiiti n'agizza ku Sande. Tewaaliwo Kyawandiikibwa kyonna kye yakozesa okunyweza enjigiriza eno empya. Wabula wakati mu butagaane Eusebius yakkiriza enjigiriza eno nga bw'eri ey'obulimba era n&pos;asonga ku buyinza bw'ennyini obwakyusa. "Emikolo gyonna egirina okukolebwa ku Ssabbiiti twagikyusa ne tugizza ku lunaku lwa Mukama." - Robert Cox, Sabbath Laws and Sabbath Duties, p. 538. Kyokka olunaku lwa Sande newakubadde nga terwalinako musingi, Iwayanguyiza abantu okulinnyirira Ssabbiiti ya

Mukama. Era bonna abaayagala ensi okubasiima bakkiriza okutwala olunaku lw&pos;abangi.

Obwapapa gye bweyongera okunyweza entebe ya bwo, n'olunaku lwa Sande gye Iwakoma okugulumizibwa. Abantu baasooka ne basigala nga bakyalukolerako emirimu okumala ekiseera era nga tebagenda mu kkanisa era nga n'olunaku olwoomusanvu lukyatwalibwa nga ye Ssabbiiti. Kyokka etteeka lyamala ne liteekebwa mu nkola. Abo abakola mu bifo omusalirwa emisango baagaanibwa okuddamu okusala emisango nga bataawulula ennyombo zonna mu bantu ku lunaku lwa Sande. Ate oluvannyuma, abantu bonna mu biti byabwe ebyenjawulo, baalagirwa nabo bawummuze emirimu gyabwe okwewala okusasula engassi ku muntu oweddembe oba okukubwa cmiggo bw'aba nga muddu. Oluvannyuma ddala,

etteeka ne lirangirirwa ne ku bagagga nti nabo baakubonerezebwa nga baggibwako ekitundu ku bugagga bwabwe; n'ekyenkomerero, nga singa beerema bafuulibwe abaddu. Abakopi bo nga bawaŋŋangusibwa obutaddamu kulabikako nate.

Ebyamagero nabyo byatandika okwogerwako. Era ekimu ku byewuunyo, kyategeezebwa nti waaliwo omulimi eyali anaatera okutandika okulima mu nnimiro ye ku lunaku lwa Sande bwe yali ali mu kuwagala enkumbi ye, ekyuma ekiwagala ne kimuyingira mu kibatu ky'engalo ze, n'abonaabona nakyo okumala emyaka ebiri, tlwakati mu bulumi obuyitirivu n'okuswala." - Francis West, Historical and Practical Discourse on the Lord's Day, page 174.

01uvannyuma papa yawa ebiragiro nti abasasedooti abookumiruka nabo baweereddwa obuyinza okubuulirira abo bonna abayonoona olunaku Iwa Sande era babategeeze bagende ku kkanisa basabe, si kulw&pos;a nga beeretako ekikolimo oba ne ku baalirwana baabwe. Olukiiko lw'ekkanisa y'e Luumi lwatandika n'okuyigiriza enjigiriza kumpi ebunye wonna, so era n'Abapulotestanti nti, olw'okubanga abantu bangi bakubiddwa eggulu olw'okukolanga ku lunaku Iwa Sande, n'olwekyo eyo eteekwa okuba nga ye Ssabbiiti. Omulabirizi omu yagamba nti, "Kirabika lwatu nga Katonda bw'ali omunyiivu olw'okulagajjalira olunaku luno." Baateekawo okusaba okwenjawulo nga abasasedooti, abaweereza, bakabaka n'abalangira, awamu n'abantu bonna abeesigwa "bakole kyonna ekisoboka era bafeeyo okulaba nga olunaku olwo luzzibwayo ku kitiibwa kyalwo era balukuume butiribiri ku lw'obulungi bw'Abakristaayo bonna olw'ekiseera ekijja." - Thomas Morer, Discourse, in Six Dialogues on the Name, Notion, and Observation of the Lord's Day, page 271.

Ebiragiro ebyakolebwanga ekkanisa bwe baalaba nga biremeddwa, ne baayingizaawo obuyinza bw&pos;a zigavumenti ziyise ebiragiro ebiteeka entiisa ku mitima gy'abantu olwo balyoke batye era balekere awo okukolera emirimu ku lunaku Iwa Sande. Ebiragiro byonna ebyasooka okukolebwa byaddamu nate ne binywezebwa mu maanyi amangi

olukiiko lw'ekkanisa olwatuula e Luumi. Byayingizibwa mu biragiro by'ekkanisa era abafuzi b'ensi ne babiwaliriza ku bantu okubikuuma kumpi okwetoloola wonna mu nsi z'Obukristaayo. (Laba Heylyn, History of the Sabbath, pt. 2,ch. 5, sec. 7.)

Kyokka era nga tebayinza na kukwatibwa nsonyi olw'okubulwa Ebyawandiikibwa ebinyweza okukuuma olunaku lwa Sande. Abantu ne baabuuzanga abasomesa baabwe obuyinza gye baabujja obw'okujjaw&pos;o ekiragiro kya Yakuwa ekinywevu ekigamba nti "Olunaku olwoomusanvu ye Ssabbiiti eri Mukama Katonda wo," ne bazzaawo okukuuma olunaku lw'enjuba. Bwe baayagala okubaako kye bajuliza olw'okubulwa obujjulirwa bw'Ebyawandiikibwa, ne bayiiya engeri endala. Waaliwo omulwanirizi w'olunaku lwa Sande eyagenda e Bungereza awo nga ku nkomerero y'ekyasa eky'ekkuminebibiri eyawakanyizibwa ennyo abajulirwa b'obutuukirivu; era nadduka okuva mu nsi okumala ekiseera nga talina kyafunye. Bwe yakomawo nate kwe kujja n'obujulizi obw'obulimba, era ku mulundi guno n'atuuka ku buwanguzi obwamaanyi. Yajja n'omuzingo gwe yagamba nti gwava wa Katonda mwene, nga kuliko obuwandiike obulagira okukuuma olunaku lwa Sande, ko n'okukanga okusobola okutiisa abajeemu. Ekiwandiiko kino ekyomuwendo - ekyali ekicupuli kyennyini okufaanana n'olunaku lwe kyogerako - kyagambibwa nti kyagwa okuva mu ggulu ne kisangibwa e Yerusaalemi ku alutaali ya Simiyooni omutuukirivu, e

Gologoosa. Kyokka ekyamazima, kyajjibwa mu lubiri Iw'abalabirizi b'e Luumi. Obuyinza bw'obwapapa bubadde butunuulira obubbi n'obulyake ng'obuli mu mateeka okumala emyaka mingi, kavuna bubeera nga buleetera ekkanisa okufuna obuyinza n'okukulakulana.

Omuzingo guno nga guziyiza okukola omulimu gwonna okuva ku ssaawa eyoomwenda ku lunaku Iwa Satade olweggulo, okutuusa enjuba ng'evuddeyo ku Mande; era ebyamagero bingi ebyayogerwa nga bikakasa nga bweguli ogwamazima. Kyategeezebwa nti abantu abaakolanga okusukka ku ssaawa endagire baafunanga endwadde y'okusannyalala. Omukubi w'akawunga eyagezangako okukuba akawunga, mukifo ky'akawunga okuyiika, yalabanga musaayi nga guyiika n'ekyuma ne kyesiba obutasaako mazzi amayitirivu agayiikanga. Omukazi eyateekanga eŋŋaano enkande mu oveni yasaŋŋanga evunze mu kugijjamu, wadde nga oveni yabanga eyokya. Ate omulala eyakandanga eŋŋaano ye essaawa eyoomwenda n'etuuka kyokka n'amalirira okugirekawo okutuuka ku lunaku Iwa Mande, mbu, enkeera yagisanganga efuuseemu emigaati nga gifumbiddwa buyinza bwa Katonda. Sso omusajja eyafumbanga emigaati gye oluvannyuma Iw'essaawa eyoomwenda ku lunaku Iwa Satade, bwe yagimenyangamu enkeera kumakya, musaayi gwe gwavangamu. Bwebatyo abalwanirizi ba Sande bwe basaasaanyanga enfumo ez'obulimba nga baagala okunyweza obutukuvu bwa Sande. (Laba Roger de Hoveden, Annals, vol. 2, pp. 528- 530.)

E Sikotilandi, okufaananako n'e Bungereza, abantu bangi baakuumanga olunaku Iwa Sande nga balugasseeko ekitundu ku lunaku Iwa Ssabbiiti eyasooka. Kyokka essaawa gye baalina okukuuma nga ntukuvu nga tefaanagana. Ekiragiro Kabaka w'e Sikotilandi kye yawa nga kigamba nti "Okuva ku ssaawa mukaaga ez'omu ttuntu ku lunaku Iwa Satade zitwalibwe okuba nga ntukuvu," era nga tewali muntu yenna alina okukola omulimu gwonna ogw'ensi okuva mu ssaawa ezo okutuusa ku Mande nga enjuba evuddeyo. - Morer, pages 290,291.

Kyokka newakubadde nga baakola kyonna ekisoboka okufuula olunaku Iwa Sande okuba nga lutukuvu, abagoberezi ba papa bakkiriza era ne balaga n'enjawulo wakati wa Ssabbiiti eyalagirwa Katonda n'ekijjukizo ekyaleetebwa omuntu ekyadda mu kifo kyayo. Olukiiko Iwa papa olwatuula mu kyasa ky'ekkuminoomukaaga Iwayogera Iwantu nti, "Abantu ka bajjukire bulungi nti olunaku olwoomusanvu Iwatukuzibwa Katonda, era lubadde lukkirizibwa era nga lukuumibwa, so si Bayudaaya bokka, naye n'abo bonna abeegamba nti basinza Katonda; wadde nga ffe Abakristaayo twakyusa Ssabbiiti yaabwe ne tugizza ku lunaku Iwa Mukama." - Ibid., pages 281,282. Abo abaazannyira ku tteeka lya Katonda tebaakikola mu butamanya. Baali beeraga bokka nga bwe bali waggulu wa Katonda.

Ekyokulabirako ekyangu ennyo ku nkola za Luumi mu kuyigganya abantu bwe batakkaanya kyalabikira mu kuyigganya okwali okuwanvu ennyo era okwajjula omusaayi nga bayigganya abagoberezi ba Waludensi, nga n'abamu ku bo baali bakuumi ba Ssabbiiti. Abalala baabonaabona mu ngeri yeemu olw'obwesigwa bwabwe obutayonoona tteeka eryookuna. Ebyafaayo by'ekkanisa z'omu Esiyopiya ne Abisiiniya bikulu ddala ku nsonga eno. Wakati mu kizikiza ekikutte zigizigi ekyabuutikira ensi, Abakristaayo b&pos;omu massekkati ga Afirika bagibwako amaaso ne beerabirwa ensi, olwo ne basanyukira mu ddembe ly'okukkiriza kwabwe okumala

ebyasa by'emyaka. Naye oluvannyuma Luumi yabategeera, era mangu nnyo n'ebuzaabuza kabaka we Abisiiniya akkirize nti papa ye mukiise wa Kristo wano ku nsi. Amateeka amalala ne gagoberera. Yaweereza ekiwandiiko nga kibaziyiza okukuuma olunaku Iwa Ssabbiiti nga kiriko ebibonerezo ebikambwe. (Laba Micheal Geddes, Church History of Ethiopia, pages 311,312.) kyokka obufuzi bwa papa bwatuuka ne bubabeerera ekikoligo nga bubamazeeko eddembe, abantu be Abisiiniya ne bamalirira okwekutulako ekikoligo ekyali mu bulago bwabwe. 01uvannyuma Iw'okulwana okwamaanyi, Abaluumi baagobwa mu matwale gaabwe, abantu ne baddamu okusinza nga bwe gwali mu kusooka. Ekkanisa zaasanyukira mu ddembc lyabwe nate oluvannyuma lw'okuyiga ebyokuyiga ebikwata ku bulimba, ebyobufuzi n'obuyinza bwa Luumi obwekyuma era tebalibyerabira nate. Baasanyuka okusigala nga bamativu olweyawula nga bali mu bwakabaka bwabwe nga tebamanyiddwa mu nsi endala ez'Obukristaayo.

Ekkanisa z'omu Afirika zaakuumanga olunaku lwa Ssabbiiti nga bwe lwakuumibwanga ekkanisa y'e Luumi nga tennagwira ddala. Wadde nga baakuumanga olunaku lw'omusanvu nga bagondera etteeka lya Katonda, baawummuzanga n'emirimu gyabwe ku Sande olw&pos;akalombolombo k'ekkanisa y'e Luumi. Wabula Luumi yalinnyirira Ssabbiiti ya Katonda ng&pos;eyagala okugulumiza eya yo bwe yanyweza obuyinza bwayo; kyokka ekkanisa z'omu Afirika tezaalimu njigiriza eno eyobulimba okumala emyaka egisoba mu lukumi olw'okubanga zaali tezimanyiddwa. Bwe zaayingizibwa mu bufuge bwa Luumi, zaawalirizibwa okulekawo Ssabbiiti entuufu ne bagulumiza ey&pos;obulimba; kyokka amangu ddala nga baakafuna obwetwaze baddayo ne bagondera etteeka eryookuna.

Obuwandiike buno obw'ebyo ebyaliwo bulagira ddala obukyayi Luumi bw'erina ku Ssabbiiti eyamazima n'abo abagirwanirira, ko n'engeri z'ekozesa abantu basseemu ekitiibwa ekijjukizo yo kye yateekawo. Ekigambo kya Katonda kituyigiriza nga ebintu bino byakuddamu okubaawo ekkanisa y'e Luumi n'Abapulotestanti bwe baneegatta bagulumize olunaku lwa Sande.

Obunnabbi bwa Kubikkulirwa 13 bugamba nti obuyinza bw'ensolo eyalina amayembe ng'ag'omwana gw'endiga, yaakusinzisa ensi n'abo abagituulamu, obwapapa - obwogerwako wano ng'ensolo "efaanana ng'engo." Ensolo erina amayembe abiri era nayo yakwogera "ng'egamba abatuula ku nsi, okukolera ensolo ekifaananyi;" n'ekirala, eragire bonna "abato n'abakulu, n'abagagga n'abaavu, n'ab'eddembe n'abaddu," okuweebwa akabonero k'ensolo. Kubikkulirwa 13:11-16. Kimaze okutegerekeka nti Amerika bwe buyinza obulabikira mu kifaananyi ky'ensolo erina amayembe ng'ag'omwana gw'endiga, era nga obunnabbi buno bwakutuukirira Amerika bw'enewaliriza abantu okukuuma olunaku lwa Sande, Luumi lw'egamba nti lwateekebwawo buyinza bwe. Kyokka mu kusinza obwapapa Amerika tegenda kubeera yokka. Ettuttumu lya Luumi eryali mu nsi ze yafugako teriggwerangawo ddala. Ate nga n'obunnabbi bulagula nti eriddamu okufuna obuyinza bwayo. "Ne ndaba ogumu ku mitwe gyayo nga gufumitiddwa okufa, n'ekiwundu eky'okufa ne kiwona." Olunny. 3. Obulumi bw'ekiwundu kyeyafuna busonga ku kugwa kw'obwapapa mu 1798. 01uvannyuma Iwa kino, nnabbi agamba nti, "n'ekiwundu eky'okufa ne kiwona: n'ensi zonna ne zigoberera ensolo eyo nga zeewuunya." Ate Pawulo n'agamba Iwatu nti "omuntu w'okwonoona" waakubeerawo okutuusa

okuja kwe. 2Abasessaloniika 2:3-8. Waakugenda mu maaso nga akola omulimu gwe ogw'okulimba okutuusa enkomerero. Era Yokaana agamba ng'ayogera ku bwapapa nti: "Era bonna abatuula mu nsi baligisinza, buli ataawandiikibwa linnya lye mu kitabo ky'obulamu." Kubikkulirwa 13:8. Obwapapa buzze nga businzibwa okuva edda nedda era bwakusinzibwa Iwa kijjukizo kya lunaku Iwa Sande bwo kye bweteerawo olw'obuyinza bw'ekkanisa y'e Luumi.

Abayizi b'obunnabbi mu Amerika bazze nga bategeeza ensi obujulirwa buno okuva awo nga mu makkati g'ekyasa ky'ekkuminomwenda. Era obunnabbi bugenda butuukirira ku misinde miyitirivu bwe weetegereza ebintu nga bwe bigenda bibaawo. Kyokka abasomesa b'ObupuIotestanti bakyagenda mu maaso n'okuyigiriza abantu okukuuma olunaku Iwa Sande nga bakozesa obuyinza bwa Katonda, awatali bujulizi bwa Byawandiikibwa, okufaanana n'obwapapa obwagunjawo ebyamagero balage nga nti Katonda yalagidde. Baakugenda mu maaso n'okukkaatiriza nti Katonda waakukuba ensi n'ekikolimo olw'okwonoona Sande nga Ssabbiiti; so era batandise n'okukyogera. Era n'omugendo gw'okuwaliriza okukuuma olunaku lwa Sande gugenda gweyongera mbiro okunywera.

Ekkanisa y'e Luumi yewuunyisa olw'obujagujagu n'obukalabakalaba bwayo. Esobola okutegeera ekyokubaawo mu maaso. Ekyagumiikirizaako anti eraba nga ekkanisa z'ObupuIotestanti ziri mu kugisinza bwe zakkiriza okutwala Ssabbiiti eyobulimba era nga beeteeseteese okugiwaliriza ku bantu mu ngeri yeemu nga bwe yakola mu biseera ebyayita. Abo bonna abanaagaana omusana ogwamazima nga baagala okugulumiza olunaku olwatandikibwa Luumi baakunonya engeri gye banatunamu obuyambi bw'obuyinza buno obweyita nti tebusobya. Si kizibu okuteebereza engeri gy'eyinza okwanguwamu okusobola okuyamba Abapulotestanti mu mulimu guno. Ye ate ani asinga abakulembeze b'obwapapa okumanya engeri gye bagololamu abajeemedde ekkanisa?

Ekkanisa y'e Luumi, awamu n'amatabi gaayo okwetoloola ensi yonna, ekola ekibiina kimu ekinene ddala nga kifugibwa, era nga kyateekebwateekebwa okutuukiriza ebigendererwa by'ekitebe ky'obwapapa. Abagoberezi baayo abali eyo mu bukadde bw'abantu, nga bali mu buli nsi okwetoloola ensi yonna, bayigirizibwa beeyise era beebale okuba abawulize eri papa. Si nsonga bava mu ggwanga ki, obuyinza bw'ekkanisa bwe batwala nga bukira ku bwonna. Wadde nga bakola ebirayiro okubanga abawulize eri amawanga gye baaweerereza, kyokka emabega wakyo waliyo ekirayiro ekikulu ekyobuwulize eri Luumi ekisaabulula ebirayiro byonna ebyobulabe eri ebigendererwa bye.

Ebyafaayo bitukakasa nga Luumi bw'erina obukujjukujju n'okulemerako singa eyagala okweyingiza mu nsonga zonna ez'amawanga; era ne bweyamala okufuna kwesinziira okutuukiriza ebigendererwa bye, wadde nga abalangira awamu n'abantu basaanawo. Mu mwaka 1204, Papa Inocenti III yawandiika ekirayiro ng'akijja ku kya kabaka wa Abarragoni ayitibwa Peetero II. Kyali kigamba nti: "Nze, Peetero, kabaka wa Abanragoni njatula era nsuubiza okubeeranga omwesigwa era omuwulize eri mukama wange Papa Inocenti, n'eri Abakatoliki abalimusikira, n'eri ekkanisa y'e Luumi, era okubeeranga omwesigwa nga nkulembera obwakabaka bwange nga bumuwulira, nga nnwanirira eddiini y'Obukatoliki, era nga njigganyanga abayigiriza ebyobulimba." - John Dowling, The History of Romanism, b. 5, ch. 6, sec. 55.

Ebigambo bino bikkaanya bulungi n'ebigambo by'omulabirizi w'e Luumi by'agamba nti, "alina obuyinza okumaamulako bakabaka" era nti "asobola okugamba abantu ne bajja obuwulize bwabwe ku bakulembeze abatali batuukirivu." - Mosheim, b. 3, cent. 11, pt. 2, ch. sec. 9, note 17.

Ate njagala kino kijjukirwe, Luumi yeenyumiriza nti yo tekyukakyuka. Enkola ya Gregory VII ne Inocenti III y'ekyali enkola y'ekkanisa y'e Luumi. Era singa ebadde n'obuyinza, yandigitadde mu nkola mu maanyi amangi leero nga bwe yakola ne mu byasa ebyayita. Abapulotestanti bategeerako kitono ku kye bakola nga basaba bayambibweko Luumi ku mulimu gw'okugulumiza olunaku Iwa Sande. Bo nga beefunyiridde batunuulira kutuukiriza bigendererwa byabwe, Luumi enoonya kuzaawo buyinza bwayo na kitiibwa kye yafiirwa. Etteeka ne limala liyita mu Amerika nti ekkanisa esobola okukozesa oba okufuga obuyinza bw'eggwanga, nti emikolo gy'ekkanisa gisobola okuwalirizibwa amateeka g'eggwanga; kwe kugamba, nti obuyinza bw'ekkanisa n'obw'ensi nga bwe bufuga endowooza y'omuntu, olwo Luumi eneeba etuuse ku buwanguzi mu nsi eno.

Kino tekyerabirwa, anti ekigambo kya Katonda kiwadde okulabula ku kabi akanaatera okubaawo; wabula ekkanisa y'Obupulotestanti weeritegeerera ebigendererwa bya Luumi, obudde buliba buyise nnyo nga tekyayinza kuwona mitego gye. Egenda ekula nga yeyongera mu maanyi. Enjigiriza ze zigenda zikola omuzinzi mu nkiiko z'amawanga, mu makanisa, ne mu mitima gy'abantu. Egenda eteekawo ebizimbe bingi era ebiwanvu mu bifo ebyekusifu mweneeyigganyirizanga abantu. Egenda ekurjŋaanya amaggye ge mu bubba egakozese okutwala mu maaso ebigendererwa bye ekiseera nga kituuse. Kye yeetaaga kyokka kwe kuweebwa enkizo, ate nga kino yamala dda okukifuna. Tunaatera okulaba era n'okuwulira ki Luumi kyetegeeza ku bigendererwa bye. Buli alikkiriza era n'agondera ekigambo kya Katonda waakulega ku kuvumibwa n'okuyigganyizibwa.

Essuula 36 — Olutalo Olubindabinda

Setaani azze ng'akigenderera okulwanyisa amateeka ga Katonda okuviira ddala ku ntandikwa y'olutalo olunene olwatandikra mu ggulu. Ekyo kye yali ayagala okutuukiriza amale ajeemere Omutonzi, era newakubadde nga yamala n'agobwa mu ggulu azze nga alwana ng'ali ne wano ku nsi. Ekigendererwa kye kyazze afubako ennyo kwe kulimba abantu batuuke okwonoona amateeka ga Katonda. Oba nga kituukirizibwa gonna gasuuliddwa ku bbali, oba okujeemerako erimu ku go, ebivaamu byenkanankana. Kubanga oyo "asobya mu limu" aba anyoomye amateeka gonna; ekyokulabirako kye n'ebyo byayigiriza bibeera ku luuyi Iwa bujeemu; "aba n'omusango gw'okumenya amateeka gonna." Yakobo 2:10.

Setaani anyoodde enjigiriza za Bayibuli, olw'okwagala abantu banyoome ebiragiro bya Katonda, n'ayingiza obulimba mu njigiriza z'abantu nkumi na nkumi abagamba nti bakkiriza Ebyawandiikibwa. Olutalo olunene olusembayo wakati w'amazima n'obulimba Iwe lunaafundikira olutalo oluludde nga lulwanyisa amateeka ga Katonda. Tunaatera okuyingira olutalo luno - olutalo wakati w'amateeka g'abantu n'ebiragiro bya Yakuwa, wakati w'eddiini eri mu Bayibuli n'eddiini ejjuziddwa enfumo n'obulombolombo bw'abantu.

Emikutu omunaayitibwa okulwanyisa amazima n'obutuukirivu mu lutalo luno kaakano weegiri gikola. Ekigambo kya Katonda ekitukuvu ekyatukwasibwa ku muwendo omunene ddala ng'abantu babonaabona n'okuyiwa omusaayi, tekirowoozeddwako ng'ekyomuwendo. Bayibuli esobola okufunibwa buli omu agyetaaze, kyokka batono nnyo abagikkirizza eruŋŋamye obulamu bwabwe. Obutali bwesigwa bubunye wonna mu ngeri etiisa, so si mu nsi mwokka, naye era ne mu kkanisa. Bangi batandise n'okuwakanya enjigiriza ezibadde empagi z'Obukristaayo. Amazima amakulu agakwata ku butonzi nga bwe gaawandiikibwa emikono egyaluŋŋamizibwa, omuntu okwonoona, ssaddaaka ya Kristo etangirira, n'amateeka ga Katonda ag'olubeerera, binyoomeddwa ekitundutundu kyabeeyita Abakristaayo era tebiteekeddwa mu nkola oba mu bulamba bwabyo oba ekitundu ku byo. Abantu nkumi na nkumi abeenyumiririza mu magezi gaabwe, babitunuulira nga akabonero akooleka obunafu okuteeka okukkiriza kwabwe kwonna mu Bayibuli; balowooza nti kyamagezi era kyabuyivu okubeerawo nga beemulugunyiza Ebyawandiikibwa, nga amazima amakulu agagirimu bagogeza n'okugannyonnyola mu ngeri eteri ntuufu. Abasumba bangi bayigiriza abantu baabwe, era n'abasomesa bangi ne bayigiriza abayizi baabwe nti amateeka ga Katonda gaakyusibwa oba nti gaggwaako; era nti abo abagalowooza nti gakyaliwo, nti kisaanira okugagondera nga bwe gali, beetaaga kusekererwa.

Abantu bwe bajeemera amazima, baba bajeemedde Omutandisi wa go. Bwe balinnyirira amateeka ga Katonda, baba banyoomye obuyinza by'oyo eyateeka amateeka.

Kyangu nnyo okukola ekifaananyi ky'enjigiriza n'endowooza ez'obulimba okufaanana n'ekifaananyi ekikoleddwa mu muti oba mu mayinja. Setaani bw'alaga nti Katonda mulimba, aba ayagala abantu balabe empisa ze nga bweziri ez'obulimba. Abantu bangi baddidde ebifaananyi by'amagezi gaabwe ne babituuza ku ntebe eyandituuliddwako Yakuwa; so nga Katonda omulamu, nga bw'alagibwa okuyita mu kigambo kye, mu Kristo, ne mu butonde bwe, asinzibwa abantu batono ddala. Abantu nkumi na nkumi basinza obutonde ate ne bajeemera Katonda eyatonda obutonde. Okusinza ebifaananyi weekuli mu Bakristaayo leero nga bwe kwaliwo mu Isiraeri owedda mu biro bya Eriya, wadde nga babisinza mu ngeri ya njawulo. Katonda waabeeyita abagezigezi, bakagezimunnyu, ababumbi, bannabyabufuzi, bannamawulire katonda ali ku mulembe, mu masomero ne mu matendekero, wadde mu matendekero g'ebyeddiini - tasinga nnyo Baali, katonda-njuba ow'Abafoyiniiki.

Tewali bulimba businze kukkirizibwa mu Bakristaayo leero kyokka nga bulwanyisa buyinza bwa ggulu, tewali bantu gwe bajeemera mu magezi gaabwe, tewali kintu kisinga kuba kibi, okusinga enjigiriza eziriwo leero, nga zigenda zikwata omugamba, nti amateeka ga Katonda tegakyafuga bantu. Buli ggwanga lirina amateeka gaalyo, aganyweza obuwulize n'okulisaamu ekitiibwa; tewali bufuzi buyinza kunywera awatali ebyo; naye kiyinzika okukkirizika nti Omutonzi eyatonda

eggulu n'ensi talina mateeka gafuga bitonde byeyatonda? Lowooza ku baminisita abaatiikirivu nga bagenda bayigiriza mu lwatu nti amateeka n'ebiragiro ebifugirwako eggwanga lyabwe n'okukuuma eddembe lya bannansi tegakyalina gwe gafuga - nti gamalako abantu eddembe lyabwe, n'olwekyo tegagwanira kugonderwa; abantu abo bandigumiikiriziddwa kutuusa wa nga bakyayogera? Naye kibi nnyo okunyooma amateeka okufugirwa amawanga okusinga okulinnyirira ebiragiro bya Katonda ebikola omusingi gwa zigavumenti zonna?

Oboolyawo kisinga nnyo amawanga okuwera amateeka kwe geefugira, abantu ne balekerwa eddembe lyabwe okweyisa nga bwe balaba, okusinga Omufuzi w'ensi zonna Iw'asangulawo amateeka ge, ensi ne zisigala nga tezirina mateeka okusaliza omubi omusango oba okusonyiwa abadde omuwulize. Tutegeera kye kitegeeza okujjawo amateka ga Katonda era n'ebiyinza okukivaamu? Kyali kikoleddwako. Ebyatuuka ku Bufalansa byennyamiza obukaafiiri bwe bwatwala obuyinza. Kyeyoleka Iwantu eri ensi nti okujjawo amateeka Katonda ge yateekawo kuba kukkiriza bufuzi obw'emikono egy'ekyuma. Amateeka ag&pos;obutuukirivu bwe gajjibwawo, olwo omulangira w'ekizikiza aba agguliddwaawo oluggi okunyweza obuyinza bwe ku nsi.

Amateeka ga Katonda bwe gajeemerwa, ekibi kikoma okulabikira mu bubi bwakyo era tewaba kwegomba butuukirwu. Era abo abagaana okugondera Katonda tebasaanira na kwefuga. Kubanga baba basiga mu bavubuka n'abaana omwoyo gw'obutali buwulize

okuyita mu njigiriza zaabwe ez'obulabe, olwo ne bafuuka bakiwagi; n'ekivaamu ly'eggwanga erya bakyetwala, eryamanyiira okukola obubi. Wadde nga bayinza okusekerera bannaabwe olw'okumala gakkiriza okugondera ebiragiro bya Katonda, bo baba bakkiriza okutwalibwa obulimba bwa Setaani. Bakkiriza okufugibwa okwegomba kw'omubiri olwo ne bakola ebibi ebyasaliza omusango abatatya Katonda.

Abo abayigiriza abantu okulengezza amateeka ga Katonda baba basiga bujeemu okukungula obujeemu. Ebiragiro ebiri mu mateeka ga Katonda ne bimala bijjibwawo byonna, olwo n'amateeka agafuga abantu gaba tegakyaliwo. Anti Katonda agaana abantu obutaba beesigwa, okwegomba, okulimba n'obulyake; kyokka bo baagala kulinnyirira biragiro bye nti kubanga bibalemesa okufuna obugagga; wabula ebinaava mu kujjawo ebiragiro bino tekijja kuba nga bwe bakisuubira. Singa amateeka tegakyafuga, twanditiiridde ki okwonoona? Obugagga bwaffe tebwandibadde na bukuumi. Abantu bandinyaze ebintu bya bannaabwe Iwa mpaka, olwo owamaanyi n'aba nga ye mugagga asinga. Obulamu tebwanditeekeddwamu kitiibwa. Ekirayiro ekikolebwa abafumbo tekyandiyinzizza kukugira maka. Oyo alina amaanyi yandiyinzizza okutwala mukamulirwana we Iwa mpaka singa aba ayagadde. Etteeka eryookutaano lyandigiddwaawo awamu n'eryookuna. Abaana tebandikwatiddwa nsonyi okutta bazadde baabwe singa mu kukola ekyo bafuna omutima gwabwe omubi kye gwegomba. Obugunjufu obuli mu nsi bwandivuddewo abantu ne badda mu kunyaga n'okutta bannaabwe; olwo emirembe, okuwummula n'essanyu byandiwedde ku nsi.

Enjigiriza egamba nti abantu baasumululwa okuva mu bufuge bw'amateeka ga Katonda yamala dda okunafuya enneeyisa ey'obuvunaanyizibwa mu bantu era eggulidde obubi okuyingira mu nsi. Obwakyetwala, obugwenyufu n'obulyake buli

ku misinde emiyitirivu nga bujja bulinga ejjengo erizikiriza. Setaani ali eyo mu maka yeegiriisa. Bendera ye eri eyo yeewuuba, ne mu maka ag&pos;abeeyita Abakristaayo. Obukyayi, obubi, obunnanfuusi, okweyawulayawula, okukopperera, ennyombo, obutaffaayo ku bitukuvu, okwagala okukkusa okwegomba kw'omubiri, byonna biri omwo. Enkola yonna ey'eddiini awamu n'enjigiriza, okwandizimbiddwa obulamu bw'abantu, eri mu kuyuuga, eringa eneesaanawo. Abazzi b'emisango egyannaggomola bwe basuulibwa mu makomera olw'ebyo bye bakoze, baba ng'abaweereddwa ekirabo olwo ne basuusuutibwa ng'abakoze ekyomuwendo ennyo. Batandika okwogerwako wano ne wali. Amawulire ne gasaasaanya agabi agavundu agatayagalwa na kuwulirwa, nga galinga agayigiriza abalala okuyiga obubbi, obunyazi n'obussi; olwo Setaani n'ajaganya kubanga enkola ze ezizikiriza zisobodde okuwangula. Abantu bonna abatya Katonda bagwanira okuzuukuka olw'obwamalaaya, okuggwaamu empisa, obutegendereza, n'obugwenyufu obwa buli ngeri obugenda bweyongera mu nsi, beebuuze banoonye ekiyinza okukolebwa okukoma ku muyaga gw'obubi.

Ebifo gye basalira emisango bimaliddwaawo n'enguzi. Abafuzi bakola Iwa kwagala kufuna na kwesanyusa. Obutegendereza bubisse okutegeera kw'abasinga obungi era nga kaakano Setaani y'abafuga. Abakugu mu mateeka bawubisiddwa, basendeddwasendeddwa, babuzaabuziddwa. Obutamiivu, n'ebinyumu, okuyayaana, obukyayi, obunnanfuusi obwa buli ngeri, bye bijjudde mu abo abakwasisa empisa. "Tujjawo obwenkanya, n'ebituufu ne bitubeera wala. Amazima tegasangibwa mu nguudo, n'obwesimbu tebuliiwo." Isaaya 59:14.

Obubi awamu n'ekizikiza eky'omu mwoyo ebyafuga mu kiseera Luumi we yafugira byasibuka ku bufuzi bwayo obwagaana abantu okwesomera Ebyawandiikibwa; kale olwo baali bagenderera ki mu kusasaanya obutali bwesigwa obwengeri eyo, abantu okugaana amateeka ga Katonda, omuvudde obubi obwenkanidde awo, wakati mu musana gw'enjiri omuyitirivu ogwakidde mu mulembe omuli eddembe ly'okusinza? Kaakano Setaani bw'alabye nga takyayinza kufuga nsi ng'azijjako omukisa gw'okwesomera Ebyawandiikibwa, akyukidde engeri endala asobole okutuukiriza ekigendererwa kye kimu. Okukkiriza kwa Bayibuli bwe kufa olwo ekigendererwa kye aba akifunye okufaanana n'azikirizza Bayibuli. Bwe yaleeta enjigiriza egamba nti amateeka ga Katonda tegalina gwe gafuga, mazima olwo aba aleetedde abantu okwonoona ng'abatalina kye bamanyidde ddala ku biragiro byonna ebigalimu. Era ne kaakano akoledde mu kkanisa ng'ayagala okutuukirizamu enkwe ze, okufaananako ne mu biro ebyayita. Amadiini mangi leero gagaanye okuwuliriza amazima gano agakaawa agayigirizibwa okuyita mu Byawandiikibwa, wabula basazeewo okugalwanyisa nga bagunjaawo ennyinnyonnyola endala ezisize ensigo z'okubuusabuusa buli wantu wonna. Beenywerezza ku bulimba bw'obwapapa nti omuntu tafiira ddala era nti ne bw'afa asigalamu akategeera, bagaanye enjigiriza yokka eyinza okubawonya obulimba bw'obusamize. Enjigiriza ya puligaatooli ereetedde abantu bangi okubuusabuusa Bayibuli. Era abantu bwe bategeezebwa okuwulira etteeka eryookuna kye libagamba, bakizuula nga libawaliriza okukuuma Ssabbiiti ey'olunaku olwoomusanvu; olwo bwe baagala okwejja ku buvunaanyizibwa obwo bwe batayagala kutuukiriza, ng'olwo abasomesa baabwe babategeeza ng'amateeka bwe gavaawo. Bwebatyo ne

basuula eri etteeka lyonna awamu ne Ssabbiiti yaakwo. Omulimu gw'okuzza obujja okukuuna Ssabbiiti bwe guneeyongera, n'ensi gyeneekoma okugaana etteeka lya Katonda eryookuna okwewala okukola kye ligamba. Enjigiriza z'abayigiriza b'eddiini zireeseewo obutali bwesigwa mu bantu, okusamira n'okunyooma amateeka ga Katonda amatukuvu; mazima abayigiriza bano beetisse obuvunaanyizibwa bw'obubi obuli mu nsi omuli Obukristaayo.

Kyokka ekibiina ky'abantu bano kigenda kigamba nti obubi obugenda busasaana buvudde mu kutyoboola eyitibwa "Ssabbiiti y'Abakristaayo," era nti okuwaliriza olunaku Iwa Sande kye kiyinza okuleetawo enkyukakyuka mu mpisa z'abantu. Ebigambo bino

bisinze kulabikira nnyo mu Amerika awasinze okubuulirwa enjigiriza ya Ssabbiiti ey'amazima. Wano bagasse okwegendereza, emu ku njigiriza enkulu ennyo ekwata ku mpisa n'omugendo ogulwanirira olunaku Iwa Sande nga bagamba nti bafuba kunyweza ebintu abasinga bye beetaaga; era ng'abo abagaana okwegatta nabo babatwala ng'abalabe b'okwegendereza n'okudda obuggya. Naye okugatta omugendo ogwagala okuteekawo obulimba ku mulimu gwo-ku-bwagwo nga mulungi, tekireetera bulimba kuba nti bulungi. Tuyinza okugatta obutwa mu mmere ezimba omubiri, naye ekyo tekikyusa kikula kyabwo. So ate, kyakabi nnyo kubanga obulya totegedde. Eyo yenkola ya Setaani okugatta obulimba ku mazima ng'ayagala okusendasenda. Abakulembera omugendo gwa Sande bayinza okukubiriza okudda obuggya abantu kwe beetaaga, ne bakubiriza enkola esiimibwa mu Bayibuli; kyokka nga mu yo mulimu ebikoonagana n'amateeka ga Katonda, abaana ba Katonda tekibagwanira gwegatta nabo. Tebayinza kwejjako musango nga batadde eri ebiragiro bya Katonda ne bakwata obulombolombo bw'abantu.

Okuyita mu bulimba buno obukulu obwemirundi ebiri: omwoyo ogutafa n'obutukuvu bwa Sande, Setaani mwanaayita okunywereza abantu mu bulimba bwe. Obusooka bwebusima omusingi gw'obusamize, obwookubiri buteekawo bwa sseruganda wakati waabwe ne Luumi. Abapulotestanti b'omu Amerika be balisooka okuweereza omukono gwabwe okugusomosa ekyondo bakwatagane mu mikono n'obusamize; olwo balyoke bagwambuse mu bwengula okugusisinkanya n'ogw'obuyinza bwa Luumi; awo olw'okwegatta kuno okwemirundi esatu, ensi eno eryoke etambulire mu bigere bya Luumi ng'erinnyirira eddembe ly'okusinza.

Obusamize bulina amaanyi mangi okulimba n'okusuula abantu mu mitego okuva Iwe bwefaananyirizza n'Obukristaayo obwerinnya obunnya obuliwo leero. Setaani yennyini akyuse okufaanana n'ebintu ebiriwo. Waakweyoleka nga malayika ow'omusana. Waakukola ebyamagero ng'ayita mu mukutu gw'obusamize, abalwadde bawonyezebwe, era akole ebyewuunyo ebitayinza kubusibwabuusibwa. Olwo emizimu bwe giryeraga ng'egikkiririza mu Bayibuli, ekkanisa n'etandika okugissaamu ekitiibwa, okukola kwagyo kulitwalibwa nga okulabisibwa kw'obuyinza bwa Katonda.

Enjawulo eri wakati w'abeeyita Abakristaayo n'abatatya Katonda abaliwo leero nzibu okujeetegereza. Abekkanisa baagala ensi by'eyagala era bamalirivu okubeegattako, ne Setaani amaliridde okubagatta mu mubiri gumu olwo afune amaanyi mu bigendererwa bye ng'abatwala mu busamize. Abagoberezi ba papa, abeenyumiririza mu byewuunyo nti ke kabonero akalaga ekkanisa ey'amazima, nabo baakulimbibwa olw'obuyinza buno obukola ebyamagero; era n'Abapulotestanti,

olw'okubanga baasuula eri engabo ey'amazima, nabo baakuwubisibwa. Abagoberezi ba papa, Abapulotestanti, n'abaagala ensi, bonna baakweyambaza ekifaananyi ky'okutya Katonda naye nga tebalina maanyi gaakwo, awo balyoke balabe mu bwegaffu buno

omugendo ogugenda okukyusa ensi yonna ko n'okwaniriza emyaka olukumi egirudde nga girindibwa.

Setaani ng'akolera mu busamize, yeeraga nga yaawa obuyambi abali mu lutalo, nga bwawonya abantu endwadde, nga kwotadde okutegeeza nga bw'agenda okuleeta eddiini empya esingako; kyokka ate mu ngeri endala akole ng'omuzikiriza. Ebikemo bye bitutte bangi mu kuzikirira. Obutegendereza bumalawo okutegeera; n'ekiddirira bwe bugwenyufu, ennyombo n'okuyiwa omusaayi. Entalo zisanyusa nnyo Setaani, kubanga zisitula ebirowoozo ebibi mu muntu olwo ne zitwala abazetabyemu mu kuzikirira okwemirembe gyonna nga baju'udde ebibi n'omusaayi. Era eyo yensonga Iwaki asokasoka amawanga okulwana ne ganaago, kubanga olw'ekyo, ajjissa ebirowoozo by'abantu ku kweteekateeka bayinze okuyimirirawo ku lunaku Iwa Katonda.

Setaani akolera ne mu bintu ebyenjawulo ng'ayagala okukurjŋaanya omunyago gwe ogw'emyoyo egiteteeseteese. Amanyi obutonde bwe bukolamu, era akozesa n'amaanyi ge gonna okulaba ng'abufuga singa Katonda akkiriza. Bwe yakkirizibwa okubonyabonya Yobu, yafaafaaganya ebintu bye mu kaseera katono ddala omwali ebisibo n'amagana g'ensolo, abaddu, amayumba, n'abaana be, buli kimu nga kigobererwa ekirala. Katonda yekka yakuuma ebitonde bye n'abikugira okuva mu maanyi g'omuzikiriza. Kyokka Abakristaayo bagiridde ekyejjo amateeka ga Yakuwa; ne Mukama waakukola ekyo kyennyini kye yagamba nti ajja kukikola - ensi agenda kugijjako emikisa gye era ajje obukuumi bwe ku abo bonna abagaana amateeka ge era abayigiriza n'okuwaliriza abalala okukola nga bo. Abo bonna abataliiko bukuumi bwa Katonda obwenjawulo, Setaani abalinako obuyinza. Abamu ajya kubakwatirwa ekisa era abagaggawaze ng'ayagala ye okutuukirizaamu ebigendererwa bye, ate abalala abaleetere ebizibu olwo abantu balowooze nti Katonda yaababonyaabonya.

Nga yeeragamu yekka eri abantu nga bw'ali omusawo omukugu ayinza okuwonya endwadde zaabwe zonna, ajja kubaleetera endwadde n'okuzikiriza okutali kumu, okutuusa ebibuga omujyudde abantu Iwe binaasaanawo n'okufuuka amatongo. So era ne kaakano ekyo kyali mu kukola. Setaani akola mu maanyi ge gonna ng'aleeta obubenje n'okulumya abantu ku nnyanja, ne ku lukalu, ng'ayokerera emiriro, asitula omuyaga ogwamaanyi n'okutonnyessa enkuba erimu omuzira omungi, amataba, embuyaga, amayengo amanene ku nnyanja n&pos;okukankana kw'ensi, kumpi mu buli kifo ate ne mu ngeri ezitali zimu. Asaanyaawo emisiri gy'emmere ekuze obulungi, olwo enjala n'egwa mu nsi. Empewo agyonoona ng'agiteekamu emikka egy'obutwa, abantu ne bazikirira olw'endwadde embi. Ebintu bino byakugenda nga byeyongera buli lukya awamu ne mu kuzikiriza. Byakuzikiriza abantu n'ebisolo. "Ensi ewuubaala era esaanuuka," "abantu abagulumivu.. .baggwaamu amaanyi. Era ensi esiigiddwako empitambi wansi w'abagituulamu; kubanga basobezza amateeka, ne bawaanyisa ekiragiro, ne bamenya endagaano eteriggwaawo." Isaaya 24:4,5.

Mu kiseera ekyo omulimba omukulu agenda kusendasenda abantu abalimbe nti Katonda y'ensibuko y'obubi buno bwonna. Abantu bano abamenya ebiragiro bya Katonda era abamusomoza balikyusa ekivume kyabwe ekiviiriddeko ensi

okubonaabona bakiteeke ku abo abalina obuwulize bwabwe mu mateeka ga Katonda. Bagenda kwogera nti abantu bali mu kwonoona ku Katonda nga basobya ssabbiiti ey'olunaku Iwa Sande; era nga ku Iw'ekibi kino ensi kyevudde egwamu ebizibu bino ebitajja kukoma okutuusa nga batadde etteeka erinyweza okusinza Sande; era nga abo aboogera ku tteeka eryookuna, nga baagala okujjawo obutukuvu bwa Sande, be bavuddeko okutegana okuli mu bantu, nga babalemesa Katonda okuddayo okubakwatirwa ekisa n'okufuna obugagga bw'ensi. Bwebatyo bwe bagenda okuvunaanibwa nga bwe baavunana omuddu wa Katonda mu biseena biri nti: "Awo olwatuuka Akabu bwe yalaba Eriya Akabu n'amugamba nti ggwe wuuno, ggwe ateganya Isiraeri? N'addamu nti nze sinnateganya Isiraeri; naye ggwe n'ennyumba ya kitaawo, kubanga mwaleka ebiragiro bya Mukama, n'ogoberera Babaali." IBassekabaka 18:17,18. Abantu bonna nga bajjudde obusungu olw'obujulizi obw'obulimba, balitandika okuyigga abantu ba Katonda nga Isiraeri eyava ku Katonda bwe baayigga Eriya.

Obuyinza buno obukola ebyamagero obulyeragira okuyita mu busamize bwakukozesa amaanyi gaabwo nga bulwanyisa abo abasazeewo okugondera Katonda okusinga okuwulira abantu. Emizimu gigenda kwogera nga gitegeeza nti gitumiddwa okuva ewa Katonda okujja gisendesende abagaanye okukkiriza Sande bave mu nsobi yaabwe, nga ginyweza nti bagwanidde okugondera amateeka okufugirwa ensi nga amateeka ga Katonda. Gyakulaga okunyolwa olw'obubi obungi obuli mu nsi era gikakase okuyigiriza kw'abasomesa b&pos;eddiini nti abantu okuggwaamu empisa kivudde ku batyoboola obutukuvu bwa Sande. Abo bonna abaligaana okukkiriza ebigambo byabwe balikwatirwa obusungu bungi.

Enkola ya Setaani mu lutalo luno olusembayo ng'alwanyisa abantu ba Katonda yeemu n'eyo gye yakozesa ng'atandika olutalo olunene olwatandikira mu ggulu. Yeeraga nga ayagala okuteekawo obutebenkevu mu gavumenti ya Katonda, naye nga bw'akola kyonna ekisoboka mu kugimenyawo. Era omulimu ye gwe yali ayagala okutuukiriza n'aguteeka ku bamalayika abawulize. Enkola yeemu ey'obulimba yeyalabikira ne mu byafaayo by'ekkanisa y'e Luumi. Ezze nga yeeraga nti ekola ku Iwa Katonda ku nsi, ng'ate bw'eyagala okwegulumiza okusinga Katonda ate nga bw'ewanyisa amateeka ge. Abantu bangi abattibwanga olw'obuwulize bwabwe eri enjiri wansi w'obukulembeze bwa Luumi, baalangibwanga nti bakozi ba bubi; baalangibwa ogw'okwekobaana ne Setaani; era ne bakola kyonna ekisoboka okubametta enziro, ne balabika mu maaso g'abantu ne mu maaso gaabwe gennyini ng'abazzi b'emisango egyannaggomola. Era bw'ekityo bwe kiriba ne ku luno. Setaani bw'aliba ayagala okuzikiriza abo abagondera amateeka ga Katonda,

alibateekako emisango ng’abamenyi b’amateeka, ng&pos;abantu abaswaza Katonda era abaleetedde ensi okusalirwa omusango.

Katonda tawaliriza ndowooza ya muntu yenna kumusinza; wabula Setaani ekyo ye ky’asinga okwagala - ng&pos;abawaliriza mu bukambwe kubanga aba tasobola kuboogereza ku lwabulungi. Akozesa okutiisatiisa oba okukozesa amaanyi asobole okufuga endowooza ng’ayagala okusinzibwa. Akozesa obuyinza bw’ekkanisa awamu n’obw’ensi ng’ayala okutuukirizaamu kino, ng’abakozesa okuwaliriza amateeka g’abantu okulwanyisa amateeka ga Katonda.

Abo bonna abassaamu ekitiibwa Ssabbiiti eya Bayibuli baakuvunaanibwa ng’abalabe b&pos;amateeka abatayagala butebenkevu, abaagala okwonoona ebiragiro ebireeta emirembe mu bantu, abaagala okuteekawo obuvuyo n’obulyake, awamu n’okwagala Katonda abonereze ensi. Obwesigwa bwabwe bwakutwalibwa ng’abalina emputtu, abakakanyavu era abanyooma aboobuyinza. Baakuvunaanibwa olw&pos;okweyawula okuva ku mugendo. Abasumba abaliryamu olukwe amateeka ga Katonda baakusinziira ku bituuti bayigirize abantu okussaamu ekitiibwa aboobuyinza kubanga baalondebwa Katonda. Abakuumi b’amateeka baakujwetekebwako era basingisibwe emisango mu bifo omusalirwa emisango ne mu nkiiko ezikola amateeka. Ebigambo byabwe bajja kubinyoola bitegeezeemu amakulu amalala; era n’ebigendererwa byabwe birowoozebwe okuba eby’obulabe ddala.

Ekkanisa z’Obupulotestanti olw’okugaana okukkiriza Ebyawandiikibwa ky’ebiyigiriza ku mateeka ga Katonda, bajja kwagala okuziba obumwa bw’abo abalina okukkiriza kwabwe okutayinza kuwangulwa okuyita mu Bayibuli. Wadde nga baziba amaaso gaabwe obutalaba mazima, basazeewo okukwata ekkubo erinaabatuusa mu kuyigganya Bakristaayo bannaabwe abagaanye mu bugenderevu bo kye bakola eky’okukkiriza ssabbiiti y’obwapapa.

Abakungu mu kkanisa ne mu ggwanga baakwegattira wamu baliise abantu enguzi, babasendesende, oba okubawaliriza bonna basinze Sande. Olw’okubanga tebalibeera na bujulirwa bwa Byawandiikibwa obusemba kye bakola, baakuteekawo amateeka nga makambwe. Obufizi omujjudde obulyake bumalawo obwenkanya n’amazima, era ne mu Amerika ensi ey’eddembe, bwe baliba baagala okusiimibwa abantu, abafuzi n’abateesi b’amateeka baakwagala okubasanyusa nga bawaliriza etteeka ly’okukuuma olunaku Iwa Sande. Eddembe ly’obuntu eryagulibwa n’omuwendo omunene gutyo, teririjjukirwa ng’ekyomuwendo. Okuyita mu lutalo luno olunaatera okubaawo Iwe tunaalaba ebigambo bya nnabbi nga bituukirira nti: “Ogusota ne gusunguwalira omukazi, ne gugenda okulwana n’ab’omu zzadde lye abaasigalawo abakwata ebiragiro bya Katonda era abalina okutegeeza kwa Yesu.” Kubikkulirwa 12:17.

Essuula 37 — Ebyawandiikibwa Bye Bikuuma Okuban'eddembe

"Tudde eri amateeka n'obujulirwa: oba nga teboogera ng'ekigambo ekyo bwe kiri, mazima obudde tebugenda kubakeerera." Isaaya 8:20. Abantu ba Katonda basongerwa ku Byawandiikibwa nga ye mukuumi waabwe eri amaanyi g'abayigiriza b'obulimba n'eri okubuzaabuzibwa kw'amaanyi g'emyoyo egy'omukizikiza. Setaani akozesa buli ngeri yonna esoboka okuziyiza abantu okwefunira amagezi okuva mu Bayibuli; kubanga akimanyi nti Bayibuli ky'eyogera kibikkula obulimba bwe. Buli lwe wabaawo okuzza obuggya omulimu gwa Katonda omulangira w'obubi

azuukusibwa okweyongera okukola; era kakaano ali mu kukuŋŋaanya maanyi ge okulwanyisa Kristo n'abagoberezi be mu lutalo Iwe olusembayo. Kaakano anaatera okuleeta okubuzaabuza okusembayo. Omulabe wa Kristo waakukola ebyewuunyo bingi nga tulaba n'amaaso gaffe. Ebyamagero bye eby'obulimba byakwefaananyiriza ng'ebituufu era nga kizibu okubyawula wabula nga okozesezza Ebyawandiikibwa. Buli kigambo kye boogera na buli kyamagero ekikolebwa bigwanira kukeberwa na bujulirwa bwabwe.

Abo bonna abafuba okugondera ebiragiro bya Katonda byonna bajja kufuna okuwakanyizibwa n'okusekererwa. Bayinza kuyimirirawo Iwa Katonda yekka. Kibagwanira kutegeera ebyo Katonda by'ayagala nga bwe biri mu Byawandiikibwa basobole okuyita mu kugezesebwa okubalindiridde. Bwe banaafuna endowooza entuffu ku mpisa ze, ku gavumenti ye n'e ku bigendererwa bye era ne beeyisa nga bwe biri Iwe banaayinza okumussaamu ekitiibwa. Tewali n'omu aliyinza okuyimirirawo mu lutalo olunene olusembayo okujjako abo bokka abanywezezza ebirowoozo byabwe n'amazima agali mu Bayibuli. Buli omu waakufuna ekibuuzo: Obuwulize bwange mbuteeke eri Katonda oba eri abantu? Eno ye ssaawa ey'okusalawo. Ddala ebigere byaffe tubisimbye ku Iwazi olw'ekigambo kya Katonda ekitakyukakyuka? Ddala tweteeseteese okuyimirirawo nga tunywedde okulwanirira amateeka ga Katonda n'okukkiriza kwa Yesu?

Omulokozi nga tannakomererwa ku musaalaba yategeeza abayigirizwa be nga bweyali agenda okuttibwa, era azuukire okuva mu ntaana, ne bamalayika baaliwo okunyweza ebigambo bye ku mitima ne ku birowoozo byabwe. Kyokka abatume baali batunuulira kulokolebwa nga bajjibwa mu bufuge bwa Luumi, nga tebayinza na kukkiriza nti oyo gwe baalinamu essuubi lyabwe ayinza okuttibwa mu ngeri eswaza bw'etyo. Ebigambo bye baalina okujjukina byabava mu bwongo, era ekiseera bwe kyatuuka eky'okugezesebwa ne kibasanga nga tebeteeseteese. Baggwaamu essuubi olw'okufa kwa Kristo nga kiringa nti teyabalabula. Era bw'ekityo bwekiri n'eri Ife. Obunnabbi butubikkulidde ebyokubaawo mu maaso nga n'ebigambo bya Kristo bwe byabikkulira

abatume ebyokumubaako. Obunnabbi butulaze bulungi ebyokubaawo ku nkomerero y'ekiseera eky'ekisa n'okweteekerateekera ekiseera eky'okubonaabona. Kyokka abantu bangi tebaagadde kutegeera mazima gano amakulu nga kiringa agatababikkuliddwa. Ne Setaani ali mu kutunuulira nkaliriza ayinze okubajjako buli kigambo kyonna ekiyinza okubageziwaza okufuna obulokozi, olwo ekiseera eky'okubonaabona kibasange nga tebeteeseteese.

Katonda bw'aweereza obubaka obukulu obw'okulabula eri abantu nga bulagibwa mu kifaananyi kya bamalayika ababuuka mu bbanga ery'eggulu, aba ayagala buli omu afune omukisa asse omwoyo ku bubaka obwo. Okubonerezebwa okw'entiisa okw'okutuuka ku abo abasinza ensolo n'ekifaananyi kyayo (Kubikkulirwa 14:9-11), kugwana okuleetera abantu bangi okuyiga ennyo obunnabbi basobole okumanya akabonero k'ensolo kye kategeeza, n'engeri gye bayinza okwewalamu okukafuna. Kyokka abantu bangi tebaagadde kuteekayo matu gaabwe okuwulira amazima wabula bakyukidde enfumo z'abantu. Omutume Pawulo bwe yalengera ebyokubaawo kyeyava agamba nti: "Kubanga ekiseera kijja, abantu Iwe baligaana okuwulira enjigiriza ey'amazima." 2Timoseewo 4:3. Ekiseera ekyo kimaze okutuuka. Abantu tebaagala kuwulira mazima ga Bayibuli, kubanga galemesa okwegomba kw'omutima omwonoonefu ogwagala ensi; ne Setaani kyava abateerawo obulimba bwe baagala.

Wabula Katonda agenda kwesigalizaawo abantu ku nsi ab'okunyweza Bayibuli, era Bayibuli yokka, ng'etteeka ekkulu okupimirwa enjigiriza zonna, era omusingi gwa buli kudda buggya. Amagezi g'abantu abayivu, amagezi ga sayaansi, enjigiriza z'eddiini n'ebiteeso by'enkiiko z'ekkanisa, mu bungi bwabyo byonna so nga bikubagana empawa okufaanana n'ekkanisa mwe biva, eddoboozi ly'abasinga obungi - byonna ebyo oba ekimu ku byo, tebigwanidde kutwalibwa ng'obukakafu obukakasa oba obuwakanya ensonga yonna ey'okukkiriza. Nga tewannabaawo yenna akkiriza njigiriza yonna oba ekiragiro kyonna, kitugwanidde okusooka okumanya oba nga "Bw'atyo bw'ayogera Mukama" tulyoke tukiwagire.

Setaani afuba okugissa abantu ebirowoozo byabwe ku Katonda babiteeke ku bantu bannaabwe mu kifo kya Katonda. Abakulembera okutunuulira abalabirizi, abasumba, abayivu mu ddiini, okuba nti be babaluŋŋamya, mukifo ky'okunoonya mu Byawandiikibwa bamanye ku bwabwe obuvunaanyizibwa bwabwe. Kati olwo, bw'atuula ku birowoozo by'abakulembeze bano, ayinza okuwubya abantu bangi n'abakoza by'ayagala.

Kristo bwe yajja n'ayogera ebigambo eby'obulamu, abantu ba bulijjo baamuwuliriza n'essanyu; era bangi ku bakabona n'abafuzi abaamukkiriza. Naye bakabona abakulu n'abantu abaamaanyi mu ggwanga baasalawo okumuteekako emisango n'okugaana okuyigiriza kwe. Baagaana obujulirwa bwennyini obulaga obwa Masiya bwe,wadde nga

baatabulwa engeri gye bayinza okumusingisamu emisango, era nga tebaayinza wabula okuwulira amaanyi g'obuyinza bwa Katonda mu bigambo bye ebyamagezi, kyokka ne basalawo okumukwatirwa obuggya, si kulwa nga bawalirizibwa okufuuka abayigirizwa be. Abalabe ba Yesu bano baali basajja abantu be baayigiriza okussaamu ekitiibwa okuva mu buto bwabwe, nga balina okuvuunamira obuyinza bwabwe okusinziira ku buwangwa. "Kisoboka kitya abakulembeze baffe okuba nga tebakkirizza Yesu?" nga bwe bebuuza. "Abayivu bano tebandimukkirizza singa abadde nga ye Masiya Kristo?" Abayigiriza bano be baavaako eggwanga ly'Abayudaaya okugaana Omulokozi waabwe.

Omwoyo ogwakoza bakabona n'abakulembeze bano gukyalabikira ne mu balala bangi leero abeeraga nga abalina okukkiriza okwamaanyi. Bagaanye okukebera mu bujulirwa by'Ebyawandiikibwa obulaga amazima ag'enjawulo agaliwo ku Iw'ekiseera kino. Beeraga nga bwe bali abangi, abagagga era nga bwe bamanyiddwa wonna, nga bwe banyooma abaliwo ku Iw'amazima nti tebawera, banaku era tebamanyiddwa, ate nga balina n'eddiini ebalaga nga bwe bali abenjawulo okuva ku nsi.

Kristo bwe yatunula ku biribaawo mu maaso eyo, yalaba nga obuyinza buno abawandiisi n'abafalisaayo bwe beeyagaliramu nga si bwakukoma Abayudaaya ne bwe banasaasaana. Yatunula okuyita mu bunnabbi n'alaba ng'abantu bagulumiza obuyinza bwabwe okufuga endowooza za bannaabwe: obuyinza obwafuukira ekkanisa ekikolimo okuyita mu mirembe gyonna. Engeri gye yanenyamu abawandiisi n'abafalisaayo, ne bwe yalabulamu abantu obutagobereranga bakulembeze abazibe b'amaaso, byawaandiikibwa okulabulanga ab'emirembe egirijja.

Ekkanisa y'e Luumi yalonda abasasedooti nga be balina bokka obuyinza okunnyonnyola Ebyawandiikibwa. Olw&pos;okubanga ababuulizi bokka be basobola okunnyonnyola ekigambo kya Katonda, bakyekuumira obutakiwa bantu. Era wadde nga okudda obuggya okwaliwo kwaleetera abantu bonna okufuna Ebyawandiikibwa, omwoyo ogwo gwegumu ogwali e Luumi gulemesa bangi mu kkanisa z'Abapulotesanti okwenoonyeza mu Bayibuli. Baayigirizibwa kutwala njigiriza ezo zokka ekkanisa z'emaze okunnyonnyola; era waliwo bangi abatagerezaako ddala kutwala njigiriza yonna, wadde nga etegeerekeka kyenkana ki mu Byawandiikibwa, bw'eba nga eyawukana n'ebyo bye bakkiriza oba ng'ekkanisa yaabwe bw'eyigiriza.

Kyo kituufu Bayibuli ejjuddemu okulabula kungi eri abayigiriza ab'obulimba, n'olwekyo bangi abaasalawo okuteeka obwesige bw'emyoyo gyabwe mu bannaddiini. Era waliwo nkumi na nkumi leero ku bayivu mu ddiini abatalinayo nsonga ndala yonna ekwata ku kukkiriza kwabwe okujjako eyabasomesebwa abakulembeze baabwe. Bayita ku kuyigiriza kw'Omulokozi kumpi nga tebakutaddeeko maaso, ne bateeka okukkiriza n'obwesige bwabwe bwonna mu bigambo by'abasumba. Naye abasumba tebasobya? Tuyinza tutya okubakwasa emyoyo gyafTe batulunŋŋamye wabula nga tutegedde okuyita

mu kigambo kya Katonda nti balimu omusana? Abantu okulemwa okufuna embavu okuva mu kigaali ekikubiddwakubiddwa ensi kibaleetedde okutambulira mu bigere by'abayivu; era bwe balemereddwa okwenonyereza bo ku bwabwe, balabika ng'abatakyalina ssuubi abasibiddwa enjegere z'obulimba. Balaba nga amazima g'ekiseera kino galagibwa bulungi mu Bayibuli; ne bawulira n'amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu agali mu bigambo bino; kyokka ne bakkiriza okutwalibwa empaka z'abannaddiini okubajja awali omusana. Wadde ng'amagezi gaabwe n&pos;okutegeera kwabwe bifunye okuluŋŋamizibwa okulungi, emyoyo gino egyabuzaabuzibwa tegigezezaako kulowooza mu ngeri ndala okuva ku y'abasumba baabwe; olwo okusalawo kwabwe, ebibagasa eby'obulamu obutaggwaawo ne babifiirwa nga babiteeka mu mikono gy'abatakkiriza, abajjudde amalala n&pos;obuggya.

Setaani akola mu ngeri nnyingi okunywezaamu abawambe be ng'akozesa abantu. Abanyweza ng'abasibidde ku mikwano gyabwe abalina obulabe ku musaalaba gwa Kristo. Si nsonga oba mukwano gwa ngeri ki, oba bazadde, oba baana, oba bafumbo, oba mukwano bukwano, tewali njawulo; abalwanyisa amazima bakozesa amaanyi gaabwe gonna okufuga endowooza zaabwe, olwo emyoyo egiwambiddwa ne gibulwa amaanyi okwetaakkuluza bafune eddembe okugondera ebirowoozo byabwe.

Ekitiibwa kya Katonda awamu n'amazima tebiteŋŋana; era Bayibuli bw'eba mu mikono gyaffe kizibu okusinza Katonda mu bukyamu. Bangi balowooza nti si nsonga ki kyokkiriza, kasita obulamu bwo buba nga bwesimbu. Naye obulungi bubumbibwa kukkiriza. Omusana n'amazima bwe biba nga biri mu mikono gyaffe, kyokka ne tulagajjalira okukozesaamu omukisa gw'okuwulira obulungi oba okubiraba obulungi, kitegeeza nga ababigaanye; tuba tulonzeewo kizikiza mu kifo ky'omusana.

"Waliwo ekkubo omuntu ly'ayita eddungi, naye enkomerero yaalyo makubo ga kufa." Engero 16:25. Obutamanya tebukuleetera kwekwasa olyoke okole ensobi oba oyonoone, ng'ate wabaddewo emikisa gyonna egy'okutegeereramu Katonda by'ayagala. Kuba ekifaananyi ng'omuntu atambula n'atuuka mu masaŋŋanzira omuli amakubo agawerako era nga waliwo n'ekipande ekiragirira buli limu gye liraga. Singa omuntu oyo asalawo okunyooma obukulu bw'ekipande, n'akwata ekkubo erimulabikidde obulungi, ayinza okuba nga ddala yekakasa, kyokka mazima taliyinza kutuuka gy'abadde agenda.

Katonda yatuwa ekigambo kye tuyinze okumanya obulungi bye kiyigiriza, era twetegeerere byatwetaaza. Omuwandiisi w'amateeka bwe yajja eri Yesu ng'amubuuza, "Nkolenga ki okusikira obulamu obutaggwaawo?" Omulokozi yamujuliza mu Byawandiikibwa, ng'agamba nti, "Kyawandiikibwa kitya mu mateeka? Osoma otya?" Obutamanya tebugenda kusonyiyisa yadde omwana oba omuntu omukulu, wadde okubajjako omusango gw'okumenya amateeka ga Katonda; kubanga balina mu mikono gyabwe obuwandiike bw'amateeka n'ebiragiro awamu ne kyegagamba. Tekimala okuba nti olina ebigendererwa eby'okukola obulungi; era tekimala omuntu okukola ky'alowooza

nti kye kituufli oba omusumba ky'amugambye nti kye kituufu. Omwoyo gwe gweguli mu katyabaga, era kimugwanira okwenoonyeza ye mwene okuva mu Byawandiikibwa. Si nsonga muli yeekakasa atya, si nsonga omusumba amwekakasa atya nti amanyi amazima, ebyo si gwe musingi gwe. Alina ekipande ekimulaga amakubo gonna mwalina okuyita okugenda mu ggulu, n'olwekyo tekimugwanira kuteebereza kintu kyonna.

Omulimu omukulu era ogusingayo eri omuntu yenna alowooza, gwe gw'okuyiga okuva mu Byawandiikibwa ategeere amazima kye gategeeza, era atambule ng'agoberera omusana era ategeeze ku balala okukola nga ye bw'akola. Kitugwanira buli lunaku okufuba okuyiga Ebyawandiikibwa, nga tufumiitiriza ku buli nsonga n'okugerageranya olunnyiriri ku lunnyiriri. Awamu n'okubeerwa kwa Katonda tujya kwetegeerera kubanga era ffe tugenda okweyanukulira mu maaso ga Katonda.

Abayivu babadde babuusabuusa amazima nga bwe galagibwa obulungi mu Bayibuli, era olw'okwerowooza nti balina amagezi agawaggulu, ne bayigiriza nti Bayibuli erimu amakulu amakusike agategeerwa mu mwoyo mwokka nga tetegeerekeka mu lulimi olwabulijjo. Abantu bano be bayigiriza ab'obulimba. Abo Kristo be yayogerako nti: "Si kyemuva mukyama nga temumanyi Ebyawandiikibwa newakubadde amaanyi ga Katonda?" Makko 12:24. Bayibuli egwana okunnyonnyolwa okusinziira ku makulu gaayo agategerekeka obulungi, okujjako nga ebadde ekozesezza akabonero oba ekifaananyi. Kristo yasuubiza nti: "Omuntu bw'ayagala okukola oli by'ayagala, alitegeera okuyigiriza kuno." Yokaana 7:17. Singa abantu batwala Bayibuli nga bwesoma, singa tewaaliwo bayigiriza ab'obulimba okubuzaabuza ebirowoozo byabwe, omulimu munene ogwandikoleddwa ne gusanyusa ne bamalayika era ne guleeta nkumi na nkumi mu kisibo kya Kristo kaakano abali eyo nga babuungeetera mu bulimba.

Kitugwanira okuteeka amaanyi gaffe gonna ag'ebirowoozo ku kuyiga ebintu bye buziba ebya Katonda okuva mu Byawandiikibwa era tweyame okubitegeera nga bwe kisoboka mu bunafu bwaffe; kyokka tetwerabira nti obuwombeefu n'obuwulize bw'omwana gwe mwoyo omutuufu ogw'omuyizi. Ebizibu okutegeera mu Byawandiikibwa tebiyinza kutegeerebwa mu ngeri yeemu gye tukozesa nga tumeggana n'ebibuuzo ebizubu eby'obulamu. Tetugwana kuyiga Bayibuli nga twemaliridde ng'abamu bwe bakkira amagezi ga sayaansi, wabula wakati mu kusaba nga twesigamye ku Katonda n'omwoyo ogwagala okuyiga. Tugwana okujya n'omutima omukakkamu era oguyigirizika tufune okumanya okuva eri Katonda Omukulu. Bwekitaba kityo, bamalayika ababi baakuziba ebirowoozo byaffe era bakakanyaze emitima gyaffe amazima galeme okutukwatako.

Bingi ku Byawandiikibwa abayivu bye bagamba nti birimu amakulu ameekusifu, oba bye bayitako nga bagamba nti si bikulu nnyo, mujjudde ebigambo ebigumya n'okuyigiriza eri oyo ayigrizibwa mu ssomero lya Kristo. Emu ku nsonga Iwaki abayiga eddiini

balemererwa okutegeera obulungi ekigambo kya Katonda eri nti, baziba amaaso gaabwe ne batalaba mazima ge batayagala kuteeka mu nkola. Okumanya amazima ga Bayibuli tekusinziira ku magezi omuntu gaaba nago mu kunoonyereza, wabula lwa kigendererwa kimu kyokka, kwe kunoonya obutuukirivu.

Bayibuli tegwanidde kusomebwa awatali kusooka kusaba. Omwoyo Omutukuvu yekka yayinza okutuleetera okuwulira obukulu bw'ebintu ebyo ebyangu okutegeera, oba okutuziyiza obutameggana na bintu ebizibu okutegeera. Bamalayika ab'omu ggulu be bateekateeka emitima ne gisobola okutegeera ekigambo kya Katonda olwo ffe ne tusanyuka olw'obulungi bwakyo, ne tunenyezebwa olw'okulabula okugirimu, oba ne tuzzibwa buggya n'okugumizibwa olw'ebisuubizo byayo. Tusaana okufuula okusaba kw'omuwandiisi wa zabbuli ng'okwaffe, nti: "Onzibule amaaso gange, ndabe eby'ekitalo ebiva mu mateeka go." Zabbuli 119:18. Ebikemo oluusi birabika nga ebiremeddewo Iwansonga, akemeddwa aba tajjukira bisuubizo bya Katonda asisinkane Setaani n'ebyokulwanyisa eby'ekigambo kya Katonda. Kyokka bamalayika be bebulunguludde okwetoloola abo abaagala okuyigirizibwa mu bintu by'eggulu; era babajjukizze amazima ge beetaaga mu kiseera eky'obwetaavu. Bw'atyo, "Alijja (omulabe) ng'omugga ogukulukuta n'amaanyi, ogutwalibwa embuyaga ye yennyini Mukama gy'asindika." Isaaya 59:19.

Yesu yasuubiza abayigirizwa be nti: "Naye Omubeezi, Omwoyo Omutukuvu Kitange gw'alituma mu linnya lyange, oyo alibayigiriza byonna, alibajjukiza byonna bye nnabagamba." Yokaana 14:26. Wabula ebigambo bya Kristo biteekwa okuba nga byasooka ne biterekebwa mu birowoozo olwo Omwoyo wa Katonda alyoke abitujjukize mu kiseera eky'obwetaavu. 'TMterese ekigambo kyo mu mutima gwange, nneme okwonoona mu maaso go." Zabbuli 119:11.

Abo bonna abawulira nga obulamu obwemirebe gyonna bukulu balina okwekuuma eri endowooza yonna ey'okubuusabuusa. Emisingi gyennyini egy'amazima gyakulumbibwa. Kizibu okwewala abatukiina, n'abanatuzuulangako ensobi, ab'enkwe n'enjigiriza ez'obutwa ez'abatali beesigwa ab'omulembe guno. Setaani akozesa ebikemo bye ebigya ku buli bantu. Alumba abatali bayivu nga bw'abazanyiikiriza, ate n'alumba abayivu ng'akozesa magezi ga sayaansi n'obufirosoofo, bonna ng'ayagala kubakyayisa oba banyoome Ebyawandiikibwa. N'abavubuka abatalina kye bamanyi nnyo bakozesa embeera eno ne balaga okubuusabuusa mu bintu ebikulu bityo eby'Obukristaayo. Era obutali bwesigwa buno obuli mu bavubuka, wadde nga bamanyi kitono nga bwe kiri, bulina amaanyi mangi. Bangi basekerera okukkiriza kwa bakitaabwe ne bawakanya Omwoyo ow'ekisa. Abaebbulaniya 10:29. Obulamu bw'abantu bangi obwandibadde obwekitiibwa eri Katonda era omukisa eri ensi ne bwonoonebwa n'ekibi ky'obutali bwesigwa. Abo bonna abeesiga okulowooza kw'amalala g'omuntu, ne balowooza nti olw'okwo bayinza

okunnyonnyola ebyama bya Katonda ne batuuka ku mazima nga tebayambiddwako magezi ga Katonda bali mu kitimba kya Setaani.

Tuli mu kiseera ekikulu ennyo eky'ebyafaayo by'ensi. Ensi eneetera okukuŋŋaanya ebyayo. Ekiseera kyafife eky'omumaaso era n'obulokozi bw'emyoyo emirala kyesigamye ku ebyo bye tukola olwaleero. Twetaaga okuluŋŋamizibwa Omwoyo ow'amazima. Buli mugoberezi wa Kristo kimugwanira okwebuuza nti: "Mukama, oyagala nkole ki?" Twetaaga okwewombeeka mu maaso ga Mukama, nga tusaba n'okusiiba, n'okufumiitiriza ennyo ku kigambo kye, naddala ku ebyo ebiri mu kifo awasalirwa emisango. Kitugwanira okunoonya mu bintu bya Katonda eby'ebuziba ebirabika. Tetulina kiseera kya kufiirwa. Ebintu ebikulu bijja bibaawo okutwetoloola; tuli mu matwale ga Setaani. Temwebaka, mwe abakuumi ba Katonda; omulabe atuliinze, nga mweteefuteefu ekiseera kyonna okutugajambula ng'omunyago singa tubongoota ne tugayaala.

Bangi balimbiddwa nga tebayinza kwetegeera nga bwe bafaanana mu maaso ga Katonda. Bali mu kweyozaayoza olw'ebibi bye batakola, ne beerabira okubalirira emikisa egiri mu bikolwa ebirungi Katonda by'abaagaza, kyokka ne babigayaalirira okubikola. Emiti okubeera mu nnimiro ya Katonda tekimala. Girina okubala ebibala kubanga ekyo kyagisuubiramu. Givunaanyizibwa singa giremererwa okuvaamu akalungi akandisobodde okugivaamu okuyita mu kisa kye ekiwa amaanyi. Gibalibwa nga egimala obumazi ekifo mu bitabo by'omu ggulu. Kyokka newakubadde bw'ekityo bwe kiri, abantu bano akyabalinamu essuubi. Omutima ogujjudde okwagala-okusonyiwa gukyabakowoola wadde nga baanyooma okusaasira kwa Katonda ne bazannyisa ekisa kye. Agamba nti: "Zuukuka, ggwe eyeebase, ozuukire mu bafu, Kristo anaakwakira. Kale mutunule nnyo bwe mutambulanga,... nga mweguliranga ebbanga, kubanga ennaku zino mbi." Abaefeso 5:14-16.

Ekiseera ky'okugezesebwa bwe kinajja, kijja kwoleka abo abaafuula ekigambo kya Katonda okuba empisa mu bulamu bwabwe. Mu kiseera eky'enkuba oba toyinza kwawula miti gikunkumula makoola ku egyo egitakunkumula makoola; naye mu kiseera eky'ekyeeya, egitakunkumula makoola gisigala tegikyuse so ng'egiwaatula gisigala myeereere. Bwekityo bwekiri ne ku beeyita abakkiriza kaakano abatasobola kwawulwa okuva ku Bakristaayo abamazima, naye ekiseera kijja ekiryoleka enjawulo. Okuwakanyizibwa ne kumala kusituka, okusosola n'obutasonyiwa ne bimala bijja, okuyigganya ne kukoleera, abalina omutima ogw'ekibogwe ne bannanfuusi baakukankana baweeyo okukkiriza kwabwe; naye Abakristaayo abamazima baakuyimirira banywere ng'olwazi, okukkiriza kwabwe nga kugumu, essuubi lyabwe nga litangaavu okusinga ne bwekiba nga obugagga bweyongera.

Omuwandiisi wa zabbuli agamba: “Nnina okutegeera okusinga abayigiriza bange bonna; kubanga ndowooreza ku bye walagira. “By’oyigiriza binfuula mugezi ne nkyawa empisa zonna ez’obulimba.” Zabbuli 119:99,104. (Ekikyuse ekiggya.)

“Aweereddwa omukisa omuntu alaba amagezi.” “Kubanga aliba ng’omuti ogwasimbibwa awali amazzi ne gulanda emirandira gyagwo awali omugga, so tegulitya musana bwe gwaka ennyo, naye amalagala gaagwo galiyera; so tegulyeraliikirira mu mwaka ogw’ekyeya, so tegulirekayo kubala bibala.” Ngero 3:13; Yeremiya 17:8.

Essuula 38 — Okulabula Okusembayo

“Ne ndaba malayika omulala ng’akka okuva mu ggulu, ng’alina obuyinza bungi; n’ensi n’emulisibwa ekitiibwa kye. N’ayogerera waggulu n’eddoboozi ery’amaanyi, ng’ayogera nti: Kigudde, kigudde Babulooni ekinene, ne kifuuka ekisulo kya balubaale, n’ekkomera erya buli dayimooni, n’ekkomera erya buli nnyonnyi mbi ekyayibwa.” “Ne mpulira eddoboozi eddala eriva mu ggulu nga lyogera nti: Mukifulumemu, abantu bange, muleme okussa ekimu n’ebibi bye, era muleme okuweebwa ku bibonyoobonyo bye.” Kubikkulirwa 18:1,2,4.

Ekyawandiikibwa kino kisonga ku kiseera ekirangiriro ky’okugwa kwa Babulooni nga bwe kyayogerwa malayika owookubiri mu Kubikkulirwa 14 olunnyiriri 8, lwe kinaddibwamu, nga kyongerereza ku bulyake obwokweyongera mu bitongole ebyenjawulo ebikola Babulooni, okuva obubaka obwo lwe bwasooka okuweebwa mu ttoggo wa 1844. Tulagibwa embeera enzibu egenda okutuuka ku Bakristaayo. Ebirowoozo by’abantu byakweyongeramu ekizikiza ky’obutamanya olw’okugaana amazima, boongere okukakanyaza emitima gyabwe, okutuusa lwe balifuukira ddala abakafiiri. Bagenda kulaga obujeemu bwabwe eri Katonda nga boongera okulinnyirira erimu ku mateeka ekkumi, okutuusa lwe balitandika n’okuyigganya abaliraba nga ttukuvu. Kristo agenda kutunuulirwa ng’ekitaliimu olw’okunyooma ekigambo kye n’abantu be. Ekkanisa bwe ziriyingiza enjigiriza z’obusamize, olwo abantu baliba tebakyayinza kwefuga, eddiini eriba efuuse kyambalo ekyambalibwa okukweka obubi obusingirayo ddala. Amaanyi ga bamalayika ababi gagenda kuwulirwa mu ne kkanisa olw’okukkiririza mu byamagero omuva emyoyo egikyamya n’enjigiriza za basetaani.

Obunnabbi we bwogerera ku Babulooni mu kiseera kino ekigambo kiryogerwa nti: “Kubanga ebibi bye bituuse mu ggulu, era Katonda ajjukidde ebibi bye.” Kubikkulirwa 18:5. Aliba ajjuzizza ekigera ky’obubi bwe, era aliba anaatera okuzikirizibwa. Kyokka Katonda akyalina abantu mu Babulooni; era bw’aliba tannakisalira musango, abaddu be bano abeesigwa kiribagwanira okuyitibwayo, baleme okunywa ku kikompe ky’ebibi bye, “era muleme okuweebwa ku bibonyoobonyo bye.” Eyo ye nsonga lwaki waliwo abantu nga bali mu kifaananyi kya malayika ava waggulu mu ggulu, nga bamulisa ensi n’ekitiibwa kye era nga boogerera waggulu n’eddoboozi ddene, nga balangirira ebibi bya Babulooni. Okufaanana n’obubaka bwe, bawulirwa nga boogera nti: “Mukifulumemu mmwe abantu bange.” Ebirangiriro bino, nga byegattidde wamu n’obubaka bwa malayika owookusatu, mwe tusanga okulabula okusembayo okw’okuweebwa abatuula mu nsi.

Entiisa yakubuutikira ensi. Obuyinza bw’ensi, nga bwegattidde wamu okulwanyisa amateeka ga Katonda, bujja kulangirira era abantu “bonna, abato n’abakulu, n’abagagga n’abaavu, n’abeddembe n’abaddu” (Kubikkulirwa 13:16), nti kibagwanira okukola

ng'empisa y'ekkanisa ey'okukuuma ssabbiiti ey'obulimba bw'eri. Abo bonna abanaagaana okuba abawulize bajya kubonerezebwa,

n'ekyenkomerero balangirirwe nti kibagwanira kuttibwa. Ate ku luuyi olulala, nga waliyo etteeka lya Katonda eriyita abantu bonna okuba abawulize nga bakuuma ekiwummulo ky'Omutonzi era nga liraga ekiruyi ekyokutuuka ku abo abonoona ebiragiro ebiririmu.

Abantu bwe baliba bamaze okutegeezebwa nti buli anaalinnyirira amateeka ga Katonda ng'ayagala okugondera amateeka g'abantu ajja kuweebwa enkovu y'ensolo; era aliba akkirizza okuweebwa akabonero akalaga obuwulize eri obuyinza bw'asazeewo okuwulira okusinga obwa Katonda. Okulabula okuva mu ggulu kugamba nti: "Omuntu yenna bw'asinza ensolo n'ekifaananyi kyayo, era bw'akkiriza enkovu ku kyenyi kye, oba ku mukono gwe, oyo naye alinywa ku mwenge ogw'obusungu bwa Katonda, ogufukibwa ogutatabulwamu mazzi mu kikompe eky'obusungu bwe." Kubikkulirwa 14:9,10.

Kyokka tewali n'omu agenda kunywa ku kikompe kya Katonda wabula ng'amaze okutegeezebwa amazima gonna era ng'amaze okugategeera naye n'agagaana. Waliwo bangi abatannafuna mukisa kuwulira mazima gano ag'enjawulo ag'ekiseera kino. Obuvunaanyizibwa bw'etteeka eryookuna nga tebubategeezebwangako mu musana gwalyo ogwamazima. Oyo asoma emitima gy'abantu bonna era n'akema buli ndowooza, taliyinza kuleka muntu yenna ayagala okutegeera amazima kulimbibwa ku nsonga zino enkulu ez'olutalo olunene. Abantu tebagenda kuwalirizibwa kukuuma tteeka mu buzibe bwa maaso. Buli omu agenda kuweebwa omusana ogumala asalawo mu kutegeera kwe.

Obukakafu obulaga obuwulize bwakusinziira ku Ssabbiiti, kubanga eyo y'ensonga eyamazima ebadde erwanyisibwa. Abantu bwe balituuka mu kusalawo okusembayo, olwo lwe walibaawo omusittale ogwawula wakati w'abo abaweereza Katonda okuva ku abo abatamuweereza. Bwe baliba bakuuma ssabbiiti ey'obulimba nga bawakanya etteeka eryookuna olw'okwagala okutuukiriza amateeka g'ensi, baliba bakakasa nga bwe bali abawulize eri obuyinza obuwakanya Katonda, ate nga okukuuma Ssabbiiti ey'amazima, olw'okugondera etteeka eryookuna bwe bukakafu obulaga obuwulize eri Omutonzi. Ekibiina ekimu bwe kiriweebwa enkovu y'ensolo olw'okukkiriza akabonero k'obuwulize eri obuyinza bw'ensi, ate ekirala olw'okulondawo akabonero k'obuwulize eri obuyinza bw'eggulu, baliba bateekebwako nvumbo ya Katonda.

N'okutuusa leero, abo bonna ababadde bategeeza amazima g'obubaka bwa malayika owookusatu babadde batunuulirwa nga abawowoggana obuwowogganyi. Bye babadde balangirira nti okulwanyisa eddembe ly'okusinza kwakuddamu okubaawo mu Amerika, nti ekkanisa n'ensi byakwegattira wamu okuyigganya abakuuma amateeka ga Katonda, tebiriiko musingi, temuli magezi. Kibadde kyogerwa lunye nti ensi eno teriyinza kukyuka okuva ku ekyo ky'ebadde - eky'okulwanirira eddembe ly'okusinza. Wabula abantu

okubuna wonna olw’okugenda nga basokasoka etteeka ly’okukuuma Sande, kye babadde babuusabuusa era kye babadde batakkiriza kitandise okusembera, n’obubaka bwa malayika owookusatu bw’akukola ekyo kye babadde tebalabangako.

Katonda abadde ajja aweereza abaddu be ku buli mulembe okunenya ekibi ekikolebwa mu nsi awamu ne mu kkanisa. Kyokka abantu baayagala kuwulira bigambo birungi era ebiwoomerera, so si kuwulira mazima agataliimu bulimba. Abazza b’ekkanisa bangi abamaliriranga okubeera abamazima ekimala mu

kulwanyisanga ebibi by’ekkanisa awamu n’ensi nga batandika omulimu gwabwe. Baasuubiranga nti, bo olw’okubeeranga ekyokulabirako eky’obulamu Obukristaayo obwamazima, Iwe banaayinza okukomyawo abantu ku njigiriza za Bayibuli. Naye Omwoyo wa Katonda bwe yajjanga ku bo nga bwe yajja ku Eriya, yaboogererangako nga Eriya bwe yanenya ebibi bya kabaka eyali omwonoonyi n’eggwanga eryali livudde ku Katonda; kyokka tebayinzanga kulaba mu bigambo ebibuulirwa kubuulirira kwa Bayibuli - ebigambo bye batandiyagadde byogerweko. Baawalirizibwanga okutegeeza amazima n’okulabula ku kabi akayinza okutuuka ku myoyo. Baayogeranga ebigambo Mukama nga bwe yabibawanga, nga tebatidde biyinza kuvaamu, n’abantu ne bawalirizibwanga okuwulira okulabula.

Bwebutyo obubaka bwa malayika owookusatu bwe bugenda okubuulirwa. Ekiseera bwe kinaatuuka okusobola okuweebwa mu maanyi amangi, Mukama ajja kukolera mu bantu abanyoomebwa, nga bakulembera ebirowoozo by’abo abeewonze okumuweereza. Abakozi baakusaanyizibwa olw’okufukibwako kw’Omwoyo wa Katonda so si Iwakuyita mu matendekero g’abayivu. Abantu abalina okukkiriza era abasabi baakuwalirizibwa olw’omuliro gw’omwoyo, bategeeze ekigambo Katonda ky’anabawa. Bagenda kwanjuluza ebibi bya Babulooni. Obubi obw’entiisa obw&pos;okubaawo oluvannyuma Iw&pos;ensi okuwaliriza amateeka g’ekkanisa, okusaasaana kw’obusamize, obuyinza bw’obwapapa obujja bukula mu ngeri y’obubba - byonna byakwanikibwa. Nkumi na nkumi bajja kuwulira ebigambo nga bino bye batawulirangako. Beewuunye olw’okuwulira obujulizi obukakasa nti ekkanisa ye Babulooni eyagwa olw’ensobi n’okwonoona, awamu n’okugaana amazima agagiweerezebwa okuva mu ggulu. Abantu bwe baligendanga eri abayigiriza baabwe okwebuuza oba nga ebyogerwa bituufu, abayigiriza balyoke babaanukule nga bakozesa nfumo, n’okulagula ebigambo eby’akawoowo, okukkakkanya okutya kwabwe n’okwebasa endowooza zaabwe. Kyokka abamu olw’okugaana okumala gakkiririza mu buyinza bw’abantu bajja kusigala nga baagala okumanya oba nga ddala “Bw’atyo bw’ayogera Mukama.” Ekyo kyakunyiiza abasumba baabwe okufaanana n&pos;abafalisaayo abedda bwe bajjula obusungu abantu bwe baabuuza ku buyinza bwabwe, balyoke bavumirire obubaka nti bwa Setaani era bakubirize abantu abaagala okukola obubi okuvuma n’okuyigganya ababubuulira.

Setaani wakweyongera okutabuka olutalo nga lweyongedde okugaziwa n'okutuuka mu bitundu ebirala olw'ebirowoozo by'abantu okukyukira amateeka ga Katonda agalinnyirirwa. Amaanyi agalibeera mu bubaka gakusuula eddalu abo ababuwakanya. Bannaddiini kaakukozesa amaanyi kumpi agatali ga buntu okuziyiza omusana sikulwa nga gwakira ebisibo byabwe. Bajja kukozesa engeri zonna okulemesa abakubaganya ebirowoozo ku nsonga zino enkulu. Olwo ekkanisa eryoke eyite omukono gw'obuyinza bw'ensi ogwamaanyi, obwapapa n'Obupulotestanti bulyoke bwegattire wamu mu kukola omulimu guno. Okukuuma olunaku lwa Sande bwe kuneeyongeramu amaanyi era nga kukakasiddwa, olwo etteeka liryoke liteekebwe mu nkola okuwaliriza abakuuma amateeka ekkumi. Bajja kutiisibwa okubaweesanga engassi n'okubasiba mu makomera, n'abamu baakuweebwa ebifo ebyamaanyi okuli empeera ezitali zimu awamu n'emikisa, nga kasenda-baguzi basuule eri okukkiriza kwabwe. Wabula ekyokuddamu kye balibagamba kye kino nti: "Mutulage okuva mu kigambo kya Katonda awali ensobi yaffe," - ekyokuddamu Luther kye yaddamu

bweyatuuka mu mbeera yeemu. Abo abalisimbibwa mu bifo omuwolezebwa emisango, bagenda kulwanirira amazima mu maanyi amangi, era n'abamu abalibawuliriza basalewo okukuuma amateeka ga Katonda. Bwegutyo omusana Iwe gujja okutuuka ne ku bantu nkumi na nkumi oboolyawo abatandiwulidde mazima gano.

Obuwulize eri ekigambo kya Katonda bwakutwalibwa nga obujeemu. Abazadde Setaani ng'abazibye amaaso, bagenda kubonerezanga abaana mu bukambwe obuyitirivu olw'okubanga bakkirizza Katonda; n'abakozesa bannaabwe banyigirize be bakozesa. Abeemikwano batwalibwe nga bannaggwanga; abazadde bagenda kwegaana abaana baabwe era babagobe ne mu maka. Ebigambo bya Pawulo biryoke bituukiririre ddala nti: "Era bonna abali mu bulamu obussaamu Katonda ekitiibwa nga bali mu Kristo Yesu, ba kuyigganyizibwanga." 2Timoseewo 3:12. Abalwanirizi b'amazima bwe banaagaana okussaamu ekitiibwa ssabbiiti ey'olunaku Iwa Sande, abamu baakusuulibwa mu makomera, abalala bawaŋŋangusibwe, n'abalala batwalibwe ng'abaddu. Bino birabika ng'ebitasoboka mu kutegeera okw'obuntu; naye Omwoyo wa Katonda akyakwatiridde bw'alimala okuggibwawo okuva ku bantu, ng'olwo bafugibwa Setaani, oyo akyawa ebiragiro bya Katonda, ebintu bingi ebyewunyisa byakweyongera okubaawo. Omutima guyinza okuba omutemu entiisa ya Katonda n'okwagala kwe bwe bivaawo.

Omuyaga bwe gulyeyongera, ekibiina ekinene ekibadde kitegeeza nga bwe kirina okukkiriza kwabwe mu bubaka bwa malayika owookusatu, naye nga tekyetukuzanga okubeera mu buwulize eri amazima, bajja kulekawo okukkiriza kwabwe beegatte ku luuyi oluwakanya. Bajja kutuuka okutunuulira ensonga kumpi mu ngeri yeemu olw'okufaanana n'ensi n'olw'okwegatta nayo era bafune n'omwoyo gwayo; kati olwo okugezesebwa bwe kujja, baanguwa okulondawo ekisinga obwangu, era ekisinga okwagalibwa abangi. Abantu abaalina ebirabo ebirungi era abategerekeka, abaasooka okusanyukira mu mazima, bajja

kukozesa obuyinza bwabwe okulimba n'okubuzaabuza emyoyo. Bajja kufuuka abalabe abasingayo okuba ababi eri baganda baabwe bwe baalinga. Abakuumi ba Ssabbiiti bwe balireetebwa mu bifo omusalirwa emisango okuwoza ensonga y'okukkiriza kwabwe, abantu bano abaava mu mazima be balibeera ababaka ba Setaani abalisinga okubawaayiriza n'okubavunaana, era n'olw'obulimba bwabwe awamu n'okwagala okwagalibwa, bajja kuweerera abafiizi balwanyise abakuumi ba Ssabbiiti.

Okukkiriza kw'abaddu ba Katonda kwakuyita mu kugezesebwa okungi mu kiseera kino eky'okuyigganyizibwa. Balabudde ensi mu bwesigwa, era kaakano batunuulidde Katonda waabwe n'ekigambo kye. Bawulira nga bawalirizibwa okwogera olw'Omwoyo wa Katonda ali mu mitima gyabwe. Batandika okukola obuvunaanyizibwa bwabwe nga bategeeza abantu ekigambo Mukama ky'abawadde awatali kusooka kubalirira binavaamu olw'omuliro gw'Omwoyo ali mu nda mu bo n'olw'okukola kwa Katonda okubayinze amaanyi. Tebasooka na kusooka kwebuuza ku ebyo bye basinga okwagala mu nsi, wadde okwagala okuwonya obulamu bwabwe oba ebitiibwa byabwe. Kyokka omuyaga gw'okuwakanyizibwa n'okuswazibwa be gwabalukawo, abamu ne kibasukkiririrako nga beewuunya, anti balituuka n'okugamba nti: "Singa twalengererawo ebiyinza okuva mu bigambo byaffe, twandisirise ne tukuuma emirembe." Wabula bateereddwako olukomera wakati mu buzibu obungi.

Setaani ali mu kubakasuukirira ebikemo ebikambwe. Omulimu gwe baatandika okukola kaakano gulabika nga tebakyaguyinza. Bali mu kutiisibwa okubazikiriza. Amaanyi ge baalina agaabakozanga bino kaakano nga gaweddewo; kyokka nga tebakyayinza kudda mabega. Awo, bwe bamala okulaba nga bwe batakyeyinza olwo ne baddukira eri Omuyinzawabyonna okuweebwa amaanyi. Kati olwo ne bajjukira nti ebigambo bye babadde boogera tebyali byabwe, wabula byoli eyabatuma okulabula ensi. Katonda yajjuzza mu mitima gyabwe amazima, naye nga tebayinza butayogera mazima ago.

Okugezesebwa kwe kumu abaddu ba Katonda kwe baayitamu mu mirembe egyayita. Wikilifu, Huss, Luther, Tyndale, Baxter, Wesley, bonna baakayananga nti, buli njigiriza kigigwanira okulamulibwa ne Bayibuli era ne bategeeza nti bajja kuzivaako singa Bayibuli evumirira ensonga yonna ku zo. Abantu bano ne balyoka bayigganyizibwa mu busungu obwekiruyi obutakoma; kyokka tebayinza kulekeraawo kwogera mazima. Okuyita mu biseera ebyenjawulo mu byafaayo by'ekkanisa, wazze wabeerawo amazima ag'enjawulo nga gaatuukana n'obwetaavu bw'abantu ba Katonda mu kiseera ekyo. Kyokka buli amazima ago lwe gabadde gaaleetebwa, gabadde gakyayibwa n'okulwanyisibwa; era abo abaagasanyukiranga ne bayitanga mu bikemo ebingi n'okugezesebwa. Mukama awa amazima ag'enjawulo eri abantu be abali mu mbeera ey'obwetaavu. Ani ayinza okwagŋanga obutagoogera? Kaakano aligidde abaddu be bategeeze okuyita okusembayo eri ensi. Tebayinza kuziba mimwa gyabwe, wabula nga baagala emyoyo gyabwe gizikirire.

Ababaka ba Kristo ebirowoozo byabwe tebabiteeka ku biki ebinaavaamu. Bo bakola mulimu gwabwe ebirala ne babirekera Katonda.

Abaddu ba Katonda beeyongera okusoberwa nga balaba okuwakanyizibwa kweyongeddemu amaanyi, olwo ne balowooza nti bo be bavuddeko obuzibu. Kyokka bagumizibwa olw'ekigambo kya Katonda awamu n'emmeeme yaabwe nga balaba ekkubo lye bakutte lyettuufu; era newakubadde ng'ebigezo byeyongera, baweebwa amaanyi ne babigumira. Olutalo lunnyinnyitira, naye nabo okukkiriza kwabwe n'obuvumu ne byeyongera nga balaba obwetaavu mu bantu. Boogera ekigambo kimu: "Tetuyinza kwaŋŋanga kukwata ku kigambo kya Katonda, nga twawuzaamu amateeka ge amatukuvu; ekitundu ekimu tukirowooze nti kikulu ate ekirala nti sikukulu nnyo, mbu twagala okusaasirwa ensi. Mukama gwe tuweereza ayinza okutununula. Kristo yawangula amaanyi g'ensi; kakati kitugwanidde okutya ensi eyamala edda okuwangulibwa?

Okuyigganyizibwa mu ngeri zaakwo ezenjawulo kusibuka ku ngeri emu yokka ey'okubaawo ebbanga lyonna kavuna Setaani aba nga akyaliwo n'Obukristaayo nga bukyalina amaanyi. Tewali muntu ayinza okuweereza Katonda nga teyewandiisizza ku lutalo okulwanagana n'amaanyi g'ekizikiza. Bamalayika ababi bajja kumuwerekereza ebyokulwanyisa, atuuke okutya ng'alaba ng'omubi agenda okumumalawo. Ababi bagenda kumunenya olw'ebyo by'akola, beegatte ku ludda lwe bakozese ebikemo ebisendasenda nga baagala okumwawula okuva ku Katonda. Bino bwe biremererwa, olwo bakozese obuyinza okumuwaliriza.

Wabula Yesu olw'okubanga akyakola nga omuwolereza w'omuntu mu yeekaalu ey'omu ggulu, abakulembeze n'abafuzi bajja kuwulira amaanyi g'Omwoyo Omutukuvu aziyiza obubi. Ajja kusigala nga yaafuga agamu ku mateeka ensi kwe

zitambulira. Era singa tegaali mateeka gano, embeera y'ensi yandibadde mbi nnyo okusinga ne bweri kati. Wadde nga abamu ku bakulembeze bafife bakozi ba Setaani, era ne Katonda alinayo abakozi be abafugira amawanga awamu nabo. Omulabe akozesa ababaka be okuleeta amateeka agayinza okulemeseza ddala omulimu gwa Katonda; kyokka ba mwoyogwaggwanga abatya Mukama nga bayambiddwako bamalayika abatukuvu ne bawakanya amateeka ago nga tabaliiko kye bayinza na kuddamu. Bwebatyo abantu abatawera bwe bajja okulemesa omuyaga gw'obubi oguyuza ensi. Amaanyi g'omubi gajja kuziyizibwa okutuusa nga obubaka bwa malayika owookusatu bumaze okukola omulimu gwabwo. Okulabula okusembayo nga kugenda kutegeezebwa, n'abakulembeze bano Mukama baakoleramu kaakano bajja kukwatibwako obubaka buno, era n'abamu babukkirize era bayimirire wamu n'abantu ba Katonda mu kiseera eky'okubonaabona.

Malayika oyo eyegattidde awamu n'abantu ba Katonda mu kutegeeza obubaka bwa malayika owookusatu, ajya kumulisa ensi yonna n'ekitiibwa kye. Wano obunnabbi

butulaga omulimu ogw'okutuuka mu nsi yonna mu maanyi agatayogerekeka. Obubaka bw'okukomawo kwa Kristo obwaliwo mu 1840-44, bwayolesa ekitiibwa ky'amaanyi ga Katonda; obubaka bwa malayika eyasooka bwatuusibwa buli wonna awaatuuka omulimu gw'obuminsane mu nsi yonna, era mu nsi ezimu ne wabaawo abantu okwagala ennyo eddiini okutalabwangako okuva Iwe waaliwo okudda obuggya mu kyasa ky'ekkuminoomukaaga. Kyokka kuno okwa malayika owookusatu ng'alabula ensi omulundi ogusembayo kwa kusingawo nnyo mu maanyi.

Omulimu gujja kufaanana n'ogwo ogwaliwo ku lunaku Iwa pentekoote. "Enkuba eyasooka" bwe yatonnya, Omwoyo Omutukuvu bwe yakka mu kuggulawo omulimu gw'enjiri ng'ameza ensigo ez'omuwendo, "n'enkuba ey'oluvannyuma" bw'ejja okutonnya okwengeza amakungula. Kale "Tufube okumanya Mukama. Ajja kujya gyetuli awatali kubuusabuusa, ng'olunaku bwe lukya era ng'ekuba esooka mu mwaka bw&pos;efukirira ettaka." "Kale musanyuke mmwe abaana ba Sayuuni, era mujagulize Mukama Katonda wammwe: kubanga abawa enkuba eya ttoggo mu kigera kyayo ekisaana, era abatonnyeseza ekuba, enkuba eya ttoggo era n'enkuba eya ddumbi." Yoweeri 2:23. "Olulituuka mu nnaku ez'oluvannyuma, bw'ayogera Mukama, ndifiika ku Mwoyo gwange ku bonna abalina omubiri." Olulituuka buli alisaba erinnya lya Mukama alirokoka." Ebikolwa By'abatume 2:17,21.

Katonda si wakukomekkerereza mulimu omukulu ogw'enjiri ye mu maanyi nga matono agatenkana n'ago bwe yali ng'eggulibwawo. Obunnabbi obwatuukirizibwa ng'enkuba eyasooka etonnya mu kuggulawo omulimu gw'enjiri, bwakuddamu okutuukirira mu nkuba ey&pos;oluvannyuma ng'omulimu gukomekkerezebwa. Wano "ebiro eby'okuwummuzibwa" omutume Peetero byeyalengera amale agambe nti: "Kale mwenenye, mukyuke, ebiro eby'okuwummuzibwa mu maaso ga Mukama bituuke; naye atume Kristo eyabaawulirwa edda, ye Yesu." Ebikolwa By'abatume 3:19,20.

Abaddu ba Katonda, nga baakayakana mu maaso gaabwe olw'okutukuzibwa okutukuvu, bajja kugenda nga batuuka mu buli kifo okutegeeza abantu obubaka okuva mu ggulu. Nkumi na nkumi okwetoloola ensi yonna baj^a kutegeeza abantu okulabula okusembayo. Ebyamagero bikolebwe, abalwadde bawone; obubonero

n'ebyamagero ne bikakasanga obubaka bw'abakkiriza. Ne Setaani n'akola ebyewuunyo, omuli n'okussa omuliro okuva waggulu mu ggulu mu maaso g'abantu. Kubikkulirwa 13:13. Abatuula mu nsi bwebatyo bwe balituuka okusalawo oludda kwe banaayimirira.

Obubaka tebugenda kwogerebwa mu kuwakana, wabula Omwoyo wa Katonda yaagenda okulumiriza emyoyo gyabwe. Ebigambo byogeddwa. Ensigo zisigiddwa, n'ekisigaddeyo ensigo kwe kumera n'okubala ebibala. Ebitabo ebisaasaanyiziddwa abaminsani bikoze omulimu gwabyo, kyokka bangi abakwatiddwako bakyalemeseddwa

okutegeera amazima oba okugagondera. Kaakano omusana gusensera buli wamu, amazima galabibwa bulungi, n'abaana ba Katonda abeesigwa bajja kwekutula okuva ku miguwa egibasibye. Emiguwa gy'amaka, enkolagana mu kkanisa, byonna ebyo tebirina maanyi agayinza okubalemesa. Amazima bagalaba nga gamuwendo nnyo okusinga ebirala byonna. Wadde nga ebitongole bya Setaani byonna byegattidde wamu okulwanyisa amazima, bangi ku bo bajja kusalawo okuyimirira ku lwa Mukama.

Essuula 39 — Ekiseera Eky'okubonaabona

"Era mu biro ebyo Mikayiri aliyimirira, omulangira omukulu ayimiririra abaana b'abantu bo: era waliba ekiseera eky'okunakuwaliramu, ekitabangawo kasooka wabaawo eggwanga okutuusa ku biro ebyo: era mu biro ebyo abantu bo baliwonyezebwa, buli alirabika nga yawandiikibwa mu kitabo. Danieri 12:1.

Obubaka bwa malayika owookusatu bwe bunnakoma, ekisa kinaaba kikomye okwegayirira ku lw'abantu abonoonyi abali ku nsi. Abantu ba Katonda baliba bamaze okutuukiriza omulimu gwabwe. Nga bamaze okuweebwa "enkuba ey'oluvannyuma," ebiro eby'okuwummuzibwa mu maaso ga Mukama bituuke," era kaakano beetegefu okuyingirira essaawa ey'okugezesebwa ebasemberedde. Bamalayika bali mu kudduka badda eno n'eri. Buli malayika akomawo ng'ava ku nsi okudda mu ggulu ategeeza nga omulimu gwe bwe guwedde; ekiseera eky'okugezesebwa kaakano kituuse ku nsi, era abo bonna abeeraze nga bwe bali abawulize eri ebiragiro bya Katonda bamaze okuteekebwako "envumbo ya Katonda omulamu."

Awo ne Kristo amalirizza omulimu gwe ogw'okuwolereza mu yeekaalu ey'omu ggulu. Awanika emikono gye nga bw'agamba mu ddoboozi eddene nti: "Kiwedde;" n'eggye lya bamalayika ne liggya engule zaabwe ku mitwe nga bw'alangirira nti: "Ayonoona abeere ng'akyayonoona: era omugwagwa abeere ng'akyali mugwagwa: era omutuukirivu abeere ng'akyakola obutuukirivu: era n'omutukuvu abeere ng'akyali mutukuvu." Kubikkulirwa 22:11. Buli muntu ajjakuba ng'amaze okusalirwa omusango, okuba omulamu oba okuttibwa. Kristo yasasulira omutango ku lw'abantu be era n'asangulawo ebibi byabwe. Omuwendo gw'abalonde be amaze okuguweza abagenda okusikira obulokozi; balyoke baweebwe, "Obwakabaka n'okufuga n'obukulu bw'obwakabaka bwe bwe bwakabaka obutaliggwaawo," ne Kristo afuge nga Kabaka wa bakabaka era Mukama w'abaami.

Kristo bw'aliva mu yeekaalu, ekizikiza kigenda kubuutikira abatuula ku nsi. Mu kiseera ekyo eky'entiisa, abatukuvu bajja kuyimirira mu maaso ga Katonda omutukuvu nga tebalina muwolereza. Omwoyo abadde akwatiridde ababi amaze okugibwawo, ne Setaani afunye obuyinza bwonna okufuga abagaanidde ddala okwenenya. Ekisa kya Katonda kikomye. Ensi egaanye okusaasira kwe, era banyoomye okwagala kwe, ne balinnyirira n'amateeka ge. Ababi tebaagadde kisa kibaweereddwa; olw'okubanga bagaanye Omwoyo wa Katonda, naye abamugiddwako. Olw'okusigala nga tebalina kisa kya Katonda ekikuuma, bwebatyo tebalina bukuumi bwonna eri omubi. Kati olwo Setaani alyoke abbike abatuula ku nsi mu kunakuwala okusembayo okutayogerekeka. Bamalayika ba Katonda bwe balirekeraawo okuziyiza empewo ez'obulabe bw'okwegomba kw'omuntu, abantu baliba bafunye eddembe okweyisa nga bwe balaba. Ensi yonna egenda kufuuka matongo okusinga n'ago agaatuuka ku Yerusaalemi eky'edda.

Malayika omu yekka ye yazikiriza ababereberye bonna ab'Abamisiri ensi n'ejjula okukungubaga. Dawudi bwe yasobya Katonda ng'abaze abantu, malayika omu yekka ye yaleeta okuzikirira okwo kwonna olw'ekibi kye yakola. Amaanyi agazikiriza bamalayika ba Katonda ge bakozesa nga Mukama alagidde, ge gamu agalikozesebwa bamalayika ababi bw'aliba nga Katonda akkirizza. Amaggye ge geetegese kaakano, era gali bulindaala singa Katonda akkiriza, okubunya okuzikiriza wonna.

Kaakano omusango guteekeddwa ku abo abassaamu amateeka ga Katonda ekitiibwa nti be baleese obubi ku nsi, era batunuulirwe nga be bavuddeko okutabuka kw'ensi, entalo n'okuyiwa omusaayi mu bantu abaleetedde ensi okwennyamira. Amaanyi agali mu bubaka buno obusembayo obw'okulabula gajja kuleetera ababi okweyongera okutabuka; bajja kunyiigira buli oyo yenna anakkiriza obubaka, era Setaani aleete okusasamala kungi ng'asiga mu bantu omwoyo gw'obukyayi n'okuyigganya.

Ekitiibwa kya Katonda bwe kyaggweerawo ddala mu ggwanga ly'Abayudaaya, abantu ne bakabona tebayinza kukimanya. Wadde nga baali bafugibwa Setaani, nga n'okwegomba kwabwe kujjudde bubi bwereere, baasigala bakyeraba ng'abalonde ba Katonda. Okuweereza mu yeekaalu kwasigala kukyagenda mu maaso; ssadaaka nga zikyayokerwa ku byoto ebyonooneddwa, era nga basabira omukisa gwa Katonda buli lunaku ku bantu abaamala okusingibwa omusango gw'okuyiwa omusaayi gw'Omwana wa Katonda era nga banoonya n'okutta abaweereza be n'abatume. Bwekityo n'okusalawo okusembayo okw'omu yeekaalu ey'omu ggulu bwe kulirangirirwa, n'ensi ng'emaze okusalirwa omusango emirembe gyonna, abantu abatuula mu nsi tebagenda kukitegeera. Okusinza okwenjawulo kwakugenda mu maaso mu bantu abaamala okugibwako Omwoyo wa Katonda; omwoyo wa Setaani omulangira w'obubi gw'agenda okubawa asobole okutuukiriza ebigendererwa bye eby'obubi, ajja kufaananamu n'oyo owa Katonda.

Olw'okubanga Ssabbiiti y'efuuse ensonga enkulu ereeseewo obutakkaanya mu Bakristaayo bonna, era nga n'aboobuyinza mu ddiini ne mu nsi beegatidde wamu okuwaliriza okukuuma Sande, ako akabinja akaliguguba obutadda ku luuyi

Iw'abasinga obungi, kajja kutwalibwa ng'ekikolimo ky'ensi yonna. Bajja kutegeeza nti abo abatono abasigadde nga bawakanya etteeka ly'ekkanisa awamu n'ensi tebasaanidde kusaagirwako; kisingako bo okubonaabona okusinga amawanga gonna lwe gatuuka mu kutabukatabuka n'obwa kireereese. Ebigambo bye bimu "abafuzi b'abantu" bye baagamba ne Yesu emyaka nga lukumi mu lunaana egiyise Kayaafa bwe yagamba nti, "So temulowooza nga kibagwanidde omuntu omu afiirire abantu, n'eggwanga lyonna lireme okubula." Yokaana 11:50. Endowooza eno eggya kutwalibwa ng'eyenkomeredde; olwo balyoke bayisize ddala etteeka erirwanyisa abatukuza Ssabbiiti ey'etteeka eryookuna, nga libateekako ebibonerezo ebikambwe ddala era nga liwa abantu eddembe, oluvannyuma lw'ekiseera, babatte. Abakkiririza mu ddiini y'Abaluumi ey'edda n'Abapulotestanti

abavudde ku Katonda ab'omulembe guno bajja kutambulira mu bigere bye bimu okuyigganya abo abassaamu amateeka ga Katonda ekitiibwa.

Awo abantu ba Katonda balyoke bayingirire embeera eyo ey'okunyigirizibwa n'obuyinike eyogerwako nnabbi nga ekiseera kya Yakobo eky'okubonaabona. "Kubanga bw'ati bw'ayogera Mukama nti: Tuwulidde eddoboozi ery'okukankana, ery'okutya so si lya mirembe... n'amaaso gonna gafuuse ebbala lyago! Woowe! kubanga olunaku olwo lukulu so tewali lulwenkana: kye kiseera Yakobo mwalirabira ennaku; naye alirokoka mu zo." Yeremiya 30:5-7.

Ekiro ekyo Yakobo mweyalumirwa ennyo omwoyo gwe, bwe yali ng'asaba okununulwa okuva mu mikono gya Esawu (Lubereberye 32:24-30), kifaanana n'ekirituuka ku bantu ba Katonda mu kiseera ky'okubonaabona. Yakobo yadduka okuwonya obulamu bwe muganda we Esawu bwe yamutiisa ng'ayagala okumutta olw'obulimba bwe yakola ng'ayagala okutwala omukisa gwa kitaawe ogwali ogwa Esawu. Ng'amaze emyaka mingi ng'ali mu buwaŋŋanguse, yasalawo okukomawo mu nsi ye, ye ne bakyala be n'abaana be, ensolo ze n'amagana ge olw'ekiragiro kya Katonda. Bwe yatuuka ku nsalo, n'ajjula okutya olw'amawulire ga Esawu nti ajja okumusisinkana n'eggye ly'abalwanyi, abalabika ng'abazze okumwesasulizaako. Yalabika ng'agenda okuwamba ekiwedde olw'ekibinja kya Yakobo, abataalina byakulwanyisa era abatasobola na kweyamba. Era awamu n'okweralikirira n'okutya, yagattako ensonyi n'okwevuma kubanga kyali kibi kye ekyavaako obubi buno bwonna. Essuubi lye lyokka nga lisigadde mu kusaasira kwa Katonda; obukuumi bwe nga buli mu kusaba. Kyokka teyayinza kulagajjalira nsonga yonna gy'ayinza okukola okusobola okutabagana ne muganda we era n'okuggyawo akabi akaali kamwolekedde. Bwebatyo n&pos;abagoberezi ba Kristo bwe balina okuba nga bwe banaatera okutuuka ku kiseera eky'okubonaabona, bafube okweteeka mu musana omutuufu mu maaso g'abantu, beggyeko obukyayi n'okuggyawo akabi akoolekedde eddembe ly'okusinza.

Bwe yamala okweggyako abantu be baleme okumulaba nga bwabonaabona, Yakobo yasigala yekka asobole okumeggana ne Katonda mu kusaba. Yayatula ekibi kye era ne yeebaza Katonda mu ngeri ey'ekitalo olw'okumukwatirwa ekisa; yeegayirira wakati mu kukakkana okungi Katonda ajjukire endagaano gye yakola ne bajjajjaabe n'ebisuubizo bye yamulaga mu kwolesebwa okwekiro e Beseri ne mu nsi gye yawaŋŋangukira. Kaakano atuuse mu kiseera ekyakatyabaga; buli kimu kiri mu lusuubo. Ayongera okwegayirira wakati mu kizikiza era nga yeyawudde

nga bwe yeetoowaza mu maaso ga Katonda. Amangu ago omukono ne gumukwata ku kibegabega. Alowooza nti oboolyawo omulabe anoonya okumalawo obulamu bwe, kwe kusituka mu maanyi ge wakati mu kusoberwa ameggane n'omutemu. Obudde bwe bwali bunaatera okukya, omusajja n'akozesa amaanyi agatali ga buntu; bwe yamukwatako

omusajja abadde omuzira n'asannyalala, n'agwa wansi, nga takyeyinza, n'akaaba nga yeegayirira eno nga bw'anywezezza omulabe we gwatategeera. Yakobo kwe kukitegeera nti ono Malayika ow'endagaano gw'alwana naye. Wadde nga kaakano yali awenyera era ng'alina n'obulumi bungi, teyayinza kuva ku kigendererwa kye. Yali amaze ebbanga ddene ng'asobeddwa, yeekubagiza, era ng'abonaabona olw'ekibi kye; kati yali yeetaaga akakase nti asonyiyiddwa. Malayika awulira ayagala okugenda; kyokka Yakobo amunywezezza, yeegayirira amale okumuwa omukisa. Malayika n'ayogera nti: "Nta, kubanga emmambya esala;" kyokka Yakobo n'amuddamu nti: "Sijja kukuta, wabula ng'ompadde omukisa." Nga yayolesa obuvumu bungi, ate nga mukakafij, era ng'alemeddeko! Singa Yakobo yali yeewaana bwewanyi nga teyekakasa, yandizikiriziddwaawo; wabula kye yali alina bwe bukakafu nti bw'ayatula obunafu bwe era ne bw'atasaana, kyokka nga yeesiga okusaasira kwa Katonda oyo akuuma endagaano ekyo kimala.

"Weewaawo, yabanga n'obuyinza ku malayika n'awangula." Koseya 12:4. Omuntu ono ow'omubiri ogufa, asobya era ayonoona yayinza okuwangula Katonda Omukulu atuula mu ggulu, lwa kwetoowaza, okwenenya, n'okweteeka mu mikono gye. Yeenywereza ku bisuubizo bya Katonda wakati mu kukankana, era n'omutima gw'oyo alina okwagala okungi tegwayinza kukyuka eri obutawuliriza kusaba kwa mwonoonyi oyo. Erinnya lye lyakyusibwa okuva ku eryo eryamujjukizanga ekibi kye okudda mu eryo erinamujjukizanga obuwanguzi bwe akabonero akalaga obuwanguzi n'okuzaamu abalala amaanyi batwale eky'okulabirako kye. Yakobo bwe yalaba ng'amaze okuwangula Katonda ne yeekakasa ng'ajja kuwangula n'abantu. Yali takyalina kutya okwaŋŋanga obusungu bwa muganda we, kubanga Mukama ye yali omulwanyi we.

Setaani yali aloopye Yakobo mu maaso ga bamalayika ba Katonda, ng'ayagala aweebwe olukusa amutte olw'ekibi kye; yagenda ewa Esawu n'amuyingizaamu endowooza y'okumulwanyisa; era mu kiseera ekyo ekiwanvu Yakobo kye yamala ng'ali mu kusaba ekiro, Setaani yafuba nnyo okwagala okumulumiriza olwo aggweemu amaanyi, amujje ku Katonda. Kumpi Yakobo katono aggweemu essuubi; kyokka n'akimanya nti awatali buyambi okuva mu ggulu agenda kuzikirira. Ekyamazima yali yeenenyerezza ddala ekibi kye, era n'asaba Katonda okumukwatirwa ekisa. Yali takyayinza kuwugulwa okuva ku kigendererwa kye, wabula okunyweza Malayika ng'amwegayirira amusaasire wakati mu bulumi obungi okutuusa Iwe yawangula.

Nga Setaani bwe yayingiza mu Esawu endowooza y'okulwanyisa Yakobo, bwatyo bw'agenda okusaakiriza ababi bazikirize abantu ba Katonda mu kiseera eky'okubonaabona. Era nga bwe yalumirizaamu Yakobo, era bwatyo bw'agenda n'okuvunaana abantu ba Katonda. Kumpi abantu bonna abali mu nsi babe; kyokka akabinja kali akakuuma ebiragiro bya Katonda kagaanye obufuzi bwe. Singa afuna omukisa n'akasaanyaawo okuva ku nsi, olwo anaaba atuuse ku buwanguzi. Alaba nga bamalayika abatukuvu be babakuuma, era ng'atebereza nti ebibi byabwe byasonyiyibwa; naye

tamanyidde ddala oba nga amannya gaabwe tegakyaliko musango mu yeekaalu ey'omu ggulu. Amanyidde ddala ebibi bye bazze bakola kubanga ye y'abadde abakema ne babikola, era ebyo by'alagayo mu maaso ga Katonda ng'abigezzezza, abalage nga nabo bwe bwekibagwanira okugibwako ekisa kya Katonda nga ye. Agamba nti Katonda tayinza kuba mwenkanya okusonyiwa ebibi byabwe kyokka n'amuzikiriza ye ne bamalayika be. Agamba nga nabo bwe bali ababe era ng'asaba nti Katonda abamuwe abazikirize.

Setaani olw'okwagala okuvunaana abantu ba Katonda ebibi bye baakola, ne Katonda ajja kumuwa omukisa abageze okutuusa bw'ayinza. Obwesige bwabwe, okukkiriza kwabwe n'obuvumu, byakugezebwa. Abantu bwe baagezaako okutunulako ku bulamu bwabwe obwayita, essuubi lyabwe ne lyennyika, anti nga tebalabayo kalungi konna. Bamanyidde ddala obunafu bwabwe awamu n'obutaliimu bwabwe. Ne Setaani n'ayongera okubatiisa ng'abalowoozesa nga abatakyalina ssuubi, nti amabala ag'obwonoonefu bwabwe tegayinza kunaazibwawo. Kyayagala kwe kuzikiriza okukkiriza kwabwe, olwo balyoke baggweemu amaanyi olw'ebikemo bye, era bajje obuwulize bwabwe ku Katonda.

Newakubadde ng'abantu ba Katonda bagenda kwebulungululwa abalabe abaagala okubazikiriza, kyokka okubonaabona kwe baliyitamu si kwekwo okubatiisa balyoke bafiirwe amazima; kye basinga okutya by'ebibi bye batanaba kwenenya, era nga balowooza nti olw'ensobi yaabwe emu yokka bw'eti, ekisuubizo ky'Omulokozi ekigamba nti: "Nange ndikukuuma obutayingira mu kiseera eky'okukemebwa ekigenda okujja ku nsi" Kubikkulirwa 3:10, kiyinza obutabatuukirirako. Okubonyabonyezebwa n'okufa tebiyinza kubatiisa singa bayinza okufuna obukakafu nti ebibi byabwe byasonyiyibwa; naye singa bakizuula nti tebasaanidde era nga baakufiirwa obulamu bwabwe olw'ensobi zaabwe, olwo bawulira ng'erinnya lya Katonda liswazibwa.

Buli wamu bawulirayo abaagala okubasalira omusango gw'okulya mu nsi yaabwe olukwe, era nga balabira ddala okukola kw'obujeemu; era nga muli bawulira okwagala okungi nga kusituka mu bo, bawulira okulumwa kw'emyoyo, bawulira baagala bakalinkwe bano bakomebweko n'obubi bw'ababi bukome. Naye nga bali wakati mu kwegayirira Katonda akome ku bujeemu buno, ne bakitegeera nga balina kwenenya kubanga tebakyalina maanyi bo ku bwabwe agayinza okuwakanya oba okuziyiza omuyaga omunene ogw'obubi. Bawulira nga singa baakola n'amaanyi mu busobozi bwabwe nga baweereza Kristo, nga bava mu maanyi okudda mu maanyi, amaggye ga Setaani tegandibadde na maanyi okubawangula.

Ne babonyaabonya emyoyo gyabwe mu maaso ga Katonda, nga bwe basonga ku nsobi zaabwe ze beenenya, era nga beegayirira ku lw'ekisuubizo ky'Omulokozi nti: "Oba akwate ku maanyi gange, atabagane nange, weewaawo, atabagane nange." Isaaya 27:5. Bawulira nga tebayinza kuggwaamu ssuubi olw'okubanga essaala zaabwe teziddiddwaamu mangu ago. Wadde nga bawulira okweralikirira, entiisa, n'okulumwa mu mwoyo, tebalekeraawo

kwegayirira. Bakwata era ne beenywerezza ku maanyi ga Katonda nga Yakobo bwe yenywereza ku Malayika; era nabo ne basaba nga bagamba nti: “Sijja kukuta wabula ng’ompadde omukisa.”

Singa Yakobo yali tasoose kwenenya kibi kye bwe yatwala obukulu bwa Esawu mu bukuusa, Katonda teyandiyanukudde kusaba kwe n’amusaasira era n’awonya obulamu bwe. Era bwekityo bwekiriba mu kiseera ky’okubonaabona, abantu ba Katonda bwe balibuutikirwa okutya n’okulumwa nga balaba ebibi bye batayatulidde Katonda; bagenda kuwulira ng’abatalina ssuubi, era nga tebalina bukakafu nti Katonda anawulira okusaba kwabwe okw’okununulibwa. Kyokka bwe balyeraba nga bwe batasaana, baliba nga tebalina nsobi ze bakwese zeetaaga kwatula. Ebibi byabwe biriba byatuuka dda mu kifo awasalirwa emisango era nga byasangulibwawo dda, era nga tebyetaaga na kujjukizibwa.

Setaani aleetedde bangi okulowooza nti Katonda agenda kuyisa amaaso ku bibi ebirabika ng&pos;ebitono ebikolebwa mu bulamu; naye kino Mukama akiraga nga tayinza kuwagira oba okugumiikiriza ekibi kyonna nga bwe yakola ku Yakobo. Abo bonna abafuba okwewolereza oba okukweka ebibi byabwe, ne bakkiriza bisigale mu bitabo by’omu ggulu, nga tebiyatuliddwa wadde okusonyiyibwa, bajja kuwangulibwa Setaani. Ne bwe baba bagulumivu kyenkana wa oba nga babitiibwa, bye bakola gye bikoma okusigala nga bibi nnyo mu maaso ga Katonda, n’omulabe waabwe omukulu gy’akoma okutuuka ku buwanguzi. Abo abalwawo okweteekateeka olw’olunaku Iwa Katonda tebayinza kweteekerateekera mu kiseera eky’okubonaabona oba ekiseera ekirala eky’omumaaso. Abo essuubi lyabwe liba likomye.

Abakristaayo abo abanaatuuka mu lutalo olukomererayo olukulu olw’entiisa nga tebeteeseteese, bajja kwatula ebibi byabwe Iwa kutya na kulumwa, ng’ababi bwe bajaganya olw’ennaku ebatuuseeko. Okwatula okw’engeri eno kufaanana n’okwo Esawu ne Yuda kwe baayatula. Abo abaatula, banakuwala lw’ebyo ebiva mu kwonoona, so si Iwakusingibwa musango. Tebawulira nsonyi, wadde okukyawa ekibi. Bakkiriza ekibi kyabwe Iwa kutya kibonerezo; kyokka, nga Falaawo bwe yali, baddamu ne bakakanyaza omutima gwabwe eri eggulu singa ekibonerezo kigibwawo.

Ebyafaayo bya Yakobo byongera okutulaga nga, Katonda taligobera bweru abo bonna abagwa mu kibi olw’okulimba n’okukemebwa naye ne bakomawo gyali nga beenenyerezza ddala. Wadde nga Setaani anoonya okubazikiriza, Katonda ajja kubaweereza bamalayika okubagumya n’okubawa obukuumi mu kiseera eky’obuzibu. Obusaale bwa Setaani bukambwe era mumalirivu, abuzaabuza okukamala; wabula Mukama amaaso ge agatadde ku abantu be era n’okutu kwe kuwulira okukaaba kwabwe. Okulumwa kwabwe kungi, ennimi z’omuliro zibugujja zaagala okubamalawo; naye omuliro gw’omulongoosa gwakubaggyayo nga balongoofu okukira zaabu. Okwagala kwa Katonda eri abaana be mu kiseera kino eky’okugezebwa okw’okubulabe ennyo

kwakweyongera mu maanyi okusinga ne bwekubeera mu biseera nga birungi; kyokka kibagwanira okwesuula mu muliro gw'omulongoosa; ebirowoozo byabwe eby'ensi byokebwe, ekifaananyi kya Kristo kirabike bulungi.

Ekiseera kino kye tusemberedde omuli okunyigirizibwa n'okulumwa, kyetaagisa omuntu okuba n'okukkiriza okuyinza okugumiikiriza ebikooyesa, ebirwiisa n'okulumwa enjala - okukkiriza okutayinza kuddirira ne bwekugezebwa. Ekiseera eky'ekisa kiweereddwa abantu bonna basobole okwekyeteekerateekera. Yakobo yasobola okuwangula Iwansonga yasobola okugumiikiriza era nga yali mumalirivu. Obuwanguzi bwe yatuukako kabonero akalaga amaanyi agali mu kusaba obutakoowa. Era abo bonna abanaakwata ku bisuubizo bya Katonda, nga ye, era ne

bafuba n'okugumiikiriza nga bwe yakola, bajja kuwangula nga naye bwe yawangula. Ate abo abanaagaana okweresa, okwerumya mu maaso ga Katonda, ne balwawo nga basaba era nga beegayirira emikisa gye, tebagenda kuwangula. Nga batono abamanyi kye kitegeeza okumeggana ne Katonda! Nga batono abaali bawulidde emyoyo gyabwe nga gikaze olw'okunoonya Katonda okutuusa ennyingo zonna lwe ziggwaamu. Nga batono abayinza okunywera omuyaga gw'okuggwaamu essuubi nga gukunse, okukkiriza kwe balina mu bisuubizo bya Katonda ne kutayuuga nga kusaanyaawo okwegayirira kwabwe!

Abo abalina okukkiriza okutono leero bali mu kabi kanene ak'okuwangulibwa amaanyi ga Setaani agabuzaabuza ko n'ekiragiro ekiriwaliriza abantu okusinza. Era newakubadde nga baliyinza okugumiikiriza okugezebwa, bajja kugwa mu kunyigirizibwa okungi awamu n&pos;okulumwa mu kiseera eky'okubonaabona, kubanga eyo teyali mpisa yaabwe ey'okwesiga Katonda. Okukkiriza kwe baalina okuyiga olw'ebyo ebibatuukako ate ne bakugayaalirira, bajja kuwalirizibwa okukuyiga wakati mu kunyigirizibwa n'okusaalirwa.

Kitugwanira okwemanyiiza okubeeranga ne Katonda nga tukakasa ebisuubizo bye. Bamalayika bawandiika buli ssaala ey'amazima esabibwa. Era kitugwanira okweggyako endowooza y'okwematiza etuleetera obutafaayo kwetaba ne Katonda. Obwavu obusembayo, okwerumya kwonna, n'okusiimibwa kwa Katonda, bisinga obugagga bwonna, ebitiibwa, okusanyuka awamu n'emikwano kyokka ne tubeera naye. Kitugwanira okufuna obudde tusabenga. Singa tukkiriza ebirowoozo byatfe ne bijjuzibwa n'okwegomba kw'ensi, Mukama ayinza okutufunira ebiseera ng'atuggyeko bakatonda baffe ab'ebifaananyi ebya zaabu, eby'amayumba, oba eby'ettaka egimu.

Abaana abato tebandiyinzizza kusendebwasendebwa ne bagwa mu kibi singa basalawo okugaana okutambulira mu kkubo lyonna eddala wabula mu eryo lyokka mwebayinza okusabira omukisa gwa Katonda. Singa ababaka abeetikka obubaka bw'okulabula eri ensi bayinza okusaba omukisa gwa Katonda, ne basaba nga tebemotyamotya, ne basaba nnyo mu kukkiriza, nga Yakobo bwe yakola, bandiyinzizza

okutuuka mu bifo bingi gye bandiyogeredde ebigambo bino nti: ‘TMdabaganye ne Katonda mu maaso, n’obulamu bwange buwonye.” Olubereberye 32:30. Eggulu lyandibatunuulidde ng’abalangira, abalina amaanyi okuwangulira awamu ne Katonda era awamu n&pos;abantu.

“Ekiseera eky’okunakuwaliramu ng’ekyo ekitabangawo,” kinaatera okutujjira; era kiritwetaagisa okuba n’okumanya kwetutalina leero ate bangi kwe bagayaaliridde okufuna. Abamu batera okulowooza nti akabi k’osuubira si bwe katera okuba, naye ekyo si bwekiriba ku luno. Tewali bigambo bitegerekeka obulungi ebiyinza okunnyonnyola okubonaabona kuno bwe kuliba. Mu kiseera ekyo eky’okubonaabona, buli mwoyo gwakuyimirirawo gwokka mu maaso ga Katonda. “Nuuwa ne Danieri, ne Yobu newakubadde nga bali omwo, nga bwe ndi omulamu, bw’ayogera Mukama Katonda, tebaliwonya mutabani waabwe newakubadde muwala waabwe; baliwonya emmeeme zaabwe bo zokka olw’obutuukirivu bwabwe.” Ezeekyeri 14:20.

Kaakano, nga Sabakabona waffe bw’akyatuwolereza mu maaso ga Katonda, kitugwanira okunoonya obutuukirivu mu Kristo. Omulokozi waffe teyayinza kuzuulwamu nsobi yonna wadde mu kulowooza asobole okuwangulwa amaanyi

g’ebikemo. Setaani afuba okunoonya ensonga yonna mu mutima gw’omuntu n’asinziira okwo; era bw’alabayo ekibi kyonna omutima kye gwegomba, olwo n’ayima okwo okuleeta ebikemo bye. Kristo yagamba nti: “Kubanga afuga ensi eno ajja: naye tandiiko kigambo.” Yokaana 14:30. Setaani teyayinza kuzuula nsonga yonna ku Mwana wa Katonda esobola okumutuusa ku buwanguzi. Ye yakuuma ebiragiro bya Kitaawe, era mu ye temwali kibi Setaani alyoke asinziire okwo okufuna kyayagala. Eno y’embeera abaliyimirirawo mu kiseera eky’okubonaabona mwe balisangibwa.

Okuyita mu bulamu buno mwe tulina okweyawulira ku kibi okuyita mu musaayi gwa Kristo ogutunaazaako ekibi. Omulokozi waffe atuyita tumwegatteko, tugatte obunafu bwaffe ku maanyi ge, obusirusiru bwaffe ku magezi ge, obutaliimu bwaffe ku bulungi bwe. Mu kisa kya Katonda mwe tuyigira okwewombeeka n’obuteefu ng’ebya Yesu. Mukama bulijjo atuteerawo ebigendererwa ebituufu eby’obulamu, so si ebyo ffe bwe twagala oba ebyo ebirabika ng’ebyangu era ebitusanyusa. Kitukakatako okukolagana obulungi n’emikutu egikozesebwa eggulu mu kukyusa empisa zaffe zifaanane n’eky’okulabirako kya Katonda. Tewali n‘omu agwanidde kufiirwa mukisa guno oba okulowooza nti ekyo kikyali wala wabula ng’ayagala kufiirwa mwoyo gwe.

Omutume Yokaana bwe yali mu kwolesebwa yawulira eddoboozi eddene eriva mu ggulu nga lyogera nti: “Zisanze ensi n’ennyanja: kubanga omulyolyomi asse gye muli ng’alina obusungu bungi, ng’amanyi ng’alina akaseera katono.” Kubikkulirwa 12:12. Embeera eteekwa okuba nga yali ya ntiisa eggulu okusobola okwogeza eddoboozi eddene. Obusungu bwa Setaani bujja kweyongera obungi ekiseera kye gye kinaakoma

okuyimpawala, era n'obulimba bwe awamu n'okuzikiriza ebintu byakutuuka ku ntikko yaabyo mu kiseera eky'okubonaabona.

Ebintu eby'entiisa ebitali bya buntu binaatera okweyoleka mu bbanga ery'eggulu, nga bikolebwa obuyinza bwa badayimooni abakola ebyamagero. Emyoyo gya basetaani gyakugenda eri bakabaka b'ensi era n'eri ensi yonna, okubanywereza mu bulimba, era gibawalirize okwegattira awamu ne Setaani mu lutalo Iwe olusembayo ng'alwanyisa gavumenti ya Katonda. Ajja kulimba abafuzi awamu n'abantu bonna mu ngeri yeemu. Wajja kusitukawo abantu nga beefuula okuba nga Kristo yennyini, era nga bakaayanira ekitiibwa kye awamu n'okwagala okusinzibwa ebirina okukolebwa ku Mulokozi w'ensi yekka. Bajja kukola ebyamagero ebyewuunyisa nga bawonya enddwadde era nga beegamba nga bwe baafuna okubikkulirwa okuva mu ggulu okuwakanya obujulirwa bw'Ebyawandiikibwa.

Setaani omukulu w'obulimba ajja kwefuula Kristo yennyini. Ekkanisa emaze ebbanga ddene ng'esuubira okulabika kw'Omulokozi anti y'entikko y'essuubi lyabwe. Olw'ekyo Setaani agenda kulabisa okujja kwe nga Kristo y'akomyewo. Setanni agenda kweraga eri abantu mu bitundu ebitali bimu eby'ensi mu kifaananyi ky'ekitonde ekyekitiibwa nga kitangalijja okufaanana ekifaananyi ky'Omwana wa Katonda nga bwe kiragibwa mu Kubikkulirwa 1:13-15.

Ekitiibwa ekirimwetoloola nga kisukka ekintu kyonna amaaso g'omuntu kye gaali galabye. Amaloboozi ag'obuwanguzi galyoke gawulirwe mu bbanga nga gagamba nti: "Kristo akomyewo! Kristo akomyewo!" Abantu bavuuname wansi nga bamusinza, eno nga bw'awanise emikono gye era abagabire omukisa nga Kristo bwe yawa omukisa abayigirizwa be bwe yali ku nsi. Eddoboozi lye nga lyakawoowo era nga ggoonvu, nga liringa amaloboozi g'ennanga. Agenda kwogera amazima agamu ag'eggulu Omulokozi ge yayogerako: awonye endwadde z'abantu, era nga yenna yeeraga nga Kristo, ategeeze nga bwe yakyusa Ssabbiiti n'agizza ku Sande, era alagire bonna basinze olunaku Iwe yawa omukisa. Agenda kutegeeza nti abo bonna abalemedde mu kukuuma olunaku olwoomusanvu bali mu kuwoola linnya lye olw'okugaana okuwulira bamalayika be be yabaweereza nga balina omusana n'amazima. Buno bwe bulimba era n'okubuzaabuza okusembayo. Okufaanana n'Abasamaliya abaalimbibwa Simooni eyakolanga eby'obulogo, abantu bangi okuva ku muto okutuuka ku mukulu bajja kuwuliriza eby'obulogo bwe batuuke n'okugamba nti: "Ono ge maanyi ga Katonda." Ebikolwa By'abatume 8:10.

Kyokka abantu ba Katonda tebagenda kubuzaabuzibwa. Enjigiriza za Kristo ono ow'obulimba tezirina we zikwataganira n'ez'Ebyawandiikibwa. Emikisa gye agenda kugiwa abo abasinza ensolo n'ekifaananyi kyayo, abantu bennyini Bayibuli beeyogerako nti bagenda kunywa ku kikompe ky'obusungu bwa Katonda ekitatabulwamu mazzi.

N’ekirala, Setaani tagenda kuweebwa mukisa okukoppa engeri Kristo bw’alikomawo. Omulokozi yamala dda okulabula abantu be ku bulimba buno, era n’abategeeza ne bw’agenda okukomawo omulundi ogwookubiri. “Kubanga walijja ba Kristo ab’obulimba, ne bannabbi ab’obulimba, n’abo balikola obubonero obukulu n’ebyamagero; n’okukyamya bakyamye n’abalonde.... Kale bwe babagambanga nti Laba, ali mu ddungu; temufiilumanga: laba, ali mu kisenge munda; temukkirizanga. Kubanga ng’okumyansa bwe kuva ebuvanjuba, ne kulabikira ebugwanjuba; bwe kutyo bwe kuliba okujya kw’Omwana w’omuntu.” Matayo 24:24-27, 31; 25:31; Kubikkulirwa 1:7; 1 Abasessloniika 4:616,17. Okujja kuno tekuliyinza kukoppebwa. Kugenda kumanyibwa ensi yonna - abantu bonna mu nsi bakulabe.

Okujjako abo bokka ababadde abanyiikivu mu kuyiga Ebyawandiikibwa era ne bafuna n’okwagala amazima, be balikuumibwa eri obulimba buno obwamaanyi obuliwamba ensi yonna. Abantu bano nga bakozesa obujulirwa bw’Ebyawandiikibwa, bagenda kutegeera omulimba mwe yeebulizabuliza. Ekiseera eky’okugeza kyakutuuka ku bonna. Ebikemo nga biwewa, byakwoleka Abakristaayo abamazima. Naye, abantu ba Katonda banywevu mu kigambo kye nga tebaliyinza kwekkiriranya olw’ebyo bye balowooza? Baliyinza okwenywereza ku Bayibuli era Bayibuli yokka mu kiseera ekyo ekyakazigizigi? Setaani ajja kufuba okubalemesa, oba nga kiyinzika, baleme okweteekateeka okuyimirirawo ku lunaku olwo. Ajya kuteekawo embeera ebaziyiza, n’ebasibira mu by’obugagga bw’ensi, bafune ebibazitoowereza, emitima gyabwe gijjuzibwe emitawaana gy’obulamu buno n’olunaku lw’okugezebwa lubasangirize ng’omubbi.

Ekiragiro ekiriteekebwa abakulembeze mu nsi z’Obukristaayo nga kirwanyisa abakuumi b’amateeka kijja kuggyawo obukuumi bwa gavumenti eri abantu abo, basigale mu buyinza bw’abo abaagala okubazikiriza, olwo abantu ba Katonda balyoke badduke okuva mu bibuga ne mu byalo bagende nga bekuŋŋaanyiza mu bubinja obutonotono eyo mu malungu ne mu bifo ebyesudde. Bangi bagenda kufuna obuddukiro wakati mu nsozi. Okufaanana n’Abakristaayo abaddukira mu biwonvu by’e Piyedimonti, ensozi zijja kubafuukira ebisulo era beebaze Katonda “olw’enkomera z’amayinja.” Isaaya 33:16. Wabula bangi ku bo okuva mu mawanga

ag’enjawulo ne mu biti eby’enjawulo, abakulu n’abato, abagagga n’abaavu, abaddugavu n’abeeru, baakusuulibwa mu makomera agataliimu kusaasira n’akatono. Abaagalwa ba Katonda ne babonaabona olw’ennaku, ne basibwa mu njegere, ne baggalirwa mu makomera, ne basalirwa battibwe, abalala ne balekebwa bafe enjala wakati mu makomera ag’omu ttaka omuli enzikiza. Nga tewali kutu kwa muntu kuyinza kuwuliriza maziga gaabwe; nga tewali muntu n’omu ayinza kubayamba.

Naye Mukama alireka abantu be mu kiseera kino eky'okugezebwa? Yayinza okwerabira Nuuwa eyali omwesigwa bwe yasalira ensi ey'edda omusango n'amataba? Yayinza okwerabira Lutti omuliro bwe gwakka okuva mu ggulu ne gusaanyawo ebibuga ebyali mu lusenyi? Yayinza okwerabira Yusuufu eyali yeebulunguluddwa abasinza ebifaananyi e Misiri? Yayinza okwerabira Eriya Yezebeeri bwe yalayira okwagala okumutta olwa bannabbi ba Baali? Yayinza okwerabira Yeremiya bwe yali asuuliddwa mu bunnya obukutte enzikiza obwali mu nnyumba mwe yasibirwa? Yayinza okwerabira abazira abasatu abaasuulibwa mu kikoomi ky'omuliro? oba Danieri mu bunnya bw'empologoma?

"Naye Sayuuni n'ayogera nti Mukama andese, era Mukama anneerabidde. Omukazi ayinza okwerabira omwana we ayonka, obutasaasira mwana wa nda ye? Weewaawo abo bayinza okwerabira, naye siikwerabirenga ggwe. Laba nkuyoze mu bibatu by'emikono gyange." Isaaya 49:14-16. Mukama ow'eggye agambye nti: "Kubanga abakomako mwe aba akomye ku mmunye y'eriiso lye." Zekkaliya 2:8.

Wadde ng'abalabe baabwe banaabasuulanga mu makomera, kyokka ebisenge by'amakomera ago tebiyinza kuggyawo mpuliziganya eri wakati w'emyoyo gyabwe ne Kristo. Oyo alaba obunafu bwabwe bwonna, oyo ategeera ebigezo ebya buli ngeri, ali waggulu w'obuyinza bw'ensi bwonna; era bamalayika banabakyaliranga mu makomera eyo gye bali, nga babaleetera omusana n'emirembe okuva mu ggulu. Amakomera gajja kuba ng'embiri za bakabaka; kubanga abagagga mu kukkiriza be babeera omwo, era n'ebisenge ebituggubadde byakumulisibwako n'omusana okuva mu ggulu okufaanana Pawulo ne Siira bwe baasaba era ne bayimba nga batendereza wakati mu ttumbi nga bali mu kkomera ly'Abafiripi.

Katonda ajja kubonereza abo abanoonya okubonyaabonya n'okuzikiriza abantu be. Aguumiikirizza nnyo ababi era nabo ne beeyongera okukakanyaza emitima gyabwe mu kwonoona, kyokka yamala dda okukakasa nga bwe bagenda okubonerezebwa anti n'okulwawo kwalwawo. "Kubanga Mukama aligolokoka nga bwe yagolokokera ku lusozi Perazimu, alisunguwala nga bwe yasunguwalira mu kiwonvu Gibyoni; akole omulimu gwe, omulimu gwe ogw'ekitalo, era atuukirize ekikolwa kye, ekikolwa kye eky'ekitalo." Isaaya 28:21. Katonda waffe ow'ekisa, okubonereza akitwala nga ekikolwa ekyewunyisa. "Nga bw'endi omulamu, bw'ayogera Mukama Katonda, sirina ssanyu lye nsanyukira okufa kw'omubi." Ezeekyeri 33:11. Mukama ye, "Katonda ajjudde okusaasira, era ow'ekisa, alwawo okusunguwala, era alina okusaasira okungi, n'amazima amangi,.. .asonyiwa obutali buukirivu n'okwonoona n'ekibi." Kyokka talirema kubonereza "oyo alibaako omusango." "Mukama alwawo okusunguwala, era alina obuyinza bungi. Buli azzizza omusango tamuleka: amubonereza." Okuva 34:6,7; Nakkumu 1:3. Katonda agenda kukozesa obutuukirivu bwe aggye omusango ku mateeka ge agalinnyiriddwa. Obukambwe bw'ekibonerezo ekirindiridde abagalinnyirira kiyinza kutegeerebwa ku ngeri

Mukama gy'agumiikirizaamu okukiteeka mu nkola. Amawanga g'agumiikirizza okumala ebbanga eddene, ate nga si wakugabonereza okutuusa nga gajjuzza ekikompe ky'okwonoona kwago ewa Katonda, gajja kumala ganywe ekikompe ky'obusungu bwe awatali kusaasira.

Okuweereza kwa Kristo mu yeekaalu bwe kulituuka ku nkomerero yaakwo, Katonda ajja kufuka obusungu bwe obutajunguluddwa obw'okuweebwa abo abasinza ensolo n'ekifaananyi kyayo era nga balina n'akabonero (Kubikkulirwa 14:9,10). Ebibonoobono ebyatuuka ku

Misiri Katonda ng'anaatera okununula Abaisiraeri bifaananira ddala n'ebyo eby'okutuuka ku nsi. Bijja kuba bikambwe era byakubuna wonna Katonda ng'anaatera okununula abantu be. Omubikkuzi agamba, bwe yali annyonnyola ku bibonobono bino nti: "Ne wabaawo ebbwa ebbi ezzibu ku bantu abalina enkovu y'ensolo, era abasinza ekifaananyi kyayo." Ennyanja n'efuuka "ng'omusaayi ogw'omufu, na buli mwoyo omulamu ne gufa, n'ebyo ebyali mu nnyanja." Era "emigga n'ensulo z'amazzi ne bifuuka omusaayi." Wadde nga ebibonyobonyo bino bikambwe ekyenkanidde awo, Katonda asigala nga taliiko musango. Malayika wa Mukama agamba, nti: "Ggwe mutukuvu, kubanga wasala omusango bw'otyo: kubanga baafuka omusaayi gw'abatuku n'ogwa bannabbi, omusaayi ggwe gw'obawadde okunywa: basaanidde." Kubikkulirwa 16:2-6. Olw'okusingisanga emisango ne battanga abantu ba Katonda, mazima omusango guba gubasinga kubanga baba ng'abayiwanga omusaayi gwabwe n'emikono gyabwe. Mu ngeri yeemu Kristo bwe yagamba Abayudaaya abaaliwo mu kiseera we yabeererawo nti balina omusango olw'omusaayi gw'abatukuvu gwe bazze nga bayiwa okuviira ddala ku Abeeri; kubanga baalina omutima gwe gumu era baali baagala okukola mu ngeri yeemu ng'abatemu bano abattanga bannabbi.

Mu bibonyobonyo bino ebigenda okujja, enjuba yaweebwa obuyinza "okwokya abantu n'omuliro." ennyir. 8,9. Era bw'ati nnabbi bw'annyonnyola embeera ensi mwegenda okubeera mu kiseera kino eky'entiisa: "Ennimiro ezise, ensi ewuubaala.... Omuzabbibu guwotose, n'omutunsi guyongobera... giwotose: kubanga essanyu liwotose okuva ku baana b'abantu." "Ensigo zivunda wansi w'amafunfugu gaazo.... Ensolo nga zisinda! Amagana g'ente gabuliddwa amazzi, kubanga tezirina muddo.... Kubanga emigga gy'amazzi gikalidde n'omuliro gwokezza amalundiro ag'omu ddungu." "Awo ennyimba z'omu yeekaalu ziriba kuwowoggana ku lunaku olwo, bw'ayogera Mukama Katonda: emirambo giriba mingi; baligisuula mu buli kifo nga basirise." Yoweeri 1:10-12, 17-20; Amosi 8:3.

Ebibonobono bino tebigenda kubuna nsi yonna wamu anti olwo ensi yonna eba eggya kuggwaako abantu. Kyokka biggya kuba bibonyobonyo bikambwe nnyo okuva ku ebyo amaaso g'omuntu bye gaali galabye. Okubonereza kwonna Katonda kwagenda

okubonerezamu abantu, ng'ekiseera eky'ekisa kinaatera okuggwaako, kujja kubaamu okusaasira. Omusaayi gwa Kristo ogwegayirira ku lw'omwonoonyi gukugira omwonoonyi obutaweebwa mu bujjuvu ekigera ky'obubi bwe; kyokka obusungu bwa Katonda bugenda kufukibwa mu kubonereza olukisembayo awatali kusaasira.

Ku lunaku olwo, abantu bangi bagenda kunoonya obukuumi bw'ekisa kya Katonda bwe baamala ebbanga nga banyooma. "Laba ennaku zijja, bw'ayogera Mukama

Katonda, lwe ndiweereza enjala mu nsi, eteri njala ya mmere newakubadde ennyonta y'amazzi, naye enjala y'okuwulira ebigambo bya Mukama. Awo balibulubuuta okuva ku nnyanja okutuuka ku nnyanja endala, n'okuva obukiika obwa kkono okutuuka ebugwanjuba; balidduka mbiro eruuyi n'eruuyi okunoonya ekigambo kya Mukama, so tebalikiraba." Amosi 8:11,12.

Wabula abantu ba Katonda nabo tebagenda kutalizibwa; naye wakati mu kuyigganyizibwa n'okubonaabona, wadde nga baliba mu buzibu era nga n'emmere banoonya noonye, tebagenda kulekebwa bazikirire. Katonda oyo eyalabirira Eriya, tagenda kwerabira baana be abeewaddeyo. Oyo amanyi obungi bw'enviiri z'okumitwe gyabwe ajja kubalabirira, era ne mu biseera eby'enjala bajjanga kuliisibwa bakkutenga. Eno ababi nga bwe bafa olw'enjala n'endwadde embi, bamalayika bagenda kubugiriza abatukuvu era nga bwe babawa ne bye beetaaga. Ekisuubizo kijja eri oyo "atambula n'obutuukirivu," nti, "emmere ye anaagiweebwanga; amazzi ge galiba ga nkalakkalira " "Abaavu n'abatalina kintu banoonya amazzi so nga tewali, olulimi lwabwe ne lulakasira; nze Mukama ndibaddamu, nze Katonda wa Isiraeri siribaleka." Isaaya 33: 15,16; 41:17.

"Kubanga omutiini newakubadde nga tegwanya, so n'emizabbibu nga tegiriiko bibala, ne bwe bateganira omuzeyituuni obwereere, ennimiro ne zitaleeta mmere yonna, embuzi nga zimaliddwawo ku kisibo, so nga tewali nte mu biraalo;" kyokka abo abamutya, "balisanyukira mu Mukama," era bajagulize mu Katonda ow'obulokozi bwabwe. Kaabakuuku 3:17,18.

"Mukama ye mukuumi wo: Mukama kye kisiikirize kyo ku mukono gwo ogwa ddyo. Enjuba terikwokya emisana, newakubadde omwezi ekiro. Mukama anaakukuumanga eri obubi bwonna; Oyo ye anaakuumanga emmeeme yo." "Kubanga oyo ye anaakulokolanga mu mutego gw'omuyizzi, ne mu kawumpuli omubi. Anaakubikkangako n'ebiwawatiro bye, era wansi w'ebyoya bye w'onoddukiranga: amazima ge ye ngabo, ge gakukuuma. Totyenga Iwa ntiisa ya kiro newakubadde akakasaale akagenda emisana; olw'olumbe olutambula mu kizikiza, newakubadde olw'okuzikiriza okufaafaaganya mu ttuntu. Abantu olukumi baligwira ku lubiriizi lwo, era akakumi ku mukono gwo ogwa ddyo; tekalikusemberera ggwe. Naye olitunula n'amaaso go, oliraba empeera y'ababi. Kubanga ggwe, ai Mukama, oli kiddukiro kyange! Omufudde oyo ali waggulu ennyo ekigo kyo

w’otuula; tewali kabi akalikubaako, so tewali kibonoobono ekirisemberera eweema yo.” Zabbuli 121:5-7; 91:3-10.

Kiritandika okutegerekeka mu maaso ag’obuntu nti abantu ba Katonda banaatera okuteeka envumbo ku bujulirwa bwabwe n’omusaayi gwabwe ng’abajulizi abaabasooka. Balitandika okutya nti kaakano Katonda abalese bagwe mu mikono gy’abalabe baabwe. Kigenda kuba kiseera kya bulumi obw’entiisa. Bagenda kukaabirira Katonda emisana n’ekiro ajje abalokole. Olwo ng’ababi bali mu kujaganya, era nga bwe babaduulira nti: “Kaakano okukkiriza kwammwe kuliwa? Lwaki Katonda wammwe tabanunula okuva mu mikono gyaffe bwe muba nga ddala muli babe?” Wabula abakuumi ne bajjukira Yesu ku musaalaba nga bakabona abakulu n’abawandiisi bamuduulira nti: “Yalokola balala; tayinza kwerokola yekka. Ye Kabaka wa Isiraeri; ave kaakano ku musaalaba, naffe tunaamukkiriza.” Matayo 27:42. Kiriba kiseera kya kumeggana ne Katonda okufaanana ne Yakobo. Entunula

yaabwe ng’eraga olutalo oluli mu nda yaabwe. Amaaso gaabwe nga masiiwuufu. Kyokka nga tebaggwamu maanyi kwegayirira.

Abantu singa baayinza okulaba n’amaaso ag’eggulu, baandirabye ebibinja bya bamalayika abamaanyi nga byetoloodde abo abaakuuma ekigambo ky’okugumiikiriza kwa Kristo. Bamalayika bano bazze nga balaba okubonaabona kwabwe era nga bawulira okusaba kwabwe wakati mu kubasaasira n’okubalumirwa. Bali mu kulindirira kigambo okuva eri omukulembeze waabwe babakwakkule okuva mu kabi kaabwe. Kyokka kibagwanira okugumiikirizaako. Abantu ba Katonda kibagwanira okunywa ku kikompe era babatizibwe mu kubatizibwa. Okulinda kuno, wadde nga kwa bulumi nnyo gye bali, kye kyokuddamu ekisinga eri okusaba kwabwe. Nga bwe bafuba okulinda wakati mu kwesiga Mukama ajje abalokole, bayiga okukkiriza, okusuubira, n’okugumiikiriza ebintu bye babadde tebakola nnyo mu bulamu bwabwe obw’Obukristaayo. Kyokka ku lw’abalonde, ekiseera eky’okubonaabona kigenda kusaalibwako. “Kale ne Katonda taliramula balonde be abamukaabirira emisana n’ekiro, ng’akyagumiikiriza? Mbagamba mazima nti alibalamula mangu.” Lukka 18:7,8. Enkomerero ya kujja mangu okusinga abantu nga bwe basuubira. Eŋŋaano yakukungulibwa esibwe mu biganda eri Katonda omukunguzi; ebisasiro bikuŋŋaanyizibwe bisuulibwe mu muliro gubizikirize.

Abakuumi, bonna nga batunudde nkaliriza, beeyongera okulinda. Wadde ng’ekiragiro kiriba kimaze okuteekawo ekiseera we bagenda okuttira abakuumi b’amateeka, abalabe baabwe bonna nga beesunga okuteeka ekiragiro mu nkola, kyokka ng’ekiseera tekinatuuka, bajja kwagala okubazikiriza. Wabula nga tewali n’omu ayinza kuyita ku bakuumi abamaanyi abateekeddwa ku buli mwoyo omwesigwa.

Mu buli mulembe, Katonda azze ng’ayamba abantu be era ng’abalokola okuyita mu bamalayika abatukuvu. Ebitonde eby’omu ggulu bizze nga byetaba mu byafaayo

by'abantu. Bizze nga birabikira mu byambalo ebitemagana okufaanana okumyansa, oluusi ng'abantu abeesibye eby'okulwanyisa. Bamalayika bazze nga balabikira mu kifaananyi eky'obuntu eri abantu ba Katonda. Oluusi ne bawummulira wansi w'emiti mu ttuntu ng'abakooye. Ate ne baanirizibwa abantu ne babawa n'obugenyi. Abatambuze obudde be buzibiridde ne babayamba. Ne bakuma omuliro ku kyoto eky'obubaane n'emikono gyabwe. Ne baggula enzigi z'amakomera era ne basumulula abaddu ba Mukama. Bajja ne bayiringisa ejjinja eryali ku ntaana y'Omulokozi nga bajjuziddwa ebyambalo by'eggulu.

Emirundi mingi bamalayika bajjira mu bifaananyi eby'abantu ne beetaba mu nkuŋŋaana z'abatukuvu; era ne bagenda ne mu nkuŋŋaana z'ababi; baagenda ne mu Sodoma okufuna obuwandiike bw'ebibi byabwe, okulaba oba nga basusse okugumiikiriza kwa Katonda. Katonda asanyukira okusaasira; era ku lw'abalonde be abatono abamuweereza, n'akwatiirira ku bubi n'ayongezangayo mu bantu akalembereza. Kyokka abanoona ku Katonda tebakimanyi nti balina okumwebaza ku lw'obulamu bwabwe olw'abeesigwa bano abatono be banyooma era be baagala okuyigganya.

Wadde ng'abafuzi b'ensi eno babadde tebakimanyi, kyokka emirundi mingi bamalayika babadde bateeseza mu nkiko zaabwe. Amaaso g'abantu gabadde gabalaba; amatu g'abantu gabadde gawulira okusaba kwabwe; emimwa gy'abantu

ne giwakanyanga ebigambo byabwe era ne banyoomanga okuteesa kwabwe; emikono gy'abantu ne gibatuusangako obulabe n'okuswazibwa. Ababaka bano abava mu ggulu bazze nga balaga nga bwe bateegeera ku byafaayo by'omuntu; era ne bakakasa nga bwe basobola okuwolereza abanyigirizibwa okusinga omwogezi kayingo. Bazze nga bawangula enkwe z'omulabe ezandizizza omulimu gwa Katonda ennyuma era ezandituusizza obulabe obwamaanyi ku bantu be. Mu ssaawa akabi nga kanajja n'okubonaabona, "malayika wa Mukama asiisira okwetoloola abo abamutya, n'abalokola." Zabbuli 34:7.

Bonna nga beesunga, abantu ba Katonda balindirira okulaba obubonero bw'okujja kwa Kabaka waabwe. Abakuumi nga basemberedde, batandika okubuuza nti: "Eby'ekiro biri bitya? ne baddibwamu mangu ago nti: "Enkya ejya, era n'ekiro." Isaaya 21:11,12. Omusana gutandika okuvaayo mu bire waggulu ku nsozi. Era mangu ago ekitiibwa kye ne kirabika. Enjuba y'Obutuukirivu eryoke ebaviireyo okubamulisiza. Nga tewakyali njawulo wakati wa misana n'ekiro - entandikwa y'olunaku olutagenda kuziba nate eri abatuukirivu, ababi bayingirire ekiro ekitagenda kuggwaawo.

Abamegganyi nga bali mu kwegayirira eri Katonda, olutimbe olubadde lubaawula obutalaba ebyo ebirabika n'amaaso kumpi ne lugibwawo. Eggulu ne litemagana okwaniriza olunaku olutagenda kuddamu kuziba nate, ne bawulira amaloboozi ng'aga bamalayika nga bayimba ebigambo nti: "Mugume, munywere. Mugenda kuyambibwa." Kristo, Omuwanguzi owamaanyi, ng'akutte engule ey'ekitiibwa ekitaggwaawo mu

mukono gwe okuwa abalwanyi abakooye; olwo eddoboozi lye ne liwulirwa ngaliva mu mulyango gw'eggulu eriggule nti: "Laba, nze ndi wamu nammwe. Temutya. Mmanyi okulumwa kwammwe; neetikka obuyinike bwammwe. Si mmwe musoose okulwana n'abaklabe abo. Nalwana olutalo ku Iwammwe, era muli bawanguzi mu linnya lyange n'okukirawo."

Omulokozi waffe ow'omuwendo ajja kutuweereza obuyambi awo wennyini we tubwetaagira. Ekkubo erigenda mu ggulu lyatukuzibwa ye olw'okusooka okuliyitamu. Amaggwa gonna agatufumita gaasooka kufumita ye. Omusaalaba gwonna gwe tuyitibwa okwetikka ye yasooka okugwetikka ku Iwaffe. Katonda akkiriza ne wabaawo entalo olw'okuteekateeka omwoyo gufune emirembe. Ekiseera eky'okubonaabona kya ntiisa nnyo eri abantu ba Katonda; kyokka kye kiseera ekirungi eri buli mukkiriza owamazima okutunula waggulu, olw'okukkiriza ayinze okulaba emikisa enkuyanja egimwetoloodde.

"N'abo Mukama be yagula balikomawo ne bajja e Sayuuni n'okuyimba; n'essanyu eritaliggwaawo liriba ku mitwe gyabwe; balifuna essanyu n'okujaguza, ennaku n'okusinda biriddukira ddala. Nze, nze mwene, nze mbasanyusa: ggwe ani n'okutya n'otya omuntu afa, n'omwana w'omuntu alifuuka ng'omuddo; ne weerabira Mukama Omukozi wo... n'ozibyanga obudde ng'otya olw'obukaali bw'omujoozi, bwe yeeteekateeka okuzikiriza? era buli ludda wa obukaali bw'omujoozi? Eyawambibwa eyagobebwa aliteebwa mangu; so talifa n'akka mu bunnya, so n'emmere ye teribula. Kubanga nze ndi Mukama Katonda wo asiikuusa ennyanja amayengo gaayo ne gawuluguma: Mukama ow'eggye lye linnya lyange. Era ntadde ebigambo byange mu kamwa ko, era nkubisseeko mu kisiikirize ky'omukono gwange." Isaaya 51:11- 16.

"Kale nno kaakano wulira kino, ggwe abonyaabonyezebwa, era atamidde naye si na mwenge: bw'atyo bw'ayogera Mukama wo Mukama era Katonda wo awoza ensonga ey'abantu be, nti laba, nziye mu mukono gwo ekikompe eky'okutagatta, kye kibya eky'ekikompe eky'obukaali bwange; tokyakinywangako Iwakubiri: era nditeeka mu mukono gwange abaakubonyaabonya; abaagamba obulamu bwo nti kutama tuyiteko: naawe n'oteekawo amabegago ng'ettaka era ng'oluguudo eri abo abayitako." Ennyir. 21-23.

Eriiso lya Katonda, nga lirengera okuyita mu mirembe gyonna, lizze nga lyetegereza okubonaabona abantu be kwe bagendanga basanga, obuyinza bw'ensi nga bwekobaana okubalwanyisa. Era okufaanana n'abawambe, bagendanga kutya olw'okulaba ng'abagenda okussibwa enjala oba okufiira wakati mu kavuyo. Naye Oyo Omutukuvu eyayawulamu Ennyanja Emyufu mu maaso g'AbaYisiraeri, agenda kwolesa obuyinza obwamaanyi ge akyuse obuwambe bwabwe. "Era baliba bange, bw'ayogera Mukama w'eggye, ku lunaku Iwe ndikolerako, baliba kintu kya nvuma; era ndibasonyiwa ng'omusajja bw'asonyiwa mutabani we ye amuweereza." Singa omusaayi gw'abajulizi ba

Kristo abeesigwa, gubadde nga gwakuyiibwa mu kiseera kino, tegwandibadde nsigo ezisimbibwa okubala ebikungulwa eri Katonda ng'ogw'abajulizi bali. Obwesigwa bwabwe tebwandiviiriddeko balala okukkiriza amazima, kubanga abakakanyavu b'emitima bazze nga basindiikiriza eri oluggi olw'ekisa okutuusa Iwe lutakyayinza kweggula. Singa abatuukirivu kaakano balekebwa okugwa mu mikono gy'abalabe baabwe, obwo buba buwanguzi eri omulangira w'ekizikiza. Omuyimbi wa zabbuli agamba: "Kubanga ku lunaku olw'okunakuwala alinkuuma mu kyama mu nnyumba ye. Awakwekerwa mu weema ye we alinkisiza." Zabbuli 27:5. Kristo agambye nti: "Jjangu, eggwanga lyange, oyingire mu bisenge byo, weggalire enzigi zo: weekweke akaseera katono, okutuusa okunyiiga Iwe kuliggwaawo. Kubanga, laba, Mukama aya ng'afuluma mu kifo kye okubonereza abatuula mu nsi olw'obutali butuukirivu bwabwe." Isaaya 26:20,21. Kiriba kitiibwa kinene eri abanunule abazze nga balinda okujja kwe wakati mu kugumiikiriza nga n'amannya gaabwe gaawandiikibwa mu kitabo ky'obulamu.

Essuula 40 — Katonda Anunula Abantu Be

Amateeka agakugira abantu nga gamaze okugibwawo eri abakuumi b'amateeka ga Katonda, wagenda kusitukawo endowooza y'okwagala okubazikiriza mu bitundu ebimu mu eby'ensi. Ekiseera ekyo ekyogerwako mu kiragiro nga kinaatera okutuuka, abantu bagenda kusala enkwe babattire mu kiro kimu babasaanyewo, bamalewo empaka n'ekivume ku bantu.

Abantu ba Katonda - ng'abamu basibiddwa mu makomera, abalala beekwese mu malungu ne mu bibira awamu ne ku nsozi - nga bakyegayirira obukuumi

Bwa Katonda, eno amaggye nga gali mu bubinja obwenjawulo buli wamu, gakukubirizibwa bamalayika ababi geeteeketeeke batuukirize omulimu gwabwe ogw'okutta. Ekiseera kino kiriba kya bulabe nnyo, nga Katonda wa Isiraeri yekka ye alina okuyingirawo alokole abalonde be. Mukama agamba; "Muliba n'oluyimba ng'ekiro Iwe bakwata embaga entukuvu; n'essanyu ery'omu mutima ng'omuntu bw'agenda... ku lusozi Iwa Mukama, eri olwazi Iwa Isiraeri. Era Mukama aliwuliza eddoboozi lye ery'ekitiibwa, era aliraga okukka kw'omukono gwe, n'okunyiiga kw'obusungu bwe, n'olulimi lw'omuliro ogwokya n'okubwatuka ne kibuyaga n'omuzira." Isaaya 30:29,30.

Abantu ababi nga bakugŋaanye boogerera waggulu ennyimba ez'obuwanguzi, okuduula n'okubalumiriza banaatera okubagwako, laba, ekizikiza ekikwafti, ekikutte okusinga enzikiza ey'ekiro, ne kigwa ku nsi. Awo, musoke nga yenna atemagana n'ekitiibwa okuva ku ntebe ya Katonda, n'asala obwengula bwonna ng'aliŋŋanga agenda yeebulungulula buli awali akabinja akali mu kusaba. Agabinja agasunguwavu ne gawambibwa. Okuduula ne kukoma. Ne beerabira ne bye babadde bagenda okukola. Bonna nga batidde beeraliikirira ekigenda okuddako, kwe kusamaalirira nga batunuulira akabonero k'endagaano ya Katonda ke batayinza na kusemberera olw'okumasamasa okungi.

Abantu ba Katonda ne bawulira eddoboozi, nga liringa amaloboozi amangi nga ligamba nti: "Tunule waggulu," era bwe bayimusa amaaso gaabwe eri eggulu, ne balaba ebisuubizo bya Katonda. Ebire ebiddugavu ebibadde ebisunguwavu nga bibisse obwengula ne bitandika okusasaana, era nabo okufaanana Suteefano ne bakaliriza amaaso gaabwe mu ggulu era ne balaba ekitiibwa kya Katonda era n'Omwana w'omuntu ng'atudde ku ntebe. Newakubadde nga yali mu kifaananyi eky'obwakatonda, baayinza okumulaba nga bwali omuwombeefu; era ne bamuwulira ng'asaba eri Kitaawe ne bamalayika abatukuvu nti: "Kitange, be wampa, njagala, we ndi nze, nabo we baba babeeranga nange." Yokaana 17:24. Era nate ne bawulira eddoboozi nga liringa oluyimba olw'obuwanguzi nga ligamba nti: "Bajje! Bajje! abatukuvu, abatalina kabi, abatalina kko. Kubanga beekuuma ekigambo eky'okugumiikiriza kwange; balitambulira wamu ne bamalayika;" bonna ababadde

abasiiwuufu, nga n'emimwa gyabwe gitoobera baatula okukkiriza kwabwe ne boogerera waggulu eddoboozi ery'obuwanguzi.

Katonda agenda kwolesa obuyinza bwe ng'anunula abantu be wakati mu ttumbi. Enjuba erabike, ng'eyaka mu kitiibwa kyayo kyonna. Obubonero n'ebyamagero bigende nga biddiriŋŋana. Entiisa ebuutikire ababi nga beewuunya olw'ebyo bye batunuulira, so ng'abatukuvu bajjudde essanyu ettukuvu okulaba obubonero bw'okununulibwa kwabwe. Buli kintu eky'obutonde nga kumpi kikyuse. Emigga ne girekerawo okukulukuta. Ebire ebikwafu ne bijja nga bwe bigenda bitomeregana. Wakati mu bwengula obujjudde obusungu ne walabika ebbanga erijjudde ekitiibwa ekitayogerekeka, omwava eddoboozi lya Katonda nga liringa ery'amazzi amangi, ne ligamba: "Kikoleddwa." Kubikkulirwa 16:17.

Eddoboozi eryo lyakukankanya eggulu n'ensi. Ne 'Svabaawo ekikankano ekinene nga tekibangawo kasookedde abantu baba ku nsi, ekikankano ekinene, ekikulu bwe kityo." Olunny. 18. Obwengula ne bulabika ng'obweggula ate nga bwe bweggala. Ekitiibwa okuva mu ntebe ya Katonda ne kirabika ng'ekimyansa okufuluma.

Ensozi ne ziyuuguuma okufaanana emmuli eziyuuzibwa empewo, n'enjazi ezeyasizzayasizza ne sisasaana ku buli luuyi. Ne wabaawo okubwatuka ng'omuyaga ogulimu kibuyaga nga gujja. Ennyanja n'esaanawo. Ne wawulirwa eddoboozi ng'empewo y'akazimu nga liwuluguma ng'emizimu egigenda okuzikiriza. Ensi yonna ne yeesukunda nga bwe bimba ng'omuyaga ku nnyanja. N'etandika okujjamu enjatika. Emisingi gyayo ne girabika ng'egitendewereddwa. Ensozi empanvu ne zisaanawo. Obuzinga okuli abantu ne busaanawo. Emyalo egyafuuka nga Sodoma olw'obubi bwagyo obungi ne gimiribwa amazzi agakambuwadde. Babbulooni ekinene ne "kijjukirwa mu maaso ga Katonda, okukiwa ekikompe eky'obukambwe bw'obusungu bwe." N'omuzira omunene, "buli mpeke ng'obuzito bwa ttalanta," ne bikola omulimu gwa byo ogw'okuzikiriza. ennyir. 19,21. Ebibuga by'ensi ebijjudde amalala ne bisuulibwa ku ttaka. Embiri za bakabaka, abantu abanene ab'oku nsi ze bamaliddeko obugagga bwabwe bwonna olw'okwagala okwegulumiza, ne zisaanawo nga balaba. Ebisenge by'amakomera ne bimenyekamemyeka, n'abantu ba Katonda abaasibirwa okukkiriza kwabwe ne bateebwa.

Entaana n zibikkuka, era "bangi ku abo abeebaka mu nfuufu ey'okunsi balizuukuka, abamu eri obulamu obutaggwaawo, n'abamu eri ensonyi n'okunyoomebwa okutaggwaawo." Danieri 12:2. Abo bonna abaafa nga bakkiririza mu bubaka bwa malayika owookusatu ne bava mu ntaana zaabwe nga bambaziddwa ekitiibwa bawulire endagaano ya Katonda ey'emirembe gye yakola n&pos;abo abaakwata amateeka ge. "N'abo abaamufumita," (Kubikkulirwa 1:7), abo abaamuduulira ne basekerera Kristo ng'ali mu bulumi afa, n'abo ba kalibujoozi abaajolonga amazima ge era n'abantu, nabo bagenda kuzuukizibwa bamulabe ng'ajjira mu kitiibwa kye era bale ku kitiibwa ekiriweebwa abaana abalungi era abawulize.

Ebire ebikwafu nga bikyabisse obwengula; kyokka ng'enjuba egira n'evaayo nga bw'eddayo, ng'erabika ng'eriiso lya Yakuwa erijjudde ekiruyi. Okumyansa nga kubunye eggulu lyonna, ne kuzingiramu ensi ng'eringa yonna ekutte okumiro. Emabega w'okubwatuka, nga waliyo amaloboozi, ageewuunyisa era agatiisa nga galangirira okuzikirira ku babi. Ebigambo bye googera nga tewali n'omu abitegeera; wabula nga bitegeerebwa bayigiriza ab'obulimba. Baasooka ne bateefnrayo, nga beenyumiriza, era abatawulira, ne bajaganyanga olw'okukola obukambwe ku bantu ba Katonda abakuuma amateeka ge, era kaakano nga babuutikiddwa entiisa n'okutya ku maaso gaabwe. Okukaaba kwabwe ne kusaanikira ebintu byonna. Badayimooni ne basinza Kristo nga Katonda era ne bakankana olw'obuyinza bwe, eno ng'abantu bwe basaba okuweebwa okusaasira era nga beegayirira olw'entiisa ennyingi.

Bannabbi ab'edda baagamba, bwe baatunuuliranga mu kwolesebwa okutukuvu ne balaba olunaku Iwa Katonda nti: "Muwowoggane; kubanga olunaku Iwa Mukama luli kumpi; lulijja ng'okuzikirira okuva eri Omuyinzawebintubyonna." Isaaya 13:6. "Yingira mu Iwazi, weekweke mu nfiiufu, mu maaso g'entiisa ya Mukama, ne mu maaso g'ekitiibwa ky'obukulu bwe. Okukulumbala kw'abantu kuliwanulibwa, n'amalala g'abantu galikutamizibwa, era Mukama yekka ye aligulumizibwa ku lunaku olwo. Kubanga walibaawo olunaku lwa Mukama ow'eggye eri ebyo byonna ebyekuza ebirina amalala, n'eri byonna ebigulumizibwa; era biriwanulibwa." "Ku lunaku olwo omuntu alisuulira ddala ebifaananyi bye eby'effeeza n'ebifaananyi bye eby'ezaabu bye baamukolera okusinzanga, eri emmese n'eri ebinyira; bagende

mu mpuku ez'amayinja ne mu nkonko ez'amayinja amaatifu, okuva mu maaso g'entiisa ya Mukama, ne mu maaso g'ekitiibwa ky'obukulu bwe, bw'aligolokoka okukankanya ensi n'amaanyi." Isaaya 2:10-12,20,21.

Wakati mu bire ne walabika emmunyeenye eyali eyaka ennyo kyokka ne yeyongeza emirundi ena okumulisa mu kizikiza. Ng'ereeta ssuubi na kusanyuka eri abeesigwa, naye ng'ereeta bukambwe na kiruyi eri abamenyi b'amateeka ga Katonda. Abo abaawaayo byonna ku lwa Kristo kaakano nga bagumu, nga beekwese mu nnyumba ya Mukama mwakwekera. Bayise mu kugezebwa era ne booleka obwesigwa bwabwe eri oyo eyabafiirira, era n'eri ensi ko n'abo abaanyooma amazima. Abo abaanyweza obwesige bwabwe wakati mu ntiisa y'okufa kaakano bafunye enkyukakyuka eyeewuunyisa ku byenyi byabwe. Banunuddwa okuva mu kizikiza ne mu bantu abakambwe ababadde bafuuse zi dayimooni. Amaaso gaabwe agabadde amasiiwuufu, agatidde era agakooye, kaakano nga gaakayakana olw'okwewuunya, gajyudde essuubi, n'okwagala. Amaloboozi gaabwe nga gasitukira wamu mu nnyimba ez'obuwanguzi: "Katonda kye kiddukiro n'amaanyi gaffe, omubeezi ddala atabula mu kulaba ennaku. Kyetunaavanga tulema okutya, ensi ne bw'enekyukanga, n'ensozi ne bwe zinaasigukanga mu buziba

obw'ennyanja; amazzi gaayo ne bwe ganaayiranga ne bwe ganeekulumululanga, n'ensozi ne bwe zinaakankananga n'okwetabula kwayo." Zabbuli 46:1-3.

Ebigambo bino eby'obwesige nga birinnya mu ggulu eri Katonda, ebire bitandika okweyera, obwengula bw'eggulu ne bulabika, nga lya kitiibwa ekitayogerekeka bw'ogerageranya n'eggulu eribadde likutte ekizikiza era nga lisunguwavu okukamala. Ekitiibwa eky'ekibuga ekitukuvu ne kitandika okufuluma mu mulyango gw'eggulu. O1uvannyuma Iw'ekyo, ne walabika omukono mu bwengula nga gukutte ebipande ebibiri eby'amayinja nga bizingiddwa wamu. Nnabbi agamba, nti: "N'eggulu liribuulira obutuukirivu bwe: kubanga Katonda ye mulamuzi yennyini." Zabbuli 50:6. Amateeka ago amatukuvu, obutuukirivu bwa Katonda, gaayogerebwa wakati mu kubwatuka ne mu muliro ku lusozi Sinaayi nga ge galuŋŋamya omuntu, kaakano ne galagibwa eri abantu nga gegagenda okusalirwako omusango. Omukono ne gubikkula ebipande, ebiragiro eby'amateeka ekkumi ne birabika, nga biringa ebyawandiikibwako n'ekkalaamu ey'omuliro. Ebigambo nga bitegerekeka bulungi eri yenna asobola okubisoma. Ebirowoozo ne bizuukusibwa, ekizikiza ky'obusamize n'obukaafiiri byonna ne biggwaawo, olwo ebigambo bya Katonda ekkumi, ebiri mu bufunze, ebitegerekeka, era ebijjudde obuyinza ne biragibwa eri abantu bonna abali ku nsi.

Kizibu okunnyonnyola entiisa n'okunyiikala ebyali ku abo abaalinnyiriranga ebiragiro bya Katonda ebitukuvu. Mukama yabawa amateeka ge; bandiyinzizza okugageragerageranya n'empisa zaabwe ne balaba we bakyamye nga bakyalina omukisa okwenenya n'okukyuka; naye olw'okwagala okusanyusa ensi, baalekawo ebiragiro era ne bayigiriza n'abalala okubimenya. Baafuba nga bwe basobola okuwalirizanga abantu ba Katonda boonoone Ssabbiiti ye. Kaakano etteeka eryo lye baanyoomanga lye libasaliza omusango. Balabira ddala nga tebakyalina kya kuwoza. Baalondawo gwe banaaweerezanga era gwe banasinzanga. "Awo Iwe mulidda ne mwawula omutuukirwu n'omubi, oyo aweereza Katonda n'oyo atamuweereza." Malaki 3:18.

Abalabe b'amateea ga Katonda, okuviira ddala ku musumba okutuuka ku muto asembayo mu bo, ne bafuna endowooza empya ku mazima ne bye balina okukola. Ne bakitegeera nti Ssabbiiti ey'etteeka eryookuna ke kabonero ka Katonda omulamu naye ng'obudde buyise nnyo. Olwo ne bazuula ebigendererwa ebituufu ebya ssabbiiti yaabwe ey'obulimba era ne bwe babadde bazimba ku musingi ogw'omusenyu kyokka nga buyise nnyo. Olwo lwe bakizuula nga babadde balwana ne Katonda. Abayigiriza b'eddiini baawabya emyoyo mingi mu kubula nga bwe beetegeeza nga bwe babatwala mu miryango gy'olusuku Iwa Katonda. Okutuusa ng'ebitabo byonna bibikkuddwa ku lunaku olw'enkomerero lwe kiritegeerebwa nti obuvunaanyizibwa bw'abantu abali mu buweereza obutukuvu bunene era nga n'obutali bwesigwa bwabwe bwa bulabe nnyo bw'olabira ku ebyo ebivaamu. Okutuusa nga tutuuse mu bulamu obutaggwaawo lwe tuliyinza

okuteebereza okufiirwa kw'omwoyo ogumu guti kye kitegeeza. Eriba ntiisa nnyo eri oyo Katonda gw'aligamba nti: Vva we ndi ggwe omuddu omubi.

Eddoboozi ne liwulirwa nga liva mu ggulu, nga lirangirira olunaku n'essaawa y'oku[ja kwa Kristo n'okununula abantu be ab&pos;endagaano eteriggwaawo. Okufaanana n'ekidde ekibwatuka ennyo, n'ebigambo bye byakuwulirwa okwetoloola ensi yonna. AbaYisiraeri ba Katonda ne bayimirira nga bawuliririza, nga n'amaaso gaabwe bagatadde ku ggulu. Amaaso gaabwe nga gajjudde ekitiibwa era nga gaakayakana ng'aga Musa bwe yava ku lusozi Sinaayi. Ababi nga tebakyayinza kubatunulako. Era n'omukisa bwe gwalangirirwa eri abo abassaamu Katonda ekitiibwa nga bakwata Ssabbiiti ye entukuvu, ne wabaawo okwogerera waggulu ennyo ebigambo by'obuwanguzi.

Mangu nnyo ne walabika ebuvanjuba akale akaddugavu, nga kenkana n'ekitundu ky'omukono gw'omuntu. Ke kale aketoloodde Omulokozi era akaalabika ng'akakutte enzikiza mpozi olw'okubeera ewala. Abantu ba Katonda ne bakimanya nga kano ke kabonero k'Omwana w'omuntu. Bonna nga basiriikiridde ne bakatunuulira nga bwe kajja kasemberera ensi, nga kagenda keyongera okutukula ne mu kitiibwa, okutuusa kyonna Iwe kyafuukira ddala ekire ekinene nga kyeru, wakati waakyo nga kiringa omuliro oguzikiriza, era ne waggulu waakyo nga kuliko musoke ow'endagaano. Yesu n'ajja ng'avuga ng'omuwanguzi nnamige. Kaakano si nga "Omuntu ow'ennaku," agenda okunywa ku kikompe eky'okuswazibwa n'okulaba ennaku, wabula ajja ng'omuwanguzi mu ggulu ne ku nsi, okulamula abalamu n'abafu. "Mwesigwa era Wa mazima," "ne mu butuukirivu asala emisango era alwana." "N'eggye ery'omu ggulu ne limugoberera." Kubikkulirwa 19:11,14. Bamalayika abangi abatayinza kubalika ne bajja nga bamuwerekera nga bwe bayimba ennyimba ez'omu ggulu mu maloboozi amalungi ddala. Obwengula ne bugenda nga bweyongera okutemagana mu ngeri ezenjawulo, anti olwa bamalayika, "obukumi emirundi obukumi, mu enkumi emirundi enkumi." Tewali kkalaamu ya muntu eyinza kusiiga ekifaananyi ekyo; kubanga tewali magezi ga muntu gayinza kukiteebereza. "Ekitiibwa kye kyabikka ku ggulu, ensi n'ejjula ettendo lye. N'okumasamasa kwe kwali ng'omusana." Kaabakuuku 3:3,4. Ekire bwe kyajja kisembera, buli liiso ne liraba Omulangira w'obulamu. Kaakano nga tayambadde ngule ey'amaggwa okumufumita omutwe gwe omutukuvu, wabula ng'atikiddwa engule ey'ekitiibwa ku kyenyi kye ekitukuvu. Amaaso ge nga gaakayakana okusinga okwaka kw'enjuba mu ttuntu. "Ne kukyambalo kye ne ku kisambi kye erinnya eriwandiikiddwa nti Kabaka wa bakabaka, era Mukama w'abaami." Kubikkulirwa 19:16.

"Amaaso gonna gafuuka ebbala lyago" mu maaso ge; ate n'abo bonna abaagaana ekisa kya Katonda bagenda kubuutikirwa entiisa emirembe gyonna. "Tewali aguma omwoyo, amaviivi gakubagana... era abantu batukulatukula mu maaso olw'entiisa." Yeremiya 30:6; Nakkumu 2:10. Abatukuvu ne bakankana nga bakaaba nti: "Ani ayinza okuyimirirawo?" Bamalayika ne basala ku ddoboozi ly'oluyimba lwabwe, era ne wabaawo

akasirise okumala ekiseera. 01uvannyuma lw'ebyo, eddoboozi lya Yesu ne liwulirwa ng'ayogera nti: "Ekisa kyange kikumala " Amaaso g'abatukuvu ne gaddako enseko, n'emitima gyabwe ne gijjula essanyu. Ne bamalayika ne bayimbira waggulu nate eno nga bwe beeyongera okusemberera ensi.

Kabaka wa bakabaka n&pos;ajja ng'akkira ku bire eby'eggulu, nga yetooloddwa omuliro ogubumbujja. Eggulu ne lizingibwako ng'omuzingo gw'ekitabo, ensi n'ekankana mu maaso ge, na buli lusozi n'ebizinga ne biva mu bifo byabyo. "Katonda waffe alijja, so talisirika; omuliro gulirya mu maaso ge, omuyaga omungi gulimwetoloola. Alikowoola eggulu waggulu, n'ensi, alyoke asalire abantu be omusango." Zabbuli 50:3,4.

"Ne bakabaka b'ensi, n'abalangira, n'abagagga, n'ab'amaanyi, na buli muddu n'ow&pos;eddembe ne beekweka mu mpuku ne ku mayinja ag'oku nsozi; ne bagamba ensozi n&pos;amayinja nti Mutugweko mutukise mu maaso g'oyo atudde ku ntebe, ne mu busungu bw'Omwana gw'endiga: kubanga olunaku olukulu olw'obusungu bwabwe lutuuse; era ani ayinza okuyimiririrawo?" Kubikkulirwa 6:15-17.

Okuduula n'okujerega ne bikoma. Emimwa egirimba ne gibunira. Oluyoogaano Iw'okwagala okulwana, "n'eby'okulwanyisa byonna eby'oyo alina ebyokulwanyisa... n'ebyambalo ebikulukunyizibbwa mu musaayi" ne bikakkana. Isaaya 9:5. Nga tewakyali ddoboozi lyonna liwulirwa wabula okusaba n'amaloboozi g'abakaaba n'okukungubaga. Ababadde baduula ne batanula okukaaba nate nti: "Olunaku olukulu olw'obusungu bwabwe lutuuse; era ani ayinza okuyimiririrawo?" Ababi nga basaba ensozi n'amayinja bibaziike okusiga lwe banaatunula ku maaso g'oyo gwe baanyooma era ne bagaana.

Bamanyi eddoboozi eryo eriyinza okuwuliza n'abafu. Kyokka emirundi emeka ng'eddoboozi eryo ery'ekisa eriwulikika obulungi nga libayita! Emirundi emeka Iwe bawulirizza okuyita okw'owomukwano, muganda waabwe, era Omununuzi waabwe. Tewali ddoboozi ddala lyandiyinzizza kulumiriza mitima gyabwe, nga lijjuddemu okubuulirira eri abo abaagaana ekisa kye ng'eddoboozi eryo erizze nga lyegayirira nti: "Mukyuke, mukyuke okuva mu makubo gammwe amabi; kubanga mwagaliraki okufa?" Ezeekyeri 33:11. Oba, baaliwulira ng'eddoboozi ly'omulabe! Yesu agamba: "Kubanga mpise, mmwe ne mugaana; ngolodde omukono gwange so tewali muntu assizzaayo mwoyo; naye mujjuludde okuteesa kwange kwonna, so temwagadde kunenya kwange n'akatono." Engero 1:24,25. Eddoboozi eryo erisisimula ebirowoozo, lye bandiyaayaanidde ne balizibiikiriza - ne banyooma okulabula, ne bagaana okuyita kwe, emikisa gyabwe ne batagissaako mwoyo.

Waliwo n'abo abaasekerera Kristo mu kiseera eky'obonaabona kwe. Bajjukira ebigambo bye ebisonsomola ng'abonaabona bakabona abakulu bwe baamulayiza, naye n'addamu n'eggonjebwa nti: "Okusooka leero muliraba Omwana w'omuntu ng'atudde ku mukono ogwaddyo ogw'amaanyi, ng'ajjira ku bire eby'eggulu."

Matayo 26:64. Kaakano nga bamulaba mu kitiibwa kye, era nga banaatera okumulaba ng'atudde ku mukono ogwaddyo ogw'amaanyi.

Abo abaamusekereranga bwe yagambanga nti Mwana wa Katonda ebigambo ne bibaggwaako. Mu abo mwe mwali ne Kerode eyeegulumiza ng'amukudaalira olw'okweyita Kabaka era eyagamba n'abaserikale be bamutikkire engule nga kabaka . Abasajja ab'emikono egijjudde obubi abamwambaza olugoye olweffulungu, era ne bateeka n'engule ey'amaggwa ku mutwe gwe omutukuvu, eno nga bwe bwamuyeyereza nga bamukwasa n'omuggo gw'obwakabaka kyokka n'atagaana, ne bavuunama mu maaso ge nga bamuwoola nti bamusinza. Abantu abaamukuba era ne bawandira amalusu Omulangira w'obulamu kaakano ne bakyuka nga batya okutunula ku maaso ge agafumita era nga baagala okudduka ekitiibwa kye ekibasukkiriddeko obungi. Abo abaakomerera emisumaali mu bibatu bye ne ku bigere bye, abaserikale abaamufumita mu mbiriizi ze, ne bibabuutikirwa okutya n'ensonyi nga balaba enkovu ezo.

Bakabona n'abawandiisi b'amateeka ne bajjukira bulungi obuswavu bwonna obwaliwo ku musaalaba. Ne bajjukira engeri gye baanyeenyaamu emitwe gyabwe, wabula nga bonna bakankana, Setaani n'ajaganya, bwe bayogera nti: "Yalokola balala; tayinza kwerokola yekka. Ye Kabaka wa Isiraeri; ave kaakano ku musaalaba, naffe tunaamukkiriza. Yeesiga Katonda, amulokole oba amwagala: kubanga yagamba nti Ndi Mwana wa Katonda" Matayo 27:42,43.

Ne bajjukira bulungi nnyo olugero Omulokozi Iwe yayogera olw'abasajja abalimi abaagaana okuwa mukama waabwe ebibala by'omulusuku, ne bakuba abaddu be, era ne batta n'omwana we. Era ne bajjukira n'ebigambo bo bennyini bye baamuddamu nti: Mukama w'olusuku "Ababi abo alibazikiririza ddala." Bakabona n'abakadde ne balaba nga bwe basingibwa omusango mu kifaananyi ky'abasajja bali abataali beesigwa abaayonoona era nga beetaaga kubonereza. Kaakano ne batandika okuwulira amaloboozi ag'abantu nga boogerera waggulu. Nga boogerera waggulu okusinga ne lwe baayogera nti "Akomererwe, akomererwe," okwetoloola enguudo z'omu kibuga Yerusaalemi, nti: "Ono ye Mwana wa Katonda! Ono ye Masiya yennyini!" Ne baagala okudduka okuva mu maaso ga Kabaka wa bakabaka. Ne baagala okwekeka wansi mu mpuku, naye nga nazo zaabise yabise olw'okutabuka kw'ebintu.

Mu bantu bonna abaagaana amazima, waliwo ekiseera Iwe kituuka ne baddamu okutegeera, ebirowoozo nga bijjukira bwe beeyisa nga bannanfuusi, olwo omwoyo ne gutandika okwejjusa naye nga tekiyamba. Naye kino kiriba kitya ku lunaku olwo olw'entiisa, "entiisa bw'erijja ng'omuyaga, akabi ne kabetooloola ng'embuyaga ey'akazimu!" Engero 1:27. Abo abaazikiriza Kristo awamu n'abantu be abeesigwa ne kaakano ne balaba ekitiibwa ekibeetooloodde. Bonna nga bajjudde okutya ne bawulira amaloboozi g'abatukuvu nga babugaanye essanyu batendereza nga bwe bagamba nti: "Laba, ono ye Katonda waffe; twamulindiriranga, era alitulokola." Isaaya 25:9.

Ensi nga bw'eri mu kutagatta ng'omutamiivu, okumyansa okubunye wonna, n'okubwatuka kw'eggulu, ne bawulira eddoboozi ly'Omwana wa Katonda nga liyita abatukuvu abeebase mu nfuufu y'ensi. Kristo n'akyusa amaaso ge n'agatunuuliza entaana z'abatukuvu, olwo, n'asitula emikono gye eri eggulu, n'ayita nti: "Musituke,

musisimuke, mmwe abeebase mu nfuufu y'ensi, muzuukuke!" Eddoboozi eryo ne liwulirwa abafu bonna okwetooloola ensi yonna, era bonna abaliriwulira balibeera balamu. Ensi yonna n'ereeta abantu abayitirivu ne basambirira wonna okusinga eggye eddene nga bava mu buli ggwanga, n'ebika n'abantu n'ennimi. Amakomera ne galeeta abafu, nga bambaziddwa omubiri ogw'ekitiibwa ogutavunda, ne batanula okwogera nti: "Ggwe okufa, okuluma kwo kuli luuyi wa? Ggwe okufa, okuwangula kwo kuli luuyi wa?" lAbakkolinso 15:55. Era n'abatukuvu abalibeera abalamu, n'abafu abalizuukira ne basaakaanyiza wamu amaloboozi ag'obuwanguzi.

Bonna ne bava mu ntaana zaabwe nga bafaananira ddala mu kikula nga lwe baaziikibwamu. Adamu, omu ku abo abaazuukira, nga muwanvu wakitiibwa, kyokka nga teyenkana Mwana wa Katonda mu kikula kye. Yalabika nga wanjawulo okusinga ku bantu ab'emirembe egyaddako; era mu oyo abantu kwe baalabira ekibi bwe kyayonoonamu olulyo lw'omuntu. Kyokka bonna ne baazuukirira mu maanyi ag'ekivubuka obw'obulamu obwemirembe n'emirembe. Ku ntandikwa, omuntu yatondebwa mu kifaananyi kya Katonda, naye si mu mpisa mwokka, wabula era ne mu nfaanana ko ne mu ebyo ebitwawula. Ekibi kye kyayonoona kumpi okumalirawo ddala ekifaananyi kya Katonda; kyokka Kristo yajja okuzzaawo ekifaananyi ekyo ekyali kibuze. Agenda kuwanyisa emibiri gyaffe eminafu era egivunda agifuule ng'ogugwe ogw'ekitiibwa. Omubiri guno ogufa, oguvunda, ogutaliimu kalungi konna, ogwayonoonebwa n'ekibi, aligufuula ogutuukiridde, omulungi era ogutafa. Enkovu zonna n'obulema obutali bwa ngeri zimu byakusigala mu ntaana. Abanunule bagenda kuzzibwayo mu lusuku Adeni balye ku muti ogw'obulamu olwonno balyoke "bakule" (Malaki 4:2) okutuuka okuba olulyo olukuze mu kitiibwa kiri ekyasooka. Obuntuntu obuliba bukyasigalidde olw'ekikolimo ky'ekibi bwakugibwawo, olwo "obulungi bwa Mukama Katonda waffe" bubeerenga ku beesigwa ba Kristo, mu magezi gaabwe, mu mwoyo, ne mu mubiri nga bwolesa ekifaananyi kya Mukama waffe ekituukiridde. Nga bununuzi bukulu! buludde ebbanga nga bwogerwako, nga busuubirwa, nga bufumiitirizibwa era nga bwesungibwa, kyokka nga butegeerebwako kitundu.

Abatukuvu abalibeera abalamu bafuusibwe "mangu ago, ng'okutyemya n'okuzibula." Ne bambazibwa omubiri ogw'ekitiibwa olw'ekigambo kya Katonda; kaakano nga bambaziddwa obutafa olwo ne beegattira wamu n'abatukuvu abazuukizibbwa okusisinkana Mukama waffe mu bbanga. Bamalayika ne "bakuŋŋaanya abalonde be mu mpewo ennya, okuva ku nkomerero y'eggulu n'okutuusa ku nkomerero y'eggulu." Abaana abato ne basitulibwa bamalayika batwalibwa eri bannyaabwe. Abeemikwano abamaze

ebbanga eddene okufa nga kubawukanyizza ne baddamu ne batabagana, obutaddamu kwawukana nate, nga bwe bayimba ennyimba ez'essanyu ng'amaloboozi galinnya gagenda mu kibuga kya Katonda.

Ku buli luuyi olw'ekigaali ekyetoolooddwa ekire nga kuliko ebiwaawaatiro, nga ne wansi waabyo nnamuziga ezirina obulamu; bannamuziga ne bagenda nga boogera, "Mutukuvu," ekigaali nga bwe kitambula, nga n'ebiwaawaatiro bwe biddamu "Mutukuvu," ne bamalayika nga bwe bayimba, "Mutukuvu, mutukuvu, mutukuvu, Mukama Katonda omuyinzawabyonna." N'abanunule ne boogera mu ddoboozi ery'omwanguka nti, Aleruuya!"

Bwe baali tebanayingizibwa mu kibuga kya Katonda, Omulokozi n'awa abagoberezi be obubonero bw'obuwanguzi era n'abambaza buli omu akabonero k'obwakabaka bw'omu ggulu. Obubonero obwali butemagana obulungi nga buwooleddwamu ekifaananyi kya Kabaka waabwe, oyo eyasukulumizibwa ku kitiibwa okusinga abatukuvu ne bamalayika, oyo alina amaaso agajjudde ekisa, nga bwakayakana ku bo. Eggye ly'abanunule eritayinza kubalika, bonna nga bamwolese amaaso, era nga buli liiso lyetegereza ekitiibwa ky'amaaso ge "agoonooneddwa okusinga ag'omulala yenna bwe gaali gonooneddwa, ng'afuuse muntu atakyafaananika." Yesu n'atikkira abawangudde n'omukono gwe ogwa ddyo engule ey'ekitiibwa. Kubanga buli omu aliweebwa engule ng'ewandiikiddwako "erinnya eriggya" (Kubikkulirwa 2:17), n'akapande akooleddwako ebigambo bino nti: "Aweereddwayo eri Mukama." Nga bakwasibbwa amatabi g'enkindu akabonero ak'obuwanguzi, n'ennanga eza zaabu atemagana obulungi. Awo, bamalayika abakulembera nga batandise okukuba ennanga, buli mukono ne gukuba ennanga mu bukugu obwekitalo, ne muva amaloboozi amalungi okuwulira. Essanyu eitayogerekeka ne lijjula emitima gyabwe, na buli ddoboozi ne litandika okutendereza nga lyebaza nti: "Atwagala, era eyatusumulula mu bibi byaffe olw'omusaayi gwe; n&pos;atufuula obwakabaka, bakabona eri Katonda Kitaawe; ekitiibwa n'ettendo bibeerenga eri oyo emirembe n&pos;emirembe. Amiina." Kubikkulirwa 1:5,6.

Abaagulibwa n'omutango nga tebanayingira mu Kibuga Ekitukuvu, Yesu n'aggula enzigi za luulu, eggwanga ettukuvu erikwata amazima ne liyingira. Ne balaba ekifo kya Katonda eky'okwesiima, agaali amaka ga Adamu nga tanayonoona. Awo, eddoboozi eryo erisinga amaloboozi g'ennanga amatu g'omuntu lye gaali gawuliddeko, ne liwulirwa, nga ligamba nti: "Olutalo Iwo luwedde." "Mujje, mmwe Kitange be yawa omukisa, musikire obwakabaka obwabateekerwateekerwa okuva ku kutonda ensi."

Kaakano essaala y'Omulokozi gye yasabira abayigirizwa be n'etuukirira nti: "Kitange, be wampa, njagala, we ndi nze, nabo we baba babeeranga nange." "Naye oyo ayinza okubakuuma obuteesittala, n'okubayimiriza mu maaso g'ekitiibwa kye nga temuliiko bulema mu kujaguza." (Yuda 24), Kristo n'alagayo eri Kitaawe abo be yagula n'omusaayi gwe, nga bwagamba nti: "Laba, nze n'abaana Katonda be wampa." "Be nnali

nabo nnabakuumanga.” Nga kwagala kukulu okwo! essaawa eyo ey’essanyu nga Kitaffe ataggwaawo, atunuula ku banunule, bw’aliraba ku kifaananyi kye, ekibi be kyayonoona ne bawaŋŋanguka, kaakano nga bagiddwako obwonoonefu, era ng’olulyo lw’omuntu luzzeemu okutabagana ne Katonda!

Yesu n’ayaniriza abeesigwa be bayingire mu ssanyu Iya Mukama waabwe wakati mu kwagala okutayogerekeka. Essanyu ly’Omulokozi liri mu kulaba ng’emyoyo egirokoleddwa okuyita mu bulumi bweyayitamu n’okuswazibwa giyingira mu bwakabaka bwe obw’ekitiibwa. Era n’abanunule bajja kugabana ku ssanyu lye nga balaba mu abo abaaweebwa omukisa, abo abaawangulwa ku lwa Kristo okuyita mu kusaba kwabwe, mu kukola kwabwe, ne mu bikolwa byabwe eby’okwagala. Essanyu ne lijula okubatta bonna nga bakuŋŋaanidde awali entebe enjeru ey’obwakabaka bwa Katonda, nga balaba ku abo be baawangula eri Kristo, omu nga yafunayo abalala, era ne bano ne baleeta abalala mu kisibo awali obuwummuliro, nga bwe bateeka n’engule zaabwe ku bigere bya Yesu ne bamutenderezanga okutuusa emirembe gyonna.

Abanunule nga bamaze okwanirizibwa mu Kibuga kya Katonda, ne wabaawo oluyoogaano olw’amaanyi olw’abali mu ku kusinza. Ba Adamu bombi nga banaatera okusisinkana. Omwana wa Katonda n’ayimirira ng’agolodde emikono gye okwaniriza kitaawe w’olulyo lwaffe - ekitonde kye yatonda, oyo eyayonoona eri Omutonzi we, era ng’olw’okwonoona kwe Omulokozi kye yava afuna enkovu ez’omusaalaba ku mubiri gwe. Adamu bw’alaba ku nkovu z’emisumaali, teyayinza kugwa mu kifuba kya Mukama we, wabula yeesuula ku bigere bye wakati mu kwetoowaza, n’agamba nti: “Asaanidde, asaanidde Omwana gw’endiga eyattibwa!” Wakati mu kwagala Omulokozi n’amuyimusa nga bw’amugamba atunule nate alabe Adeni amaka ge mwe yali agobeddwa okumala ebbanga eddene.

Obulamu bwa Adamu bwajjula okunakuwala oluvannyuma ng’amaze okugobebwa okuva mu Adeni. Buli kikoola eky’omuti ekyagwanga wansi, buli ssaddaaka yonna eyaweebwangayo, obulwadde bwonna obwakosanga ebitonde, buli bbala lyonna eryalabikiranga ku bulungi bw’omuntu, nga byonna bimujjukiza ekibi kye. Yawuliranga okulumirizibwa okungi buli lweyalabanga obubi nga bweyongera, era, nga bwe yalabulibwa, n’anenyezebwanga olw’okubanga nti ye yavaako obubi buno. N’agumiikirizanga wakati mu nsonyi ekibonerezo ky’okwonoona, kumpi okumala emyaka lukumi. Kyokka yeenenyeza ddala ekibi kye era n’ateeka obwesige mu bulungi bw’Omulokozi eyasuubizibwa, era n’afiira mu ssuubi ery’okuzuukira. Omwana wa Katonda yanunula okulemwa kw’omuntu era awamu n’okugwa kwe; era ne kaakano, okuyita mu ssaddaaka ye, Adamu n’azzibwayo mu bukulu bwe obwasooka.

Wakati mu ssanyu, n’atambuzibwa okwetooloola olusuku nga bw’alaba emiti gye yasanyukiranga - emiti gye yalyangako ebibala byagyo bwe yali tannayonoona era nga musanyufu. Yalaba emizabbibu gye yalandizanga, ebimuli bye yayagalanga era

ng'abirabirira. Ebirowoozo bye ne bijjukirira ddala ekifo ekyo nga bwe kyali; n'akakasiza ddala nga ono ye Adeni azziddwa obuggya, kaakano ng'asanyusa okusingako ne bwe yali nga tanagobebwamu. Omulokozi n'amutwala ku muti ogw'obulamu n'anogako ekibala eky'ekitiibwa n'amuwa n'amugamba nti lya. Bwe yatunula okwetoolooza amaaso, n'alaba ekibiina ekinene eky'abantu abaava mu ye nga balokoleddwa, era nga bayimiridde mu kifo kya Katonda eky'okwesiima. Awo kwe kusuula engule ye etemagana ku bigere bya Yesu, olwo, n'agwa mu kifuba kye, n'anywegera Omulokozi. N'akwata ennanga eya zaabu, amaloboozi amalungi ne gava mu busolya bw'eggulu nga gayimba ennyimba ez'obuwanguzi nti: "Asaanidde, asaanidde Omwana gw'endiga eyattibwa era omulamu nate!" N'abaana ba Adamu ne bakwata ennanga zaabwe era ne basuula n'engule zaabwe ku bigere bya Yesu ne bavuunama nga bamusinza.

Okutabagana kuno kulabibwa ne bamalayika abaakaaba nga baalaba Adamu ayonoona era ne basanyuka Yesu bwe yamala okuzuukira n'alinnya mu ggulu, oluvannyuma lw'okuggula enzigi z'emagombe buli yenna akkiriza erinnya lye afulume. Kaakano ne balaba ng'omulimu gw'obununuzi gutuukiriziddwa, awo ne bagatta amaloboozi gaabwe mu nnyimba ez'okutendereza.

Ne ku nnyanja efaanana ejjinja eritangalijja mu maaso g'entebe, ye nnyanja ey'endabirwamu eyali etabudwamu omuliro, - emasamasa olw'ekitiibwa kya Katonda, nga kuliko abakuŋŋaaniddeko, abantu "abaava eri ensolo n'ekifaananyi

kyayo n'omuwendo gw'erinnya lyayo." Ne bayimirira n'Omwana gw'endiga ku lusozi Saayuni nga, "balina ennanga za Katonda," omuwendo gwabwe emitwalo kkumi n'ena mu enkumi nnya abaagulibwa okuva mu nsi; era eddoboozi ne liwulirwa nga liringa eddoboozi ly'amazzi amangi, era ng'eddoboozi ly'okubwatuka okunene, n'eddoboozi eryawulirwa lye lyo "ng'eryabakubi b'ennanga nga bakuba ennanga zaabwe." Ne bayimba "oluyimba oluggya" mu maaso g'entebe, oluyimba omuntu yenna Iw'atayinza kuyiga wabula emitwalo ekkumi n'ena mu enkumi nnya. Lwe luyimba lwa Musa n'Omwana gw'endiga - oluyimba Iw'obununuzi. Tewali n'omu okujjako emitwalo ekkumi n'ena mu enkumi nnya abaayinza okuyiga oluyimba olwo; kubanga lwe luyimba olukwata ku ebyo ebyabatuukako - ebyo ebitatuukanga ku muntu yenna omulala. "Abo be baagobereranga Omwana gw'endiga buli gy'agenda." Bano bwe baamala okutwalibwa ne bagibwa mu nsi, okuva mu balamu buno, ne babalibwa "okuba ebibala ebibereberye eri Katonda n'eri Omwana gw'endiga." Kubikkulirwa 15:2,3; 14:1-5. "Bano be baava mu kubonaabona kuli okungi;" baayita mu kiseera eky'okunakuwaliramu ekitabangawo kasookedde wabaawo eggwanga; baagumira obulumi nga mu kiseera Yakobo mwe yalabira ennaku; baayinza okuyimirirawo nga tebalina muwolereza mu kiseera Katonda we yafukira ebibonyobonyo bye ebisembayo ku nsi. Naye kaakano balokoleddwa, kubanga "baayoza ebyambalo byabwe, ne babitukuza mu musaayi gw'Omwana gw'endiga." "Era mu kamwa kaabwe temwalabika bulimba: tebaliiko bulema" mu maaso ga Katonda. "Kyebavudde babeera mu

maaso g'entebe ya Katonda; nga bamuweerezanga emisana n'ekiro mu yeekaalu ye: n'oyo atudde ku ntebe alitimba eweema ye ku bo." Baalaba ensi ng'eyonooneddwa enjala n'endwadde, enjuba nga yaweebwa obuyinza okwokya abantu n'omuliro, era nabo ne bagumira okubonaabona okungi, omuli enjala, n'ennyonta. Kyokka ""tebalirumwa njala nate, so omusana tegulibookya newakubadde okwokya kwonna. Kubanga Omwana gw'ediga ali wakati w'entebe y'anaabalundanga, era alibaleeta eri enzizi ez'amazzi ag'obulamu, era Katonda alisangula buli zziga mu maaso gaabwe." Kubikkulirwa 7:14-17.

Abalonde b'Omulokozi bazze nga bayigirizibwa era nga bagunjulibwa okuyita mu ssomero ly'okugezebwa. Batambulidde mu makubo amafunda ag'ensi; ne balongoosebwa mu muliro gw'okubonaabona. Ne bagumira okuwakanyizibwa, okukyayibwa n'okuwaayirizibwa ku lwa Yesu. Ne bamugobereranga mu ntalo ezzizze zibaawo; ne bagumira okwerumya era ne bayita ne mu kusaalirwa okutali kumu. Baayigiranga ku ebyo ebyabatukangako ne bamanya obubi bw'ekibi, amaanyi gaakyo, engeri gye kirumirizaamu, bwe kikubizza abantu ebiwoobe, olwo ne bakikyayira ddala. Buli lwe bafumiitiriza ku ssaddaaka eteggwaawo emalawo ekibi, ne bawulira ensonyi mu maaso gaabwe, olwo emitima gyabwe ne gijjula okusiima n'okutendereza, abo abataagwa kye batayinza kutegeera. Balina okwagala kungi kubanga baasonyiyibwa nnyo. Olw'okubanga baagabanira wamu ku kuboonabona kwa Kristo, n'olwekyo baasanidde okugabanira awamu naye ku kitiibwa kye.

Abasika ba Katonda baava mu biseguusi, mu mpompogoma ng'emisota, mu makomera ag'omuttaka, ku bulabba, ku nsozi, mu malungu, mu bunnya, ne mu mpuku eziri eyo ku nnyanja. Baali "tebalina kantu, nga babonyabonyezebwa, era ne bayisibwa bubi." Obukadde n'obukadde ne baaziikibwa mu ntaana

nga batekeddwako emisango egya nnaggomola, lwansonga, baagaanira ddala okukkiriza obulimba bwa Setaani. Abalamuzi b'abantu ne babasingisanga emisango ng'abamenyi b&pos;amateeka. Wabula nga kaakano, "Katonda ye mulamuzi yennyini." Zabbuli 50:6. Kaakano ng'okusalawo ensi kwe yasalangamu emisango kukubye enkyukiira. "Ekivume eky'abantu be alikiggya ku nsi yonna." Isaaya 25:8. "Balibayita nti Bantu batukuvu, Banunule ba Mukama." Yasiima "okubawa engule mu kifo ky'ewu, amafuta ag'okusanyuka mu kifo ky'okunakuwala, ekyambalo eky'okutendereza, mu kifo ky'omwoyo gw'okukungubaga." lasaaya 62:12; 63:3. Tebakyali banafu, abanyigirizibwa, era abasaasaanye. Banaabeeranga ne Mukama okuva leero n'okweyongeayo. Bayimiridde mu maaso g'entebe ey'obwakabaka bwa Katonda nga baambadde engoye enjeru, ekyambalo eky'ekitiibwa abatuula mu nsi kye batayambalangako. Ne battikkirwa n&pos;engule ez'ekitiibwa ezisinga n'ezo ezaali ziteekeddwa ku mitwe gya bakabaka b'ensi. Ennaku ez'okulumwa n'okukaaba nga zikomye emirembe gyonna. Kabaka ow'ekitiibwa ng'abasangudde amaziga mu maaso gaabwe; nabuli nsibuko y'okulumya ng'egiddwaawo. Ne bayimba ennyimba ez'amaloboozi amalungi nga batendereza eno nga

bwe bawuuba amatabi g'enkindu; buli omu n'akuba ennanga ye, okutuusa amaloboozi g'oluyimba lwe gaagenda gaggweekerera waggulu eyo mu bisenge by'eggulu nti: "Obulokozi buba bwa Katonda waffe atudde ku ntebe, n'eri Omwana gw'endiga." Era bonna abali mu ggulu ne baddamu nga bamuwa ekitiibwa nti: "Amiina: Omukisa n&pos;ekitiibwa n'amagezi n'okwebaza n'ettendo n'obuyinza n'amaanyi bibeenga eri Katonda waffe emirembe n'emirembe. Amiina." Kubikkulirwa 7:10,12.

Tuyinza okugezaako okutegeerera omulamwa gw'obununuzi obwewuunyisa mu bulamu buno. Tuyinza okufuumitiriza mu kutegeera kwaffe okufunda ku musaalaba ogwo ogw'ensonyi era ogw'ekitiibwa, ku bulamu n'okufa, ku bwenkanya bwa Katonda awamu n'okusaasira kwe nga bwe bisisinkanira ku ggwo; kyokka wadde nga tugaziyizza okutegeera kwaffe kwonna tuyinza okulemererwa okutegeera obukulu bwagwo mu bujjuvu. Tutegeerako kitundu ku buwanvu n'obugazi, okukka wansi n'okugenda waggulu ku kwagala kwa Katonda okw'obununuzi. Enteekateeka y'obulokozi, teriyinza kumanyibwa yonna mu bujjuvu, wadde nga n'abanunule bagiraba nga bweri era ne bagimanya nga bweri; naye amazima amaggya gajja kugenda nga geebikkula eri emitima egijjudde okwagala era eginoonya okumanya okuyita mu mirembe gyonna. Wadde nga amaziga n'okulumwa awamu n'ebikemo nga bwe biri ku nsi biriba bikomye era nga n'ensibuko yaabyo eweddewo, abantu ba Katonda bajja kuba nga basobola okutegeera omuwendo ogwaweebwayo olw'obulokozi bwabwe.

Omusaalaba gwa Kristo gujja kuba ekyokuyiga era oluyimba Iw'abanunule gwe banafumiitirizangako emirembe gyonna. Era mu Kristo eyagulumizibwa mwe banalabiranga Kristo eyakomererwa. Tebaliyinza kukyerabira nti oyo eyatonda olw'obuyinza bwe era n'awanirira ensi ezitabalika muwendo mu bwengula obutakoma, Omwana wa Katonda omwagalwa, Nnanyinibuyinza mu ggulu, oyo bakerubi ne baserafi abamasamasa gwe basanyukira okusinza - yakkakkana wansi okusitula omuntu eyagwa; nti yeetikka ensonyi n'omusango gw'ekibi, era Kitaawe gwe yakweka amaaso, okutuusa omutima gwe Iwe gwayabika era ne gubetentebwa ku musaalaba olw'ebikangabwa ebyatuuka ku nsi eyagwa. Nti oyo eyatonda ensi

zonna, omutabaganya wa buli kintu yayinza okulekawo ekitiibwa kye ne yeetoowaza olw'okwagala kw'alina eri omuntu ensi zonna ne zisamaalirira nga zeewuunya. Abanunule okuva mu mawanga gonna amaaso nga bagatadde ku Mununuzi waabwe ne balaba ekitiibwa kya Kitaawe eky'emirembe gyonna nga kimasamasiza mu maaso ge; nga balaba entebe ye ey'obwakabaka ebeerawo emirembe n'emirembe, era nga n'obwakabaka bwe tebukoma, olwo ne batanula okuyimba oluyimba olw'essanyu nti: "Asaanidde, asaanidde Omwana gw'endiga eyattibwa, era n'atugula eri Katonda olw'omusaayi gwe ogw'omuwendo!"

Ekyama ky'omusaalaba kinnyonnyola ebyama byonna. Bwe tutunuulira omusana ogwakira ku musaalaba,tulaba obulungi bwa Katonda bwe twasooka okulabira mu kutya

n’okweralikirira kaakano nga bulungi era nga busikiriza. Okusaasira kwe, obugonvu bwe, n’okwagala kwe okw’obuzadde birabika nga bikwatagana bulungi n’obutukuvu bwe, obwenkanya bwe n’obuyinza bwe. Bwe tutunuulira ekitiibwa ky’entebe ye eyagulumira n’esukkulumizibwa waggulu ennyo, tulaba empisa ze nga zibikkuliddwa olw’ekisa kye, era ne tutegeera, okusingako ne mu kusooka, amakulu agali mu linnya eriwangula byonna erya “Kitaffe.”

Kiritegeerwa wonna nga oyo alina okumanya kwonna teyayinza kuzuula nteekateeka ndala yonna ey’obulokozi bwaffe wabula okuwaayo Omwana we. Omutango gwa ssaddaaka eno lye ssanyu erivaako okujjuza ensi n&pos;ebitonde ebyanunulibwa, nga bitukuvu, bisanyufu, era nga tebifa. Ebyava mu lutalo Iw’Omulokozi ng’alwana n’amaanyi g’ekizikiza ekyavaako ekitiibwa kya Katonda okukosebwa emirembe n’emirembe lye ssanyu ly’abanunule. Era guno gwe muwendo ogwasusula omwoyo Kitaffe n’asanyuka olw’omuwendo ogwaweebwayo; ne Kristo bw’alaba ku bibala ebyava mu ssaddaaka ye enkulu, n&pos;asanyuka.

Essuula 41 — Ensi Esigala Matongo

"Kubanga ebibi bye bituuse mu ggulu, era Katonda aju'ukidde ebyonoono bye... mu kikompe kye yatabula mumutabulire emirundi ebiri. Nga bwe yeegulumiza n'akabawala, mumuwe bwemutyo okubonaabona n'okunakuwala; kubanga ayogera mu mutima gwe nti: Ntudde nga kabaka, so siri nnamwandu, so ssiriraba nnaku n'akatono. Kye biriva bijja mu lunaku lumu ebibonyobonyo bye, okufa n'ennaku n'enjala; era alyokerwa ddala omuliro; kubanga Mukama Katonda wamaanyi eyamusalira omusango. Era bakabaka b'ensi abayenda ne bakabawala naye, balikaaba balikuba ebiwoobe ku lulwe, bwe baliraba omukka ogw'okwokebwa kwe,... nga boogera nti zikisanze, zikisanze ekibuga ekinene Babulooni, ekibuga ekyamaanyi, kubanga mu ssaawa emu omusango gwo gutuuse." Kubikkulirwa 18:5-10.

"N'abatunzi ab'omu nsi," "abagaggawala olw'amaanyi g'obukaba bwe," "baliyimirira wala olw'entiisa y'okubonaabona kwe nga bakaaba banakuwala; nga boogera nti Zikisanze, zikisanze, ekibuga ekinene, ekyayambazibwa bafuta ennungi n'olugoye olw'effulungu n'olumyufu, era ne kiyonjebwa ne zaabu n'amayinja ag'omuwendo ne luulu! Kubanga mu ssaawa emu obugagga buno buzikiridde." Kubikkulirwa 18:11,3,15-17.

Ebyo bye bibonyobonyo eby'okutuuka ku Babulooni ku lunaku lwe kirifukibwako ekiruyi kya Katonda. Babulooni ajjuzza ekikompe kye n'obubi bwe; kaakano ekiseera kye kituuse; kye kiseera kizikirizibwe.

Walibaawo okuwawamuka okwamwanyi eri abo abalifiirwa ebyabwe mu lutalo luno olw'obulamu Katonda bw'aliggyawo obusibe bw'abantu be. Setaani yaziba amaaso gaabwe olw'obulimba bwe, bwe baali bakyaweereddwa ekiseera eky'ekisa ne bakitwala ng'abatalina musango. Abagagga beenyumiririzanga mu bugagga bwabwe nga bakudaalira abatalina, so nga baafuna obugagga lwa kulinnyirira mateeka ga Katonda. Baalagajjalira okuliisanga abanaku, okwambaza abali obwereere, okukolanga eby'ensonga, n'okwagala ekisa. Baasalawo okwegulumiza n'okufuulanga bantu bannaabwe ng'abaddu. Kaakano baggiddwaako byonna ebyabafuulanga abanene kati tebakyalina kantu era bakateyamba. Batunuulira balaba wakati mu ntiisa ebibumbe nga bizikirira bye baasukkulumyanga ku Mutonzi waabwe. Baatunda emyoyo gyabwe okufunamu obugagga bw'ensi n'amasanyu gaayo ne batayagala babeere abagagga eri Katonda. N'ekivuddemu kye kino: tebasobodde kuwangula; amasanyu gaabwe kaakano gabafuukidde omususa; obugagga bwabwe buvunda. Bye baakolerera okumalako obulamu bwabwe bwonna bisaaniddewo mu kaseera katono ddala. Abagagga bakungubagira okuzikirira kw'amawanika gaabwe, zaabu ne feeza byabwe ebisasaanye. Naye olw'okutya nti nabo bayinza okuzikirira awamu n'ebibumbe byabwe ne bakoma okukungubaga.

Ababi ne batandika okwejjusa, so si Iwakubanga bategedde obwonoonefu bwabwe eri Katonda n'eri bantu bannaabwe, naye Iwakubanga Katonda awangudde. Bakungubagira ebyo ebivuddemu; naye tebakungubaga Iwa bwonoonefu bwabwe. Tebandireseewo kantu singa kyasoboka.

Ensi n'eraba abantu bennyini be baasekereranga ne baduliranga, era be baayagalanga okusanyaawo, nga bayise mu ndwadde embi, mu miyaga, ne mu bikankano by'ensi nga tebakoseddwa. Oyo omuliro ogwokya eri abamenyi b'amateeka, kye kigo eky'emirembe eri abantu be.

Omusumba eyasalawo okutunda amazima abantu balyoke bamusiime kaakano ng'alaba ekifaananyi ekituufu eky'ebyo bye yayigirizanga n'obubi obubivuddemu. Kirabika nga Omuyinzawabyonna yali amugobereza eriiso lye ne bwe yayimiriranga ku kituuti, ng'atambula ku nguudo z'ekibuga, bwe yalinga n'abantu nga bakola ebintu ebitali bimu. Buli kufumiitiriza kw'omu mwoyo gwe, buli kyeyawandiikanga, buli kigambo kye yayogeranga, buli kikolwa ekyaleetera abantu ne bafiira mu bulimba, yalinga asiga nsigo; kaakano, ng'alaba amakungula g'emyoyo egiri mu nnaku egibuze nga gimwetooloodde.

Mukama agamba: "Era bawonyezza ekiwundu ky'omuwala w'abantu bange kungulu kwokka nga boogera nti Mirembe, mirembe; so ng'emirembe tewali." "Kubanga muwuubazizza n'eby'obulimba omutima gw'omutuukirivu nze gwe siwuubaazanga, ne munyweza emikono gy'omubi, aleme okudda okuva mu kkubo lye ebbi n&pos;awona nga mulamu." Ezeekyeri 8:11; 13:22.

"Zibasanze abasumba abazikiriza abasaasaanya endiga ez'omu ddundiro lyangeL.. laba ndireeta ku mmwe obubi obw'ebikolwa byammwe." "Muwowoggane mmwe abasumba, mukaabe, mwekulukuunye mu wu mmwe abakulu ab'ekisibo: kubanga ennaku z'okuttibwa kwammwe zituukidde ddala.... N'abasumba tebaliba na kkubo lyakudukiramu, newakubadde abakulu ab'omu kisibo ery'okuwonenamu." Yeremiya 23:1,2; 25:34,35.

Abasumba awamu n'abantu ne balaba nga tebaanyweza nkolagana yaabwe ne Katonda. Baakiraba nga baajeemera Omuteesi w'amateeka amatukuvu era amalungi. Bwe baateeka wansi amateeka ga Katonda, olwo enkumi n'enkumi z'ebibi omuli: obutakkanya, obukyayi, n'obwonoonefu ne bisituka okutuusa ensi yonna Iwe yafuuka eddwaniiro eryetongodde, ekidiba ekijjudde obugwenyufu. Kaakano kino kye kifaananyi abaagaana amazima ne balondawo obulimba kye balaba. Tewali bigambo biyinza kukozesebwa ne binnyonnyola bulungi okuyayaana abajeemu n'abatali bawulize kwe bawulira mu mitima gyabwe olw'ebyo bye bafiiriddwa emirembe gyonna - bwe bulamu obutaggwaawo. Abantu ensi be yasinzanga olw'ebirabo byabwe n'okwogeraokulungi kaakano ng'ebintu babirabira ddala nga bwe bifaanana. Bategeera bye bafiiriddwa olw'okwonoona, olwo ne

bagwa ku bigere by'abo be baanyoomanga era be baajereganga olw'okukkiriza kwabwe, ne baatula nti ddala Katonda yabaagala.

Abantu ne bategeera nti mazima baabuzaabuzibwa. Olwo ne batandika buli omu okunenya munne nti yaamutuusizza mu kuzikirira; kyokka bonna ne beegattira wamu okulaga obusungu bwabwe eri abasumba. Abasumba abataali beesigwa baabalaguliranga ebyo ebiweweevu ebibanyumira; ababawuliriza ne batuuka n'okujeemera amateeka ga Katonda era n'okuyigganya abo abagassangamu ekitiibwa nga matukuvu. Kaakano, abasomesa bano ne baatula eri ensi nga bwe baalinga babalimba. Abantu ne bajjula obusungu. Ne batandika okwogerera waggulu nti: "Tuzikiridde, ate mmwe muvudde okuzikirira kwaffe;" olwo ne bakyukira abasumba aboobulimba. Abo abaasingira ddala okubeegomba be balisinga okubakyawa n'okubakolimira. Emikono egyabatikkiranga engule ez'akaseera obuseera, gye girigololwa okubazikiriza. Amafumu agaali ag'okuttanga abantu ba Katonda kaakano nga ge gakozesebwa okuzikiriza abalabe baabwe. Buli wamu nga wajjudde musaayi na kulwana.

"Eddoboozi lirijja lirituuka ne ku nkomerero y'ensi; kubanga Mukama alina empaka n'amawanga, aliwoza ne bonna abalina omubiri; ababi alibawaayo eri ekitala." Yeremiya 25:31. Olutalo olunene lukulungudde kaakano emyaka kakaaga; Omwana wa Katonda awamu n'ababaka b'eggulu bazze nga balwana n'omubi, balabula, ne bayigiriza ko n'okulokola abaana b'abantu. Kaakano bonna bamaze okusalawo; ababi banywezezza emikono gyabwe ne Setaani mu kulwanyisa Katonda. Ekiseera kituuse Katonda aggye ekivume ku mateeka ge agalinnyiriddwa. Kaakano talwanyisa Setaani yekka, wabula n'abantu. "Mukama alina empaka n'amawanga;" "ababi alibawaayo eri ekitala "

Akabonero ak'okulokolebwa kamaze okuteekebwa ku byenyi "by'abo abanakuwadde era abakaabira emizizo gyonna egikolebwa mu kyo." Abantu abali mu kifaananyi kya malayika w'okufa ali mu kwolesebwa kwa Ezeekyeri nga balina ebyokulwanyisa ebizikiriza ne bafuluma nga baweereddwa ekiragiro nti:

"Muttire ddala omukadde n'omulenzi n'omuwala n'abaana abato n'abakazi: so temusemberera muntu yenna aliko akabonero; era musookere ku watukuvu wange." Nnabbi agamba, nti: "Ne basookera ku bakadde abaali mu maaso g'ennyumba." Ezeekyeri 9:1-6. Omulimu gw'okuzikiriza gutandikira wakati mu abo abagamba nti be balur)i]amya abantu. Abakuumi aboobulimba be balisooka okuttibwa. Tewali n'omu alikwatirwa ekisa oba alisonyiyibwa. Abasajja, abakazi, abawala n'abaana abato bonna baakuzikirizibwa wamu.

"Kubanga, laba, Mukama ajja ng'afuluma mu kifo kye okubonereza abatuula mu nsi olw'obutali butuukirwu bwabwe: n'ettaka nalyo liribikkula ku musaayi gwalyo, so teriryeyongera kubikka ku baalyo abattibwa." Isaaya 26:21. "Na kino kye kibonerezo Mukama ky'alirwaza amawanga agalwana ne Yerusaalemi: omubiri gwabwe gulivunda

nga gukyayimiridde ku bigere byabwe, n'amaaso gaabwe galivundira mu bunnya bwago, n'ennimi zaabwe zirivundira mu kamwa kaabwe. Awo olulituuka ku lunaku luli okuyoogaana okunene okuva eri Mukama kuliba mu bo; era balikwata buli muntu ku mukono gwa munne." Zekkaliya 14:12,13. Ababi baakuggwerawo wamu kumpi bonna nga bagudde eddalu olw'obusungu obungi, awamu n'ekiruyi kya Katonda kyalibafukira nga tekitabuddwamu mazzi - bakabona, abafuzi, n'abantu, abagagga n'abaavu, abakulu n'abato. "N'abo Mukama baalitta baliva ku nkomerero y'ensi balituuka ku nkomerero yaayo: tebalikungubagirwa so tebaliziikibwa; baliba busa mu maaso g'ensi." Yeremiya 25:33.

Ababi baakusangulwa ku maaso g'ensi Kristo ng'akomawo nate balimalibwawo n'omukka gw'omu kamwa ke era bazikirire olw'okumasamasa kw'ekitiibwa kye. Kristo atwale abantu be mu Kibuga kya Katonda, n'ensi esigale njereere nga temuli bantu. "Laba, Mukama ensi agimalamu byonna, era agizisa era agivuunika, era asasaanyiza ddala abagituulamu." "Ensi erimalibwamu ddala byonna, era erinyagirwa ddala: kubanga Mukama ayogedde ekigambo ekyo." "Kubanga basobezza amateeka gange, ne bawaanyisa ekiragiro, ne bamenya endagaano eteriggwaawo. Ekikolimo kye kyava kirya ensi, n'abo abagituulamu balabise nga gubasinze: abatuula mu nsi kyebava bookebwa, abantu ne basigala batono." Isaaya 24:1,3,5,6.

Ensi yonna erabika ng'efuuse matongo. Ebibuga ebigudde n'ebyalo ebisanyiziddwaawo ebikankano by'ensi, emiti egigudde, enjazi eziwanduse okuva mu nnyanja oba ezivudde wansi mu ttaka, nga bisasaanye mu maaso gaayo, ensozi ne zijjamu emiwaatwa nga gyoleka nga bwe zeeyasizza okuviira ddala ku ntobo yaazo.

Kaakano ekyo ekyajja kiragulwangako ku nkomerero y'okuweereza okutukuvu ku lunaku Iw'okutangirira ne kituukirira. Okuweereza kw'omu kifo ekisinga obutukuvu bwe kwaggwanga, n'ebibi bya Isiraeri nga bimaze okugibwawo okuva mu yeekaalu olw'omusaayi gwa ssaddaaka ey'ekibi, olwo embuuzi ya Azazeri n'eryoka ereetebwa mu maaso ga Mukama nga nnamu; olwo kabona asinga obukulu n'ayatulira ku yo mu maaso g'ekibiina "obutali butuukirivu bwonna obw'abaana ba Isiraeri, n'ebyonoono byabwe byonna, ebibi byabwe byonna; n'abiteeka ku mbuzi." Ebyabaleevi 16:21. Mu ngeri yeemu, okuweereza okw'omu yeekaalu ey'omu ggulu bwe kulituuka ku nkomerero yaakwo, olwo ebibi by'abantu ba Katonda byakuteekebwa ku Setaani ng'ali mu maaso ga Katonda n'eggye lyonna ery'omu ggulu ne mu maaso g'abanunule; alisingisibwa emisango gyonna egya buli kibi kye yabakozesanga. Era ng'embuzi bwe yasindiikirizibwanga mu nsi etaabangamu bantu, ne Setaani waakusuulibwa mu nsi esigadde amatongo, omutali bantu, mu ddungu ekkalu.

Yokaana Omubikkuzi alanga ku kugobebwa kwa Setaani okutabukatabuka n'amatongo agalibeera ku nsi, n'agamba nti embeera eyo yaakumala emyaka lukumi.

Bw'amala okulaga ebiribeerawo ku kujja kwa Kristo omulundi ogwookubiri, n'ababi nga bamaze okuzikirizibwa, obunnabi bugamba: "Ne ndaba malayika ng'akka okuva mu ggulu, ng'alina ekisumuluzo ky'obunnya obutakoma n'olujegere olunene mu mukono gwe. N'akwata ogusota, omusota ogw'edda, ye mulyolyomi era Setaani, n'agusibira emyaka lukumi, n'agusuula mu bunnya obutakoma, n'aggalawo n'ateekako akabonero, gulemenga okulimba amawanga nate, okutuusa emyaka olukumi Iwe giriggwaako; oluvannyuma lwagyo kigugwanira okusumululwa ebiro bitono." Kubikkulirwa 20:1-3.

Ekigambo "Obunnya obutakoma" ekiraga ensi etabusetabuse era eri mu kizikiza, kisangibwa ne mu Byawandiikibwa ebirala. Bayibuli ng'eyogera ku mbeera y'ensi bweyali ku ntandikwa yayo, egamba nti: "Ku ntandikwa, ensi yali mu mbeera eyeetabuddetabudde. Ekizikiza kyali kibuutikidde oguyanja." Lubereberye 1:1,2. Obunnabbi butuyigiriza nti ekitundu ku embeera eyo kyakukomezebwawo. Bwe yali atunuulira olunaku Iwa Katonda olukulu, nnabbi Yeremiya agamba nti: 'TMalaba ensi, era, laba, nga njereere nga yeetabuddetabudde; n'eggulu nga temuli musana. Nalaba ensozi, era, laba, nga zikankana, obusozi bwonna ne buyuuguuma eruuyi n'eruuyi. Natunula, era, laba, nga tewali muntu, n'ennyonyi zonna ez'omu bbanga nga zidduse. Natunula era, laba, ennimiro eŋŋimu nga zonna zifuuse nkoola, n'ebibuga byamu byonna nga bimenyesemenyese olw'okujja kwa Mukama ne mu maaso g'ekiruyi kye " Yeremiya 4:23-26.

Gano ge maka Setaani ne bamalayika be ge bagenda okubeeramu okumala emyaka lukumi. Agenda kusibirwa ku nsi eno yokka nga tasobola kutuuka ku nsi ndala ayinze okuzikema oba okunyiiza abo abatagwanga. Agenda kusibwa mu ngeri eno: nga tewali muntu yenna asigadde gwayinza kulagirako maanyi ge. Agiddwako omukisa gwonna ogw'okulimba n'okuzikiriza, ebintu by'abadde ayayaanira ennyo okumala ebyasa by'emyaka.

Nnabbi Isaaya atunuulira ekiseera Setaani lw'aliwangulibwa, yagamba nti: "Ng"ogudde okuva mu ggulu, ggwe emmunnyeenye ey'enkya, omwana w'enkya! Ng'otemeddwa okutuuka ku ttaka, ggwe eyamegganga amawanga! N'oyogera mu mutima gwo nti Ndirinnya mu ggulu, ndigulumiza entebe yange okusinga emmunyeenye za katond;.... Ndifaanana oyo ali waggulu ennyo. Naye olissibwa emagombe, ku njuyi ez'enkomerero ez'obunnya. Abo abanaakulabanga banaakukeberanga, banakulowoozanga, nga boogera nti Ye wuuno eyakankanyanga ensi, eyanyeenyanga obwakabaka: eyazisanga ensi yonna, n'asuula ebibuga byamu; ataatanga basibe okudda ewaabwe?" Isaaya 14:12-17.

Obujeemu bwa Setaani "bukankanyizza amawanga" okumala emyaka kakaaga. Ensi nagifuula "eddungu, n'asuulanga ebibuga byamu." "Ye oyo ataatanga basibe okudda ewaabwe." Asibidde mu kkomera lye abantu ba Katonda okumala emyaka kakaaga, era

nga yandibasibidde ddala emirembe gyonna; kyokka Kristo yakutula enjegere ze n'awa abasibe eddembe lyabwe.

N'ababi bagiddwa mu buyinza bwa Setaani, kaakano asigadde ne bamalayika be ababi bategeere obubi bw'ekikolimo ky'ekibi kye yaleeta. "Bakabaka bonna ab'amawanga, bonna bwe benkana, beebakira mu kitiibwa, buli muntu mu nnyumba ye ye. Naye ggwe osuulibwa okukuggya mu malaalo go ng'ettabi erikyayibwa.... Toligattibwa nabo mu kuziikibwa, kubanga wazikiriza ensi yo, n'otta abantu bo." Isaaya 14:18-20.

Setaani agenda kubulubuuta okumala emyaka lukumi ng'ali ku nsi eno efuuse amatongo asobole okulaba ebyo ebyava mu bujeemu bwe ng'ajeemera amateeka ga Katonda. Agenda kubonaabona ebitagambika mu kiseera kino. Yali yaggwamu akalowooza okuva olunaku Iwe yagwa; kaakano agiddwako obuyinza bwe bwonna, asigalidde kufuumiitiriza ku ebyo byazze akola okuva lwe yasooka okujeemera gavumenti y'eggulu, era atunule mu maaso ategeere obubi obw'entiisa bw'agenda okubonaabona ku Iw'obubi bwonna bw'akoze era abonerezebwe ku lw'ebibi by'aletedde ensi okukola.

Abantu ba Katonda okukwatibwa kwa Setaani kubaleetera ssanyu n'akujaguza. Nnabbi agamba: "Ekiseera kirituuka Mukama n'abawa mmwe okuwummula mu kubonaabona ne mu kutegana ne mu mirimu emikakali gye mwawalirizibwanga okukola. Mulikudaalira kabaka w'e Babulooni [wano ategeeza Setaani] nti: Omufuzi kalibukambwe akomye? N'obukambwe bwe kati lufumo? Mukama akomezza obufuzi bw'ab'efTuggabbi, amenye omuggo gw'obwakabaka bwabwe abaatulugunyanga n'obukambwe amawanga olutata, abaafuganga n'ekiruyi amawanga nga bafuuse bannantagambwako?" Ennyir. 3-6.

Okusala omusango gw'ababi kwa kubeerawo mu myaka olukumi egiribeerawo wakati w'okuzuukira okw'olubereberye n'okw'okubiri. Omutume Pawulo asonga ku kusala omusango kuno nga kwe kuddirira okujja kwa Kristo omulundi ogwookubiri. "Kale temusalanga musango gwa kigambo kyonna, ebiro nga tebinatuuka, okutuusa Mukama waffe lw'alijja, alimulisa ebikwekebwa eby'omu kizikiza, era alirabisa okuteesa okw'omu mutima." l Abakkolinso 4:5. Danieri agamba nti Omukadde eyakaala ennaku ennyingi bwe yajja, "Omusango ne gubasalirwa abatukuvu b'Oyo Ali waggulu ennyo." Danieri 7:22. Mu kiseera kino abatukuvu baakufuga nga bakabaka era bakabona eri Katonda. Yokaana mu Kubikkulirwa agamba nti: "Ne ndaba entebe ez'obwakabaka nga kuliko abatuddeko, ne baweebwa okusala omusango." "Naye banaabeeranga bakabona ba Katonda era ba Kristo, era banaafugiranga wamu naye emyaka lukumi." Kubikkulirwa 20:4,6. Kino kye kiseera, Pawulo kye yayogerako nti, "abatukuvu be balisalira ensi omusango." 1 Abakkolinso 6:2. Baakusalira ababi omusango nga bali wamu ne Kristo, nga bageraageranya ebikolwa byabwe n'obuwandiike obuli mu kitabo, Bayibuli, nga balamula buli nsonga okusinziira ku bikolwa bye baakolanga mu mubiri. Kati olwo ebyo ababi bye baakola nga kibagwanira

okusasulwa nga biteekebwako ebibonerezo byabwe okusinziira ku bikolwa byabwe era nga biwandiikibwa ku mannya gaabwe mu kitabo ky'okufa.

Kristo n'abantu be ne basalira ne Setaani awamu ne bamalayika be omusango. Pawulo agamba: "Temumanyi nga tulisalira bamalayika omusango?" Oluny. 3. Ne Yuda agamba nti, "Ne bamalayika abataakuuma bukulu bwabwe bo, naye ne balekawo ekifo kyabwe bo bennyini, abakuumira mu njegere ez'ennaku zonna wansi w'ekizikiza olw'omusango ogw'okulunaku olukulu." Yuda 6.

Awo ku nkomerero y'emyaka olukumi okuzuukira okwookubiri ne kulyoka kubaawo. Olwo ababi ne balyoka bazuukizibwa okuva mu kufa ne balabika mu maaso ga Katonda ne basalirwa "omusango ogwawandiikibwa." Bwatyo Omubikkuzi, ng'amaze okulaga okuzuukira kw'abatukuvu, kwe kugamba nti: "Abafu abalala tebaaba balamu okutuusa emyaka olukumi lwe gyaggwa." Kubikkulirwa 20:5. Ne Isaaya agamba, ng'ayogera ku babi nti: "Era balikugŋaanyizibwa wamu ng'abasibe bwe bakuŋŋaanyizibwa mu bunnya, era balisibirwa mu kkomera, era ennaku nnyingi nga ziyiseewo balijjirwa." Isaaya 24:22.

Essuula 42 — Olutalo nga Luwedde

Emyaka olukumi bwe gyaggwa, Kristo n'akomawo nate ku nsi. Ng'awerekerwako eggye ly'abanunule, era nga yeetoolooddwa bamalayika. Nakkira mu kitiibwa ekisuffu era n'akowoola ababi abataali balamu bazikirizibwe. Ne bajja, eggye nga ddene, abatayinza kubalika ng'omusenyu gw'ennyanja. Nga waliwo enjawulo nnene okuva ku abo abazuukizibwa mu kuzuukira okw'olubereberye! Abatukuvu baali bambaziddwa obutafa nga bato bulungi era nga balungi. Ababi nga balabika bajjudde endwadde n'okufa.

Buli liiso eryali mu bantu abangi batyo ne likyuka okutunuulira ekitiibwa ky'Omwana wa Katonda. Ababi ne balyoka boogerera wamu nti: "Aweereddwa omukisa oyo ajjira mu linnya lya Mukama." Tebaayogera batyo kubanga baali baagala nnyo Yesu. Amazima ge gaawagaanya ne gawaliriza emimwa gyabwe okwogera ebigambo ebyo. Ababi nga bwe baagenda mu ntaana zaabwe, era bwe batyo bwe baazivaamu nga balina obukyayi n'omwoyo gw'obujeemu eri Kristo. Tebagenda kuweebwa kiseera kirala kyonna eky'ekisa nti bayinze okutererezaamu ebyo ebyawaba mu bulamu bwabwe obwayita. Tewali kye bakyayinza kulokola. Ekiseera kye baamala nga boonoona tekikkakkanyizza mitima gyabwe. Era singa baweebwa ekiseera ekirala nate, nakyo bandikimalidde mu kwesulubabba ebiragiro bya Katonda n'okwagala okuteekawo obujeemu nga bwe kyali mu ekyo ekyasooka.

Kristo akkira ku lusozi lw'emizeyituuni awo we yava okulinnya mu ggulu oluvannyuma ng'amaze okuzuukira, era mu kifo bamalayika we baddiramu ekisuubizo kye nti alikomawo nate. Nnabbi agamba nti: "Era Mukama Katonda wange alijja n'abatukuvu bonna wamu naawe." "Era aliyimirira n'ebigere bye ku lunaku luli ku lusozi olwa Zeyituuni olwolekedde Yerusaalemi ebuvanjuba, n'olusozi lulyatika wakati waalwo... era walibaawo ekiwonvu ekinene ennyo." "Era Mukama aliba Kabaka w'ensi zonna. Ku lunaku luli Mukama alibeera omu n'erinnya lye limu." Zekkaliya 14:5,4,9. Yerusaalemi ekiggya nga kikka okuva mu ggulu awamu n'ekitiibwa kyakyo ekimasamasa, kyakutuuzibwa mu kifo ekiyonjeddwa era nga kitegekeddwa bulungi, awo Kristo n'abantu be awamu ne bamalayika balyoke bayingire Ekibuga Ekitukuvu.

Mu kiseera kino, Setaani ateekateeka olutalo lwe olusembayo nga lwamaanyi asobole okuwangula. Omulangira w'obubi yakwatibwa ennaku era nga munyiivu olw'okubanga abadde agiddwako obuyinza bwe era nga takyayinza kulimba; naye ababi bwe baazuukizibwa era n'alaba ekibiina ekinene nga kiri ku ludda Iwe, n'addamu essuubi, era n'amalirira obutaggwaamu maanyi mu lutalo luno olunene. Agenda kukuŋŋaanya amaggye gonna mu abo abaagwa badde wansi w'obukulembeze bwe, era agezeeko okutuukiriza enteekateeka ze ng'ayita mu bo. Ababi baamala okuwambibwa Setaani. Bwe beegaana Kristo olwo ne bakkiriza omukulu w'abajeemu okubafuga. N'olwekyo beeteefuteeku okuteeka mu nkola ebirowoozo bye n'okukola by'ayagala. Kyokka ekyamazima, era nga

bwe yasooka okulimba takkiriza nti ye, ye Setaani. Yeeyita mulangira alina obuyinza bwonna okufuga ensi era nga yanyagibwako bunyagibwa obusika bwe. Yeeraga eri abantu be beyabuzaabuza nti ye mununuzi, nga bw'abakakasa nti amaanyi ge gegabazuukizza okuva mu ntaana zaabwe era ng'anaatera okubanunula okuva mu bufuzi bwefugabbi. Olw'okubanga ekitiibwa kya Kristo kyali tekiriiwo mu kiseera kino, Setaani n'akola ebyamagero asobole okunyweza by'ayogera. Abanafu yabawa amaanyi era n'abawa n'omwoyo gwe awamu ne ku maanyi ge. Yabasikirizisa abakulembere balumbe olusiisira lw'abatukuvu era bawambe Ekibuga kya Katonda. Yenna nga yeekalakasa, kwe kutegeeza ababi abaazuukizibwa abali eyo mu bukadde n'obukadde n'abagamba nti ye ng'omukulembeze waabwe asobolera ddala okusuula ekibuga ekyo era yeddize n'entebe ye awamu n'obwakabaka bwe.

Mu kibiina ky'abantu ekinene kityo mwe mwali n'olulyo lw'abantu abaaliwo ng'amataba teganabaawo; abasajja abawagguufu era abamagezi ennyo, abo abeetaba ne bamalayika abaagwa, ne bakozesa obukujjukujju n'okumanya kwabwe olw'okwagala okwegulumiza; abasajja abaatuuka n'okusinzibwa nga bakatonda olw'amagezi gaabwe, naye olw'obukambwe bwabwe n'okugunjanga obubi, ne boonoona ensi n'okwonoona ekifaananyi kya Katonda, kyeyava abasangulawo ku maaso g'ensi. Mulimu ne bakabaka awamu n'abafuzi abaawangulanga amawanga, abasajja abazira abatalemwanga ntalo, abamalala, abalwanyi nnamige, abo abakankanyanga obwakabaka. Bano okufa tekwayinza kubakyusa. Bwe baava mu ntaana zaabwe, ebirowoozo byabwe we byakoma we baatandikira. Ekibakozesa gwe mwoyo guli ogw'okwagala okuwamba abo abaabafuganga ku lunaku Iwe baagwa.

Setaani n'akubaganya ebirowoozo ne bamalayika be era awamu ne bakabaka n'abawanguzi ko n'abasajja abazira. Ne batunuulira amaanyi n'omuwendo ogwali ku luuyi eri, bwebatyo ne balaba ng'amaggye agali mu kibuga tegawera bwe gageragerayizibwa n'agaabwe, era nti basobola n'okugawangula. Ne bakola enteekateeka basobole okunyaga obugagga n'ekitiibwa ebyali mu Yerusaalemi Ekiggya. Bwebatyo ne banguwa okukola olulumba. Abasajja abagezigezi ne batema empenda z'olutalo. Abakulu mu maggye, abamanyiddwa nti bawanguzi, ne bakuŋŋaanya eggye ly'abasajja abalwanyi nga babateeka mu bibinja eby'enjawulo.

01uvannyuma lwa byonna, ekiragiro ne kiweebwa, olwo enkuyanja y'abantu n'esimbula - eggye ng'eryo abawanguzi abamaanyi ku nsi lyebatabanga nalyo, eggye eryenkana n'amaggye gonna agaali gabaddewo kasookedde wabaawo olutalo ku nsi nga gakuŋŋaanyiziddwa wamu. Setaani omulwanyi asinga mu bonna,

n'akulemberamu, ne bamalayika be ne bagattako amaggye gaabwe mu lutalo luno olukomererayo. Bakabaka n'abalwanyi ne bamugoberera, okwo ne kuddako enkuyanja y'abantu nga bali mu bibinja, buli kimu n'omukulembeze waakyo. Ne batandika okukumba

mu nnyiriri z'amaggye nga bwe bagenda bayita ku nsi ewomoggosse nga basemberera Ekibuga kya Katonda. Kristo n'alagira enzigi za Yerusaalemi Ekiggya ne ziggalwa, olwo amaggye ga Setaani ne geebulungulula ekibuga nga geeteeseteese okukikuba.

Kristo nate n'addamu okulabika eri abalabe be. Entebe ye ey'obwakabaka eyali esimbiddwa ku musingi ogwa zaabu aziguddwa obulungi, yali ng'esituliddwa waggulu mu bwengula bw'ekibuga. Ne ku ntebe eyo Omwana wa Katonda ye yali atuddeko, nga yeetoolooddwa abantu abali mu bwakabaka bwe. Tewali lulimi luyinza kunnyonnyola wadde ekkalaamu okuwandiika obuyinza n'ekitiibwa ebya Kristo. Omwana wa Katonda yali abugaanye ekitiibwa kya Kitaffe ataggwaawo. Ekibuga kya Katonda nga kijjudde ekitiibwa ky'okwakayakana kwe, era nga kufulumye ne mu nzigi z'ekibuga ne kujjuzza omusana ensi yonna.

Okumpi n'entebe nga waliwo abo abaali abamaanyi ku luuyi Iwa Setaani kyokka ne bakwakkulibwa mu muliro ng'ekisiriiza, olwo ne bagoberera Omulokozi waabwe mu kwagala okungi era nga bawulize. Ne kuddirirwa abo abaakuuma empisa zaabwe ez'Obukristaayo nga ntukuvu wakati mu muyaga gw'obulimba n'okuva ku mazima, abo abassaamu ekitiibwa amateeka ga Katonda mu kiseera ensi we zaalabira ng'agataliimu nsa, ko obukadde n'obukadde bw'abantu abattibwa okuyita mu mirembe gyonna nga balangibwa okukkiriza kwabwe. Awo ne kuddako "ekibiina ekinene omuntu yenna ky'atayinza kubala, mu buli ggwanga, n'ebika n'abantu n'ennimi, nga bayimiridde mu maaso g'entebe, ne mu maaso g'Omwana gw'endiga, nga bambadde ebyambalo ebyeru, n'amatabi n'enkindu mu mikono gyabwe." Kubikkulirwa 7:9. Bakomekkerezza olutalo, era bawangudde. Badduse mu mbiro ez'empaka, era baweereddwa ekirabo. Amatabi g'enkindu agali mu mikono gyabwe ke kabonero ak'obuwanguzi, n'ebyambalo ebyeru kye kifaananyi ky'obutuukirivu bwa Kristo obutaliiko bbala kaakano obufuuse obwabwe.

Abanunule ne basitula amaloboozi ag'okutendereza ne gagenda nga galinnya era ne galinnya mu busolya bw'eggulu nti: "Obulokozi buba bwa Katonda waffe atudde ku ntebe, n'eri Omwana gw'endiga." Olunyir. 10. Malayika ne seraafi ne bayungako amaloboozi gaabwe nga basinza. Abanunule bwe balaba obuyinza n'obubi bwa Setaani, ne bakitegeera okusingako ne mu kusooka, nga tewali maanyi okujjako ago aga Kristo agandibayinzisizza okuwangula. Tewaliwo n'omu mu abo abanunule eyayinza kwetendereza olw'okulokolebwa kwe nti bwali bulungi bwe na buyinza bwe okusobola okuwangula. Tewali n'ekimu kye baayogera ku ebyo bye baakola wadde okubonaabona; kyokka omulamwa gwa buli luyimba lwe baayimbanga, ebigambo ebikulu ebyalinga mu buli luyimba, nga bigamba nti: Obulokozi buba bwa Katonda waffe atudde ku ntebe, n'eri Omwana gw'endiga.

Wakati mu kibiina ekinene eky'abantu abatuula ku nsi ne mu maaso g'eggulu lyonna, Omwana wa Katonda n'atuuzibwa ku ntebe ye ey'obwakabaka. Kaakano, n'aweebwa

obuyinza bwonna obw'omuyinzawabyonna, n'amaanyi, Kabaka wa bakabaka n'asalira omusango abajeemu ababadde balwanyisa obwakabaka bwe era n'asingisa omusango abo abayonoonanga amateeka ge era ne bayigganyanga n'abantu

be. Nnabbi wa Katonda agamba: "Ne ndaba entebe ey'obwakabaka ennene enjeru, n'oyo eyali agituddeko, eggulu n'ensi ne bidduka mu maaso ge; n'ekifo kyabyo tekyalabika. Ne ndaba abafu abakulu n'abato, nga bayimiridde mu maaso g'entebe; ebitabo ne bibikkulwa: n'ekitabo ekirala ne kibikkulwa, kye ky'obulamu: abafu ne basalirwa omusango mu ebyo ebyawandiikibwa mu kitabo, ng'ebikolwa byabwe bwe byali." Kubikkulirwa 20:11,12.

Amangu ddala ng'ebitabo bibikkuddwa, ne Kristo n'atunula ku babi, olwo ababi ne batandika okulumirizibwa ebibi byonna bye baali bakoze. Batandika okulaba ebigere byabwe we byaviira mu kkubo eddungi era ery'obutuukirivu, ne balaba amalala n'obujeemu gye bibatuusizza mu kulinnyirira amateeka ga Katonda. Ebikemo ebyabasendasendanga ne bagwa mu kwonoona, ne bagirira ekyejo emikisa gya Katonda, ne battanga ababaka be, ne banyoomanga okulabula kwa Katonda, era ne bagaananga okusaasira kwe olw'omutima gwabwe omukakanyavu byonna ne birabika ng'ebiwandiikiddwa mu nnukuta ez'omuliro.

Waggulu w'entebe ey'obwakabaka waalabika omusaalaba; n'ekifaananyi ky'okukemebwa n'okugwa kwa Adamu, ko n'emitendera egy'enjawulo egiraga enteekateeka y'obulokozi. Okuzaalibwa kw'Omulokozi; obulamu bwe obwasooka, obulongoofu n'obuwulize bwe; okubatizibwa kwe mu Yoludaani; okusiiba n'okukemebwa kwe mu ddungu; omulimu gwe mu bantu, ng&pos;abikkulira abantu emikisa gy'eggulu egisinga okuba egy'omuwendo omunene mu ggulu; ennaku ezaddirira ezakolerwamu ebikolwa eby'okwagala n'ekisa; ebiseera eby'ekiro bye yamalanga mu kusaba n&pos;okutunuula ku nsozi ng'ali yekka; okuliibwamu olukwe okw'obuggya, obukyayi n&pos;ettima eryatuukiriza amangu ebigendererwa bye; obulamu obw'entiisa mu Gesusemaani, wansi w'omugugu omuzito ogw'ebibi by'ensi yonna; okuliibwamu olukwe mu mikono gy'ekibiina ky'abantu abassi; ebintu eby'entiisa ebyabaawo mu kiro ekyo eky'entiisa - omusibe atakoowa, eyayabulirwa abayigirizwa be beyayagala ennyo; ne bamutambuza mu nguudo z'ekibuga Yerusaalemi mu ngeri ey'obukambwe; Omwana wa Katonda ng'atwaliddwa mu maaso ga Ana, n&pos;awozesebwa mu maaso ga kabona asinga obukulu, mu kisenge ekisalirwamu emisango ekya Piraato, mu maaso ga Kerode ow'ensonyi ate nga mukambwe; ng'aduulirwa era ng'avumibwa, ngg'abonyabonyezebwa n&pos;okusalirwa omusango okuttibwa - byonna nga bisiigiddwa mu kifaananyi ekirungi ddala.

Kaakano ne mu maaso g'ekibiina ekijugumira, ne balagibwa ebintu ebisembayo - Kristo eyagumira okubonaabona ng'akutte ekkubo okugenda e Gologoosa; Omulangira

w'eggulu ng'awanikiddwa ku musaalaba; bakabona abamalala n'ekibiina nga bamuduulira ali mu bulumi n'okubonaabona; ekizikiza ekitaali kya bulijjo; okuyuuga kw'ensi, enjazi okwatika, entaana okubikkuka, byakakasa ekiseera Omulokozi w'ensi we yaweerayo obulamu bwe.

Ebyo ebitunuulirwa eby'entiisa byalabikira ddala nga bwe byali. Setaani, bamalayika be, n'abantu be nga tebalina buyinza kukyusa kifaananyi kya mulimu gwabwe. Buli alina ekitundu kye yakola ng'ajjukira bulungi ekyo kye yakola. Kerode eyatta abaana ab'e Beserekemu abatalina musango ng'ayagala okuzikiririzaamu Kabaka wa Isiraeri; Kerodiya atalina mpisa, alina omusango gwa Yokaana Omubatiza; Piraato omunafu eyaweereza okumala akaseera; abaserikale abaduuze; bakabona n'abafuzi n'ekibiina ekyali liraruse abaayogereranga waggulu nti:

"Omusaayi gwe gubeere ku ffe ne ku baana bafife" - bonna ne batunuulira obunene bw'omusango gwabwe. Baagezaako okwagala okwekweka okuva mu maaso g'Omuyinzawabyonna, okumasamasa kwe nga kusinga okwaka kw'enjuba, naye nga buteerere, so ng'abanunule basuula ngule zaabwe ku bigere bya Mulokozi, nga bwe boogera nti: "Yafirira nze!"

Mu kibiina ky'abanunule mwe mwali n'abatume ba Kristo, Pawulo omuzira, Peetero omunyiikivu, Yokaana eyayagalibwa n'ayagala, ne baganda baabwe abalina omutima ogw'amazima, era awamu nabo ekibiina ekinene eky'abattibwa; kyokka ng'ebweru wa bbuggwe y'eri buli kintu kyonna eky'omuzizo, abo abaabayigganyanga, abaabasibanga mu makomera, ne babatta. Eyo we waali ne Nero omukambwe era omubi asingayo, ng'atunuulira essanyu n'ekitiibwa ky'abo be yabonyabonyanga, n'asanyusa ne Setaani olw'ebyo bye yakolanga. Ne nnyina, naye yali eyo okulaba n'okukakasa ebyava mu kukola kwe; okulaba empisa embi ze yamuwa, obusungu omwana we bwe yamuyigirako obuleese ku nsi emisango n'etuuka n'okukankana.

Waaliwo n'abo abeeyita abasigire ba Kristo, kyokka nga baabonyabonyanga abantu n'okubookya omuliro nga baleegeddwa ku miti, abaabasibiranga mu makomera ag'omu ttaka nga baagala okufuga endowooza zaabwe. Bapaapa abeegulumiza okusinga Katonda ne bawanyisa n'amateeka g'Oyo ali waggulu ennyo bonna nga bali omwo. Abo abeeyitanga bakitaabwe b'ekkanisa abalina omusango gwe batagenda kusonyiyibwa. Baakitegeera obudde bubayiseeko nnyo okulaba nga Omuyinzawabyonna akwatirwa obuggya amateeka ge, era nga talimujjako musango oyo aligubaako. Ne bakitegeera nti Kristo asanyukira wamu n'okubonaabona kw'abantu be, era ne bawulira n'amaanyi agali mu kigambo kye nti: "Nga bwe mwakikola omu ku abo baganda bange abasinga obuto, mwakikola nze." Matayo 25:40.

Ababi bonna nga bayimiridde mu maaso g'entebe ya Katonda esalirwako emisango, okusalirwa omusango gw'okujeemera gavumenti ya Katonda. Ne basalirwa omusango gw'okufa emirembe n'emirembe nga tebalina kyakuwoza so nga tebalina wakujulira.

Kaakano ne kikakasibwa eri bonna nti empeera y'ekibi si ly'eddembe n'obulamu obutaggwaawo, wabula buddu, kuzikirira, na kufa. Ababi ne balaba kye bafiiriddwa olw'okubeeranga mu bulamu obujeemu. Baanyooma ekitiibwa ekinene eky'olubeerera ekyabaweebwa; kyokka kaakano nga bakyegomba. Omuntu abuze n'alyoka ayogera mu mutima gwe nti: "Bino byonna nandibifunye; naye nnalondawo okubyesamba. O! nga nnasiruwala nnyo! mu kifo ky'emirembe, essanyu n'ekitiibwa nfunyemu bubi, kuswala na butaba na ssuubi lyonna." Bonna ne balaba ng'okugobebwa kwabwe mu ggulu kubadde kwa mazima. Baategeezanga nga bakyali balamu nti: "Tetwagala muntu oyo ayitibwa Yesu kutufuga."

Ababi nga balinga abazirise ne batunuulira Omwana wa Katonda bw'atikkirwa engule. Ne balaba ng'akutte mu ngalo ze ebipande eby'amateeka ga Katonda, ebiragiro bye baanyooma era bye baamenya. Ne balaba ku ssanyu eppitirivu ng'abanunule bawa Katonda ekitiibwa; amaloboozi ne gawulirwa n'ebweru w'ekibuga bonna nga boogera nti: "Byakitiibwa ebikolwa byo, Mukama Katonda Omuyinzawebintubyonna; gabutuukirivu era ga mazima amakubo go, ggwe Kabaka ow'emirembe n'emirembe" (Kubikkulirwa 15:3); ne bagwa wansi ne basinza Omulangira w'obulamu.

Setaani n'alabika ng'asannyaladde bwe yalaba Kristo ng'ayambadde ekitiibwa n'obukulu. Oyo eyali kerubi abikkako n'ajjukira gyeyava okugwa. Yali serafi ayaka ennyo, "emunnyeenye y'okumakya;" kaakano nga yakyuka, nga yagwa! Agobeddwa emirembe gyonna okuva mu lukiiko gye yaweebwanga ekitiibwa. Kaakano ng'alaba omulala yayimiridde okumpi ne KitafFe, ng'ayambaziddwa ekitiibwa kya Kitaffe. Yalaba malayika omulala asukkulumiziddwa mu kitiibwa ng'atikkira Kristo engule ku mutwe gwe, era n'akimanya ng'ekifo kya malayika ono kyali kikye.

Yajjukira amaka ge mwe yali tannayonoona era nga mutukuvu, eyalina emirembe era nga mumativu okutuusa Iwe yeyonoona ng'ayingiddwamu omuze gw'okwemulugunyanga eri Katonda n'okukwatirwa Kristo obuggya. Najjukira bye yaloopanga, obujeemu bwe, n'obulimba bwe ng'ayagala okufuna okusaasirwa n'okuwagirwa mu bamalayika, bwe yasalawo okukakanyaza omutwe gwe nga tayagala kukyuka okufuna okusonyiyibwa okuva eri Katonda byonna ng'abiraba bulungi. N'alaba bye yakolanga mu bantu n'ebyo ebyavaamu - nga bwe bukyayi bw'omuntu eri muntu munne, okufa, okusitukawo n'okugwa kw'obwakabaka, okuwambanga obufuzi, obusambatuko, entalo, n'enkyukakyuka z'eby'obufuzi. N'ajjukira bwe yawakanyanga Kristo ebyo bye yakolanga olw'okulokola omuntu, olwo omuntu amwongerere ddala okukka wansi. N'akiraba nga enkweze ze ezivaamu okuzikirira tezaalina maanyi okuzikiriza abo abateeka obwesige

bwabwe mu Kristo. Setaani bwe yatunuulira obwakabaka bwe, ebivudde mu ntuuyo ze, ng'alaba kulemwa kwereere na kuzikirira. Atuuse n'okulimba enkuyanja y'abantu ne bakkiriza nti kyangu okuwamba Ekibuga kya Katonda; kyokka ng'akimanyi nti kino tekisoboka. N'ajja ng'awangulwanga byakitalo mu lutalo luno olunene, ng'awalirizibwa yeemenye. Era ng'amanyidde ddala amaanyi n'obuyinza bw'Oyo Omuyinzawabyonna abeerawo emirembe gyonna.

Ekigendererwa ky'omujeemi omukulu bulijjo kibadde nti ayagala kweggyako musango akakase nti gavumenti ya Katonda y'evunaanyizibwa ku bujeemu buno. Era kino ky'amaliddeko amagezi ge gonna. Abadde akola nga yeegendereza nnyo, nga bw'ategeeza ye bw'alabamu olutalo luno olunene olumaze ebbanga eddene, era n'awangulanga bangi ne bamukkiriza. Kalinkwe ono azze abikka obulimba bwe okumala emyaka egiri eyo mu nkumi ng'ategeeza nti ago ge mazima. Naye kaakano ekiseera kituuse obujeemu bwa Setaani buwangulirwe ddala era atimbulweko by'abisse ku mpisa ze okumala ekiseera. Ssabalimba ajja kutimbulwako byonna bye yeebisseeko mu lutalo Iwe luno olukomererayo ng'ayagala okutwala entebe ya Kristo, azikirize abantu be n'okutwala Ekibuga kya Katonda. Bonna abaali bamwegasseeko bajja kumulaba nga ekyo tayinza kukituukako. Abagoberezi ba Kristo ne bamalayika nabo bajja kulaba obukujjukuiju bwe bwonna ng'ayagala okulwanyisa gavumenti ya Katonda. Ensi yonna yakumukyawa.

Setaani n'ategeera nti obujeemu bwe bwe bumuziyizza okuyingira mu ggulu. Yakozesa amaanyi ge okulwanyisa obuyinza bwa Katonda; n'olwekyo yandirumiddwa nnyo buli Iwe yandirabye obulongoofu, emirembe n'okutabagana ebiri mu ggulu. Okwagala okunoonyanga ensobi ku butuukirivu bwa Katonda n'ekisa kye ne kukoma. Okunenya kwonna kw'abadde ateeka ku Yakuwa ne kudda ku ye kennyini. Kaakano Setaani n'avuunama wansi n'ayatula omusango ogumusaliddwa bwe guli ogw'ensonga.

"Ani atalitya, Mukama, n'ataliwa kitiibwa linnya lyo? kubanga ggwe wekka ggwe mutukuvu; kubanga amawanga gonna galijja era galisinziza mu maaso go; kubanga ebikolwa byo eby'obutuukirivu birabise." Olunny. 4. Ebibuuzo byonna ebikwata ku mazima n'obulimba mu lutalo luno olututte emyaka emingi nga lulwanibwa ne bitegeerebwa bulungi. Ebivudde mu bujeemu, ebibala ebiva mu kulekawo amateeka ga Katonda, byonna ne byanikibwa bulungi ebitonde byonna eby'omu ggulu babyetegereze. Enkola ya Setaani gy'afugamu n'enfiiga ya Katonda ne biteekebwa mu maaso g'ensi yonna abantu bageraageranye. Setaani n'asingibwa omusango olw'ebyo bye yakolanga. Obutuukirivu bwa Katonda n'obulungi bwe ne bisigala nga tebiriiko musango. Ne kirabibwa nga byonna by'azze akola mu lutalo luno olunene azze abikola ku Iw'obulungi bw'abantu be obw'emirembe gyonna ne ku Iw'obulungi bw'ensi zonna ze yatonda. "Emirimu gyo gyonna ginaakwebazanga ai, Mukama; N'abatukuvu bo banaakwebazanga." Zabbuli 145:10. Ebyafaayo by'ekibi byakusigalawo emirembe gyonna ng'obujulirwa nti amateeka ga Katonda gaateekebwawo nga mwe muli essanyu

ly'ebitonde byonna bye yatonda. Era bonna nga balaba amazima gonna agakwata ku lutalo olunene, ensi yonna, omuli abajeemu n'abawulize, bajja kwogerera wamu ne ddoboozi limu nti: "Gabutuukirivu era ga mazima amakubo go, ggwe Kabaka ow'emirembe n'emirembe "

Ssaddaaka ennene Kitaffe n'Omwana gye baawaayo olw'okulokola omuntu n'eryoka eragibwa eri ensi yonna. Essaawa ng'etuuse Kristo okuweebwa ekifo kye eky'obukulu bwe, okugulumizibwa okusinga obufuzi bwonna n'obuyinza bwonna na buli linnya lyonna eriri wansi w'enjuba. Olw'essanyu eryo eryateekebwa mu maaso ge - alyoke aleete abaana bangi mu kitiibwa - eyaguumikiriza omusaalaba ng'anyooma ensonyi. Yagumira ensonyi n'obuswavu ebitakkirizika kyokka n'afuna essanyu n'ekitiibwa ekinene. Yakyuka n'alaba abanunule, nga bazziddwa buggya mu kifaananyi kye, nga buli mutima guliko akabonero ka Katonda ak'obutuukirivu, nga buli kyenyi kyoleka ekifaananyi kya Kabaka waabwe. Bwe yabatunuulira n'alaba ebyava mu kubonaabona kw'omwoyo gwe, n'awulira ng'ebyo bimumala. 01uvannyuma, n'ayogera mu ddoboozi ery'omwanguka eri ebibiina by'abatukuvu ebyali bitudde era n'ababi nti: "Laba be nnagula n'omusaayi gwange! Bano be nnabonaabonera, n'enfa ku lwabwe, basobole okubeera nange emirembe gyonna." N'amaloboozi g'oluyimba lw'abanunule abaali bambadde ebyeru nga beetooloodde entebe ey'obwakabaka ne gasituka nga gatendereza nti: "Asaanidde Omwana gw'endiga eyattibwa okuweebwa obuyinza n'obugagga n'amagezi n'amaanyi n'ettendo n'ekitiibwa n'omukisa." Kubikkulirwa 5:12.

Newakubadde nga Setaani yawalirizibwa okukkiriza obutuukirivu bwa Katonda n'okuvuunamira obukulu bwa Kristo, empisa ze tezaakyuka n'akatono. Omwoyo gw'obujeemu gwali nga gukyakulukuta nga mukoka. Yamalirira obutaleka lutalo lwe olwo olunene olw'obusungu obungi obwali bumujjudde. Kino kye kiseera okulwanyisa Kabaka w'eggulu mu lutalo olukomererayo. N'ayanguwa okugenda mu bantu okubakubiriza n'obusungu balwane masajja olutalo ate mu bwangu. Kyokka mu bukadde n'obukadde bwe yalimba okuyingira mu bujeemu nga temukyali n'omu akkiriza buyinza bwe. Obuyinza bwe nga bukomye. Ababi ne bakyawa Katonda mu

ngeri yeemu nga bwe baakyaye Setaani, anti nga balaba tebakyalina ssuubi, kubanga tebayinza kuwangula Yakuwa. Nga bajjudde obusungu bwa basetaani ne bakyukiza obusungu Setaani n'abo abaali ababaka be mu kulimba ne batanula okubalwanyisa.

Mukama ky'ava agamba bw'ati, nti: "Kubanga osimbye omutima gwo ng'omutima gwa Katonda, laba kyendiva nkuleetako bannaggwanga ab'entiisa ab'omu mawanga: kale balisowola ebitala byabwe okulwanyisa obulungi obw'amagezi go, era balyonoona okumasamasa kwo. Balikussa mu bunnya." "Nkuzikirizza ai kerubi abikakko, okuva wakati mu mayinja ag'omuliro... nkusudde wansi, nkutadde mu maaso ga bakabaka

bakutunuulire... nkufudde ewu ku ttaka mu maaso g'abo bonna abakutunuulira... ofuuse entiisa so toobengawo nate ennaku zonna " Ezeekyeri 28:6- 8, 16-19.

"Kubanga ebyokulwanyisa byonna eby'oyo alina ebyokulwanyisa mu luyoogaano, n'ebyambalo ebikulukuunyizibbwa mu musaayi, biriba bya kwokebwa bwokebwa, okuba enku ez'omuliro." "Kubanga Mukama alina okunyiiga ku mawanga gonna, n'ekiruyi ku ggye lyabwe lyonna: abazikiririza ddala, abagabudde okuttibwa." "Ku babi anaatonnyesanga ebyambika; omuliro n'ekibiriiti n'empewo ezookya binaabeeranga omugabo ogw'ekikompe kyabwe." Isaaya 9:5; 34:2; Zabbuli 11:6. Omuliro ne guva eri Katonda mu ggulu. Ensi n'eyatikayatika. Ebyokulwanyisa byonna ebyakwekebwa mu bunnya bwayo ne bigibwayo. Ennimi z'omuliro ne ziva mu buli lwatika. Enjazi ne zikoleera omuliro. Olunaku nga lutuuse olwokya ng'ekikoomi. Ebintu eby'obuwangwa ne bisaanuuka olw'okwokebwa okungi, n'ensi n'ebikolwa ebigirimu ne bisirikka. Malaki 4:1; 2Peetero 3:10. Ensi yonna n'esaanuuka, n'efuuka ennyanja ey'omuliro. Kye kiseera ky'omusango gwa Katonda n'okuzikirira kw'abantu abatatya Katonda - lwe "lunaku olw'okuwalana eggwanga lya Mukama, omwaka ogw'okusasula empeera mu mpaka za Saayuuni." Isaaya 34:8.

Ababi ne baweebwa empeera yaabwe mu nsi. Engero 11:31. "Baliba bisasiro, awo olunaku olu[ja lulibookera ddala, bw'ayogera Mukama ow'eggye." Malaki 4:1. Abamu balizikirira mu kaseera katono ate abalala babonaabonere ennaku eziwerako. Bonna ne babonerezebwa "ng'ebikolwa byabwe bwe byali." Ebibi by'abatuukirivu ne biteekebwa ku Setaani, alina okubonaabona si Iwa bujeemu bwe kyokka, naye era n'olw'ebibi byonna bye yakozesa abantu ba Katonda. Ekibonerezo kye kyakusinga nnyo eky'abo be yalimba. Bonna abaagwa olw'obulimba bwe nga bamaze okuzikirizibwa, ye waakumalawo ekiseera ng'akyabonyabonyezebwa. Ababi bonna ne bazikirizibwa mu muliro, ekikolo n'amatabi Setaani kye kikolo, abagoberezi be ge matabi. Empeera y'okumenya amateeka ga Katonda n'etuukirizibwa; omutango nga guweereddwa, abatukuvu n'eggye lyonna ery'omu ggulu ne balaba era ne bategeeza Yakuwa bw'ali omutuukirivu.

Ebikolwa bya Setaani ne bikomekkerezebwa ddala emirembe gyonna. Okumala emyaka kakaaga ensi abadde agikozesa by'ayagala, ng'agijjuzizza okukaaba n'okukuba ebiwoobe. Obutonde bwonna nga businda n'okubonaabona olw'obulumi. Kaakano ebitonde bya Katonda binunuddwa okuva mu bikemo bye. "Ensi yonna kaakano ewummudde, eteredde ntende. [Abatukuvu] ne babaguka ne bayimba." Isaaya 14:7. N'amaloboozi ag'omwanguka nga gava mu nsi zonna ne gayimba ennyimba ez'okutendereza n&pos;obuwanguzi. "Eddoboozi ly'ekibiina ekinene," "eddoboozi ery'amazzi amangi, era ng'eddoboozi ly'okubwatuka okw'amaanyi,"

ne liwulirwa nga lyogera nti: "Aleruuya: kubanga Mukama Katonda waffe Omuyinzawebintubyonna afuga." Kubikkulirwa 19:6.

Ensi yonna nga yetoolooddwa omuliro gw'omuzikiriza, abatukuvu bo baali mu ddembe mu Kibuga kya Katonda Ekitukuvu. Abo abaali mu kuzuukira okw'olubereberye okufa okwookubiri tekwalina buyinza ku bo. Katonda eri muliro ogwokya naye eri abatuukirivu njuba era ngabo. Kubikkulirwa 20:6; Zabbuli 84:11.

"Ne ndaba eggulu eriggya n'ensi empya: kubanga eggulu ery'olubereberye n'ensi ey'olubereberye nga bigenze." Kubikkulirwa 21:1. Omuliro ogwokya ababi ne gulongoosa ensi. Buli kintu kyonna eky'ekikolimo ne kiggwaawo. Omuliro tegugenda kubeera gwa mirembe na mirembe ogulikuumirwa mu maaso g'abanunule okubalaga ebintu eby'entiisa ebyava mu kibi. Ekijjukizo kimu kyokka kye kirisigalawo: ze nkovu ez'okukomererwa kw'Omununuzi waffe. Omutwe gwe ogwafumitibwa ebiwundu, ebibatu bye n'ebigere bye, kwe kulibeera obubonero obulaga obukambwe bw'ekibi. Nnabbi bwe yatunuulira Kristo ng'ali mu kitiibwa kye, agamba nti: "N'okumasamasa kwe kwali ng'omusana; yalina amayembe nga gava mu mukono gwe. Era omwo mwe mwali okukweka amaanyi ge." Kaabakuuku 3:4. Embiriizi ze ezafumitibwa mwe muva omusaayi nga gukulukuta era ogwo gwe gututabaganya ne Katonda - omwo mwe muli ekitiibwa ky'Omulokozi; omwo mwe "mwali okukweka amaanyi ge." Oyo "owamaanyi okulokola," okuyita mu ssaddaaka ye, kyamazima yali wamaanyi okusalira omusango abo abaanyooma ekisa kya Katonda. Era mu kwetoowaza kwe mwe muva ekitiibwa kye ekinene; era ebiwundu bye eby'omusaalaba bye binaamutenderezesanga n'okulaga amaanyi ge okuyita mu mirembe gyonna.

"Ggwe ekigo eky'ekisibo, akasozi ak'omuwala wa Saayuuni, kulituuka gy'oli; weewaawo, okufuga okw'edda kulidda." Mikka 4:8. Ekiseera kituuse abatukuvu ab'edda kye batunuuliranga nga beegomba okuva ekitala ekimasamasa lwe kyaziyiza ababiri abaasooka okuddamu okuyingira mu Edeni, okutuusa "envuma ya Katonda lw'erinunulibwa." Abaefeso 1:14. Ensi eyasooka okuweebwa omuntu okuba obwakabaka bwe, Setaani n'agimunyagako, era ng'ebadde mu mikono gy'omulabe okumala ebbanga eddene, kaakano ekomezeddwawo okuyita mu nteekateeka y'obulokozi ennene. Byonna ebyayonoonebwa olw'ekibi biziddwa buggya. "Kubanga bw'atyo bw'ayogera Mukama... eyabumba ensi n'agikola; ye yaginyweza, yagitonda obutaba ddungu, yagibumba okutuulwamu." Isaaya 45:18. Ekigendererwa kya Katonda mu kutonda ensi kaakano nga kituukiridde, kubanga efuuliddwa amaka g'abanunule. "Abatukuvu balisikira ensi, banaagibeerangamu emirembe gyonna. Zabbuli 37:29.

Okutya nti ensi empya gye tulisikira teribeererawo ddala okuleetedde abangi okukkiriza nti ebyo byakubeerawo mu mwoyo, ekirowoozo ekyo kiggyirawo ddala amazima agandituwadde essuubi nti ensi empya ge maka gafife. Kristo yakakasa abayigirizwa be nti agenda kubateekerateera ebifo mu nnyumba ya Kitaawe. Abo abakkiriza enjigiriza y'ekigambo kya Katonda tebayinza kubeera mu butamanya ku by'ekifo eky'omu ggulu. So era Pawulo agamba nti: "Eriiso bye litalabangako, n'okutu

bye kutawuliranga, n'ebitayingiranga mu mutima gwa muntu, byonna Katonda by'ategekedde abamwagala." lAbakkolinso 2:9. Ebigambo by'abantu tebimala kutegeeza mpeera y'abatukuvu. Empeera eritegeerwa abo bokka abaligiweebwa. Tewali birowoozo bya muntu ebiyinza okutegeera ekitiibwa ky'Olusuku lwa Katonda.

Mu Bayibuli obusika bw'abatukuvu byitibwa nsi. (Abaebbulaniya 11:14-16. Eyo Omusumba omukulu gyakulembera okutwala ekisibo kye okukitwala eri ensulo z'amazzi amalamu. Omuti ogw'obulamu ne gubala ebibala byagwo buli mwezi, nga n'amalagla gaagwo gakuwonyanga amawanga. Eriyo emigga egimasamasa, egikulukuta, nga gitangaala okukira endabirwamu, ku mabbali gaagyo emiti egiwuuba ebisiikirize byagyo okubituusa mu makubo agaateekerwateekerwa abanunule ba Mukama. Ebiwoonvu ebigazi ennyo gye bisitukira okufuuka ensozi ennungi, n'ensozi za Katonda gye zisiturira entikko zaazo empaanvu. Ku biwoonvu ebigazi bityo eby'eddembe ne ku migga gy'amazzi ag'obulamu, y'eribeera amaka g'abantu ba Katonda abamaze ebbanga eddene nga batambuze era emmomboze.

"N'abantu bange balituula mu kifo eky'emirembe ne mu nnyumba ez'enkalakkalira ne mu biwummulo ebitereevu." "Ekyejo tekiriwulirwa nate mu nsi yo, newakubadde okuzika newakubadde okuzikirira mu nsalo zo; naye oliyita enkomera zo Bulokozi n'enzigi zo Kutendereza." "Era balizimba ennyumba ne basulamu; era balisimba ensuku z'emizabbibu ne balya ebibala byamu.Tebalizimba omulala n'asulamu; tebalisimba omulala n'alya... abalonde bange balirwawo nga balya omulimu ogw'engalo zaabwe." Isaaya 32:18; 60:18; 65:21,22.

Eyo, "olukoola n'amatongo birijaguza; n'eddungu lirisanyuka, lirisansula ng'ekiyirikiti." "Mu kifo ky'omweramannyo mulimera olusambya, ne mu kifo ky'omutovu mulimera omumwanyi." "N'omusege gulisula wamu n'omwana gw'endiga, n'engo eneegalamiranga wamu n'omwana gw'embuzi; n'ennyana n'omwana gw'empologoma... n'omwana omuto alizikaantiriza." "Tebaliruma newakubadde okuzirika ku lusozi Iwange olutukuvu." Bw'ayogera Mukama. Isaaya 35:1; 55:13; 11:6,9.

Okulumwa tekuyinza kubeera mu ggulu. Tewaliba kukaaba maziga, teri kuziika wadde okukungubaga. "Okufa tekulibeerayo nate; so tewabeengayo nate nnaku newakubadde okukaaba newakubadde okulumwa: eby'oluberebyerye biweddewo." "Naye atuulamu talyogera nti Ndi mulwadde: abantu abatuula omwo balisonyiyibwa obutali butuukirivu bwabwe." Kubikkulirwa 21:4; isaaya 33:24.

Eyo y'eri Yerusaalemi Ekiggya, ekibuga eky'ensi empya ey'ekitiibwa kya Katonda, "engule ey'ekitiibwa mu mukono gwa Mukama, n'enkuufiira ey'obwakabaka mu mukono gwa Katonda." "Okumasamasa kwakyo ng'ejjinja ery'omuwendo omungi ennyo, ng'ejjinja yasepi, eritangalijja." "N'amawanga ganatambuliranga mu musana gwakyo: ne bakabaka b'ensi baleeta ekitiibwa kyabwe mu kyo." Mukama agamba nti: "Ndisanyukira

Yerusaalemi ne njaguliza abantu bange." "Laba eweema ya Katonda awamu n'abantu, era anaatuulanga wamu nabo, nabo banaabeeranga bantu be, naye Katonda yennyini anaabeeranga wamu nabo, Katonda waabwe." Isaaya 62:3; Kubikkulirwa21:l 1,24; isaaya 65:19; Kubikkulirwa 21:3.

Mu kibuga kya Katonda "teribeerayo kiro." Tewali n'omu alyetaaga kuwummula. Tewalibaayo kukoowa kukola Katonda ky'ayagala newakubadde okukoowa okutendereza erinnya lye. Ennaku zonna tunaawuliranga obulamu nga bulungi era nga bwe buba mu kiseera eky'enkya. "So tebeetaaga kumulisa kwa ttabaaza n'omusana gw'enjuba; kubanga Mukama Katonda anaabanga omusana." Kubikkulirwa 22:5.

Omusana gw'enjuba tegulirabika olw'okumasamasa okutalumya, okumasamasa okusinga okw'omu ttuntu. Ekitiibwa kya Katonda n'Omwana gw'endiga be banaamasamasizanga mu Kibuga Ekitukuvu. Abanunule banaatambuliranga mu kitiibwa ekitali kya njuba ekitaggwaawo.

"So ssaalabamu yeekaalu mu kyo: kubanga Mukama Omuyinzawebintubyonna n'Omwana gw'endiga ye yeekaalu yaakyo." Kubikkulirwa 21:22. Abantu ba Katonda nga bafunye eddembe okunyumyamu ne Katonda awamu n'Omwana. "Kaakano tulaba kifaananyi bufaananyi, ng'abeerabira mu ndabirwamu eteraba bulungi." l Abakkolinso 13:12. Tulaba ekitiibwa kya Katonda nga kimasamasiza mu ndabirwamu, mu nkula y'ebitonde ne mu kukolagana kwe n'abantu; naye ku lunaku luli tulimulaba amaaso n'amaaso, wakati nga tewali lutimbe. Tuliyimirira mu maaso ge era tuliraba ekitiibwa ky'amaaso ge.

Eyo abanunule balimanya era nga nabo bwe bamanyibwa. Okwagala n'okulumirwa Katonda yennyini bye yateeka mu mutima gye bigenda okweragira mu butuufu bwabyo. Okutabagana okutuukiridde n'ebitonde ebitukuvu, obulamu obw'okukkaanya ne bamalayika abaaweebwa omukisa era awamu n'abeesigwa ab'emirembe gyonna abaayoza ebyambalo byabwe ne babitukuza mu musaayi gw'Omwana gw'endiga, oyo agatta awamu "ekika eky'omu ggulu n'eky'oku nsi" (Abaefeso 3:15),- ebyo ne biyamba mu kuteekawo essanyu ly'abanunule.

Eyo, ebirowoozo ebitafa gye birisomera n'essanyu amaanyi g'obutonzi ag'ekyewuunyo, ebyama by'okwagala okw'okununula. Teribeerayo mulabe ow'ettima akema abantu okwerabira Katonda. Buli buyinza bwonna obw'amagezi g'omuntu bw'alina, buli talanta, birikula, n'amagezi gonna ganeeyongera. Okufuna amagezi tekulikooyesa birooozo oba okuleeta okuggwaamu amaanyi. Eyo emirimu egisinga obunene girikolebwa na ssanyu, n'amaanyi agasingira ddala galifunibwa, ekigendererwa ekituufu kiryetegerezebwa; era walibawo n'ebintu ebikulu ebirala ebiryeyongerangako, ebintu ebiggya ebyewunyisa, amazima agetaaga okumanya, ebintu ebiggya ebyetaaga amaanyi g'ebirowoozo n'omwoyo n'omubiri.

Amawanika gonna ag'ensi zonna gaakuggulibwawo eri abanunule ba Katonda okubayigirako. Abo okufa be kutaayinza, bajja kugenda nga babuuka awatali kukoowa okutuuka mu nsi ez'ewala - ensi ezakankananga olw'okulumwa nga balaba omuntu abonaabona ate nga batendereza n'ennyimba ez'essanyu nga balabye ku mwoyo ogununuddwa. Wakati mu ssanyu eritayogerekeka, abaana b'abantu ne bayingira mu ssanyu ne mu magezi ebitonde ebitaagwa bye geeyagaliramu. Ne babuulirwa obugagga obw'amagezi n'okutegeera bye bafunye okuyita mu mirembe gyonna olw'okufumiitirizanga ku mirimu gya Katonda. Ne balaba ekitiibwa eky'obutonzi nga tebalina kifu ku maaso gaabwe - enjuba, emmunnyeenye n'enkola zaabyo, byonna nga bwe byategekebwa nga byetooloola entebe ya Katonda. Ne ku buli kintu kyonna ekyatondebwa ekinene n'ekitono nga kuwandiikiddwako erinnya ly'Omutonzi, era nga byonna byolesa obugagga obw'obuyinza bwe.

Era emyaka nga gigenda gyetooloola, giryeyongera okutubikkulira ekitiibwa kya Katonda era ne kya Kristo. Okutegeera nga kweyongera, n'okwagala kulyeyongera, okussaamu ekitiibwa era awamu n'essanyu. Abantu gye balikomya okutegeera Katonda gye balikomya okwewuunya empisa ze. Nga Yesu bwe yateeka mu maaso gaabwe obugagga bw'okununulibwa n'ebifuniddwa ebyewunyisa ebivudde mu lutalo

luno olunene ne Setaani, emitima gy'abanunule giryeyongera okukuba n'amaanyi, ne beeyongera okukuba ennanga zaabwe eza zaabu mu ssanyu essukkirivu: obukumi emirundi obukumi mu enkumi emirundi enkumi ne bagatta wamu amaloboozi gaabwe ag'okutendereza.

"Nabuli kitonde ekiri mu ggulu ne ku nsi ne wansi w'ensi ne ku nnyanja, n'ebiramu byonna nga byogera nti: Eri oyo, atudde ku ntebe, n'eri Omwana gw'endiga, omukisa gubenga n'ettendo n'ekitiibwa n'amaanyi emirembe n'emirembe." Kubikkulirwa 5:13.

Olutalo olunene luwedde. Ekibi n'abonoonyi tebalyeyongera kubaawo nate, ensi ya Katonda yonna erongoose. Okukkaanya n'essanyu nga bye bitujja okwetooloola wonna mu bitonde. Obulamu n'omusana n'essanyu nga bye bikulukuta okuva mu oyo eyatonda byonna okubuna obwakabaka bwe obutakoma. Okuva ku kantu akasirikitu okutuuka ku bwaguuga bw'ensi, ebintu byonna, ebitambula n'ebitatambula, mu bulungi ne mu ssanyu lyabyo eritasiikiriziddwa era erituukiridde byogera nti Katonda kwagala.

Nga tulindirira 'Enkomerero y 'Ebintu byonna